

O P R O E P I N G
voor de op DINSDAG 6 november 2018 vanaf 17.00 uur
in **Schouwburg Hengelo** (Beursstraat 44) te houden
vergadering van de Raad der gemeente Hengelo

AGENDA:

				Port.H.
A	Algemeen			
	A01	Opening		
	A02	Vaststellen agenda		
	A03	Vragenkwartier (zie art. 46 Reglement van Orde voor de Gemeenteraad)		
	A04	Bestuurlijke actualiteiten (van het college)		
B		Hamerstukken		
	B01	Tweede Beleidsrapportage 2018	2279314	Ten Heuw
C		Voorstellen met tussenkomst van de Politieke Markt		
	C01	Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen	2271956	Bruggink
	C02	Beleidsbegroting 2019 – 2022	2264443	Ten Heuw
	C03	Belastingtarieven 2019	2273451	Ten Heuw
	C04	Resultaat onderzoek Rekenkamercommissie Duurzaamheid als Hobbyisme	2280053	Bruggink
	C05	Vaststellen bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers	2262099	Gerrits
D		Voorstellen zonder tussenkomst van de Politieke Markt		
	D01	Vaststellen bestemmingsplan Deldenerstraat naast 306	2256864	Gerrits
	D02	Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan Hart van Zuid, De Vereniging	2282840	Ten Heuw
	D03	Onderwijshuisvesting programma en overzicht 2019	2271226	Bruggink

Z.O.Z voor behandelvoorstel van deze agenda

Hengelo, 15 oktober 2018
De voorzitter van de raad,

De heer S.W.J.G. Schelberg

De eerstvolgende raadsvergadering is gepland op 20 november 2018 aanvang 19.30 uur

Behandelvoorstel:

17.00 uur:	Begin raadsvergadering met opening A01 en vaststellen agenda A02
17.00 uur – 18.30 uur	Gezamenlijke behandeling van de agendapunten C01 t/m C03. D.w.z. eerste termijn van de raad met algemene beschouwingen over de Begroting (inclusief: opmerkingen over Belastingtarieven én Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen), indienen van moties en amendementen: - max. 7 minuten per fractie; - twee woordvoerders per fractie; - 'korte' interrupties en verhelderende vragen zijn toegestaan. Volgorde fracties in de eerste termijn: Pro Hengelo, ChristenUnie, VVD, PVV, SP, PvdA, CDA, GroenLinks, D66, Lokaal Hengelo, Burger Belangen.
18.30 - 19.30 uur:	Schorsing raadsvergadering/eenvoudige maaltijd
19.30 uur:	Hervatting raadsvergadering, vervolg behandeling agendapunten C01 t/m C03
19.30 – 20.00 uur:	Eerste termijn college, max. 30 minuten: - 'korte' interrupties en verhelderende vragen zijn toegestaan.
V.a 20.00 uur:	Tweede termijn raad én college m.b.t. agendapunten C01 t/m C03 volgens de normale spelregels: - debat; - twee woordvoerders per fractie; - reactie college; - stemming over moties, amendementen en over de agendapunten. <i>Uiteraard vindt er wel afzonderlijke stemming over de agendapunten C01 t/m C03 plaats.</i>
	Daarna de behandeling van en stemming over de overige agendapunten. Het presidium adviseert om de agenda af te maken, ook als de vergadering langer duurt dan dan 22.30 uur.

De eerstvolgende raadsvergadering is gepland op 20 november 2018 aanvang 19.30 uur

RAADSBSLUIT**A05**

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2290305	Gerrit-Jan Eeftink	GRI	---
ONDERWERP			
Tijdelijke toelating van dhr. Scholten als raadslid			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGelo BESLUIT:

De heer J. Scholten toe te laten als tijdelijk raadslid

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Aan de heer G.J.P. (Gerrit) Megelink is wegens ziekte tijdelijk ontslag verleend als lid van de raad van de gemeente Hengelo. Op 6 november 2018 is de heer J. (Jeffrey) Scholten voor een periode benoemd tot tijdelijke opvolger. De benoeming van J. Scholten geldt voor een periode van 16 weken en eindigt automatisch op 26 februari 2019.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGelo,**06-11-2018**

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2290305	G.J. Eeftink	GRI	Schelberg
ONDERWERP			
Tijdelijke toelating van dhr. Scholten als raadslid			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

De heer G.J.P (Gerrit) Megelink, raadslid voor LokaalHengelo heeft in verband met ziekte een aanvraag gedaan voor tijdelijk ontslag als bedoeld in artikel X 10 van de Kieswet.

De heer J. (Jeffrey) Scholten is door de voorzitter van het Centraal Stembureau benoemd tot tijdelijke opvolger van G.J.P. Megelink. De heer Scholten heeft zijn benoeming aanvaard.

De raad beslist over de toelating van nieuwe leden, ondersteund door een verslag van de commissie tot onderzoek van de geloofsbrieven. De raad doet dit zoals bedoeld in artikel V4 van de Kieswet en artikel 5a van het Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de raad en politieke markt van de gemeente Hengelo.

Gemeenteraadsleden kunnen bij zwangerschap en bevalling of bij langdurige ziekte tijdelijk ontslag nemen. Het gaat altijd om een tijdelijk ontslag en een tijdelijke vervanging die van rechtswege eindigen na een periode van 16 weken. Binnen één zittingsperiode kan een lid drie keer gebruikmaken van dit recht.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

De heer G.J.P. (Gerrit) Megelink, raadslid voor LokaalHengelo heeft in verband met ziekte een aanvraag gedaan voor tijdelijk ontslag als bedoeld in artikel X 10 van de Kieswet.

Het tijdelijke ontslag is verleend door de voorzitter van de raad per 6 november 2018. Daarmee is er een vacature ontstaan voor de duur van 16 weken.

Op 6 november 2018 heeft de voorzitter van het centraal stembureau de heer J. (Jeffrey) Scholten benoemd tot tijdelijke opvolger van G.J.P. Megelink. Dit is overeenkomstig hoofdstuk W van de Kieswet, nadat dhr. H.J. Vosmeijer bij schrijven van 23 oktober 2018 heeft verklaard niet voor benoeming in aanmerking te willen komen, alsmede nadat de heer L.F.M. Janssen bij schrijven van 25 oktober 2018 heeft verklaard niet voor benoeming in aanmerking te willen komen.

De benoeming van de heer Scholten geldt voor een periode van 16 weken en eindigt van rechtswege op 26 februari 2019.

De heer Scholten heeft zijn benoeming op 6 november 2018 aanvaard. Daarnaast heeft hij de op grond van artikel V3 Kieswet benodigde stukken overgelegd:

- Een ondertekende verklaring over het al dan niet bekleden van openbare betrekkingen:
- Een uittreksel uit de Basisregistratie Personen waaruit zijn woonplaats en de datum en plaats van zijn geboorte blijken.

De gemeenteraad zal aan de hand van de overgelegde stukken (de geloofsbrieven) onderzoeken of de benoemde tot de raad kan worden toegelaten.

De geloofsbrieven van dhr. J. Scholten zijn onderzocht door de leden van de commissie tot onderzoek van de geloofsbrieven. Indien uit het verslag van de commissie blijkt dat de geloofsbrieven in orde zijn bevonden, kan het raadslid worden toegelaten en kan worden overgegaan tot het afleggen van de voorgeschreven eed of verklaring en belofte.

Op grond van artikel X 10, lid 4, van de Kieswet wordt aan een lid ten hoogste drie maal per zittingsperiode tijdelijk ontslag verleend. Deze toelating betreft het eerste tijdelijke ontslag van de heer Megelink binnen deze zittingsperiode.

BESPREEK- EN BESLISPUNTEN

De raad van de gemeente Hengelo besluit na advies van de commissie voor de geloofsbrieven tot de beëdiging van de heer J. Scholten als lid van de raad van Hengelo over te gaan.

FINANCIËLE ASPECTEN

Het raadslid dat vervangen wordt behoudt de raadsvergoeding en de helft van de onkostenvergoeding. De vervanger ontvangt de volledige raadsvergoeding en de volledige onkostenvergoeding.

Een en ander wordt opgevangen binnen de daartoe beschikbare budgetten.

BIJLAGE(N)

- Benoemingsbesluit
- Kennisgeving van de benoeming, van de voorzitter van het centraal stembureau
- Mededeling dat de benoemde de benoeming aanneemt
- Mededeling inzake openbare betrekkingen
- Uittreksel uit de basisregistratie personen, waaruit geboortedatum, geboorteplaats en woonplaats van de benoemde blijken.

Behandelvoorstel

Onderwerp	Tweede beleidsrapportage 2018 - BERAP		
Zaaknummer	2279314	Portefeuillehouder	Mariska ten Heuw
Belangrijkste beslis / - bespreekpunten	1. in te stemmen met de tweede beleidsrapportage 2018; 2. de begroting 2018 te wijzigen op basis van het overzicht financiële afwijkingen;		
Historie	Het kader van jaarlijkse P&C cyclus bestaat uit de beleidsbegroting, twee tussentijdse rapportages en het jaarverslag. U wordt de tweede beleidsrapportage 2018 aangeboden.		

Politieke Markt	Woensdag 17 oktober 2018			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
		Theaterzaal	Middelen / Bestuur	75 min
Doel van de sessie	Oordeelsvormend			
Behandeladvies	Vergelijkbaar met voorgaande jaren behandelt het college de beleidsrapportage in de vorm van een presentatie. Gedurende de presentatie is er de gelegenheid tot het stellen van vragen. Fracties mogen twee sprekers per fractie aanwijzen.			
Spreekrecht publiek	ja ☒ nee ☐		Duur: 5 minuten	

Raad	Dinsdag 6 november 2018	
Doel van de sessie	Besluitvorming	
Behandeladvies	De raad wordt voorgesteld dit agendapunt als een hamerstuk te agenderen.	
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2279314	Bosveld, Dolf	MID-FIN	Mariska ten Heuw
ONDERWERP			
Tweede Beleidsrapportage 2018 Berap			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGelo BESLUIT:

1. de Tweede Beleidsrapportage 2018 vaststellen;
2. de Begroting 2018 te wijzigen op basis van het overzicht financiële afwijkingen.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Twee keer per jaar houdt het college de vinger aan de pols over de uitvoering van de lopende begroting. In deze Tweede Beleidsrapportage 2018 doet het college verslag van belangrijke afwijkingen financieel en inhoudelijk. Het saldo van de begroting 2018 was na de Eerste Beleidsrapportage 2018 bijna € 5,8 miljoen negatief. Met de uitkomsten van deze Tweede Beleidsrapportage 2018 slaat het begrotingstekort met ruim € 6,7 miljoen om in een begrotingsoverschot 2018 van ruim € 900.000.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGelo,

DATUM

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2279314	Bosveld, Dolf	MID-FIN	
ONDERWERP			
Tweede Beleidsrapportage 2018			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Het kader van jaarlijkse P&C cyclus bestaat uit de beleidsbegroting, twee tussentijdse rapportages en het jaarverslag. Nu wordt u de Tweede Beleidsrapportage 2018 aangeboden. Wij presenteren deze rapportage in de vorm van een Prezi-presentatie.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

Met de Tweede Beleidsrapportage rapporteert het college over de inhoudelijke en financiële ontwikkelingen bij de uitvoering van de begroting 2018. De afgelopen maanden is er weer veel gerealiseerd. In de presentatie wordt uw raad geïnformeerd over de belangrijkste ontwikkelingen.

Na 8 maanden in 2018 blijkt, dat wij de in de Eerste Beleidsrapportage 2018 gemelde nadelige financiële effecten binnen het sociaal domein voor een deel in positieve zin kunnen bijstellen. Daarnaast overheersen de voordelige afwijkingen, waardoor we per saldo een voordelig effect in deze beleidsrapportage van € 6,7 miljoen rapporteren.

BESPREEK- EN BESLISPUNTEN

1. in te stemmen met de Tweede Beleidsrapportage 2018;
2. de begroting 2018 te wijzigen op basis van het overzicht financiële afwijkingen.

FINANCIËLE ASPECTEN

Na de Eerste Beleidsrapportage 2018 was het begrotingssaldo € 5.797.000 nadelig. Deze Tweede Beleidsrapportage 2018 resulteert in een voordeel van € 6.704.000. Het begrotingssaldo wordt na verwerking van deze beleidsrapportage € 907.000 batig.

BIJLAGE(N)

1. Afdruk van de presentatie "Tweede beleidsrapportage 2018".
2. Overzicht financiële afwijkingen

Na de politieke markt van 17 oktober 2018 ontvangt u de inhoudelijke toelichting.

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

BIJLAGE 1 OVERZICHT FINANCIËLE AFWIJKINGEN PROGRAMMA'S

Programma	Budgettaire effecten 2 ^e berap 2018 (> € 50.000) Toelichting	Afwijking (x1.000) (+ = voordeel) (- = nadeel)
1-3	WMO <i>- Rijksbijdragen (+449K)</i> Middels de meicirculaire hebben we € 154K extra middelen ontvangen voor de Integratie-uitkering WMO en € 295K extra voor de integratie-uitkering Sociaal Domein onderdeel WMO. <i>-OZL/ OMD inclusief kortdurend verblijf (- 697K) – zorg in natura</i> Het nadeel wordt voor € 327K veroorzaakt door een stijging van de vervoerskosten. Tot 01-01-2018 regelden de aanbieders van de dagbesteding zelf het vervoer van hun cliënten naar de dagbesteding als er een indicatie was voor vervoer. Per 01-01-2018 wordt het vervoer naar de dagbesteding uitgevoerd door 1 vervoerder. Dit als gevolg van een regionale aanbesteding. De aanbesteding heeft als uitwerking een flinke stijging van de tarieven per taxirit; Daarnaast zien we per saldo een stijging van de zorgkosten OZL/ OMD ad € 370K. We zien de ingezette transitie met de verschuiving van cliënten van categorie 2 naar 1, echter ook een stijging van het aantal cliënten die niet was voorzien. Deels door verschuiving van zwaardere vorm van PGB naar lagere vormen van zorg Zorg in Natura. <i>-HH, hulpmiddelen, woonvoorzieningen, vervoer e.d. (+ 964K)</i> We zien een voordeel van € 600K op huishoudelijke hulp. Hier is sterk gestuurd op het alleen inzetten van basiszorg. Ook is het aantal cliënten licht gedaald. Door de nieuwe aanbesteding was de verwachting dat er meer toename zou zijn van huishoudelijke ondersteuning. Dit is nu nog niet het geval. Echter verwachten we in 2019 wel een stijging van het aantal cliënten (mede gezien de invoering van het abonnementstarief voor Eigen Bijdragen). Er moet dus rekening mee worden gehouden dat dit voordeel een incidenteel karakter heeft. Op hulpmiddelen realiseren we een voordeel ad € 261K als gevolg van nieuwe contractering (aanbesteding); Het vervoer (taxiriten) kost ons € 284K minder na de aanbesteding/ nieuwe contractering en door combinatie van ritten met leerlingenvervoer en dagbesteding; Er is een regionaal dataknooppunt opgericht waar gemeenten, aanbieders en vervoerders informatie in kunnen opslaan/doorgeven voor alle vormen van vervoer (vervoer dagbesteding, maatwerk vervoer, leerlingenvervoer). De kosten daarvan bedragen voor 2017 en 2018 gezamenlijk € 157K en waren nog niet begroot (de kosten 2017 zijn in de loop van dit jaar aan ons doorberekend en waren nog niet voorzien); Overig per saldo: € 24K nadelig. Voornamelijk veroorzaakt door naijlende kosten Huishoudelijke Hulp Toeslag 2017. <i>-Eigen bijdragen (- 230K)</i> Doordat de kosten Huishoudelijke Hulp, OZL/OMD lager zijn dan geraamd incasseren we ook minder eigen bijdragen. We verwachten dit jaar € 95K minder te ontvangen; We ontvangen voor het vervoer geen provinciale subsidie meer (geraamd nog voor 145K), aangezien de regiotaxi niet meer door ons wordt opengesteld als openbaar vervoersmiddel. <i>-Persoonsgebonden budget (+ 200K)</i> We zien een verschuiving van PGB naar Zorg in Natura. <i>-WMO voorliggend (+323K)</i> Hieronder scharen wij Mantelzorg, Ondersteuning Sociale Wijkteams, Inloopfunctie GGZ, Inkomensondersteuning Chronisch Zieken en de Voorliggende Voorzieningen. Op de voorliggende voorzieningen is een voordeel zichtbaar ad € 310K. Het realiseren van deze voorliggende voorzieningen komt langzamer op gang dan wij hadden verwacht in 2018. Vanuit het huidige interventieprogramma wordt nu een extra impuls gegeven in het vormgeven van deze voorzieningen. Dit is dus een incidentele meevaller. <i>-Innovatiebudget (+ 244K)</i> Vanuit het interventieprogramma wordt nu zoveel mogelijk ingezet vanuit de bestaande budgetten binnen de begroting en kritisch gekeken naar de projecten op basis van businesscases, om dit budget vrij te spelen ten gunste van onze financiële opdracht binnen het sociaal domein <i>-Beschermd Wonen (+ 1.277K)</i> In het BO Beschermd Wonen van 7-9-2018 is besloten om de egaliseringsreserve Beschermd Wonen in Enschede af te romen (Enschede verwacht structureel meer rijksmiddelen te ontvangen dan uit te geven aan deze centrumgemeente taak). <i>-Afloop transitie 2017 (+ 54K)</i> Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2017 verwachtten we nog voor ongeveer € 1.498K aan declaraties van in 2017 geleverde zorg te moeten ontvangen. De omvang van dit bedrag was bepaald op basis van door zorgaanbieders aangeleverde verantwoordingsinformatie in combinatie met ambtelijk opgestelde extrapolaties van geleverde zorg. Inmiddels zijn de meeste declaraties over 2017 wel ontvangen, in totaliteit is in 2017 € 1.444K aan zorg besteed.	+2.584
1-3	JEUGD <i>-Rijksbijdragen (+647K)</i> Middels de meicirculaire hebben we € 647K extra ontvangen voor de integratie-uitkering	-1.455

	Sociaal Domein onderdeel Jeugd. We zijn blij om te zien dat het Rijk erkent dat de kosten voor Jeugd sterk toenemen. De bijdrage is echter niet genoeg. <i>-Verblijf (+ 125K)</i> De ingezette transitie is hier zichtbaar, dit effect zie je echter terug bij OZL/OMD zorg in natura en bij GGZ, omdat zorg nu meer ambulant wordt geleverd. <i>-Gesloten Jeugdzorg (- 160K)</i> Hieronder scharen wij Jeugdbescherming, Jeugdreclassering en Jeugdzorgplus Na publicatie van het landelijke kostprijsonderzoek zijn ook in onze Regio de tarieven met terugwerkende kracht tot 1-1-2018 geïndiceerd. <i>-GGZ (- 1.070K)</i> Het aantal cliënten en indicaties lijkt in lijn te liggen met 2017. Echter was het budget 2018 € 850K lager geraamd dan de realisatie voorgaand jaar omdat we een daling hadden verwacht. We zien hier ook de inzet van de transitie terug. Een daling op verblijf zie je hier terug. Nog niet in grote aantallen, omdat een zeer hoog% van de cliënten binnenkomt via externe verwijzers. Verder werken we sinds 1 januari niet meer met een trajectbudget (DBC), maar met een indicatie op basis van minuten. Op dyslexiezorg is daarnaast een overschrijding zichtbaar ad € 200K. Afgelopen jaren zaten we onder het landelijk gemiddelde qua aantallen, echter dit jaar zien we een substantiële stijging van het aantal cliënten <i>-OZL/ OMD zorg in natura (- 830K)</i> Het nadeel wordt voor € 260K veroorzaakt door een stijging van de vervoerskosten. Tot 01-01-2018 regelden de aanbieders van de dagbesteding zelf het vervoer van hun cliënten naar de dagbesteding als er een indicatie was voor vervoer. Per 01-01-2018 wordt het vervoer naar de dagbesteding uitgevoerd door 1 vervoerder. Dit als gevolg van een regionale aanbesteding. De aanbesteding heeft als uitwerking een flinke stijging van de tarieven per taxirit; Daarnaast zien we per saldo een stijging van de zorgkosten OZL/ OMD ad € 570K. OZL en OMD zijn de goedkoopste vormen van Jeugdzorg. Vanuit het interventieprogramma sturen we op zo licht mogelijk zorg. Een stijging wordt dus mede veroorzaakt door een afname van onder andere verblijf. De verwachting is dus ook dat de aantallen in OZL (en OMD) enigszins blijven stijgen en er een daling te zien is op de zwaardere vormen van zorg. <i>-Behandeling (- 98K)</i> De overschrijding wordt veroorzaakt door een nagekomen afrekening over 2016 voor wat betreft de logeerfunctie. Hierin was niet meer voorzien. <i>-Landelijk transitie arrangement (- 110K)</i> Landelijk zijn er afspraken gemaakt over een tariefstijging van 17% waardoor de kosten stijgen. <i>-Voorliggende voorzieningen (+ 291K)</i> Hieronder scharen wij GRIP, Praktijkondersteuners Huisartsen en voorliggende voorzieningen We verwachten een onderschrijding op voorliggende voorzieningen omdat Het realiseren van deze voorliggende voorzieningen komt langzamer op gang dan wij hadden verwacht in 2018. Vanuit het huidige interventieprogramma wordt nu een extra impuls gegeven in het vormgeven van deze voorzieningen. Dit is dus een incidentele meevaller. <i>-Verlengde pleegzorg (- 35K)</i> Eind juni 2018 is bekend gemaakt dat de leeftijd waarop jeugdigen recht hebben op pleegzorg vanaf 1 juli 2018 wordt verhoogd van 18 naar 21 jaar. We ontvangen hier een tegemoetkoming van het rijk, welke integraal onderdeel uitmaakt van de middelen vd meicirculaire (zie mutatie rijksbijdragen). Landelijk worden de volgende middelen hiervoor beschikbaar gesteld: 2018 € 5 miljoen, oplopend tot € 13,7 miljoen in 2020 e.v.. Voor Hengelo komt dit ongeveer neer op € 25K oplopend tot € 68,5K. We verwachten dit halfjaar ongeveer € 35K aan extra kosten te maken door deze leeftidswijziging, waarvan 25K opgenomen is in de meicirculaire. <i>-Afloop transitoria 2017 (- 215K)</i> Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2017 verwachtten we nog voor ongeveer € 5.910K aan declaraties van in 2017 geleverde zorg te moeten ontvangen. De omvang van dit bedrag was bepaald op basis van door zorgaanbieders aangeleverde verantwoordingsinformatie in combinatie met ambtelijk opgestelde extrapolaties van geleverde zorg. Inmiddels zijn de meeste declaraties over 2017 wel ontvangen, in totaliteit is in 2017 € 6.125K aan zorg besteed.	
1	Participatie <i>-Bijstandsverlening (+1.275K)</i> Door de aantrekkende economie zijn minder uitkeringen verstrekt dan geraamd, zowel door het ROZ als ook algemene bijstand (voordeel: € 97K); Bij de 1^e berap is het bedrag dat buiten invordering zou worden gesteld € 180K te negatief ingeschat; -We plaatsen meer klanten vanuit de bijstand op een gesubsidieerde arbeidsplaats. Dit leidt hier tot een overschrijding op het budget loonkostensubsidies ad € 107K. Echter doordat deze mensen uit de bijstand stromen, heeft dit een positief effect op het BUIG-budget. <i>-Beschut werken incl. WSW (0K)</i> We verwachten op dit moment nog geen noemenswaardige over-/ onderschrijdingen. <i>-WWB Trajecten (-11K)</i> Door de gunstige conjunctuur worden niet alle middelen aangewend (voordeel € 19.000). Daarnaast wordt de stelpost taaleis participatiewet ad € 30.000 welke nog centraal was opgenomen nu ingezet om extra aandacht te geven aan laaggeletterdheid onder bijstandsgerechtigden. De definitieve vaststelling van het BUIG budget 2018 valt € 1.106K hoger uit.	+1.264

1	310 Business in Twente De bijdrage Business in Twente voor acquisitie en promotie (2016-2018) is voor 2018 niet meer opgenomen in de begroting omdat de veronderstelling was dat dit opgenomen zou worden in de AvT. Dit leidt tot een nadeel (41K). 311 Marktgelden Er worden lagere inkomsten uit Markt-staan-en stroomgelden verwacht van ca. 15K (grotendeels door een afnemend aantal standplaatshouders). 610 ROZ-WWB Beheer-Post NL -ROZ Door de aantrekkende economie doen minder ondernemers een beroep op de dienstverlening van het ROZ waardoor een aantal structurele inkomsten dalen. Enschede heeft daarnaast het contract met het ROZ herzien waardoor minder producten af worden genomen van het ROZ. Dit is deels ondervangen door minder personele inzet, minder overige kosten, grotere 'deelnemersbijdrage' Bbz van de gemeente Enschede en lagere kosten Bbz voor Hengelo. -WWB Beheer Door de uitspraak van de commissie bindend advies inzake geschil Borne – Hengelo inzake de desintegratiekosten, is een bedrag aan desintegratieschade van € 120K vrijgevallen. Tegelijkertijd is er een overschrijding op de advieskosten vanwege advocaatkosten Borne-Hengelo inzake de desintegratiekosten ad 70K. -Post NL Het aantal kandidaten bij PostNL is gedaald als gevolg van een nieuwe businesscase. Dit leidt tot minder salariskosten ad € 115K. Per saldo tezamen met een aantal kleinere afwijkingen een totaal nadeel van €143K. 614 Minimabeleid -Door een aantrekkende economie zijn er minder cliënten waardoor de kosten lager uitvallen. Wel zien we een stijging in de kosten voor bewindvoering. Per saldo een voordeel van € 279K voor minimabeleid. -Het positieve resultaat op de algemene schuldhelpverlening (Stadsbank en BudgetAlert) wordt teniet gedaan door een negatief resultaat op schuldhelpverlening ROZ. Het tekort bij het ROZ wordt veroorzaakt door de aantrekkende economie waardoor minder ondernemers een beroep doen op schuldhelpverlening waardoor de bijdragen van overige gemeenten afnemen. Per saldo een nadeel van € 65K. 623 Inburgering / werkloosheidsbeleid -De inkomsten welke voorheen van het COA werden ontvangen worden nu via de algemene uitkering ontvangen. Dit betekent op dit product een nadeel van €152K (omdat de inkomsten hier nog wel begroot waren) dat gecompenseerd wordt door een voordeel op het product algemene dekkingsmiddelen. -De middelen voor verhoogde asielinstroom en maatschappelijke begeleiding nieuwkomers welke nog op een centrale stelpost stonden worden nu ingezet voor uitbreiding van het scala aan inburgeringsactiviteiten ter bevordering van de participatie (o.a. leren budgetteren, fietsen, vertalen van voorlichtingsmateriaal). Een nadeel van € 74K (verhoging uitgavenbudget) op dit product dat wordt gecompenseerd door een voordeel op het product algemene dekkingsmiddelen. -Daarnaast voordeel van € 38.000 op overige posten. De verwachte kosten ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid bedragen € 69K, voorgesteld wordt deze te onttrekken aan de reserve bestrijding jeugdwerkloosheid waardoor deze mutatie per saldo neutraal is op dit product.	-173
2	421 Onderwijshuisvesting Verzekeringsopbrengst brandschade VMBO - In 2018 slechts geringe kosten voor huisvesting van de nieuwe school Mezquita; Minder schoonmaak noodlokalen OZB VMBO niet begroot; Brandschade VMBO (eigen risico) Per saldo een voordeel van € 69K dat terugvloeit in de reserve onderwijshuisvesting. Resteert als nadeel van € 13K dat niet wordt verrekend met de reserve onderwijshuisvesting. Dit is het onderdeel eigen risico verzekering brand VMBO 480 Leerlingenvervoer Het voordeel (€ 161K) wordt veroorzaakt door een daling van het aantal leerlingen en het strikt toepassen van de verordening.	+148
4	530 Sporthallen Het gaat hier om de kosten voor huur en schoonmaak van de sporthal Groot Driene die niet geraamd zijn in de begroting. De sporthal zal minimaal de aankomende 3 schooljaren nog worden gebruikt door onderwijs en sportverenigingen.	-51
5	210 Lagere elektriciteitskosten Het bedrag aan elektriciteitskosten voor de openbare verlichting valt lager uit dan vooraf ingeschat. (+ 70K) 214 Hogere opbrengst parkeergelden Er is een toename van het aantal blauwe zones in de stad en dit vraagt om extra handhaving waarvoor geen middelen zijn begroot dan wel capaciteit beschikbaar is. De capaciteit aan BOA's is gelijk gebleven waardoor er minder ruimte is voor controle op regulier betaald parkeren of per saldo minder ruimte is voor handhaving op de blauwe	+170

	zones. Dit tekort zal naar verwachting verder toenemen want er zijn aanvragen ingediend voor drie nieuwe blauwe zones. De inkomsten vanuit fiscale naheffingen lopen op basis van de eerste 8 maanden van 2018 terug. In de totale parkeerinkomsten is een voordeel te verwachten enerzijds door dat parkeren rondom het stadhuis nog mogelijk is en de begroting wel naar beneden is bijgesteld anderzijds door de aantrekkende economische situatie. 810 Exploitatieovereenkomst Elisabethstraat De exploitatieovereenkomst van de Elisabethstraat is deels doorgeschoven naar 2019 waardoor een deel van de kosten en opbrengsten worden doorgeschoven naar 2019. 821 Integraal actieplan Binnenstad Verbouwing stadswerkplaats: vanuit de kaderbrief 2015-2018 is er voor dit jaar nog een restant bedrag van 39K op stelpost beschikbaar. Dit wordt ingezet voor de verbouwing van de stadswerkplaats vanuit het integraal actieplan binnenstad (1 centraal punt in de binnenstad voor besprekingen en coördinatie). In combinatie met een bijdrage van SCH / Hengelo Promotie zorgt dit voor dekking van de verbouwingskosten van ca. 55K. Dotatie stelpost Ruimtelijke Kwaliteit Binnenstad: in de middelen die in 2017 zijn aangevraagd in het kader van Integraal Actieplan Binnenstad is een bedrag van € 500K opgenomen als éénmalige bijdrage aan ruimtelijke ontwikkelingen in de binnenstad, zoals bijvoorbeeld het horecaplein. Deze middelen worden naar verwachting in 2018 niet besteed. Daarom stellen we voor om dit bedrag (incl. restant dat op deze stelpost beschikbaar is) toe te voegen aan de Reserve Ruimtelijke Kwaliteit Binnenstad voor toekomstige ontwikkelingen die een éénmalige investering vragen die niet kan worden geactiveerd. De reserve heeft tot doel om de ruimtelijke kwaliteit in de binnenstad te verbeteren en/of de woonfunctie te versterken.	
6	721 Diverse ontwikkelingen afval Financieel zijn er, in aanvulling op de ontwikkelingen die in de 1e BERAP zijn gemeld, een aantal afwijkingen te melden: Dividend: het dividend 2017 voor Twence valt lager uit dan geraamd (100k nadeel), er is echter een meevaller in dividend Twente Milieu (80k voordeel) waardoor per saldo een nadeel van 20k ontstaat. Ontvangsten vanuit de afvalstroom "glas" en de overslagvergoeding vallen mee (35k) evenals de opbrengsten voor oud ijzer (10k). De inkomsten voor de stroom "vetten" vallen licht tegen (4k) Door meer aanbod afval bij het ABP en de afgerekende stortkosten is er een voordeel van 150k Door onjuist geraamde afvalstoffenheffing voor groftuinafval is er een nadeel van 37k Er is sprake van hogere leasekosten als gevolg van meer ondergrondse containers (70k) De verwerkingskosten vallen overall mee met een voordeel van 188k, de inzamelkosten vallen daarentegen tegen met een nadeel van 130k voornamelijk voor GFT De kosten voor bestrijden en opruimen van afvaldump laten een nadeel zien van 150k. Door een hogere onttrekking uit de afvalreserve van 34k is er sprake van een budgetneutrale situatie. 723 Vrijval oude GSB-middelen: De GSB-opgave is (grotendeels) afgerond. De doorlopende kosten vanuit deze opgave passen zoals nu voorzien binnen de reguliere budgetten die nog binnen de reserve bestaan. Hiermee kunnen de oude GSB-middelen (van vóór 2009) vrijvallen (2.052k) uit de reserve bodemsanering. De reserve kent, na deze vrijval, een prognose saldo per 31-12-2018 van ruim 3.800K. Een bestedingsnotitie wordt gemaakt hoe de aankomende jaren de dan beschikbare middelen worden ingezet. Dit zal met name afhangen van de beschikbare Rijksmiddelen na 2020, omdat het convenant bodem en ondergrond dan afloopt. 723 Transitiebegroting ODT Er is sprake van een nadeel op inkomsten (hier wordt wellicht nog een deel van een VNG subsidie ontvangen), waar voorheen diensten voor andere gemeenten werden gedaan vanuit de RUD. De stelpost VTH voor dit jaar (groot 129k) wordt volledig afgeramd ten behoeve van uitgaven voor het ODT en de gemiste inkomsten vanuit de RUD. Dit dekt de bijdrage RUD en transitiebegroting 2018 voor het ODT. Er is nog wel een risico in verband met frictiekosten. Wij hebben de bijdrage aan de Natuur- en Milieuraad te hoog geraamd (9K). 560 Bestrijden eikenprocessierups Vanwege de extreme uitbraak van de eikenprocessierups zijn er aanzienlijk meer kosten gemaakt voor de aanpak hiervan. In de kadernota 2019 is er reeds een extra uitgave meegenomen in de autonome ontwikkeling, voor 2018 zijn dit kosten die nog niet in de begroting waren verwerkt. 560 Gevolgen extreme droogte De extreme droogte in de zomer heeft geleid tot zichtbare gevolgen van het openbaar groen in de stad. In hoeverre dit gaat leiden tot extra kosten is nog niet in te schatten.	budg. neutraal +2.052 + 9 -40
7	160 Updaten bommenkaart De bommenkaart heeft dit jaar een update nodig. Hiervoor zijn geen middelen beschikbaar en de reserve die hier eerder voor werd gebruikt is opgeheven. Het voorstel is om deze middelen te onttrekken vanuit de reserve bodemsanering.	0
8	Kapitaallasten O.a. door te optimistische verwachtingen over het tempo van investeren blijven de kapitaallasten achter bij de ramingen (+1.119k). Rente Het aanhoudend gunstige renteklimaat leidt per saldo tot een gunstiger renteresultaat	+2.196

	(+409k) Dividend Hoger dividend Twence over 2018 wordt pas in 2019 ontvangen, waardoor eenmalig nadeel (-379k). Dienstverlening (+400K) De inkomsten ICT dienstverlening SWB zijn incidenteel hoger mede als gevolg van tijdelijke detachering van personeel en de verrekening van telecomkosten (+ 145k) Het positieve efficiency effect van geconcentreerde huisvesting vertaalt zich in lagere huisvestingslasten (+185k) en lagere kosten catering (+70k) OZB Door met name een hoger volume wordt een hogere opbrengst OZB verwacht (+200K) Gemeentefonds De effecten van de septembercirculaire (zie raadsbrief) bedragen +321K Vrijval stelposten (gemeentefonds) (+126K)	

Totaal effect mutaties 2^e Berap (per saldo)

+ 6.704

Behandelvoorstel

Onderwerp	a. Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen b. Beleidsbegroting 2019 – 2022 c. Belastingtarieven 2019		
Zaaknummer	2271956 / 2264443 / 2273451	Portefeuillehouder	College
Historie	Op grond van de artikelen 190 en 191 van de Gemeentewet biedt het college van burgemeester en wethouders jaarlijks, voor aanvang van het nieuwe begrotingsjaar, een ontwerpbegroting en meerjarenramingen ter vaststelling aan de gemeenteraad aan. De Kaderbrief was het startpunt voor een nieuw begrotingsproces. Op 4 juli jl. is de Kaderbrief behandeld in de politieke markt. In de Kaderbrief 2019-2022 zijn de uitgangspunten voor de aanpassing van de belastingtarieven 2019 vastgelegd. Hierdoor moeten de belastingverordeningen worden aangepast en opnieuw vastgesteld. Het huidige risicomanagementbeleid is vastgesteld voor de periode 2013-2017. Inmiddels is dit beleid geactualiseerd en vertaald in de voorliggende beleidsnota Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen (2018-2022). De –aan de hand van dit nieuwe beleid- geïdentificeerde risico's zijn verwerkt in de beleidsbegroting 2019-2022. Op maandag 8 oktober is er tijdens een technisch beraad voor raadsleden en fractievertegenwoordigers de mogelijkheid om technische vragen te stellen over deze voorstellen. Indien er geen directe beantwoording van de vragen mogelijk is, volgen deze spoedig mogelijk na het technisch beraad.		
Belangrijkste beslis / -bespreekpunten	Onder meer: a. Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen 1. Het beleid "Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2018-2022" vast te stellen, waarbij: a. We blijven streven naar minimaal voldoende weerstandsvermogen c. We zowel risico's met incidentele als met structurele gevolgen in beeld brengen. d. We ernaar streven dat de hoogte van de algemene reserve minimaal 50% van het benodigde weerstandsvermogen is. b. Beleidsbegroting 2019 – 2022 1. De Beleidsbegroting 2019-2022 vast te stellen. 2. Het programmaplan, bestaande uit de programma's, als beleidsinhoudelijk kader vast te stellen. 3. Voor het jaar 2019 de lasten en baten per programma, inclusief de mutaties van de reserves, als financieel kader vast te stellen; c. Belastingtarieven 2019 1. 13 belastingverordeningen vast te stellen		

Politieke Markt	Woensdag 17 oktober 2018			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
Jos Rikkerink	Coen Hartendorp	Theaterzaal	Bestuur	120 minuten
Doel van de sessie	Oordeelsvormend			
Behandeladvies	Tijdens de politieke markt worden de drie zaken tegelijkertijd behandeld. Voor de behandeling gelden de volgende afspraken qua spreektijd: - Twee sprekers per fractie, samen 5 minuten - Reactie college 15 minuten Aan de fracties wordt ook gevraagd om tijdens hun inbreng in te gaan op de			

	(stand van zaken van de) uitwerking van de door hen aangegeven moties op de motiemarkt van 19 september jl..	
Spreekrecht publiek	ja ☒ nee ☐	Duur: 5 minuten

Raad	Dinsdag 6 november 2018	
Doel van de sessie	Besluitvorming	
Behandeladvies		
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2271956	Brevink, Gerti	TCC	Claudio Bruggink
ONDERWERP			
Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGelo BESLUIT:

Het beleid "Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2018-2022" vast te stellen, waarbij:

- We blijven streven naar minimaal voldoende weerstandsvermogen, wat gelijk staat aan waarderings-categorie C en een ratio van meer dan 1,0;
- We de structurele weerstandscapaciteit (onbenutte belastingcapaciteit) betrekken bij de toets of we voldoende in staat zijn onze risico's op te vangen;
- We zowel risico's met incidentele als met structurele gevolgen in beeld brengen;
- We ernaar streven dat de hoogte van de algemene reserve minimaal 50% van het benodigde weerstandsvermogen is.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Het huidige risicomanagementbeleid is vastgesteld voor de periode 2013-2017. Inmiddels is dit beleid geactualiseerd en vertaald in de voorliggende beleidsnota Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen (2018-2022).

Het doel van risicomanagement is dat we de consequenties van keuzes overzien. Het gaat dan om keuzes die we als gemeente zelf maken óf die anderen maken en die ons beïnvloeden. Op deze manier zijn we in staat daar waar nodig gericht actie te ondernemen, zodat we onze doelstellingen bereiken.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGelo,

DATUM

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2271956	Brevink, Gerti	TCC	Claudio Bruggink
ONDERWERP			
Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Het formuleren van ambities en beleid maken én de uitvoering hiervan gaan gepaard met het maken van keuzes en het bewust afwegen van risico's. De aandacht voor dit onderwerp is dan ook actueler dan ooit. De gemeente bevindt zich in een zeer dynamische omgeving. De regeldruk neemt toe, het takenpakket wordt uitgebreid en de verwachting van de burger wordt steeds duidelijker hoorbaar via openbare kanalen. Hierdoor bevindt de gemeente zich in een glazen huis en neemt de kans op imago- en financiële schade toe en kan de impact hiervan groot zijn. De gemeente moet daarom op gestructureerde en transparante wijze de risico's beheersen.

Het huidige risicomanagementbeleid is vastgesteld voor de periode 2013-2017. Inmiddels is dit beleid geactualiseerd en vertaald in de voorliggende beleidsnota Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen (2018-2022).

INHOUD VAN HET VOORSTEL

Het doel van risicomanagement is dat we de consequenties van keuzes overzien. Het gaat dan om keuzes die we als gemeente zelf maken óf die anderen maken en die ons beïnvloeden. Op deze manier zijn we in staat daar waar nodig gericht actie te ondernemen, zodat we onze doelstellingen bereiken.

Om dit te bereiken stellen we onder meer de volgende wijzigingen in het risicomanagementbeleid voor:

1. Van afzonderlijke activiteit naar integraal risicomanagement

Tot op heden is het risicomanagement een min of meer afzonderlijke activiteit waaraan we periodiek separaat aandacht schenken. De komende jaren ontwikkelen we deze functie door naar een integraal onderdeel van onze (management)processen en projecten. Hierdoor zijn we voorbereid op onverwachte zaken en is tijdig in beeld wat er misgaat of dreigt te gaan.

Onder integraal risicomanagement verstaan we het breed invullen van risicomanagement, waarbij niet alleen de (wettelijke) kaders worden gevolgd, maar ook het risicobewustzijn wordt gestimuleerd binnen alle lagen van de organisatie. Integraal risicomanagement leidt tot breed inzicht in de activiteiten binnen de gemeente. We richten ons zowel op risico's zonder als (op de wettelijke verplichte risico's) met financiële impact. Risico's zonder een direct financiële impact zijn bijvoorbeeld imago-, fraude-, juridisch- en bestuurlijke risico's.

2. Beschikbare weerstandscapaciteit

Volgens het Besluit begroting en verantwoording (BBV) moet een gemeente aantonen dat zij in staat is de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Dit doen gemeenten aan de hand van de ratio weerstandsvermogen.

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen, zetten we de benodigde weerstandscapaciteit af tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van deze berekening vormt de ratio weerstandsvermogen.

$$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \text{Ratio weerstandsvermogen}$$

Onder weerstandscapaciteit verstaan we de middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft om onverwachte, niet-begrote kosten of tegenvallende inkomsten te kunnen dekken. We maken hierbij het onderscheid tussen de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit.

De benodigde weerstandscapaciteit bestaat uit een financiële vertaling van de geïdentificeerde risico's.

De beschikbare weerstandscapaciteit laat zien of we voldoende (incidentele en structurele) middelen beschikbaar hebben om deze risico's op te vangen.

In het voorliggende beleid stellen we voor de volgende elementen bij de beschikbare weerstandscapaciteit te betrekken:

- Incidentele weerstandscapaciteit: vrije aanwendbare reserves en post onvoorzien
- Structurele weerstandscapaciteit: onbenutte belastingcapaciteit
(De onbenutte belastingcapaciteit is het verschil tussen de werkelijke hoogte van de lokale belastingen en de aanvaardbare hoogte die het Rijk voorschrijft (maximaal 100% van de kosten).

De belangrijkste voorgestelde beleidswijziging is het betrekken van de onbenutte belastingcapaciteit bij de afweging of we risico's voldoende kunnen opvangen.

Tot op heden hebben we de onbenutte belastingcapaciteit buiten beschouwing gelaten en werkten we dus niet met een structurele weerstandscapaciteit. Aangezien we in onze gemeente minder belastingen heffen dan volgens het Rijk aanvaardbaar is, hebben we wél de beschikking over een structurele weerstandscapaciteit. Door deze te betrekken bij de beschikbare weerstandscapaciteit hebben we een nóg beter beeld waarop we onze conclusie baseren of we al dan niet in staat zijn risico's op te vangen.

Overigens betekent dit niet dat we de lokale belastingen verhogen. Voor de burger verandert er niets. Het gaat hier puur om elementen die we betrekken bij de berekening van de weerstandsratio.

3. Gevolgen risico's

In het voorliggende beleid laten we het uitgangspunt los dat we alleen risico's met incidentele gevolgen in beeld brengen. Het is van belang een totaalbeeld van alle risico's te hebben, met incidentele én met structurele gevolgen. Immers, we kunnen niet zelf bepalen of een risico een incidenteel of een structureel gevolg heeft. Dat is een gegeven.

Daarom is het ook van belang om in beeld te brengen wat onze beschikbare incidentele én structurele weerstandscapaciteit is.

In ieder geval identificeren we de risico's voor de volgende thema's en projecten:

- Jeugd
- WMO
- Participatiewet
- Inkoop en aanbesteden
- Omgevingswet
- Grondexploitaties
- Gegevensbescherming (AVG)
- Duurzaamheid
- Open bestuursstijl
- Organisatie (juridisch, personeel, informatie, veiligheid)
- Binnenstad
- Hart van Zuid
- Renovatie Stadhuis / Nieuwbouw Stadskantoor
- Warmtenet

BESPREEK- EN BESLISPUNTEN

We vragen de raad:

Het beleid "Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2018-2022" vast te stellen, waarbij:

- a. We de structurele weerstandscapaciteit (onbenutte belastingcapaciteit) betrekken bij de toets of we voldoende in staat zijn onze risico's op te vangen.
- b. We zowel risico's met incidentele als met structurele gevolgen in beeld brengen.

En daarnaast te blijven:

- c. Streven naar minimaal voldoende weerstandsvermogen, wat gelijk staat aan waarderingscategorie C en een ratio van meer dan 1,0.
- d. Streven naar een algemene reserve van 50% van het benodigde weerstandsvermogen. Hierbij blijven we in voorkomende gevallen tijdelijk een lagere omvang van de algemene reserve accepteren met een minimum van 25%.
- e. De Monte Carlo-analyse hanteren voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit aangezien dit een betrouwbare methodiek is.

FINANCIËLE ASPECTEN

Geen.

BIJLAGE(N)

- 1. Beleidsnota Integraal Risicomanagement & Weerstandsvermogen 2018-2022

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

Beleidsnota Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2018 - 2022

Gemeente Hengelo

Inhoudsopgave

Samenvatting

Hoofdstuk 1 – Weerstandsvermogen

Hoofdstuk 2 – Integraal risicomanagement

Bijlagen:

- Begrippenlijst

Samenvatting

Het formuleren van ambities én beleid maken en uitvoeren gaan gepaard met het maken van keuzes en het bewust afwegen van risico's. De aandacht voor dit onderwerp is dan ook actueler dan ooit. De gemeente bevindt zich in een zeer dynamische omgeving. De regeldruk neemt toe, het takenpakket wordt uitgebreid en de verwachting van de burger wordt steeds duidelijker hoorbaar via openbare kanalen. Hierdoor bevindt de gemeente zich in een glazen huis en neemt de kans op imago- en financiële schade toe en kan de impact hiervan groot zijn. De gemeente moet daarom op gestructureerde en transparante wijze de risico's beheersen.

Om vast te stellen dat een gemeente voldoende in staat is risico's op te vangen, moet een inschatting worden gemaakt van het zogenaamde *benodigde weerstandsvermogen*. Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de gezondheid van de financiële positie op langere termijn van de gemeente.

Om het benodigde weerstandsvermogen te berekenen is een goede risico-inventarisatie nodig met een inschatting van het gevolg, de kans dat het risico zich voordoet en de financiële impact. Daarnaast is een kansberekening nodig omdat het niet waarschijnlijk is dat meerdere risico's zich op eenzelfde moment én in volle omvang zullen voordoen. Deze kansberekening voeren we uit met de zogenaamde Monte Carlo-analyse.

Risico's kunnen zich incidenteel voordoen, zoals eenmalige negatieve exploitatieresultaten. Deze risico's worden gedekt uit de vrij aanwendbare reserves. De algemene reserve is daarbij de belangrijkste en vormt daarmee samen met eventueel andere vrij aanwendbare reserves de zogenoemde *incidentele weerstandscapaciteit*.

Wanneer de financiële impact van risico's een structureel karakter heeft, zijn de vrij aanwendbare reserves als dekkingsmiddel niet toegestaan. Dan zal de *structurele weerstandscapaciteit* moeten worden aangesproken. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit uit hoofde van de overige heffingen.

Deze nota introduceert Integraal risicomanagement. Hiermee ontwikkelen we de functie van risicomanagement binnen de gemeente Hengelo door. Integraal risicomanagement is een manier van denken over risico's, kansen en onzekerheden. Het is een brede invulling van risicomanagement, waarbij niet alleen de (wettelijke) kaders worden gevolgd, maar het risicobewustzijn breed wordt gestimuleerd in alle lagen van de organisatie. Risicomanagement is immers geen afzonderlijke activiteit, maar maakt integraal deel uit van alle (management)processen.

Om een integraal beeld te krijgen van risico's, brengen we de risico's tijdens de risico identificatie vanuit verschillende invalshoeken in kaart. We richten ons daarbij zowel op risico's zonder als (op de wettelijke verplichte risico's) mét financiële impact. Risico's zonder een direct financiële impact zijn bijvoorbeeld imago-, fraude-, juridisch- en bestuurlijke risico's. Het uitgangspunt is dat de bewustwording van de risico's en het beheersen daarvan doorlopend de aandacht heeft.

Hoofdstuk 1 – Weerstandsvermogen

Volgens het Besluit begroting en verantwoording (BBV) moet een gemeente aantonen dat zij in staat is de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Dit doen gemeenten aan de hand van de *ratio weerstandsvermogen*.

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen, zetten we de *benodigde weerstandscapaciteit* af tegen de *beschikbare weerstandscapaciteit*. De uitkomst van deze berekening vormt de *ratio weerstandsvermogen*.

$$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \text{Ratio weerstandsvermogen}$$

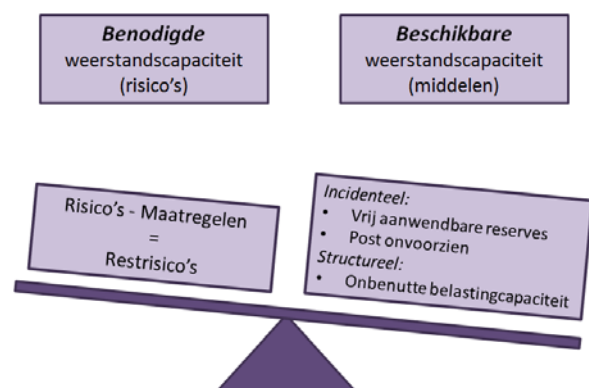
Onder *weerstandscapaciteit* verstaan we de middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft om onverwachte, niet-begrote kosten of tegenvallende inkomsten te kunnen dekken. We maken hierbij het onderscheid tussen de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit bepalen we door de geïdentificeerde risico's uit te drukken in euro's. Op deze wijze hebben we in beeld welke weerstandscapaciteit we nodig hebben om de financiële impact van risico's op te vangen als deze zich voordoen.

Omdat de kans dat alle risico's zich tegelijkertijd voordoen zeer beperkt is, passen we een *Monte Carlo-analyse* toe. Bij deze techniek wordt het optreden van de verschillende risico's in diverse scenario's vele malen gesimuleerd. Door deze methode heeft de gemeente een beeld van het benodigde weerstandsvermogen in vrijwel alle denkbare scenario's.

We streven ernaar dat de gewenste hoogte van de algemene reserve 50% van het benodigde weerstandsvermogen is en de minimale hoogte 25% van het benodigde weerstandsvermogen is.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Nadat we de benodigde capaciteit in beeld hebben gebracht, beoordelen we of we in staat zijn de risico's op te vangen. Hierbij maken we onderscheid in incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

Als *incidentele weerstandscapaciteit* beschouwen we dát deel van de reservepositie dat als buffer vrij aanwendbaar is, de zogenaamde vrij aanwendbare reserves (inclusief de begrotingsruimte en het rekeningresultaat).

In de begroting is een structurele post Onvoorzien opgenomen, die we wettelijk als gemeente moeten aanhouden (hoogte is niet voorgeschreven). Als we aanspraak op deze middelen doen, moeten we deze dus op korte termijn weer aanvullen. Daarom beschouwen we de post Onvoorzien als incidentele weerstandscapaciteit en niet als structurele weerstandscapaciteit.

Het betrekken van de post Onvoorzien in de weerstandscapaciteit is overigens toegestaan, omdat in de begroting zo veel flexibiliteit is ingebouwd dat deze post kan vrijvallen zonder dat op andere onderdelen de continuïteit van onze gemeentelijke taken in gevaar komt. Jaarlijks nemen we in de begroting € 2 per inwoner op om onvoorziene uitgaven af te dekken. De post Onvoorzien mag worden aangewend voor uitgaven die onvermijdbaar, onuitstelbaar, en onvoorzienbaar zijn.

Structurele weerstandscapaciteit

Voorgeschreven is dat de gemeentelijke tarieven, leges en heffingen voor maximaal 100% kostendekkend zijn. In Hengelo is dat ook het uitgangspunt voor de belangrijkste tarieven. Tenzij een risico zich manifesteert in deze tarieftaken, biedt dit geen ruimte aan structurele weerstandscapaciteit.

Wanneer een structureel risico optreedt, is het niet altijd mogelijk de financiële impact op korte termijn in de begroting op te vangen. In dat geval kan een gemeente onder zeer strikte voorwaarden een beroep doen op extra financiering van het Rijk (artikel 12 Gemeentewet). Eén van de voorwaarden is dat de gemeente de belastingcapaciteit ten volle benut. Dat kan uiteraard niet oneindig. Daarom is door het Rijk een norm gesteld tot welk niveau het nog aanvaardbaar is lokale belastingen te verhogen, de zogenaamde artikel 12 norm.

Elke gemeente mag de ozb-tarieven overigens zo hoog maken als zij wil. Maar de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft met het Rijk een afspraak gemaakt over de maximale stijging van de landelijke ozb-opbrengst. Dit heet de *macronorm*.

Het verschil tussen de werkelijke hoogte van de lokale belastingen en de aanvaardbare hoogte van de artikel 12 norm noemen we de *onbenutte belastingcapaciteit* en betreft de *structurele weerstandscapaciteit*.

Ratio weerstandsvermogen

De ratio van het weerstandsvermogen drukken we uit in een waarderingscategorie (A t/m F).

Deze categorie geeft aan hoe solide het weerstandsvermogen is. We streven naar minimaal voldoende weerstandsvermogen, wat gelijk staat aan waarderingscategorie C en een ratio van meer dan 1,0.

Op basis van de waarderingscategorie bepalen we of het weerstandsvermogen op het gewenste niveau is.

Waarderings-categorie	Ratio	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	$1,4 < X < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < X < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < X < 1,0$	Matig
E	$0,6 < X < 0,8$	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Indien de ratio weerstandsvermogen hoger of lager is dan gewenst, hebben we de mogelijkheid deze bij te stellen. Dit kunnen we doen door extra maatregelen te treffen op risico's, waardoor de benodigde weerstandscapaciteit lager wordt. Een andere mogelijkheid is het verhogen van de beschikbare weerstandscapaciteit. Dat kan bijvoorbeeld door de algemene reserve op een hoger niveau te brengen (in geval van een te lage ratio: categorie D, E of F) of juist op een lager niveau door de beschikbare incidentele middelen in te zetten (in geval van een hogere ratio: categorie A of B). De structureel beschikbare weerstandscapaciteit kunnen we beïnvloeden door de lokale belastingen te verhogen (categorie D, E of F) of te verlagen (A of B).

Ieder jaar geven we in de begroting en jaarrekening een actuele stand van zaken ten aanzien van (de ratio) weerstandsvermogen én de belangrijkste risico's in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

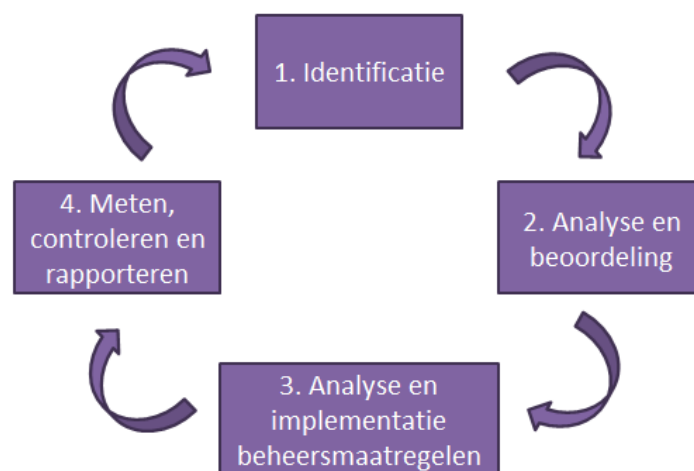
In deze paragraaf gaan we in ieder geval ook in op:

- Het beleid ten aanzien van het weerstandsvermogen en de risico's;
- De belangrijkste risico's voor de gemeente Hengelo;
- De beschikbare weerstandscapaciteit;
- De benodigde weerstandscapaciteit;
- De ratio weerstandsvermogen inclusief een kwalificatie en toelichting.

Hoofdstuk 2 - Integraal Risicomanagement

Onder *risico* verstaan we de kans op optreden van een gebeurtenis met negatieve gevolgen voor de gemeente Hengelo. Het beheeren van risico's noemen we *risicomanagement*. De risico's worden in kaart gebracht, zodat de juiste beheersmaatregel kan worden genomen of bewust kan worden gekozen het risico te accepteren. Onder *integraal risicomanagement* verstaan we het breed invullen van risicomanagement, waarbij niet alleen de (wettelijke) kaders worden gevolgd, maar ook het *risicobewustzijn* wordt gestimuleerd. Integraal risicomanagement leidt tot breed inzicht in de activiteiten binnen de gemeente. Hierdoor zijn we voorbereid op onverwachte zaken en is tijdig in beeld wat er misgaat of dreigt te gaan. Risicomanagement is geen afzonderlijke activiteit, maar maakt integraal deel uit van alle (management)processen en zorgt ervoor dat bewustwording en het beheersen van risico's doorlopend de aandacht heeft.

In het kader van integraal risicomanagement doorlopen we de volgende *stappenplan*:

1. Identificatie van risico's

De identificatie van risico's voeren we uit op alle niveaus binnen de organisatie. Hierbij schenken we aandacht aan zowel strategische, tactische als operationele risico's. Onze basis is een aantal hoofdprocessen, een selectie van grote projecten en een aantal thema's afgeleid uit nieuwe ontwikkelingen die op ons afkomen. De concrete benoeming van deze hoofdprocessen, projecten en thema's is opgenomen in het auditplan van enig jaar.

Om een integraal beeld te krijgen, brengen we de risico's tijdens de risico identificatie vanuit verschillende invalshoeken in kaart. We richten ons daarbij zowel op risico's zonder als (op de wettelijke verplichte risico's) met financiële impact. Risico's zonder een direct financiële impact zijn bijvoorbeeld imago-, fraude-, juridisch- en bestuurlijke risico's.

Dat doen we in ieder geval voor risico's op het gebied van:

- Jeugd
- WMO
- Participatiewet
- Inkoop en aanbesteden
- Omgevingswet
- Grondexploitaties
- Gegevensbescherming (AVG)
- Duurzaamheid
- Open bestuursstijl
- Organisatie (juridisch, personeel, informatie, veiligheid)
- Binnenstad
- Hart van Zuid
- Renovatie Stadhuis / Nieuwbouw Stads Kantoor
- Warmtenet

2. Analyse en beoordeling van risico's

Vervolgens analyseren we de geïdentificeerde risico's. Hierbij bepalen we de bruto kans en het gevolg van het risico. Onder *bruto kans* verstaan we de situatie vóór getroffen beheersmaatregelen. *Kans maal gevolg* geeft vervolgens inzicht in de mogelijk te verwachten schade, ook wel *verwachtingswaarde* genoemd. Door deze methode te hanteren voor alle risico's ontstaat er een volgorde van verwachtingswaarden, van laag tot hoog.

De *kans* waarop een risico zich voordoet drukken we uit in een percentage: hoe vaak verwachten we dat een risico zich voordoet in een jaar?

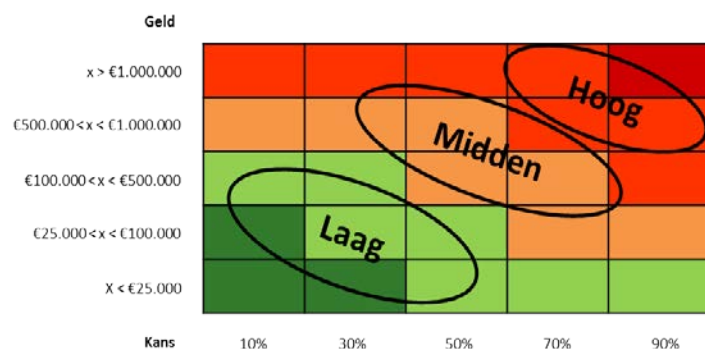
Het *gevolg* van een risico drukken we uit in geld: wat is de financiële impact wanneer het risico optreedt?

We hanteren hierbij de volgende uitgangspunten:

Gevolg		Kans	
Klasse	Meting	Klasse	Percentage
1	< € 25.000	1	10%
2	€ 25.000 - € 99.999	2	30%
3	€ 100.000 - € 499.999	3	50%
4	€ 500.000 - € 999.999	4	70%
5	> € 1.000.000	5	90%

De risico's delen we in in *drie categorieën: Laag, Midden en Hoog*. Op deze manier is zichtbaar welke risico's de gemeente het meest kunnen beïnvloeden. In een *risicokaart* maken we dit grafisch inzichtelijk (zie figuur).

We focussen ons op de risico's in de categorieën Midden en Hoog vanwege de hoge kans van optreden en/of de hoogte van de potentiële impact. Voor deze risico's nemen we beheersmaatregelen die we minimaal jaarlijks toetsen op hun werking.

De risico's in de categorie Laag brengen we eveneens in beeld. We evalueren deze risico's jaarlijks, maar nemen verder geen beheersmaatregelen vanwege de lage kans en/of de relatief geringe impact. Kortom: we accepteren deze risico's. Mocht één van deze risico's zich voordoen, dan wordt dit binnen het betreffende afdelingsbudget opgevangen.

3. Analyse en implementatie beheersmaatregelen

Na de identificatie van risico's en de analyse op kans en gevolg brengen we de *beheersmaatregelen* in beeld. Denk hierbij aan:

- *Vermijden*
Het beleid of proces waar een risico door ontstaat, wordt beëindigd of op een andere manier vormgegeven. Hierdoor wordt de kans en/of het gevolg van optreden van een bepaald risico opgeheven.

- *Verminderen*

Met verminderen wordt beoogd dat de oorzaak of het gevolg van het risico verkleind wordt. Dit kan door het risico af te dekken door een verzekering, een voorziening of een ander budget in de begroting. Hiermee worden de gevolgen van het risico beperkt. Onder verminderen wordt ook het aanpakken of wegnemen van de oorzaak van het risico verstaan.

- *Overdragen*

Dit kan door het beleid dat het risico met zich meebrengt uit te laten voeren door een andere betrokken partij, die daarmee ook de financiële risico's overneemt.

- *Accepteren*

Kan een risico niet worden vermeden, verminderd of overgedragen, dan kan het risico geaccepteerd worden. De eventuele financiële schade wordt door de weerstandscapaciteit afgedekt (zie hoofdstuk 2).

Beheersmaatregelen zorgen ervoor dat een risico niet optreedt óf dat de kans van optreden of de gevolgen daarvan worden beperkt. Dit leidt tot inzicht in de *netto kans en gevolg* van het risico. De wijze waarop we de effectiviteit van een beheersmaatregel in beeld brengen, is opgenomen in het audit plan.

We analyseren en implementeren beheersmaatregelen als volgt:

- a. *We brengen in beeld welke maatregelen zijn genomen*
Wanneer we nog geen maatregelen hebben genomen, bepalen we welke nodig zijn om de risico's te beheersen.
- b. *We benoemen een eigenaar van de beheersmaatregel*
Deze is verantwoordelijk voor de vastlegging van de maatregel in het risicomanagementsysteem én voor de uitvoering van de beheersmaatregel.
- c. *De eigenaar analyseert het verwachte effect van de beheersmaatregel*
Bij deze analyse betrekken we het kosten/baten aspect: hoeveel kosten of inspanning vergt een beheersmaatregel?

4. Meten, controleren en rapporteren

Risicomanagement is een doorlopend en dynamisch proces. Nadat we de risico's en de beheersmaatregelen vastgesteld hebben, meten we of de geïmplementeerde beheersmaatregelen effect hebben op het risicoprofiel. De wijze waarop we dit meten is opgenomen in het audit plan. Bijsturing kan bestaan uit verschillende acties, onder meer door aanpassingen van het proces of het beleid.

Het is mogelijk dat we op basis van meting en controle nieuwe risico's identificeren. In dat geval doorlopen we het stappenplan opnieuw.

Bijlage 1 – Begrippenlijst

Artikel 12 norm

Het minimale niveau van de opbrengst van gemeentelijke belastingen waar een gemeente aan moet voldoen alvorens in aanmerking te komen voor een aanvullende uitkering uit het Gemeentefonds op grond van artikel 12 Financiële Verhoudingswet.

Beheersmaatregelen

Het stelsel van maatregelen en procedures die worden genomen om de onderkende risico's te ondervangen dan wel om de opkomende risico's te signaleren en het effect te beperken.

Benodigde weerstandscapaciteit

De verwachte financiële capaciteit die nodig is om de financiële impact van risico's op te vangen als deze zich voordoen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De middelen die de gemeente beschikbaar heeft om niet begrote, substantiële kosten financieel op korte termijn af te kunnen dekken.

Bruto kans & gevolg

De kans en het gevolg van het optreden van risico's die inherent zijn aan het uitoefenen van de bedrijfsvoering.

Gevolg

Een gebeurtenis die optreedt als resultaat van feiten en/of gebeurtenissen.

Incidentele weerstandscapaciteit

Dát deel van de reservepositie dat als buffer vrij aanwendbaar is, de algemene reserve en de eventueel vrij aanwendbare reserves.

Integraal risicomanagement

Het breed invullen van risicomanagement, waarbij niet alleen de (wettelijke) kaders worden gevolgd, maar ook het risicobewustzijn wordt gestimuleerd.

Kans

De waarschijnlijkheid dat een gebeurtenis zich voor zal doen.

Macronorm

De maximale stijging van de landelijke ozb-opbrengst drukken we uit in de macronorm. Deze norm is een geldende afspraak tussen het Rijk en de VNG.

Monte Carlo-analyse

Simulatietechniek waarbij het optreden van de verschillende risico's in diverse scenario's vele malen worden gesimuleerd. Door deze methode heeft de gemeente een beeld van het benodigde weerstandsvermogen in vrijwel alle denkbare scenario's.

Netto kans & gevolg

De kans en het gevolg van het optreden van risico's dat resteert nadat er effectieve maatregelen zijn getroffen.

Onbenutte belastingcapaciteit

Het verschil tussen de werkelijke hoogte van de lokale belastingen en de aanvaardbare hoogte van de artikel 12 norm.

Ratio Weerstandsvermogen

Ratio waarmee de gemeente aantoont dat zij in staat is de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt.

Risico

De kans op optreden van een gebeurtenis met negatieve gevolgen voor de gemeente Hengelo.

Risicocategorie

We delen risico's in in risicocategorieën (Laag, Midden, Hoog). Op deze manier is zichtbaar welke risico's de gemeente het meest kunnen beïnvloeden.

Risicokaart

Grafische weergave van de risico's, ingedeeld in risicocategorieën.

Risicomanagement

Het beheren van risico's, waarbij de risico's in kaart worden gebracht, zodat de juiste beheersmaatregel kan worden genomen of er bewust voor kan worden gekozen het risico te accepteren.

Structurele weerstandscapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit.

Verwachtingswaarde

Geeft inzicht in de mogelijk te verwachten schade (kans maal gevolg).

Waarderingscategorie

De ratio van het weerstandsvermogen drukken we uit in een waarderingscategorie (A t/m F). Deze categorie geeft aan hoe solide het weerstandsvermogen is.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt bepaald door een relatie te leggen tussen de financieel gekwantificeerde risico's (de benodigde weerstandscapaciteit) en de middelen die de gemeente beschikbaar heeft om de risico's financieel af te kunnen dekken (de beschikbare weerstandscapaciteit).

Behandelvoorstel

Onderwerp	a. Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen b. Beleidsbegroting 2019 – 2022 c. Belastingtarieven 2019		
Zaaknummer	2271956 / 2264443 / 2273451	Portefeuillehouder	College
Historie	Op grond van de artikelen 190 en 191 van de Gemeentewet biedt het college van burgemeester en wethouders jaarlijks, voor aanvang van het nieuwe begrotingsjaar, een ontwerpbegroting en meerjarenramingen ter vaststelling aan de gemeenteraad aan. De Kaderbrief was het startpunt voor een nieuw begrotingsproces. Op 4 juli jl. is de Kaderbrief behandeld in de politieke markt. In de Kaderbrief 2019-2022 zijn de uitgangspunten voor de aanpassing van de belastingtarieven 2019 vastgelegd. Hierdoor moeten de belastingverordeningen worden aangepast en opnieuw vastgesteld. Het huidige risicomanagementbeleid is vastgesteld voor de periode 2013-2017. Inmiddels is dit beleid geactualiseerd en vertaald in de voorliggende beleidsnota Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen (2018-2022). De –aan de hand van dit nieuwe beleid- geïdentificeerde risico's zijn verwerkt in de beleidsbegroting 2019-2022. Op maandag 8 oktober is er tijdens een technisch beraad voor raadsleden en fractievertegenwoordigers de mogelijkheid om technische vragen te stellen over deze voorstellen. Indien er geen directe beantwoording van de vragen mogelijk is, volgen deze spoedig mogelijk na het technisch beraad.		
Belangrijkste beslis / -bespreekpunten	Onder meer: a. Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen 1. Het beleid "Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2018-2022" vast te stellen, waarbij: a. We blijven streven naar minimaal voldoende weerstandsvermogen c. We zowel risico's met incidentele als met structurele gevolgen in beeld brengen. d. We ernaar streven dat de hoogte van de algemene reserve minimaal 50% van het benodigde weerstandsvermogen is. b. Beleidsbegroting 2019 – 2022 1. De Beleidsbegroting 2019-2022 vast te stellen. 2. Het programmaplan, bestaande uit de programma's, als beleidsinhoudelijk kader vast te stellen. 3. Voor het jaar 2019 de lasten en baten per programma, inclusief de mutaties van de reserves, als financieel kader vast te stellen; c. Belastingtarieven 2019 1. 13 belastingverordeningen vast te stellen		

Politieke Markt	Woensdag 17 oktober			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
Jos Rikkerink	Coen Hartendorp	Theaterzaal	Bestuur	120 minuten
Doel van de sessie	Oordeelsvormend			
Behandeladvies	Tijdens de politieke markt worden de drie zaken tegelijkertijd behandeld. Voor de behandeling gelden de volgende afspraken qua spreektijd: - Twee sprekers per fractie, samen 5 minuten - Reactie college 15 minuten Aan de fracties wordt ook gevraagd om tijdens hun inbreng in te gaan op de			

	(stand van zaken van de) uitwerking van de door hen aangegeven moties op de motiemarkt van 19 september jl..	
Spreekrecht publiek	ja ☒ nee ☐	Duur: 5 minuten

Raad	Dinsdag 6 november	
Doel van de sessie	Besluitvorming	
Behandeladvies		
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2264443	Peper, Marianne	MID-FIN	Mariska ten Heuw
ONDERWERP			
Beleidsbegroting 2019-2022			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGelo BESLUIT:

1. De Beleidsbegroting 2019-2022 vast te stellen.
2. Het programmaplan, bestaande uit de programma's, als beleidsinhoudelijk kader vast te stellen.
3. Het college van burgemeester en wethouders voor het jaar 2019 te machtigen tot het uitvoeren van het programmaplan.
4. Voor het jaar 2019 de lasten en baten per programma, inclusief de mutaties van de reserves, als financieel kader vast te stellen; het autorisatieniveau van programma 6 Sociaal domein uit te splitsen in de deelprogramma's:
 1. Taakvelden 6.1 en 6.2;
 2. Taakvelden 6.3, 6.4 en 6.5;
 3. Taakvelden 6.6, 6.71, 6.72, 6.81 en 6.82.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Het college van burgemeester en wethouders heeft op 25 september de Beleidsbegroting 2019-2022 vastgesteld en aangeboden aan de gemeenteraad. De raad besluit op 6 november a.s. over de begroting. De politieke markt vindt volgens verwachting plaats op 17 oktober.

De Beleidsbegroting is een uitwerking van de Kaderbrief 2019 -2022 en geeft een overzicht van de plannen voor de komende jaren en de financiële stand van zaken. Met een begrotingsomzet in 2019 van circa € 304 miljoen is de gemeente in staat om veel ambities en activiteiten uit te voeren. Het college hecht daarbij veel belang aan de thema's open bestuursstijl, de aantrekkelijke (binnen)stad, de duurzame stad en het sociaal domein.

Door maatregelen te treffen in het sociaal domein slaagt de gemeente er in om de komende jaren de begroting structureel op orde te hebben en blijft de algemene reserve boven het gewenste niveau. Het college van B en W verwacht 2019 af te kunnen sluiten met een positief begrotingssaldo van circa € 33.000 in 2019.

Per saldo nemen de lokale woonlasten voor een eigenaar van een woning toe met circa 0,2% in 2019 ten opzichte van 2018. Voor de huurder van een woning daalt de lokale lastendruk met 0,9%.

De gemeentebegroting is toegankelijk via het financieel portaal op www.hengelo.nl. Zo is het voor iedereen inzichtelijk wat het college van B en W in 2019 wil gaan doen en hoeveel geld daarvoor beschikbaar wordt gesteld.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGelo,

DATUM

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2264443	Peper, Marianne	MID-FIN	Mariska ten Heuw
ONDERWERP			
Beleidsbegroting 2019-2022			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Gemeentewet

Op grond van de artikelen 190 en 191 van de Gemeentewet biedt het college van burgemeester en wethouders jaarlijks, voor aanvang van het nieuwe begrotingsjaar, een ontwerpbegroting en meerjarenramingen ter vaststelling aan de gemeenteraad aan.

Kaderbrief 2019-2022

De Kaderbrief is het startpunt voor een nieuw begrotingsproces. Op 4 juli jl. is de Kaderbrief behandeld in de politieke markt.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

Financieel op orde

Maatregelen sociaal domein

Zoals in de Kaderbrief 2019-2022 beschreven zijn we tijdens de formatiebesprekingen geconfronteerd met forse toenemende tekorten binnen het sociaal domein (Jeugdzorg en Wmo). Deze tekorten zijn ontstaan door de sterk toenemende vraag, prijsstijgingen en door de kortingen die het Rijk bij de overgang van de taken naar de gemeente heeft toegepast. Zonder bijsturing in de uitvoering van onze taken, blijft het tekort in het sociaal domein oplopen. Dat is voor de financiële gezondheid van de gemeente niet houdbaar. Met het Interventieprogramma voor het sociaal domein wordt invulling gegeven aan het terugbrengen van de tekorten in de komende jaren, die leidt tot een zo optimaal mogelijke uitvoering binnen begrensde financiële kaders.

Overige autonome ontwikkelingen

De autonome ontwikkelingen, zoals aangegeven in de Kaderbrief, zijn nu in de voorliggende begroting verwerkt. Het gaat hierbij vooral om de ontwikkelingen van de uitgaven en/of inkomsten voor de bijstandsontvangers, de bijzondere bijstand, de re-integratie- en participatievoorzieningen, de onderwijshuisvesting, de invoering van de Omgevingswet en de extra kosten voor de Veiligheidsregio Twente en het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente.

Nieuw beleid

Ondanks de beperkte financiële ruimte zijn we in staat geweest om een aantal voorstellen voor nieuw beleid op te nemen in de Kaderbrief. Wij vinden het erg belangrijk om de transformatieopgave van de binnenstad een extra impuls te geven bovenop de eerder al beschikbare middelen. Met het oog op de toekomstige generaties staat duurzaamheid hoog op onze agenda. Hiervoor worden extra middelen ingezet. Om de nieuwe gezamenlijke huisvesting van Oyfo op korte termijn te realiseren wordt voorgesteld een (gelimiteerd) aanvullend budget beschikbaar te stellen. De verhoging van de normvergoeding voor de scholenbouw van het Voortgezet Speciaal Onderwijs is vooralsnog p.m. geraamd. We willen hierover eerst met uw raad van gedachten wisselen, maar we zien dit wel als een nieuwe beleidswens.

In de politieke markt van 4 juli jl. is de Kaderbrief met uw gemeenteraad en inwoners besproken. Tijdens deze markt is toegezegd dat de intensivering van het internationaal beleid zal worden meegenomen bij het opstellen van de begroting.

Als bijdrage ter dekking van het coalitieprogramma opgenomen investeringsagenda leggen wij de ambtelijke organisatie een oplopende efficiency taakstelling op, die in 2022 uitkomt op 2% van de totale bruto loonsom. Deze taakstelling mag flexibel worden ingevuld, omdat er een wisselwerking bestaat met de nieuwe taken en beleidsintensiveringen van bestaande taken die voortvloeien uit het coalitieprogramma.

Ontwikkeling algemene reserve

In de eerste begrotingsjaren gaan we uiteindelijk de ontstane tekorten grotendeels afdekken met een incidentele onttrekking uit de algemene reserve. Daarbij is als uitgangspunt genomen dat we de middelen, die we in 2019 en 2020 uit de algemene reserve onttrekken, er in 2021 en 2022 weer in storten om zo op het gewenste niveau te blijven (conform de Kaderbrief 2019-2022).

Per 1 januari 2019 is de verwachte stand van de algemene reserve € 15,9 miljoen en ultimo 2022 € 19,7 miljoen.

Begrotingsomzet

De begrotingsomzet bedraagt in 2019 bijna € 304 miljoen. Met dit bedrag zijn we in staat om onze ambities en activiteiten uit te voeren. Hierbij zien we de centrale thema's de open bestuursstijl, de aantrekkelijke (binnen)stad, de duurzame stad en het sociaal domein als grootste uitdagingen.

Financieel perspectief

De begroting is na de Kaderbrief 2019-2022 op detailniveau geactualiseerd. De definitieve uitwerking leidt tot het volgend financieel perspectief voor de komende jaren:

- = nadeel: bedragen * € 1.000

	2019:	2020:	2021:	2022:
Kaderbrief 2019-2022	0	0	282	408
Intensivering internationaal beleid	-57	-57	-57	-57
Overige verschillen	90	235	91	-108
Begrotingssaldo 2019-2022	33	178	316	243

Uiteindelijk resteert er een positief begrotingssaldo van circa € 33.000 in 2019, € 178.000 in 2020, € 316.000 in 2021 en € 243.000 in 2022.

Woonlasten

Per saldo neemt de lokale belastingdruk voor een eigenaar van een woning toe met circa 0,2% in 2019 ten opzichte van 2018. Voor de huurder van een woning daalt de lokale lastendruk met 0,9%.

Nieuwe begrotingsopzet/autorisatieniveau

Nieuwe begrotingsopzet

De gemeenteraad stelt jaarlijks de Beleidsbegroting vast. De wijze, waarop het college van B en W haar "huishoudboekje" presenteert, is van evident belang voor raadsleden, collegeleden, ambtenaren, Hengelose organisaties en inwoners.

Alle gemeenten in Nederland zijn geconfronteerd met nieuwe begrotingsvoorschriften. De gemeenten moeten rapporteren op voorgeschreven taakvelden om zodoende de onderlinge vergelijkbaarheid te vergroten. In Hengelo heeft dit geleid om ook de programma-indeling voor de komende raadsperiode te baseren op de voorgeschreven clustering van taakvelden (raadsbesluit 24 april 2018; zaaknummer 2221046). Een belangrijk voordeel hiervan is, dat met één rapportage (op programma/taakveld) kan worden volstaan. Concreet betekent dit dat de Beleidsbegroting met ingang van 2019 de volgende programma's kent: 1. Veiligheid, 2. Verkeer, vervoer en waterstaat, 3 Economie, 4. Onderwijs, 5. Sport, cultuur en recreatie, 6. Sociaal domein, 7. Volksgezondheid en milieu, 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing en 9. Bestuur en ondersteuning.

Autorisatieniveau vorige begroting

Het autorisatieniveau van de raad lag in de vorige begrotingsopzet op programmaniveau. Met het vaststellen van de begroting autoriseerde de raad het college tot het doen van uitgaven per programma tot de bedragen van het overzicht van baten en lasten voor het betreffende begrotingsjaar. Als er programma overstijgende wijzigingen zijn dan is hier altijd een raadsbesluit voor nodig. Binnen het programma is het college bevoegd om te schuiven. Uiteraard alleen als dit past binnen de door de raad vastgestelde beleidsdoelstellingen, maatschappelijke effecten en overige kaders.

Voorstel nieuw autorisatieniveau

De budgettaire omvang per programma verschilt sterk per programma; van circa € 8 miljoen bij programma 1 Veiligheid tot ruim € 131 miljoen bij programma 6 Sociaal domein, op een totale begrotingsomzet van € 304 miljoen. Om het aantal raadsvoorstellen en de administratieve (besluitvormings)lasten niet exponentieel te laten toenemen, stellen wij voor om het autorisatieniveau op programmaniveau in tact te laten met uitzondering van programma 6 Sociaal domein. Dit was ook het verzoek uit uw raad tijdens de vergadering van 24 april 2018.

De totale lasten en baten per taakveld in het sociaal domein zien er als volgt uit:

Totaal programma: 6. Sociaal domein			bedragen (* € 1.000)		
Deel-programma's	Taak-velden	Omschrijving taakvelden	Lasten	Baten	Saldo
1.	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-12.075	741	-11.334
	6.2	Wijkteams	-4.385	0	-4.385
2.	6.3	Inkomensregelingen	-51.913	43.374	-8.539
	6.4	Begeleide participatie	-12.032	0	-12.032
	6.5	Arbeidsparticipatie	-5.410	61	-5.349
3.	6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.672	0	-2.672
	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-21.321	1.213	-20.108
	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-18.183	0	-18.183
	6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-411	0	-411
	6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-2.928	0	-2.928
Totaal programma : 6. Sociaal domein			-131.330	45.389	-85.941

We stellen voor om programma 6 Sociaal domein in de volgende deelprogramma's als autorisatieniveau uit te splitsen:

1. Taakvelden 6.1 en 6.2;
2. Taakvelden 6.3, 6.4 en 6.5;
3. Taakvelden 6.6, 6.71, 6.72, 6.81 en 6.82

In deelprogramma 1 zitten budgetten die betrekking hebben op Participatie, Jeugd én Wmo. Deze willen we niet uit elkaar trekken. Inhoudelijk niet om de transformatie verder vorm te geven en uitvoerend niet omdat we dan de komende jaren met het genereren van sturingsinformatie telkens teveel handwerk moeten verrichten (Excel bestanden bijhouden, wat foutgevoelig is). Wel willen we voorafgaand aan het opstellen van de volgende Beleidsbegroting 2020-2023 deze nieuwe indeling in deelprogramma's voor programma 6 met uw raad evalueren.

Onze focus ligt de komende jaren sowieso op het monitoren van het risicovolle sociaal domein. Hierbij zullen we absoluut niet voorbij gaan aan onze informatieplicht van ons college aan uw raad.

Persbericht

Een persbericht volgt ook bij het definitieve raadsbesluit.

Vervoltraject

De Beleidsbegroting 2019-2022 is digitaal op het financieel portaal beschikbaar. Na de vaststelling door uw raad zal deze eventueel worden aangevuld met eventuele aangenomen moties en/of amendementen.

Vervolgens wordt de begroting aangeboden aan het college van Gedeputeerde Staten van Overijssel in het kader van het financieel toezicht.

BESPREEK- EN BESLISPUNTEN

1. De Beleidsbegroting 2019-2022 vast te stellen.
2. Het programmaplan, bestaande uit de programma's, als beleidsinhoudelijk kader vast te stellen.
3. Het college van burgemeester en wethouders voor het jaar 2019 te machtigen tot het uitvoeren van het programmaplan.
4. Voor het jaar 2019 de lasten en baten per programma, inclusief de mutaties van de reserves, als financieel kader vast te stellen; het autorisatieniveau van programma 6 Sociaal domein uit te splitsen in de deelprogramma's:
 1. Taakvelden 6.1 en 6.2;
 2. Taakvelden 6.3, 6.4 en 6.5;
 3. Taakvelden 6.6, 6.71, 6.72, 6.81 en 6.82.

FINANCIËLE ASPECTEN

De samenvatting van de belangrijkste financiële mutaties treft u aan in hoofdstuk 4 van de Beleidsbegroting 2019-2022.

BIJLAGE(N)

Beleidsbegroting 2019-2022.

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

GEMEENTE

Beleidsbegroting 2019 - 2022

CONCEPT

Versie: 25 september 2018
Vastgesteld door het college van B en W
ten behoeve van besluitvorming in de gemeenteraad van 6 november 2018

INHOUDSOPGAVE BELEIDSBEGROTING

1. Inleiding	5
2. Leeswijzer	7
3. Raadsadvies en -raadsbesluit	9
4. De financiën van de gemeente Hengelo	15
4.1. Financieel op orde blijven	15
4.2. Van Kaderbrief naar Beleidsbegroting	16
4.3. Nieuw beleid	17
4.4. Belasting- en tariefmaatregelen	17
4.5. Overige ontwikkelingen en risico's	18
4.6. Grondslagen voor de ramingen bestaand beleid	21
5. Programmaplan	23
5.1. Centrale thema's	23
1. Open bestuursstijl	23
2. Aantrekkelijke (binnen)stad	23
3. Sociaal domein	25
4. Duurzame stad	26
5.2. Beleidsprogramma's	28
1: Veiligheid	28
2: Verkeer, vervoer en waterstaat	32
3: Economie	39
4: Onderwijs	47
5: Sport, Cultuur en Recreatie	53
6: Sociaal domein	65
7: Volksgezondheid en milieu	91
8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	101
9: Bestuur en ondersteuning	109
6. Paragrafen	127
6.1. Lokale heffingen	128
6.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	140
6.3. Onderhoud kapitaalgoederen	149
6.4. Grondbeleid	158
6.5. Financiering	164
6.6. Verbonden partijen	171
6.7. Bedrijfsvoering	180
6.8. Investerings	188
6.9. Subsidies	191
7. Financiële overzichten	195
7.1. Overzicht van lasten en baten per programma	197
7.2. Overzicht algemene dekkingsmiddelen	198
8. Bijlagen	199
8.1. Reserves en voorzieningen	200
8.2. Lasten en baten per taakveld	207
8.3. EMU-saldo	208
8.4. Overzicht van incidentele baten en lasten 2019-2022	209
8.5. Overzicht van verbonden partijen en vertegenwoordiging	210
8.6. Meerjarig investeringsoverzicht	214
8.7. Nieuw beleid	215

1. Inleiding

De voorliggende Beleidsbegroting 2019-2022 is een uitvloeisel van de (financiële) effecten die zijn beschreven in de Kaderbrief 2019-2022. De Kaderbrief is op 4 juli 2018 in de politieke markt behandeld. De brief is een optelsom van de actualisering van het reeds eerder vastgestelde bestaande beleid en het nieuwe voorgestelde beleid. Daarna is de begroting op detailniveau uitgewerkt.

Moderne overheid

Uitgangspunt bij ons handelen is dat we een moderne overheid zijn, met een open stijl van het besturen van de stad. Die openheid en moderne bestuursstijl ziet u terug in ons coalitieprogramma. Geen dichtgetimmerd verhaal met maatregelen, die tot in de finesses zijn uitgewerkt. Dat past niet bij ons. Wij geven ook in deze begroting zowel inhoudelijk als financieel richting, maar er is ruimte voor de gemeenteraad en voor de stad om samen de verdere invulling te bepalen. Wij willen en kunnen het ook niet alleen. Daarvoor zijn de uitdagingen en opgaven te groot. Vandaar dat er ook een motiemarkt is georganiseerd op 19 september jongstleden. In deze markt konden inwoners en/of organisaties ideeën en plannen onder de aandacht brengen van raadsleden. Indien een raadslid overtuigd is, dan kan de politieke partij het idee/plan in een motie verwoorden en inbrengen tijdens de raadsbehandeling van de begroting op 6 november a.s.

Interventieprogramma sociaal domein

Wij werden lopende de formatiebesprekingen geconfronteerd met fors toenemende tekorten op het sociale domein (met name jeugdzorg en Wmo). Deze tekorten zijn ontstaan door de sterk toenemende vraag, ook als gevolg van de demografische ontwikkelingen, prijsstijgingen en natuurlijk door de kortingen die het rijk bij de overgang van de taken naar de gemeente heeft toegepast. Wij gaan alles op alles zetten om de enorme tekorten terug te brengen. Al in de loop van 2018 hebben we de richting moeten bijstellen op basis van het interventieprogramma sociaal domein. Dat is een forse opgave. Wij werken er naar toe dat het sociaal domein aan het eind van de meerjarenbegroting budgettair neutraal is.

Nieuwe ambities binnenstad en duurzaamheid

Door maatregelen in het sociaal domein bleef er ook enige ruimte over voor nieuwe ambities, zoals de impulsen in de binnenstad en duurzaamheid. Dat willen we, dat is ook noodzakelijk en dat verdient onze stad!

Financiën op orde

We slagen er in door maatregelen te treffen in met name het sociaal domein om de komende jaren de begroting structureel op orde te hebben. Tevens blijft de algemene reserve boven het gewenste niveau.

Het financieel portaal

De gemeentebegroting is weer toegankelijk gemaakt via het financieel portaal. Met het portaal willen we ons omvangrijke takenpakket compleet, leesbaar en overzichtelijk weergeven en laten zien waar we het geld aan uitgeven. Het portaal is op maat raadpleegbaar voor verschillende doelgroepen. Van inwoners die misschien op hoofdlijnen in de begroting kijken, tot verenigingen, organisaties en raadsleden die in detail (een onderdeel van) de begroting tot zich willen nemen.

Raadsbehandeling

De behandeling van de Beleidsbegroting vindt plaats in de oordeelsvormende politieke markt van 17 oktober a.s. De raadsvergadering over de begroting vindt plaats op 6 november a.s.

Hengelo, 25 september 2018

Burgemeester en wethouders van de gemeente Hengelo

2. Leeswijzer

In hoofdstuk 3 treft u het raadsadvies en het bijbehorende ontwerpraadsbesluit aan. De Beleidsbegroting bestaat daarna uit de volgende hoofdstukken:

Hoofdstuk 4

In hoofdstuk 4 wordt de financiële positie van de gemeente Hengelo weergegeven en het financieel meerjarenperspectief geschetst. Ook het vastgestelde nieuw beleid op basis van de Kaderbrief 2019-2022 komt hier aan de orde.

Hoofdstuk 5

In hoofdstuk 5 worden de begrotingsprogramma's beschreven. De programma's vormen de kern van de begroting. Met ingang van het jaar 2019 hebben we een nieuwe opzet van de beleidsprogramma's. In de raadsvergadering van 24 april 2018 is besloten om de programma-indeling voor de komende raadsperiode te baseren op de voorgeschreven clustering van taakvelden. Een belangrijk voordeel hiervan is, dat met één rapportage (op programma/taakveld) kan worden volstaan. Concreet betekent dit dat de Beleidsbegroting met ingang van 2019 de volgende programma's kent: 1. Veiligheid, 2. Verkeer, vervoer en waterstaat, 3 Economie, 4. Onderwijs, 5. Sport, cultuur en recreatie, 6. Sociaal domein, 7. Volksgezondheid en milieu, 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing en 9. Bestuur en ondersteuning.

Per programma worden de volgende gegevens vermeld: de hoofddoelstelling, een financieel overzicht met de taakvelden, een opsomming van de relevante beleidsnota's en beleidsindicatoren en de bijdrage van de diverse verbonden partijen aan de doelstelling van het programma/taakveld. Elk programma kent vervolgens een (op basis van de begrotingsvoorschriften) onderverdeling naar taakvelden. Per taakveld zullen zo veel mogelijk (beleidsinhoudelijke en financiële) gegevens worden geclusterd. Concreet komt dit erop neer, dat per taakveld een nadere analyse plaats zal vinden aan de hand van de volgende vragen: wat willen we bereiken?, wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?, wat blijven we doen?, wat mag het kosten? en een financiële toelichting betreffende de verschillen > € 50.000 of > 10% van het budget.

Hoofdstuk 6

In hoofdstuk 6 staan de door het rijk voorgeschreven verplichte paragrafen. De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de begroting op specifieke onderwerpen, zoals het weerstandsvermogen en risicobeheersing, het grondbeleid, het onderhoud van kapitaalgoederen en de lokale heffingen. Hieraan hebben we de paragrafen Investerings en Subsidies aan toegevoegd. Dit zijn geen verplichte paragrafen. De financiële gevolgen van de investeringen en subsidies lopen ook dwars door de programma's heen.

Hoofdstuk 7

Hoofdstuk 7 geeft een overzicht van lasten en baten per programma en een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen.

Hoofdstuk 8

In hoofdstuk 8 worden alle bijlagen weergegeven, waaronder de baten en lasten per taakveld, de overzichten van de reserves en voorzieningen, de verbonden partijen en het meerjarig investeringsoverzicht.

3. Raadsadvies en raadsbesluit

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2264443	Peper, Marianne	MID-FIN	Mariska ten Heuw
ONDERWERP			
Beleidsbegroting 2019-2022			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Gemeentewet

Op grond van de artikelen 190 en 191 van de Gemeentewet biedt het college van burgemeester en wethouders jaarlijks, voor aanvang van het nieuwe begrotingsjaar, een ontwerpbegroting en meerjarenramingen ter vaststelling aan de gemeenteraad aan.

Kaderbrief 2019-2022

De Kaderbrief is het startpunt voor een nieuw begrotingsproces. Op 4 juli jl. is de Kaderbrief behandeld in de politieke markt.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

Financieel op orde

Maatregelen sociaal domein

Zoals in de Kaderbrief 2019-2022 beschreven zijn we tijdens de formatiebesprekingen geconfronteerd met forse toenemende tekorten binnen het sociaal domein (Jeugdzorg en Wmo). Deze tekorten zijn ontstaan door de sterk toenemende vraag, prijsstijgingen en door de kortingen die het Rijk bij de overgang van de taken naar de gemeente heeft toegepast. Zonder bijsturing in de uitvoering van onze taken, blijft het tekort in het sociaal domein oplopen. Dat is voor de financiële gezondheid van de gemeente niet houdbaar. Met het Interventieprogramma voor het sociaal domein wordt invulling gegeven aan het terugbrengen van de tekorten in de komende jaren, die leidt tot een zo optimaal mogelijke uitvoering binnen begrensde financiële kaders.

Overige autonome ontwikkelingen

De autonome ontwikkelingen, zoals aangegeven in de Kaderbrief, zijn nu in de voorliggende begroting verwerkt. Het gaat hierbij vooral om de ontwikkelingen van de uitgaven en/of inkomsten voor de bijstandsontvangers, de bijzondere bijstand, de re-integratie- en participatievoorzieningen, de onderwijshuisvesting, de invoering van de Omgevingswet en de extra kosten voor de Veiligheidsregio Twente en het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente.

Nieuw beleid

Ondanks de beperkte financiële ruimte zijn we in staat geweest om een aantal voorstellen voor nieuw beleid op te nemen in de Kaderbrief. Wij vinden het erg belangrijk om de transformatieopgave van de binnenstad een extra impuls te geven bovenop de eerder al beschikbare middelen. Met het oog op de toekomstige generaties staat duurzaamheid hoog op onze agenda. Hiervoor worden extra middelen ingezet. Om de nieuwe gezamenlijke huisvesting van Oyfo op korte termijn te realiseren wordt voorgesteld een (gelimiteerd) aanvullend budget beschikbaar te stellen. De verhoging van de normvergoeding voor de scholenbouw van het Voortgezet Speciaal Onderwijs is vooralsnog p.m. geraamd. We willen hierover eerst met uw raad van gedachten wisselen, maar we zien dit wel als een nieuwe beleidswens.

In de politieke markt van 4 juli jl. is de Kaderbrief met uw gemeenteraad en inwoners besproken. Tijdens deze markt is toegezegd dat de intensivering van het internationaal beleid zal worden meegenomen bij het opstellen van de begroting.

Als bijdrage ter dekking van het coalitieprogramma opgenomen investeringsagenda leggen wij de ambtelijke organisatie een oplopende efficiency taakstelling op, die in 2022 uitkomt op 2% van de totale bruto loonsom. Deze taakstelling mag flexibel worden ingevuld, omdat er een wisselwerking bestaat met de nieuwe taken en beleidsintensiveringen van bestaande taken die voortvloeien uit het coalitieprogramma.

Ontwikkeling algemene reserve

In de eerste begrotingsjaren gaan we uiteindelijk de ontstane tekorten grotendeels afdekken met een incidentele onttrekking uit de algemene reserve. Daarbij is als uitgangspunt genomen dat we de middelen, die we in 2019 en 2020 uit de algemene reserve onttrekken, er in 2021 en 2022 weer in storten om zo op het gewenste niveau te blijven (conform de Kaderbrief 2019-2022).

Per 1 januari 2019 is de verwachte stand van de algemene reserve € 15,9 miljoen en ultimo 2022 € 19,7 miljoen.

Begrotingsomzet

De begrotingsomzet bedraagt in 2019 bijna € 304 miljoen. Met dit bedrag zijn we in staat om onze ambities en activiteiten uit te voeren. Hierbij zien we de centrale thema's de open bestuursstijl, de aantrekkelijke (binnen)stad, de duurzame stad en het sociaal domein als grootste uitdagingen.

Financieel perspectief

De begroting is na de Kaderbrief 2019-2022 op detailniveau geactualiseerd. De definitieve uitwerking leidt tot het volgend financieel perspectief voor de komende jaren:

- = nadeel: bedragen * € 1.000

	2019:	2020:	2021:	2022:
Kaderbrief 2019-2022	0	0	282	408
Intensivering internationaal beleid	-57	-57	-57	-57
Overige verschillen	90	235	91	-108
Begrotingssaldo 2019-2022	33	178	316	243

Uiteindelijk resteert er een positief begrotingssaldo van circa € 33.000 in 2019, € 178.000 in 2020, € 316.000 in 2021 en € 243.000 in 2022.

Woonlasten

Per saldo neemt de lokale belastingdruk voor een eigenaar van een woning toe met circa 0,2% in 2019 ten opzichte van 2018. Voor de huurder van een woning daalt de lokale lastendruk met 0,9%.

Nieuwe begrotingsopzet/autorisatieniveau

Nieuwe begrotingsopzet

De gemeenteraad stelt jaarlijks de Beleidsbegroting vast. De wijze, waarop het college van B en W haar "huishoudboekje" presenteert, is van evident belang voor raadsleden, collegeleden, ambtenaren, Hengelose organisaties en inwoners.

Alle gemeenten in Nederland zijn geconfronteerd met nieuwe begrotingsvoorschriften. De gemeenten moeten rapporteren op voorgeschreven taakvelden om zodoende de onderlinge vergelijkbaarheid te vergroten. In Hengelo heeft dit geleid om ook de programma-indeling voor de komende raadsperiode te baseren op de voorgeschreven clustering van taakvelden (raadsbesluit 24 april 2018; zaaknummer 2221046). Een belangrijk voordeel hiervan is, dat met één rapportage (op programma/taakveld) kan worden volstaan. Concreet betekent dit dat de Beleidsbegroting met ingang van 2019 de volgende programma's kent: 1. Veiligheid, 2. Verkeer, vervoer en waterstaat, 3 Economie, 4. Onderwijs, 5. Sport, cultuur en recreatie, 6. Sociaal domein, 7. Volksgezondheid en milieu, 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing en 9. Bestuur en ondersteuning.

Autorisatieniveau vorige begroting

Het autorisatieniveau van de raad lag in de vorige begrotingsopzet op programmaniveau. Met het vaststellen van de begroting autoriseerde de raad het college tot het doen van uitgaven per programma tot de bedragen van het overzicht van baten en lasten voor het betreffende begrotingsjaar. Als er programma overstijgende wijzigingen zijn dan is hier altijd een raadsbesluit voor nodig. Binnen het programma is het college bevoegd om te schuiven. Uiteraard alleen als dit past binnen de door de raad vastgestelde beleidsdoelstellingen, maatschappelijke effecten en overige kaders.

Voorstel nieuw autorisatieniveau

De budgettaire omvang per programma verschilt sterk per programma; van circa € 8 miljoen bij programma 1 Veiligheid tot ruim € 131 miljoen bij programma 6 Sociaal domein, op een totale begrotingsomzet van € 304 miljoen. Om het aantal raadsvoorstellen en de administratieve (besluitvormings)lasten niet exponentieel te laten toenemen, stellen wij voor om het autorisatieniveau op programmaniveau in tact te laten met uitzondering van programma 6 Sociaal domein. Dit was ook het verzoek uit uw raad tijdens de vergadering van 24 april 2018.

De totale lasten en baten per taakveld in het sociaal domein zien er als volgt uit:

Totaal programma: 6. Sociaal domein			bedragen (* € 1.000)		
Deel-programma's	Taak-velden	Omschrijving taakvelden	Lasten	Baten	Saldo
1.	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-12.075	741	-11.334
	6.2	Wijkteams	-4.385	0	-4.385
2.	6.3	Inkomensregelingen	-51.913	43.374	-8.539
	6.4	Begeleide participatie	-12.032	0	-12.032
	6.5	Arbeidsparticipatie	-5.410	61	-5.349
3.	6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.672	0	-2.672
	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-21.321	1.213	-20.108
	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-18.183	0	-18.183
	6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-411	0	-411
	6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-2.928	0	-2.928
Totaal programma : 6. Sociaal domein			-131.330	45.389	-85.941

We stellen voor om programma 6 Sociaal domein in de volgende deelprogramma's als autorisatieniveau uit te splitsen:

1. Taakvelden 6.1 en 6.2;
2. Taakvelden 6.3, 6.4 en 6.5;
3. Taakvelden 6.6, 6.71, 6.72, 6.81 en 6.82

In deelprogramma 1 zitten budgetten die betrekking hebben op Participatie, Jeugd én Wmo. Deze willen we niet uit elkaar trekken. Inhoudelijk niet om de transformatie verder vorm te geven en uitvoerend niet omdat we dan de komende jaren met het genereren van sturingsinformatie telkens teveel handwerk moeten verrichten (Excel bestanden bijhouden, wat foutgevoelig is). Wel willen we voorafgaand aan het opstellen van de volgende Beleidsbegroting 2020-2023 deze nieuwe indeling in deelprogramma's voor programma 6 met uw raad evalueren.

Onze focus ligt de komende jaren sowieso op het monitoren van het risicovolle sociaal domein. Hierbij zullen we absoluut niet voorbij gaan aan onze informatieplicht van ons college aan uw raad.

Persbericht

Een persbericht volgt ook bij het definitieve raadsbesluit.

Vervolgtraject

De Beleidsbegroting 2019-2022 is digitaal op het financieel portaal beschikbaar. Na de vaststelling door uw raad zal deze eventueel worden aangevuld met eventuele aangenomen moties en/of amendementen.

Vervolgens wordt de begroting aangeboden aan het college van Gedeputeerde Staten van Overijssel in het kader van het financieel toezicht.

BESPREEK- EN BESLISPUNTEN

1. De Beleidsbegroting 2019-2022 vast te stellen.
2. Het programmaplan, bestaande uit de programma's, als beleidsinhoudelijk kader vast te stellen.
3. Het college van burgemeester en wethouders voor het jaar 2019 te machtigen tot het uitvoeren van het programmaplan.
4. Voor het jaar 2019 de lasten en baten per programma, inclusief de mutaties van de reserves, als financieel kader vast te stellen; het autorisatieniveau van programma 6 Sociaal domein uit te splitsen in de deelprogramma's:
 1. Taakvelden 6.1 en 6.2;
 2. Taakvelden 6.3, 6.4 en 6.5;
 3. Taakvelden 6.6, 6.71, 6.72, 6.81 en 6.82.

FINANCIËLE ASPECTEN

De samenvatting van de belangrijkste financiële mutaties treft u aan in hoofdstuk 4 van de Beleidsbegroting 2019-2022.

BIJLAGE(N)

Beleidsbegroting 2019-2022.

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

(ruimte voor definitief raadsbesluit)

(ruimte voor definitief raadsbesluit)

4. De financiën van de gemeente Hengelo

4.1 Financieel op orde blijven

Maatregelen sociaal domein

Zoals in de Kaderbrief 2019-2022 beschreven zijn we tijdens de formatiebesprekingen geconfronteerd met forse toenemende tekorten binnen het sociaal domein (Jeugdzorg en Wmo). Deze tekorten zijn ontstaan door de sterk toenemende vraag, prijsstijgingen en door de kortingen die het Rijk bij de overgang van de taken naar de gemeente heeft toegepast. Zonder bijsturing in de uitvoering van onze taken, blijft het tekort in het sociaal domein oplopen. Dat is voor de financiële gezondheid van de gemeente niet houdbaar. Met het interventieprogramma voor het sociaal domein wordt invulling gegeven aan het terugbrengen van de tekorten in de komende jaren, die leidt tot een zo optimaal mogelijke uitvoering binnen begrensde financiële kaders.

Overige autonome ontwikkelingen

De autonome ontwikkelingen, zoals aangegeven in de Kaderbrief zijn nu in de voorliggende begroting verwerkt. Het gaat hierbij vooral om de ontwikkelingen van de uitgaven en/of inkomsten voor de bijstandsontvangers, de bijzondere bijstand, de re-integratie- en participatievoorzieningen, de onderwijshuisvesting, de invoering van de Omgevingswet en de extra kosten voor de Veiligheidsregio Twente en het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente.

Nieuw beleid

Door de beperkte financiële ruimte zijn we zeer terughoudend geweest met de voorstellen voor nieuw beleid in de Kaderbrief. Wel vinden wij het erg belangrijk om de transformatieopgave van de binnenstad (inclusief Stationsomgeving en Hart van Zuid) een extra impuls te geven bovenop de eerder al beschikbare middelen. Met het oog op de toekomstige generaties staat duurzaamheid hoog op onze agenda. Hiervoor worden extra middelen ingezet. Om de nieuwe gezamenlijke huisvesting van Oyfo op korte termijn te realiseren wordt voorgesteld een (gelimiteerd) aanvullend budget beschikbaar te stellen. De verhoging van de normvergoeding voor de scholenbouw van het Voortgezet Speciaal Onderwijs is vooralsnog p.m. geraamd. We willen hierover eerst met uw raad van gedachten wisselen, maar we zien dit wel als een nieuwe beleidswens.

Als bijdrage ter dekking van het coalitieprogramma opgenomen investeringsagenda leggen wij de ambtelijke organisatie een oplopende efficiency taakstelling op, die in 2022 uitkomt op 2% van de totale bruto loonsom. Deze taakstelling mag flexibel worden ingevuld, omdat er een wisselwerking bestaat met de nieuwe taken en beleidsintensiveringen van bestaande taken die voortvloeien uit het coalitieprogramma.

Ontwikkeling algemene reserve

In de eerste begrotingsjaren gaan we uiteindelijk de ontstane tekorten grotendeels afdekken met een incidentele onttrekking uit de algemene reserve. Daarbij is als uitgangspunt genomen dat we de middelen, die we in 2019 en 2020 uit de algemene reserve onttrekken, er in 2021 en 2022 weer in storten om zo op het gewenste niveau te blijven. De grafische weergave van de ontwikkeling van de algemene reserve wordt getoond in paragraaf 4.1.5 'Overige ontwikkelingen en risico's.'

Begrotingsomzet

De begrotingsomzet bedraagt in 2019 bijna € 304 miljoen. Met dit bedrag zijn we in staat om onze ambities en activiteiten uit te voeren. Hierbij zien we de centrale thema's de open bestuursstijl, de aantrekkelijke (binnen)stad, de duurzame stad en het sociaal domein als grootste uitdagingen. Deze thema's zijn beschreven in hoofdstuk 5.

Woonlasten

Per saldo neemt de lokale belastingdruk voor een eigenaar van een woning toe met circa 0,2% in 2019 ten opzichte van 2018. Voor de huurder van een woning daalt de lokale lastendruk met 0,9%.

Volgende paragrafen

In de volgende paragrafen wordt ingegaan op het meerjarenperspectief 2019-2022 en het nieuw beleid op basis van de Kaderbrief 2019-2022. De ontwikkelingen in het meerjarenperspectief worden in dit hoofdstuk op hoofdlijnen beschreven. Tevens wordt ingegaan op de overige ontwikkelingen en risico's, de financiële positie, de belasting- en tariefmaatregelen en de begrotingsuitgangspunten die zijn gehanteerd bij het opstellen van deze begroting.

4.2 Van Kaderbrief naar Beleidsbegroting

Op basis van het provinciaal financieel toezicht is het van belang dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. De gemeenteraad is uiteindelijk verantwoordelijk voor een structureel sluitende gemeentebegroting. Het structureel begrotingssaldo wordt in paragraaf 6.2.5 'Kengetallen' toegelicht.

Financieel perspectief

De begroting is na de Kaderbrief 2019-2022 op detailniveau geactualiseerd. De definitieve uitwerking leidt tot het volgend financieel perspectief voor de komende jaren:

- = nadeel: bedragen * € 1.000

	2019:	2020:	2021:	2022:
Kaderbrief 2019-2022	0	0	282	408
Intensivering internationaal beleid	-57	-57	-57	-57
Overige verschillen	90	235	91	-108
Begrotingssaldo 2019-2022	33	178	316	243

Het vertrekpunt voor bovenstaand overzicht is de Kaderbrief 2019-2022. Voor de jaren 2019 en 2020 is het saldo nihil. In de laatste 2 begrotingsjaren, 2021 en 2022, sluit de Kaderbrief met een positief saldo van € 282.000 en € 408.000.

Intensivering internationaal beleid

In de politieke markt van 4 juli jl. is de Kaderbrief met uw gemeenteraad en inwoners besproken. Tijdens deze markt is toegezegd dat de intensivering van het internationaal beleid zal worden meegenomen bij het opstellen van de begroting.

In (verkiezingsjaar) 2018 was er sprake van een Kaderbrief van ons college aan uw raad zonder besluitvorming. Normaliter, in een niet verkiezingsjaar, bieden we een Kadernota aan ter besluitvorming door uw raad. Echter het nieuw beleid van de Kaderbrief 2019-2022 was de financiële uitwerking van het coalitieprogramma. Dit nieuw beleid wordt nu aangevuld met het raadsbesluit over een actievare invulling van het internationaal beleid. Hierbij gaat het om extra structurele lasten van bijna € 57.000 conform het raadsbesluit van 6 maart 2018 (zaaknummer 2201735). Het raadsbesluit over 'Voorstellen voor mogelijkheden voor een actieve invulling van het internationaal beleid' luidt:

1. Uitvoering te geven aan de negen voorstellen internationaal beleid ter aanvulling op het huidige internationale beleid.
2. De uitvoering voor 2018 incidenteel te dekken vanuit bestaand budget en voor de periode daarna als nieuw beleid te betrekken bij de Kadernota 2019-2022.

Gelet op het feit dat er dit jaar geen sprake is van een Kadernota, stellen wij u nu (bij deze begroting) voor om een besluit te nemen over de intensivering van het internationaal beleid.

Overige verschillen

De detailuitwerking van de begroting mondt uit in diverse kleine verschillen. Per saldo leidt dit in het eerste jaar tot een overschot van € 90.000 en in het laatste jaar tot een tekort van € 108.000. Er is een klein structureel voordeel ontstaan in de personeelslasten. Het gaat hierbij om een iets lagere raming aan sociale premies ten opzichte van de Beleidsbegroting 2018-2021. Daarnaast zijn de kapitaallasten geactualiseerd. Dit leidt tot een verschuiving in de kapitaallasten over de begrotingsjaren. Bij de actualisatie van de (vervangings-)investeringen is opnieuw gekeken naar het verwachte jaar van realisatie/in gebruik name. Dit geldt zowel voor de rente dan wel afschrijving op diverse taakvelden.

Begrotingssaldo 2019-2022

Na bovengenoemde mutaties resteert er uiteindelijk een positief begrotingssaldo van circa € 33.000 in 2019, € 178.000 in 2020, € 316.000 in 2021 en € 243.000 in 2022.

4.3 Nieuw beleid

Op basis van de Kaderbrief 2019-2022 is het nieuw beleid verwerkt in de voorliggende Beleidsbegroting. De financiële effecten hiervan maken onderdeel uit van het financieel perspectief van de Kaderbrief 2019-2022 (zie de eerste regel van de bovenstaande tabel bij het Financieel perspectief).

De nieuwe beleidsvoorstellen betreffen extra (financiële) impulsen in de binnenstad, duurzaamheid, de gezamenlijke huisvesting Oyfo op een locatie, de mogelijke verhoging van de normvergoeding voor de scholenbouw van het Voorgezet Speciaal Onderwijs. Daarnaast is voorgesteld om de ambtelijke organisatie taken slimmer, beter en efficiënter uit te laten voeren. Tevens vinden wij het belangrijk om ons Afval(beleid) te monitoren en het hybride systeem te evalueren. Op basis daarvan wordt in het eerste kwartaal van 2019 bepaald of/dan wel hoe het hybride systeem voortgezet moet worden en met welke tarieven.

Tijdens de behandeling van de Kaderbrief is de intensivering van internationaal beleid aan de lijst van nieuw beleid toegevoegd. In bijlage 8.7 treft u het overzicht van het opgenomen nieuw beleid aan. Het eerste gedeelte in dit overzicht, op basis van het collegevoorstel, is uitvoerig beschreven in hoofdstuk 4 van de Kaderbrief 2019-2022. Deze brief is te raadplegen op de gemeentelijke website. Het nieuw beleid wordt tevens toegelicht in de programma's (hoofdstuk 5).

4.4 Belasting- en tariefmaatregelen

Ontwikkeling lokale woonlasten

In de Kaderbrief 2019-2022 waren de indicatieve belastingtarieven voor 2019 gepresenteerd. Nu de begroting op detailniveau is uitgewerkt is er een verlaging van de totale woonlasten te zien ten opzichte van deze Kaderbrief. Met name door een lager gemiddeld afvalaanbod valt de afvalstoffenheffing lager uit.

Woonlasten 2019

Onderstaande tabel laat de tarieven voor 2018 en de effecten van de voorgestelde belastingtarieven 2019 zien bij een gemiddelde WOZ-waarde, een gemiddeld tarief afvalstoffenheffing (op basis van gemiddeld afvalaanbod in de verzamelcontainers met ingang 2019 en op basis van 240 liter restcontainer in 2018) en het tarief voor rioolheffing:

	2018:	2019:
OZB eigenaar	€ 276,28	€ 281,24
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuishoudens)	€ 213,24	€ 201,84
Rioolheffing	<u>€ 220,32</u>	<u>€ 228,00</u>
TOTAAL	€ 709,84	€ 711,08

Per saldo neemt de lokale belastingdruk voor een eigenaar van een woning toe met circa 0,2% in 2019 ten opzichte van 2018. Voor de huurder van een woning daalt de lokale lastendruk met 0,9%.

In het raadsadvies 'Belastingtarieven 2019' (zaaknummer: 2273451) is het totaalpakket aan belastingmaatregelen toegelicht. In paragraaf 6.1 'Lokale heffingen' wordt ingegaan op de ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten voor de periode 2006-2017. In deze paragraaf wordt ook uitgebreid ingegaan op o.a. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen, een overzicht op hoofdlijnen voor de berekening van de diverse tarieven/heffingen en welke beleidsuitgangspunten ten grondslag liggen aan deze berekeningen.

Voor de afvalbegroting gelden met name risico's op de stromen verpakkingsmateriaal en oud papier. In beide gevallen lopen de vergoedingen voor deze stromen terug, maar hoe sterk de daling is en hoe lang dit doorzet is door de internationale marktwerking moeilijk in te schatten. Ook het aantal aanbiedingen van de huishoudens die zijn overgegaan op de ondergrondse container laat zich op het moment van schrijven nog moeilijk voorspellen.

De rioolheffing stijgt jaarlijks met 3,5% tot en met het jaar 2022 conform het vastgestelde Gemeentelijke Rioleringsplan.

4.5 Overige ontwikkelingen en risico's

Stelpost afvlakking accressen

Uit ervaring weten we dat de (meerjarige) gemeentefondsuitkeringen moeilijk zijn te voorspellen. De afgelopen jaren werd de gemeente Hengelo regelmatig geconfronteerd met schommelingen van tussen de € 1 en 2 miljoen, zowel in positieve als in negatieve zin. In het verleden hebben we daarvoor de stelpost afvlakking accressen ingesteld. In de meicirculaire 2018 hebben we een beroep op deze stelpost moeten doen, zodat er na de meicirculaire 2018 nog een stelpost resteert voor de jaren: 2019: ruim € 1,3 miljoen; 2020: € 0,75 miljoen; 2021: € 11.000; 2022: 0. Opmerkelijk zijn nog steeds de hoge accresramingen in met name de jaren 2018 en 2019 (rond de 6%), terwijl de jaren daarna het accres schommelt tussen de 3 en 4%. Indien bijvoorbeeld het erg rooskleurige accres 2018 of 2019 neerwaarts wordt bijgesteld in een volgende circulaire dan werkt dit ook structureel door. Gelet op de hoge accresramingen in 2018 en 2019 wordt voorgesteld deze stelpost vooralsnog te handhaven. Bij de septembercirculaire 2018 en de meicirculaire 2019 zal worden bekeken of deze bedragen wel/niet moeten worden gehandhaafd. Dan is er hopelijk ook meer duidelijkheid over de mogelijke risico's, die we dan nog lopen ten aanzien van de gemeentefondsuitkering.

BTW-compensatiefonds (BCF)

In bijlage 3 "Financiële effecten van de meicirculaire 2018 van het gemeentefonds" van de Kaderbrief 2019-2022 bent u uitgebreid geïnformeerd over de gewijzigde voorschotregeling met betrekking tot het BTW compensatiefonds. Het nadelig effect van € 2,2 miljoen in 2019 oplopend tot € 3,7 miljoen in 2022 is volledig verwerkt in deze Beleidsbegroting. In de toekomst wordt jaarlijks op basis van de laatste inzichten bij de septembercirculaire van dat jaar een nieuw voorschot gegeven. Dat voorschot wordt vervolgens afgerekend bij de meicirculaire in het volgende jaar.

Risico's

Separaat aan deze begroting zal een afzonderlijk voorstel over Integraal risicomanagement en weerstandsvormogen worden aangeboden aan uw raad (zaaknummer: 2271956). Na het verschijnen van de Kaderbrief 2019 heeft er een nieuwe risico-inventarisatieronde plaatsgevonden. De risicoprofielen zijn naar de meest recente inzichten geactualiseerd. Zie ook paragraaf 6.2 Weerstandsvormogen en risicobeheersing.

Door nieuwe inzichten in de financiële situatie en de ontwikkelingen ten aanzien van het inkooptraject is er binnen het Sociaal Domein een verschuiving te zien in de grootste risico's. Risico's zoals onvoorziene kosten door de transitie en onverwachte bezuinigingen bij Jeugdzorg en Wmo zijn komen te vervallen, omdat dit feiten zijn geworden en om die reden opgenomen zijn in de begroting. Daarentegen zijn er nieuwe risico's toegevoegd, zoals de lobby om compensatie te ontvangen van het rijk en het niet behalen van de beoogde resultaten met het inkooptraject.

Ten aanzien van grondexploitaties zijn geen grote wijzigingen geconstateerd. De gehanteerde uitgangspunten en de huidige marktontwikkelingen geven geen aanleiding tot een wijziging van het risicoprofiel. Het risico van de Parkeergarage BP Hofstedestraat is ongewijzigd gebleven. Er zijn geen ontwikkelingen die tot een ander risicoprofiel leiden.

De lopende grote projecten laten wel een ander risicobeeld zien. Doordat de projecten verder gevorderd zijn, is er steeds meer grip op onverwachte gebeurtenissen. Dit is duidelijk terug te zien bij het project Warmtenet en ook bij de renovatie van het stadhuis en de nieuwbouw van het stadskantoor.

Financiële positie

Op basis van de laatste risico-inventarisatie is de benodigde weerstandscapaciteit berekend op € 21,1 miljoen. Dit is vergeleken met de € 24,8 miljoen opgenomen in de Kaderbrief 2019-2022 een verbetering van € 3,7 miljoen.

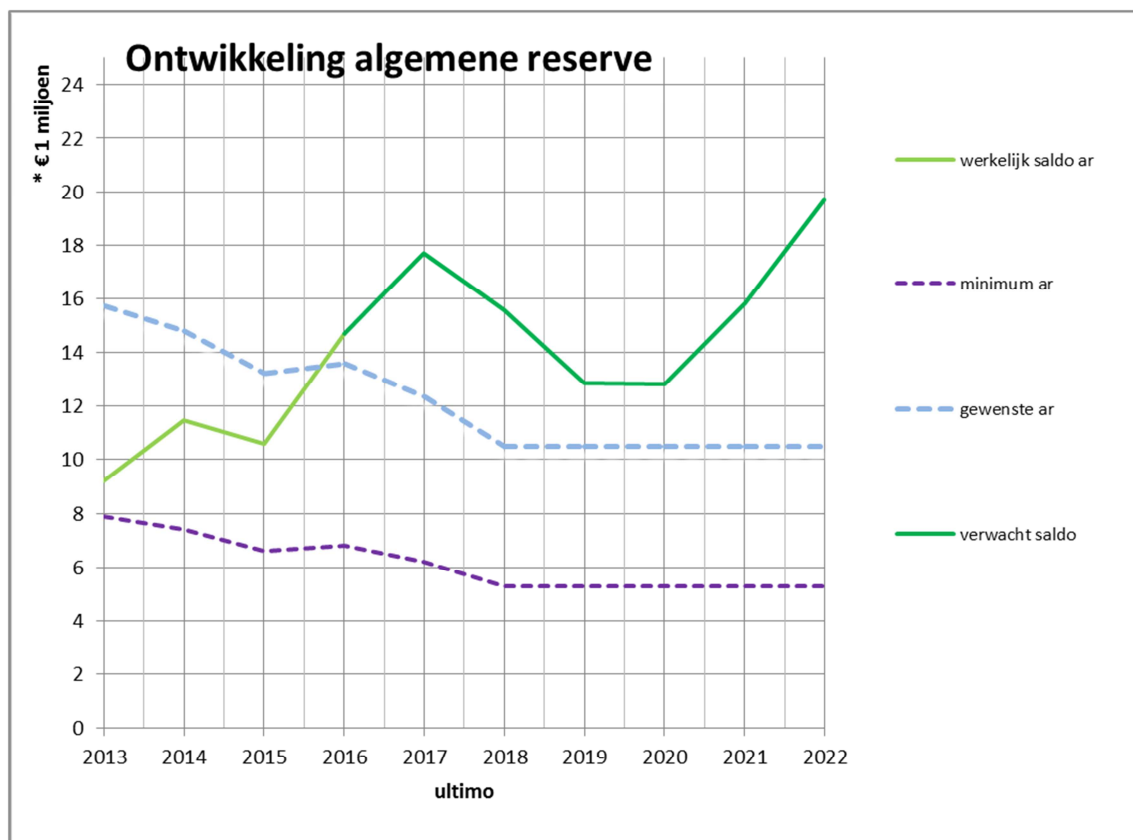
Conform de vastgelegde beleidsregels is het gewenste niveau van de algemene reserve 50% van het risicoprofiel, dat wil zeggen afgerond € 10,6 miljoen (de helft van € 21,1 miljoen).

Vanaf 2020 handhaven we de structurele toevoeging van ruim € 1 miljoen aan de algemene reserve. Geadviseerd wordt om deze structurele dotatie in de algemene reserve in stand te laten in verband met de grote onzekerheid omtrent het verkrijgen van extra middelen van het rijk voor het sociaal domein en de grote opgave om ook de resterende bezuinigingsbedragen te realiseren.

Wel is ons voorstel om in de eerste begrotingsjaren de uiteindelijke ontstane tekorten grotendeels af te dekken met een incidentele onttrekking uit de algemene reserve. Daarbij is als uitgangspunt genomen dat we de middelen, die we in 2019 en 2020 uit de algemene reserve onttrekken, er in 2021 en 2022 weer in storten om zo op het gewenste niveau te blijven. Met ingang van het jaar 2022 is de netto-toevoeging aan de algemene reserve ruim € 3,8 miljoen.

Deze handelswijze is conform de formulering in het coalitieprogramma: 'De algemene reserve benutten we, waar deze boven het afgesproken gewenste niveau komt, om tijdelijke knelpunten op te lossen en/of om kansen te benutten, zoals is geformuleerd in het coalitieprogramma.'

De ontwikkeling van de algemene reserve ziet er als volgt uit:

In bovenstaande grafiek is het restant van het rekeningsaldo 2017 ad € 474.000 aan de algemene reserve toegevoegd conform de besluitvorming in uw gemeenteraad op 3 juli 2018.

In de bovenstaande grafiek is geen rekening gehouden met de 1^e Beleidsrapportage 2018. Deze rapportage liet een tekort zien van € 5,8 miljoen. Dit bedrag wordt betrokken bij het opstellen van de 2^e Beleidsrapportage, zodat we dan een beter beeld hebben van de extrapolatie van alle begrotingscijfers naar het eind van het jaar. Indien we er niet in slagen om dit tekort op te lossen zal dit uiteindelijk leiden tot een extra onttrekking uit de algemene reserve.

De algemene reserve grondexploitatie laat een verwachte stijging zien van € 0,3 miljoen per 1 januari 2019 oplopend tot € 2,8 miljoen per 31 december 2022. In de paragraaf 6.4 Grondbeleid treft u een uitgebreid overzicht aan van de belangrijkste ontwikkelingen in de diverse grondexploitaties.

4.6 Grondslagen voor de ramingen bestaand beleid

De grondslagen voor de ramingen bestaand beleid, voor het opstellen van de Beleidsbegroting 2019-2022, zijn in bijlage 1 'Begrotingsuitgangspunten 2019-2022' van de Kaderbrief 2019-2022 uitvoerig beschreven. De grondslagen zijn hieronder beknopt weergegeven:

Onderdeel:	Uitgangspunt:
Prijscompensatie 2019 (inclusief correcties voorgaande jaren)	0,60%
Looncompensatie 2019	3,00%
Subsidies prijs-/looncompensatie 2019 (inclusief correcties voorgaande jaren)	2,47%
Huren- inflatiecorrectie 2019 (inclusief correcties voorgaande jaren en/of indien geen andere afspraken gelden)	0,60%
Belastingen, heffingen en tarieven - inflatiecorrectie 2019 (inclusief correcties voorgaande jaren en indien niet kostendekkend)	0,60%
Meerjarenramingen 2020-2022 voorgaande onderdelen	constante lonen en prijzen
Rente eigen gemeentelijke grondexploitatie	2,00%
Omslagrente overige investeringen	2,00%
Gemeentefondsuitkering	meicirculaire 2018
Onvoorzien	€ 166.000

5. Programmaplan

5.1 Centrale thema's

1. Open bestuursstijl

Wij willen een eigentijdse gemeente zijn; in onze dienstverlening en ook in onze bestuursstijl. We trekken samen op met onze inwoners en onze raad en werken zo gezamenlijk aan oplossingen voor Hengelo. Dat doen we op verschillende onderwerpen en binnen verschillende programma's.

We willen meer ruimte geven voor het oppakken van initiatieven en het benutten van kansen vanuit de samenleving. Bestuurlijk én ambtelijk hebben we een positieve basishouding ten opzichte van burgerinitiatieven. We denken mee, bieden ruimte en kijken hoe we als gemeente deze initiatieven het beste kunnen ondersteunen. Daarbij besteden we ook voldoende aandacht aan verwachting-management.

En ook in onze planprocessen krijgen onze inwoners en ondernemers meer te zeggen en betrekken we inwoners in een vroeg stadium bij beleid. Op die manier kunnen we optimaal gebruik maken van de kennis en kunde van onze inwoners, ondernemers en andere samenwerkingspartners.

Deze open bestuursstijl komt de komende jaren ook tot uitdrukking in de relatie tussen college en raad. Het college wil vaker 'open voorstellen' aan de raad voorleggen, waarbij bijvoorbeeld meerdere realistische scenario's worden gepresenteerd. Op die manier kan er meer open over allerlei onderwerpen gesproken worden en draagt de discussie hierover bij aan de juiste afweging vanuit verschillende invalshoeken.

De drie overige centrale thema's: de binnenstad, het sociaal domein en duurzaamheid zijn bij uitstek onderwerpen waarover we met de raad en met de samenleving in gesprek willen. We willen de komende jaren ruimte bieden om het echt samen te doen en om samen oplossingen te vinden, die passen bij Hengelo.

Dit alles vraagt een flexibele organisatie, gericht op samenwerking, verbinding en transparantie. Een organisatie die in direct contact staat met inwoners en die in staat is opgavegericht te werken, met creativiteit en innovatie als belangrijke competenties.

In programma 9 (Bestuur en ondersteuning) en in de paragraaf 6.7 Bedrijfsvoering leest u hoe we hier de komende jaren aan willen werken.

2. Aantrekkelijke (binnen)stad

De gemeente, stichting Centrummanagement Hengelo (SCH), stichting Vastgoed Hengelo (SVH), en Hengelo Promotie hebben de handen in een geslagen voor de binnenstad. We willen de leegstand bestrijden en weer meer bezoekers naar ons centrum trekken. Bovendien willen we deze bezoekers 'verleiden' om langer te blijven, door een aantrekkelijk en gevarieerd aanbod in winkelen, eten & drinken, uitgaan en evenementen te bieden. En we willen een compacter centrum met meer mogelijkheden om te wonen. Al deze investeringen en inspanningen moeten leiden tot een aangenaam en levendig centrum.

De binnenstad is al langere tijd een speerpunt van onze gemeente. Samen met onze partners hebben we in 2017 het Integraal Actieplan voor een Vitale Hengelose Binnenstad opgesteld. De komende jaren wordt de uitwerking van dat plan en de samenwerking ook steeds meer zichtbaar voor onze inwoners en ondernemers. Op verschillende plekken gaat de schop in de grond. We werken hard aan een bereikbaar en compact stadshart met een herkenbaar Hengeloos karakter. En dat is ook écht hard nodig: we hebben te maken met een winkelleegstand van circa 20% en een dalende waardering door de eigen inwoners voor de binnenstad. De komende jaren moeten we investeren, om dit tijt te keren. En dat is een pittige opgave, waarin wij overigens niet uniek zijn: overal in het land zien we dat binnensteden aan verandering onderhevig zijn. Er is een aantal duidelijke trends waarneembaar die gevolgen heeft voor vrijwel elke binnenstad: internet aankopen, vergrijzing, andere vormen van vrijetijdsbesteding. We moeten kijken hoe we deze bedreigingen kunnen omvormen tot kansen, specifiek voor Hengelo. Dat vraagt een integrale aanpak, lange adem, en goede samenwerking tussen alle partners in de binnenstad. En het vraagt een behoorlijke investering. De hoofdlijnen daarvoor zijn uitgezet in het actieplan. En in deze Beleidsbegroting vindt u de concrete vertaling daarvan binnen verschillende programma's terug.

Investerings uit het actieplan

In het actieplan zijn verschillende belangrijke investeringen opgenomen om de stad aantrekkelijker te maken: de herinrichting van de Enschedesestraat en het gebied rondom het Stadhuis, de herinrichting van het kernwinkelgebied, het vrijzetten van de Lambertuspassage en de ontwikkeling van het Marktplaats.

- De herinrichting van de Enschedesestraat inclusief het aanpassen van de Langestraat en Burg. Jansenplein is inmiddels in uitvoering. Deze werkzaamheden ronden we medio 2019 af.
- In samenspraak met de Herstructureringsmaatschappij Overijssel (HMO) werken we aan een plan voor de sloop van de Lambertuspassage en de aanpak van het omliggende gebied.
- Na afronding van de Enschedesestraat wordt de planning en herinrichting van het kernwinkelgebied in nauw overleg met de partners en binnenstadsondernemers verder uitgewerkt en in gang gezet.
- Voor de ontwikkeling van het Marktplaats is een prijsvraag georganiseerd waarbij de Hengelose bevolking zich in grote meerderheid heeft uitgesproken voor het plan van West 8. In de komende maanden ontwikkelen gemeente, West 8 en een groot aantal partijen uit de stad een plan om dit gebied te ontwikkelen tot een aantrekkelijke plek in de binnenstad die moet bijdragen aan een aantrekkelijke en levendige binnenstad.

Wat een binnenstad ook aantrekkelijk maakt is frequent en veelzijdig evenementenaanbod. Er dient meer reuring te komen en met name het culturele aanbod neemt daarbij een belangrijke plaats in. Wij betrekken de culturele organisaties en (amateur)verenigingen nauwer bij het realiseren van een bruisende binnenstad en doen een beroep op onze culturele kernvoorzieningen (Bibliotheek, Oyfo Kunst & Techniek, Metropool en Schouwburg) om zich meer te verbinden met andere partijen in de binnenstad, om deze nog aantrekkelijker te maken voor onze inwoners en bezoekers.

Versterken woonfunctie

We willen meer woningen in de binnenstad creëren. We willen een aantrekkelijk woonklimaat in de binnenstad creëren voor diverse doelgroepen. In 2018 is de Telgenflat omgebouwd naar woongebouw. Alle 83 appartementen zijn bij oplevering verhuurd, voornamelijk aan de doelgroep starters. Daarnaast werken we op verschillende plekken mee aan het transformeren van winkelruimte naar woonruimte of naar het wonen in en boven winkels. In de komende jaren zetten we in op het ontwikkelen van appartementen voor het hogere/duurdere segment van de markt. Bijvoorbeeld in de Bataafse Kamp. Ook onderzoeken we of een deel van de bestemming van het V&D pand omgezet kan worden naar wonen, willen we de uitstraling van de panden aan de Enschedesestraat verbeteren en werken we mee aan de ontwikkeling van de woningbouwplannen langs de Marskant en in het voormalig Postkantoor. Naar verwachting wordt in 2019 gestart met de bouw van het appartementencomplex bij de Ariënschool en het Badhuis.

Aantrekken nieuwe ondernemers/bestrijden leegstand

Op basis van het DNA van Hengelo wordt een digitaal bidbook opgesteld als instrument om te ondersteunen bij de acquisitie van bedrijven en investeerders voor de Hengelose binnenstad. Het is de bedoeling in 2018 meer menskracht voor acquisitie te werven, met bijbehorend netwerk in de retail. Het wordt zijn/haar opdracht om nieuwe winkelformules naar Hengelo te halen.

Aanvullende middelen binnenstad Kaderbrief 2019-2022

Vooralsnog zijn de (aanvullende) middelen op basis van de Kaderbrief 2019-2022, oplopend van € 250.000 in 2019 tot € 1.000.000 in 2022, op de stelpost binnenstad (programma 9) geraamd. Wanneer het aanvullende binnenstadprogramma concreter is ingevuld, dan kunnen de betreffende middelen op de desbetreffende taakvelden worden geraamd.

3. Sociaal Domein

Een groot aantal taken binnen het sociaal domein is per 1 januari 2015 van het Rijk overgedragen naar de lokale overheid. Dit zijn de decentralisaties en worden ook wel transities genoemd. De taken die overgedragen zijn, betreffen de Jeugd(zorg) de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) en de Participatiewet. Daarnaast is het Passend Onderwijs ingevoerd. Het rijk wilde daarmee de hulpverlening goedkoper en dichterbij de inwoner brengen met minder en eenvoudiger regels.

Beleidskader en integrale aanpak

Leidend voor de uitvoering van deze taken is voor het college het beleidsplan *Met Respect... op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning* en de transformatieagenda *Hengelo sociaal met lef!*.

Wij pakken de decentralisaties in samenhang op. Het bouwen van het nieuwe stelsel van maatschappelijke ondersteuning gaat daarmee verder dan enkel de invoering en implementatie van de nieuwe wettelijke taken. Het is van invloed op ons hele sociale beleid.

Om het totale sociale domein goed te kunnen overzien en werkbaar te houden, hebben wij het in het beleidsplan *Met Respect...* opgedeeld in drie programma's: Jeugd, Wmo en Werk en inkomen. Vanuit de drie programma's wordt waar nodig afstemming gezocht. Zo is informatie en advies een onderdeel in alle programma's, evenals armoede en schulden. Ook is preventie en de inzet van Wijkkracht en andere partners in de wijk (zoals huisartsen, GGD, etc.) relevant voor de drie programma's.

Naast de drie programma's zijn er thema's die overstijgend en integraal worden opgepakt. De vijf belangrijkste integrale thema's voor 2019 (en verder) zijn wat ons betreft:

1. 18-/18+
2. Mismatch arbeidsmarkt
3. Passend wonen en zorg
4. Duurzame gezinsondersteuning
5. Verder versterken welzijn van alle inwoners (vrije tijd, sport, cultuur, e.a.)

De afgelopen jaren heeft de zorg en ondersteuning aan onze inwoners steeds voorop gestaan. Wij zijn van mening dat we daarin zijn geslaagd, maar zijn ons ook bewust van de grote opgaven die ons nog wachten. We merken dat de transities er nog niet voor hebben gezorgd dat het Hengelse wensbeeld, dat inwoners zo snel mogelijk, zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis een antwoord kunnen vinden op hun (hulp)vraag, volledig realiteit is geworden. Dat de beoogde veranderingen uit onze transformatieagenda meer tijd vergen. Tijd die wij eigenlijk niet hebben, gezien de financiële tekorten waar wij mee te maken hebben.

Financiële tekorten

Wij kregen vanaf 2015 voor onze (nieuwe) taken minder financiële middelen van het Rijk dan Rijk en Provincie voordien uitgaven. Ook in de komende jaren worden wij geconfronteerd met toenemende kosten en krimpende budgetten. De tekorten spitsen zich toe op de uitvoering van de Wmo en de Jeugdhulp. In 2017 zijn in het kader van de Participatiewet geen tekorten ontstaan en worden die voor 2018 en verder niet voorzien.

Op basis van analyses van de indicaties en verwijzingen, de jaarrekening 2017 en de verwachtingen van het doorzetten van trends van stijgende zorgbehoeften, zijn nieuwe prognoses voor de zorgvraag in de Wmo en jeugdhulp opgesteld voor de komende jaren. Bij ongewijzigd beleid leidt dat tot oplopende tekorten in de begroting tot bedragen van € 8,9 miljoen in 2020. Dat is in financieel opzicht niet houdbaar.

Wij moeten constateren dat de in de nota *Met respect...* geformuleerde gewenste kwaliteit niet in balans is met de budgetten en dat versoering noodzakelijk is. Daarom heeft het college in 2017 en 2018 maatregelen genomen tot ombuiging van de meerjarenbegrotingen, verwoord in de notitie *Ondersteuning en zorg voor Jeugd en Wmo, maatregelen voor 2017 en verder en het Interventieprogramma Sociaal Domein gemeente Hengelo*.

De maatregelen die tot nu toe genomen zijn, liggen in lijn met de visie en uitgangspunten van het beleidsplan. Er worden echter nog maatregelen onderzocht die mogelijk vragen om aanpassing van onze beleidskaders in 2019.

4. Duurzame stad

Duurzaamheid is absoluut één van de hoofdthema's voor de komende collegeperiode, maar ook voor de vele generaties Hengeloërs na ons. Daarom willen we voor Hengelo in 2050 een klimaatneutrale energiebalans. Dit houdt in, dat alle energie, die we dan in Hengelo gebruiken, duurzaam wordt opgewekt (energieneutraal) én dat al het verkeer en alle bedrijven geen CO2 meer uitstoten (CO2 - / Klimaatneutraal).

Om deze doelen te bereiken, maken we de komende jaren verschillende keuzes. We gaan voor circulaire economie; afval bestaat niet en grondstoffen worden steeds opnieuw gebruikt. En hoe mooi is het als we daarmee mensen werk kunnen bieden die nu nog aan de kant staan. Ook gaan we voor de energietransitie, klimaatadaptatie en duurzaam bouwen. En tot slot niet onbelangrijk we willen hier middelen voor vrijmaken. We willen de komende jaren groeien naar een totaal

beschikbaar bedrag van € 500.000. Hiervan is vooralsnog € 375.000 beschikbaar voor exploitatie uitgaven en € 125.000 voor de kapitaallasten van investeringen. Hiermee kunnen we eenmalig ruim € 1 miljoen investeren in duurzaamheid. Vooralsnog zijn de middelen op basis van de Kaderbrief 2019-2022, oplopend van € 200.000 in 2019 tot € 500.000 in 2022, op de stelpost duurzaamheid (programma 9) geraamd. Het uitvoeringsprogramma 2019 wordt eind dit jaar besproken in een interactieve politieke markt. We willen daar de initiatieven vanuit de samenleving bespreken. Daarnaast hebben we vanuit de rijksoverheid te maken met landelijke ontwikkelingen en verplichtingen die ook een plek krijgen. Dit alles te samen vormt het fundament van het uitvoeringsprogramma. Uiteindelijk wordt het duurzaamheidsprogramma 2019 door de gemeenteraad vastgesteld. Dan worden de betreffende middelen op de desbetreffende taakvelden geraamd, waar de duurzaamheidsmaatregelen betrekking op hebben.

We kiezen voor de meest duurzame oplossingen en doen dat ook in onze inkoop en aanbesteding.

We gaan concreet met de volgende thema's aan de slag:

1. *Energietransitie*: Het Programma Nieuwe Energie Hengelo 2018-2022 (NEH) richt zich op het ondersteunen en faciliteren van lokale initiatieven. Bijvoorbeeld de vorming van energiecoöperaties.

Daarnaast willen we graag samen met de stad:

- a. een of twee windmolens faciliteren en meewerken aan de ontwikkeling van zonneparken. Hierbij gaat het om initiatieven die uit de samenleving komen.
- b. En samen met Metropool aan de slag, om hun gebouw binnen 5 jaar te verduurzamen. We willen samen van een energielabel F naar een energielabel A.

We maken al werk van de landelijke opgave voor aardgasvrije wijken in 2050. Zo willen we realiseren dat alle nieuwbouw vanaf komend jaar al aardgasvrij is. Net als de nieuwbouwlocatie Woolderlanen, op het voormalige Seahorseterrein. Dat gaan we via beleidsregels regelen. En ook willen we ervaring opdoen met het aardgasvrij maken van bestaande wijken. We hebben de Nijverheid daarvoor als landelijke proeftuin voorgedragen en we hopen daar in 2019 mee aan de slag te kunnen, om dat samen met de bewoners verder uit te werken en op te pakken.

Ook gaat het Energieloket mensen en bedrijven nog meer en beter adviseren over hoe ze zelf aan de slag kunnen met energiebesparing, energietransitie en verduurzaming in de gemeente Hengelo.

2. *Verduurzaming*: We willen bedrijventerreinen klimaatneutraal maken
3. *Klimaatadaptatie*: Hitte, luchtkwaliteit, wateroverlast en stormen stellen ons voor nieuwe problemen en uitdagingen. We gaan extra groen en water in de stad combineren om de wateroverlast terug te dringen en om Hengelo veel minder stenig en dus groener te maken.
4. *Circulaire economie*: Circulaire economie is een nauwelijks ontgonnen terrein dat vele kansen biedt in termen van hergebruik van waardevolle grondstoffen. We zetten mensen in die nu nog 'langs de kant staan' en werken integraal aan projectvoorstellen (sociale wijk economie). Dit soort 'crossovers' in ons beleid (dus slimmer en voordeliger) zijn nieuw en uitdagend.
5. *Mobiliteit*: We willen dat het gebruik van de fiets aantrekkelijk wordt gemaakt als alternatief vervoers- en transportmiddel. Daarbij denken we ook aan stadsdistributie.
6. *Schone lucht*: We willen een voorlichtingsprogramma opzetten over de gevolgen en milieueffecten van houtstook.

5.2 Beleidsprogramma's

Programma 1 Veiligheid

Aanspreekpunt bestuurlijk	Burgemeester Schelberg
Betrokken sector(en)	Fysiek
Aanspreekpunt ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

We zetten ons in om Hengelo een leefbare en veilige stad te laten zijn voor onze inwoners en mensen die hier werken en recreëren.

Dat gaat niet vanzelf, dus zetten we vol in op de prioriteiten van het veiligheidsbeleid, jeugd en middelengebruik, radicalisering en polarisatie en ondermijning.

Financieel overzicht

Programma 1 Veiligheid		(bedragen * 1.000)				
Taakveld	Lasten Begroting 2019	Baten Begroting 2019	Saldo Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-5.975		-5.975	-6.015	-6.055	-6.096
1.2 Openbare orde en veiligheid	-2.266	102	-2.164	-2.164	-2.164	-2.164
Totaal programma	-8.241	102	-8.139	-8.179	-8.219	-8.260

Relevante beleidsnota's

- Integraal veiligheidsbeleid Hengelo 2017 – 2021 (2017)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Streefwaarden:					
	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Percentage voelt zich wel eens onveilig in eigen buurt	20%	20%	18%	18%	18%	18%
Aantal opgerolde hennepkwekerijen	35	40	50	50	50	50

Verplichte kengetallen

	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Verwijzingen naar Halt (per 10.000 inwoners in de leeftijd 12-17 jaar)		208,1 (2016)	165 (2017)
Winkeldiefstallen (het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners)	1,9 (2015)	1,9 (2016)	1,9 (2017)
Geweldsmisdrijven (het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners)	5,6 (2015)	5 (2016)	4,7 (2017)
Diefstallen uit woning (het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners)	3,7 (2015)	3,8 (2016)	3,4 (2017)
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (aantal per 1.000 inwoners)	6,7 (2015)	4,9 (2016)	4,5 (2017)

Verbonden partijen

- *Veiligheidsregio Twente*

De Veiligheidsregio Twente draagt bij aan het behalen van de hoofddoelstelling van het programma door in regionaal verband de crisisorganisatie in Twente op te leiden, te trainen en te beoefenen. Hierdoor zijn en blijven we ook als Hengelo in staat om een (dreigende) crisis of incident zo snel en effectief mogelijk aan te pakken en zo snel mogelijk terug te keren naar routine. De Veiligheidsregio Twente stelt o.a. de volgende plannen vast: Regionaal risicoprofiel, regionaal beleidsplan en regionaal crisisplan.

- *District Veiligheids Overleg*

Daarnaast wordt er in regionaal verband gewerkt aan de aanpak van ondermijning maar ook aan radicalisering en polarisatie, wat ook in Hengelo speerpunten zijn. Door kennis en ervaring te bundelen kunnen we daadkrachtiger optreden.

Taakveld 1.1. Crisisbeheer en brandweer

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
Budgethouder(s)	Willy van Diepen
Financieel adviseur	Mart Keur

Wat willen we bereiken?

De Veiligheidsregio Twente is voor Hengelo en Twente de organisatie voor de brandweer en de voorbereiding op en bestrijding van rampen en crisis. We willen een flexibele, slagvaardige en outputgerichte crisisorganisatie, waarbij de burger centraal wordt gesteld, die met passende inzet branden, rampen en crisis zo goed mogelijk bestrijdt. Een goede voorbereiding met oefening en training hierbij is van groot belang.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

In 2017 is een nieuwe crisis-organisatie ingevoerd en beoefend. De basis staat. In 2019 zetten we ons in om dit verder te vervolmaken. Daarbij oefenen en trainen we ook meer 'nieuwe' crisisvormen dan alleen de klassieke vormen zoals branden etc. Zo wordt bijvoorbeeld ingezet op cybersecurity en terroristische dreigingen.

Wat blijven we doen?

Financieren van de Veiligheidsregio voor brandweertaken en ter voorbereiding op en bestrijding van rampen en crises.

Het opleiden, trainen en oefenen van functionarissen binnen de crisisorganisatie. Dit zowel regionaal als op we richten lokaal niveau.

Wat mag het kosten?

Taakveld 1.1 Crisisbeheersing en brandweer					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1.10.1	Regionale brandweer	-5.780	-5.769	-5.975	-6.015	-6.055	-6.096
Totaal taakveld		-5.780	-5.769	-5.975	-6.015	-6.055	-6.096

Financiële toelichting

1.10.1 Veiligheidsregio Twente (- € 206.000)

Naast de indexering van het budget (- € 166.000) heeft de Veiligheidsregio Twente (VRT) aangegeven dat 5 ontwikkelingen structureel kostenverhogend gaan werken. Dit zijn de meldkamertransitie, exploitatie openbaar brandmeldsysteem, BTW compensatie op investeringen, vervanging onroerende activa en vervanging (voorheen rijks)materieel. De extra kosten bedragen € 1,2 miljoen. Deze worden via een oplopende staffel in rekening gebracht, van 2019 tot en met 2022 respectievelijk € 0,3 miljoen, € 0,6 miljoen, € 0,9 miljoen en € 1,2 miljoen. Wij nemen deze staffel mee voor ons Hengeloos aandeel: € 40.000, € 80.000, € 120.000 en € 161.000. Dit is terug te vinden in de Kaderbrief 2019-2022 (19-FP-9.8).

Taakveld 1.2. Openbare orde en veiligheid

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie/Regulering en Toezicht/Burgerzaken
Budgethouder(s)	Willy van Diepen/Fabian Daniluk/Martin. Flee
Financieel adviseur	Mart Keur/Sem Becker/Jan Akkerman

Wat willen we bereiken?

We zetten ons in voor het goed gebruik van de openbare ruimte in de brede zin (leefbaarheid, openbare orde en integrale veiligheid). We willen niet langer deel uit maken van de top 100 van de meest onveilige gemeenten en zetten daarvoor toezichthouders in.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- We richten ons specifiek op het terugbrengen van het aantal woninginbraken, vernielingen en fietsendiefstallen.
- We dragen zorg voor een veilige en aantrekkelijke horeca en dit willen we borgen in de exploitatievergunning.
- We onderschrijven de regionale prioriteit en treden op tegen ondermijning en criminele economie. En samen met de politie, SRT, RIEC en OM richten we ons expliciet op illegale hennepcultuur, synthetische drugs, outlaw motorgangs, zorgfraude en een weerbare maatschappij en overheid.
- Verbeterde zichtbaarheid van de wijkagent.
- We willen een Vuurwerkevenement organiseren in de binnenstad.
- Stimuleren van een dekkend netwerk AED's (witte vlekkenkaart).

Wat blijven we doen?

- Adviseren van de burgemeester rond alle wettelijke taken op het gebied van openbare orde, leefbaarheid en veiligheid.
- Beleid maken en uitvoeren met betrekking tot toezicht en handhaving in de openbare ruimte zoals afhandelen van overlastmeldingen, handhavingsverzoeken, parkeercontroles en gevonden voorwerpen. parkeercontroles en gevonden voorwerpen.
- Financieren van noodopvang van dieren en destructie van dode dieren.
- Financieren van ruiming van conventionele explosieven.

Wat mag het kosten?

Taakveld 1.2 Openbare orde en veiligheid				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1.20.1	Opvang zwerfdieren	-197	-193	-194	-194	-194	-194
1.20.2	Lijkschouwing	-41	-38	-38	-38	-38	-38
1.20.3	Integrale veiligheid	-462	-564	-574	-574	-574	-574
1.20.4	Opruimen explosieven	-5	-6	-5	-5	-5	-5
1.20.5	Handhaving openbare ruimte	-807	-905	-1.002	-1.002	-1.002	-1.002
1.20.7	Parkeercontroles	-324	-364	-351	-351	-351	-351
Totaal taakveld		-1.836	-2.070	-2.164	-2.164	-2.164	-2.164

Financiële toelichting

1.20.5 Handhaving openbare ruimte (- € 97.000)

De personele inzet is op dit subtaakveld hoger dan in 2018 werd begroot (- € 80.000). Dit komt door een wijziging in de bedrijfsvoering en verschuiving van focus op taken. Men verwacht in 2019 een hogere inzet op het gebied van evenementen door een toename in het aantal evenementen en een verbeterd maar intensiever proces rondom evenementen. Dit heeft gevolgen voor de regievoering en vergunningverlening rondom evenementen, maar ook voor het toezicht en handhaving. Tegelijkertijd worden lagere legesinkomsten verwacht door deregulering APV (- € 12.000).

Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder Gerrits
Betrokken sector(en)	Fysiek
Aanspreekpunt ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

Wij dragen er zorg voor dat Hengelo goed bereikbaar is over de weg, het spoor en het water. Daarbij horen goede parkeervoorzieningen voor fiets en auto, met name in de binnenstad en is de openbare ruimte goed onderhouden, schoon en veilig.

We willen met name het fietsgebruik stimuleren, omdat fietsen gezond is en duurzaam bovendien.

Financieel overzicht

Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat		(bedragen * 1.000)				
Taakveld	Lasten Begroting 2019	Baten Begroting 2019	Saldo Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
2.1 Verkeer en vervoer	-7.688	432	-7.256	-7.311	-7.403	-7.426
2.2 Parkeren	-1.085	0	-1.085	-1.083	-1.083	-1.086
2.4 Economische havens en waterwegen	-557	513	-44	-85	-82	-80
2.5 Openbaar vervoer	-381		-381	-379	-376	-373
Totaal programma	-9.712	945	-8.767	-8.857	-8.944	-8.965

Relevante beleidsnota's

- Regionaal Mobiliteitsplan Twente 2012-2020 (2013)
- Gemeentelijk verkeer- en vervoersplan (2003)
- Nota Autoparkeren (2008)
- Evaluatie parkeerbeleid (2010)
- Uitvoeringsnota Fietsen (2003)
- Uitvoeringsprogramma binnenhavenvisie 2017-2030 (2017)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Streefwaarden:					
	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Percentage van de armaturen dat is voorzien van LED verlichting	10%	11%	13%	13%	13%	13%

Kengetallen

Er zijn geen verplichte kengetallen die onder dit programma vallen.

Verbonden partijen

- *Regio Twente*

De Regio Twente werkt vóór en samen mét de veertien Twentse gemeenten en maatschappelijke partners aan een vitaal Twente waarin inwoners gezond en kansrijk zijn.

- *Gildebor*

Gildebor voert het beheer en onderhoud van de openbare ruimte uit.

- *Gemeenschappelijk Havenbedrijf Twente*

Het havenbedrijf verbindt vervoerders en bedrijven met de meest dynamische mainport van Oost-Nederland: de binnenhavens van Lochem, Hof van Twente, Hengelo, Almelo en Enschede.

- *Gemeentelijk Belastingkantoor Twente*

Het belastingkantoor int gemeentelijke belastingen en heffingen voor de deelnemende gemeenten.

Taakveld 2.1. Verkeer en vervoer

Betrokken afdeling(en)	Wegen, groen en Water
Budgethouder(s)	Louis Fikkert
Financieel adviseur	Sem Becker

Wat willen we bereiken?

We vinden het belangrijk dat de stad goed, veilig en duurzaam bereikbaar is voor bewoners, forenzen en bezoekers over de weg, het spoor en het water.

De openbare ruimte is goed onderhouden, schoon en veilig.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We maken een nieuw mobiliteitsplan voor de stad ter vervanging van het oude en gedateerde Gemeentelijk verkeer- en vervoersplan (Gvvp).

We geven prioriteit aan de binnenstad via het vastgestelde actieplan binnenstad. Hierin werken we initiatieven en maatregelen uit voor een bereikbare binnenstad zoals het maken van een verkeerscirculatieplan en voorstellen voor (fiets)parkeren.

We willen bewerkstelligen dat bezoekers langer in de binnenstad blijven. We gaan onderzoeken hoe we dit kunnen stimuleren. Voor grote ontsluitingswegen streven we er naar de doorstroming te vergroten door groene golven (bij VRI's).

Ook staan de volgende investeringen gepland:

De Deldenerstraat wordt de komende jaren aangepakt. Projectmatig is het opgedeeld in 3 delen: Geerdinksweg - Tuindorpstraat, Tuindorpstraat - Marskant inclusief Mitchamplein en Marskant - Bornsestraat. In 2019 zullen de eerste ontwerpen uitgewerkt worden van het deel rondom het Mitchamplein. Hiervoor moet gekeken worden hoe dit ingepast kan worden in verband met voormalig garage Meijer. De financiële dekking van de gehele traverse is nog niet gedekt. Daar waar sprake is van rioolvervanging (het deel tussen de Geerdinksweg en de Tuindorpstraat) zal ook de herinrichting van de weg bekostigd worden uit het GRP. Voor de overige delen van de Deldenerstraat dient voor de realisatie nog dekking te worden gevonden.

Ook gaan we verder met het investeren in verhardingen. Daar waar kabels en leidingen vervangen zijn en tegelverhardingen vervangen moeten worden, zullen de oude materialen worden vervangen.

Wat blijven we doen?

Wegen, straten en pleinen onderhouden.

Verwijderen van afval, schoonhouden van de openbare ruimte (inclusief straatmeubilair) en bestrijden van gladheid.

Wegen, paden en openbare ruimte voorzien van voldoende licht.

Beheren en onderhouden van bebordingen en straatnaamborden.

Beheren en onderhouden verkeersregelininstallaties en veiligheidssystemen om de verkeersveiligheid en doorstroming op minimaal hetzelfde niveau te waarborgen.

Beleid maken over verkeer en vervoer, verkeersvoorzieningen ontwerpen en verkeersadviezen geven.

Wat mag het kosten?

Taakveld 2.1 Verkeer en vervoer		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
2.10.1	Wegen, straten en pleinen	-2.986	-3.523	-3.648	-3.700	-3.754	-3.750
2.10.2	Netheid openbare ruimte	-1.282	-1.300	-1.342	-1.308	-1.309	-1.309
2.10.4	Openbare verlichting	-661	-953	-872	-888	-904	-921
2.10.5	Gladheidbestrijding	-359	-341	-349	-349	-349	-349
2.10.6	Verkeersmaatregelen uitvoering	-359	-449	-437	-434	-434	-434
2.10.8	Verkeersbeleid	-806	-643	-608	-632	-653	-664
Totaal taakveld		-6.453	-7.208	-7.256	-7.311	-7.403	-7.426

Financiële toelichting

2.10.1 Wegen, straten en pleinen (- € 125.000)

De totale exploitatielasten zijn per saldo ongeveer € 125.000 hoger dan in 2018. Dit komt hoofdzakelijk door de kapitaallasten die circa € 150.000 hoger uitvallen. Ondanks het lagere rentepercentage zijn deze in 2019 hoger, omdat er nieuwe projecten zijn (Industrieplein/ Skatepark, Herinrichting Kuipersdijk). Er zijn ook projecten, waarvan het zwaartepunt van de kapitaallasten in deze periode valt. Dit zijn de projecten die in 2018 als "Nieuw Beleid" zijn aangemeld (tegelerk Grobbentunnel en vervangingsinvesteringen in wegen). De resterende exploitatielasten vallen circa € 25.000 lager uit ten opzichte van 2018. Oorzaak is de incidenteel hogere raming in 2018 als gevolg van een eenmalige budgetoverheveling uit 2017.

2.10.4 Openbare verlichting (€ 81.000)

Om de openbare verlichting op een duurzame wijze te vervangen en energie te kunnen besparen is in de Kadernota 2018-2021 een investeringsbudget van € 310.000 opgenomen om dit proces te versnellen. Daarnaast bestaat er nog de oorspronkelijke jaarlijkse vervangingsinvestering voor openbare verlichting van € 315.000. Deze vervangingsinvesteringen zorgen voor een verhoging van de kapitaallasten (€ 25.000). Daarnaast zijn er in 2019 lagere begrote lasten diensten derden (€ 103.000). Dit komt enerzijds door een incidentele budgetoverheveling in 2018 uit voorgaande jaren en anderzijds door lagere energielasten die als autonome ontwikkeling in de begroting 2019 zijn verwerkt.

Taakveld 2.2. Parkeren

Betrokken afdeling(en)	Regulering en Toezicht
Budgethouder(s)	Fabian Daniluk
Financieel adviseur	Sem Becker

Wat willen we bereiken?

Voor de binnenstad als visitekaartje van Hengelo is parkeren van groot belang. We hebben daarom inzicht nodig in de voor- en nadelen van de diverse parkeermaatregelen in relatie tot de stedelijke ontwikkeling, vraag en aanbod, doelgroepen, gastvrijheid, gezondheid en het behouden en versterken van duurzaamheid.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- Monitoring van de opgestelde parkeerbalans.
- Uitbreiding en verbetering dashboard parkeerdata.
- Experimenteren met parkeermaatregelen.
- Eventueel parkeerplaatsen opheffen om de kwaliteit van de openbare ruimte te versterken of ontwikkelingen mogelijk te maken.
- We maken een verkeerscirculatieplan en doen daarbij voorstellen voor (fiets)parkeren ten behoeve van de verbeterde bereikbaarheid van de binnenstad voor bewoners en bezoekers.

Wat blijven we doen?

- Beheren en exploiteren van blauwe zones, het betaald parkeergebied en parkeergarage De Beurs.
- Waar gevraagd uitbreiding van de blauwe zone faciliteren (o.a. Deldenerstraat en ROC omgeving).
- Waar mogelijk verbeteren exploitatieresultaat parkeren.

Wat mag het kosten?

Taakveld 2.2 Parkeren				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
2.20.1	Parkeervoorzieningen	-917	-946	-1.085	-1.083	-1.083	-1.086
Totaal taakveld		-917	-946	-1.085	-1.083	-1.083	-1.086

Financiële toelichting

2.20.1 Parkeervoorzieningen (- € 139.000)

Door een wijziging in de bedrijfsvoering zijn er op dit subtaakveld in de begroting 2019 hogere ambtelijke lasten ten opzichte van 2018 (- € 105.000). Dit komt door de verwachting dat er een hogere inzet nodig zal zijn op het gebied van "Inrichten blauwe zones", omdat daar meer vraag naar is. Verder is er de begeleiding van medewerkers in de fietsenstalling op het Kloosterhofterrein. Deze zijn daar door de SWB gedetacheerd.

Daarnaast zijn er ten opzichte van 2018 circa € 33.000 hogere exploitatielasten zichtbaar. Enerzijds betreft dit € 13.000 hogere kapitaallasten door gedane investeringen, anderzijds € 18.000 hogere lasten "diensten derden" (overwegend energielasten als autonome ontwikkeling).

Taakveld 2.3. Recreatieve havens

Dit taakveld is voor de gemeente Hengelo niet van toepassing.

Taakveld 2.4. Economische havens en waterwegen

Betrokken afdeling(en)	Regulering en Toezicht/Wegen Groen en Water
Budgethouder(s)	Fabian Daniluk/Louis Fikkert
Financieel adviseur	Sem Becker

Wat willen we bereiken?

De binnenhavens aan de Twentekanalen van de gemeenten Hengelo, Almelo, Enschede, Hof van Twente en Lochem vormen samen één van de grootste binnenhavens van Nederland. De binnenhavens worden gekenmerkt door hun strategische ligging op de belangrijke Europese Northsea Baltic verkeerscorridor tussen de zeehavens en het Europese achterland in Duitsland, Polen en de Baltische staten. De haveninfrastructuur gaan wij verbeteren om de gebruikers (vervoerders) en het (watergebonden) bedrijfsleven te faciliteren. Wij scheppen voorwaarden voor innovatie.

Wij gaan werken aan het realiseren van meer deskundigheid en slagkracht op het gebied van havenbeheer, efficiënter maken en uniformering van haven gerelateerde taken, logistiek en bevordering van vervoer over water in de regio.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Als partner levert het Gemeentelijk Havenbedrijf Twente voor de logistieke sector een substantiële bijdrage aan de economische structuurversterking en werkgelegenheid in de Regio en directe omgeving met als resultaat:

- Toename van goederenvervoer over water uitgedrukt in tonnages en containereenheden.
- Toename van (haven gerelateerde) bedrijven uitgedrukt in aantallen.
- Toename van de werkgelegenheid uitgedrukt in arbeidsplaatsen.
- Positief effect op milieu, leefbaarheid en veiligheid uitgedrukt in vermindering aantallen vrachtwagens en daaraan gerelateerde uitstoot.
- Stijging van het Bruto Regionaal Product.

Wij gaan verder met de fysieke aanpassingen in de haven ten behoeve van grotere schepen, klasse Va. Dit doen wij om grotere schepen toegang te bieden tot onze haven en hier te kunnen laden en lossen.

Wat blijven we doen?

Wij blijven investeren om het vaarwegproduct "Twentekanalen" aantrekkelijker te maken voor het bedrijfsleven en daarmee de regionale economie te versterken en werkgelegenheid in de Regio te bevorderen.

Het Gemeentelijk Havenbedrijf Twente heeft gewerkt aan naamsbekendheid. In de richting van de gebruikers is de regelgeving geüniformeerd (havenverordening en verordening op de inning van haven-, kade- en opslaggeld). Ook is een systeem geïntroduceerd op basis waarvan schippers korting kunnen krijgen op de havengelden indien zij beschikken over bepaalde duurzaamheidscertificaten (Greenaward methodiek) en is voor de registratie van havenbezoeken een digitaal portal operationeel.

Wij blijven investeren in de fysieke haveninfrastructuur om daar waar nodig deze infrastructuur aan te passen aan de grotere vaarwegklasse (klasse Va). Het Rijk investeert fors in het opwaarderen van de Twentekanal. Voor de verschillende investeringen is recent door de EU een subsidie verstrekt. Wij blijven ook de komende jaren hierop inzetten.

Sleutelwoorden die de komende periode bepalend zijn in relatie tot de uitvoering van het bedrijfsplan zijn "Slim, duurzaam en veilig". Wij werken aan de uitwerking/realisatie van het concept "Smart Port Twente". Een digitaal platform waarin allerlei informatie beschikbaar komt voor gebruikers, ondernemers, overheden en geïnteresseerden op het gebied van de dienstverlening, verkeersmanagement, milieu en monitoring, assetmanagement en controlesysteem op de scheepsregistratie.

Vanaf 1 januari 2019 gaan de havenmeesters geen schaduwregistratie meer bijhouden. Zij gaan zich uitsluitend bezig houden met nautische taken, leefbaarheid en veiligheid in het havengebied. De deelnemende gemeenten hebben zelf voldoende capaciteit havenmeesters. In 2019 is er vervoer op het water beschikbaar voor havenmeesters zodat de havenmeesters de nautische taken op een goede manier op het water kunnen uitvoeren. Dit doen de havenmeesters in een rol vanuit de gemeente maar in samenwerking met Rijkswaterstaat.

Wat mag het kosten?

Taakveld 2.4 Economische havens en waterwegen					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
2.40.1	Havenbeheer	153	160	138	138	138	138
2.40.2	Fysiek havenbeheer	0	-77	-182	-222	-220	-218
Totaal taakveld		153	84	-44	-85	-82	-80

Financiële toelichting

2.40.2 Fysiek havenbeheer (- € 105.000)

Ten opzichte van 2018 zijn er in 2019 hogere kapitaallasten, die een gevolg zijn van de in de Kadernota 2019-2022 (19-FP-2.2) opgenomen investeringen "Opwaarderen Haveninfrastructuur".

Taakveld 2.5. Openbaar vervoer

Betrokken afdeling(en)	Wegen, Groen en Water
Budgethouder(s)	Louis Fikkert
Financieel adviseur	Sem Becker

Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een zo passend mogelijke mobiliteitsoplossing te bieden waarbij het openbaar vervoer een belangrijke plaats inneemt. Inwoners en bezoekers van de stad kunnen zich goed met het openbaar vervoer verplaatsen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We gaan nieuwe afspraken maken over het voortzetten van het project Gratis openbaar vervoer, omdat de overeenkomst met Syntus/Keolis betreffende gratis openbaar vervoer voor 65+-ers met een laag inkomen eind 2019 afloopt...

Het openbaar vervoer in Nederland is aan het veranderen. Van aanbiedingsgericht naar vraaggericht. "Dunne" lijnen komen in de verdrukking. Voor Hengelo geldt dit met name voor lijn 10 en 12. De Provincie Overijssel is verantwoordelijk voor het openbaar vervoer in Hengelo. Samen met Syntus/Keolis en de Provincie moet gezocht worden naar alternatieven. Wij moeten daarbij ook op zoek naar een nieuwe balans tussen openbaar vervoer en het doelgroepenvervoer. Hiervoor zullen wij proefprojecten opzetten.

Wat blijven we doen?

- Beleid maken over openbaar vervoer (OV) en onderhouden van OV-systemen.

Wat mag het kosten?

Taakveld 2.5 Openbaar vervoer		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
2.50.1	Openbaar vervoer	-337	-391	-381	-379	-376	-373
Totaal taakveld		-337	-391	-381	-379	-376	-373

Financiële toelichting

Binnen dit taakveld zijn geen substantiële afwijkingen geconstateerd.

Programma 3 Economie

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder Gerrits
Betrokken sector(en)	Fysiek
Aanspreekpunt ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

Hengelo heeft een sterk economisch profiel met onze maakindustrie, vakmanschap en techniek. Vanuit de gemeente gaan we dat de komende jaren verder uitbouwen en faciliteren. We koesteren onze zittende ondernemers. Zij zijn belangrijke ambassadeurs voor onze stad. Daarnaast willen we Hengelo als aantrekkelijke vestigingsplaats extra stevig in de markt zetten. Onze acquisitie is gericht op bedrijven die een bijdrage leveren aan onze werkgelegenheid en die ons economisch profiel helpen versterken. En omdat de economie zich niets aantrekt van de gemeentegrenzen, werken wij bij deze opgave samen met onze regionale partners. De ontwikkeling van de binnenstad is van belang voor een prettige en aantrekkelijke stad. Samen met onze partners werken we aan de uitvoering van het Actieplan Binnenstad en zorgen we voor meer reuring in de stad.

Financieel overzicht

Programma 3 Economie		(bedragen * 1.000)				
Taakveld	Lasten	Baten	Saldo			
	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
3.1 Economische ontwikkeling	-92		-92	-92	-92	-92
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-5.063	4.969	-94	-94	-94	-94
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-518	423	-96	-96	-88	-96
3.4 Economische promotie	-797	335	-462	-462	-462	-462
Totaal programma	-6.471	5.727	-744	-744	-736	-743

Relevante beleidsnota's

- Afspraken Regionale Bedrijventerreinen Programmering Twente 2017-2020
- Horecavisie (2017)
- Detailhandelsvisie (2012)
- Kantorenvisie (2012)
- Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente (2013)
- Nota Vrijetijdseconomie Hengelo (2011-2021)
- Twente Werkt (2014)
- Nota Sterker aan het werk (2017)
- Nota grondbeleid (2017)
- Grondprijzennotitie (2018)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Streefwaarden:					
	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Aantal bedrijfsbezoeken	700	700	700	700	700	700

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Het aantal vestigingen van bedrijven (per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar)	104,2 (2015)	107,2 (2016)	135,5 (2017)
Functiemenging (de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken))	55,1 (2015)	54,6 (2016)	55,6 (2017)

Verbonden partijen

Openbaar Lichaam Regionaal Bedrijven Terrein Twente

Het RBT heeft tot taak het ontwikkelen, realiseren, exploiteren en beheren van het bedrijventerrein XL, ten tijde van de vaststelling van deze regeling bruto groot ongeveer 180 hectare.

Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt/Economische zaken

De arbeidsmarkt is regionaal en vraagt samenwerking om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zo optimaal mogelijk in te richten en om het Twents economisch profiel te helpen versterken. Regio Twente een belangrijke bijdrage aan de positionering van Twente als vooraanstaande technologische topregio, zowel landelijk als in Europa. Ze faciliteert en versterkt de samenwerking in de regio, niet alleen tussen de veertien gemeenten, maar ook tussen en met andere maatschappelijke sectoren en samenwerkingspartners van de gemeenten. De Agenda voor Twente en wijze waarop daarin wordt samengewerkt, zijn daarbij richtinggevend.

Taakveld 3.1. Economische ontwikkeling

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
Budgethouder(s)	Willy van Diepen
Financieel adviseur	Mart Keur

Wat willen we bereiken?

Met binnenstadpartners en ondernemers werken we aan het realiseren van een compact bruisend stadshart (zonder structurele leegstand), met onderscheidende aanloopgebieden om daarmee ook de economische aantrekkingskracht te vergroten.

We zorgen voor een vitale winkelstructuur op regionaal, stedelijk en wijk/buurniveau door tijdig in te spelen op trends en ontwikkelingen in de detailhandel/retail sector.

We versterken de groei van het lokale en regionale MKB en werken aan een sterke sector High Tech Systemen en Materialen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Om bovengenoemde doelstellingen te realiseren, willen we concreet werken aan:

Binnenstad:

- We stellen gebiedsprofielen op, waarbij we voor de diverse binnenstadfuncties (winkelen, horeca/ terras, evenementen, cultuur, wonen, werken) gebiedsgerichte keuzes maken.
- We stellen een acquisitiestrategie op waarin we concrete proposities beschrijven waarmee een acquireur op pad gaat.
- We bevorderen ondernemerschap door regelgeving te vereenvoudigen en regeldruk te verlagen.
- We gaan specifiek onderzoek en analyse verrichten naar gedrag en herkomst van de bezoeker van de binnenstad via nieuwe meetmethoden met behulp van sensordata (wifi), voor zover dit past binnen de geldende privacywetgeving.

Evenementenbeleid:

Een goede evenementenprogrammering draagt bij aan de economische structuurversterking van Hengelo en specifiek voor de binnenstad. Met het nieuwe evenementenbeleid willen we aandacht voor het versterken van het Hengelose profiel, het opzetten van een toetsingskader voor de subsidiering, de wijze van subsidieverstrekking, innovatie/vernieuwing in het aanbod en samenwerking/kruisbestuiving met binnenstadpartners en cultuurinstellingen voor een betere programmering.

Heroverweging detailhandelsstructuurvisie:

Er zijn diverse ontwikkelingen in de stad die vragen om een heroverweging van de detailhandelsstructuurvisie en het aanpalende beleid/regelgeving. We kijken hierbij gebiedsgericht naar het functioneren van de verschillende winkelgebieden en themagericht naar structurele verandering en in het Retail landschap. We pakken met prioriteit de volgende onderwerpen op:

- Een compacte en aantrekkelijke binnenstad heeft een hoge prioriteit en we werken het programma binnenstad, waarvoor 4 programmalijnen zijn opgesteld, verder uit.
- In regionaal verband gaan we in gesprek om afspraken te maken over de vestiging van nieuwe grootschalige (perifere) detailhandel in de regio.
- Andere thema's die we in beeld brengen zijn ondergeschikte detailhandel bij bedrijven, de algehele behoefte aan functiemenging binnen bedrijven (blurring), de internethandel, de plancapaciteit en de leegstand.

MKB/HTSP:

We werken intensiever aan de promotie van en de instroom in techniek (Techniekpact, Twente goes Techno, de bevordering van innovatie en export samen met het WTC Twente, Novel-T (Kennispark Twente) High Tech Systems Park (Thales), Saxion en ROC van Twente (Hart van Zuid).

Wat blijven we doen?

- Beleid maken over de economische structuur in Hengelo en Twente.
- Uitvoering geven aan de programmalijnen uit de Agenda voor Twente.

Wat mag het kosten?

Taakveld 3.1 Economische ontwikkeling				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
3.10.2	Algemene economische adviezen	-47	-52	-92	-92	-92	-92
Totaal taakveld		-47	-52	-92	-92	-92	-92

Financiële toelichting

3.10.2 Algemene economische adviezen (- € 40.000)

In 2018 is een deel van het budget van het taakveld economische ontwikkeling eenmalig naar beneden bijgesteld om de kosten te kunnen dekken voor de extra inzet op het wijzigen en actualiseren van bestemmingsplannen.

Taakveld 3.2. Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie /Grondzaken
Budgethouder(s)	Willy van Diepen/Roy Knobben
Financieel adviseur	Mart Keur/Silvia Pikkemaat

Wat willen we bereiken?

Binnen de regio Twente zijn afspraken gemaakt over programmering van de bedrijventerreinen voor de periode tot en met 2020. Op basis van die afspraken hebben gemeenten een plan van aanpak moeten maken voor de her- of in sommige gevallen zelfs deprogrammering van hun geplande hoeveelheid hectares bedrijventerrein. Borne en Hengelo worden in dit kader gezien als één bedrijvenmarkt. Deprogrammeren is niet nodig. Hengelo en Borne mogen in 10 jaar 50 hectare bedrijventerrein uitgeven op de locaties: Westermaat De Veldkamp, Westermaat Campus, Oosterveld en de Kanaalzone in Hart van Zuid.

We moeten ervoor zorgen dat de bestaande werklocaties toekomstbestendig zijn, d.w.z. interessant voor vestiging door nieuwe bedrijven en uitbreiding van bestaande bedrijven. Dit vraagt van ons ook aandacht voor vernieuwing van verouderde (deel)locaties.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We willen (minimaal)5 hectare bedrijventerrein per jaar verkopen en het juiste bedrijf op de juiste locatie huisvesten. Daarbij maken we gebruik van:

- De profielen van en ambities van de diverse bedrijventerreinen.
- De concrete, uitvoeringsgerichte plannen, die voor acquisitie, promotie, marketing, relatiebeheer zijn gemaakt.
- De uitgiftevoorwaarden, die zijn gestroomlijnd.
- Het uitgifteproces, dat is geoptimaliseerd.
- Een hiertoe ontwikkeld monitoringsysteem.

We willen locatie Timmersveld herstructureren tot een terrein met een ander, kleinschaliger profiel en/of een andere functionele invulling is wenselijk. Dit vraagt een goede voorbereiding om in 2021 en 2022 tot herontwikkeling te komen.

Wat blijven we doen?

- Sturen op kaders zoals vastgelegd in de grondexploitaties.
- Relaties onderhouden met bestaande en nieuwe bedrijven via accountmanagers.
- Bestaande bedrijfslocaties verder ontwikkelen en onderhouden en/of herstructureren en verduurzamen.

Wat mag het kosten?

Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
3.20.3	Bedrijventerreinen grondexpl.	-1.455	2.557	0	0	0	0
3.20.4	Ontwikkeling bedrijventerreinen	-169	-99	-94	-94	-94	-94
Totaal taakveld		-1.624	2.457	-94	-94	-94	-94

Financiële toelichting

3.20.3 Bedrijventerreinen grondexploitatie (- € 2.557.000)

In principe gaan de grondexploitaties budgetneutraal door de begroting. Echter als gevolg van het nieuwe BBV is er een splitsing gemaakt tussen enerzijds de woningbouwlocaties subtaakveld 8.20.3 en anderzijds de bedrijventerreinen subtaakveld 3.20.3. Dit heeft als gevolg dat er een éénmalig nadeel tussen 2019 en 2018 ontstaat bij de bedrijventerreinen van ruim € 2,5 miljoen. Op woningbouwlocaties subtaakveld 8.20.3 ontstaat een voordeel van ruim € 2,5 miljoen, zodat de grondexploitaties (inclusief verrekening reserve grondexploitaties) nog steeds budgetneutraal door de begroting gaat.

De ontwikkeling van de boekwaarde van bedrijventerreinen ziet er als volgt uit:

3.20.3 Bedrijventerreinen	(x € 1 miljoen)				
	2018	2019	2020	2021	2022
Kosten	2,3	1,8	1,0	0,9	0,8
Bijdragen	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Verkopen	-4,6	-4,9	-4,9	-5,7	-5,5
Boekwaarde	-2,7	-3,1	-3,1	-4,9	-4,7

De jaarresultaten worden verrekend met de balansposten voorraden en onderhanden werk, zodat deze geen invloed hebben op het jaarresultaat. Voor het volledige beeld van de grondexploitatie wordt verwezen naar de herzieningen van de grondexploitaties per 1 januari 2018.

Taakveld 3.3. Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
Budgethouder(s)	Willy van Diepen
Financieel adviseur	Sem Becker/Mart Keur

Wat willen we bereiken?

We koesteren onze zittende ondernemers. Zij zijn belangrijke ambassadeurs voor onze stad. We willen intensiever samenwerken met ondernemers en anderen belanghebbenden uit Hengelo, de regio en op landelijk niveau. Concreet betekent dit dat we sterker willen inzetten op het leggen en onderhouden van contacten met deze partijen.

We verbeteren de dienstverlening aan ondernemers en stakeholders en halen zo ook meer en betere input op voor (strategische) beleidsvorming en programmering van binnenstad, Hart van Zuid en bedrijventerreinen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We stellen een meerjarenaccountplan op voor het leggen en onderhouden van relaties met ondernemers in de binnenstad, Hart van Zuid en op de bedrijfslocaties. Welke ondernemers bezoeken we, met welk doel en hoe vertalen we de informatie die we krijgen naar plannen en projecten?

We zetten in op extra acquisitie voor de binnenstad.

Wat blijven we doen?

- Het organiseren en aansturen van de (week)markt.
- Het uitvoeren van diverse economische projecten.
- De regionale acquisitie voor logistieke en High Tech Systems en Materials.
- Deelname aan het regionale acquisitie en accountmanagersoverleg.

Wat mag het kosten?

Taakveld 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
3.30.1	Markt	-13	33	44	44	52	44
3.30.2	Specifieke projecten	-40	-33	-32	-32	-32	-32
3.30.3	Economische ontwikkeling	-137	-96	-108	-108	-108	-108
Totaal taakveld		-191	-96	-96	-96	-88	-96

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen substantiële veranderingen om toe te lichten.

Taakveld 3.4. Economische promotie

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
Budgethouder(s)	Willy van Diepen
Financieel adviseur	Silvia Pikkemaat/Mart Keur/Sem Becker

Wat willen we bereiken?

Om Hengelo te promoten willen wij het stadsverhaal van Hengelo met de bijbehorende kernwaarden (DNA) en het (economisch) aanbod van Hengelo of het nu gaat om de binnenstad, Hart van Zuid, de winkelgebieden, de bedrijventerreinen en de evenementen beter bekend maken bij verschillende doelgroepen (investeerders, ondernemers, bewoners en bezoekers). Door een duidelijke clustering in thema's en gebieden kunnen we de herkenbaarheid, bekendheid en het uitdragen van het stadsverhaal met het bijbehorende aanbod verbeteren

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Voor de economische promotie van Hengelo worden de volgende instrumenten in 2019 ingezet en/of ontwikkeld:

- Promotieplan binnenstad: We gaan meer investeren in stadspromotie en specifiek binnenstadspromotie. Het aanbod van cultuur, evenementen, winkelen, horeca moet nog beter gepromoot worden. Er komen hiervoor meer middelen beschikbaar. In een nieuw promotieplan (in coalitieakkoord staat: communicatiestrategie voor de binnenstad) wordt de aanpak beschreven, waarbij de binnenstad als prioritair gebied wordt benoemd. We maken hierover afspraken met Hengelo Promotie en de andere binnenstadpartners.
- Herzien subsidieafspraken Hengelo Promotie: Wijzigingen in het evenementen/stadspromotiebeleid werken door in de subsidieafspraken met Hengelo Promotie voor 2019 en verder.
- Promotie bedrijventerreinen Hengelo en Borne: Deze wordt gezamenlijk opgepakt (vergroten aantrekkelijkheid website door toepassing 3D opnames; brochures).
- Marktplaats: Een belangrijk speerpunt in de komende jaren is de herinrichting van het Marktplaats. Het college zet zich vol energie in voor het realiseren van het winnende plan voor de markt. Daarbij zien wij met name een commerciële invulling met grote publieke aantrekkingskracht voor ons. Als er vóór 1 april 2019 geen zicht op een duurzame invulling/programmering is gevonden, gaan we hier niet mee door en gaan we nieuwe plannen ontwikkelen voor het Marktplaats.

Wat blijven we doen?

- Bidbook binnenstad: Het Bidbook voor de binnenstad is een dynamisch instrument waarmee we onze stad en specifiek de binnenstad op een aantrekkelijke wijze in woord en beeld presenteren aan marktpartijen. Hierin trekken we samen op met de binnenstadpartners.
- Belastingen (laten) innen, zoals toeristenbelasting.
- Het promoten van Hengelo als economische vestigingsplaats.
- Subsidiëren van Bureau Hengelo voor stadspromotie en evenementen. Mogelijk dat er door gewijzigd beleid (evenementenbeleid en beleid stadspromotie) wijzigingen in de subsidiering vanaf 2019 gaan plaatsvinden.
- Het organiseren en aansturen van de kermis.

Wat mag het kosten?

Taakveld 3.4 Economische promotie				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
3.40.1	Toeristenbelasting	171	130	131	131	131	131
3.40.2	Economische promotie	-130	-143	-179	-179	-179	-179
3.40.5	VVV / stadspromotie	-498	-483	-500	-500	-500	-500
3.40.6	Kermis	-3	18	85	85	85	85
Totaal taakveld		-460	-479	-462	-462	-462	-462

Financiële toelichting

3.40.2 Economische promotie (- € 36.000)

Er wordt in 2019 meer personele inzet geleverd op het gebied van regionale samenwerking, op het aantrekken van organisaties naar onze (binnen)stad en op promotie van de (binnen)stad ten

opzichte van 2018. Dit komt voort uit de extra nadruk op de binnenstad als centraal thema van de coalitie in de komende coalitieperiode.

3.40.6 Kermis (€ 67.000)

Bij de 1^e Beleidsrapportage 2018 zijn de lasten en baten kermis met € 65.000 af geraamd en als nadeel incidenteel in de begroting 2018 verwerkt. De (meerjaren-)begroting 2019-2022 gaat nog uit van de bestaande situatie. Bij de komende tussentijdse rapportages zal worden gezien in hoeverre structurele neerwaartse bijstelling van de ramingen voor de kermis dienen plaats te vinden.

Programma 4 Onderwijs

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder Bruggink
Betrokken sector(en)	Sociaal
Aanspreekpunt ambtelijk	Katja Boerrigter

Hoofddoelstelling

- We dragen zorg voor voldoende en adequate schoolgebouwen, evenwichtig gespreid over de stad, zodat alle kinderen in een goed gebouw onderwijs kunnen volgen.
- We hechten er aan dat alle kinderen en volwassenen in Hengelo de kans krijgen om zich zo optimaal mogelijk te ontwikkelen; meer specifiek zetten we in op een zo groot mogelijk bereik van de Voorschool, een optimale aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt en een goede afstemming tussen onderwijs en zorg;
- We zorgen er voor, dat onze wettelijke taken rond het onderwijs goed worden uitgevoerd door voldoende onderwijs met een openbaar karakter aan te bieden.

Financieel overzicht

Programma 4 Onderwijs			(bedragen * 1.000)			
Taakveld	Lasten	Baten	Saldo			
	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
4.1 Openbaar basisonderwijs	-31	35	4	4	4	4
4.2 Onderwijshuisvesting	-7.586	493	-7.093	-6.938	-7.027	-6.871
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-3.793	1.322	-2.471	-2.521	-2.556	-2.556
Totaal programma	-11.411	1.850	-9.560	-9.455	-9.579	-9.423

Relevante beleidsnota's

- Integraal Onderwijshuisvestingsplan (po/vo)
- Met respect... op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning (2014)
- Kwaliteitskader Hengelose Voorschool (2018)
- Scenario Voorschool (2017)
- Transformatieagenda (2017)
- Twentse Belofte (2016)
- Twentse Visie op Vervoer (2015)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Streefwaarden:			
			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Aantal peuterplaatsen in voorschoolse voorziening	630	700	700	700	700	700
Aantal VVE kindplaatsen	200	200	200	200	200	200

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Omvang absoluut verzuim (niet ingeschreven op een school) <i>(per 1.000 leerlingen)</i>	4 (2014)	1,42 (2016)	0,96 (2017)
Omvang relatief verzuim (wel ingeschreven, maar ongeoorloofd aanwezig) <i>(per 1.000 leerlingen)</i>	38 (2014)	23,94 (2016)	11,79 (2017)
Aantal vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie <i>(percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar))</i>	1,7 (2014)	1,7 (2016)	1,8 (2016)

Verbonden partijen

Niet van toepassing.

Taakveld 4.1. Openbaar onderwijs

Betrokken afdeling(en)	Beleid
(Deel)Budgethouder(s)	Marcel van de Meer
Financieel adviseur	Mariska Reimink

Wat willen we bereiken?

Wij zorgen voor een aanbod van openbaar onderwijs; een taak waarvoor wij wettelijk verantwoordelijk zijn. We hebben daarbij gekozen voor twee verzelfstandigde stichtingen: Primato voor het openbaar primair onderwijs en de OSG voor het openbaar voortgezet onderwijs.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Vanwege het teruglopend aantal leerlingen en de gevolgen hiervan voor Primato, gaat extra aandacht uit naar het primair openbaar onderwijs.

Om in te spelen op de daling van het leerlingenaantal in het primair onderwijs gaan we op basis van een visie investeren in scholen en toewerken naar een evenwichtige spreiding van optimaal benutte schoolgebouwen in de stad.

Wat blijven we doen?

Wij voeren de wettelijke taken uit rond het openbaar onderwijs zowel bestuurlijke als financieel. Om dit te kunnen doen, sturen de stichtingen jaarlijks hun begroting en jaarrekening ter kennisname naar de gemeenteraad. Daarnaast wordt er jaarlijks een bijeenkomst georganiseerd tussen de directeur-bestuurder en raad van toezicht van beide stichtingen met de gemeenteraad.

Wat mag het kosten?

Taakveld 4.1 Openbaar basisonderwijs				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
4.10.1	Ambtelijke ondersteuning openbaar onderwijs	15	3	4	4	4	4
Totaal taakveld		15	3	4	4	4	4

Financiële toelichting

Dit taakveld laat geen significante afwijkingen zien.

Taakveld 4.2. Onderwijshuisvesting

Betrokken afdeling(en)	Beleid
(Deel)Budgethouder(s)	Marcel van de Meer
Financieel adviseur	Mariska Reimink

Wat willen we bereiken?

Het is onze wettelijke taak om te voorzien in voldoende en adequate schoolgebouwen. Dat betekent dat alle leerlingen in Hengelo in een goed gebouw onderwijs kunnen volgen. We investeren in scholen en werken naar een evenwichtige spreiding van optimaal benutte schoolgebouwen in de stad.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- Wij werken, in samenspraak met het onderwijsveld, aan een geactualiseerd integraal huisvestingsplan voor het primair onderwijs om onderwijs, waar mogelijk voor iedereen in de eigen wijk te behouden.
- Wij realiseren ons, dat het speciaal onderwijs er is voor een kwetsbare groep leerlingen, waardoor er andere eisen aan een schoolgebouw gelden. Wij constateren dat er momenteel geen sprake is van een goede accommodatie. Daarom brengen we in beeld wat er nodig is en op welke wijze we er invulling aan kunnen geven.
- Wij voeren het Integraal Huisvestingsplan (IHP) uit.
- We gaan het tijdelijke ruimtetekort van de bestaande scholen op het scholeneiland oplossen. Daarnaast faciliteren we de nieuwe school voor havo/vwo, het Mezquita College, met ingang van het schooljaar 2019-2020. Deze nieuwe school heeft toestemming van de Minister om te starten in Hengelo en de gemeente heeft vervolgens wettelijk de verplichting in huisvesting te voorzien. We kiezen in dit geval niet voor investeren in nieuwbouw, maar voor huisvesting in een bestaand pand.
- We zien als landelijk beeld dat tarieven stijgen en bouwregels worden aangescherpt. Wij constateren dat de huidige normvergoeding voor huisvestingskosten tot knelpunten leidt. Voor toekomstige ontwikkelingen gaan wij in gesprek met de raad over een oplossing voor de knelpunten.

Wat blijven we doen?

- Opstellen van een programma onderwijshuisvesting samen met schoolbesturen over nieuwbouw en aanpassing van gebouwen voor primair, voortgezet en speciaal onderwijs.
- Beschikbaar stellen van voldoende en functionele gymnastieklokalen ten behoeve van het onderwijs.

Wat mag het kosten?

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
4.20.1	Huisvesting openbaar basisonderwijs	-401	-296	-297	-293	-289	-286
4.20.2	Huisvesting bijzonder basisonderwijs	-2.691	-2.542	-2.290	-2.262	-2.243	-2.205
4.20.3	Huisvesting speciaal basis- en voortgezet onderwijs	-75	-83	-83	-83	-83	-83
4.20.4	Huisvesting openbaar voortgezet onderwijs	-852	-702	-959	-702	-695	-689
4.20.5	Huisvesting bijzonder voortgezet onderwijs	-1.290	-1.099	-1.745	-1.866	-1.987	-1.880
4.20.6	Gymnastieklokalen	-465	-634	-645	-665	-664	-664
4.20.7	Overige uitgaven	-712	-1.386	-1.074	-1.066	-1.065	-1.064
Totaal taakveld		-6.485	-6.741	-7.093	-6.938	-7.027	-6.871

Financiële toelichting

4.20.2 Huisvesting bijzonder basisonderwijs (€ 252.000)

Het voordeel in 2019 van € 252.000 wordt voor € 140.000 verklaard door een aanpassing aan de J. Perkstraat volgens het onderwijsprogramma 2018. Daarnaast is sprake van vrijval van kapitaallasten van ruim € 100.000.

4.20.4 Huisvesting openbaar voortgezet onderwijs (- € 257.000)

Het nadeel van € 257.000 in 2019 wordt voor € 250.000 verklaard door de extra ruimtebehoefte voor OSG/Mezquita. Dit zoals verwoord in de Kaderbrief 2019-2022. Het resterende verschil is het gevolg van vrijvallende kapitaallasten.

4.20.5 Huisvesting bijzonder voortgezet onderwijs (- € 647.000)

Dit subtaakveld laat een nadeel zien van € 647.000, dat als volgt kan worden gespecificeerd:

•	Kapitaallasten nieuwbouw VMBO	€ 166.000
•	Stijging OZB door met name VMBO	€ 128.000
•	Ruimtebehoefte OSG/Mezquita	€ 366.000
•	Voordeel verzekeringspremie door verhoging eigen risico	<u>-€ 13.000</u>
		€ 647.000

4.20.7 Overige uitgaven onderwijshuisvesting (€ 313.000)

Dit subtaakveld laat in 2019 een voordeel zien van € 313.000, dat grotendeels wordt veroorzaakt door een eenmalige storting in 2018 van € 250.000 in de onderhoudsvoorziening onderwijsgebouwen (inclusief gymlokalen). Het resterende verschil betreft kapitaallasten en toegerekende loonkosten.

Taakveld 4.3. Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Ondersteuning en Zorg
Budgethouder(s)	Yvonne vd Reek/Marcel vd Meer/Gerrit Overbeek
Financieel adviseur	G Puppels/Mariska Reimink/Henry Seep

Wat willen we bereiken?

Wij willen alle kinderen en volwassenen de kans bieden om zich optimaal te ontwikkelen op hun eigen niveau.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We breiden door middel van een pilot het aantal uren Voor- en Vroegschoolse Educatie uit van 10 naar 16 uur.

We werken aan een nog beter bereik van de voorschool in Hengelo.

Het ROC en de gemeente Hengelo geven in 2019 samen uitvoering aan het profiel voor het ROC Hengelo, zodat jongeren een optimale aansluiting kunnen maken op de arbeidsmarkt.

We ontwikkelen het Perspectiefjaar binnen een pilot. Via het Perspectiefjaar begeleiden we jongeren in de leeftijdsgroep van 23 tot 27 jaar met een life-coach om perspectief te bieden op een carrière (werk, studie). Het betreft jongeren die door omstandigheden (nog) niet de juiste route hebben gevonden richting studie en/of werk en om die reden extra begeleiding krijgen.

Wat blijven we doen?

- We blijven ons inzetten om onderwijsachterstanden te voorkomen en te bestrijden in de voorschoolse periode en het primair onderwijs door in te zetten op voldoende plekken voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE).
- We bieden leerlingen in de basisschoolleeftijd op maat (taal)ondersteuning
- Wij blijven de doorgaande lijn van voorschool naar vroegschool in samenwerking in Integrale Kindcentra (IKC) stimuleren.
- We geven de kwaliteit van de voor- en vroegschool en de ondersteuning voor jongere kinderen een impuls met behulp van het Expertisecentrum Jonge Kind.
- We zorgen voor een verbetering van de zorgstructuur in het onderwijs door de zorgstructuur samen met het onderwijs (PO, VO en SO/VSO) op maat door te ontwikkelen.
- We blijven ons inzetten op het bestrijden en voorkomen van verzuim bij jongeren. De leerplichtambtenaren gaan in gesprek met jongeren die verzuimen en proberen hen terug te leiden naar school. En zij voeren preventief gesprekken ter voorkoming van verzuim. Er is een directe relatie tussen leerplicht en het team Jeugd en Gezin.
- We zetten in op het behalen van een startkwalificatie bij jongeren door samen met het onderwijs te voorkomen dat jongeren de school verlaten en het begeleiden van jongeren terug naar school of naar werk.
- We zetten in op leerlingenvervoer door aanvragen hiervoor te behandelen en integraal vervoersondersteuning op maat te bieden.
- We zetten ons in voor de ontwikkeling van volwassenen door het coördineren en organiseren van activiteiten om taal- en rekenvaardigheden voor volwassenen te bevorderen.

- We blijven inzetten op alfabetisering en het tegengaan van laaggeletterdheid onder verschillende doelgroepen. Wij benutten onze infrastructuur waarin samenwerken met partners om laaggeletterdheid te traceren en vervolgens te verhelpen.

Wat mag het kosten?

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
4.30.1	Onderwijsbeleid	-1.017	-1.056	-1.124	-1.173	-1.222	-1.222
4.30.2	Leerlingenvervoer	-704	-904	-934	-934	-934	-934
4.30.3	Leerplicht RMC	-94	-101	-173	-173	-173	-173
4.30.4	Achterstandenbeleid	-214	-191	-182	-182	-182	-182
4.30.5	Volwasseneneducatie	-31	-27	-27	-27	-27	-27
4.30.6	Overige uitgaven	-15	-30	-31	-31	-18	-18
Totaal taakveld		-2.074	-2.309	-2.471	-2.521	-2.556	-2.556

Financiële toelichting

4.30.1 Onderwijsbeleid (- € 69.000)

Het nadeel van € 69.000 in 2019 is met name het gevolg van toerekening van loonkosten en indexering van subsidies.

4.30.3 Leerplicht/RMC (- € 72.000)

Het nadeel van € 72.000 wordt volledig veroorzaakt door de toerekening van loonkosten.

Programma 5 Sport, Cultuur en Recreatie

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouders Bruggink/van Wakeren
Betrokken sector(en)	Sociaal/Fysiek/Dienstverlening
Aanspreekpunt ambtelijk	Katja Boerrigter/Henk-Jan Tromp/Martin Fleer

Hoofddoelstelling

Sport

Wij vinden het belangrijk dat alle Hengeloërs, jong en oud, genoeg bewegen. Uiteraard maakt iedereen die keuze zelf, maar wij willen daar graag bij ondersteunen. Dat doen wij door overal in de stad goede en veilige onderkomens te bieden aan sportverenigingen. Ook steunen wij de vrijwilligers binnen de clubs en zorgen dat alle basisschoolleerlingen kennismaken met verschillende sporten.

Kunst en cultuur

Wij willen graag dat iedereen in Hengelo kan genieten van kunst en cultuur. Niemand is hetzelfde; ieder z'n eigen smaak. Daarom willen we graag een aanbod dat afwisselend is én van goede kwaliteit. Mensen moeten uiteraard weten waar zij dat aanbod kunnen vinden, maar ook hoe zij zelf aan de slag kunnen gaan op het gebied van kunst en cultuur. Wij dragen daaraan bij door bijvoorbeeld culturele instellingen te subsidiëren of gebouwen te verhuren.

Financieel overzicht

Programma 5 Sport, cultuur en recreatie				(bedragen * 1.000)			
Taakveld	Lasten Begroting 2019	Baten Begroting 2019	Saldo Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	
5.1 Sportbeleid en activering	-348	0	-348	-348	-348	-348	-348
5.2 Sportaccommodaties	-6.994	3.026	-3.969	-4.007	-3.974	-3.996	-3.996
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-6.007	777	-5.230	-5.079	-5.068	-5.057	-5.057
5.4 Musea	-466		-466	-464	-462	-460	-460
5.5 Cultureel erfgoed	-260		-260	-260	-260	-260	-260
5.6 Media	-2.541	55	-2.486	-2.484	-2.382	-2.381	-2.381
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-6.102		-6.102	-6.084	-6.093	-6.104	-6.104
Totaal programma	-22.717	3.857	-18.860	-18.726	-18.586	-18.606	

Relevante beleidsnota's

- Kadernota Sport en Bewegen (2017)
- Kunst- en cultuurvisie Hengelo 2014-2020
- Kwartier maken voor de Collectie Hengelo (2008)
- Beleidsnota Cultuurhistorisch Erfgoed 2014-2022
- Nota Vrijetijdseconomie 2011-2021
- Horecavisie (2016)

- Vitale coalities (2008)
- Nota Snippergroen (2015)
- Groenplan Hengelo (2013)
- Bomenverordening (2018)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Streefwaarden:			
			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Percentage kinderen basisonderwijs met overgewicht	16%	16%	16%	16%	16%	16%
Perken, plantsoenen en parken in de buurt zijn goed onderhouden (% (helemaal) mee eens)	57%	59%	60%	60%	60%	60%
In de buurt zijn weinig dingen kapot (% (helemaal) mee eens)	71%	72%	72%	72%	72%	72%
Mijn buurt is schoon (% (helemaal) mee eens)	59%	60%	60%	60%	60%	60%

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Percentage niet sporters (<i>t.o.v. het totaal aantal inwoners</i>)	50,6 (2014)	50,8 (2015)	48,4 (2016)

Verbonden partijen

- *Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Sport*

De regio Twente (in de vorm van het BO Sport) draagt bij aan het programma door onderlinge afstemming, kennisdeling en samenhang te bevorderen. Eind 2017 is er zelfs een regionale notitie 'Sport en Bewegen in Twente' gemaakt en onderschreven door alle 14 Twentse gemeenten.

- *Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Vrijetijdseconomie*

Regio Twente draagt bij aan het programma door het beheer en onderhoud van de recreatieparken. Regio Twente draagt bij aan het programma door het bevorderen van recreatie en toerisme.

- *Gildebor*

Gildebor draagt bij aan het programma door het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en de sportaccommodaties.

Taakveld 5.1. Sportbeleid en activering

Betrokken afdeling(en)	Afdeling Beleid
(Deel)Budgethouder(s)	Mark Oude Bennink
Financieel adviseur	Mariska Reimink

Wat willen we bereiken?

We streven er naar dat zoveel mogelijk inwoners van Hengelo (blijven) sporten en bewegen en worden aangezet tot een actieve leefstijl.

Het sportbeleid levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van de doelstellingen binnen het sociaal domein.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We gaan de preventieve inzet van sport en bewegen op het terrein van (jeugd)zorg en Wmo door ontwikkelen en borgen. We dagen partners uit om zelf met ideeën te komen.

Vanuit de regionale samenwerking zetten we nadrukkelijk in op de volgende thema's: 'meedoen door kwetsbare doelgroepen/gehandicaptensport', 'sport en bewegen voor een vitale en gezonde samenleving' en 'talentherkenning, ontwikkeling en ondersteuning'.

Hengelose sportverenigingen kunnen subsidies aanvragen voor sportkennismakings-activiteiten of voor het opleiden van trainers gericht op de doelgroep jeugd. Deze subsidieregeling gaan we verruimen door hier de doelgroepen senioren of mindervaliden aan toe te voegen.

Wij willen de breedtesport stimuleren. De bezettingsgraad van de sportaccommodaties moet omhoog. Hiervoor is nodig dat we de zichtbaarheid van ons sportkapitaal bij onze inwoners wordt vergroot, ook zal een digitaal verhuursysteem in gebruik worden genomen.

Wij zetten in op het stimuleren van topsport en talentontwikkeling in Hengelose topsportaccommodaties, zoals het Twentebad, het FBK stadion en Sports Centre Hengelo.

Graag willen we Regionale trainingscentra huisvesten in Hengelo.

De trend is dat sporters steeds meer onafhankelijk van verenigingen sporten. Daarom zetten wij meer in op het faciliteren van sporten en bewegen in de openbare ruimte door het creëren van een meer beweegvriendelijke omgeving.

Wat blijven we doen?

Stimuleren van sport op scholen, in wijken en in gemeentelijke accommodaties voor specifieke doelgroepen, zoals jeugd en mensen met een beperking.

Ondersteunen van sportverenigingen door onder anderen het voeren van verenigingsgesprekken en het organiseren van themabijeenkomsten sport.

Wij blijven ons richten op het realiseren van duurzame verbindingen tussen sport-/beweegaanbieders en onderwijs- /zorg- en welzijnsaanbieders. Hierbij dient sport als middel voor jeugd(zorg), gezondheid en preventie van eenzaamheid. Dit doen we door samen te werken met partijen als Wijkkracht en GGD.

De inzet van de combinatiefunctionarissen sport (waaronder o.a. Hengelo Sport) op de specifieke doelgroepen blijft ongewijzigd.

Wat mag het kosten?

Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.10.2	Subsidies sport	-74	-83	-84	-84	-84	-84
5.10.3	Sportstimulering	-99	-98	-97	-97	-97	-97
5.10.4	Ondersteuning van sport	-105	-179	-167	-167	-167	-167
Totaal taakveld		-278	-361	-348	-348	-348	-348

Financiële toelichting

5.10.3 Sportstimulering (€ 1.000)

Het saldo van de begroting 2019 wijkt nauwelijks af van het saldo van de begroting 2018, maar de lasten en baten afzonderlijk laten beide in 2018 een nadeel zien van € 147.000. Dit betrof een provinciale bijdrage in 2018 voor de uitvoering van het provinciale project 'Zorg, Sport en Bewegen' in 14 gemeenten, waarvoor de gemeente Hengelo penvoerder is.

Taakveld 5.2. Sportaccommodaties

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Twentebad
(Deel)Budgethouder(s)	Mark Oude Bennink/Iilja Melisie
Financieel adviseur	Mariska Reimink/Jan Akkerman

Wat willen we bereiken?

Wij willen de inwoners van Hengelo stimuleren om te bewegen door een betaalbaar aanbod van sportaccommodaties te bieden dat aansluit bij de behoeften en mogelijkheden van de inwoners. De sportaccommodaties moeten voldoen aan de eisen van NOC*NSF en de sportbonden.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Wij zetten in op een betere bezetting van onze sportaccommodaties. Dit doen we door:

- het verhuursysteem te verbeteren; via met een digitaal verhuurprogramma goed laten zien welke sportaccommodaties te huur zijn en dit klantvriendelijk aanbieden. Huren wordt gemakkelijk en snel. De communicatie met ons als beheerders wordt eenvoudiger
- het contact met de gebruikers te optimaliseren via nieuwe websites en
- sportinitiatieven plaats te laten vinden in Hengelose sportaccommodaties; dit soort initiatieven zijn bijvoorbeeld De FBK-games, het Auni-toernooi en de dubbele mijl maar ook de huisvesting van het Twentebad en/het FBK-stadion.

Wij gaan vooral inwoners met fysieke of mentale beperkingen beter laten zien wat voor hun mogelijkheden zijn om te sporten en bewegen. Nadrukkelijk promoten wij hierbij doelen als revalidatie en ontmoeting.

We gaan het compleet gerenoveerde Twentebad feestelijk openen.

In 2019 staan vier kunstgrasrenovaties gepland waarvan drie voetbalvelden en één hockeyveld. Ook zal er een nieuw kunstgrasveld of hybrideveld worden aangelegd als de betreffende huurder akkoord gaat met het geldende huurtarief.

Wij onderzoeken of de veldcapaciteit op de sportparken voldoende toekomstbestendig is. Door voorziene ledentalontwikkelingen verwachten wij capaciteitstekorten en overschotten op een aantal sportparken. Dit vraagt om passende maatregelen.

Wat blijven we doen?

De Hengelose sportaccommodaties bestaan onder meer uit het Twentebad, het FBK stadion, 5 sporthallen, 14 gymzalen en 8 sportparken. Deze gemeentelijke accommodaties blijven betaalbaar voor inwoners doordat we ze tegen maatschappelijke tarieven verhuren aan Hengelose verenigingen en inwoners. Daarnaast verhuren we in de avonden en weekenden ook een aantal sportaccommodaties die eigendom zijn van onderwijsinstellingen.

Wij houden onze sportaccommodaties aantoonbaar veilig, schoon en in goede staat van onderhoud conform de eisen van NOC*NSF en de sportbonden.

Wij blijven Gildebor inhuren voor het onderhoud van sportvelden.

Wij blijven ons inzetten voor een goed trainingscomplex van FC Twente in Hengelo.

Wat mag het kosten?

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.20.1	Sporthallen	-315	-351	-333	-330	-328	-326
5.20.2	FBK stadion	-290	-229	-197	-207	-203	-200
5.20.3	Zwembaden	-1.687	-1.886	-1.755	-1.842	-1.827	-1.822
5.20.4	Sportparken	-2.247	-1.699	-1.612	-1.558	-1.547	-1.579
5.20.5	Tennisparken	-4	-2	1	1	1	1
5.20.6	Overige sportaccommodaties	-69	-56	-48	-48	-47	-47
5.20.7	Subsidie sportaccommodaties	-26	-23	-24	-24	-24	-24
Totaal taakveld		-4.638	-4.248	-3.969	-4.007	-3.974	-3.996

Financiële toelichting

5.20.3 Zwembaden (€ 131.000)

Het voordeel van € 131.000 ten opzichte van de begroting 2018 wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere baten toegangsbewijzen (structureel € 18.000 als gevolg van indexatie); lagere dotatie (incidenteel) voor onderhoud gebouwen in verband met de grootschalige renovatie in 2018/2019 € 25.000; eenmalige verlaging van het budget voor onderhoud met € 61.000 in verband met de renovatie; lagere loonkosten € 41.000; lager budget voor gas; vanaf 2019 is dit structureel met € 31.000 verlaagd door bezuinigingen gerelateerd aan de renovatie; de kapitaallasten zijn als gevolg van investeringen in renovatie en nieuwbouw met € 42.000 gestegen ten opzichte van de begroting van 2018.

5.20.4 Sportparken (€ 87.000)

Het voordeel van € 87.000 ten opzichte van de begroting 2018 wordt met name veroorzaakt door vrijval kapitaallasten kunstgrasveld FC Twente van € 123.000. Hier staan extra kapitaallasten door actualisering van de investeringsbudgetten voor kunstgrasvelden van € 32.000 tegenover.

Taakveld 5.3. Cultuurpresentatie, -productie en -participatie

Betrokken afdeling(en)	Beleid
(Deel)budgethouder(s)	Klaske Buis/Margreet Weide
Financieel adviseur	Mariska Reimink

Wat willen wij bereiken?

Iedereen moet in Hengelo kunnen genieten van kunst en cultuur; welke smaak of interesse ook. Daarom willen we dat Hengelo een afwisselend kunst- en cultuuraanbod heeft van goede kwaliteit. En dan niet alleen om naar te kijken en te beleven, maar ook om zelf mee te doen en te leren. Daarnaast wil de gemeente Hengelo kansen geven aan kunstenaars om in Hengelo te werken en hun werk te presenteren.

Wat gaan wij daarvoor anders doen in 2019?

- Binnen het Actieplan Binnenstad neemt de positionering van evenementen en – meer specifiek- het culturele aanbod een belangrijke plaats in. Wij betrekken de culturele organisaties/groepen en (amateur)verenigingen nauwer bij het realiseren van een bruisende binnenstad. Wij doen een beroep op onze culturele kernvoorzieningen (Bibliotheek, Oyfo Kunst & Techniek, Metropool en Schouwburg) om zich meer te verbinden met andere partijen in de binnenstad, om deze nog aantrekkelijker te maken voor onze inwoners en bezoekers. Wij zien het convenant dat de Hengelose horeca, de binnenstadondernemers en Metropool hebben afgesloten daarbij als voorbeeld.
- Wij onderstrepen de toegevoegde waarde in alle vormen van kunstuitingen in de binnenstad. Wij zien voor de beeldende kunst een verbinding met de binnenstad als onderdeel van de programmering van evenementen en activiteiten. Wij willen ruimte geven aan creativiteit door binnen het budget voor de binnenstad middelen te reserveren voor de programmering van dergelijke uitingen.
- Wij beoordelen de kwaliteit van onze culturele kernvoorzieningen (Bibliotheek, Oyfo Kunst & Techniek, Metropool en Schouwburg) op basis van het Culturele Waardemodel. Daarbij wordt op gelijkwaardige wijze gekeken naar de inhoudelijke én maatschappelijke kwaliteit van de instelling. Het profiel van de instelling bepaalt de context van de beoordeling.
- Wij zijn ervan overtuigd dat de brede, kwalitatief hoogstaande programmering en krachtige uitstraling van Oyfo Kunst & Techniek de culturele identiteit van Hengelo kan versterken en de stad aantrekkelijker kan maken. Wij gaan ervan uit dat de gezamenlijke huisvesting van Oyfo Kunst en Techniek op het Hazemeijerterrein wordt gerealiseerd.
- Samen met Schouwburg Hengelo en de stakeholders geven wij verder vorm en verdieping aan het concept van Theater van de stad. Een Theater van de stad dat laagdrempelig is, nieuwe doelgroepen in onze samenleving opzoekt en samen met inwoners ook nieuwe programmering tot stand brengt. Het gebouw van de schouwburg gaat in eigendom over naar de gemeente, zodat de schouwburgorganisatie zich kan concentreren op de ontwikkeling richting Theater van de stad.
- Wij werken samen met Enschede, Almelo, andere Twentse gemeenten en culturele instellingen aan de uitvoering van het profiel van de stedelijke cultuurregio Twente. Dit biedt kansen als het gaat om het versterken van de culturele infrastructuur voor inwoners van Twente. De gezamenlijke subsidiëring van Poppodium Twente/Metropool door Enschede en Hengelo zien wij daarbij als voorbeeld.

Wij streven naar een duurzame culturele infrastructuur. Dit gaat niet alleen over de culturele programmering, maar ook over de cultuurgebouwen. Poppodium Twente/Metropool heeft op eigen initiatief een verduurzamingplan ontwikkeld om binnen 5 jaar het gebouw van Metropool een energielabel F naar een energielabel A te brengen. De gemeente is eigenaar van het gebouw en wij stellen - voor zover mogelijk - financieel, het gebouw, onze kennis en kunde ter beschikking. De terugverdientermin moet redelijk zijn.

Wat blijven wij doen?

- Subsidiëren van Oyfo Kunst & Techniek (voorheen Muziekschool, CREA centrum voor kunsteducatie CREA en Techniekmuseum HEIM).
- Subsidiëren van Schouwburg Hengelo.
- Subsidiëren van Poppodium Twente/Metropool, samen met de gemeente Enschede.
- Subsidiëren van amateurverenigingen.
- Beheren en onderhouden gemeentelijk kunstbezit.
- Subsidiëren van ateliers en beeldende kunst.
- Financiering kunst- en cultuureducatie op scholen.
- Subsidiëren van diverse culturele activiteiten zoals carillonbespelingen, 4 mei Herdenking en Koningsdag.

Wat mag het kosten?

Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.30.1	Muziekschool (Oyfo)	-1.175	-1.225	-1.249	-1.108	-1.106	-1.105
5.30.2	Creativiteitscentra (Oyfo)	-503	-543	-530	-530	-530	-530
5.30.3	Schouwburg Hengelo	-2.117	-2.312	-2.205	-2.198	-2.192	-2.185
5.30.4	Metropool	-813	-753	-743	-741	-738	-735
5.30.5	Culturele (amateur) verenigingen en instellingen	-131	-131	-134	-134	-134	-134
5.30.6	Beeldende kunst	-161	-190	-207	-207	-207	-207
5.30.7	Cultuur en school	0	-22	-22	-22	-22	-22
5.30.8	Diverse cultuursubsidies	-122	-248	-140	-140	-140	-140
Totaal taakveld		-5.023	-5.422	-5.230	-5.079	-5.068	-5.057

Financiële toelichting

5.30.3 Schouwburg Hengelo (€ 107.000)

Het voordeel van € 107.000 ten opzichte van de begroting 2018 wordt veroorzaakt door een in 2018 incidenteel budget van € 122.000 voor achterstallig onderhoud (voordeel); vrijval van kapitaallasten ad € 25.000 (voordeel); indexatie van het subsidiebedrag met € 40.000 (nadeel).

5.30.8 Diverse cultuursubsidies (incl. Stadsbeiaardier) (€ 107.000)

Het voordeel ten opzichte van de begroting 2018 bedraagt € 107.000 en wordt voor € 115.000 veroorzaakt door het jubileum "150 jaar Stork" in 2018. Dit voordeel wordt voor een klein deel nadelig beïnvloed door indexatie van subsidies en toegerekende loonkosten.

Taakveld 5.4. Musea

Betrokken afdeling(en)	Beleid
(Deel)budgethouder(s)	Klaske Buis
Financieel adviseur	Mariska Reimink

Wat willen we bereiken?

Wij willen ervoor zorgen dat de Collectie Hengelo wordt onderhouden en zichtbaar gemaakt. De Collectie Hengelo omvat al het (cultureel en industrieel) erfgoed dat een rechtstreekse relatie heeft met de geschiedenis en identiteit van Hengelo.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Wij zijn ervan overtuigd dat de brede, kwalitatief hoogstaande programmering en krachtige uitstraling van Oyfo Kunst & Techniek de culturele identiteit van Hengelo kan versterken en de stad aantrekkelijker kan maken. Wij gaan ervan uit dat de gezamenlijke huisvesting van Oyfo Kunst & Techniek op het Hazemeijerterrein in 2019 wordt gerealiseerd.

Wat blijven we doen?

- Subsidiëren van Oyfo Kunst & Techniek (voorheen Muziekschool, CREA centrum voor kunsteducatie CREA en Techniekmuseum HEIM).
- Subsidiëren van Museum Hengelo, Historisch Archief Beckum en Historie Brandweer Hengelo.

Wat mag het kosten?

Taakveld 5.4 Musea		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.40.1	HEIM	-383	-429	-404	-403	-401	-399
5.40.2	Overige musea	-27	-63	-61	-61	-61	-61
Totaal taakveld		-409	-492	-466	-464	-462	-460

Financiële toelichting

Dit taakveld laat geen significante afwijkingen zien.

Taakveld 5.5. Cultureel erfgoed

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Stad en Regie
(Deel)budgethouder(s)	Willy van Diepen
Financieel adviseur	Mariska Reimink/Mart Keur

Wat willen we bereiken?

Cultureel erfgoed maakt een steeds essentiëler onderdeel uit van onze stad. Het gaat niet alleen fysiek om gebouwen, stedenbouwkundige opzet, landschap maar ook om de verhalen, de historie, de beleving van erfgoed. Behoud door herontwikkeling is overgegaan in behoud door bewustwording. Trots op de wederopbouw, het industriële verleden, een prachtig Tuindorp en alle verhalen die daarbij verteld kunnen worden.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We schenken aandacht aan het thema Energie en erfgoed. Cultureel erfgoed is duurzaam van zichzelf, maar het verduurzamen in de termen van energiezuinigheid bijt elkaar en vraagt om kennis en kunde om de uitdaging 'van 't gas af' goed te kunnen aangaan.

We haken in een vroeg stadium aan bij ontwikkelingen om erfgoed een onderdeel te laten zijn van elke ontwikkeling.

We breiden de Cultuurhistorische Waardenkaart uit en 'zetten deze in de markt'.

We willen het cultureel erfgoed beter zichtbaar maken en zetten een aantal projecten in gang met behulp van het Kloas aan de Brug Erfgoedfonds.

Wij onderzoeken de mogelijkheden om de zijvleugel (de sporthal) van de voormalige MTS te behouden zonder dat dit ten koste gaat van de realisatiedoelstelling op deze plek.

Wat blijven we doen?

- Subsidiëren van restauraties van cultureel erfgoed, zoals monumentale panden, Tuindorp 't Lansink, begraafplaatsen, herdenkingsmonumenten, studies voor herbestemming karakteristieke boerderijen en opstallen en communicatie/PR projecten gerelateerd aan erfgoed.
- Eigenaren adviseren op het gebied van restauratie, onderhoud, energiezuinigheid.
- Beleid maken en uitvoeren inzake erfgoed, archeologie en Cultuurhistorie
- Projecten op het gebied van erfgoed initiëren en tot uitvoering brengen.

Wat mag het kosten?

Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.50.1	Monumentenzorg	-218	-354	-256	-256	-256	-256
5.50.2	Diverse monumenten	0	-4	-4	-4	-4	-4
Totaal taakveld		-218	-358	-260	-260	-260	-260

Financiële toelichting

5.50.1 Monumentenzorg (€ 98.000)

In 2018 heeft de gemeente Hengelo een eenmalige bijdrage van €100.000 gedaan voor de Telgenflat. Dekking was aanwezig in de Reserve Ruimtelijke Kwaliteit Binnenstad. Voor de jaren 2019 en verder zit het begrote bedrag weer op het normale niveau.

Taakveld 5.6. Media

Betrokken afdeling(en)	Beleid
(Deel)budgethouder(s)	Margreet Weide
Financieel adviseur	Mariska Reimink

Wat willen wij bereiken?

In de huidige tijd van digitalisering en globalisering vinden wij het belangrijk dat iedere inwoner van Hengelo goed kan functioneren in onze complexe samenleving. De toegang hebben tot maatschappelijk relevante informatie is daarbij cruciaal. De bibliotheek en de lokale omroep vervullen daarin belangrijke functies.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Stichting Lokale Omroep Hengelo krijgt in 2019 een incidentele subsidie voor:

de inzet van 1 Fte voor het maken van de professionaliseringsslag van de organisatie;

partnerschap in het Regionaal Mediacentrum Twente, een samenwerkingsverband van lokale omroepen die toewerken naar de vorming van een streekomroep Twente, conform de streekindeling zoals vastgesteld door de stichting Nederlandse Publieke Omroepen (NLPO).

Wat blijven wij doen?

Subsidiëren van Bibliotheek Hengelo als het lokale fysieke en digitale informatieknoppunt dat de persoonlijke ontwikkeling van mensen stimuleert en faciliteert.

Subsidiëren van RadioHengeloTV als de lokale publieke omroep die voorziet in een lokaal toereikend media-aanbod en staat voor onafhankelijke journalistiek.

Wat mag het kosten?

Taakveld 5.6 Media				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.60.1	Bibliotheek	-2.375	-2.337	-2.387	-2.386	-2.334	-2.333
5.60.2	RTV Hengelo	-45	-96	-99	-99	-48	-48
Totaal taakveld		-2.420	-2.433	-2.486	-2.484	-2.382	-2.381

Financiële toelichting

5.60.1 Bibliotheek (- € 50.000)

Het nadeel van € 50.000 ten opzichte van de begroting 2018 wordt veroorzaakt door indexatie subsidie (- € 55.000) en toegerekende lonen en rente (€ 5.000).

Taakveld 5.7. Openbaar groen en openlucht recreatie

Betrokken afdeling(en)	Wegen Groen en Water/Stad en Regie/Beleid
(Deel)budgethouder(s)	Louis Fikkert/Willy van Diepen/Yvonne vd Reek
Financieel adviseur	Sem Becker/Mart Keur/Mariska Reimink

Wat willen we bereiken?

We willen voor onze bewoners en bezoekers een openbare ruimte die aantrekkelijk is en die klaar is voor de toekomst. Iedereen moet de buitenruimte kunnen gebruiken en iedereen moet er volop van kunnen genieten.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We maken de binnenstad aantrekkelijker door groen en water toe te voegen.

De nieuwe kapverordening is in 2018 in werking getreden en zal in 2019 worden geëvalueerd.

We gaan onderzoeken of we de beeldkwaliteitseisen voor het onderhoud van de openbare ruimte kunnen uniformeren door gebruik te maken van de CROW systematiek.

We gaan de huidige systematiek van gifvrij onkruid- bestrijden evalueren.

Wat blijven we doen?

- Wij maken van de stad een prettige woon- en leefomgeving. Wij zorgen voor voldoende, gevarieerd en goed onderhouden openbaar groen. Daarbij houden wij rekening met de verschillende gebruiks- en natuurfuncties en met toekomstige klimaatontwikkelingen.
- Samen met onze externe groenpartners stimuleren wij bewoners om ook tuinen groen te maken en te houden.
- Twee maal per jaar overleggen wij met onze externe groenpartners tijdens de Groene Tafel. Het doel is om elkaar te informeren over actualiteiten op het gebied van groen in Hengelo. Ook delen wij kennis en werken aan gezamenlijke groenprojecten en/of -activiteiten in Hengelo.
- Wij zorgen voor uitdagende, veilige en goed onderhouden speel- en ontmoetingsplekken, afgestemd op de bevolkingssamenstelling in de wijken en buurten.
- Wij zorgen voor voldoende voorzieningen voor vrije sportbeoefening in de openbare ruimte (de zgn. 12+ speelplekken), zoals trapvelden en basketbalvoorzieningen.
- Vrij spel is overal waar dat veilig kan in de openbare ruimte toegestaan (informeel spelen).
- De kinderboerderij geeft bewoners en bezoekers de mogelijkheid om te ontspannen, te recreëren en in contact te komen met dieren en planten.
- De stad wordt onderhouden volgens de vastgestelde beeldkwaliteitsnormen.
- De Bijzondere Bomenlijst wordt in 2019 geactualiseerd.
- Subsidiëren van recreatieparken in regionaal verband.
- We blijven actief bijdragen aan de verbetering van de leefomstandigheden van bijen en andere insecten, zoals afgesproken in het Bijenconvenant.
- We streven naar meer biodiversiteit, o.a. door ecologisch beheer van bermen en graslanden en variatie in beplantingen.

- Wij blijven maatregelen nemen om water langer vast te houden in het gebied, o.a. door afkoppelen en de genoemde vergroening van tuinen en groene daken.

Wat mag het kosten?

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
5.70.1	Oppervlaktewater	-118	-67	-78	-75	-75	-75
5.70.2	Openbaar groen	-4.820	-5.093	-4.996	-4.968	-4.966	-4.965
5.70.4	Regionale samenwerking	-256	-215	-221	-221	-221	-221
5.70.7	Speelvoorzieningen	-565	-570	-571	-585	-596	-608
5.70.9	Kinderboerderij	-234	-235	-237	-234	-234	-234
Totaal taakveld		-5.993	-6.180	-6.102	-6.084	-6.093	-6.104

Financiële toelichting

5.70.2 Openbaar Groen (€ 97.000)

Ten opzichte van 2018 zijn het vooral de lagere lasten "diensten van derden" die het verschil veroorzaken. In de 1e Beleidsrapportage 2018 zijn de lasten in de begroting 2018 incidenteel verhoogd door de extra lasten van de stormschade (€ 200.000). In de begroting 2019 is deze post niet opgenomen, het betrof immers een incidentele bijstelling. Dit positieve verschil wordt negatief beïnvloed door een hogere doorberekening vanuit Gildebor als gevolg van indexering van de bestaande DVO (conform afspraken), hogere lasten ter bestrijding van de eikenprocessierups (Kaderbrief 2019-2022; 19-FP-5.4), maar ook door hogere lasten als gevolg van areaaluitbreiding (- € 75.000).

Programma 6 Sociaal domein

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouders van Wakeren, ten Heuw en Bruggink
Betrokken sector(en)	Sociaal
Aanspreekpunt ambtelijk	Katja Boerrigter

Hoofddoelstelling

Iedereen in Hengelo moet kunnen mee doen. Inwoners, mantelzorgers, vrijwilligers en professionals zorgen er samen voor dat (kwetsbare) mensen die tijdelijk of voor een langere periode ondersteuning nodig hebben, deze zoveel mogelijk op maat krijgen, passend bij hun mogelijkheden en specifieke situatie. Dit geldt voor ondersteuning vanuit de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en/of de Participatiewet).

De volgende uitgangspunten vinden we daarbij belangrijk:

- Versterken van eigen kracht van mensen en hun omgeving.
- Iedereen krijgt zoveel mogelijk de ondersteuning en zorg (op maat) die hij/zij nodig heeft.
- Eén huishouden (één gezin), één plan en waar nodig één regisseur.
- Behoud het goede.
- Ontwikkelen en verbeteren van werkwijze gericht op eigen kracht van mensen en omgeving.
- Sterke inzet op welzijn, mantelzorg en vrijwilligers en de hierbij benodigde voorzieningen.
- Verbinden zorg, welzijn, jeugd, onderwijs en participatie, zowel inhoudelijk als financieel.
- Begeleiding vooral richten op ondersteuning bij participatie.
- Verhogen van doelmatigheid, zorg dragen voor productieve prikkels richting zorgaanbieders en minder bureaucratie.
- Ruimte voor en vertrouwen in professionals.

Er is sprake van financiële tekorten. Daarom zijn in 2017 en 2018 maatregelen genomen om tot ombuigingen in de meerjarenbegrotingen te komen (notitie Ondersteuning Zorg en Jeugd 2017, Interventieprogramma Sociaal Domein 2018).

Financieel overzicht

Programma 6 Sociaal domein			(bedragen * 1.000)			
Taakveld	Lasten Begroting 2019	Baten Begroting 2019	Saldo Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-12.075	741	-11.334	-11.296	-11.267	-11.264
6.2 Wijkteams	-4.385		-4.385	-4.131	-4.131	-4.131
6.3 Inkomensregelingen	-51.913	43.374	-8.539	-8.843	-9.177	-9.211
6.4 Begeleide participatie	-12.032		-12.032	-11.428	-11.125	-10.875
6.5 Arbeidsparticipatie	-5.410	61	-5.349	-5.414	-5.347	-5.347
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.672	0	-2.672	-2.672	-2.672	-2.672
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-21.321	1.213	-20.108	-19.537	-18.576	-18.095
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-18.183		-18.183	-17.408	-16.558	-16.308
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-411		-411	-411	-411	-411
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-2.928		-2.928	-2.928	-2.928	-2.928
Totaal programma	-131.330	45.389	-85.941	-84.068	-82.194	-81.243

Relevante beleidsnota's

- Met respect... op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning (2014)
- Vitale Coalities – gezondheidsbeleid (2014, wordt in 2018 geactualiseerd)
- Nota Schuldhulpverlening 2016 – 2020
- Nota Armoedebelief Hengelo 2016 – 2020
- Actieplan mantelzorg (2015)
- Actieplan vrijwilligerswerk (2016)
- Notitie 'Ondersteuning en zorg voor Jeugd en Wmo, maatregelen voor 2017 en verder'
- Koersdocument Integrale inkoop jeugd en Wmo (2016)
- Transformatie-agenda 'Hengelo sociaal met lef' (2016)
- Nota Handhaving Sociaal Domein (2017)
- Nota Werk maken van Werk 2016-2020
- Twents model inkoop maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp (2017)
- Interventieprogramma Sociaal Domein (2018)

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Streefwaarden:					
	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
% scholieren dat kiest voor een technisch profiel	23,5%	23,8%	24%	24%	24%	24%
Ingekochte re-integratietrajecten	212	300	300	300	300	300
Uitstroom naar werk (incl. zelfstandig ondernemerschap) aantal en %)	339 (45,2%)	340 (47,5%)	340 (47%)	340 (47%)	340 (47%)	340 (47%)
Uitstroom overig (aantal en %)	411 (54,8%)	410 (52,5%)	410 (53%)	410 (53%)	410 (53%)	410 (53%)
Percentage huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum	16,7%	16,8%	17%	17%	17%	17%
% Hengelose personen dat een inkomen heeft dat landelijk gezien tot de laagste 20% behoort.	12,7%	13%	13%	13%	13%	13%
aantal gestarte schuldhulpverleningstrajecten	591	620	640	640	640	640
aantal afgeronde schuldhulpverleningstrajecten	591	620	640	640	640	640
aantal afgeronde schuldhulpverleningstrajecten	571	590	610	610	610	610
Aantal beschutte werkplekken	14	26	34	N.B.	N.B.	N.B.
Percentage cliënten dat zich beter voelt door hulp	72% (2015)	73% (2016)	73%	73%	73%	73%
Percentage cliënten waarbij door hulp het beter gaat op school, werk, dagbesteding	59% (2015)	64% (2016)	64%	64%	64%	64%
Samengestelde indicator 'eigen kracht'. Door de Wmo-ondersteuning:- kan ik beter dingen doen die ik wil; - kan ik me beter redden; - heb ik een betere kwaliteit van leven	76%	76%	76%	76%	76%	76%
% ouderen dat aangeeft matig tot zeer eenzaam te zijn	47%	47%	47%	47%	47%	47%
Aantal unieke cliënten die binnen een kalenderjaar een Wmo-voorziening hebben gehad	6.362	6.388	6.400	6.400	6.400	6.400

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Aantal banen (per 1000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	884,2	868,8 (2016)	910,1 (2017)
Het percentage jongeren (12-21 jaar) met een delict voor de rechter (t.o.v. het totaal aantal jongeren tussen de 12-21 jaar)	2,49% (2012)	1,46% (2015)	1,46% (2015)
Het aantal kinderen in uitkeringsgezinnen (percentage kinderen tot 18 jaar)	5,8% (2012)	6,28% (2015)	6,28% (2015)

Netto arbeidsparticipatie (<i>Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking</i>)	64,7 (2015)	65,5% (2016)	67,1% (2017)
Aantal werkloze jongeren (<i>Percentage werkloze jongeren 16-22 jaar</i>)	1,24 (2012)	1,86% (2015)	1,86% (2015)
Personen met een bijstandsuitkering (<i>per 10.000 inwoners voor de jaren 2017 en 2018; per 1.000 inwoners voor het jaar 2019</i>)	506 (2017)	497 (2016)	51 (2 ^e halfjaar 2017)
Personen met een lopend re-integratietraject (<i>per 10.000 inwoners voor de jaren 2017 en 2018; per 1.000 inwoners voor het jaar 2019; in de leeftijd 15-64 jaar</i>)	122,4 (2015)	193 (2016)	25,3 (2 ^e halfjaar 2017)
Aantal jongeren dat gebruik maakt van jeugdhulp (<i>Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar</i>)	8,9 (2015)	9,5% (2016)	8,6% (2 ^e halfjaar 2017)
Aantal jongeren met een beschermingsmaatregel (<i>percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar</i>)	1,3 (2015)	1,4% (2016)	1,3% (2 ^e halfjaar 2017)
Aantal jongeren met een reclasseringsmaatregel (<i>Percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel t.o.v. alle jongeren (12-22 jaar)</i>)	0,7 (2015)	0,7% (2016)	0,4% (2 ^e halfjaar 2017)
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (<i>per 10.000 inwoners voor de jaren 2017 en 2018; per 1.000 inwoners voor het jaar 2019</i>)	820 (2015)	810 (2016)	76 (2 ^e halfjaar 2017)

Verbonden partijen

- *Regio Twente, Bestuurscommissie Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT)*

Samen met onze regiogemeenten zorgen wij voor inkoop van de juiste (geïndiceerde) maatwerkondersteuning zodat het beschikbaar is voor inwoners die het nodig hebben.

- *Regio Twente, Bestuurscommissie Publieke Gezondheid (PG)*

Samen werken wij aan bevorderen van de gezondheid van mensen door middel van preventie, gezondheidsbescherming en verminderen van gezondheidsverschillen (inzet GGD).

- *Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt/Economische zaken*

De arbeidsmarkt is regionaal en vraagt samenwerking om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zo optimaal mogelijk in te richten en om het Twents economisch profiel te helpen versterken.

- *Sociaal Werkvoorzieningsbedrijf (SWB)*

Uitvoeringsorganisatie om namens de deelnemende gemeenten de Wet sociale werkvoorziening uit te voeren.

Vanuit de Participatiewet zijn wij verantwoordelijk voor de begeleiding naar zo regulier mogelijk werk. De SWB voert in dat kader arbeidsontwikkeltrajecten uit en ondersteunt mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt om aan de slag te komen. Hierbij moet regulier werk altijd het uitgangspunt zijn. Wanneer dat (nog) niet haalbaar is kunnen instrumenten als loonkostensubsidie en beschut werk worden ingezet.

- *Werkplein Twente*

Vanuit de Participatiewet zijn wij verantwoordelijk voor de begeleiding naar zo regulier mogelijk werk; in het Werkplein werken wij samen met het UWV om werkzoekenden en werkgevers hierin te ondersteunen.

- *Stadsbank Oost Nederland*

Vanuit de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening zijn wij verantwoordelijk voor de schuldhulpverlening aan onze inwoners, inclusief preventie en nazorg. Ons doel is mensen waar

mogelijk mensen schuldenvrij- of hun schuldenlast beheersbaar te krijgen. De financieel-technische zaken op dit gebied, waaronder budgetbeheer en schuldregelen, zijn overgedragen aan de Stadsbank. Binnen de Stadsbank werken 22 gemeenten samen.

- *Uitvoeringsorganisatie Sociale Zaken*

Voor de uitvoering van de Participatiewet werken we samen met Borne en Haaksbergen. Naast bijstand verstrekking wordt ook uitvoering gegeven aan het re-integratiebeleid en armoedebelid.

Taakveld 6.1. Samenkracht en burgerparticipatie

Betrokken afdeling(en)	Werk en Inkomen/Beleid/Stad en Regie
(Deel)budgethouder(s)	Martin Goorden/Yvonne vd Reek/Willy van Diepen
Financieel adviseur	Gert Puppels/Henry Seep/Mart Keur

Wat willen we bereiken?

Wij geloven in de eigen kracht van onze inwoners. Hengelo heeft een betrokken samenleving. Wij willen ruimte geven aan het eigen initiatief en de verantwoordelijkheid van onze inwoners en instellingen.

Wel willen wij dat iedereen mee kan doen. Zoveel mogelijk op eigen kracht en met hulp van het eigen netwerk (familie, vrienden, burens). Wanneer dit niet kan of niet genoeg is, wordt gekeken welke algemene voorzieningen kunnen bijdragen in de ondersteuning. Waar nodig kan aanvullend ondersteuning vanuit de Jeugdwet of Wmo ingezet worden. Maar door gerichte preventie willen wij dit zoveel mogelijk voorkomen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We gaan bezig met de uitvoering of voorbereiding van de maatregelen, die in het Interventieprogramma zijn opgenomen. We denken hierbij aan:

- Vergaand verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen in de wijken: wij gaan kijken welke individuele voorzieningen collectief dat wil zeggen in groepen aangeboden kunnen worden en wij gaan in navolging van de lef-projecten 'Dag en vrijetijdsbesteding' en 'Doe-gebied' pilots en samenwerkingsvormen initiëren om in het voorliggende veld meer algemene voorzieningen te realiseren, zodat inwoners dichter bij huis lichte vormen van dag- en vrijetijdsbesteding en ondersteuning kunnen krijgen.
- Herinrichting welzijnswerk: accommodaties inzetten voor voorliggende collectieve voorzieningen en herhuisvesting van partners.
- Wijkkracht: versobering opvoed- en opgroei-ondersteuning LOES en/of versobering van andere taken die door Wijkkracht worden uitgevoerd.
- Versoberd preventief jeugdbeleid: onder andere versoberen van impulsmiddelen 'Opgroeien en ontwikkelen', vrijwillig jeugdwerk, informatie- en advies, regeling 'Preventie opgroei-problemen' en overige preventieve subsidies.
- Onderzoek naar passende kinderopvang: preventieve voorziening door 2e lijns jeugdhulp in (reguliere) kinderopvang, om kinderen met een zorgvraag daar op te vangen (in plaats van in gespecialiseerde kinderdagcentra of andere vormen van jeugdhulpverlening).

Wijkkracht

Wijkkracht speelt een belangrijke rol in het stimuleren van de eigen kracht en initiatieven van onze inwoners. Het primaire doel van de wijkteams van Wijkkracht is de snelle beantwoording van vragen en oplossingen van problemen in de eigen omgeving, maar het achterliggende doel is om inzet van

maatwerkvoorzieningen te voorkomen dan wel uit te stellen, óf dit juist zo snel mogelijk in te zetten. De teams werken integraal en zijn inzetbaar voor alle inwoners in een wijk als algemene (soms collectieve) voorliggende voorziening. Het gaat om praktische inzet en ondersteuning (het doen) en waar nodig signalering van zwaardere problematiek. De wijkteams in Hengelo geven niet de indicaties af voor de maatwerkvoorzieningen. Dat doen de eigen toegangsteams van de gemeente (zie taakveld 6.2).

Voor Wijkkracht zal 2019 in het teken staan van verdere uitvoering van het actieplan 'positioneren, profileren en professionaliseren', dat bestaat uit zeven actielijnen:

1. Zichtbaarheid via positieversterking van Wijkkracht o.a. door netwerken
2. Meer collectief aanbod vanuit individuele casuïstiek (ook voor jeugd)
3. Stimuleren van burgerkracht, o.a. via rol sociaal activeringsmakelaar
4. Doelgroepen centraal, zoals GGZ, LVB en jeugd
5. Nieuwe werkwijze gericht op transformeren met de samenleving, o.a. met betrekking tot versterken van eigen kracht (duurzaam innoveren)
6. Versterken van de interne structuur (governance Wijkkracht)
7. Omslag maken naar welzijn 'nieuwe stijl' (persoonlijk leiderschap).

Met Wijkkracht bekijken we hoe we invulling kunnen geven aan de opdrachten uit het Interventieprogramma.

Wat blijven we doen?

Veel (preventieve) reguliere activiteiten zullen ook gewoon doorlopen, zoals:

- Bekostigen van peuterplekken en VVE plekken door middel van subsidiekader voorscholen.
- Uitvoeren wettelijke toezichtstaken rond kinderopvang en peuterspeelzalen.
- Ondersteunen zorgstructuren in het (regulier) onderwijs.
- Jeugdkracht: de opvoeding en ontwikkeling van jeugdigen direct en effectief ondersteunen als vragen zich voordoen en voorkomen dat problemen groter worden. De partijen die dit uitvoeren zorgen voor samenhang in de ondersteuning van Hengelose jeugdigen en gezinnen.
- Subsiëren opgroei- en opvoedondersteuning.
- Subsiëren van algemeen jeugd- en jongerenwerk, zoals jongerencentra (Innocent, Cerberus) en scouting en specifiek jeugd- en jongerenwerk gericht op jongeren die buiten de boot dreigen te vallen (Skillz). Voor een groot deel is dit onderdeel van Wijkkracht.
- Subsiëren van Stichting Welzijn Ouderen Hengelo (SWOH), onderdeel van Wijkkracht, Seniorenplatform en een aantal ouderenbonden.
- Subsiëren van preventie vanuit de Geestelijke gezondheidszorg (GGZ), zoals de inloop/inloophuis voor mensen met een psychiatrische aandoening.
- Subsiëren van beheer, activiteiten en exploitatie van wijkwelzijnsvoorzieningen, zoals buurtcentra en speeltuinen.
- Inzetten stadsdeelregisseurs als vaste contactpersonen tussen gemeente en wijkbewoners en stimuleren bewonersparticipatie door o.a. subsiëren van bewonersorganisaties en beschikbaar stellen van buurtbonnen.
- Subsiëren van het antidiscriminatiebureau Artikel 1.

- Aandacht voor LHBT (Lesbies Homo Biseksueel Transgender) door verlengen actieplan
- Uitvoeren actieplannen mantelzorg en vrijwilligerswerk. Mantelzorgers kunnen voor informatie over voorzieningen en voor ondersteuning terecht bij Wijkkracht.
- Subsidiëren van het Servicepunt Vrijwilligers, dat, als onderdeel van Wijkkracht, een cruciale rol vervult in het bij elkaar brengen van de vraag naar en het aanbod van vrijwilligers.
- Subsidiëren van mantelzorg- en cliëntondersteuning.
- Subsidiëren van de Adviesraad Sociaal Domein, de Wmo-cliëntenraad en gehandicapten-organisaties.
- Subsidiëren van Wijkkracht voor brede inzet vanuit sociaal werk in de wijk (voorheen algemeen maatschappelijk werk en thuisbegeleiding).
- Sportstimulering. Zie hiervoor taakveld 5.1, sportbeleid en activering.
- Uitvoering geven aan het nieuwe convenant voor cultuureducatie. Zie hiervoor taakveld 5.3, cultuurpresentatie,-productie en -participatie.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.10.0	Sociaal Werk (in de wijk)	-4.753	-5.445	-5.307	-5.274	-5.249	-5.249
6.10.1	Inloop GGZ / Dak- en thuislozen	-662	-691	-703	-703	-703	-703
6.10.2	Toegankelijkheid algemene voorzieningen	-67	-73	-57	-57	-57	-57
6.10.3	Preventie	-1.063	-1.075	-1.100	-1.100	-1.100	-1.100
6.10.4	Versterken vindplaats Jeugd	-203	-262	-276	-276	-276	-276
6.10.6	Adviesraden	-498	-471	-33	-33	-33	-33
6.10.7	Wijkwelzijnsvoorzieningen	-2.113	-2.183	-2.196	-2.191	-2.187	-2.184
6.10.8	Kinderopvang	-748	-735	-744	-744	-744	-744
6.10.9	Sociale vernieuwing/wijkaanpak	-839	-858	-918	-918	-918	-918
Totaal taakveld		-10.946	-11.795	-11.334	-11.296	-11.267	-11.264

Financiële toelichting

6.10.0 Sociaal Werk (in de wijk) (138.000);

6.10.1 t/m 6.10.4 en 6.10.7 (-48.000);

6.10.6 Subsidiereregelingen algemeen (438.000)

In totaal laten deze samenhangende subtaakvelden een voordeel zien ten opzichte van 2018 van in totaaliteit € 528.000. Dit voordeel is hoofdzakelijk het gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Algemeen maatschappelijk werk (- € 22.000); de extra lasten worden veroorzaakt door toepassing van prijsindexering.
- Ouderenbeleid Stichting Welzijn Ouderen (- € 18.000; de extra lasten worden veroorzaakt door toepassing van prijsindexering.
- Lokale minderheden (LHBT) (- € 20.000); de rijksbijdrage voor lokale minderheden is komen te vervallen.

- Mantelzorg/ informele zorg (€ 21.000); er worden minder uren toegerekend aan dit onderdeel.
- Ondersteuning sociale wijkteams (- € 25.000); de extra lasten worden veroorzaakt door toepassing van prijsindexering.
- Voorliggende voorzieningen Jeugd (- € 67.000); de pilot 'Goed uit elkaar!' is van start gegaan. Het gaat daarbij om het begeleiden van gezinnen direct nadat ze besloten hebben uit elkaar te gaan, met als doel het versterken van ouderschap na scheiding en het voorkomen van problematische scheidingen. In 2018 waren de (opstart) kosten geraamd op € 20.000, voor 2019 zijn de kosten geraamd op € 70.000. Tevens is rekening gehouden met een prijsindex.
- Voorliggende voorzieningen Wmo (- € 35.000); de dag- en vrijetijdsbesteding voor allochtone ouderen (AVEM) wordt opgeschaald. Verwachte extra kosten zijn € 30.000. Het resterende verschil wordt veroorzaakt door toepassing van een prijsindexatie.
- Innovatiebudget (€ 426.000); in 2018 was er nog € 426.000 aan innovatiemiddelen te besteden. In 2019 zijn deze middelen niet meer beschikbaar, conform de 'Notitie Ondersteuning & Zorg voor Jeugd en Wmo'.
- Versterken doorontwikkeling Wijkkracht (€ 400.000); via de Kadernota 2017-2020 heeft Wijkkracht 2 jaar lang een budget gekregen ad € 400.000 voor de verdere doorontwikkeling van het verstrekken van goede en tijdige zorg aan de voorkant (ook voor jeugd). De middelen werden onttrokken aan het innovatiebudget. Het project wordt begin 2019 afgerond.
- Verwarde personen (- € 134.000); vanuit de ministeries van VWS en V&J en de VNG is besloten tot het inrichten van een 'Aanjaagteam', dat inmiddels is overgegaan in het 'Schakelteam voor personen met verward gedrag' onder leiding van Onno Hoes. Per 1 oktober 2018 moet iedere gemeente over een goed werkende aanpak voor mensen met verward gedrag beschikken. De Veiligheidsregio Twente heeft zich ten doel gesteld samen met gemeenten tot een 'blauwdruk' te komen als handreiking en richtlijn voor de lokale sluitende aanpak. Voor de uitvoering van de aanpak zijn extra middelen nodig.
- 6.10.9 Sociale vernieuwing/wijkaanpak (- € 60.000). Het tekort wordt veroorzaakt door een herschikking van de personele inzet op dit taakveld.

Taakveld 6.2. Wijkteams

Betrokken afdeling(en)	Ondersteuning en Zorg
(Deel)budgethouder(s)	Gerrit Overbeek
Financieel adviseur	Henry Seep

(Opmerking vooraf: de titel van dit taakveld heeft binnen Hengelo een andere betekenis. In veel gemeenten indiceren de wijkteams. Dit is in Hengelo niet zo. Bij ons verlenen de wijkteams lichte ondersteuning in de wijk en zijn het dus de toegangsteams bij de gemeente die indiceren voor een maatwerkvoorziening. Hengelo kent naast het zorgloket een team Jeugd en Gezin (inclusief leerplicht), een team Wmo en vier teams Werk en inkomen.)

Wat willen we bereiken?

Wij willen via goede vraagverheldering op meerdere leefgebieden (wonen, zorg, welzijn, opgroeien, opvoeden, inkomen, e.a.) de vraag/het probleem van inwoners helder in beeld brengen en samen met hen kijken wat zij zelf kunnen (met steun van de omgeving) en welke extra ondersteuning zij nodig hebben.

Waar nodig indiceren de toegangsteams voor een maatwerkvoorziening, wordt schuldhelpverlening ingezet en/of een uitkering verstrekt.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Een groot aantal maatregelen uit het interventieprogramma moeten worden uitgevoerd door de teams Jeugd en Gezin en Wmo. Zij zitten met inwoners om tafel om te kijken waar het met minder kan. De maatregelen die voor hen van belang zijn:

- Vermindering inzet ondersteuning: nog steeds gaan wij uit van maatwerk maar begrenzen wij de inzet (in uren of dagdelen ondersteuning), met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat').
- Vergaand verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen: wij gaan kijken welke individuele voorzieningen collectief (in groepen) geboden kunnen worden en wij gaan in navolging van het lef-projecten 'Dag en vrijetijdsbesteding' en 'Doe-gebied' pilots en samenwerkingsvormen initiëren om in het voorliggende veld meer algemene voorzieningen te realiseren, zodat inwoners dicht bij huis lichte vormen van dag- en vrijetijdsbesteding en ondersteuning kunnen krijgen.

Wat blijven we doen?

Veel (preventieve) reguliere activiteiten zullen ook gewoon doorlopen, zoals: Informeren, adviseren en ondersteunen van cliënten bij het zorgloket (in samenwerking met wijkteams).

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.2 Wijkteams				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.20.1	Toegang tot maatwerkvoorzieningen	0	0	-4.385	-4.131	-4.131	-4.131
Totaal taakveld		0	0	-4.385	-4.131	-4.131	-4.131

Financiële toelichting

6.20.1 Toegang tot maatwerkvoorzieningen (- € 4.385.000)

In voorgaande begrotingen werden de personeelslasten verdeeld over de zorg gerelateerde producten. In lijn met de nieuwe verslaggevingsvoorschriften en ter vergroting van het inzicht in de (ontwikkeling van de) personeelslasten hebben we ervoor gekozen om met ingang van verslagjaar 2019 de personeelslasten van alle toegangsmedewerkers centraal binnen dit sub taakveld te registreren. Daarbij is onderscheid gemaakt naar team Jeugd & Gezin (€ 1,8 miljoen) en team WMO (€ 2,6 miljoen). Ter vergelijking: vorig jaar bedroegen de personeelslasten voor team Jeugd & Gezin eveneens € 1,8 miljoen en team WMO € 2,9 miljoen. Het verschil wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat er dit jaar minder uren worden toegerekend aan de werkzaamheden bij de toegang.

Taakveld 6.3. Inkomensregelingen

Betrokken afdeling(en)	Werk en Inkomen/ ROZ/Kwaliteit en Control/ Regulering en Toezicht
Budgethouder(s)	Martin Goorden/Ellen Lansink/Peter Lage Venterink/Fabian Daniluk
Financieel adviseur	Gert Puppels/Henry Seep/Mart Keur/Sem Becker

Wat willen we bereiken?

Vanuit de Participatiewet zijn wij verantwoordelijk voor het verstrekken van bijstand aan inwoners van Hengelo die in zodanige omstandigheden verkeren dat ze niet over middelen beschikken om in de noodzakelijke kosten van het bestaan kunnen voorzien. Wij verstrekken daarnaast vanuit het minimabeleid middelen zodat ook inwoners met een laag inkomen kunnen deelnemen aan sport en maatschappelijke activiteiten. Voor bijzondere noodzakelijke kosten van het bestaan verstrekken wij bijzondere bijstand.

Ondernemers die tijdelijk in nood verkeren worden door ons financieel ondersteund en krijgen advies om de winstgevendheid van hun bedrijf weer op peil te krijgen.

We zetten handhaving en preventiemedewerkers in om misbruik en oneigenlijk gebruik van onze regelingen tegen te gaan. Dit geldt zowel voor de Participatiewet als de Wmo. Wat wij in het kader van de Wmo doen is uitgewerkt bij 6.71.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- Het proces van de uitkeringsintake wordt anders ingericht waarbij aan de kop van het proces direct gekeken wordt naar de mogelijkheden om aan het werk te gaan.
- De pilot waarin vanuit het Kindpakket huiswerkbegeleiding wordt in 2019 doorontwikkeld.
- Met het project Boosten van startend ondernemerschap gaan we netwerkvorming, groeiende starters en sociaal ondernemen stimuleren.
- Door een aantal autonome ontwikkelingen, waaronder een aantrekkende economie, doen minder ondernemers een beroep op ondernemersregelingen. Het ROZ gaat daarom haar dienstverleningsproces doorontwikkelen.
- We gaan een nieuw contract aan voor de collectieve zorgverzekering voor minima.
- Vanuit handhaving wordt meer projectmatig gewerkt en onderzoeken worden waar mogelijk integraal opgepakt.

Wat blijven we doen?

- Bijstand verstrekken aan inwoners van Hengelo die niet over middelen beschikken om in de noodzakelijke algemene kosten van het bestaan te kunnen voorzien. Voor de groep waaraan wij algemene bijstand verstrekken zijn wij ook verantwoordelijk voor activering en begeleiding naar werk. Wat wij in dit kader doen is uitgewerkt bij de taakvelden 6.4 en 6.5.
- Individuele inkomenstoeslagen verstrekken aan huishoudens die langer dan drie jaar
- een laag inkomen hebben.
- Bevorderen van maatschappelijke participatie door het verstrekken van vergoedingen

- voor sport- en culturele activiteiten.
- Kwijtschelden van afvalstoffenheffing en rioolheffing voor minima.
- Bijzondere bijstand verstrekken aan huishoudens met een laag inkomen voor bijzondere noodzakelijke uitgaven.
- Het ROZ, met Hengelo als centrumgemeente voor de meeste gemeenten in Twente en de Achterhoek, blijft startersadviesing, ondernemersadviesing en schuldhulpverlening voor ondernemers bieden. Onderdeel hiervan is het uitvoeren gemeentelijke uitkerings- en kredietfaciliteiten voor starters en ondernemers in het kader van het Bbz.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.30.0	Inkomensonderst. chronisch zieken	-1.390	-1.302	-1.307	-1.307	-1.307	-1.307
6.30.1	Inkomensvoorziening	1.004	3.239	2.361	2.101	1.782	1.782
6.30.2	Minimaregelingen	-967	-1.640	-1.065	-1.090	-1.090	-1.090
6.30.3	Kwijtschelding	-1.281	-1.144	-1.155	-1.170	-1.186	-1.209
6.30.4	Bijzondere bijstand	-3.533	-3.895	-3.670	-3.670	-3.670	-3.670
6.30.7	Inkomensvoorziening post NL	-328	-360	-568	-568	-568	-568
6.30.8	Participatiewet beheer	-2.899	-3.535	-3.313	-3.317	-3.317	-3.328
6.30.9	ROZ	26	-78	179	179	179	179
Totaal taakveld		-9.367	-8.715	-8.539	-8.843	-9.177	-9.211

Financiële toelichting

6.30.1 Inkomensvoorziening (- € 877.000)

Als gevolg van een daling van het bijstandsvolume in 2017 met 2% kan het bijstandsvolume voor de jaren 2019 e.v. neerwaarts worden bijgesteld. Voor 2019 gaat het om een voordeel op de bijstandskosten van € 2.983.000 vergeleken met de vorige meerjarenbegroting. Ten opzichte van 2018 stijgen de kosten met € 661.000. Deze kosten zijn gebaseerd op 2.427 uitkeringen tegen een prijs van € 14.475.

Het Buigbudget is voor 2019 € 656.000 lager geraamd dan in 2018. Het budget van 2018 is gebaseerd op het 'nader voorlopig budget'. Hieruit zijn voorzichtigheidshalve nog geen conclusies getrokken voor de jaren 2019 e.v.

Door een toename van het aantal bijstandsgerechtigden, dat op een baan geplaatst wordt vanuit het zgn. doelgroepenregister, stijgt het budget voor loonkostensubsidies in 2019 met € 85.000. De loonkostensubsidies worden uit het Inkomensdeel (Buigbudget) betaald.

De inkomsten uit terugvordering bijstand zijn bij de 1^e Beleidsrapportage 2018 met € 525.000 eenmalig af geraamd.

6.30.2 Minimaregelingen (€ 575.000)

De hier verantwoorde kosten voor minimabeleid zijn in 2018 € 431.000 hoger als gevolg van de verdeling van de extra middelen ter bestrijding van kinderarmoede. Deze middelen zijn voor 2019 nog niet verdeeld over dit subtaakveld. Daarnaast zijn de kosten in 2018 € 174.000 hoger door niet bestede middelen in 2017, welke via budgetoverheveling aan het budget van 2018 zijn toegevoegd. Daar staat tegenover dat de toegerekende salariskosten aan dit subtaakveld in 2019 met € 30.000 stijgen.

6.30.4 Bijzondere bijstand (€ 225.000)

De baten uit terugvordering van bijzondere leenbijstand voor inrichtingskosten zijn op grond van de cijfers in 2017 in 2019 met € 50.000 opgehoogd. Doordat deze baten bij de 1e Beleidsrapportage 2018 op grond van de realisatie met € 29.000 moesten worden afgeraamd, leidt dit tot een verschil met de begroting 2019 van € 79.000.

Door terugloop in het aantal bijstandsgerechtigden dat een langdurig beroep doet op de bijzondere bijstand is het budget voor individuele inkomens toeslag met € 16.000 verlaagd. Ook is voor een bedrag van € 72.000 minder aan salariskosten aan dit subtaakveld toegerekend.

Bij verstrekkingen bijzondere bijstand dalen de kosten voor statushouders met € 30.000 met name door een teruglopend beroep hierop door statushouders.

Het budget voor uitgeprocedeerde asielzoekers is bij de 1e Beleidsrapportage 2018 met € 28.000 opgehoogd.

6.30.7 Inkomensvoorziening PostNL (- € 208.000)

SWB en PostNL hebben hun contractafspraken gewijzigd waardoor er minder werkplekken beschikbaar zijn. Verder spelen autonome ontwikkelingen (grote vraag naar arbeidskrachten in de markt) ervoor dat vanuit de Participatiewet minder mensen worden ingezet bij PostNL. Dat leidt tot een daling van loonkosten in 2018. Het effect voor 2019 is nog onduidelijk.

6.30.8 Participatiewet beheer (€ 222.000)

Er wordt in 2019 voor een bedrag van € 479.000 minder aan salariskosten aan dit subtaakveld toegerekend. Dit wordt veroorzaakt doordat in 2019 de personeelslasten van alle toegangsmedewerkers centraal binnen subtaakveld 6.20.1 "Toegang tot maatwerkvoorzieningen" worden geregistreerd. Zie hiervoor ook de toelichting onder taakveld 6.2 Wijkteams.

Een voordeel van € 37.000 wordt verklaard door het saldo van enkele kleinere aanpassingen in de begroting 2018 bij de 1e Beleidsrapportage.

Ook dalen de kosten voor desintegratieschade aan de gemeente Haaksbergen voor de gemeenschappelijke regeling SMS (Samen Maakt Sterker) met € 83.000.

Hiertegenover staat een nadeel van € 194.000 doordat een bijdrage OZJT (Ondersteuning Zorg Jeugd Twente) aan de regio 2018 is overgeheveld naar het Sociaal Domein. Deze overheveling dient nog in 2019 nog plaats te vinden.

In 2018 is een werkcoach specifiek voor Haaksbergen aangetrokken en doorbelast. Dit leidt in 2019 tot een nadeel van € 43.000.

Tot slot is sprake van een nadeel van € 140.000 door verrekening van een stelpost overhead binnen het taakveld Sociaal.

6.30.9 ROZ (€ 258.000)

Dit wordt met name veroorzaakt door:

Bbz (€ 149.000)

Door de aantrekkende economie is het aantal ondernemers dat een beroep doet op een uitkering levensonderhoud Bbz sterk afgenomen. Bij de 1e Beleidsrapportage 2018 is de begroting hiervoor aangepast. De begroting 2019 is hiervoor niet aangepast, doordat nog onzeker is in hoeverre dit effect structureel is.

Bedrijfs- en startersadvisering, Sociale economie (€ 107.000)

Als gevolg van beleidskeuzes van de gemeente Enschede ontvangt het ROZ van deze gemeente € 150.000 euro minder voor startersadvisering. Deze inkomsten-daling wordt opgevangen door wijziging/afname van dienstverlening en een bezuiniging op formatie en overheadkosten. Hierdoor verloopt één en ander budgettair neutraal.

Voor dit subtaakveld is het effect als volgt: een lagere toerekening salarissen van € 63.000 aan bedrijfsadvisering door bezuiniging op de formatie, een bezuiniging op Sociale Economie van € 25.000 en overige bezuinigingen € 19.000.

Taakveld 6.4. Begeleide participatie

Betrokken afdeling(en)	Werk en Inkomen
Budgethouder(s)	Martin Goorden
Financieel adviseur	Gert Puppels

Wat willen we bereiken?

In Hengelo hebben we de ambitie iedereen mee te laten doen naar vermogen. Dit betekent ook dat al onze inwoners hun eigen inbreng hebben in de Hengelose samenleving. Deze activiteiten zijn in eerste instantie niet gericht op terugkeer op de arbeidsmarkt, maar zijn te omschrijven als vrijwilligerswerk en mogen regulier werk niet verdringen. Vanzelfsprekend kijken we altijd naar de mogelijkheden van iemand. Betaald werk is uiteindelijk altijd het hoogste doel. Indien dat op een bepaald moment wel tot de mogelijkheden behoort zetten wij ons volledig in om dat doel te bereiken.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We onderzoeken of we kunnen aansluiten bij toekomstige plekken die worden gecreëerd voor mensen die vanuit de geïndiceerde dagbesteding worden overgeheveld naar een (nog op te richten) voorliggende collectieve voorziening. Dit geeft extra kansen voor de doelgroep die meer begeleiding nodig heeft dan geboden kan worden bij het verrichten van maatschappelijke participatie of regulier vrijwilligerswerk.

Wat blijven we doen?

Uitvoeren van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Met ingang van 1-1-2015 maakt de Wsw deel uit van de Participatiewet. Voor de uitvoering hiervan ontvangt de gemeente een gemeentefondsbijdrage WSW. Deze rijksbijdrage wordt overdragen aan SWB om de loonkosten te dekken van de bestaande werkplekken voor inwoners met een indicatie sociale werkvoorziening.

Samenwerken met onze partners in de stad. De plekken voor maatschappelijke participatie zijn bij maatschappelijke-, zorg-, welzijns-, culturele-, en sportorganisaties.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.4 Begeleide participatie					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.40.1	SWB	-13.186	-12.068	-12.032	-11.428	-11.125	-10.875
Totaal taakveld		-13.186	-12.068	-12.032	-11.428	-11.125	-10.875

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 6.5. Arbeidsparticipatie

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Kwaliteit en Control/ ROZ
(Deel)budgethouder(s)	Sandrine Wermelink/Yvonne vd Reek/Peter Lage Venterink/Ellen Lansink
Financieel adviseur	Gert Puppels

Wat willen we bereiken?

Vanuit de Participatiewet zijn wij zowel verantwoordelijk voor het verstrekken van bijstand als de begeleiding naar zo regulier mogelijk werk.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

De arbeidsmarkt is sterk in ontwikkeling. Na jarenlange laagconjunctuur is er nu sprake van een sterke economische groei. Dit leidt tot tekorten op de arbeidsmarkt. Mensen die (nog) geen werk hebben zijn vaak moeilijker op een vacature te plaatsen. Dit betekent dat er zowel aan de kant van de werknemers (bijv. training en jobcoaching) als aan de kant van de werkgevers (bijv. werkplekaanpassingen en ondersteuning) extra inzet gepleegd moeten worden om tot een match te komen.

We willen onderzoeken welke personen met een indicatie dagbesteding arbeidsvermogen hebben zodat ze kunnen deelnemen aan de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld in nieuw beschut). Dit zal naar verwachting een besparing opleveren.

Ook (sociaal) ondernemerschap wordt ingezet als instrument om deel te nemen aan de arbeidsmarkt.

Wat blijven we doen?

- We bevorderen, adviseren en faciliteren van starters en zzp-ers.
- Workshops, participatietrajecten en re-integratietrajecten voor bijstandsgerechtigden
- kopen we in en voeren we uit.
- Om de taal-, reken- en ICT-vaardigheden van alle burgers te vergroten coördineren en organiseren we activiteiten.
- We zetten in op maximale participatie van inburgeraars.
- Het vormgeven van re-integratie en participatie samen met diverse partijen, waaronder de SWB.
- Beleid ontwikkelen gericht op terugkeer van bijstandsgerechtigden naar zo regulier mogelijk werk.
- We blijven zorg dragen voor een sluitende aanpak voor (kwetsbare) jongeren.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.50.0	Maatschappelijke participatie	-72	-87	-88	-88	-88	-88
6.50.1	Participatiewet trajecten	-1.598	-2.112	-2.269	-2.334	-2.267	-2.267
6.50.2	Participatiewet trajecten SWB	-2.523	-2.583	-2.599	-2.599	-2.599	-2.599
6.50.3	Inburgering	-74	-556	-121	-121	-121	-121
6.50.4	Werkloosheidsbeleid	-100	-132	-105	-105	-105	-105
6.50.9	Participatiewet trajecten ROZ	-138	-189	-168	-168	-168	-168
Totaal taakveld		-4.505	-5.661	-5.349	-5.414	-5.347	-5.347

Financiële toelichting

6.50.1 Participatiewet trajecten (- € 156.000)

In 2019 wordt per saldo voor een bedrag van € 28.000 meer aan salariskosten aan PW trajecten toegerekend. Ook is door het Rijk in 2019 meer geld beschikbaar gesteld voor PW trajecten nieuwe doelgroep. Hierdoor zijn op dit subtaakveld € 132.000 hogere kosten.

De gemeente Hengelo heeft een taakstelling om vanaf 2019 34 nieuw beschut werkplekken te realiseren, tegenover 26 werkplekken in 2018. Uitgaand van € 8.500 aan begeleidingskosten per werkplek leidt dit tot een kostenuitzetting van € 68.000.

De salariskosten van 2 fte voor het Perspectiefjaar werkloze jongeren in 2018 zijn in 2019 omgezet naar salaris voor 1 fte en inhuur personeel voor 1 fte. De kosten dalen hier van € 138.000 naar € 66.000 doordat de salariskosten in 2019 aan andere subtaakvelden zijn toegerekend.

6.50.3 Inburgering (€ 436.000)

In 2019 is er een voordeel van € 376.000 op de inburgeringstrajecten voor statushouders omdat in 2018 extra budgetten beschikbaar waren door overheveling van middelen vanuit 2017. Ook is er in 2019 geen budget van € 60.000 meer beschikbaar voor innovatieve projecten.

Taakveld 6.6. Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Betrokken afdeling(en)	Afdeling Ondersteuning en Zorg
Budgethouder(s)	Gerrit Overbeek
Financieel adviseur	Henry Seep

Wat willen we bereiken?

Ondersteunen van de zelfredzaamheid en participatie van mensen met een beperking, chronische of psychosociale problemen. Ook als ze (door ouderdom) geconfronteerd worden met beperkingen.

De ondersteuning is gericht op het zo lang mogelijk in de eigen omgeving kunnen blijven wonen.

Vanuit de 'oude' Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2007) worden hiervoor al jaren hulpmiddelen, aanpassingen aan woningen, collectief vervoer verstrekt en huishoudelijke ondersteuning geboden om dit mogelijk te maken. Deze maatwerkvoorzieningen vallen onder dit taakveld. De nieuwe taken in de Wmo, zoals dagbesteding en individuele begeleiding, inclusief huishoudelijke ondersteuning en vervoer vallen onder taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

De uitdaging voor 2019 is de ondersteuning te kunnen blijven bieden, met het toenemend aantal cliënten en dalende inkomsten vanuit het Rijk. De maatregelen uit het interventieprogramma zullen leidend zijn voor 2019. Ook voor de verstrekkingen binnen dit taakveld zullen wij kijken waar versoering en vermindering aan de orde kan zijn. Met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat').

Wat blijven we doen?

Binnen dit taakveld verstrekken wij de volgende voorzieningen:

- Wij zullen hulpmiddelen, zoals rolstoelen en scootmobiel, blijven verstrekken.
- Vervoer: bieden van een vervoersoplossing in de regio (Regiotaxi) wanneer gebruik openbaar vervoer niet meer kan.
- Verstrekkingen wonen: in specifieke situaties zullen wij verhuiskosten toekennen of woningaanpassingen financieren.
- Daarnaast zullen wij de stimuleringsregeling "Lang zult u wonen" voortzetten, waarbij woningeigenaren subsidie kunnen aanvragen om hun woning levensloopbestendig te maken.
- Verstrekkingen invalidenparkeerkaart: ook voor de uitgifte van invalidenparkeerkaart kunnen inwoners bij ons terecht.
- Medisch indiceren: om goed te kunnen beoordelen of inwoners voor een van bovengenoemde verstrekkingen in aanmerking komen is het soms nodig mensen eerst medisch te laten indiceren door een arts. Deze dienstverlening blijven wij inkopen.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.60.1	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-3.489	-2.539	-2.672	-2.672	-2.672	-2.672
Totaal taakveld		-3.489	-2.539	-2.672	-2.672	-2.672	-2.672

Financiële toelichting

6.60.1 Maatwerkvoorzieningen (WMO) (- € 133.000)

We verwachten dat de lasten binnen dit subtaakveld maatwerkvoorzieningen met € 133.000 toenemen. De woonvoorzieningen laten een lichte stijging van de uitgaven zien van € 36.000 en de hulpmiddelen een stijging van € 90.000. Beide uitzettingen worden veroorzaakt door toepassing van prijsindexering.

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Betrokken afdeling(en)	Beleid/ ROZ/Ondersteuning en Zorg
Budgethouder(s)	Yvonne vd Reek/Ellen Lansink/Gerrit Overbeek
Financieel adviseur	Gert Puppels/Henry Seep

Wat willen we bereiken?

We ondersteunen de zelfredzaamheid en participatie van volwassenen (18+) met een beperking, chronische of psychosociale problemen. Ook als ze (door ouderdom) geconfronteerd worden met beperkingen.

De ondersteuning is gericht op het zo lang mogelijk in de eigen omgeving kunnen blijven wonen en functioneren.

De insteek is dat eerst de eigen kracht en het eigen netwerk (familie, vrienden, burens) worden ingezet. Wanneer dit niet kan of niet genoeg is, wordt gekeken welke algemene voorzieningen kunnen bijdragen in de ondersteuning en uiteindelijk kan aanvullend een Wmo-maatwerkvoorziening worden ingezet.

We zetten handhaving en preventiemedewerkers in om misbruik en oneigenlijk gebruik van onze regelingen tegen te gaan.

Aan inwoners met problematische schulden bieden wij schuldhulpbemiddeling gericht op het stabiliseren en zo mogelijk verkleinen van de schuld en het voorkomen van huisuitzettingen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

De uitdaging voor 2019 is de ondersteuning te kunnen blijven bieden, met het toenemend aantal cliënten en dalende inkomsten vanuit het Rijk.

De maatregelen uit het interventieprogramma zullen leidend zijn voor 2019:

- Vermindering inzet Wmo ondersteuning: nog steeds gaan wij uit van maatwerk maar begrenzen wij de inzet (in uren of dagdelen ondersteuning), met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat').
- Vergaand verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen: wij gaan kijken welke individuele voorzieningen collectief (in groepen) ingezet kunnen worden en wij gaan in navolging van het Ief-project 'Dag en vrijetijdsbesteding' pilots en samenwerkingsvormen initiëren om in het voorliggende veld meer algemene voorzieningen te realiseren, zodat inwoners dicht bij huis lichte vormen van dag- en vrijetijdsbesteding en ondersteuning kunnen krijgen.
- Meer Persoonsgebonden budget in plaats van Zorg in natura;
- Beschermd en begeleid wonen: wij gaan de indicaties bij andere aanbieders van begeleid wonen onderzoeken en wij gaan kijken of dit ook om een andere financieringsvorm vraagt.
- Wij gaan onderzoeken of het mogelijk is om huishoudelijke ondersteuning als een algemene voorziening te organiseren.
- Toezicht en handhaving pakken we op door middel van uitvoering geven aan het barrièremodel in het kader van de nieuwe inkoop. Daarnaast wordt naar aanleiding van signalen onderzoek uitgevoerd bij zorgaanbieders, samen met partners zoals de belastingdienst, het Zorgkantoor en met andere Twentse gemeenten.

Nieuwe inkoop 2019

Per 2019 zijn er nieuwe contracten afgesloten voor alle maatwerkvoorzieningen (met uitzondering van huishoudelijke ondersteuning). De ondersteuning is ingekocht via het nieuwe Twentse model. Een model dat uitgaat van de vraag van inwoners, dat het te behalen resultaat bij de inwoner als leidend principe hanteert en dat de zorgaanbieders meer professionele ruimte geeft om dit resultaat te behalen. In 2019 (en verder) moeten wij dit model goed monitoren en toewerken naar resultaatgerichte financiering.

Maatwerk vervoer

De versobering gaat ook op voor het maatwerk vervoer. Deels is dit gekoppeld aan de versobering van de dagbesteding. Maar wij moeten ook op zoek naar een nieuwe balans tussen openbaar vervoer en het doelgroepenvervoer. Hiervoor zullen wij proefprojecten opzetten.

Invoering abonnementstarief

Het kabinet wil in 2019 een vaste maximale bijdrage Wmo van € 17,50 invoeren. Vanaf 2020 zal het abonnementstarief gelden. Het houdt in dat alle cliënten die gebruik maken van Wmo voorzieningen een vaste bijdrage van € 17,50 per vier weken gaan betalen (onafhankelijk van zorggebruik, inkomen en vermogen). In 2019 wordt nog gewerkt met een tussenvariant. Naast het gegeven dat dit een financiële aderlating is (het Rijk compenseert ons hiervoor onvoldoende) verwachten wij ook in de uitvoering meer cliënten die een beroep zullen doen op de Wmo-voorzieningen (drempel is veel lager).

Schuldhulpverlening

Landelijk beeld laat zien dat het aantal mensen met (problematische) schulden hoog blijft, maar het aantal aanvragen schuldhulpverlening licht daalt. In Hengelo kiezen we er voor om in 2019 in te zetten op vroegsignalering: mensen in een vroeger stadium, met beginnende schulden, actief benaderen. Dit zal enerzijds grotere druk op BudgetAlert geven, maar de dienstverlening kan sneller vanwege de minder zware schuldenlast. Dit zal in volgende jaren waarschijnlijk een besparing opleveren.

Wat blijven we doen?

Veel reguliere activiteiten zullen ook gewoon doorlopen, zoals:

- Wij zullen huishoudelijke ondersteuning, individuele begeleiding en dagbesteding blijven indiceren en financieren. De inzet in uren en dagdelen zal wel worden begrensd tot een bepaald maximum (uitzonderingen daar gelaten).
- In aansluiting daarop zullen wij ook het vervoer van en naar de dagbesteding verstrekken. Ook daarbij zullen wij kritischer kijken wanneer wel/niet.
- Vervoersvoorzieningen zoals collectief vraagafhankelijk vervoer financieren voor mensen met een Wmo-indicatie (voorheen Regiotaxi).
- Schuldbemiddeling bieden aan inwoners met schulden.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.71.2	Huishoudelijke ondersteuning	-5.787	-7.437	-7.169	-7.168	-7.168	-7.168
6.71.3	Maatwerk vervoer	-1.265	-1.343	-1.396	-1.396	-1.396	-1.396
6.71.4	Individuele voorzieningen PGB HO	-865	-722	-761	-761	-761	-761
6.71.5	Individuele voorzieningen PGB WMO	-2.015	-1.939	-2.090	-2.093	-2.058	-2.077
6.71.6	Eigen bijdrage WMO	1.595	1.595	845	845	845	845
6.71.7	Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO	-9.809	-10.957	-8.156	-7.506	-6.581	-6.081
6.71.8	Schuldhelpverlening	-1.279	-1.309	-1.261	-1.338	-1.338	-1.338
6.71.9	Schuldhelpverlening ROZ	-122	-92	-121	-121	-121	-121
Totaal taakveld		-19.546	-22.205	-20.108	-19.537	-18.576	-18.095

Financiële toelichting

6.71.2 Huishoudelijke ondersteuning (€ 269.000)

De huishoudelijke hulpen Wmo ('eenvoudige schoonmaak HH1') worden sinds april 2018 conform loonschaal 15 uitbetaald (voorheen loonschaal 10). Aangezien in 2019 voor het eerst een volledig jaar conform loonschaal 15 uitbetaald wordt, leidt dit voor ons tot extra lasten van ongeveer € 371.000.

Met ingang van 2019 worden de tarieven, conform de in 2017 afgesloten contracten, geïndexeerd. Het financieel effect hiervan is € 360.000.

De loonkosten worden met ingang van 2019 gepresenteerd onder sub taakveld 6.2 Wijkteams (€ 1.000.000).

6.71.3 Maatwerk vervoer (- € 52.000)

Ook het maatwerk vervoer is geïndexeerd. Dit leidt tot € 52.000 extra lasten.

6.71.5 Individuele voorzieningen PGB WMO (- € 151.000)

Net als de zorg in natura, worden ook de tarieven voor persoonsgebonden budgetten geïndexeerd. Het financiële effect hiervan is € 104.000. Daarnaast wordt nog rekening gehouden met een volume ontwikkeling van 2,5%, oftewel € 47.000.

6.71.6 Eigen bijdrage WMO (- € 750.000)

In het regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst' van kabinet Rutte III zijn ten aanzien van de eigen bijdrage WMO de voornemens opgenomen die vanaf 2019 effect hebben op de begroting:

- Iedereen betaalt een vaste eigen bijdrage voor WMO: € 17,50 per 4 weken. Bij de berekening van de eigen bijdrage wordt niet meer gekeken naar de hoogte van het inkomen, vermogen en het gebruik;
- Bij de eigen bijdrage voor beschermd wonen telt vermogen minder zwaar mee. De vermogensbijtelling gaat van 8% naar 4%.

Voor de gemeente betekent dit dat de inkomsten uit eigen bijdragen teruglopen. Het nadelige effect op de inkomsten wordt geschat op € 750.000. Daarnaast verwachten we een aanzuigende werking. De (financiële) omvang hiervan is niet bekend.

6.71.7 Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO (€ 2.801.000):

Taakstellingen WMO (€ 1.555.000)

Zoals uit eerdere berichtgeving blijkt (Kaderbrief, Interventieplan,...) verwachten we dat de tekorten de komende jaren verder zullen oplopen, zolang er geen maatregelen worden genomen. Ten tijde van het opstellen van deze begroting wordt er hard gewerkt aan een interventieplan. Op hoofdlijnen zijn inmiddels een aantal taakstellende maatregelen benoemd, welke nu verder uitgewerkt worden.

Voorlopig staan de taakstellingen nog op een stelpost geparkeerd. Voor de jaarschijf 2019 bedraagt deze ruim € 1,5 miljoen. (De stelpost is geschaard onder subtaakveld Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO). Daarnaast is er nog een stelpost ad € 25.000 ontstaan, waarvoor nog maatregelen ingevuld moeten worden.

Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO (€ 1.246.000)

Met ingang van 2019 gaan de nieuwe inkoopcontracten 'Ondersteuning en zorg voor Jeugd en Wmo' van kracht. Wat betreft de prijzen zijn wij gehouden aan de Algemene Maatregel van Bestuur waarin staat dat wij reële prijzen moeten hanteren. De prijzen, zoals vermeld in de contracten zullen jaarlijks worden geïndexeerd. De prijzen genoemd in 'Tarieven Twents Model' zijn gebaseerd op 2017. Om tarieven aan te passen aan het actuele prijspeil wordt indexering van de Nederlandse Zorgautoriteit toegepast. Er wordt gerekend met een gewogen index voor personele kosten 75% en materiele kosten en kapitaallasten 25%. Voor 2018 betekent dit $0,75 \times 2,96\% + 0,25 \times 1,55\% = 2,61\%$. Dezelfde index is ook voor 2019 vastgesteld. Omdat in de contracten tot en met 2018 niet geïndexeerd werd, is het financiële effect in 2019 tweemaal zo hoog. Voor de Maatwerkvoorzieningen Zorg in Natural WMO bedraagt dit € 514.000.

De loonkosten welke tot en met 2018 werden toegerekend aan de maatwerkvoorzieningen WMO worden met ingang van 2019 gepresenteerd onder subtaakveld 6.2 Wijkteams (€ 1.750.000).

In 2017 zijn wij gestart met de realisatie van het ombuigingsplan, die met name ook effect moeten hebben in 2018 en verder. Wij merken dat het inbedden van de maatregelen meer tijd vergt en dat sommige geprognoseerde effecten positiever zijn ingeschat dan nu reëel haalbaar blijkt. Zoals wij in de notitie Ondersteuning en Zorg voor Jeugd en WMO aangaven, konden niet alle maatregelen stevig worden onderbouwd, omdat wij nog over onvoldoende ervaringscijfers beschikten. Door te investeren in het verkrijgen van grip op cijfers, middels een taskforce, kunnen wij op onderdelen nu betere prognoses maken. De maatregelen uit het ombuigingen pakket zijn daarom geactualiseerd en bijgesteld. Voor de Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO betekent dit concreet dat we in 2019 € 212.000 minder te besteden hebben.

Tevens wordt door vergrijzing nog rekening gehouden met een volume ontwikkeling van 2,5%, oftewel € 236.000.

6.71.9 Schuldhulpverlening ROZ (- € 29.000)

Op dit subtaakveld zijn er lagere inkomsten ad € 40.000 door weggevallen omzet van de gemeente Enschede. Door hiermee samenhangende bezuinigingen is er een voordeel op schuldhulpverlening ROZ ondernemers van € 11.000.

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Ondersteuning en Zorg
Budgethouder(s)	Yvonne vd Reek/Gerrit Overbeek
Financieel adviseur	Henry Seep

Wat willen we bereiken?

Wij streven er naar de ontwikkeling van jeugdigen en volwassenen te bevorderen en de jeugd te laten opgroeien tot zelfredzame inwoners. Wij gaan daarbij uit van een positief opgroei- en opvoedklimaat met primaat bij ouders en opvoeders.

Wanneer extra ondersteuning nodig is, biedt de Jeugdwet hiervoor mogelijkheden. De insteek is dat eerst de eigen kracht en het eigen netwerk (familie, vrienden, burens) worden ingezet. Wanneer dit niet kan of niet genoeg is, wordt gekeken welke algemene voorzieningen kunnen bijdragen in de ondersteuning en uiteindelijk kan aanvullend jeugdhulp worden ingezet.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

De uitdaging voor 2019 is de ondersteuning te kunnen blijven bieden met een toenemend aantal klanten en dalende rijksinkomsten. De maatregelen, die in het Interventieprogramma zijn opgenomen en zullen vanaf nu moeten worden uitgevoerd dan wel voorbereid:

- Vermindering ondersteuning jeugdhulp: nog steeds gaan wij uit van maatwerk maar begrenzen wij de inzet (in uren of dagdelen ondersteuning), met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat').
- Vergaand verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen: wij gaan kijken welke individuele voorzieningen collectief dat wil zeggen in groepen aangeboden kunnen worden en wij gaan in navolging van het lef-project 'Doe-boerderij' pilots en samenwerkingsvormen initiëren om in het voorliggende veld meer algemene voorzieningen te realiseren, zodat inwoners dicht bij huis lichte vormen van dag- en vrijetijdsbesteding en ondersteuning kunnen krijgen.
- Meer Persoonsgebonden budget in plaats van Zorg in natura (waar niet risicovol)
- GGZ en opvoedhulp: wij gaan nog meer afspraken met huisartsen maken over verminderen van verwijzingen naar jeugd-GGZ (Geestelijke gezondheidszorg) en jeugdhulp en zullen de praktijkondersteuning bij huisartsen verder door ontwikkelen.
- Zakelijk partnerschap: samen met ons hebben zorgaanbieders en andere verwijzers (zoals huisartsen en gecertificeerde instellingen (GI's)) een grote verantwoordelijkheid in het slagen van de stelselwijziging jeugd. Vanuit die gedeelde verantwoordelijkheid willen wij afspraken maken met de grootste jeugdhulpaanbieders en verwijzers in Hengelo om gericht te sturen op kwaliteit en uitgaven.

Nieuwe inkoop 2019

Per 2019 zijn er nieuwe contracten afgesloten voor alle jeugdhulp voorzieningen. De ondersteuning is ingekocht via het nieuwe Twentse model. Een model dat uitgaat van de vraag van inwoners, dat het te behalen resultaat bij de inwoner als leidend principe hanteert en dat de zorgaanbieders meer professionele ruimte geeft om dit resultaat te behalen. In 2019 (en verder) moeten wij dit model goed monitoren en toewerken naar resultaatgerichte financiering.

Wat blijven we doen?

- Reguliere activiteiten zullen doorlopen, zoals:
- Wij zullen jeugdhulp blijven indiceren en financieren. De inzet in uren en dagdelen zal wel worden begrensd tot een bepaald maximum (uitzonderingen daar gelaten).
- In aansluiting daarop zullen wij ook het vervoer van en naar de dagbesteding verstrekken. Ook daarbij zullen wij kritischer kijken wanneer wel/niet.
- Voortzetten van de zogenaamde Jeugdtafels, waarbij afstemming en samenwerking wordt gerealiseerd tussen jeugdhulppartners en professionals voor jeugd in het voorveld.
- Uitvoering geven aan het nieuwe Lef-project 'Volwassen worden... daar ontkom je niet aan'. Dit project zorgt ervoor dat voor alle 16,5 jarigen die jeugdhulp ontvangen een toekomstplan wordt gemaakt zodat zij op hun 18e zo zelfstandig mogelijk functioneren op de belangrijkste leefgebieden (wonen, dagbesteding, financiën, sociale contacten). Dit om ervoor te zorgen dat de overgang naar een andere wetgeving goed gemaakt kan worden en te voorkomen dat zij in de verlengde jeugdzorg terecht komen.

- Verder uitwerking geven aan het regionale actieplan duurzame gezinsvormen, zoals pleegzorg en gezinshuizen.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.72.0	Ondersteuningsbehoefte (Jeugd)	-410	-775	-816	-816	-816	-816
6.72.2	Beschikbaarheidsvoorzieningen (Jeugd)	-132	-132	-139	-139	-139	-139
6.72.5	Individuele voorzieningen PGB Jeugd	-358	-288	-304	-304	-304	-304
6.72.8	Individuele voorzieningen ZIN Jeugd	-22.105	-21.901	-16.923	-16.148	-15.298	-15.048
Totaal taakveld		-23.005	-23.097	-18.183	-17.408	-16.558	-16.308

Financiële toelichting

6.72.8 Individuele voorzieningen ZIN Jeugd (€ 4.978.000):

Taakstellingen Jeugd (€ 2.950.000)

Zoals uit eerdere berichtgeving blijkt (Kaderbrief, Interventieplan,...) verwachten we dat de tekorten de komende jaren verder zullen oplopen, zolang er geen maatregelen worden genomen. Ten tijde van het opstellen van deze begroting wordt er hard gewerkt aan een interventieplan. Op hoofdlijnen zijn inmiddels een aantal taakstellende maatregelen benoemd, welke nu verder uitgewerkt worden.

Voorlopig staan de taakstellingen nog op een stelpost geparkeerd. Voor de jaarschijf 2019 bedraagt deze ruim € 2,9 miljoen. Daarnaast is er nog een stelpost ad € 25.000 ontstaan, waarvoor nog maatregelen uitgedacht moeten worden.

Individuele voorzieningen Jeugd ZIN (€ 2.028.000)

Deze mutatie kan hoofdzakelijk als volgt worden verklaard.

De loonkosten welke tot en met 2018 werden toegerekend aan de individuele voorzieningen Jeugd worden met ingang van 2019 gepresenteerd onder subtaakveld 6.2 Wijkteams (€ 1.737.000).

Met ingang van 2019 gaan de nieuwe inkoopcontracten 'Ondersteuning en zorg voor Jeugd en Wmo' van kracht. Wat betreft de prijzen zijn wij gehouden aan de Algemene Maatregel van Bestuur waarin staat dat wij reële prijzen moeten hanteren. De prijzen genoemd in 'Tarieven Twents Model' zijn gebaseerd op 2017. Om tarieven aan te passen aan het actuele prijspeil wordt indexering van de Nederlandse Zorgautoriteit toegepast. Er wordt gerekend met een gewogen index voor personele kosten 75% en materiele kosten en kapitaallasten 25%. Voor 2018 betekent dit $0,75 * 2,96\% + 0,25 * 1,55\% = 2,61\%$. Dezelfde index is ook voor 2019 vastgesteld. Omdat in de contracten tot en met 2018 niet geïndexeerd werd, is het financiële effect in 2019 tweemaal zo groot. Voor de Individuele voorzieningen Jeugd ZIN bedraagt dit € 1.000.000.

In 2017 zijn wij gestart met de realisatie van het ombuigingsplan, die met name ook effect moeten hebben in 2018 en verder. Wij merken dat het inbedden van de maatregelen meer tijd vergt en dat sommige geprognoseerde effecten positiever zijn ingeschat dan nu reëel haalbaar blijkt. Zoals wij in de notitie Ondersteuning en Zorg voor Jeugd en Wmo aangaven, konden niet alle maatregelen stevig worden onderbouwd, omdat wij nog over onvoldoende ervaringscijfers beschikten. Door te investeren in het verkrijgen van grip op cijfers, middels een taskforce, kunnen wij op onderdelen nu betere prognoses maken. De maatregelen uit het ombuigingen pakket zijn daarom geactualiseerd en bijgesteld. In het ombuigingsplan gingen we er al vanuit dat we in 2019 € 550.000 minder zouden besteden dan in 2018 aan Individuele Voorzieningen Jeugd ZIN. Nu verwachten we daar boven op nog eens € 515.000 minder te besteden.

Zoals in de notitie Ondersteuning en Zorg voor Jeugd en Wmo reeds werd aangegeven, verwachten we dat vanwege de nieuwe inkoopwijze Jeugd en Wmo, GRIP niet meer afzonderlijk gesubsidieerd

hoeft te worden. GRIP biedt zeer intensieve regie op en integrale ondersteuning van het gezin, met als doel dat het gezin weer grip krijgt op de eigen situatie. GRIP is een zorgvorm die wij via een subsidie afnemen van een aantal aanbieders waar wij ook andere zorgvormen via raamcontracten inkopen. Hierdoor verwachten we € 200.000 minder te besteden.

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+

Betrokken afdeling(en)	Ondersteuning en Zorg
Budgethouder(s)	Gerrit Overbeek
Financieel adviseur	Henry Seep

Wat willen we bereiken?

We ondersteunen de zelfredzaamheid en participatie van mensen met een beperking, chronische of psychosociale problemen. Ook als ze (door ouderdom) geconfronteerd worden met beperkingen.

De ondersteuning is gericht op het zo lang mogelijk in de eigen omgeving kunnen blijven wonen.

Het tegengaan en stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling en het bieden van hulp aan slachtoffers en plegers.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Het Interventieprogramma is ook hier leidend:

- Versobering en vermindering inzet Wmo ondersteuning: nog steeds gaan wij uit van maatwerk maar begrenzen wij de inzet (in uren of dagdelen ondersteuning), met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat').
- Beschermd en begeleid wonen: wij zullen de indicaties van cliënten die begeleid wonen opnieuw bekijken en onderzoeken of begeleid wonen een andere vorm van financiering vraagt.
- Verschuiven van cliënten die nu nog dagbesteding hebben, maar die ook in aanmerking zouden komen voor beschut werk (financiering vanuit Participatiewet).

Beschermd wonen

Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten gezamenlijk verantwoordelijk voor Beschermd wonen (GGZ) op grond van de Wmo 2015. De regie en de financiële middelen voor Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang liggen vooralsnog bij de centrumgemeente Enschede. In 2019 (en verder) staan wij voor de opgave om Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang inhoudelijk door te ontwikkelen, te decentraliseren en toekomstbestendig te organiseren. De VNG en het Rijk hebben daar bestuurlijke afspraken over gemaakt. Het ligt in de bedoeling na 2022 de verantwoordelijkheid te verleggen van centrumgemeente naar alle gemeenten.

Aanpak personen met verward gedrag

Per 1 oktober 2018 beschikt iedere gemeente over een aanpak voor mensen met verward gedrag. De regie over deze aanpak ligt bij ons als gemeente, maar wij werken daarbij nauw samen met de ketenpartners (zoals GGZ, Politie, OM, Veiligheidshuis, zorg- en hulpverleningsinstanties, GGD, ROAZ, de meldkamer en ervaringsdeskundigen). Er zijn lokale en regionale afspraken gemaakt om

deze aanpak goed te laten functioneren. Daarmee is een eerste stap gezet, maar 2019 vraagt extra aandacht en inzet om het tot een succes te maken.

Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Wij willen huiselijk geweld tegengaan met een sluitende aanpak huiselijk geweld als onderdeel van de maatschappelijke opvang. De taken op het gebied van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling bestaan uit: preventie/signaleren; analyse en interventie; en herstel en nazorg.

We werken regionaal samen aan de Regiovisie Huiselijk geweld en kindermishandeling 2018-2022. Speerpunten hierin zijn o.a. ouderenmishandeling en de doorontwikkeling Veilig Thuis Twente en Veiligheidshuis Twente.

We werken regionaal samen rond de thema's tijdelijk huisverbod, code rood en preventie van huiselijk geweld en kindermishandeling. Uitkomst hiervan is o.a. een regionaal werkproces Tijdelijk huisverbod (THV). De Wmo regisseurs van Hengelo voeren dit werkproces uit voor gemeente Borne, Haaksbergen en Hof van Twente.

Wat blijven we doen?

De reguliere activiteiten zullen ook gewoon doorlopen, zoals:

- Subsidiëren van maatschappelijke opvang en begeleiding door Humanitas onder Dak.
- Subsidiëren van Tactus en Mediant voor bemoeizorg.
- Financiering Streettriage: een team van een sociaalpsychiatrische verpleegkundige en een politieagent reageert als eerste op meldingen van overlast door personen met verward gedrag.
- Via de Organisatie voor Zorg en Jeugd in Twente (OZJT) subsidiëren wij Veilig Thuis Twente (VTT), waar slachtoffers, plegers, omstanders of professionals terecht kunnen met vragen over of meldingen van huiselijke geweld, kindermishandeling of ouderenmishandeling.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.81.1	Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)	-462	-403	-411	-411	-411	-411
Totaal taakveld		-462	-403	-411	-411	-411	-411

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 6.82. Geëscaleerde zorg 18-

Betrokken afdeling(en)	Ondersteuning en Zorg
Budgethouder(s)	Gerrit Overbeek
Financieel adviseur	Henry Seep

Wat willen we bereiken?

Wij streven er naar de ontwikkeling van jeugdigen en volwassenen te bevorderen en de jeugd te laten opgroeien tot zelfredzame inwoners. Wij gaan daarbij uit van een positief opgroei- en opvoedklimaat met primaat bij ouders en opvoeders.

Wanneer extra ondersteuning nodig is, biedt de Jeugdwet hiervoor mogelijkheden. De insteek is dat eerst de eigen kracht en het eigen netwerk (familie, vrienden, burens) worden ingezet. Wanneer dit niet kan of niet genoeg is, wordt gekeken welke algemene voorzieningen kunnen bijdragen in de ondersteuning en uiteindelijk kan aanvullend jeugdhulp worden ingezet. Dit gebeurt doorgaans vrijwillig, maar kan ook op last van de kinderrechter gedwongen worden ingezet.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We gaan bezig met de uitvoering of voorbereiding van de maatregelen, die in het Interventieprogramma zijn opgenomen:

- Sturing op Gecertificeerde instellingen (GI's): de GI's voeren de jeugdbescherming, jeugdreclassering uit dat door de rechter aan cliënten is opgelegd. Wij willen meer sturen op de inzet van deze GI's én op de door hun extra ingezette jeugdhulp.
- Verblijf: omdat dit een grote uitgavenpost is met relatief dure trajecten willen wij dat deze aanbieders meer ambulant gaan behandelen. Tevens willen wij samen met deze aanbieders zoeken naar andere typen afspraken en financieringsvormen om zo sneller te kunnen vernieuwen en veranderen.
- Zakelijk partnerschap: samen met ons hebben jeugdhulpaanbieders en andere verwijzers (zoals huisartsen en GI's) een grote verantwoordelijkheid in het slagen van de stelselwijziging jeugd. Vanuit die gedeelde verantwoordelijkheid willen wij afspraken maken met de grootste jeugdhulpaanbieders en verwijzers in Hengelo om gericht te sturen op kwaliteit en uitgaven.
- Geen verlengde jeugdzorg: in relatie tot de intensieve zorgtrajecten en verblijf zien wij een grote groep jeugdigen die 18 jaar zijn, waarvoor verlengde jeugdzorg wordt ingezet (is eigenlijk bedoeld tot 18 jaar). Voorstel is dit te beperken.
- Loskoppelen van zorgcomponent en verblijfscomponent zodat doorstroming uit zorg makkelijker gaat. Nu gaat het vaak moeilijk omdat het vinden van passende woonruimte moeizaam gaat. Dit vraagt om voldoende zelfstandige woonruimte voor jongeren en mogelijk investeringen in vastgoed en/of nieuwe afspraken met Welbions.

Nieuwe inkoop 2019

Per 2019 zijn de beschermingsmaatregelen, jeugdreclassering en jeugdzorg plus gesubsidieerd (voorheen via aanbesteding ingekocht). Het nieuwe Twentse model is daarbij leidend geweest.

Wat blijven we doen?

Reguliere activiteiten zullen doorlopen, zoals:

- Via de Organisatie voor Zorg en Jeugd in Twente (OZJT) subsidiëren wij Veilig Thuis Twente (VTT). Zie taakveld 6.81, geëscaleerde zorg 18+.
- Uitvoering geven aan de afspraken met de raad voor de kindbescherming waardoor afweging wel/niet inzetten van gedwongen kader gemaakt kan worden.
- Waar nodig inzetten van jeugdzorg Plus op last van de rechter.

Wat mag het kosten?

Taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18-				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
6.82.2	Veilig Thuis Twente	-606	-623	-450	-450	-450	-450
6.82.8	Geëscaleerde zorg in natura (Jeugd)	-2.511	-2.661	-2.478	-2.478	-2.478	-2.478
Totaal taakveld		-3.116	-3.284	-2.928	-2.928	-2.928	-2.928

Financiële toelichting

6.82.2 Veilig Thuis Twente (€ 173.000)

De lasten welke Regio Twente bij ons in rekening brengt voor de bedrijfsvoering van het OZJT (Organisatie voor Zorg en Jeugd Twente) worden met ingang van 2019 gepresenteerd onder programma 9.

6.82.8 Geëscaleerde zorg 18- in natura Jeugd (€ 183.000)

De loonkosten worden met ingang van 2019 gepresenteerd onder subtaakveld 6.2 Wijkteams (€ 207.000).

N.B.

Met ingang van 2019 worden jeugdbeschermingsmaatregelen (JB), jeugdreclasseringsmaatregelen (JR) en jeugdzorgplus (JZ+) gesubsidieerd volgens de nieuwe subsidieverordening Maatregelhulp Regio Twente. Wat betreft de prijzen zijn wij gehouden aan de Algemene Maatregel van Bestuur waarin staat dat wij reële prijzen moeten hanteren. De prijzen, zoals vermeld in de contracten zullen jaarlijks worden geïndiceerd. De prijzen genoemd in 'Tarieven Twents Model' zijn gebaseerd op 2017. Om tarieven aan te passen aan het actuele prijspeil wordt indexering van de Nederlandse Zorgautoriteit toegepast. Er wordt gerekend met een gewogen index voor personele kosten 75% en materiele kosten en kapitaallasten 25%. Voor 2018 betekent dit $0,75 * 2,96\% + 0,25 * 1,55\% = 2,61\%$. Dezelfde index is ook voor 2019 vastgesteld. Omdat in de contracten tot en met 2018 niet geïndexeerd werd, is het financiële effect in 2019 tweemaal zo groot. Voor de geëscaleerde zorg in natura (Jeugd) bedraagt dit € 124.000.

Zoals nader uitgewerkt in de Notitie Ondersteuning en Zorg voor Wmo en Jeugd verwachten wij met ingang van 2019 een besparing te realiseren vanwege de nieuwe wijze van Inkopen. Voor de geëscaleerde zorg is deze besparing geraamd op € 100.000.

Programma 7 Volksgezondheid en milieu

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouders van Wakeren en Bruggink
Betrokken sector(en)	Sociaal/Fysiek
Aanspreekpunt ambtelijk	Katja Boerrigter/Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

We willen een gezonde levensstijl bij onze inwoners onder de aandacht brengen en daar waar mogelijk bevorderen, waarbij de focus ligt op zelfredzaamheid, eigen kracht en participatie. We zetten daarbij in op preventie, integraliteit en het tegengaan van gezondheidsverschillen.

We willen samen met de inwoners, instellingen en ondernemers de stad verduurzamen. Niet alleen omdat we nu prettig willen leven, maar ook omdat we Hengelo goed willen achterlaten voor een volgende generatie. Dat doen we in 2019 op deze manier:

- Wij werken mee aan de ontwikkeling van zonneparken. Bij de afweging en inpassing van zonneparken geven wij voorrang aan lokale initiatieven van onderop.
- De afspraak maken dat nieuwbouw zoveel mogelijk aardgasvrij wordt gebouwd (bijvoorbeeld in Woolderlanen).
- Intensief optrekken met Welbions om woningen en omgeving duurzaam te maken, zoals een proef met de Nijverheid als aardgasloze wijk
- afspraken rond minder versterking van tuinen en meer groen.
- Wij gaan elektrisch rijden bevorderen. Dat doen we bijvoorbeeld door elk verzoek voor een elektrische laadpaal te honoreren (dat is gratis voor de inwoners).

Financieel overzicht

Programma 7 Volksgezondheid en milieu			(bedragen * 1.000)			
Taakveld	Lasten Begroting 2019	Baten Begroting 2019	Saldo Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
7.1 Volksgezondheid	-2.829		-2.829	-2.829	-2.823	-2.665
7.2 Riolerings	-7.437	9.345	1.909	1.924	1.940	1.963
7.3 Afval	-8.770	10.539	1.769	1.645	1.598	1.588
7.4 Milieubeheer	-1.713	90	-1.624	-1.623	-1.423	-1.451
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-691	502	-188	-189	-187	-186
Totaal programma	-21.440	20.476	-964	-1.072	-896	-751

Relevante beleidsnota's

- Vitale coalities (gezondheidsbeleid)
- Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2018-2022
- Programma Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021
- Nota Bodembeheer gemeente Hengelo "Twents beleid voor goede grond" (2011)
- Bodemkwaliteitskaart gemeente Hengelo (2011)
- Keuzescenario Afvalloos Hengelo (2015)

- Landelijk Afval Plan 3 2017-2029
- Slimmer omgaan met grondstoffen

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Streefwaarden:		
				Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Percentage hernieuwbare energie		4%	6%	ambitie is 20% in 2023		
Energiebesparing		4%	6%	8%	10%	12%

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	158 (2014)	145 (2015)	128 (2016)
Hernieuwbare elektriciteit (aandeel nieuwe energie als percentage van het totale energieverbruik in de gemeente)	26,8% (2013)	73,2% (2015) *	89,5% (2016)

Verbonden partijen

- *Regio Twente, Bestuurscommissie Publieke Gezondheid (PG)*
Samen werken wij aan bevorderen van de gezondheid van mensen d.m.v. preventie, gezondheidsbescherming en verminderen van gezondheidsverschillen (inzet GGD).
- *Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Afval en Duurzaamheid*
- *Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Informatie Service Punt (ISP) Milieu*
Regio Twente werkt samen met gemeenten aan een afvalloos en duurzaam Twente.
- *Welbions*
Welbions werkt samen met de gemeente aan het verduurzamen van het woningbezit.
- *Twente Milieu*
Twente Milieu is adviseur en afvalinzamelaar voor de gemeente Hengelo.
- *Twence*
Twence is de afvalwerker voor de gemeente Hengelo.

Taakveld 7.1. Volksgezondheid

Betrokken afdeling(en)	Beleid
Budgethouder(s)	Yvonne vd Reek
Financieel adviseur	Henry Seep

Wat willen we bereiken?

We willen de gezondheid van de mensen bevorderen en daarbij extra aandacht schenken aan, preventie, gezondheidsbescherming, het verminderen van gezondheidsverschillen en een integrale aanpak. We willen toewerken naar meer gezonde levensjaren en een beperking van de zorgkosten.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- We benaderen gezondheid positief; we gaan uit van de eigen kracht van mensen en hebben daarbij aandacht voor de mentale weerbaarheid van onze inwoners. (o.a. dementie en eenzaamheid).
- We gaan het accent verschuiven van individueel maatwerk naar collectief aanbod.
- Ondanks dat we daartoe geen wettelijke taak hebben, gaan we stimuleren dat er een dekkend netwerk van AED's binnen Hengelo is. In eerste instantie door transparant te maken in welke gebieden geen AED beschikbaar is.
- We gaan met onze partners in het voorliggende veld (waaronder de GGD/JGZ) in overleg over hoe we hun preventieve inzet optimaal kunnen benutten in het kader van onze gemeentelijke opgaven ten aanzien van jeugdzorg en Wmo.
- We werken verder aan het vormgeven van een sluitende (lokale en waar wenselijke regionale) aanpak en een passend ondersteuningsaanbod voor de doelgroep 'personen met verward gedrag'.
- We volgen de ontwikkelingen bij het ZGT nauwgezet en blijven het belang van goede zorg en daarmee een Hengelse locatie benadrukken.

Wat blijven we doen?

- Financieren van de GGD voor publieke gezondheidszorg, zoals epidemiologie,
- gezondheidszorgbevordering en infectieziektenbestrijding.
- De GGD financieren voor uitvoering van het basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg.
- De GGD heeft het Meldpunt vervuilde woningen en coördineert het schoonmaken van zeer vervuilde woningen indien nodig in Hengelo. Hiervoor krijgen zij subsidie.
- We blijven inzetten op het verminderen van gezondheidsachterstanden; o.a. door de inzet van tijdelijke GIDS-middelen.
- Waar nodig en mogelijk blijft het bevorderen van een gezonde leefstijl onderdeel van het bestaande takenpakket van professionals vanuit sport, welzijn en onderwijs.

Wat mag het kosten?

Taakveld 7.1 Volksgezondheid		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
7.10.1	Overige gezondheidszorg	-723	-760	-772	-772	-766	-608
7.10.2	Jeugdhulpverlening 0-19 jaar	-1.909	-1.991	-2.057	-2.057	-2.057	-2.057
Totaal taakveld		-2.632	-2.751	-2.829	-2.829	-2.823	-2.665

Financiële toelichting

7.10.2 Jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar (- € 66.000)

Het basistakenpakket JGZ wordt uitgevoerd door de GGD (regio Twente). Wij verstrekken de Regio Twente hier jaarlijks een bijdrage voor. Deze bijdrage is € 53.000 naar boven bijgesteld. Daarnaast worden er ook meer uren besteed aan dit taakveld. Het financiële effect hiervan bedraagt € 13.000.

Taakveld 7.2. Riolering

Betrokken afdeling(en)	Wegen Groen en Water
Budgethouder(s)	Louis Fikkert
Financieel adviseur	Sem Becker

Wat willen we bereiken?

Vanwege het belang van riolering voor het beschermen van de volksgezondheid, zorgen we ervoor dat de infrastructuur in goede staat is en voor een goede werking van de riolering.

Het in stand houden van de riolering moet tegen zo laag mogelijke kosten gebeuren. Concreet betekent dit dat riolen niet worden vervangen zolang uitstel verantwoord is of alternatieven doelmatiger zijn. Het rioolvervangingsplan is gebaseerd op risico gestuurd beheer. Hierbij worden de onderhoudsinspanningen gestuurd op de gevolgen van schade. De keuze voor vervanging, relining of deelreparaties blijft maatwerk.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We optimaliseren het moment van rioolvervanging. Werkzaamheden aan de riolering worden zoveel mogelijk gecombineerd met onderhoud aan wegen en straten en (her)inrichting van de openbare ruimte. Dat bespaart kosten en beperkt overlast.

Door de klimaatverandering zullen hevige regenbuien vaker voorkomen. Om ook in de toekomst het wateroverlastrisico beperkt te houden moeten we de riolering en het stedelijk watersysteem hierop aanpassen. Zelfs nog grotere leidingen kunnen al dit water niet opvangen. Er zijn vooral bovengrondse maatregelen nodig, zowel in groenstroken van de gemeente als op particulier terrein. We kiezen voor een duurzame aanpak en richten de openbare ruimte in met robuuste oplossingen om de hevige neerslag op te kunnen vangen. Door daarnaast te investeren in maatregelen op de meest kwetsbare locaties, houden we de risico's op wateroverlast beperkt.

We willen maatregelen voor extra groen en water in de stad combineren om de wateroverlast terug te dringen en om Hengelo veel minder stenig en dus groener te maken. Bij alle projecten nemen we dit als uitgangspunt. Door het slim combineren is er beperkt aanvullende dekking nodig.

Wat blijven we doen?

Riool, grondwater en afvoer van (afgekoppeld) hemelwater beheren.

Rioolheffing ontvangen.

Wat mag het kosten?

Taakveld 7.2 Riolering		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
7.20.1	Riolering	1.672	1.686	1.909	1.924	1.940	1.963
Totaal taakveld		1.672	1.686	1.909	1.924	1.940	1.963

Financiële toelichting

7.20.1 Riolering (€ 223.000)

Ten opzichte van de begroting 2018 zijn de exploitatielasten € 80.000 hoger geraamd. Oorzaak is voor het grootste deel de hogere kapitaallasten (- € 58.000), die gebaseerd zijn op het onlangs vastgestelde investeringsplan GRP 2018-2023. Om de investeringen zoals genoemd in het investeringsplan te kunnen doen is bovendien een hogere dotatie aan de voorziening begroot (- € 130.000). De opbrengst van de rioolheffingen dienen voor de kostendeckendheid van de rioleringslasten en worden ten opzichte van 2018 € 430.000 hoger geraamd. Enerzijds wordt dit verschil veroorzaakt door de uitgangspunten bij het opstellen van het GRP, waarbij uitgegaan is van een ander prijspeil; anderzijds wordt door uitbreiding van het aantal aansluitingen een hogere opbrengst gerealiseerd. De stijging van de tarieven blijft hierbij beperkt tot 3,5%, conform het bestaand beleid.

Taakveld 7.3. Afval

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
Budgethouder(s)	Willy van Diepen
Financieel adviseur	Mart Keur

Wat willen we bereiken?

Wij willen onze wereld goed doorgeven aan volgende generaties. Echter grondstoffen raken op, de zeespiegel stijgt en het leefklimaat staat onder druk. We moeten samen met onze inwoners verantwoordelijkheid nemen.

Daarom zetten we in op het voorkomen van afval, het minimaliseren van het gebruik van grondstoffen en hergebruik van afvalstromen in plaats van het verbranden of storten.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- In het kader van het nieuwe afvalbeleid en omgekeerd inzamelen is er in 2019 een dekkend netwerk van ondergrondse verzamelcontainers en voor wie dit wenst een grijze container;
- De bruikleenvergoeding voor de keuzecontainer van € 36 naar € 24 per 1 januari 2019;
- Bij Twence gaan we een onderzoek doen naar de mogelijkheden en wenselijkheid van nascheiding aanvullend op bronscheiding;

- Omdat het nieuwe afvalbeleid voor veel mensen een grote overgang is, willen we de service zo veel mogelijk verhogen rond afval inzamelen. Dat doen we in 2019 op deze manier:
- We verruimen de openingstijden van het Milieupark en onderzoeken of we een fietsroute kunnen maken over het Milieupark.
- We gaan 'voorjaarsschoonmaak' houden in wijken en buurten; we komen langs met een mobiel milieupark om grof huishoudelijk afval op te halen;
- We willen een recycle- en restore-functie op het Milieupark aan de Wegtersweg of in de buurt van het Milieupark.
- We gaan de nieuwe manier van afval inzamelen goed evalueren en proberen de dienstverlening waar nodig te verbeteren en de tarieven zo scherp mogelijk te krijgen. Ook gaan we bekijken hoe we toezichthouders zo effectief mogelijk kunnen inzetten om afvaldump tegen te gaan. Er komen aanvullende maatregelen voor het bestrijden van zwerfafval.
- We houden oog voor de hulpbehoevenden en kwetsbaren in de samenleving, net als mensen met een smalle beurs, bijvoorbeeld door coulant om te gaan met aanvragen voor een zorgcontainer.

Wat blijven we doen?

- Ophalen van afval en grondstoffen.
- Verwerken van afval en grondstoffen.
- Exploiteren van het Milieupark.
- Uitvoeren van afvalinspecties door stadstoezicht.
- Afvalstoffenheffing ontvangen. Uitgangspunt is dat de totale afvalbegroting kostendekkend is. Dat betekent dat de gemeente Hengelo geen winst maakt op afval.

Wat mag het kosten?

Taakveld 7.3 Afval		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
7.30.1	Afval	2.135	1.768	1.769	1.645	1.598	1.588
Totaal taakveld		2.135	1.768	1.769	1.645	1.598	1.588

Financiële toelichting

7.30.1 Afval

De afvalbegroting is een sluitende begroting. De BTW toerekening en de kosten voor de opslag van overhead gebeurt extra comptabel en is op dit taakveld niveau niet zichtbaar. Dit heeft te maken met de landelijke regelgeving Commissie BBV. Het positieve saldo van het taakveld 7.3 Afval komt overeen met de raming voor de dekking van deze extracomptabele posten.

Er zijn geen substantiële verschillen. De extra kosten voor de nieuwe slimmere aanpak van rattenbestrijding (19-FP-7.1) zijn ook al in 2018 meegenomen bij de 1^e Beleidsrapportage.

Hierin is ook gemeld dat er tijdelijk meer kosten zijn voor de inzameling van afval door zowel de keuzecontainer als de ondergrondse container. In het coalitieakkoord is afgesproken dat aan het eind van 2018 wordt geëvalueerd wat de bevindingen en ervaringen zijn. Op basis van die evaluatie wordt beoordeeld of het hybride systeem wordt doorgezet, en tegen welk tarief. Er zijn op basis van de huidige inzichten geen grote verschillen in 2019 ten opzichte van 2018, omdat de incidentele nadelen (inzamelkosten, maar ook teruglopende vergoeding voor verpakkingsafval en oud-papier wegens een dalende marktprijs) worden gedekt door de afvalvoorziening. Dit is eveneens bij de 1e Beleidsrapportage aan uw raad gemeld. In 2019 en 2020 is sprake van desintegratie kosten voor de invoering van het Diftar systeem (respectievelijk - € 60.000 en - € 49.000). Daarnaast lopen de gesaldeerde inzamelkosten voor de verschillende afvalstromen licht terug.

Taakveld 7.4. Milieubeheer

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie/Wegen Groen en Water/ Regulering en Toezicht
Budgethouder(s)	Willy van Diepen/Louis Fikkert/Fabian Daniluk
Financieel adviseur	Mart Keur/Sem Becker

Wat willen we bereiken?

Door het opstellen van integraal milieubeleid willen we zorgen voor een veilig en duurzaam gebruik van de stad.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

We passen het Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving-beleid aan, waarbij de meest recente opvattingen worden verwerkt in het uitvoeringsbeleid op basis van milieu, bodem, geluid en duurzaamheid. Daarnaast gaan we in 2019 gericht bezig met de volgende acties:

- Het plan van Popodium Metropool om te verduurzamen moet klaar zijn. Dat betekent dat er aanpassingen komen aan het pand, zodat Metropool van energielabel F naar A gaat.
- De geluidssanering van de Enschedesestraat en de Deurningerstraat is afgerond. De Enschedesestraat is voorzien van geluidsarm asfalt. Een deel van de woningen langs de Enschedesestraat en Deurningerstraat worden geïsoleerd. En we startten met de geluidsanering van de Breemarsweg en Deldenerstraat.
- De (diepe) ondergrond heeft blijvend onze aandacht. We zetten de samenwerking met de andere Twentse gemeenten en de provincie Overijssel voort, omdat we in de regio afwegingen willen maken over het duurzaam gebruik van de bodem en ondergrond in de toekomst. We willen meer 'verbinding' van de bovengrondse ruimte met de ondergrond. Samen met de andere Twentse gemeenten werken we aan een regionale bodemkwaliteitskaart en bodembeheernota.
- In samenwerking met regiogemeenten passen we de Twentse Energie Strategie aan op basis van de normen die hiervoor worden gegeven vanuit het Rijk.
- We formuleren kaders voor grootschalige opwek duurzame energie integraal vanuit een ruimtelijke visie en in verbinding met de Twentse Energie Strategie.
- We stellen beleid op voor duurzame mobiliteit en het plaatsen van laadpalen.
- We stellen warmteplannen op met een gemeentelijke dekking doorlopend in 2020, vanuit een integrale gebiedsgericht aanpak aardgasvrije wijken en gekoppeld aan het opstellen van omgevingsvisies en omgevingsplannen. Hiervoor vragen we subsidie aan bij het ministerie van BZK.
- We ondersteunen en stimuleren de realisatie van zonnepark(en) op Niet in Exploitatie genomen gronden.

- We gaan meerjarige onderhoudsprogramma's opstellen voor maatschappelijk vastgoed.
- We gaan een duurzaam energiecontract voor de gemeente aanbesteden.
- We willen bedrijvenpark Twentekanaal (BIT) en Businesspark Westermaat Campus verduurzamen, vanuit een integrale gebiedsgerichte aanpak en een activerende en regulerende rol van de gemeente in samenwerking met de Twentse Energie Strategie (TES).
- Ter voorbereiding op de Omgevingswet onderzoeken we of we ons milieubeleid meer integraal kunnen vormgeven en hoe we dit kunnen doen. We kijken daarbij met name naar de beleidsruimte die de nieuwe wet- en regelgeving biedt om normen gebied-specifiek te bepalen en regelruimte te bieden.

Wat blijven we doen?

- Beheren en onderhouden van openbare toiletvoorzieningen.
- Beleid maken en adviseren over milieu, bodem, geluid en duurzaamheid.
- Toezicht houden op milieuregelgeving en uitvoering bodemsaneringen.
- Stimuleringsregeling groene daken blijft van kracht.
- Faciliteren initiatieven uit de samenleving die bijdragen aan een gezond, groen en energieneutraal Hengelo.

Wat mag het kosten?

Taakveld 7.4 Milieubeheer		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
7.40.1	Milieu	-5	-20	-20	-20	-20	-20
7.40.2	Geluid	-100	-138	-74	-74	-74	-74
7.40.3	Bodem	1.565	-662	-187	-187	-187	-187
7.40.4	Milieu vergunning en advies	-292	-328	-190	-190	-190	-190
7.40.5	Openbare toiletten	-101	-85	-88	-87	-67	-95
7.40.6	Duurzaamheid	-76	-286	-308	-308	-128	-128
7.40.7	Handhaving milieu	-497	-572	-546	-546	-546	-546
7.40.8	Handhaving bodem	-221	-219	-211	-211	-211	-211
Totaal taakveld		272	-2.311	-1.624	-1.623	-1.423	-1.451

Financiële toelichting

7.40.2 Geluid (€ 64.000)

In 2018 is er meer personele inzet geleverd. In 2019 zien we de personele kosten dalen. Dit wordt veroorzaakt door extra personele inzet (incidenteel) inzake het Actieplan Omgevingslawaaai 2018.

7.40.3 Bodem (€ 475.000)

In 2018 liggen de begrote kosten substantieel hoger dan daarna. Dit heeft te maken met verschillende projecten die in 2018 worden uitgevoerd waarbij er veel kosten worden verwacht om verontreinigde grond in de bodem af te voeren. Het gaat dan specifiek om de herinrichting van de Kuipersdijk (- € 150.000), sanering van grond in het Hart van Zuid (- € 200.000), en een sanering in het deelgebied 't Rot (- € 103.000). Zie hiervoor ook de geraamde onttrekking uit de reserve bodemsanering bij programma 9. In de jaren na 2018 lopen de verwachte uitgaven terug naar een

lager niveau. Hierbij moet worden opgemerkt dat het bestedingsplan voor de bodem naar verwachting in het 2^e helft van 2018 ter vaststelling zal worden aangeboden, zodat er voor deze uitgaven dan ook meerjarig een duidelijker beeld is. Vervolgens zal via een afzonderlijke wijziging de begroting 2019 worden bijgesteld.

7.40.4 Milieuvergunningen en advies (€ 138.000)

In 2018 is er meer personele inzet gepleegd. In 2019 zien we de personele kosten dalen door de bedrijfsvoering meer te focussen op andere taakvelden.

Taakveld 7.5.Begraafplaatsen en crematoria

Betrokken afdeling(en)	Wegen groen en Water
Budgethouder(s)	Louis Fikkert
Financieel adviseur	Sem Becker

Wat willen we bereiken?

De gemeente beheert en onderhoudt de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en aan de Oldenzaalsestraat. De parken stralen rust en respect uit. De gemeente voert op beide parken begrafenissen uit en draagt zorg voor de as-bestemmingen. Beide begraafplaatsen zijn openbaar en vrij toegankelijk van zonsopkomst tot zonsondergang. In Hengelo gaat het jaarlijks gemiddeld om 150 begrafenissen en 70 as-bestemmingen. Ook helpt de gemeente jaarlijks bij de organisatie van bijeenkomsten ter nagedachtenis aan de overledenen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Geen specifieke beleidsvoornemens voor 2019.

Wat blijven we doen?

- Het begraven en begraven houden van stoffelijke resten op de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en de Oldenzaalsestraat.
- Het beheren en onderhouden van twee begraaf- en gedenkparken (Deurningerstraat en Oldenzaalsestraat) en het op deze begraaf- en gedenkparken uitvoeren van de begrafenissen.
- Het zorg dragen voor de as-bestemmingen op de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en de Oldenzaalsestraat.
- Plaatsen urnenzuilen, kelders, aanbrengen grafnummering.
- Het onderhouden van de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en de Oldenzaalsestraat conform IBOR-niveau 'hoog'.
- Het bijhouden van de administratie (o.a. locatie graven en persoonsgegevens). Dit gebeurt naast de administratie van afdeling Burgerzaken.
- Het jaarlijks mede organiseren en begeleiden van een lichtjestocht op de Begraaf- en gedenkplaats Oldenzaalsestraat ter nagedachtenis van overledenen die begraven zijn in het begraaf- en gedenkpark.
- Het jaarlijks mede organiseren en begeleiden van een Allerzielenviering rond Allerzielen (2 november) op het begraaf- en gedenkpark Deurningerstraat.

- 2 x per jaar (voor- en najaar) onderhouden van de Joodse Begraafplaats aan de Dennenbosweg.
- Het begeleiden van excursies (o.a. scholen), gemiddeld 3 x per jaar.
- Gildebor organiseert en begeleidt jaarlijks activiteiten op beide begraaf- en gedenkparken tijdens de Open Monumentendag (1 x per jaar).

Wat mag het kosten?

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen en crematoria				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
7.50.1	Begraven	-200	-139	-188	-189	-187	-186
Totaal taakveld		-200	-139	-188	-189	-187	-186

Financiële toelichting

7.50.1 Begraven (- € 49.000)

Op dit subtaakveld zijn hogere exploitatielasten zichtbaar (- € 27.000). Dit komt overwegend door hogere doorberekende perceptiekosten vanuit het GBT. Daarnaast worden binnen dit taakveld in 2019 ook lagere inkomsten verwacht (- € 22.000) doordat minder overledenen begraven worden.

Programma 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouders van Wakeren en Gerrits
Betrokken sector(en)	Fysiek
Aanspreekpunt ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

We werken aan een goed en veilig woon- en leefklimaat (constructieve veiligheid) in Hengelo. Daarbij besteden we specifiek aandacht aan de projecten binnenstad en Hart van Zuid en het thema duurzaamheid.

We gaan er samen voor zorgen dat we met de juiste dingen op de juiste plekken in de stad bezig zijn en ook focus hebben en houden met het lange termijn perspectief in beeld. Daarbij kijken we integraal en in samenhang met de sociale opgaven. We zorgen dat we een actuele visie op de stad hebben, en samen met relevante partners in de stad maken we in het kader van de omgevingsvisie een nadere vertaling. We spelen daarbij in op initiatieven vanuit de stad.

Financieel overzicht

Programma 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing			(bedragen * 1.000)			
Taakveld	Lasten Begroting 2019	Baten Begroting 2019	Saldo Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
8.1 Ruimtelijke ordening	-1.278	79	-1.199	-1.199	-1.199	-1.199
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-23.957	22.858	-1.099	-815	-807	-462
8.3 Wonen en bouwen	-2.627	2.131	-495	-540	-426	-290
Totaal programma	-27.862	25.069	-2.794	-2.553	-2.433	-1.951

Relevante beleidsnota's

- Omgevingsvisie Overijssel (2017)
- Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente 2014-2018
- Woonvisie Hengelo 2016 - 2026

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Streefwaarden:			
			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
CO2-uitstoot verkeer en vervoer (o.b.v. emissieregistratie)	128.000	128.000	128.000	128.000	128.000	128.000
Aandeel woningen met minimaal een B-label	1.800	1.800	3.000	3.000	3.000	3.000
Aantal mensen dat langer dan 10 jaar op hetzelfde adres woont	52%	52%	52%	52%	52%	52%

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Nieuw gebouwde woningen (<i>per 1.000 woningen</i>)	3,8 (2013)	3,2 (2014)	5 (2016)
Demografische druk (<i>de som van het aantal personen van 0-20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar</i>)	<i>andere definitie</i>	71,7% (2017)	72% (2018)

Verbonden partijen

Welbions

Welbions draagt aan het programma mee met de sociale woningvoorraad die zij ontwikkelt en beheert, op basis van de woonvisie vastgelegd in de woningbouwafspraken met de gemeente Hengelo.

Taakveld 8.1. Ruimtelijke ordening

Betrokken afdeling(en)	Ruimte en Bouwen/Projecten en Subsidies/ Stad en Regie
Budgethouder(s)	Ad interim/Ad interim/Willy van Diepen
Financieel adviseur	Mart Keur/Silvia Pikkemaat

Wat willen we bereiken?

We willen als gemeente goed voorbereid zijn op de komst van de Omgevingswet, die waarschijnlijk in 2021 in werking gaat treden. Met deze wet verandert de manier van ruimtelijk beleid maken. Het wordt makkelijker, overzichtelijker en vooral meer in samenwerking met de samenleving. Daarom werken we, waar dat kan, alvast in de geest van de Omgevingswet. Dus in plaats van 'Nee, tenzij....' naar 'Ja, mits.....' en samen met de samenleving.

We willen als gemeente gewenste ontwikkelingen mogelijk maken en ongewenste ontwikkelingen tegengaan. Hiervoor moeten we over een actueel planologisch en juridisch kader beschikken.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- We bereiden ons voor op de komst van de Omgevingswet, door onze bestemmingsplannen Omgevingswet proof te maken en deze plannen meer mét de samenleving te ontwikkelen
- We werken het Programma Omgevingswet verder uit, met als doel de Omgevingswet te kunnen implementeren in 2021.
- We zorgen dat we een actuele (omgevings)visie op de stad hebben.
- We werken aan een omgevingsvisie, o.a. voor het buitengebied van Hengelo.
- De actualisatie van onze bestemmingsplannen laten we veel meer faciliterend zijn aan de gewenste ontwikkelingen in de stad. Dat betekent dat we niet meer standaard iedere 10 jaar actualiseren maar aansluiten bij de behoefte.
- We actualiseren de prioriteiten van toezicht en handhaving.

Wat blijven we doen?

- Omgevingsvisie opstellen.
- Bestemmingsplannen opstellen en actueel houden.
- We blijven werken aan de verbetering van onze dienstverlening in bestemmingsplannen- en vergunningenprocessen.
- Toezicht en handhaving blijven we uitvoeren op basis van het 'piep-systeem' en een risicoafweging.

Wat mag het kosten?

Taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
8.10.1	Structuurplannen algemeen	-179	-206	-203	-203	-203	-203
8.10.2	Bestemmingsplannen	-237	-436	-493	-493	-493	-493
8.10.3	Adviezen ruimtelijke ordening	-326	-315	-290	-290	-290	-290
8.10.7	Voorbereiding plannen & projecten	-158	-217	-213	-213	-213	-213
Totaal taakveld		-901	-1.174	-1.199	-1.199	-1.199	-1.199

Financiële toelichting

8.10.2 Bestemmingsplannen (- € 57.000)

Ten opzichte van 2018 is er meer personele inzet begroot om de bestemmingsplannen 'Omgevingswetproof' te maken en ervaring op te doen met de nieuwe werkwijze.

Taakveld 8.2. Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Betrokken afdeling(en)	Grondzaken
Budgethouder(s)	Roy Knobben
Financieel adviseur	Silvia Pikkemaat

Wat willen we bereiken?

Wij willen sturing blijven geven aan ruimtelijke ontwikkelingen en de kwaliteit daarvan. Hierbij past een actieve en regisserende rol, maar dit hoeft niet altijd te leiden tot een keuze voor een actief grondbeleid. Er zal telkens van geval tot geval (situationeel) worden bezien welke vorm van grondbeleid (actief of passief) het meest passend is. Een belangrijke grondexploitatie is die van de gebiedsontwikkeling Hart van Zuid. Wij zorgen dat Hart van Zuid verandert in een toegankelijk en vitaal stadsdeel waar je kunt wonen, werken, leren en recreëren. Dat doen wij samen met bewoners, bedrijven en instellingen, grondeigenaren en andere stakeholders in, en betrokken bij, het gebied.

Wij willen sturing blijven geven aan vastgoed door middel van een vastgoedbedrijf met als kerntaken:

- het afstoten, verwerven en of realiseren van nieuwbouw van vastgoed;
- het verhuren van gemeentelijk vastgoed;
- Het verzorgen van het technisch beheer voor gemeentelijke sectoren, doelgroepen van beleid en derden.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Grondbedrijf:

- We gaan intensiever en zakelijker om met marktpartijen zodat we meer woningen kunnen realiseren en tempo daarin stimuleren. Een goed voorbeeld daarvan is de ontwikkeling van de noordrand van Broek Noord. Met de ontwikkelaar zijn in 2018 afspraken gemaakt over het versnellen van de woningbouwproductie (totaal circa 100 woningen) op deze locatie. De afspraken moeten leiden tot de start van de woningbouw in 2019.
- Start verkoop aan de Marskant.
- We zullen ons weer volop inzetten om het mogelijk te maken te voldoen aan de vraag naar kavels voor de particuliere bouw. Dalmeden is dé Hengelose woningbouwlocatie voor mensen die zelf een eigen woning willen (laten) bouwen; particulier opdrachtgeverschap. Door de aantrekkelijke woningmarkt is de vraag naar vrije kavels voor particulier opdrachtgeverschap in Dalmeden toegenomen.
- We zorgen ervoor dat de kavels in Stromen en Meander Zuid (totaal 43) begin 2019 juridisch en technisch bouwrijp zijn, zodat we direct met de verkoop kunnen starten, het gros van de 44 kavels in Meander en de 24 nog niet verkochte kavels in de overige deelgebieden zijn verkocht.
- We werken de stedenbouwkundige plannen voor de rest van Meander uit, zodat ook voor dit deel van Dalmeden het bestemmingsplan in 2019 kan worden afgerond en de grond bouwrijp kan worden gemaakt. Op deze manier zorgen we er voor dat we tijdig nieuw aanbod van kavels hebben.

Binnen het project Hart van Zuid wordt in 2019 het volgende gerealiseerd:

- we maken een ontwikkelstrategie voor het WTC Twente Businessdistrict;
- het Industrieplein krijgt een nieuwe inrichting.
- de koper van het Vereenigingsgebouw start de verbouw tot horeca-, hotel- en vergaderfaciliteit.
- we nemen de nieuwe Laan Hart van Zuid en de nieuwe brug over het Twentekanaal in gebruik.
- we starten met het ontwerpen voor de aanliggende infrastructuur Hart van Zuid (Lansinkesweg en industriestraat)
- we starten met de uitgifte van kavels voor watergebonden bedrijvigheid in de Kanaalzone.
- we brengen de gebiedsmarketing en communicatie op peil.

Vastgoedbedrijf:

- We verkopen de Bataafse Kamp ten behoeve van de realisatie van appartementen.
- Uitvoering verduurzamen gemeentelijk vastgoed.

Wat blijven we doen?

- Financieel strategisch adviseren bij ruimtelijke ontwikkelingen
- Sturen op kaders zoals vastgelegd in grondexploitaties en contracten
- Beheren, onderhouden en verkopen van gemeentelijk vastgoed.
- De mogelijkheid bieden om grond in erfpacht uit te geven voor maatschappelijke organisaties, bedrijventerreinen en woningbouw.

Wat mag het kosten?

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
8.20.1	Grondexploitatie (algemeen)	-6.864	-618	-1.650	-1.381	-1.376	-1.034
8.20.2	Grondexploitatie samenwerkingsovereenkomsten	-23	0	0	0	0	0
8.20.3	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.455	-2.557	0	0	0	0
8.20.7	Vastgoed	79	-634	-257	-242	-239	-236
8.20.8	Erfpacht	855	748	808	808	808	808
Totaal taakveld		-4.498	-3.061	-1.099	-815	-807	-462

Financiële toelichting

Algemeen

Hierboven staan in een regel alle kosten en opbrengsten van de grondexploitaties voor de woningbouw. In de herziening van de grondexploitaties per 1 januari 2018 is deze begroting nader gespecificeerd. Volledigheidshalve wordt hiernaar verwezen. De grondexploitaties zijn op 3 juli 2018 door uw raad vastgesteld.

8.20.1 Grondexploitatie (algemeen) (-1.032.000)

Dit subtaakveld is een verzameling van kosten en verrekeningen die niet direct aan een complex toe te rekenen zijn o.a. promotiekosten beheer volkstuinen, maar ook verrekeningen tussen de grondcomplexen en de reserve grondexploitatie. Omdat deze verrekeningen met de reserve vrijwel altijd eenmalig vertonen de uitgaven en inkomsten een grillig beeld.

De begrote uitgaven in 2019 zijn € 117.000 hoger doordat de kosten van de reeds afgesloten complexen ruim € 140.000 (eenmalig) zijn dan in 2018.

Ook de inkomsten zijn aanzienlijk lager geraamd dan in 2018 namelijk ruim € 900.000 dit komt doordat er sprake was van eenmalige verrekening (€ 847.000) ten behoeve van het project herinrichting Kuipersdijk en de opbrengst van de verkoop van een perceel grond (€ 60.000).

Het budgettaire effect van deze bovenstaande mutaties worden volledig opgevangen door de verrekening met de reserve kapitaallasten c.q. de reserve grondexploitatie.

8.20.3 Grondexploitaties Woningbouw (€ 2.557.000)

In principe gaan de grondexploitaties budgetneutraal door de begroting. Echter als gevolg van het nieuwe BBV is er een splitsing gemaakt tussen enerzijds de woningbouwlocaties subtaakveld 8.20.3 en anderzijds de bedrijventerreinen subtaakveld 3.20.3. Dit heeft als gevolg dat er een éénmalig nadeel tussen 2019 en 2018 ontstaat bij de bedrijventerreinen van ruim € 2,5 miljoen. Op woningbouwlocaties subtaakveld 8.20.3 ontstaat een voordeel van ruim € 2,5 miljoen, zodat de grondexploitaties (inclusief verrekening reserve grondexploitaties) nog steeds budgetneutraal door de begroting gaat.

De ontwikkeling van de boekwaarde van de woningbouwlocaties ziet er als volgt uit:

	2018	2019	2020	2021	2022
Kosten	22,7	13,8	7,9	3,0	4,2
Bijdragen	-7,3	-5,2	-4,3	-0,2	-0,2
Verkopen	-14,2	-15,8	-14,8	-21,1	-11,3
	-1,5	-10,4	-15,1	-23,2	-12,0

De jaarresultaten worden verrekend met de balansposten voorraden en onderhanden werk, zodat deze geen invloed hebben op het jaarresultaat. Voor het volledige beeld van de grondexploitatie wordt verwezen naar de herzieningen van de grondexploitaties per 1 januari 2018.

8.20.7 Vastgoed (€ 377.000)

De verbetering van het saldo van het vastgoed komt voornamelijk doordat de verbouwing van Cerberus en Innocent van € 420.000 in de begroting 2018 was verwerkt overigens ten laste van de reserve equalisatie accommodaties (programma 9).

Daarnaast is er een budget van € 25.000 toegevoegd aan de begroting t.b.v. het onderhoud van bouwwerken niet zijnde accommodaties (Kaderbrief 2019-2022; 19-FP-8.1)

De bezuinigingstaakstelling van het vastgoedbedrijf zorgt voor een nadeel van € 87.000, doordat de taakstelling vastgoed is verschoven. In 2019 is de taakstelling geraamd als onttrekking uit de reserve vastgoedbedrijf. Het overig verschil wordt veroorzaakt door lagere personele inzet, advieskosten en kapitaallasten.

8.20.8 Erfpacht (€ 60.000)

Om het verblijfsklimaat in de binnenstad te verbeteren is er een het Integraal Actieplan voor een Vitale Hengelse Binnenstad opgesteld. Een belangrijk onderdeel hiervan is de herinrichting van de Enschedesestraat. In het ontwerp kon de bestaande kiosk niet worden ingepast daarom zal deze verdwijnen en is de boekwaarde in 2018 van ruim € 50.000 afgewaardeerd. Daarnaast ontvangen we € 10.000 meer aan opbrengsten erfpachten.

Taakveld 8.3. Wonen en Bouwen

Betrokken afdeling(en)	Ruimte en Bouwen/Stad en Regie
Budgethouder(s)	Ad interim/Willy van Diepen
Financieel adviseur	Annelyn te Wierik/Mart Keur

Wat willen we bereiken?

- Wij zorgen voor een veilig en gezond woon- en werkklimaat.
- Wij willen voldoende en betaalbare woningen.
- Wij stimuleren het wonen in de binnenstad.
- Wij bouwen aan een levendig stadsdeel in zuid (als uitkomst van het project Hart van Zuid).

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- We gaan de woningbouw versnellen met de focus op realisatie van woningen en uitvoering van woningbouwprojecten. Het uitgangspunt wordt maximaal programmeren voor 100% realisatie. Daarbij proberen wij projecten zoveel mogelijk naar voren te halen of te versnellen. De nieuwbouwraming voor 2018 en 2019 is ambitieus. Wat er feitelijk wordt gerealiseerd is in belangrijke mate afhankelijk van de markt. De markt heeft op dit moment te maken met oplopende tekorten in personeel en materiaal alsmede een sterke stijging van de bouwkosten. Dit zal van invloed zijn op de doorlooptijd/haalbaarheid van projecten en leiden tot vertraging of mogelijk zelfs uitval van projecten.
- Wij sturen strakker op de prestatieafspraken met Welbions om de minimale sociale woningvoorraad op peil te houden.
- We stimuleren het wonen in de Binnenstad.
- We stimuleren de ontwikkelpartner in Hart van Zuid om die deelgebieden waarover zij de regie heeft in Hart van Zuid zo spoedig mogelijk tot (woningbouw-)ontwikkeling over te gaan.
- We faciliteren en, waar mogelijk, stimuleren private ontwikkelingen aan de randen' van Hart van Zuid. (Etef Journee, EMGA/Dikkers).
- Ten zuiden van het station wordt de ruimte benut en worden de kansen benut voor de versterking van de economische structuur door de ontwikkeling van een internationaal bruisend zakenklimaat. De vitaliteit van het zuidelijk stadsdeel wordt verbeterd door de ontwikkeling van een gevarieerd programma (wonen, werken, leren en recreëren).
- We gaan de prioriteiten van ons toezicht herijken. Dit om ook met het toezicht aan te sluiten bij de opgaven in de stad (bijvoorbeeld duurzaamheid). Om dat te doen worden de toetscriteria als constructieve veiligheid, brandveiligheid en duurzaamheid herijkt.

Wat blijven we doen?

- Monitoren nieuwbouwprogramma.
- Basisregistratie adressen en gebouwen (BAG), de topografische kaart Hengelo en geografische databases beheren en onderhouden en vastgoed- en geo-informatie inwinnen, beheren, analyseren en presenteren.
- Omgevingsvergunningen verstrekken zoals rond bouw, verontreiniging, brandveiligheid en bomen kappen.
- Toezicht houden op naleving van omgevingsvergunningen en handhaven.

Wat mag het kosten?

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
8.30.1	Stadsvernieuwingsactiviteiten	-109	-47	-30	-30	-30	-30
8.30.2	Integraal Actieplan Binnenstad	0	-418	-423	-420	-417	-414
8.30.3	Constructieve veiligheid	-134	-97	-94	-94	-94	-94
8.30.4	Volkshuisvesting	-99	-82	-90	-90	-90	-90
8.30.5	Vergunningverlening bouwen	1.264	710	811	811	811	811
8.30.6	Handhaving bouwen	-593	-773	-608	-655	-545	-412
8.30.8	Startersleningen SVN	-81	-71	-61	-61	-61	-61
Totaal taakveld		247	-779	-495	-540	-426	-290

Financiële toelichting

8.30.5 Vergunningverlening bouwen (€ 101.000)

In 2018 is door de aantrekkende bouw de begroting zowel aan de opbrengsten als aan de kostenkant verhoogd met € 200.000. Voor 2019 is dit eveneens gedaan en onder meer verwerkt in het financieel perspectief (19-FP-8.3 en 19-FP-8.4), zodat deze ontwikkeling budgetneutraal verloopt. Door de verschuivingen in de sector Fysiek en de herverdeling van taken is een deel van de medewerkers ingezet op andere taken dan in 2018 (voornamelijk vergunningverlening evenementen door hogere aantallen en een verbeterd maar intensiever proces) waardoor er op dit subtaakveld minder uren worden begroot.

8.30.6 Handhaving bouwen (€ 166.000)

Het voordeel wordt hier veroorzaakt door lagere formatie (€ 41.000), een verschuiving van werkzaamheden naar het juiste taakveld (€ 77.000), verschuiving van juridische capaciteit naar taakveld 7.4 vanwege meer gevraagde inzet (€ 28.000) en een verlaging van het sectoruurtarief (€ 20.000). Meerjarig ontstaat er vanaf 2021 een voordeel doordat de kosten van de invoering van de Omgevingswet teruglopen.

Programma 9 Bestuur en ondersteuning

Aanspreekpunt bestuurlijk	Burgemeester Schelberg
Betrokken sector(en)	Directie/Dienstverlening/Middelen
Aanspreekpunt ambtelijk	Jan Eshuis/Martin Fleer/Pieter Kistemaker

Hoofddoelstelling

Open bestuursstijl

We willen een eigentijdse gemeente zijn; in onze dienstverlening en ook in onze bestuursstijl. De Hengelse inwoners, ondernemers en organisaties staan centraal. We focussen op zaken waar de stad aantoonbaar behoefte aan heeft. Onze bestuursstijl is open en doelgericht. We gaan samen optrekken met onze inwoners om te werken aan de oplossingen voor Hengelo. We zoeken daarvoor het gesprek met elkaar en met de samenleving en bieden ruimte om het echt samen te doen.

Bestuurlijke samenwerking

Onze bestuursstijl (open en doelgericht) is ook regionaal georiënteerd, primair gericht op de inhoud van de samenwerking. Daarbij zoeken we vervolgens de beste vorm. Dat betekent dat het principe van 'coalitions of the willing' voorop blijft staan, waarbij wij groot belang hechten aan het tempo en de slagvaardigheid van de samenwerking.

Dienstverlening

Bij een moderne overheid hoort een moderne dienstverlening. We gaan onze dienstverlening de komende periode nog meer vanuit de logica van de inwoners en partners vormgeven. We hebben daarvoor vijf serviceformules ontwikkeld. Zo gaan we er voor zorgen dat Hengeloërs en partners vooraf weten wat ze van ons kunnen verwachten.

Financieel

Wij streven naar een transparant en betrouwbaar financieel huishoudboekje. Uitgangspunt is een financieel gezonde gemeente met een meerjarig reëel sluitende begroting en voldoende reserves om incidentele tegenvallers op te vangen. We blijven strak sturen op de financiële huishouding van de gemeente. De lasten voor de inwoners blijven in 2019 grotendeels gelijk. Er komt geen verhoging van de gemeentelijke belastingen, afgezien van de inflatiecorrectie. Dit geldt voor inwoners, bedrijven en instellingen.

Financieel overzicht

Programma 9 Bestuur en ondersteuning			(bedragen * 1.000)			
Taakveld	Lasten Begroting 2019	Baten Begroting 2019	Saldo Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.1 Bestuur	-4.264		-4.264	-4.291	-4.259	-4.248
0.2 Burgerzaken	-2.331	988	-1.343	-1.388	-1.403	-1.415
0.4 Overhead	-27.424	2.342	-25.082	-25.189	-25.076	-25.090
0.5 Treasury	-13.997	17.212	3.215	3.394	3.161	2.938
0.61 OZB woningen	-832	10.567	9.734	9.781	9.941	10.042
0.62 OZB niet-woningen	-89	12.426	12.336	12.468	12.674	12.900
0.63 Parkeerbelasting	-46	1.620	1.574	1.573	1.572	1.571
0.64 Belastingen overig	-33	805	772	772	772	772
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		140.063	140.063	141.338	141.825	142.732
0.8 Overige baten en lasten	-4.600	597	-4.003	-4.583	-5.001	-6.261
0.9 Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
0.10 Mutaties reserves	-11.038	13.838	2.799	-43	-2.303	-3.755
Totaal programma	-64.656	200.457	135.802	133.832	131.902	130.184

Relevante beleidsnota's

- Financiële verordening 2018
- Nota investerings- en activeringsbeleid 2017
- Notitie gewenste hoogte algemene reserve 2012
- Nota reserves en voorzieningen 2016
- Treasurybesluit 2014
- Beleidsregels publieke taak leningen en garanties gemeente Hengelo 2014
- Nota verbonden partijen (2014)

Beleidsindicatoren

Er zijn voor dit programma geen eigen gemeentelijke beleidsindicatoren.

Kengetallen

Verplichte kengetallen	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Formatie (<i>fte per 1.000 inwoners</i>)	8,2	8,15 (2017)	8,25
Bezetting (<i>fte per 1.000 inwoners</i>)	8	7,71 (2017)	8,05
Apparaatskosten (<i>kosten per inwoner</i>)	618	686,96 (2018)	716
Overhead (<i>percentage van de totale lasten</i>)	6,47	8,88% (2018)	8,29%
Externe inhuur (<i>percentage van totale loonsom + kosten externen</i>)	4,98	2,02	2,16
Gemiddelde WOZ-waarde	163.000 (2015)	€ 166.000 (2016)	€ 168.000 (2017)
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	651 (2016)	€ 674 (2017)	€ 714 (2018)
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	747 (2016)	€ 780 (2017)	€ 787 (2018)

Verbonden partijen

- Regio Twente/Regio Twente,
- Bestuurscommissie Agenda van Twente
- Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Financiën
- In dit programma is vooral de bestuurlijke dimensie van de samenwerking aan de orde, verwoord in de doelstellingen van taakveld 0.1 bestuur. De inhoudelijke onderdelen van Regio Twente, zoals de GGD en de recreatieparken komen in de desbetreffende inhoudelijke programma's terug.
- Regio Twente, Kennispunt Twente/
- Regio Twente, Shared Service Netwerk Twente (SSNT)
- Deze bedrijfsvoeringsonderdelen zijn voorbeelden van regionale samenwerking op de bedrijfsvoering met als doelstellingen de 3K's, verhoging kwaliteit, vermindering kosten en kwetsbaarheid.

Taakveld 0.1. Bestuur

Betrokken afdeling(en)	Griffie/Directie/Financiën
(Deel)Budgethouder(s)	Gert Jan Eeftink/Jan Eshuis/Pieter Kistemaker
Financieel adviseur	Dolf Bosveld/Albert Jan Pleiter/Silvia Pikkemaat

Wat willen we bereiken?

Wij willen een eigentijdse gemeente zijn; in onze dienstverlening en ook in onze bestuursstijl. Wij doen het slim, democratisch en met meer service. In onze planprocessen krijgen onze inwoners meer te zeggen (en zal de gemeente ook luisteren). Dit heeft al geleid tot het Interventieprogramma Sociaal Domein en zal ook één van opbrengsten worden van de invoering van de nieuwe Omgevingswet. Werken vanuit de logica van de klant/inwoner komt centraal te staan. We bieden meer ruimte aan en willen samen optrekken met onze inwoners en onze raad om te werken aan de oplossingen voor Hengelo.

Onze bestuursstijl (open en doelgericht) is ook regionaal georiënteerd, gericht op de inhoud en op samenwerking. Wij willen graag zowel binnen de raad als het college over en weer collegiaal werken, dat is anders dan vanuit 'je eigen doos met dossiers' met daaraan verbonden opvattingen en overtuigingen. Wij streven naar consensus in brede en vitale coalities. We zoeken daarvoor het gesprek met elkaar en met de samenleving over dilemma's, lastige samenhangen, voor- en nadelen van beleid. Ook de raadsleden moeten mee kunnen kijken hoe beleid vorm krijgt, dat kan bijvoorbeeld via raadswerkgroepen.

Bij de regionale samenwerking blijft voor ons het principe van coalitions of the willing voorop staan. Met een open houding acteren wij in regionaal verband, waarbij geen enkele samenwerking op voorhand wordt uitgesloten. Actief doorpakken, tempo en slagvaardigheid wegen voor ons zwaarder dan het altijd blijven koersen op het samenwerken met alle 14 gemeenten.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- Wij gaan richting geven, luisteren en ruimte bieden aan inwoners, ondernemers en organisaties. Wij zoeken hen actief op en brengen ze in positie.
- Wij gaan regelmatig open voorstellen aan de raad voorleggen.
- Wij kiezen een pro actieve stijl, waarbij we ons niet afhankelijk opstellen van de media, maar vooral onze eigen kanalen en die van onze partners in de stad inzetten.
- Onze open communicatie is tijdig, regelmatig en in begrijpelijke taal en gericht op voorlichting in plaats van verkopen.
- We betrekken inwoners in een vroeg stadium bij beleid. Bewonersinitiatieven in wijken faciliteren we. Onze rol is daarbij in verbinding brengen van verschillende initiatieven en netwerken. En het betekent voor de gemeente vooral de bereidheid tot loslaten.
- Wij gaan de projecten uit de Agenda voor Twente uitvoeren, waarbij wij een positieve grondhouding hebben naar het verhogen van het budget tot € 12,50 per inwoner op het moment dat er een goede invulling is voor de nu beschikbaar gestelde € 7,50 en het financieel haalbaar is.

Wat blijven we doen?

- De leden van de gemeenteraad en het college van B en W betalen.
- De gemeenteraad ondersteunen door middel van een griffie en een rekenkamer.
- Bestuurlijk samenwerken in de Regio Twente, Euregio en in VNG-verband en dit bekostigen.

- Actieve deelname in de (eu)regionale samenwerkingsverbanden als MONT en Eurocities.
- Het lobbynetwerk in Den Haag, Brussel en Euregio benutten.

Wat mag het kosten?

Taakveld 0.1 Bestuur		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.10.1	Raad en raadscommissies	-833	-910	-924	-952	-951	-951
0.10.2	Griffie	-284	-294	-329	-329	-329	-329
0.10.3	Rekenkamer	-48	-64	-21	-21	-21	-21
0.10.6	College van burgemeester en wethouders	-1.029	-1.551	-1.616	-1.616	-1.585	-1.574
0.10.7	Bestuurlijke samenwerking	-524	-1.207	-1.218	-1.218	-1.218	-1.218
0.10.8	Reg./intern. samenwerking	-84	-153	-156	-156	-156	-156
Totaal taakveld		-2.802	-4.179	-4.264	-4.291	-4.259	-4.248

Financiële toelichting

0.10.6 College van B en W (- € 65.000)

Het nadeel wordt o.a. veroorzaakt door de stijging begrote loonkosten (€ 42.000) en de verzekering kortleven risico wethouders (€ 20.000) op basis van de Kaderbrief 2019-2022, 19- FP-9.3.

0.10.8 Regionale/internationale samenwerking (- € 5.000):

Verschuiving van de formatiebezuiniging (bezuinigingsvoorstel 2016-2019: O 7.3.1. bestuursondersteuning) van subtaakveld 0.80.7 Externe subsidieverwerving naar subtaakveld 0.10.8 Regionale en internationale samenwerking. In de politieke markt d.d. 4 juli is besloten om de formatiebezuiniging te laten vervallen (ten behoeve van de intensivering van het internationaal beleid).

Taakveld 0.2. Burgerzaken

Betrokken afdeling(en)	Burgerzaken
Budgethouder(s)	Martin Fleer/Aquine Zondag
Financieel adviseur	Jan Akkerman

Wat willen we bereiken?

Wij willen onze baliemedewerkers klaarstomen voor de toekomst. De huidige afdeling Burgerzaken bestaat uit de traditionele afdeling Burgerzaken én het klantencontactcentrum (KCC). De afdeling staat voor ingrijpende veranderingen. Dat geldt met name voor het werk aan de balie. Het aantal aanvragen voor paspoorten en ID-kaarten loopt vanaf maart 2019 namelijk drastisch terug met ongeveer 70%. Tegelijkertijd hebben we te maken met een steeds verder toenemende digitalisering.

De klanten die straks nog aan de balie komen, hebben vaak speciale aandacht nodig. Het werk aan de balie wordt dus minder, maar ingewikkelder. Dat vereist een ander type baliemedewerker.

De rol van het KCC wordt juist steeds groter. Wij willen de dienstverlening vanuit het KCC uitbreiden en nóg beter laten aansluiten op de verwachtingen van onze klanten.

Verder vinden wij het belangrijk dat medewerkers zo goed mogelijk meegaan met alle veranderingen. En wij zoeken een goede balans tussen optimale dienstverlening, kwaliteit van persoonsgegevens, privacy, beveiliging en fraudebestrijding.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

- De afdeling Burgerzaken zal in naam verdwijnen. De kerntaken van Burgerzaken blijven natuurlijk wel bestaan, met name op het gebied van identiteitsmanagement en persoonsinformatie. Sterker nog, deze taken en de daarvoor benodigde vakkennis zijn van groot belang voor de dienstverlening.
- We gaan meer aandacht besteden aan de communicatie met onze klanten. We schrijven aantrekkelijke, heldere en leesbare teksten, die zijn afgestemd op de ontvanger.
- We besteden meer aandacht aan de motivering van onze besluiten.
- In onze mondelinge communicatie zijn we open, vriendelijk en duidelijk.

Wat blijven we doen?

- Informatie verschaffen via het KCC en website.
- Uitvoeren van naturalisatieprocessen.
- Voltrekken van huwelijken en geregistreerde partnerschappen.
- Opmaken en verstrekken van identiteitsbewijzen (rijbewijzen en/of reisdocumenten).
- Opmaken en verstrekken van akten van de burgerlijke stand, zoals bij geboorte, huwelijk en overlijden.
- Het organiseren van verkiezingen.
- Uitvoeren van de Wet op de Lijkbezorging.
- Vastleggen, verstrekken en bijhouden van gegevens over inwoners uit de Basis Registratie Personen (BRP).

Wat mag het kosten?

Taakveld 0.2 Burgerzaken		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.20.1	Burgerzaken	-872	-998	-979	-1.023	-1.039	-1.051
0.20.3	Vastgoedinformatie	-352	-409	-364	-364	-364	-364
Totaal taakveld		-1.224	-1.407	-1.343	-1.388	-1.403	-1.415

Financiële toelichting

0.20.1 Burgerzaken (€ 19.000)

Met ingang van 2014 is de geldigheidsduur voor identiteitsbewijzen van 5 naar 10 jaar gegaan (voor personen van 18 jaar en ouder). Dit heeft tot gevolg dat de vervanging van bewijzen die afgegeven zijn in 2014 in 2019 beperkt plaatsvindt. Daarom zijn zowel de baten en lasten van Burgerzaken met ingang van 2019 fors verlaagd. De baten zijn met circa € 700.000 verlaagd en de lasten met ongeveer € 718.000.

0.20.3 Vastgoedinformatie (€ 45.000)

Het voordeel is het gevolg van de verschuiving van de inzet personele uren naar groenadviezen.

Taakveld 0.4. Dienstverlening (Overhead)

Betrokken afdeling(en)	Stafondersteuning/Communicatie/Financiën/Concern control/sectoren Dienstverlening/Middelen/Sociaal/Fysiek
Budgethouder(s)	Jan Eshuis/Martin Fleeer/Pieter Kistemaker/Katja Boerrigter/Henk-Jan Tromp
Financieel adviseur	Bert Lankheet/Albert Jan Pleiter/Silvia Pikkemaat/Gert Puppels/Annelyn te Wierik

Wat willen we bereiken?

In tegenstelling tot het oude gemeentelijke aanbod-denken gaan we onze dienstverlening de komende periode meer vanuit de 'logica van onze inwoners' vormgeven. Dat doen we door te onderkennen dat de inwoner uiteenlopende rollen heeft in relatie tot onze gemeente. En dat deze rol het type dienstverlening bepaalt dat daar vervolgens bij past. De inwoner als participant realiseert samen met de overheid een product of beleid. De inwoner als klant vraagt om de levering van standaardproducten als een paspoort of een buurtfeest of om het wegwijs maken bij het verkrijgen van een rolstoel of een horecaverunning. De inwoner als onderdaan heeft alles te maken met het toezien op wet- en regelgeving. En de rol van de gemeente bij de inwoner als gebruiker draait om het zorgen voor een veilige, schone en leefbare stad.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Op basis van deze rollen en relaties hebben we dienstverleningsformules ontwikkeld: Flitsformule, Wegwijsformule, Co-creatieformule, Handhaafformule en de Beheerformule. Alle producten en diensten die wij als gemeente Hengelo leveren behoren tot één van deze formules, waarbij het niet uitmaakt of een product nu vanuit bijvoorbeeld sociale domein of fysieke domein wordt geleverd. De geboden dienstverlening en gehanteerde interne werkwijzen zijn voor alle producten binnen een formule gelijk. Hierdoor sluiten we aan bij de verwachting van de inwoner: leveren van een goede en consequente dienstverlening ongeacht het product of dienst. Hierdoor bieden we zekerheden waar de inwoner ons aan mag houden. Daarnaast biedt het onze medewerkers houvast: er gelden interne afspraken en leren onze medewerkers van elkaar ongeacht in welke afdeling ze zitten of voor welk werkgebied ze verantwoordelijk voor de dienstverlening zijn. Een belangrijk aandachtspunt voor 2019 is dat medewerkers zich bewust worden van de houding en gedrag die past bij een formule, en dit vervolgens gaan toepassen.

Het formule-denken helpt ons niet alleen bij het verbeteren van onze dienstverlening. Het stuurt ons ook bij de inrichting van het nieuwe stadskantoor. Voor de producten die tot de Co-creatieformule behoren, zullen we bijvoorbeeld meer ontmoetingsruimtes gaan creëren waarin we inwoners, instellingen, ondernemers etc. kunnen ontvangen en creatief kunnen samenwerken. In het nieuwe stadskantoor zullen ook ruimtes aanwezig zijn om de producten die vallen onder de Wegwijsformule optimaal te kunnen ondersteunen. Door onze producten te implementeren volgens de Flitsformule en omdat onze inwoners digitaal vaardiger worden zijn minder fysieke balies benodigd. Het digitaal vaardiger worden van onze inwoners en de eisen die ze als gevolg daarvan stellen aan hoe wij informatie verstrekken over onze producten en diensten noodzaakt ons om in 2019 een nieuwe website te gaan realiseren. Om dezelfde redenen zullen we in 2019 ook meer innovatie technologische oplossingen gaan toepassen. We zien vooral op dit gebied veel mogelijkheden door het inzetten van blockchain en beter gebruik van aanwezige data.

We gaan tenslotte in 2019 ook inzetten op het verder digitaliseren en automatisering van onze interne processen, waardoor we beter kunnen voldoen aan de eisen die gesteld worden vanuit de formules en de verwachtingen die onze inwoners hebben.

Als bijdrage ter dekking van de in de Kaderbrief 2019-2022 opgenomen investeringsagenda wordt de ambtelijke organisatie een efficiency taakstelling opgelegd die op termijn oploopt naar 2% van de totale bruto loonsom. Deze taakstelling wordt flexibel ingevuld, omdat er een wisselwerking bestaat met de nieuwe taken en beleidsintensiveringen van bestaande taken die voortvloeien uit het coalitieprogramma.

Wat blijven we doen?

Voor veel producten en diensten leveren we al jaren een goede dienstverlening. Dit blijven we zeker voor deze producten ook doen. Alles wat we daar geleerd hebben zetten we in om de dienstverlening te verbeteren voor die producten en diensten waar het nodig is. We gaan dus vooral kijken naar wat we vandaag al goed doen en gaan daar verder op door ontwikkelen.

Voorbeelden van producten en diensten waar we het goed doen en de werkwijzen en uitgangspunten die we daar hanteren gaan gebruiken voor het verbeteren van andere producten zijn onder andere:

- de telefonische bereikbaarheid van ons klantencontactcentrum;
- MijnHengelo.nl – selfservice en informatievoorziening op maat voor verschillende doelgroepen;
- e-Formulieren – voor de meeste producten is een handig digitaal aanvraagformulier beschikbaar;
- Afhandelen van vragen via Whatsapp – in plaats van de telefoon zoeken Hengeloërs steeds vaker contact met de gemeente via andere moderne communicatiemiddelen.

We realiseren ons heel goed dat naast de grote groep inwoners die meer en meer digitaal willen communiceren met de gemeente er een groep mensen is die dit juist niet wil. Voor deze groep mensen blijven we de mogelijkheid bieden om via de traditionele kanalen zoals de balie, post en telefoon met ons te communiceren.

De ambtelijke organisatie neemt een open houding aan ten opzichte van de bevolking en is verander-bereid.

De communicatie vanuit de organisatie zal vooral pro actief zijn, via diverse kanalen: traditionele en nieuwe media. Wij zetten vooral onze eigen kanalen in en stellen ons niet afhankelijk op van de media. De nieuwe website zal tezamen met een nieuwe huisstijl ook bijdragen aan een meer eigentijdse uitstraling van de gemeente, passend bij de houding die we willen aannemen.

We kijken kritisch naar maatschappelijke ontwikkelingen en de gevolgen die dit heeft voor de ambtelijke organisatie. De gemeentelijke organisatie moet adequaat toegerust zijn op haar (huidige en toekomstige) taken, zoals in het sociaal domein en bij de nieuwe Omgevingswet.

De formatie van de gemeentelijke organisatie is gekoppeld aan de taken die we uitvoeren. We kijken permanent of we zaken anders, slimmer, beter en efficiënter kunnen uitvoeren.

Wat mag het kosten?

Taakveld 0.4 Overhead				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.40.1	Directie	-1.631	-2.385	-2.304	-2.304	-2.304	-2.306
0.40.2	Dienstverlening	-14.076	-16.710	-17.287	-17.266	-17.137	-17.149
0.40.3	Middelen	-4.928	-5.198	-5.048	-5.181	-5.197	-5.197
0.40.4	Sociaal	-879	-1.350	-1.056	-1.056	-1.056	-1.056
0.40.8	Fysiek	-1.364	-1.026	-927	-923	-922	-922
0.40.9	Doorberekende overhead	1.410	1.616	1.540	1.540	1.540	1.540
Totaal taakveld		-21.468	-25.052	-25.082	-25.189	-25.076	-25.090

Financiële toelichting

0.40.1 Overhead Directie (€ 81.000)

Het voordeel wordt veroorzaakt door lagere salariskosten.

0.40.2 Overhead Sector Dienstverlening (- € 577.000)

De (forse) uitzetting van de budgetten bij de sector dienstverlening bestaat uit een groot aantal mutaties. De belangrijkste zijn:

- De huur van de Hazenweg is in overleg met de nieuwe verhuurder verlengd tot 31 december 2019. Hierdoor ontstaan extra lasten.
- Het GBT gaat per 1 mei 2019 over naar nieuwe huisvesting. Hierdoor valt een deel van de opbrengsten weg.
- In de Kadernota 2018-2021 is budget toegewezen voor het digitaliseren van het archief.
- Versterking ICT-beheer voor het sociaal domein (Kaderbrief 2019-2022).
- Overige mutaties loonkosten.
- Lagere kapitaallasten.

Effect huisvesting / huur 2019	- € 364.000
Opbrengsten derden	- € 154.000
Digitaal archief Kadernota 2018-2021	- € 252.000
Uitbreiding formatie voor het ICT-beheer sociaal domein	- € 130.000
Overige mutaties loonkosten	€ 73.000
Lagere kapitaallasten	€ 234.000
Overig	€ 16.000

0.40.3 Overhead Sector Middelen (€ 149.000)

De belangrijkste wijzigingen in de budgetten zijn:

Het budget voor accountantskosten is conform de Kadernota 2019-2022 verhoogd met € 48.000; hier staat tegenover dat de salarislasten met ruim € 156.000 zijn verlaagd.

0.40.4 Overhead sector Sociaal (€ 294.000)

Er is sprake van een voordeel van € 103.000 doordat de stelpost overhead binnen het taakveld Sociaal is verrekend. Ook is er in 2019 een voordeel van € 30.000 door een verschuiving in de toerekening van salarissen aan andere taakvelden.

In 2018 zijn enkele budgetten opgehoogd voor in totaliteit € 158.000, waarvan € 103.000 ter dekking van WW-gelden voor voormalig personeel. Ten opzichte van de jaarschijf 2019 betekent eveneens een voordeel.

0.40.8 Overhead sector Fysiek (€ 100.000)

Doordat de procesregisseur Gildebor wordt verantwoord op de taakvelden en niet meer op overhead (€ 85.000), en de stijging in begrote loonkosten minder is dan meegenomen in de begroting 2018 (circa €25.000) ontstaat er een voordeel. Daartegenover staan hogere kapitaallasten (€ 5.000) en enkele indexeringsverschillen.

0.40.9 Doorberekende overhead (- € 76.000)

Het nadeel op de doorberekende overhead is het gevolg van de lager begrote ambtelijke inzet van uren aan investerings- en grondexploitatieprojecten.

Taakveld 0.5. Treasury

Betrokken afdeling(en)	Financiën
Budgethouder(s)	Pieter Kistemaker/Gijs Tiebot
Financieel adviseur	Bert Lankheet

Wat willen we bereiken?

We beschikken over voldoende financiële middelen om de begrotingstaken binnen de door de raad vastgestelde kaders van de begroting uit te kunnen voeren (aantrekken of uitzetten).

We willen een duurzame toegang tot financiële markten verkrijgen tegen acceptabele condities.

We willen de risico's verbonden aan de treasuryfunctie beheersen (renterisico's, liquiditeitsrisico's en kredietrisico's).

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Wij gaan de informatievoorziening die moet leiden tot een goede liquiditeitsprognose verbeteren.

Wat blijven we doen?

- We stellen een financieringsbehoefte op en analyseren de leningenportefeuille, rekening houdend met de wettelijke normen kasgeldlimiet en renterisiconorm.
- We volgen de rentemarkt nauwgezet.
- We anticiperen op onze liquiditeitsbehoefte door het aantrekken van kortlopende en langlopende geldleningen.
- We verstrekken geen geldleningen en garanties aan derden met uitzondering van leningen met gedeelde garantstelling met het Waarborgfonds Sport.
- We beheersen de risico's en proberen zoveel mogelijk zekerheden te vestigen bij leningen die in het verleden aan derden zijn verstrekt.

Wat mag het kosten?

Taakveld 0.5 Treasury		Saldo (bedragen x 1.000)					
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.50.0	Treasury	5.222	2.623	2.449	2.628	2.429	2.380
0.50.1	Rente interne financiering	-44	-36	-34	-33	-33	-32
0.50.2	Deelnemingen	1.906	1.210	800	800	765	590
Totaal taakveld		7.084	3.797	3.215	3.394	3.161	2.938

Financiële toelichting

0.50.0 Treasury (- € 174.000)

Door de aanhoudend lage rentepercentages op opgenomen geldleningen nemen de lasten voor de eigen financiering met circa € 1,1 miljoen af. De lage rente veroorzaakt ook lagere rentebaten op verstrekte leningen aan woningbouwcorporaties, instellingen en ambtenaren (- € 880.000). De dekking uit doorberekende kapitaallasten is in 2019 € 399.000 lager door een lagere boekwaarde en verlaging van het omslagpercentage van 2,25% naar 2%.

0.50.2 Deelnemingen (- € 410.000)

De baten uit dividenden nemen ten opzichte van 2018 met ruim € 400.000 af. In 2018 is de begroting gewijzigd door uitzonderlijk hoge dividenden van BNG Bank (€ 440.000) en Twence (€ 379.000). Voor 2019 en verder gaan we uit van respectievelijk € 300.000 en € 140.000. Ook voor Enexis is voorzichtigheidshalve het in 2018 met € 17.000 verhoogde dividend niet structureel bevonden. Vanaf 2022 vervalt de borgstellingsvergoeding Twence (- € 210.000). Een volledig overzicht van deelnemingen met dividendbaten is opgenomen in de paragraaf 6.5 Financiering.

Taakvelden 0.61. – 0.64 Belastingen

Betrokken afdeling(en)	Financiën
Budgethouder(s)	Pieter Kistemaker/Henk-Jan Tromp/Gijs Tiebot
Financieel adviseur	Silvia Pikkemaat/Sem Becker/Mart Keur

Wat willen we bereiken?

Het verkrijgen van algemene dekkingsmiddelen als bijdrage aan een sluitende begroting.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

In de Kaderbrief 2019 -2022 zijn de uitgangspunten voor de woonlastenontwikkeling en de aanpassing van de tarieven vastgelegd. In de paragraaf 6.1 'Lokale heffingen' wordt hierop nader ingegaan.

Wat blijven we doen?

Het heffen en invorderen van de volgende belastingen als onderdeel van de algemene dekkingsmiddelen:

- Onroerend zaakbelastingen.
- Parkeerbelasting.

- Hondenbelasting.
- Precariobelasting.

De tarieven worden in principe alleen aangepast met de inflatiecorrectie.

Wat mag het kosten?

OZB-woningen en OZB-niet-woningen

Taakveld 0.61 OZB woningen					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.61.1	OZB woningen	9.328	9.698	9.734	9.781	9.941	10.042
Totaal taakveld		9.328	9.698	9.734	9.781	9.941	10.042

Taakveld 0.62 OZB niet-woningen					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.62.1	OZB niet woningen	11.418	11.961	12.336	12.468	12.674	12.900
Totaal taakveld		11.418	11.961	12.336	12.468	12.674	12.900

Financiële toelichting

0.61.1 OZB woningen/O.62.1 niet-woningen (€ 411.000)

De opbrengst OZB is € 461.000 hoger door de inflatiecorrectie van 0,6% op basis van de Kaderbrief 2019-2022 en de toename van het aantal belastbare objecten. Daarnaast is er nog sprake van een doorwerkend effect uit de Kadernota maatschappelijke takenverkenning 2016-2019 namelijk O.8.2.1 OZB cumulatief 0,6%.

Daarentegen is een nadeel van € 50.000 door hogere perceptiekosten vanuit het GBT als gevolg van een nieuwe werkwijze voor de kostenverdeling.

Parkeerinkomsten, hondenbelasting en precariobelasting

Taakveld 0.63 Parkeerbelasting					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.63.1	Parkeerinkomsten	1.555	1.436	1.574	1.573	1.572	1.571
Totaal taakveld		1.555	1.436	1.574	1.573	1.572	1.571

Taakveld 0.64 Belastingen overig					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.64.1	Hondenbelasting	456	456	477	477	477	477
0.64.2	Precariobelasting	247	286	295	295	295	295
Totaal taakveld		703	741	772	772	772	772

Financiële toelichting

063.1 Parkeerinkomsten (€ 138.000)

Ten opzichte van 2018 zijn er lagere perceptiekosten vanuit het GBT (€ 83.000). De perceptiekosten worden door het GBT zo gericht mogelijk toegerekend en dit heeft voor dit taakveld een positief herverdeeffect. Daarnaast zijn de begrote parkeerinkomsten structureel verhoogd (€ 55.000) ter dekking van de kapitaallasten van investeringen in parkeergarage De Beurs en het Shop & Go concept in 2018.

Taakvelden 0.7. – 0.10 Financiën

Betrokken afdeling(en)	Financiën/Stad en Regie
Budgethouder(s)	Gijs Tiebot/Willy van Diepen
Financieel adviseur	Marianne Peper/ Silvia Pikkemaat/Mart Keur/Mariska Reimink

Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een transparant, robuust en betrouwbaar financieel huishoudboekje. Uitgangspunt is een financieel gezonde gemeente met een meerjarig reëel sluitende begroting en voldoende weerstandsvermogen (reserves) om incidentele tegenvallers op te kunnen vangen.

Wat gaan we daarvoor anders doen in 2019?

Wij gaan de tekorten binnen het sociaal domein evenwichtig en verantwoord aanpakken. De wijze waarop hier invulling aan zal worden gegeven zal in een Interventieprogramma worden vermeld.

Wat blijven we doen?

Wij houden grip op het financiële huishoudboekje en op de algemene reserve.

Voor de tarieven geldt in principe volledige kostendekkendheid. Door doeltreffend en doelmatig te werken, blijven ze voor de inwoners, bedrijven en instellingen zo laag mogelijk.

Externe subsidies verwerven, realiseren en verantwoorden. Wij blijven de mogelijkheden tot cofinanciering door andere overheden en partners optimaal benutten.

We blijven zorgen voor inzichtelijke financiën voor inwoners en ondernemers. Er wordt continu gestreefd om onze planning- en control cyclus verder te ontwikkelen en te digitaliseren.

Via de Beleidsrapportages en de Jaarstukken blijven we de gemeenteraad informeren over de belangrijkste afwijkingen op beleidsinhoudelijk en financieel gebied ten opzichte van de Beleidsbegroting.

Voor de opbrengsten van reclame uitingen blijven we afspraken maken over marktconforme vergoedingen. Er loopt in dat kader nu een nieuwe aanbesteding. Het is op dit moment onzeker af de begrote opbrengst opnieuw gerealiseerd gaat worden. Dit komt door het verdwijnen van het garantiebedrag in de nieuwe afspraken. De eventuele gevolgen hiervan zijn nog niet verwerkt in de meerjarenbegroting 2019-2022, omdat de effecten nu nog niet in te schatten zijn.

Wat mag het kosten?

Taakveld 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.70.1	Uitkeringen gemeentefonds	83.318	87.973	121.260	123.055	123.818	124.975
0.70.2	Integratie-uitkering sociaal domein	47.085	48.779	18.804	18.283	18.007	17.757
Totaal taakveld		130.403	136.752	140.063	141.338	141.825	142.732

Financiële toelichting

0.70.1 en 0.70.2 Uitkeringen gemeentefondsuitkering en integratie-uitkeringen sociaal domein (€ 3.311.000)

In de Kaderbrief 2019-2022 (zaaknummer 2247489) bent u in bijlage 3 geïnformeerd over de laatste ontwikkelingen van de gemeentefondsuitkeringen op basis van de meicirculaire 2018. Het verschil tussen het ramingsbedrag in de begroting 2019 ten opzichte van 2018 is bijna € 3,15 miljoen voordelig. Nadien is er medio juli 2018 nog een rectificatie van het ministerie van BZK geweest met betrekking tot het klassieke re-integratiedeel van de Participatiewet (voordeel € 161.000).

Op basis van de doorrekening van de maartcirculaire 2018 (zaaknummer 2223254) was het verschil al ruim € 3,2 miljoen. Dit betreft met name de extra middelen als gevolg van de hogere accresontwikkeling van het gemeentefonds en de extra middelen voor de Wmo-taken (voor volume-ontwikkelingen en de compensatie voor het verlagen van het abonnementstarief Wmo).

Echter in de begroting 2018 wordt ook het 'oude' uitkeringsjaren 2016 en 2017 verrekend, dat wil zeggen mutaties na het opstellen van de jaarstukken 2017.

Taakveld 0.8 Overige baten en lasten					Saldo (bedragen x 1.000)		
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.80.1	Onvoorziene uitgaven	-13	-176	-166	-166	-166	-166
0.80.5	Begrotingstechnische correctie	-82	193	-1.268	-1.353	-1.753	-1.976
0.80.7	Externe subsidieverwerving	212	-156	-208	-208	-208	-208
0.80.8	Stelposten gemeentefonds	0	-3.580	-2.889	-3.385	-3.403	-4.439
0.80.9	Reclame	593	524	528	528	528	528
Totaal taakveld		710	-3.195	-4.003	-4.583	-5.001	-6.261

Financiële toelichting

0.80.5 Begrotingstechnische correctie (- € 1.461.000)

Grote verschillen worden veroorzaakt door de efficiencytaakstelling van het stadhuis/stadskantoor, de nieuwe stelposten op basis van de Kaderbrief 2019-2022 en de stelpost grondexploitatie.

De efficiencytaakstelling van het stadhuis/stadskantoor loopt op van € 134.000 in 2018 tot structureel € 536.000 in 2019 (op basis van de Kadernota 2017-2020).

In de Kaderbrief 2019-2022 zijn de volgende nieuwe stelposten opgenomen met ingang van 2019:

* Binnenstad Kaderbrief 2019-2022 (19-NB-1)*	- 250.000
* Duurzaamheid Kaderbrief 2019-2022 (19-NB-2)*	- 200.000
* Ambtelijke organisatie: efficiency uitvoering taken (19-NB-5)*	200.000

De opgenomen stelpost grondexploitatie ad € 1,2 miljoen in 2019 is de tegenhanger van de ontwikkeling van de reserve grondexploitatie.

0.80.7 Externe subsidieverwerving (- 52.000):

Verschuiving van de formatiebezuiniging (bezuinigingsvoorstel 2016-2019: 7.3.1. bestuursondersteuning) naar het juiste subtaakveld 0.10.8 regionale/internationale samenwerking.

Stelposten gemeentefonds (€ 691.000):

Algemene stelposten gemeentefonds (- € 1.155.000)

Participatiewet	299.000
Verhoogde asielinstroom	66.000
Armoedebestrijding onder kinderen	- 453.000
Armoedebestrijding onder ouderen	22.000
BTW compensatiefonds	864.000
Looncompensatie (3% structureel m.i.v. 2019)	-1.544.000
BTW verhoging van 6 naar 9%	- 70.000
Afvlakking accressen	- 330.000
Overige kleine verschillen	- 9.000
Totaal:	-1.155.000

Op basis van de diverse gemeentefondscirculaires zijn de bovenstaande stelposten ingesteld en eventueel gewijzigd.

Stelposten gemeentefonds: Wmo en Jeugd (€ 1.846.000):

Stelpost Wmo 2018 Huishoudelijke Ondersteuning	154.000
Stelpost Wmo 2018 Begeleiding	295.000
Stelpost Jeugd(zorg) 2018	647.000
Verwachte rijksbijdrage 2019 Jeugd	375.000
Verwachte rijksbijdrage 2019 Wmo	375.000
Totaal:	1.846.000

De stelposten 2018 voor de Wmo en Jeugd zijn geraamd op basis van de meicirculaire 2018 (zie bijlage 3 van de Kaderbrief 2019-2022 met zaaknummer 2247489). Daarnaast zijn de (lasten)budgetten voor de Wmo en Jeugd voor de prijsontwikkeling 2019 geïndexeerd, maar de

rijksbijdragen hiervoor ontvangen we pas bij de meicirculaire 2019 van het gemeentefonds. Vandaar dat er op de stelposten ook verwachte rijksbijdragen voor 2019 zijn geraamd.

Taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.90.1	Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Totaal taakveld		0	0	0	0	0	0

0.90.1 Vennootschapsbelasting

Bij het opstellen van de begroting 2019 is geen rekening gehouden met een te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting (VpB). Wij hebben over 2016-2017 het standpunt ingenomen dat we voor 2016-2017 niet VPB plichtig zijn en dit standpunt met de Belastingdienst gecommuniceerd. De gemeente Hengelo zal wel geheel ofwel gedeeltelijk vennootschapsbelastingplichtig zijn indien de Belastingdienst afwijkt van dit standpunt. Wij zullen de raad hierover informeren, zodra hierover meer bekend is.

Taakveld 0.10 Mutaties reserves				Saldo (bedragen x 1.000)			
Sub	Omschrijving subtaakveld	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
9.80.2	Mutaties reserves programma 2	11	-45	-45	-45	-45	-45
9.80.4	Mutaties reserves programma 4	246	911	725	914	907	691
9.80.5	Mutaties reserves programma 5	-14	0	0	0	0	0
9.80.7	Mutaties reserves programma 7	-2.415	-226	-679	-679	0	0
9.80.8	Mutaties reserves programma 8	275	550	0	0	0	0
9.80.9	Mutaties reserves programma 9	5.435	1.998	2.799	-233	-3.165	-4.402
Totaal taakveld		3.539	3.189	2.799	-43	-2.303	-3.755

Financiële toelichting

9.80.4 Mutaties reserves programma 4 (- € 187.000)

Reserve onderwijshuisvesting (- € 187.000)

In 2019 zijn de lasten die gedekt worden uit de onderwijshuisvestingsreserve € 606.000 hoger dan in 2018. Dit komt voornamelijk door de komst van de nieuwe VO school en de ruimtebehoefte van de OSG. Voor de resterende stijgingen wordt verwezen naar programma 4. In 2019 wordt er €793.000 meer gedoteerd aan de onderwijshuisvestingsreserve, waardoor er per saldo minder uit de reserve wordt gehaald dan in 2018.

9.80.7 Mutaties reserves programma 7 (- € 453.000)

Reserve bodemsanering (- € 453.000)

In 2018 zijn er vanuit de reserve bodemsanering bijdragen geleverd aan een drietal projecten om de bodem te saneren. Het gaat hierbij om de projecten Kuipersdijk (€ 150.000), Hart van Zuid/ Esrein (€ 200.000) en 't Rot (€ 103.000).

9.80.8 Mutaties reserves programma 8 (- € 550.000)

Vereveningsreserve binnenstad (- € 200.000)

In 2018 wordt een bedrag van € 200.000 onttrokken uit de reserve voor de extra afschrijving voor de kiosk Enschedesestraat (in verband met sloop).

Reserve Ruimtelijke kwaliteit Binnenstad (- € 350.000)

In 2018 vinden er twee onttrekkingen plaats uit deze bestemmingsreserve. Voor de herinrichting van de Enschedesestraat wordt € 250.000 bijgedragen uit deze reserve en voor het herstel van de Telgenflat € 100.000.

9.80.9 Mutatie reserves programma 9 (€ 800.000)

Algemene reserve (- € 650.000)

Mutaties in de algemene reserve:

Hogere storting in algemene reserve (Kadernota 2018-2021)	- 1.000.000
Oorspronkelijk verschil in jaarschijf 2019-2018 (Beleidsbegroting 2018)	- 25.000
Rentetoevoeging (van 2,25% in 2018 naar 2% in 2019 over € 5 miljoen)	13.000
Storting i.v.m. Industrieplein	81.000
Storting i.v.m. stelpost Integraal Actieplan Binnenstad	- 417.000
Budgetoverheveling 2017 (begrotingswijziging 2018)	- 754.000
Minder onttrekking t.b.v. sociaal domein (Kadernota 2018-2021)	- 1.885.000
Onttrekking Kaderbrief 2019-2022	3.337.000
Totaal	- 650.000

Bovenstaand overzicht laat zien dat de afgelopen jaren diverse mutaties zijn geweest die de algemene reserve raken, zoals de extra middelen ten behoeve van de binnenstad en Industrieplein. Om de begroting sluitend te presenteren worden er onttrekkingen gedaan, onder meer voor het sociaal domein. Daarnaast is er sprake van een budgetoverheveling van 2017 naar 2018, die via de algemene reserve loopt.

Reserve Grondexploitatie Algemeen (- € 220.000)

Deze dotaties in de reserve grondexploitaties nemen toe in 2019 ten opzichte van 2018 met € 220.000, dit leidt tot een voordeel van de reserve grondexploitatie voor hetzelfde bedrag.

De oorzaken zijn:

Hogere rentecompensatie	-220.000
Verkoop perceel grond in 2018	60.000
Nakomende kosten reeds afgesloten projecten	143.000
Onttrekking voor evenementenplein in 2018	-250.000
Onttrekking actieplan binnenstad in 2018	-1.175.000
Overheveling naar voorziening GREX	1.219.000
Dotatie exploitatieovereenkomst Deldenerstraat in 2018	<u>3.000</u>
Totaal	-220.000

Reserve grondexploitatie onderdeel Erfpachtgronden (- € 423.000)

In 2018 was begroot dat een deel van de winst van de erfpachten naar de algemene dienst zou gaan. In 2019 is als dotatie het volledige resultaat erfpacht geraamd. Dit leidt tot een nadeel. Daarnaast vindt er in 2018 een onttrekking plaats voor de afwaardering perceel grond van de kiosk i.v.m. sloop. (€ 51.000).

Reserve dekking kapitaallasten (€ 2.626.000)

In 2018 zijn er meerdere toevoegingen gedaan aan deze reserve voor onder meer de investeringen in Veldwijk Noord, Enschedesestraat/Lange Wemen en het evenementenplein. Dit betreft allen investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut waarbij al eerder gelden waren gereserveerd. Omdat door de vernieuwde BBV-regels er nu niet ineens afgeschreven mag worden, worden deze gereserveerde bedragen gestort in deze reserve van waaruit de jaarlijkse onttrekkingen worden gedaan. Het meerjarig saldo bestaat uit de onttrekkingen voor de kapitaallasten voor de betreffende projecten en de dotaties voor een gedeelte van de rentecomponent waarvoor nog geen gelden gereserveerd waren.

Reserve egalisatie accommodaties (- € 420.000)

Voor de renovatie van de panden aan de Koekoekweg 18 en Deldenerstraat 25 is in 2018 € 420.000 uit de reserve onttrokken. Hier staat een voordeel tegenover op het subtaakveld 8.20.7 Vastgoed.

Reserve vastgoedbedrijf (€ 72.000)

Voor energie labels is in 2018 € 55.000 aan de reserve onttrokken. In 2019 worden de geraamde advieskosten vastgoed € 40.000 en de taakstelling vastgoed € 87.000 aan de reserve vastgoed onttrokken. Hier staat een nadeel tegenover op het subtaakveld 8.20.7 Vastgoed.

Reserve decentralisatie-uitkeringen(- € 58.000)

In 2018 heeft er een onttrekking plaats gevonden uit de reserve decentralisatie-uitkeringen voor de verhoogde asielinstroom.

Reserve organisatieontwikkeling (- € 127.000)

Het nadeel is als gevolg van o.a. de lagere onttrekking voor het generatiepact en organisatieontwikkeling.

6. Paragrafen

6. Paragrafen

6.1 Lokale Heffingen

Lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen dekking vindt van haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen dient door middel van een door de gemeenteraad vast te stellen verordening te geschieden.

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente, welke vooral door de burgers dienen te worden opgebracht. Lokale belastingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Ongebonden lokale heffingen (o.a. OZB en hondenbelasting) worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd.

De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Hiervoor geldt het uitgangspunt dat ze kostendekkend zijn.

Voor het betalen van rechten en retributies verricht de gemeente diensten. De kosten van de gemeentelijke dienstverlening worden doorberekend in de tarieven. Het beleid is er op gericht deze kosten zoveel mogelijk te beperken en daar waar mogelijk rechtvaardiger te verdelen. Hierdoor wordt een evenwichtige lastenverdeling bereikt.

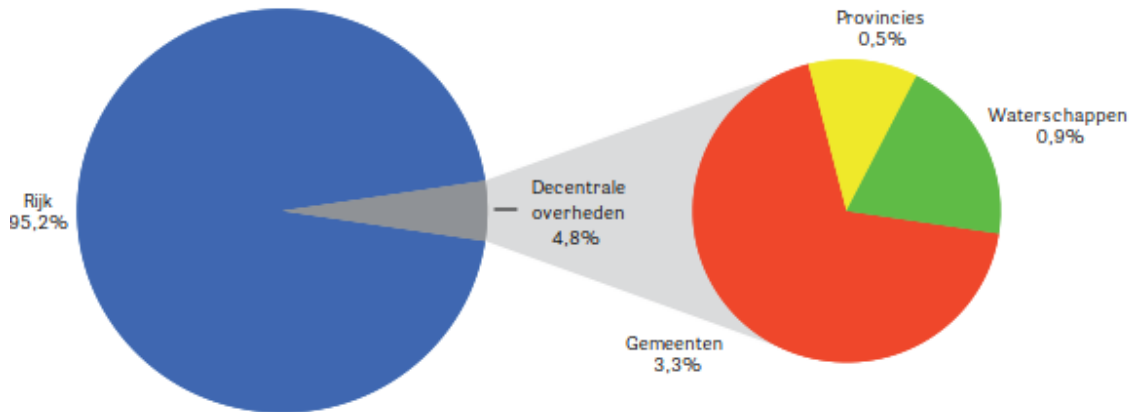
Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording dient de paragraaf lokale heffingen tenminste te bevatten:

- a. de geraamde inkomsten;
- b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;
- d. een aanduiding van de lokale lastendruk;
- e. een beschrijving van het kwijscheldingsbeleid.

Deze paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties daarvan voor de inwoners van de gemeente Hengelo.

A. Overzicht inkomsten gemeentelijke heffingen

Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen gaat in 2018 3,3% naar de gemeenten. De decentrale overheden nemen samen 4,8% voor hun rekening, de rijksoverheid 95,2%.

Grafiek: uit Coelo-atlas overzicht van de lokale lasten 2018

	2017		2018	2019
	Raming	Realisatie	Raming	Raming
	(bedragen * €1.000)			
Ongebonden heffingen				
Hondenbelasting	490	508	501	504
OZB eigenaren woning	9.867	9.914	10.446	10.566
OZB gebruikers niet-woning	4.585	4.719	4.854	4.994
OZB eigenaren niet-woning	6.832	6.916	7.231	7.431
Parkeerbelastingen	1.320	1.659	1.565	1.390
Precariobelasting	292	262	298	300
Toeristenbelasting	128	173	131	132
Gebonden heffingen				
Afvalstoffenheffing	8.116	8.110	7.487	7.548
Begraafrechten	513	468	521	502
BIZ	234	215	239	240
Havengelden	454	466	510	495
Leges burgerzaken (incl. rijksleges)	1.788	1.666	1.677	978
Leges omgevingsvergunning	2.268	2.272	1.935	2.079
Leges overig	117	158	99	108
Marktgelden	110	92	113	114
Rioolaansluitrecht	78	60	75	75
Rioolheffing	8.723	8.914	9.324	9.270
totaal	45.915	46.572	47.006	46.726

Tabel: begrote / werkelijke lokale heffingen gemeente Hengelo

B. Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Beleidskaders

Het beleid voor de lokale heffingen is opgenomen in:

- de diverse belastingverordeningen en –regelingen;
- het coalitieprogramma 2018-2022;
- landelijke wet- en regelgeving.

Hervorming lokaal belastinggebied

Het vorige kabinet heeft in een brief d.d. 24 juni 2016, kenmerk 2017-0000356712, aan de Tweede Kamer bouwstenen gegeven voor een hervorming van het lokaal belastinggebied. Verschuiving van Rijks- naar gemeentebelastingen zou op de agenda van het het nieuw te vormen kabinet moeten staan. In het meest recente regeerakkoord (oktober 2017) is niets opgenomen over de uitbreiding van het lokaal belastinggebied. De staatsecretaris van Financiën heeft in antwoord op Kamervragen aangegeven dat verruiming van de mogelijkheden van gemeenten om belasting te heffen niet tot een van zijn vijf prioriteiten, die grotendeels uit het regeerakkoord voortvloeien, behoren.

Duidelijk is inmiddels dat de door het Rijk bepaalde maximum vermogensgrenzen voor kwijschelding van lokale heffingen (die net wat lager zijn dan de door het Rijk bepaalde vermogensgrenzen voor de bijstand) niet worden aangepast (brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkszaken d.d. 5 juni 2018, kenmerk 2018-0000100339).

Op 14 februari 2018 ondertekenden het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen een interbestuurlijk programma (IBP) met bijbehorende gezamenlijke agenda. Uitgangspunt hierbij is dat de maatschappelijke opgaven van nu zich manifesteren op lokaal, regionaal, nationaal, Europees en mondiaal niveau. Vaak spelen ze op meerdere schaalniveaus tegelijk en liggen oplossingen niet in het bereik van één overheidslaag. Een toenemend aantal maatschappelijke opgaven is alleen op te lossen wanneer gemeenten, provincies, waterschappen en Rijk als één overheid samenwerken richting partners. Over de fiscale thema's zijn in het IBP de volgende procesafspraken gemaakt:

- Decentrale belastingstelsels hebben regulier onderhoud nodig om in goede staat te blijven en toekomstbestendig te zijn. Rijk en medeoverheden gaan aan dit onderhoud werken en verkennen daarnaast de mogelijkheden die decentrale belastingstelsels bieden om de realisatie van gezamenlijke ambities te faciliteren.
- Afgesproken is om eventuele knelpunten in de fiscale regelgeving te inventariseren (bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid en de circulaire economie) en om te bezien of er, met inachtneming van bestaande wet- en regelgeving, oplossingen kunnen worden geboden.

Bezwaar en beroep bij kwijschelding

Nu is geen bezwaar mogelijk tegen een beschikking uitstel van betaling. Tegen een beschikking kwijschelding van gemeentelijke belastingen is nu administratief beroep bij het college mogelijk. In de toekomst is in beide gevallen eerst bezwaar bij de invorderingsambtenaar mogelijk en is daarna de fiscale rechter bevoegd (rechtbank in eerste aanleg, gerechtshof in hoger beroep en Hoge Raad in cassatie).

De mogelijkheid van bezwaar en beroep via de fiscale rechter tegen beschikkingen over uitstel en kwietschelding van belastingen treedt niet per 1 januari 2019 in werking, zoals aanvankelijk de opzet was. Dat blijkt uit de 1e halfjaarsrapportage van de Belastingdienst. Het voorstel is onderdeel van de stroomlijning van de invorderingsregelgeving voor belastingschulden en toeslagschulden. De geplande inwerkingtredingsdatum van 1 januari 2019 blijkt niet haalbaar voor de Belastingdienst. Ook bij de gemeentelijke belastingen zouden deze nieuwe rechtsbeschermingsregels gaan gelden. De verwachting is dat de stroomlijning pas na 2021 te realiseren is.

Afschaffing actualiseringsplicht bestemmingsplannen en beheersverordeningen

Een van de instrumenten binnen het nieuwe stelsel van het omgevingsrecht is het omgevingsplan. Gemeenten moeten in het nieuwe stelsel hun bestemmingsplannen, beheersverordeningen en andere regelingen over de fysieke leefomgeving uit andere verordeningen bundelen en omvormen tot één samenhangend en consistent omgevingsplan. Artikel 3.1, lid 4, Wet ruimtelijke ordening (Wro) bepaalde dat wanneer een bestemmingsplan niet tijdig is vastgesteld of is verlengd, voor de gemeente 'de bevoegdheid tot het invorderen van rechten ter zake van na dat tijdstip door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten die verband houden met het bestemmingsplan' vervalt (de zgn. legessanctie). In de aanloop naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt met deze wet de actualiseringsplicht uit de Wro voor een belangrijk deel van de bestemmingsplannen en beheersverordeningen afgeschaft. Hierdoor komt ruimte beschikbaar, zodat gemeenten in aanloop naar de Omgevingswet al kunnen starten met de voorbereiding van het tot stand te brengen omgevingsplan. Het wetsvoorstel vormt een onderdeel in de overgang naar het nieuwe stelsel van het omgevingsrecht, zoals dat naar verwachting in 2021, met onder meer de Omgevingswet (Stb. 2016, nr. 156), in werking treedt. De wet is 1 juli 2018 in werking getreden.

Ontwikkeling tarieven

De tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffingen worden geraamd op basis van het uitgangspunt dat wordt gestreefd naar 100% kostendekking. De voor 2018 geldende tarieven voor de overige belastingen en rechten stijgen met een inflatiecorrectie van 0,6% in 2019 (inclusief correctie voorgaande jaren), uiteraard met uitzondering van die tarieven, die het rijk heeft vastgesteld, dan wel gemaximeerd. De overige uitzonderingen worden in het belastingvoorstel nader toegelicht.

C. Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

Gemeenten zijn beperkt in de soorten belastingen die ze mogen heffen.

Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen, heft de gemeente rechten en leges voor individuele dienstverlening aan haar burgers. De tarieven van deze rechten en leges dienen zodanig vastgesteld te worden dat de geraamde opbrengsten de geraamde kosten voor het verlenen van de diensten niet overschrijden. De opbrengst van deze zogeheten gebonden heffingen dient alleen ter bestrijding van de kosten die de gemeente voor de betreffende dienstverlening maakt. De opbrengsten van de belastingen en overige heffingen worden in beginsel alleen aangepast aan de inflatiecorrectie. Deze bedraagt 0,6%.

De gemeente is vrij in de besteding van de opbrengst van de ongebonden heffingen (algemene belastingen). De gemeentelijke belastingen en retributies die in 2018 in Hengelo worden geheven zijn:

Ongebonden heffingen:	Gebonden heffingen:
Hondenbelasting	Afvalstoffenheffing
Onroerende- zaakbelastingen	Rioolheffing
Parkeerbelastingen	Baatbelasting
Precariobelasting	Bijdrage Bedrijven Investerings Zone
Toeristenbelasting	Leges en Rechten

Ongebonden belastingen

Hondenbelasting

Op grond van artikel 226 van de Gemeentewet kan van de houder van een hond hondenbelasting worden geheven. De hondenbelasting is een algemene belasting. Dat houdt in dat de raad vrij is in de bepaling van de opbrengst: er hoeft geen relatie met de kosten te zijn.

De hondenbelasting bedraagt een vast bedrag per hond per jaar. Indien een hond maar een deel van het jaar gehouden wordt, is de houder van de hond hondenbelasting verschuldigd over dat deel van het jaar dat hij of zij de hond in bezit heeft.

Onroerende-zaakbelastingen

Op basis van artikel 220 van de Gemeentewet kunnen gemeenten onroerende-zaakbelastingen (OZB) heffen. De OZB is een algemene belasting, er is geen relatie tussen de heffing en bepaalde taken van de gemeente. De opbrengst is onderdeel van de algemene middelen.

De OZB is een tijdstipbelasting. Dit betekent dat voor het bepalen van de belastingplicht de situatie per 1 januari van het belastingjaar geldt. Veranderingen in de loop van het jaar, bijvoorbeeld de verkoop van een huis, worden meegenomen in het volgende belastingjaar.

Belastingplichtige:

- eigenaren van woningen;
- eigenaren van niet-woningen;
- gebruikers van niet-woningen.

Indien iemand zowel eigenaar als gebruiker is van een niet-woning, dan betaalt hij of zij beide belastingen.

Grondslag onroerende-zaakbelastingen

De grondslag voor de berekening van de OZB is de WOZ-waarde van de onroerende zaak. Deze wordt jaarlijks opnieuw bepaald. Het tarief van de OZB wordt uitgedrukt in een percentage van de WOZ-waarde. Voor iedere groep belastingplichtigen wordt een afzonderlijk tarief vastgesteld. De hoogte van het tarief leidt tot de opbrengst die met de begroting is vastgesteld. De beoogde opbrengst van de OZB per belastingplicht wordt eerst vastgesteld. Vervolgens wordt op basis van de totale WOZ-waarde van de belastingplicht het OZB-tarief berekend. De ontwikkeling van het OZB-tarief is dus naast de ontwikkeling van de OZB-opbrengst afhankelijk van de ontwikkeling van de vastgoedmarkt. Als de gemiddelde waarde op de vastgoedmarkt stijgt, leidt dit tot een neerwaartse bijstelling van het OZB-tarief. Anders zou de OZB-opbrengst evenredig meestijgen. Andersom geldt hetzelfde. Een negatieve waardeontwikkeling van de vastgoedmarkt leidt tot een verhoging van het OZB-tarief, om te voorkomen dat de OZB opbrengst daalt.

De tariefaanpassing op basis van de ontwikkeling van de vastgoedmarkt heeft voor de gemiddelde eigenaar en gebruiker geen effect op de hoogte van de OZB-heffing. Immers, een gemiddeld vastgoedobject volgt de ontwikkeling op de vastgoedmarkt.

Parkeerbelastingen

Op basis van artikel 225 Gemeentewet kunnen gemeenten in het kader van parkeerregulering parkeerbelastingen heffen. Onder de naam 'parkeerbelastingen' worden twee belastingen geheven:

- De parkeerbelasting voor een plek en een bepaalde tijdsperiode, waarvoor parkeerautomaten zijn geplaatst;
- De parkeerbelasting voor een door de gemeente verstrekte parkeervergunning.

Hiermee kunnen gemeenten op efficiënte en financieel verantwoorde wijze hun parkeerbeleid realiseren. Maar de opbrengst van het parkeren vloeit in de algemene middelen.

Precariobelasting

Artikel 228 van de Gemeentewet biedt de gemeente de mogelijkheid om precariobelasting op te leggen ter zake van het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. Voorbeelden zijn terrassen en uithangborden.

De precariobelasting wordt geheven van degene die het voorwerp of de voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond heeft, dan wel degene ten behoeve van wie dat voorwerp of die voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond aanwezig zijn.

Het plaatsen van bouwmaterialen en het hebben van terrassen zijn voorbeelden van onderwerpen, die in een precariobelasting betrokken kunnen worden.

Toeristenbelasting

Op grond van artikel 224 van de Gemeentewet kunnen gemeenten Toeristenbelasting heffen voor overnachtingen van personen binnen de gemeente die niet als ingezetene in de gemeente zijn ingeschreven. Voor zover de belasting wordt geheven van degene die gelegenheid tot verblijf biedt, is deze bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene ter zake van wiens verblijf de belasting verschuldigd wordt.

De doelstelling is hetzelfde als bij forensenbelasting, namelijk dat de kosten van bepaalde voorzieningen worden omgeslagen naar personen die er wel gebruik van maken, maar niet in de gemeente wonen.

Het verblijf in een attractiepark of pretparken valt niet onder de toeristenbelasting. Het is voor gemeenten wel mogelijk om hier een heffing voor op te leggen. Dit kan via de gemakkelijkhedenretributie.

Gebonden belastingen

Afvalstoffenheffing

De wettelijke basis voor het heffen van afvalstoffenheffing is geregeld in artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer.

Op basis van de Wet Milieubeheer heeft de gemeente de wettelijke taak om zorg te dragen voor de inzameling van afvalstoffen die afkomstig zijn van particuliere huishoudens. De inzameling van afval wordt sinds 1996 uitgevoerd door Twente Milieu. De verwerking van met name restafval en GFT vindt plaats bij Twence. De kosten van de inzameling en verwerking van afvalstoffen wordt betaald uit de afvalstoffenheffing.

Belastingplichtige

Inwoners zijn verplicht afvalstoffenheffing te betalen, ook als zij geen afval voor inzameling aanbieden. De heffing wordt geheven van de gebruiker van een perceel waarvoor de gemeente een wettelijke plicht tot inzameling heeft en de inzamelverplichting ook nakomt.

Grondslag

De grondslag voor de berekening van afvalstoffenheffing is niet wettelijk vastgelegd. De gemeente is in principe vrij deze grondslag zelf te bepalen. De gemeente Hengelo hanteert als grondslag een vast bedrag plus een opslag naar rato van het aantal en soort aanbiedingen.

Overzicht van de taakvelden die in de heffing worden betrokken								
Afvalstoffenheffing		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.3	Afval	8.772	128	1.231	10.131	7.843	2.688	10.531
6.3	Inkomensregelingen				-	-400		-400
	Totaal	8.772	128	1.231	10.131	7.443	2.688	10.131
% Kostendekking								100

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat veruit het grootste deel van de gemeentelijke kosten komt van het taakveld afval. De kosten zitten vooral in het daadwerkelijk inzamelen en verwerken van het bedrijfs- en huishoudelijke afval. Ook het scheiden van afval en het recyclen ervan valt hieronder. Omdat er ook bedrijfsafval op het taakveld is opgenomen worden niet alle kosten van het taakveld meegenomen.

Rioolheffing

De wettelijke basis voor het heffen van rioolheffing ligt in artikel 228a van de Gemeentewet. In de rioolheffing worden kosten doorgerekend die verbonden zijn aan het in stand houden van het gemeentelijk rioleringsstelsel.

Met de invoering in 2008 van de Wet gemeentelijke watertaken heeft de gemeente naast de zorgplicht voor het afvoeren van huishoudelijk afvalwater en regenwater ook de zorgplicht voor het grondwater. Daarmee is ook de mogelijkheid ontstaan om de kosten die verbonden zijn aan de taken die voortvloeien uit de Wet gemeentelijke watertaken, toe te rekenen aan de rioolheffing.

De rioolheffing is een bestemmingsheffing (bestemming is watertaken), er staan geen aanwijsbare tegenprestaties tegenover. De gemeente Hengelo hanteert één rioolheffing voor alle watertaken. De kosten die hiervoor worden gemaakt, worden met de rioolheffing verhaald op de gebruikers van woningen en niet-woningen.

Elke gemeente is verplicht een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vast te stellen. In een GRP wordt meerjarig inzicht gegeven in de kosten die gemaakt worden voor de instandhouding van het gemeentelijk rioolstelsel. De gemeenteraad heeft op 21 november 2017 een nieuw vGRP vastgesteld voor de periode 2018-2022.

Verwachte kosten

In totaal verwachten we het komende jaar ruim € 8,5 miljoen aan kosten te maken om deze zorgplichten na te komen. Om deze kosten transparant te maken splitsen wij eerst uit op welke taakvelden wij deze kosten zullen maken. Vervolgens gaan wij in op de herkomst van de middelen voor het dekken van deze taken.

Overzicht van de taakvelden die in de heffing worden betrokken								
Rioolheffing		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.2	Riolering	7.362	242	917	8.521	9.270		9.270
6.3	Inkomensregelingen				-	-749		-749
	Totaal	7.362	242	917	8.521	8.521	-	8.521
% Kostendekking								100

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat veruit het grootste deel van de gemeentelijke kosten komt van het taakveld riolering. De kosten zitten vooral in daadwerkelijk nakomen van onze gemeentelijke watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater.

Baatbelasting

Op basis van artikel 222 van de Gemeentewet kan de gemeente baatbelasting instellen voor het heffen van onroerende zaken die gebaat zijn bij de bepaalde gemeentelijke voorzieningen. Na een aantal arresten van de Hoge Raad kan deze belasting alleen nog worden toegepast om geheel of gedeeltelijk de kosten te verhalen van rioolaanleg in het buitengebied of de verharding van zandwegen. Baatbelasting kan alleen worden geheven van eigenaren van gebate objecten. Wij leggen tot en met 2020 nog jaarlijks aanslagen op voor de riolering in het buitengebied.

Bijdrage Bedrijven Investerings Zones

Op basis van de Wet Bedrijven investeringszones kan een Bijdrage Bedrijven Investerings Zones worden opgelegd. Met deze bijdrage kunnen bedrijven in een bepaald gebied binnen de gemeente worden verplicht om voor een periode van maximaal vijf jaar een financiële bijdrage te leveren. Deze bijdrage wordt gebruikt om investeringen in het betreffende gebied ter bevordering van de leefbaarheid, de veiligheid, de ruimtelijke kwaliteit of nader publiek belang in de openbare ruimte te bekostigen. Bij de uitvoering wordt om doelmatigheidsredenen zoveel mogelijk aangesloten bij de Wet WOZ en de OZB. In 2016 is een BIZ voor de gebruikers van niet-woningen in het centrum van Hengelo ingevoerd.

Leges en rechten

Leges

De mogelijkheid tot het heffen van leges is geregeld in artikel 229, lid 1, b van de Gemeentewet. De gemeente levert op aanvraag van individuele burgers een uiteenlopend pakket aan diensten. Door het heffen van leges worden de kosten die hiervoor worden gemaakt in principe verhaald op de burger die de dienst afneemt. Voorbeelden zijn het verstrekken van een paspoort of het verlenen van een vergunning. Degene die de dienst aanvraagt betaalt ook de leges. De heffingsmaatstaf is zeer divers en wordt vermeld in de tarieventabel die hoort bij de legesverordening.

Kostendekkendheid

De leges zijn in de tarieventabel van de legesverordening ingedeeld in drie titels:

- titel 1, algemene dienstverlening;
- titel 2, dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning;
- titel 3, dienstverlening vallend onder Europese diensten richtlijn.

Op grond van artikel 229b van de Gemeentewet mag de legesverordening als geheel gezien maximaal kostendekkend zijn. Niet elke post zal dus afzonderlijk op zijn kostendekkendheid worden beoordeeld. Dit laatste zou ook moeilijk realiseerbaar zijn gezien het feit dat de kosten voor de individuele diensten moeilijk zijn te bepalen. Dat neemt niet weg dat een gemeente wel een kostendekkendheid per dienst of per samenhangende groep van diensten mag nastreven, als de gemeente in dit opzicht maar een consequente lijn volgt.

Op grond van het bovenstaande is het mogelijk om kruissubsidiëring toe te passen. Onder kruissubsidiëring wordt verstaan: het hoger stellen van tarieven van leges voor sommige diensten om daarmee de tarieven voor andere diensten laag te kunnen houden. Daarnaast kan bij de tariefstelling uitdrukking worden gegeven aan het profijtbeginnel. Dat is een aparte beleidsmatige afweging. Onderlinge verschillen in - op zichzelf geoorloofde - kostendekkingspercentages tussen groepen van diensten zijn niet in strijd met de wet of met enig algemeen rechtsbeginnel.

De mogelijkheden tot kruissubsidiëring zijn door de komst van de Europese Dienstenrichtlijn (EDR) beperkter geworden. De EDR maakt kruissubsidiëring binnen een cluster van samenhangende vergunningstelsels mogelijk. Dit betreft alleen de diensten aan dienstverrichters waarop de EDR van toepassing is (titel 3 van de Legesverordening). De wetgever heeft hierin geen aanleiding gezien om artikel 229b van de Gemeentewet te wijzigen. De EDR doorkruist daarmee de wettelijke regeling van artikel 229b Gemeentewet.

Bij de introductie van de Wabo in 2010 (omgevingsvergunning, zie Titel 2 van de Legesverordening) ging de wetgever ervan uit dat kruissubsidiëring tussen het cluster omgevingsvergunning en andere in de legesverordening opgenomen dienstverleningen niet mogelijk is. De wens van de wetgever is echter niet in een wettelijke bepaling vastgelegd, zodat in principe artikel 229b van de Gemeentewet onverkort geldt. Wij gaan echter uit van maximaal 100% kostendekkendheid binnen titel 2.

Voor een aantal tarieven binnen titel 1 geldt dat deze door het rijk zijn gemaximeerd: paspoorten, rijbewijzen, kansspelen en wet bescherming persoonsgegevens.

Overzicht van de taakvelden die in de heffing worden betrokken								
Leges		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
	Titel 1 Algemene dienstverlening							
0.2	Burgerzaken	242	400	2	644	641	-	641
	Totaal	242	400	2	644	641	-	641
	% Kostendekking							
	100							
	Titel 2 Omgevingsvergunning							
8.3	Wonen en bouwen	1.295	889	22	2.206	2.079	21	2.100
	Totaal	1.295	889	22	2.206	2.079	21	2.100
	% Kostendekking							
	95							
	Titel 3 Dienstverlening Europese dienstenrichtlijn							
1.2	Openbare orde en veiligheid	745	262		1.007	87		87
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	394	200		594	21		21
	Totaal	1.139	462	-	1.601	108	-	108
	% Kostendekking							
	7							

Begraafrechten

Op grond van artikel 229 van de Gemeentewet wordt een vergoeding gevraagd voor het gebruik van de begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaatsen. De heffing wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven zoals die in de verordening begraafrechten zijn opgenomen. De tarieven worden jaarlijks verhoogd met de inflatiecorrectie.

Overzicht van de taakvelden die in de heffing worden betrokken								
Begraafrechten		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	691	3		694	502		502
6.3	Inkomensregelingen	3			3			-
	Totaal	694	3	-	697	502	-	502
% Kostendekking								72

Havengeld

Onder de naam havengeld wordt op grond van artikel 229 Gemeentewet een recht geheven ter zake van het gebruik overeenkomstig de bestemming van voor de openbare dienst bestemd gemeentewater en voor het genot van de diensten die daarmee worden verleend.

Overzicht van de taakvelden die in de heffing worden betrokken								
Haven		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
2.4	Economische havens en waterwegen	420	85	13	518	495	18	513
	Totaal	420	85	13	518	495	18	513
% Kostendekking								99

Marktgelden

Op grond van artikel 229 van de Gemeentewet kan de gemeente een recht heffen voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een deel van de openbare ruimte die gebruikt wordt voor een markt. Belastingplichtig is degene aan wie de standplaats beschikbaar is gesteld.

Overzicht van de taakvelden die in de heffing worden betrokken								
Markt		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	135	41	1	177	114	56	170
	Totaal	135	41	1	177	114	56	170
% Kostendekking								96

Rioolaansluitrecht

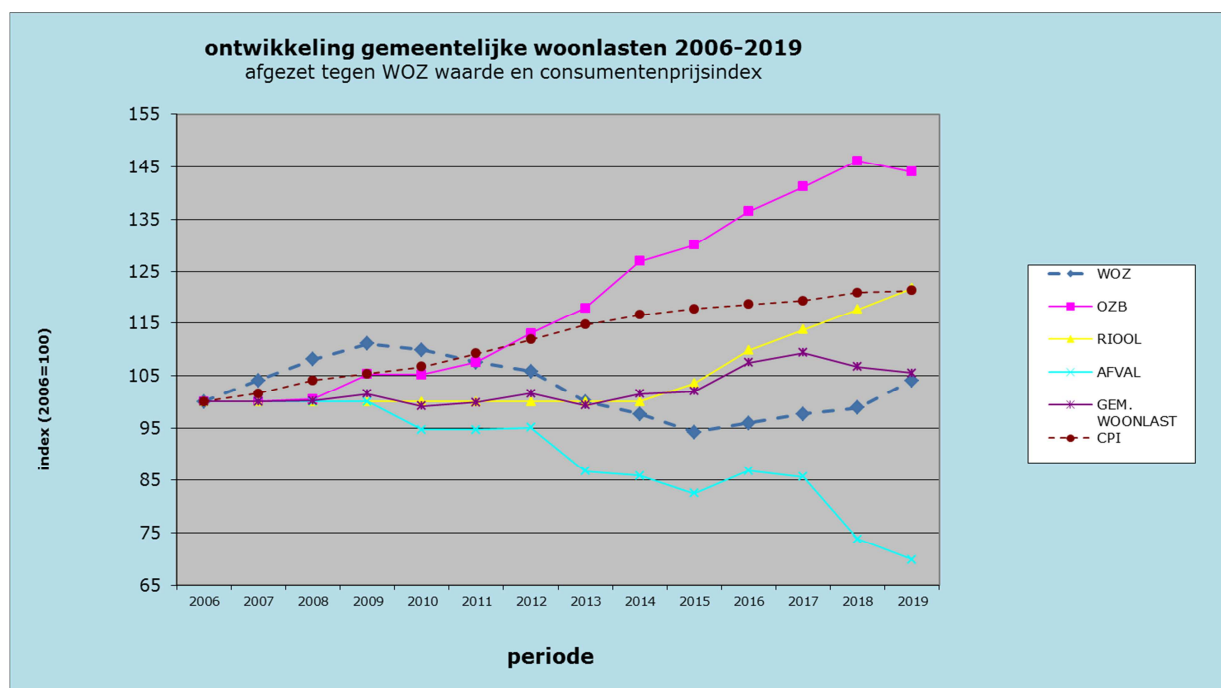
De wettelijke basis voor het heffen van rioolheffing ligt in artikel 229 van de Gemeentewet. In het rioolaansluitrecht worden kosten doorgerekend die verbonden zijn aan het maken van een verbinding tussen het hoofdriool en een nog niet aangesloten pand.

Overzicht van de taakvelden die in de heffing worden betrokken								
Rioolaansluitrecht		lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.2	Riolering	75			75	75		75
	Totaal	75	-	-	75	75	-	75
% Kostendeckking								100

D. Woonlastenontwikkeling

De hoogte van de gemeentelijke woonlasten krijgt regelmatig aandacht in de media. Onder woonlasten verstaan we: onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt.

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de woonlasten meerjarig afgezet tegen de ontwikkeling van de WOZ-waarde van een gemiddelde woning en de ontwikkeling van de consumentenprijsindex. In relatieve zin is de prijsontwikkeling van de OZB sterk te noemen. De afvalstoffenheffing en het rioolheffing liggen echter fors onder het niveau van het basisjaar, zodat de totale gemeentelijke woonlasten voor de gehele periode onder het niveau van de consumentenprijsindex blijven.

Rangorde van Twentse gemeenten naar hoogte van de gemeentelijke woonlasten, uitgaande van gemiddelde waarden van woningen (bron: COELO).

	2017	2018
Almelo	246	263
Borne	265	195
Dinkelland	356	252
Enschede	248	270
Haaksbergen	338	311
Hellendoorn	250	285
Hengelo	259	272
Hof van Twente	345	274
Losser	233	299
Oldenzaal	109	75
Rijssen-Holten	32	22
Tubbergen	247	102
Twenterand	210	120
Wierden	238	235
	nummer 1 laagste woonlasten, nummer 398 de hoogste	nummer 1 laagste woonlasten, nummer 387 de hoogste

E. Kwijtscheldingsmogelijkheden

De gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. Binnen deze mogelijkheden zijn de volgende eigen beleidskeuzes gemaakt:

- Voor de ozb, onderhoudsrecht begraven, riool- en voor het vast recht bij de afvalstoffenheffing is kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen woonlasten betalen;
- Voor extra containers wordt geen kwijtschelding afvalstoffenheffing verleend en ook geen kwijtschelding rioolheffing bij een grondslag > 500m³
- Bij de normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm;
- Ondernemers voor de privébelastingen zijn gelijkgesteld met particulieren;
- Kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit en;
- Bij de normkosten van bestaan voor AOW'ers wordt uitgegaan van 100% van de netto AOW-norm.

Voor de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen in het kader van het minimabeleid is voor 2019 uitgegaan van een totaalbedrag van € 1.154.620. Hierbij gaat het om:

Heffing	Bedrag 2019
Afvalstoffenheffing	400.000
Onderhoud grafrechten	3.130
OZB	2.000
Rioolheffing	749.490

6.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het formuleren van ambities en beleid maken én de uitvoering hiervan gaan gepaard met het maken van keuzes en het bewust afwegen van risico's. De aandacht voor dit onderwerp is dan ook actueler dan ooit. De gemeente bevindt zich in een zeer dynamische omgeving. De regeldruk neemt toe, het takenpakket wordt uitgebreid en de verwachting van de burger wordt steeds duidelijker hoorbaar via openbare kanalen. Hierdoor bevindt de gemeente zich in een glazen huis en neemt de kans op imago- en financiële schade toe en kan de impact hiervan groot zijn. De gemeente moet daarom op gestructureerde en transparante wijze de risico's beheersen.

De gemeente Hengelo heeft een integraal risicomanagementbeleid. Integraal risicomanagement is een brede invulling van risicomanagement, waarbij niet alleen de (wettelijke) kaders worden gevolgd, maar het risicobewustzijn breed wordt gestimuleerd. Risicomanagement is immers geen afzonderlijke activiteit, maar maakt integraal deel uit van alle (management)processen.

Om vast te stellen dat wij voldoende in staat zijn risico's op te vangen, maken we een inschatting van het zogenaamde *benodigde weerstandsvermogen*.

Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de gezondheid van de financiële positie op langere termijn van de gemeente.

Om het benodigde weerstandsvermogen te berekenen is een goede risico-inventarisatie nodig met een inschatting van het gevolg, de kans dat het risico zich voordoet en de financiële impact. Daarnaast is een kansberekening nodig omdat het niet waarschijnlijk is dat meerdere risico's zich op eenzelfde moment én in volle omvang zullen voordoen. Deze kansberekening voeren we uit met de zogenaamde Monte Carlo-analyse.

Risico's kunnen zich incidenteel voordoen, zoals eenmalige negatieve exploitatieresultaten. Deze risico's worden gedekt uit de algemene reserve. De vrij aanwendbare reserves vormen daarmee de zogenaamde *incidentele weerstandscapaciteit*.

Wanneer de financiële impact van risico's een structureel karakter heeft, is de algemene reserve als dekkingsmiddel niet toegestaan. Dan zal de *structurele weerstandscapaciteit* moeten worden aangesproken. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit uit hoofde van de overige heffingen.

6.2.1 Beleidsnotities

Titel	Raadsbesluit
Beleidsnota Integraal Risicomanagement Weerstandsvermogen 2018-2022	Volgt nog

6.2.2 Doelen

Bereiken?	Doen?
We overzien de consequenties van onze keuzes en zetten daar gericht actie op, zodat we onze doelstellingen bereiken	Integraal risicomanagement implementeren. De functie van risicomanagement doorontwikkelen van een afzonderlijke activiteit naar een integraal onderdeel van alle (management)processen en projecten. <u>Stand van zaken</u> In 2019 werken we aan verdere bewustwording van de functie en meerwaarde van integraal risicomanagement. De risico's voor de hoofdthema's en grote projecten inventariseren we in ieder geval volgens deze methode. Concreet gaat het dan in ieder geval om de risico's op het gebied van: - Jeugd - WMO - Participatiewet - Inkoop en aanbesteden - Omgevingswet - Grondexploitaties - Gegevensbescherming (AVG) - Duurzaamheid - Open bestuursstijl - Organisatie (juridisch, personeel, informatie, veiligheid) - Binnenstad - Hart van Zuid - Renovatie Stadhuis & Nieuwbouw - Stadskantoor - Warmtenet

6.2.3 Indicatoren

Indicator	Waarde								
Begrotingssaldo (* € 1.000)	De meerjarenbegroting is minimaal financieel sluitend in 2019. <u>Stand van zaken</u> Het verloop van het meerjarenperspectief in de Beleidsbegroting 2019 – 2022 is: <table> <tr> <td>2019</td> <td>€ 33</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>€ 178</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>€ 316</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>€ 243</td> </tr> </table>	2019	€ 33	2020	€ 178	2021	€ 316	2022	€ 243
2019	€ 33								
2020	€ 178								
2021	€ 316								
2022	€ 243								
Incidentele weerstandscapaciteit (* € 1.000)	Het vrij aanwendbare deel van de reservepositie beschouwen we als de incidentele weerstandscapaciteit. Dit zijn concreet de: - de vrij aanwendbare reserves en - de post onvoorzien <u>Stand van zaken</u> De incidentele weerstandscapaciteit is ultimo 2019: <table> <tr> <td>- vrij aanwendbare reserves</td> <td>€ 33.087</td> </tr> <tr> <td>- post Onvoorzien</td> <td>€ 166</td> </tr> </table>	- vrij aanwendbare reserves	€ 33.087	- post Onvoorzien	€ 166				
- vrij aanwendbare reserves	€ 33.087								
- post Onvoorzien	€ 166								

Structurele weerstandscapaciteit	De structurele weerstandscapaciteit is de onbenutte belastingcapaciteit. Voorgeschreven is dat de gemeentelijke tarieven, leges en heffingen voor maximaal 100% kostendekkend zijn. In Hengelo is dat ook het uitgangspunt voor de belangrijkste tarieven. Tenzij een risico zich manifesteert in deze tarieftaken, biedt dit geen ruimte aan structurele weerstandscapaciteit. Wanneer een structureel risico optreedt, is het niet altijd mogelijk de financiële impact op korte termijn in de begroting op te vangen. In dat geval kan een gemeente onder zeer strikte voorwaarden een beroep doen op extra financiering van het Rijk (artikel 12 Gemeentewet). Eén van de voorwaarden is dat de gemeente de belastingcapaciteit ten volle benut. Dat kan uiteraard niet oneindig. Daarom is door het Rijk een norm gesteld tot welk niveau het nog aanvaardbaar is lokale belastingen te verhogen, de zogenaamde artikel 12 norm. Elke gemeente mag de ozb-tarieven overigens zo hoog maken als zij wil. Maar de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft met het Rijk een afspraak gemaakt over de maximale stijging van de landelijke ozb-opbrengst. Dit heet de <i>macronorm</i>. Het verschil tussen de werkelijke hoogte van de lokale belastingen en de aanvaardbare hoogte van de artikel 12 norm noemen we de <i>onbenutte belastingcapaciteit</i> en betreft de <i>structurele weerstandscapaciteit</i>. <u>Stand van zaken</u> De gemiddelde woonlasten in de gemeente Hengelo bedragen in 2019 €713. Het landelijk gemiddelde is € 738. Voor 2019 is de benutte belastingcapaciteit dus 96,6% van het landelijk gemiddelde. Als we de onbenutte belastingcapaciteit van 3,4%, zijnde € 25 vermenigvuldigen met het aantal huishoudens, circa 38.700, komen we uit op een onbenutte belastingcapaciteit van € 967.500.
Benodigde weerstandscapaciteit (* € 1.000)	Het benodigde weerstandsvermogen bepalen we door de geïdentificeerde risico's uit te drukken in euro's. Omdat de kans dat alle risico's zich tegelijkertijd voordoen zeer beperkt is, passen we een zogenaamde Monte Carlo-analyse toe. Bij deze techniek wordt het optreden van de verschillende risico's in diverse scenario's vele malen gesimuleerd. Door deze methode hebben we een beeld van het benodigde weerstandsvermogen in vrijwel alle denkbare scenario's. We streven ernaar dat de hoogte van de algemene reserve 50% van het benodigde weerstandsvermogen is. <u>Stand van zaken</u> Volgens de Monte Carlo-analyse is de benodigde weerstandscapaciteit € 21.141.

Weerstands- vermogen (* € 1.000)	De weerstandscapaciteit zijn de middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft om onverwachte, niet-begrote kosten of tegenvallende inkomsten te kunnen dekken. De weerstandscapaciteit (weerstandsratio) berekenen we als volgt: Beschikbare weerstandscapaciteit ----- = Ratio weerstandsvermogen Benodigde weerstandscapaciteit Uit deze berekening volgt een ratio. Om te bepalen of het weerstandsvermogen op het gewenste niveau is, bekijken we in welke waarderingscategorie de ratio valt. We hanteren de waarderingscategorieën zoals in de tabel hieronder weergegeven. <u>Stand van zaken</u> De beschikbare weerstandscapaciteit voor 2019 is € 34.220 De benodigde weerstandscapaciteit is € 21.141 De ratio die hieruit volgt is dan 1,6 en is daarmee ruim voldoende.

Waarderings- categorie	Ratio	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	$1,4 < X < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < X < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < X < 1,0$	Matig
E	$0,6 < X < 0,8$	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

6.2.4 Overzicht van de belangrijkste risico's

In onderstaand overzicht geven we de belangrijkste risico's voor de gemeente Hengelo weer.

Thema/project	Risicogebeurtenis	Mogelijk Gevolg
Organisatie-risico – Juridisch	Ten gevolge van een rechterlijke uitspraak is de Parkeergarage BP Hofstedestraat niet langer aangemerkt als een Dienst Algemeen Economisch Belang (DAEB).	De boekwaarde van de activa moet worden gewaardeerd tegen de waarde in het economisch verkeer en gegeven de exploitatie verliezen is die waarde nihil.
Sociaal Domein	De lobby om compensatie te krijgen van het Rijk voor de tekorten in het sociaal domein heeft geen effect.	De begrote compensatie van € 2 miljoen wordt niet gerealiseerd, waardoor aanvullende maatregelen moeten worden genomen.
	De bezuinigingen die vanuit het inkooptraject zijn voorzien leveren niet het beoogde resultaat en de doelstelling wordt niet gerealiseerd.	Er moeten aanvullende maatregelen worden genomen.
Grondexploitatie	De in de grondexploitaties gehanteerde uitgangspunten (uitgiftetempo, grondprijzen, rente en inflatie) vallen in de praktijk negatiever uit dan begroot en de gevolgen daarvan kunnen financieel niet binnen de grondexploitaties worden opgevangen.	Extra verliesvoorziening voor grondexploitaties vormen.
	De gemeente heeft een convenant afgesloten met de provincie over de ladder van duurzame verstedelijking.	Projecten moeten worden afgewaardeerd en er is minder flexibiliteit.
Renovatie Stadhuis/Nieuwbouw Stads Kantoor	Vertraagde start van de bouw en uitlopende werkzaamheden in verband met voornamelijk aanvullende asbestsanering stadhuis en andere vloeroplossing stads Kantoor.	Vertraagde oplevering van stads Kantoor en stadhuis.
	De kans dat de geraamde kosten in post onvoorzien worden overschreden, met name vanwege het vele en deels onvoorziene achterstallig onderhoud in het stadhuis.	Onvoorziene kosten voor meerwerk.

Door nieuwe inzichten in de financiële situatie en de ontwikkelingen ten aanzien van het inkooptraject is er binnen het Sociaal Domein een verschuiving te zien in de grootste risico's. Risico's zoals onvoorziene kosten door de transitie en onverwachte bezuinigingen bij Jeugdzorg en WMO zijn komen te vervallen, omdat dit feiten zijn geworden en om die reden opgenomen zijn in de begroting. Daarentegen zijn er nieuwe risico's toegevoegd, zoals de lobby om compensatie te ontvangen en het niet behalen van de beoogde resultaten met het inkooptraject.

Ten aanzien van Grondexploitaties zijn geen grote wijzigingen geconstateerd. De gehanteerde uitgangspunten en de huidige marktontwikkelingen geven geen aanleiding tot een wijziging van het risicoprofiel.

Het risico van de Parkeergarage BP Hofstedestraat is ongewijzigd gebleven. Er zijn geen ontwikkelingen die tot een ander risicoprofiel leiden.

De lopende grote projecten laten wel een ander risicobeeld zien. Doordat de projecten verder gevorderd zijn, is er steeds meer grip op onverwachte gebeurtenissen. Dit is duidelijk terug te zien bij het project Warmtenet en ook bij de renovatie van het stadhuis en de nieuwbouw van het stadskantoor. De nasleep van de vertraagde start van de bouw en de andere vloeroplossing hebben nog een onzekerheidsfactor, waardoor deze nog steeds als risico zijn opgenomen.

6.2.5 Kengetallen

1. Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

	jaar- verslag	begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
netto schuldquote	206,51%	239,60%	224,81%	203,80%	173,60%	171,71%
netto schuldquote gecorrigeerd	71,21%	99,76%	95,19%	87,63%	75,18%	75,34%

De netto schuldquote geeft de verhouding aan tussen de vaste en vlottende financiering en de totale baten vóór reservemutaties en probeert daarmee een indicatie te geven van de druk van de kapitaallasten op de exploitatie. Het tweede kengetal doet hetzelfde, maar dan gecorrigeerd voor de door de gemeente aan derden (woningbouw en instellingen) doorverstrekte leningen. Voor 2018 is een stijging van beide kengetallen zichtbaar. Dit wordt aan de ene kant verklaard door de toegenomen financieringsbehoefte o.a. door de bouw van het stadskantoor. Daarnaast ontstaat een verschil tussen werkelijkheid (2017) en raming (2018 t/m 2022). In de begroting is sprake van een maximale financieringsbehoefte, terwijl het investeringstempo – en daarmee de financieringsbehoefte – altijd lager ligt dan geraamd. Vanaf 2018 laten beide kengetallen een daling zien. In de geprognosticeerde balans is een duidelijke daling zichtbaar van de saldi van zowel uitgegeven (nieuwe leningen worden niet meer verstrekt aan woningbouwcorporaties of andere maatschappelijke instellingen) als van de opgenomen geldleningen. Met de netto schuldquote staat Hengelo nog steeds nummer één op de ranglijst van alle gemeenten. Met de gecorrigeerde netto schuldquote staat Hengelo in de middenmoot.

2. Solvabiliteitsratio

	jaar- verslag	begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
solvabiliteitsratio	5,58%	5,06%	4,93%	5,38%	6,47%	7,35%

De solvabiliteitsratio geeft de verhouding aan tussen het eigen vermogen (de reserves) en het balanstotaal. De hoogte wordt negatief beïnvloed door de financiering van de woningbouw. Indien deze buiten beschouwing wordt gelaten loopt deze ratio op tot bijna 14%. Het al in 2013 ingezette beleid op versterking van de algemene reserve leidt tot een structurele verbetering van de solvabiliteitspositie.

3. Grondexploitatie

	jaar- verslag	begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
grondexploitatie	29,13%	30,98%	26,09%	19,95%	10,75%	11,74%

Het kengetal grondexploitatie geeft aan de verhouding tussen de boekwaarde van de grond en de totale baten vóór reservemutaties. Het is de vraag of dit kengetal veel inzicht geeft in de risico's van grondexploitatie. De jaarlijkse herzieningen en de paragraaf grondbeleid zijn daarvoor betere instrumenten.

4. Structurele exploitatieruimte

	jaar- verslag	begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
structurele exploitatieruimte	-3,50%	2,80%	0,06%	0,10%	0,80%	1,10%

Dit kengetal laat zien dat de begroting in meerjarig opzicht in structurele zin sluitend is.

In hoofdstuk 4 is het begrotingssaldo gepresenteerd als het verschil tussen de totale lasten en de totale baten. Hierbij is echter geen rekening gehouden met het onderscheid tussen structurele en incidentele lasten en baten. De incidentele lasten en baten zijn in bijlage 8.4 weergegeven. In deze bijlage is te zien dat de incidentele lasten hoger zijn dan de incidentele baten, hetgeen een gunstig effect heeft op het structurele begrotingssaldo. Het structurele begrotingssaldo ziet er als volgt uit:

- = nadeel: bedragen * € 1.000

	2019:	2020:	2021:	2022:
Begrotingssaldo 2019-2022 (paragraaf 4.2)	33	178	316	243
Incidentele lasten en baten (zie bijlage 8.4)	142	199	2.099	2.786
Structureel begrotingssaldo 2019-2022	175	377	2.415	3.029

5. Belastingcapaciteit

	jaar- verslag	begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
belastingcapaciteit	99,03%	97,23%	96,64%	97,14%	97,61%	98,07%

Met dit kengetal wordt de hoogte van de lokale lastendruk vergeleken met het landelijk gemiddelde. Voor de landelijke gemiddelden voor 2019 en verder is uitgegaan van een structurele verhoging van 1%. Voor de begrotingsjaren geldt dat de verwachte lokale lastendruk licht onder het landelijk gemiddelde ligt.

Voor een (beter) inzicht in de hoogte van de lokale lastendruk wordt verwezen naar de paragraaf 6.1 Lokale heffingen.

GEPROGNOSTICEERDE BALANS

ACTIVA (bedragen x € 1.000)				
	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021	Ultimo 2022
VASTE ACTIVA				
(Im)Materiële vaste activa	279.086	274.973	269.971	265.211
Financiële vaste activa	387.860	348.918	300.507	283.358
Totaal vaste activa	666.946	623.891	570.478	548.569
VLOTTENDE ACTIVA				
Bouwgrondexploitatie	75.675	57.958	31.630	33.215
Overige vlottende activa	-	-	-	-
Totaal vlottende activa	75.675	57.958	31.630	33.215
Totaal generaal	742.621	681.849	602.108	581.784

PASSIVA (bedragen x € 1.000)				
	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021	Ultimo 2022
VASTE PASSIVA				
Algemene reserves (incl grex)	12.873	12.826	15.817	19.682
Bestemmingsreserves	23.762	23.852	23.162	23.053
Gerealiseerde resultaat	-	-	-	-
Eigen vermogen:	36.635	36.678	38.979	42.735
Voorzieningen	43.064	42.711	42.526	43.503
Vaste schulden met looptijd > 1 jaar	574.551	517.585	447.655	428.895
Totaal vaste passiva	617.615	560.296	490.181	472.398
VLOTTENDE PASSIVA				
Theoretische financieringsbehoefte	88.371	84.875	72.948	66.651
Overige vlottende passiva				
Totaal vlottende passiva	88.371	84.875	72.948	66.651
Totaal generaal	742.621	681.849	602.108	581.784

In de geprognosticeerde balans wordt de meerjarige ontwikkeling van de belangrijkste balansposten zichtbaar. Het gaat daarbij enerzijds om de vaste activa, zoals investeringen in gebouwen, bedrijfsmiddelen enz., de geldleningen aan derden en de netto waarde van de grondcomplexen (boekwaarde minus voorzieningen), anderzijds om de vaste passiva, zoals reserves, voorzieningen en opgenomen geldleningen.

In de (im)materiele vaste activa zijn vervangingsinvesteringen en bekende investeringen nieuw beleid begrepen. Bij de berekening van de boekwaarde worden de vastgestelde afschrijvingstermijnen in acht genomen. Er is sprake van en lichte daling van het investeringsniveau.

De financiële vaste activa omvatten alle uitgegeven leningen aan woningbouwcorporaties, andere maatschappelijke instellingen en ambtenarenhypotheken. Nieuwe geldleningen voor de woningbouw worden alleen nog door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw verstrekt. Hypothecaire geldleningen aan medewerkers mogen wettelijk niet meer worden uitgegeven. De beleidslijn t.a.v. geldleningen aan maatschappelijke instellingen is dat deze in principe niet meer worden verstrekt.

De dalende lijn van de restant schuld van verstrekte leningen is dan ook duidelijk zichtbaar. Niettemin zijn er – naar huidig – inzicht nog lopende leningen tot 2060.

De ontwikkeling van het eigen vermogen, het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves, is de optelsom van de verwachte mutaties dotaties en onttrekkingen in de meerjarenramingen. De groei in de saldi van de algemene reserves (algemene reserve en algemene reserve bouwgrondexploitatie) is een gevolg van de vastgestelde dotaties en onttrekkingen. De bestemmingsreserves geven een constant beeld te zien.

De voorzieningen zijn gebaseerd op de voorgenomen stortingen en onttrekkingen.

Anders dan bij een "normale" balans is niet het eigen vermogen de sluitpost, maar de behoefte aan financiering van de activa. Hiermee is geen indicatie gegeven over de wijze van financiering (kort of lang). De (theoretische) financieringsbehoefte ziet er redelijk stabiel uit voor de komende jaren.

6.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Een groot deel van het gemeentelijk vermogen is geïnvesteerd in kapitaalgoederen. De kapitaalgoederen zijn van groot belang voor het functioneren van onze gemeente, onder andere op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, verkeer, vervoer en recreatie. Onderhoud en beheer is nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen en om veiligheid te waarborgen.

Met het beheer en onderhoud van onze wegen, riolering, water, openbaar groen en gemeentelijke gebouwen is een grote inzet van onze middelen gemoeid. De lasten van onze kapitaalgoederen zijn onderdeel van de verschillende programma's. Deze paragraaf geeft een integraal inzicht in de kaders, ontwikkelingen, onderhoudstoestand en kosten van onze kapitaalgoederen over de programma's heen.

6.3.1 Wegen

Volumes

Cementbeton	132.838	m2
Dicht asfaltbeton	1.922.918	m2
Elementen	2.690.340	m2
Halfverharding	168.391	m2
Totaal	4.914.487	m2

Waaronder:		
fietspad	332.992	m2
rijbaan	2.768.919	m2
voetpad	1.240.698	m2

Onderhoudssystematiek

De gemeente Hengelo hanteert voor het beheer en onderhoud van wegen het kwaliteitsniveau zoals deze omschreven zijn in de landelijke richtlijnen van het CROW.

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau wordt niet veranderd. Hengelo streeft er naar om de richtlijnen van het CROW te handhaven.

Relevante veranderingen t.o.v. vorig jaar

Er zijn geen relevante veranderingen ten opzichte van vorig jaar.

Relevante beleidsnota's

- De wegennota 2003
- Het gemeentelijk verkeer- en vervoersplan 2003

Grote projecten en ontwikkelingen

- Dalmeden en Medaillon; de komende jaren blijft de gemeente Hengelo inzetten op gebiedsontwikkelingen. Er moeten nog delen openbare ruimte aangelegd worden in Medaillon en Dalmeden. Het areaal wegen en trottoirs neemt hierdoor verder toe.
- Kuipersdijk: het wegprofiel wordt aangepast en de oversteek van de F35 gerealiseerd
- Vervangen riolering en herinrichting Deldenerstraat tot Oldenzaalsestraat
- Herinrichten Mitchamplein met inpassing F35
- Herinrichting Centrum, Burgemeester Janssenplein, Langestraat, Willemstraat
- Klimaat-robust inrichten deel Enschedesestraat en Lange Wemen
- Oplossen (grond)wateroverlast Adamsweg
- Herinrichten Marskant met inbreiding woningbouw
- Aanleg delen van de Veldbeek en de Balktsbeek
- Inrichting Industrieplein
- Vervanging openbare verlichting Wethouder Kampstraat en Nijverheid

Huidige staat van onderhoud

Uit inspecties en de evaluatie over het onderhoud van de openbare ruimte was sprake van enige achterstand op het gebied van verharding en verlichting. Deze wordt onder andere veroorzaakt doordat in de jaren '70 en '80 veel infrastructurele voorzieningen zijn aangelegd, welke nu toe zijn aan vervanging. De afgelopen jaren zijn de budgetten verlaagd door bezuinigingen, maar inmiddels zijn de kosten voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden verhoogd. De budgetten zijn wel toereikend om de staat van onze wegen aan de landelijke CROW richtlijnen te laten voldoen. De veiligheid zal gewaarborgd blijven.

Kort cyclisch onderhoud wordt sinds 1 januari 2017 uitgevoerd door Gildebor. Hierbij worden meldingen verholpen en kleine reparaties aan straatwerk uitgevoerd. Het grote onderhoud aan de wegen, trottoirs en andere verhardingen wordt hoofdzakelijk uitgevoerd door aannemers in opdracht van de gemeente. Opdrachten worden verstrekt als er niet meer voldaan wordt aan de landelijke richtlijnen voor wegen of wanneer er schades geconstateerd zijn waarbij onderhoud vereist is. Zo blijft de veiligheid gewaarborgd. Wel is het nodig kritisch te blijven nadenken over het gewenste beheerniveau.

Financiën

De budgetten zijn voldoende om de wegen te blijven laten voldoen aan de landelijke CROW richtlijnen. De budgetten waren niet voldoende om alle onderhoudsmaatregelen en vervangingen uit te kunnen voeren. Ook wegen die wel voldoen aan de gestelde normen hebben onderhoud nodig. Dit wordt nu uitgesteld. Wanneer wegen onder het gestelde onderhoudsniveau dreigen te komen, krijgen deze een hogere prioriteit en worden deze eerder aangepakt.

Er wordt voor het onderhoud van de wegen niet jaarlijks gereserveerd. Er wordt wel gereserveerd als er vanuit onderhoud geld aan projecten moet worden bijgedragen en als er gecombineerde onderhoudsactiviteiten plaatsvinden. Als er achterstallig onderhoud is waar geen budget voor is, wordt

hiervan melding gemaakt aan de raad en wordt om extra budget gevraagd. Daarnaast zijn de ramingen t.b.v. de verkeersregelininstallaties geactualiseerd.

De budgetten zijn:

Wegen, Verkeer en Vervoer	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
Salarissen en sociale lasten	668.466	668.466	668.466	668.466
Kapitaallasten	827.317	877.712	911.195	934.380
Exploitatielasten	5.691.940	5.696.156	5.754.657	5.754.657
Totaal	7.187.723	7.242.334	7.334.318	7.357.503

6.3.2 Groen

Volumes

Bomen	34.965	st
Cultuurlijke beplanting	244.368	m2
Natuurlijke beplanting	751.508	m2
Gras	3.842.119	m2

Relevant beleid

Onderhoudssystematiek

Het onderhoud van het groen wordt sinds 1 januari 2017 uitgevoerd door Gildebor. In de beheercatalogus 2007 is aangegeven hoe het groen beheerd moet worden. Er is bijvoorbeeld vermeld hoe lang het gras mag zijn, hoeveel onkruid aanwezig mag zijn, hoeveel overhang er mag zijn. Ook zijn hierin zaken vermeld zoals minimale vlakheid, minimale bedekking etc. De beheercatalogus maakt onderscheid in niveau "Hoog", niveau "Basis" en niveau "Laag". Bedrijventerreinen worden beheerd op niveau "Laag". Het centrum en de wijkwinkelcentra worden beheerd op niveau "Hoog". De rest van Hengelo wordt beheerd op niveau "Basis".

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau wordt niet veranderd. Bij projecten als reconstructies of rioolvervangingen houden we rekening met het toekomstige en duurzame beheer van de openbare ruimte. Hengelo moet en kan groener, niet alleen de binnenstad, maar ook andere wijken. Groene buffers zijn belangrijk voor de stad en klimaatadaptatie. Wij zetten in op een zichtbare vergroening.

Een ander belangrijk onderdeel bij het aantrekkelijk maken van de binnenstad is het toevoegen van groen en water waar dat mogelijk is. Wij werken met en stimuleren innovatieve manieren om te vergroenen. Denk aan verticaal groen en de zogenaamde 'living pavements'. Living Pavement is een open tegelsysteem dat ruimte geeft aan (spontane) vegetatie in de openbare ruimte. Living Pavement

legt verbanden tussen actuele thema's als regenwateroverlast, het hitte-eiland-effect en fijnstof en de groeiende behoefte van de stedeling aan meer contact met groen in de directe leefomgeving.

Inzichten op gebied van spelen veranderen. Er is sprake van een verschuiving naar meer natuurlijk spelen en een grotere nadruk op ontmoeting. Er is meer aandacht voor informele speelruimte. In de jaren die achter ons liggen heeft de gemeente te maken gehad met forse bezuinigingen, ook op het speelbudget. Met het overblijvende budget zou de gemeente bijna de helft van het aantal speelplekken op den duur niet meer kunnen onderhouden. De gemeenteraad vond dit te ver gaan en heeft daarom extra geld beschikbaar gesteld, zodat toch nog 80% van het aantal ingerichte speelplekken in Hengelo voor de toekomst behouden kan blijven. Om dit te bereiken wordt ingezet op een verbetering van de kwaliteit van de overblijvende speelplekken, zodat de onderhoudskosten omlaag kunnen en de voorzieningen langer mee kunnen. Er moeten speelplekken verdwijnen en sommige speelplekken zullen worden samengevoegd. Het proces van opheffen en/of samenvoegen vindt plaats in een periode van vier jaar. De voorstellen hiervoor zijn gemaakt in overleg met de bewonersorganisaties en bewoners (het project 'participatie duurzaam spelen'). Het overzicht van op te heffen en samen te voegen speelplekken is op 26 september 2017 door het college vastgesteld, samen met een Meerjarenplan voor de uitvoering in vier jaar. De ingerichte speelplekken die kunnen blijven (80% in aantal) worden, op het moment dat ze aan het einde van hun levensduur zijn en aan vervanging toe zijn, duurzaam heringericht. De locaties van speelplekken die worden opgeheven blijven bespeelbaar. De bankjes blijven staan. Als de speelplek in het gras lag, blijft het gras; lag hij op een plein, dan blijft het plein. Er worden geen andere zaken op de vrijgekomen locaties geplaatst.

Relevante beleidsnota's

- Beheercatalogus 2007
- Bomenverordening 2018
- Groenplan Hengelo 2015
- Bomenbeheerplan 2010
- Nota snippergroen 2015
- Kadernota Spelen 2016

Grote projecten en ontwikkelingen

Uitbreidingslocaties

De komende jaren wordt er steeds meer openbare ruimte aangelegd in de uitbreidingsgebieden Dalmeden, Medaillon en 't Rot. Als gevolg hiervan neemt ook het areaal openbare ruimte en daarmee het groenareaal toe.

Reconstructies

De bomen in de Troelstrastraat zijn in een zeer slechte conditie en moeten worden vervangen. Hiervoor zijn middelen in de begroting 'gereserveerd.'

Nieuwe infrastructuur & openbare ruimte

De realisatie van de kruising Breemarsweg met de Laan Hart van Zuid start eind 2018. Het zuidelijke deel, inclusief de brug over het Twentekanaal, zal in 2019 in gebruik worden genomen.

Financiën

De budgetten zijn voldoende voor het regulier onderhoud om de vastgestelde onderhoudsniveaus te behouden. Er wordt jaarlijks niet voor groot onderhoud gereserveerd. Wanneer er onvoldoende budget beschikbaar is voor groot onderhoud, wordt hiervoor aan de raad een krediet gevraagd. Ook wordt gekeken of een combinatie kan worden gevonden met projecten en andere onderhoudswerkzaamheden die plaatsvinden, zoals rioleringswerkzaamheden en herstraten. De budgetten zijn:

Groen en Spelen	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
Salarissen en sociale lasten	515.754	515.754	515.754	515.754
Kapitaallasten	91.241	105.134	116.534	127.742
Exploitatielasten	4.959.819	4.931.967	4.929.711	4.929.711
Totaal	5.566.814	5.552.855	5.561.999	5.573.207

6.3.3 Water en riolering

Volumes

Vrijverval riool	610.000	m1
Mechanisch riool	89.591	m1
Kolken	33.913	st.
Drukriool- en rioolgemalen	362	st.
Drainage	221.001	m1

Onderhoudssystematiek

Het in stand houden van de riolering moet tegen zo laag mogelijke kosten gebeuren. Concreet betekent dit dat riolen niet worden vervangen zolang uitstel verantwoord is of alternatieven doelmatiger zijn. Het rioolvervangingsplan is gebaseerd op risico gestuurd beheer. Hierbij worden de onderhoudsinspanningen gestuurd op de gevolgen van schade. De keuze voor vervanging, relining of deelreparaties blijft maatwerk.

De gevolgen van de klimaatveranderingen maken steden minder leefbaar. Hitte, luchtkwaliteit, wateroverlast en stormen stellen ons voor nieuwe opgaven. We willen maatregelen voor extra groen en water in de stad combineren om de wateroverlast terug te dringen en om Hengelo veel minder stenig en dus groener te maken. Bij alle projecten nemen we dit als uitgangspunt. Door het slim combineren is er beperkt aanvullende financiering nodig.

Relevante beleidsnota's

- Gemeentelijk Grondwaterplan (vastgesteld in 2013);
- Gemeentelijk Waterplan (vastgesteld in 2006).
- Nieuw Gemeentelijk Rioleringsplan 2018-2022

Grote projecten en ontwikkelingen

- Klimaat-robust inrichten deel Enschedesestraat en Lange Wemen
- Inrichten tijdelijke waterberging in de openbare ruimte
- Oplossen (grond)wateroverlast Adamsweg
- Riolvervanging Deurningerstraat, rotonde tot Oldenzaalsestraat
- Riolaanpassingen Deldenerstraat.
- Aanleg delen van de Veldbeek en de Balktsbeek
- Nader onderzoek in de grondwateraandachtsgebieden met mogelijke aanleg van drainage

Op het gebied van riolering en waterhuishouding wordt samengewerkt met de Twentse gemeenten en het Waterschap. Met zogenaamde werkplaatsen wordt door gezamenlijk onderzoek geprobeerd kostenbesparingen te realiseren in de waterketen.

Financiën

De budgetten voor regulier en groot onderhoud zijn vastgesteld in het GRP. Op basis van het GRP 2018-2022 zijn de budgetten voldoende. Hoewel het beheer meer risicogestuurd plaats vindt is de verwachting dat dit voldoende is om de eisen die aan de functionaliteit en veiligheid worden gesteld te waarborgen. Mocht een riolering onverhoopt eerder moeten worden vervangen dan gepland dan kan dit vaak worden opgelost door een geplande vervanging wat naar achteren te schuiven.

Riolering	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
Salarissen en sociale lasten	318.330	318.330	318.330	318.330
Mutatie voorzieningen	1.646.743	1.956.713	2.194.664	2.463.108
Kapitaallasten	1.785.372	1.809.862	1.897.966	1.977.391
Overige exploitatielasten	4.360.793	4.388.615	4.422.331	4.445.457
Belastingen op producenten en huishoudens	-9.270.308	-9.632.590	-9.992.361	-10.363.356

Waterlopen	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
Salarissen en sociale lasten	28.944	28.944	28.944	28.944
Kapitaallasten	8.755	8.645	8.533	8.423
Exploitatielasten	40.027	37.719	37.655	37.655
Totaal	77.726	75.308	75.132	75.022

6.3.4 Gebouwen

Volumes

Gebouwen	
Wettelijke taak (onderwijs)	83 gebouwen
Gemeentelijk beleid (kunst & cultuur, sport, welzijn, parkeren, kinderboerderij)	59 gebouwen
Huisvesting eigen organisatie en Gildebor	11 gebouwen
Herontwikkeling (grondexploitaties)	10 gebouwen
Afstoten (heroverweging eigendom, verkoop of sloop)	19 gebouwen

Het gemeentelijk vastgoed bestaat uit 182 gebouwen (één gebouw kan uit meerdere adressen bestaan). Deze zijn voor € 524,8 miljoen verzekerd (herbouwwaarde). Het gemeentelijk bezit aan objecten bestaat onder andere uit scholen, sporthallen, buurthuizen en aankopen in het kader van grondverwerving. Als gevolg van deze diversiteit zijn de onderhoudskosten voor de gebouwen onderdeel van verschillende beleidsprogramma's.

Beheer

Het Vastgoedbedrijf beheert de gemeentelijke vastgoedobjecten. Met 'de gemeentelijke vastgoedobjecten' worden alle verhuurbare objecten bedoeld die in gemeentelijk bezit zijn. De gemeente bezit dit vastgoed als middel om beleidsdoelstellingen te halen. Het hebben van vastgoed is geen doel op zich.

Gemeentelijke gebouwen die nog niet door het Vastgoedbedrijf worden beheerd zijn: stadion Veldwijk, het Twentebad en het stadhuis. Dit in verband met de geplande renovaties. Deze gebouwen zullen in een later stadium overgaan naar het Vastgoedbedrijf.

Schoolgebouwen en gebouwen in grondexploitaties worden ook niet beheerd door het Vastgoedbedrijf. Schoolgebouwen zijn juridisch eigendom van de schoolbesturen. Pas op het moment dat een school leeg komt te staan komt het volledige eigendom en beheer bij het Vastgoedbedrijf te liggen. Indien deze gebouwen niet nodig zijn voor beleidsdoelstellingen worden ze door het Vastgoedbedrijf verkocht. Gebouwen die in een grondexploitatie zijn aangekocht voor de ontwikkeling van een locatie blijven in principe in de grondexploitatie verantwoord.

Onderhoudssystematiek

In opdracht van het Vastgoedbedrijf is voor een groot deel van het gemeentelijk vastgoed (met uitzondering van de onderwijsgebouwen en de gebouwen die op korte termijn worden afgestoten) het onderhoudsniveau inzichtelijk gemaakt conform de NEN 2767-systematiek (conditiemeting van gebouwen en installaties door middel van een vastgelegde meet- en registreermethode). Deze informatie is in een meerjarige onderhoudsplanning gezet. Deze onderhoudsplanning bestrijkt een periode van 40 jaar die elk jaar, ten aanzien van de tijdstippen van onderhoud, wordt geactualiseerd. De gebouwen worden onderhouden conform de onderhoudsplanning.

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Een groot deel van het gemeentelijk vastgoed is geïnspecteerd om zodoende goed te kunnen sturen op de onderhoudskosten van het vastgoed en inzicht te hebben in de risico's en de werkelijke oppervlakte van de objecten. Uit de inspecties is gebleken dat een overgroot deel van de objecten niveau 3 (redelijke conditie) of beter heeft. Eén keer per 4 jaar worden de condities van de panden opnieuw vastgesteld om te controleren of ze voldoen aan het minimale conditieniveau 3.

Coalitieakkoord

In het coalitieakkoord wordt niets vermeld over het onderhoudsniveau. Tevens zijn er door de raad of het college geen richtlijnen vastgesteld met betrekking tot het onderhoudsniveau.

Relevante beleidsnota's

- Businessplan oprichting Vastgoedbedrijf 2012

Grote projecten en ontwikkelingen

- Naar verwachting zal in de loop van 2018 het gebouw aan de Beursstraat 44 worden aangekocht van Stichting Schouwburg Hengelo. Op dit moment worden de koop- en huurovereenkomst uitgewerkt alsmede de daarmee samenhangende subsidie. Vooruitlopend op de aankoop is structureel € 416.000 extra gereserveerd voor onderhoud in de Kadernota 2018-2021.
- De gebouwen aan de Bataafse Kamp 6-7, Paul Krugerstraat 49 en Bandoengstraat 7 komen vanuit onderwijs over naar het Vastgoedbedrijf. De gebouwen aan de Bataafse Kamp 6-7 en de Paul Krugerstraat worden verkocht. Het gebouw aan de Bandoengstraat 7 zijn wij voornemens om te slopen. Voor deze 3 gebouwen is daarom geen onderhoudsbudget begroot.

Huidige staat van onderhoud

Uit de inspecties is gebleken dat een overgroot deel van de objecten niveau 3 (redelijke conditie) of beter heeft. Alle onderhoudsniveaus en de daar bijbehorende budgetten zijn hiermee in beeld. Voor de objecten die op korte termijn in aanmerking komen voor verkoop/sloop zijn er geen onderhoudsinspecties uitgevoerd. Het onderhoudsniveau kan voor deze objecten wat lager liggen.

Financiën

De getroffen onderhoudsvoorzieningen en de bestemmingsreserve zijn toereikend om het huidige onderhoudsniveau te bestendigen.

De budgetten zijn:

	2019	2020	2021	2022
Regulier onderhoud	1.029.701	1.165.171	1.165.171	1.165.171
Groot onderhoud	959.348	1.308.006	1.448.576	423.033
Totaal	1.989.049	2.473.177	2.613.747	1.588.204

Deze budgetten zijn uitsluitend ten behoeve van kosten derden. Voor het onderhoud dat door ons eigen personeel wordt gedaan (personeelslasten) zijn separate budgetten opgenomen. Het onderhoud voor de onderwijsgebouwen (met uitzondering van noodlokalen en leegstaande schoolgebouwen) en de gebouwen die in de grondexploitaties zitten, worden niet vanuit bovengenoemde budgetten bekostigd. Het onderhoud van de objecten in de grondexploitaties worden binnen de grondexploitaties gedekt. Voor de onderwijsgebouwen krijgen de schoolbesturen een rechtstreekse bijdrage van het rijk voor het onderhoud. Indien er voor gebouwen geen voorziening of reserve aanwezig is en er dient (groot) onderhoud uitgevoerd te worden, dient hiervoor bij de raad een krediet aangevraagd te worden. Dit geldt ook indien er bij een gebouw achterstallig onderhoud wordt geconstateerd.

6.4 Grondbeleid

Visie gemeentelijk grondbeleid

De gemeenteraad heeft de nieuwe nota grondbeleid 2017-2021 op 19 december 2017 vastgesteld.

De gemeente Hengelo wil met haar grondbeleid een bijdrage leveren aan de invulling van haar ambities op het terrein van o.a. volkshuisvesting en economie.

Het grondbeleid is ondersteunend aan programma 3 economie. Het gaat dan met name over de ontwikkeling van de volgende bedrijventerreinen: Westermaat De Veldkamp, Westermaat Campus, Oosterveld en de Kanaalzone in Hart van Zuid. De doelstelling is om 5 hectare bedrijventerrein per jaar te verkopen.

Het grondbeleid is ondersteunend aan het programma Volkshuisvesting. Het doel is om het tempo van realisatie van woningbouw te versnellen. In dat kader wordt in 2018 de gronden aan de Marskant verworven en wordt de grondexploitatie aangeboden aan de gemeenteraad zodat in 2019 begonnen kan worden met de realisatie.

Uiteraard zijn er ook raakvlakken met andere programma's, zoals:

- Verkeer (Laan Hart van Zuid, aanleg van wegen en parkeerterreinen in projecten).
- Sport, cultuur en recreatie (aanleg van openbaar groen in projecten).
- Volksgezondheid en milieu (rioleringen in de grondexploitaties).

Afhankelijk van de grondvoorraad zal een actief grondbeleid voor nieuwe projecten situationeel worden toegepast. De gemeente opereert behoedzaam en meer faciliterend. In dat opzicht wordt het huidige beleid uit de periode 2012 – 2017 voortgezet. Maar maatschappelijk kan het wenselijk zijn om bepaalde ontwikkelingen in de stad te stimuleren of juist af te remmen. Waar nodig pakt het grondbedrijf dan een actievere rol op om zorg te dragen voor een evenwichtige ontwikkeling van de stad.

Ten opzichte van de vorige nota grondbeleid 2012 – 2017 hebben zich de volgende wijzigingen voorgedaan:

De regelgeving voor actief grondbeleid is belangrijk aangescherpt:

1. De Ladder voor duurzame verstedelijking (onderdeel Besluit ruimtelijke ordening): "De Ladder" beoogt vraag en aanbod van woningbouwlocaties en bedrijventerreinen beter in balans te brengen. Dit vindt op gemeentelijk niveau zijn vertaling in:
 - i. De Woonvisie;
 - ii. De Herprogrammering bedrijventerreinen.
 - b. Vennootschapsbelasting (Vpb-plicht) voor gemeenten: De Vpb-plicht beoogt het structureel maken van winst op het grondbedrijf minder aantrekkelijk te maken;
 - c. Het Besluit begroting en verantwoording (BBV): Het BBV is sterk gewijzigd met het doel risico's te beperken. De gemeente laat haar grondexploitaties aansluiten bij deze nieuwe regels.
2. De strenge regelgeving en de reeds gedane investeringen hebben als consequentie dat het grondbedrijf voorzichtig opereert en niet snel zal overgaan tot investeringen. Maar vanuit

maatschappelijk perspectief kan het juist wenselijk zijn om bepaalde ontwikkelingen in de stad te stimuleren of juist af te remmen. Daar waar gewenst pakt het grondbedrijf dan een actievere rol op om zorg te dragen voor een evenwichtige ontwikkeling van de stad en kiest voor meer sturing door middel van actief grondbeleid. Het kan daarbij gaan om belangrijke locaties die niet door marktpartijen worden ontwikkeld en gerealiseerd, maar ook is heel goed mogelijk dat de gemeente uit strategische overwegingen gronden verwerft die wel goed in de markt liggen;

3. In anterieure overeenkomsten worden in het kader van het kostenverhaal de ambtelijke uurtarieven gehanteerd conform de ministeriële regeling inzake plankosten;
4. In anterieure overeenkomsten worden bepalingen opgenomen waarbinnen het project moet zijn gerealiseerd. Zo niet, dan kan de nieuwe bestemming zonder schadevergoeding worden ingetrokken. Dit is een uitvloeisel van de Ladder voor duurzame verstedelijking.

Actualiteit gemeentelijk grondbeleid

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is voor de grondexploitaties enorm gewijzigd. De gemeente laat uiteraard haar grondexploitaties in de begroting aansluiten bij de nieuwe regelgeving. Indien er een looptijd wordt gehanteerd die langer dan 10 jaar is, moet dit apart inzichtelijk worden gemaakt. In de grondexploitaties wordt daarom geen opbrengstenindexering gerekend na tien jaar. Dit is een risico beperkende maatregel. De volgende vier gemeentelijk grondexploitaties hebben een looptijd langer dan 10 jaar:

- We zijn in 2009 een realisatie overeenkomst aangegaan met de woningcorporatie Welbions over Veldwijk Noord. Er zijn vertragingen in de uitvoering ontstaan, waardoor het de verwachting is dat de uitvoering van de overeenkomst pas in 2030 gerealiseerd is. We zijn met Welbions in gesprek om het project te verkleinen naar alleen het middendeel van Veldwijk Noord;
- In Dalmeden verkopen we voornamelijk grotere kavels. Het is de verwachting dat er na de gestelde tienjaarstermijn nog steeds vraag is naar deze kavels;
- Hart van Zuid is opgedeeld in diverse deelprojecten. De meeste grondexploitaties vallen ruim binnen de tienjaarstermijn. Uitzonderingen hierop vormt het WTC Businessdistrict waarin de laatste opbrengsten geraamd zijn in 2034. Het WTC Businessdistrict is een compacte kantorenlocatie waarvoor de lange looptijd op zich een risico beperkende maatregel is.
- In de grondexploitatie van het Oosterveld gaan we uit van een uitgiftetermijn van 11 jaar. Daarmee wijkt deze grondexploitatie heel licht af van de gestelde tienjaarstermijn en is er geen reden om de termijn aan te passen.

Planresultaten grondexploitaties

Alle gemeentelijke grondexploitaties worden jaarlijks middels de herzieningen vastgesteld door uw gemeenteraad. De laatste herzieningen per 1-1-2018 zijn vastgesteld in juli 2018. Deze herzieningen zijn de basis voor deze begroting.

De gemeenteraad heeft de parameters begin 2018 al vastgesteld en bij de vaststelling van de parameters is al rekening gehouden met het gewijzigde BBV. Voorgesteld wordt om de overige parameters (dus niet de rente) te handhaven zoals deze destijds zijn vastgesteld. Dat leidt tot de volgende parameters:

Omschrijving	2019	2020	2021	2022 t/m 2027	2027 ev.
Kostenindexering	3%	3%	2%	2%	2%
Rente	2%	2%	2%	2%	2%
Opbrengstenindex bedrijven	0%	0%	1%	2%	0%
Opbrengstenindex woningbouw	3%	3%	2%	2%	0%
Opbrengstenindex kantoren	0%	0%	1%	2%	0%
Opbrengsten overig	0%	0%	1%	2%	0%

Hieronder staan de resultaten per grondexploitatie:

Omschrijving	Boekwaarde	Eindwaarde	Voorziening	Einde
	31-12-2017	jaarrekening	2017	looptijd
		2017		grex
Verliesgevend				
<u>Woningbouw</u>				
104 Lange Wemen grondexploitatie	-227.350	-513.017	483.427	2020
006 't Rot	8.047.145	-4.005.580	3.418.724	2025
027 M kwadraat	0	-0	1.442.255	2021
036 Kristenbos	0	-92.871	79.265	2025
101 Broek Noord	9.461.879	-4.252.300	3.701.883	2024
102 Broek Oost	3.557.324	-738.875	643.235	2024
<u>HART VAN ZUID</u>				
701 Lansinkveld Noord	10.280.566	-5.671.245	5.035.903	2023
702 Langelier Erve	3.881.030	-2.707.038	2.310.431	2025
703 hoofdinfrastructuur	232.438	-3.901.562	3.533.765	2022
704 EMGA	4.154.918	-4.922.555	4.371.088	2023
711 fase 2a Industrieplein e.o.	6.909.276	-6.891.797	4.921.863	2034
712 Vereenigingsgebouw	165.295	916.317	-751.699	2027
713 Noordelijke laan HvZ	-2.533.102	491.487	-403.190	2027
714 Woonstad Noord	2.388.978	859.263	-704.895	2027
715 Zuidelijke laan HvZ	295.394	-4.422.898	3.628.317	2027
716 Kanaalzone	1.631.030	555.312	-483.432	2024
790 Verspreide gronden	1.943.112	-1.965.419	1.780.141	2022
<u>Bedrijventerrein</u>				
016 Gezondheidspark	16.024.733	-6.085.906	5.194.262	2025
035 't Oosterveld	17.509.835	-4.152.183	3.339.447	2028
096 Campus	17.492.336	-8.480.908	7.096.444	2022
<u>Exploitaties buiten gemeentelijke administratie</u>				
De Veldkamp	51.882.099	-28.104.650	16.038.680	2027
BBV De veldkamp			1.957.370	2027
Businesspark XL	93.150.030	-35.758.871	5.758.489	2035
Subtotaal verliesgevend	246.246.965	-119.845.297	72.391.772	
Winstgevend				
			Contante Waarde	
<u>Woningbouw</u>				
007 VMBO	-533.331	7.391	7.246	2018
044 Veldwijk Noord	-2.901.413	374.625	289.597	2030
052 Dalmeden	40.031.211	14.535.807	11.016.325	2031
054 Medaillon	-20.453	164.750	155.247	2020
069 Brouwerijterrein	0	79.544	76.455	2019
XXX Wijkerslokatie Hemmelhorst	4.477.948	1.496.075	1.179.645	2029
<u>Bedrijventerrein</u>				
084 Zuidelijke Havenweg	343.497	34.424	33.749	2018
092 Veldkamptunnel	-0	0	0	2018
103 Watertorenpark	93.003	7.198	7.057	2018
Subtotaal winstgevend	41.490.461	16.699.814	12.765.322	

Grondexploitaties die in de bovenstaande tabel bij de boekwaarde een negatief bedrag hebben staan, hebben een spaarsaldo. De boekwaarde van de Veldkamp, de Hemmelhorst en Businesspark XL zitten niet in de gemeentelijke administratie. De boekhouding van de Hemmelhorst en de Veldkamp zitten bij de gemeente Borne en Businesspark XL zit bij de Gemeenschappelijke Regeling BXL in de administratie.

De negatieve bedragen op eindwaarde zijn de grondexploitaties met een verlies. We presenteren de verschillende deelcomplexen bij Hart van Zuid, maar we treffen één voorziening voor het gehele project. Vandaar dat sommige winstgevende deelcomplexen in de bovenstaande tabel toch als verliesgevend wordt gepresenteerd. Voor het verlies treffen we voor ons aandeel op contante waarde een voorziening. Die voorziening komt uit per 1 januari 2018 op € 72,4 miljoen.

Tussentijdse winst

In 2016 is er een wijziging vastgesteld in de wetgeving die gevolgen heeft voor de tussentijdse winstneming van het grondbedrijf. Voor de komende jaren is het de verwachting dat er jaarlijks tussentijds winst genomen moet worden. Deze tussentijdse winsten worden niet opgenomen in de reserve grondexploitaties, omdat deze nog onzeker zijn (e.e.a. is afhankelijk van te realiseren kosten en opbrengsten). De totaal verwachte winsten zijn uiteraard wel verwerkt in de reserve grondexploitaties (bij het afsluiten van het project). Indien we overgaan op het nemen van de tussentijdse winst zal de totale winst daarmee niet wijzigen, alleen het tijdstip wordt, voor een deel, vervroegd.

Ontwikkeling Reserve Grondexploitaties

Naar verwachting bedraagt het vrij besteedbare deel van de reserve eind 2019 € 0,7 miljoen. Dit bedrag loopt naar verwachting op naar € 2,8 miljoen ultimo 2022. In de tabel hieronder staat de verwachte stand van de reserve in de komende jaren (* miljoen).

	2019	2020	2021	2022
Reserve	0,7	1,4	1,9	2,8

Risico's

De risico's van het grondbedrijf hebben met name betrekking op de vastgestelde grondexploitaties. Voor de risico's van de grondexploitaties geldt dat er een wisselwerking is tussen de herziening van de grondexploitaties en de risico's. Wanneer een risico (financieel) wordt verwerkt in de grondexploitatie vervalt daarmee dat specifieke risico; het wordt dan voorzien. Het geraamde financiële gevolg van het totale risicoprofiel is gelijk gebleven ten opzichte van de jaarrekening (€ 6,2 miljoen) bij 90% zekerheid. Er hebben zich wel wijzigingen in de risico's voorgedaan. De risico's zijn gedaald doordat er bij Broek Noord en Landmanserve (contractuele) afspraken zijn gemaakt waardoor de specifieke risico's, zoals het risico op een grondprijdsdaling, zijn vervallen. De risico's zijn bijvoorbeeld hoger ingeschat voor het gezondheidspark, omdat het de verwachting dat er meer substructuur nodig is als er kleinere kavels worden uitgegeven.

Hieronder staan de tien grootste risico's vermeld (tussen haakjes staat vermeld welke invloed het betreffende risico heeft):

1. **Rente:** In de grondexploitaties wordt meerjarig gerekend op een rente van 2% conform de voorschriften van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). Gezien de ontwikkeling van de rente is het te verwachten dat de rente gaat stijgen ten opzichte van de inflatie en moet er een grotere voorziening worden getroffen (€ 0,8 miljoen, 21%);
2. **Ladder duurzame verstedelijking woningbouw:** De gemeente heeft een convenant afgesloten met de provincie over de ladder van duurzame verstedelijking. De gemeente heeft bijna de volledige ruimte in die ladder geprogrammeerd, waardoor er geen flexibiliteit is en er nauwelijks ruimte is voor nieuwe initiatieven. Indien er voor gekozen wordt om flexibiliteit in de woningbouwprogrammering toe te passen, door programma's binnen de grondexploitatie te schrappen, moet er afgewaardeerd worden (€ 0,6 miljoen, 17%);
3. **Businesspark XL:** Wanneer het project verslechtert, moet de gemeente voor haar aandeel een hogere voorziening treffen (€ 0,4 miljoen, 10%);
4. **Uitgifteprijs:** De markt voor de grondverkopen verslechtert, waardoor de uitgifteprijs onder druk komen te staan (€ 0,3 miljoen, 7%);
5. **Maatschappelijke Vaste Activa:** De verkeerswaarde van de gronden in de Maatschappelijke Vaste Activa daalt, waardoor een grotere voorziening getroffen moet worden (€ 0,2 miljoen, 6%);
6. **Hart van Zuid fase 2b:** De afspraken met de koper van het Vereenigingsgebouw worden gekenmerkt door een hoog afbreukrisico (€ 0,1 miljoen, 4%);
7. **WTC business district; programma en uitgifteprijs:** De markt voor de grondverkopen verslechtert, waardoor de uitgifteprijs onder druk komen te staan en/of het niet volledig kunnen realiseren van het beoogde programma (€ 0,1 miljoen, 4%);
8. **De markt voor grondverkopen verslechtert:** De markt voor grondverkopen is goed en dat is verwerkt in de cijfers. Op het moment dat de markt verslechtert, gaan de verkopen minder snel en moet er meer voorziening getroffen worden (€ 0,1 miljoen, 4%);
9. **Algemeen risico; ladder duurzame verstedelijking niet woningbouw:** De gemeente heeft afspraken gemaakt met de netwerkstad gemeenten over de Regionale Bedrijventerreinen Programmering Twente 2017-2020 (€ 0,1 miljoen, 4%);
10. **Hart van Zuid Fase 1:** Wanneer de door de ontwikkelaar voorgestelde saneringsaanpak voor EMGA Zuid niet haalbaar blijkt, zal een andere aanpak meer kosten met zich mee brengen (€ 0,1 miljoen, 3%).

De tien grootste risico's bepalen afgerond 80% van de benodigde weerstandscapaciteit van het grondbedrijf.

6.5 Financiering

Inleiding

De paragraaf financiering beschrijft de beleidsvoornemens ten aanzien van het beheer van de financieringsportefeuille. Vanwege de risico's die ontstaan als een tekort aan liquide middelen optreedt of als overtollige middelen te voortvarend worden uitgezet is de financiering, meer dan andere beleidsterreinen, sterk wettelijk verankerd. Met name de Wet Fido en de uitvoeringsregeling van deze wet (Ruddo) geven de kaders aan waarbinnen gemeenten mogen handelen. Een van de wijzigingen die daarin sinds 2014 van kracht zijn is het verplichte schatkistbankieren: alle tegoeden van decentrale overheden worden automatisch afgeroomd en bij het Rijk belegd. Daarnaast hebben we als gemeente in de "Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo 2018" (art. 10) en in het Treasurybesluit 2014 regels met betrekking tot de financieringsfunctie opgesteld. In 2014 hebben we de mogelijkheden van geld uitlenen en garanties afgeven vastgelegd in de "Beleidsregels publieke taak leningen en garanties gemeente Hengelo 2014". Bij de vernieuwing van het BBV zijn uniforme kengetallen verplicht gesteld. Deze moeten er voor zorgen, dat alle gemeenten bij de waardering van hun financiële positie gebruik maken van kengetallen, die op voorgeschreven wijze zijn berekend. Belanghebbenden kunnen daardoor een objectief beeld krijgen van de toekomstbestendigheid van gemeenten en kunnen gemeenten onderling vergelijken. De rekenregels voor rentetoe-rekening zijn aangepast. De toepassing daarvan is in een notitie Rente van de commissie BBV vastgelegd.

Wat willen we bereiken

We willen:

- over voldoende financiële middelen beschikken om de begrotingstaken binnen de door de raad vastgestelde kaders van de begroting uit te kunnen voeren (aantrekken of uitzetten);
- een duurzame toegang tot financiële markten verkrijgen tegen acceptabele condities;
- de risico's verbonden aan de treasuryfunctie beheersen (renterisico's, liquiditeitsrisico's en kredietrisico's);

Hoe gaan we dit doen

a. We anticiperen op onze liquiditeitsbehoefte

We stellen prognoses op van onze toekomstige liquiditeitsbehoefte. We houden daarbij rekening met mutaties in de huidige leningenportefeuille en waardeontwikkeling van bestaande activa en de voorgenomen vervangingsinvesteringen. Door te anticiperen signaleren we vroegtijdig liquiditeitsfluctuaties en kunnen we met inachtneming van de verwachte renteontwikkelingen vroegtijdig keuzes maken. Bij het aantrekken van leningen zorgen we er voor, dat er geen overliquiditeit ontstaat. Door de zeer lage rente op de geldmarkt (transacties korter dan 1 jaar) blijft het voorlopig nog aantrekkelijk om kort geld te lenen in de vorm van kasgeldleningen en in mindere mate in de vorm van "rood staan". De mogelijkheid wordt beperkt door de regelgeving m.b.t. de kasgeldlimiet. We maken optimaal gebruik van de mogelijkheden binnen de kasgeldlimiet zolang de markt hiertoe aanleiding geeft. Als we de kapitaalmarkt benaderen (transacties langer dan 1 jaar) overwegen we of we dit vroegtijdig doen met uitgestelde stortingsdatum of wachten met afsluiten tot de behoefte zich manifesteert. Vroeg afsluiten is duurder, maar geeft rentezekerheid en kan voordelig zijn in een aantrekkende rentemarkt.

b. We kennen de markt en maken gebruik van onze relaties

Gemeenten hebben een laag risicoprofiel voor geldgevers. We moeten er dan wel voor zorgen financieel gezond te blijven en laten zien dat we altijd aan onze betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Om de meest acceptabele condities te verkrijgen hebben we toegang tot grote geldverstrekkers, die ons lage risicoprofiel met de juiste condities waarderen. We maken tevens gebruik van tussenpersonen die, nog beter dan wij zelf, de marktontwikkelingen en toegang tot de

geld- en kapitaalmarkt kennen. Door altijd meervoudige offertes op te vragen verkrijgen we optimale condities.

c. We beperken onze risico's door de volgende beleidsuitgangspunten en maatregelen

- **Bij financieren en deelnemingen beperken we ons tot de publieke taken.**

Dit zijn de taken, die niet alleen voor de maatschappij als geheel of grote groeperingen wenselijk zijn, maar waar de overheid tevens haar rol neemt omdat marktpartijen vanuit zichzelf deze taken niet uitvoeren. Concreet betekent dit dat we geen rol meer willen vervullen in de financiering van derden. Dit is vanaf 2014 bestaand beleid dat we hebben vastgelegd in de "Beleidsregels publieke taak leningen en garanties gemeente Hengelo 2014". Dit heeft zowel betrekking op het actief uitlenen als op het borg staan voor geldleningen bij derden. In het verleden hebben we dit wel gedaan. Er zijn in de meeste gevallen waarborgen gesteld en overeengekomen, waaronder hypothecaire zekerheid op vastgoed. Een groepsgewijs overzicht van uitgaande geldleningen met de voorziening oninbaar en gewaarborgde leningen is opgenomen in de jaarstukken 2017 op blz. 119 en blz. 131.

We lopen ook risico's door het financieren van verbonden partijen en deelneming in andere rechtspersonen. De risico's van verbonden partijen worden toegelicht in de betreffende paragraaf. De risico's op verliezen bij deelnemingen zijn beperkt tot de boekwaarde. Vaak heeft financiering in een ver verleden plaatsgevonden, waardoor de boekwaarde vele malen lager is dan de reële waarde van de deelneming. De hogere marktwaarde biedt beperkte kansen. Waar verhandelen mogelijk is zonder het publieke belang te schaden zullen we dit overwegen. Zo zijn recent een deel van de aandelen Enexis verkocht en in 2017 alle aandelen Vitens. De keerzijde is, dat structurele dividendbaten weg vallen.

In volgende tabel zijn de deelnemingen opgenomen, die of een meer dan symbolische balanswaarde vertegenwoordigen of een dividendinkomst genereren.

Bedragen in euro

Aandelen van	Aantal aandelen	Boek-waarde aandelen 31-12-2017	Markwaar-de aandelen 1)	Dividend begroot 2019	Borgstel-tings-provisie 2019	Baten uit deel-nemingen 2019
BNG Bank NV	174.486	436.215	200.000	300.000		300.000
Enexis NV	213.099	40.840	6.000.000	130.000		130.000
Twence BV	105.681	0	100.000	140.000	210.000	350.000
OL Crematoria Twente		0	n.b.	50.000		50.000
Twente Milieu NV		154.285	n.b.			0
Totaal algemene middelen in programma 9				620.000	210.000	830.000
Twence BV (in afvalbegroting in programma 7 verwerkt)				482.000		482.000
Totaal programma 9				1.102.000	210.000	1.312.000

¹⁾ De marktwaarde van aandelen is puur indicatief en niet meer dan een theoretisch concept. Omdat deze aandelen niet vrij verhandelbaar zijn, kan de waarde alleen met vuistregels worden benaderd. Voor Enexis is de marktwaarde afgeleid van de waarderingsopinie die Deloitte jaarlijks opstelt. Voor Twence is deze afgeleid van de intrinsieke waarde van de onderneming.

- **We stellen een financieringsbehoefte op en analyseren de leningenportefeuille, rekening houdend met de wettelijke normen kasgeldlimiet en renterisiconorm.**

We gaan er vanuit dat alle bezittingen en vorderingen gedekt moeten zijn met een vorm van financiering. Door de toekomstige uitgaven en inkomsten te voorspellen aan de hand van ons meerjarenperspectief kunnen we bepalen welke (toekomstige) bezittingen nog niet zijn gedekt met bestaand eigen of vreemd vermogen. Dat deel is de financieringsbehoefte.

Bij het invullen van de financieringsbehoefte financieren we tegen zo laag mogelijke kosten met inachtneming van risico's. Kort geld aantrekken levert nu, medio augustus 2018, zelfs een rentevergoeding op. Dit maakt dat we optimaal gebruik maken van de kortgeldfaciliteit zo lang deze situatie voortduurt. De mogelijkheid om rood te staan of kasgeld aan te trekken wordt beperkt door de wettelijke bepalingen van de kasgeldlimiet: we mogen op grond van de Wet Fido niet langdurig meer dan 8,5% van onze begrotingsomvang kort financieren. Deze bepaling voorkomt dat nadelige effecten ontstaan als de variabele rente snel stijgt, een kenmerkend risico van de geldmarkt. Met de huidige gunstige rente van kort geld kunnen we een flinke stijging nog opvangen. We volgen de rentemarkt nauwgezet.

Bedragen in euro x 1.000

Kasgeldlimiet		2019	2020	2021	2022
1	Begrotingstotaal	303.839	301.008	303.277	291.750
2	Vastgesteld percentage	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
3	Kasgeldlimiet (1 x 2)	25.826	25.586	25.779	24.799

Als we de kasgeldlimiet langdurig overschrijden gaan we consolideren: omzetten in geldleningen langer dan een jaar. We houden met de duur van nieuwe geldleningen rekening met het aflossingsschema van de bestaande geldleningen. Door te zorgen voor spreiding in aflossen van bestaande leningen voorkomen we dat we in enig jaar een te groot deel van onze schuld opnieuw moeten afsluiten. Dit zou in een periode van hoge rentes kunnen leiden tot een forse stijging van onze structurele rentelasten en daardoor een te zware aanslag vormen op de beschikbare algemene middelen. De wet Fido heeft hiervoor de renterisiconorm gesteld: we mogen maximaal 20% van het begrotingstotaal per 1/1 van het jaar oversluiten. De prognose is als volgt:

Bedragen in euro x 1.000

Renterisiconorm		2019	2020	2021	2022
1	Begrotingstotaal	303.839	301.008	303.277	291.750
2	Vastgesteld percentage	20%	20%	20%	20%
3	Renterisiconorm (1 x 2)	60.768	60.202	60.655	58.350
4	Renterisico (renteherzieningen en aflossingen)	15.082	21.290	21.037	1.030
5	Ruimte onder de risiconorm (3 - 4)	45.686	38.912	39.618	57.320

Het renterisico bestaat uit de verplichte aflossingen. Renteherzieningen zijn alleen afgesproken bij geldleningen die doorgeleid worden aan Welbions. Hier dragen wij als gemeente geen risico.

Zoals blijkt uit het overzicht blijven onze renterisico's alle jaren ruim onder de renterisiconorm.

- **We speculeren niet:** De gemeente Hengelo heeft geen beleggingen of derivaten uitstaan bij marktpartijen. Doordat de rijksschatkist dagelijks positieve rekeningsaldi afroemt is er geen mogelijkheid meer om uitzettingen op korte termijn te doen.
- **We laten specialisten periodiek onze financieringsstructuur en renterisico beoordelen:** Periodiek laten we een financieringsspecialist mee kijken naar onze financieringsstructuur. Er wordt kritisch gekeken naar het portefeuillerisico en renterisico. Het meest recente onderzoek (2017) leidde tot de conclusie, dat in onze portefeuille geen onbenutte winstkansen zaten.

Verdere beleidsuitgangspunten

- **We passen totaalfinanciering toe**

Bij de financiering van de gemeentelijke activiteiten wordt de gemeente als één geheel beschouwd. We spreken van totaalfinanciering of integrale financiering. Dat houdt in dat bij het bepalen van de financieringsbehoefte alle inkomsten en uitgaven betrokken worden, zowel reguliere activiteiten als projecten. Door totaalfinanciering worden de rentekosten geminimaliseerd. Leningen worden op de meest optimale momenten aangetrokken, rekening houdend met de gemeentelijke rentevisie, de Wet Fido, de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

- **We rekenen reële rente toe aan de taakvelden**

We rekenen een reële rente toe aan taakvelden. Concreet betekent dit dat we het gemiddelde van de werkelijke kosten van geld lenen hanteren als basis voor de omslagrente voor de toerekening aan taakvelden. Het omslagrentepercentage mag het werkelijke gemiddelde rentepercentage van financieringscontracten met maximaal 0,5% overstijgen. In het verleden hanteerden we bij voorkeur een meerjarig stabiele omslagrente om de fluctuaties in doorberekende kapitaallasten te voorkomen. Door de relatief goedkope financiering in de laatste jaren is dit niet meer houdbaar en is vanaf 2016 de omslagrente al verlaagd via 4,5% en 3,75% naar 2,25%. In deze begroting 2019 hebben we de omslagrente nogmaals verlaagd naar 2%. Het (beoogde) gevolg is dat daardoor in de financieringsfunctie de "doorberekeningswinst" sterk afneemt. Voor de boekwaarde van de gemeentelijke grondcomplexen werd al een rente gehanteerd van 2%.

- **We volgen de rentemarkt nauwgezet**

We nemen kennis van de ontwikkelingen op de rentemarkt en de rentevisie voor de toekomst. Zo kunnen we op de meest geschikte momenten transacties afsluiten.

Financieringsbehoefte

We gaan er vanuit, dat alle bezittingen en vorderingen gedekt moeten zijn met een vorm van financiering. Dat kan eigen vermogen (reserves) of vreemd vermogen (voorzieningen, opgenomen geldleningen of crediteurenschulden) zijn. Door de toekomstige uitgaven en inkomsten te voorspellen aan de hand van ons meerjarenperspectief kunnen we bepalen welke (toekomstige) bezittingen nog niet zijn gedekt met bestaand eigen of vreemd vermogen. Dat deel is de financieringsbehoefte.

In 2018 zijn twee geldleningen van € 10 mln. aangetrokken. Deze waren nodig omdat we veel kort geld leenden, waardoor we de kasgeldlimiet dreigden te overschrijden. Samen met twee al afgesloten leningen van elk € 15 mln. met uitgestelde stortingen eind 2018 en eind 2019 hebben we de sterk oplopende financieringsbehoefte tot en met 2021 voor een deel ingevuld. Er blijft een financieringsbehoefte bestaan. De oorzaak is o.a. forse aflossingen van bestaande geldleningen.

Vanaf 2022 zien we dit sterk teruglopen. Naarmate het beeld verder in de toekomst ligt zijn de aannames groter.

Voor de komende jaren is de financieringsbehoefte als volgt:

<i>Bedragen in euro x 1.000</i>				
Soort kasstroom	2019	2020	2021	2022
Uit de exploitatie	-10.000	-15.000	-18.000	-20.000
Uit (des)investeringen	32.000	15.000	11.000	22.000
Uit financiële transacties (leningen)	15.000	21.000	21.000	1.000
Financieringsbehoefte	37.000	21.000	14.000	3.000

Wet Hof

Op 11 december 2013 is de Wet Houdbare Overheidsfinanciën officieel gepubliceerd. Europa eist dat elk land de afspraken rond de beperking van de staatsschuld respecteert en in eigen wetgeving verankert. Dit raakt ook gemeenten, omdat gemeentelijke schulden meetellen in de overheidsschuld van Nederland. Alle gemeenten samen krijgen een plafond voor het totale EMU-tekort van gemeenten in een jaar. Het EMU-saldo is het totaal van uitgaven en inkomsten van de overheid in een jaar, uitgedrukt in bedragen of in een percentage van het Bruto Binnenlands Product (BBP). De norm voor het toegestane tekort voor alle decentrale overheden in 2019 is 0,4% van het BBP, daarvan is aan gemeenten 0,272% toegewezen.

Als gemeenten allen zouden moeten bijdragen aan de verlaging van de staatsschuld, zouden ze investeringen moeten afstellen of uitstellen en moeten gaan schuiven met de tijdstippen waarop ze grote uitgaven doen of inkomsten ontvangen, b.v. uit de grondexploitaties. Dat is te ingrijpend en is in het baten- en lastenstelsel ook helemaal niet nodig. Daarom wordt afgezien van een individuele gemeentelijke norm en kent het systeem geen sancties voor de individuele gemeenten. Alleen bij een meerjarige overschrijding van de EMU-norm kan het rijk ingrijpen door eisen te stellen aan het toegestane investeringsvolume of, in het uiterste geval, in de vorm van korting op de algemene uitkering. Voor gemeenten is het zinvoller om te sturen op sluitende baten en lasten en de hoogte van de netto schuld van de gemeente. In de paragraaf weerstandsvermogen bij financiële kengetallen zijn o.a. de kengetallen solvabiliteitsratio en netto schuldquote opgenomen. Gemeenten zijn verplicht om de EMU-saldoberekening te publiceren. De staat met de berekening van het EMU-saldo is opgenomen in bijlage 8.3.

Beleid bij verstrekte geldleningen

Ons uitgangspunt is dat we geen bankier willen zijn. We blijven instellingen ondersteunen, maar niet meer door geldleningen ter beschikking te stellen of hiervoor garant te staan. De Wet Fido en de daaraan gekoppelde Ruddo staan slechts een bancaire rol toe wanneer sprake is van een 'maatschappelijk belang'. Verder heeft de gemeente te maken met regelgeving in het kader van staatssteun. Verstrekking of garantie van een lening tegen een relatief lage rente aan een private partij zal door de Europese Commissie al heel gauw worden gezien als ontoelaatbare staatssteun. In dit kader past terughoudendheid.

In 2014 hebben we daarom het Treasurybesluit en de beleidsregels voor verstrekken van geldleningen aangepast en opnieuw vastgesteld. We volgen daarin de verscherpte wetgeving, die ons noodzaakt om een zeer prudent beleid te hanteren bij uitzettingen. We hebben leningen uitstaan bij verenigingen en stichtingen, maar ook woningbouwcorporaties en de hypotheekverstrekking aan ambtenaren. Lopende contracten worden gerespecteerd, maar kunnen niet verlengd of overgesloten worden. Hiermee nemen de risico's af van financiering van taken die niet tot onze kerntaken als overheid behoren. We blijven risico's lopen over leningen aan verenigingen en stichtingen, die in het verleden zijn afgesloten.

- **Leningen aan woningbouwcorporatie Welbions**

We verstrekken geen geldleningen meer ten behoeve van de woningbouw. De reeds afgesloten leningen kunnen ongewijzigd 'uitlopen'. De leningenportefeuille uitgeleend geld neemt door aflossingen van Welbions jaarlijks af. De woningbouwcorporatie kan haar financiering nu zonder directe bemoeienis van de gemeente realiseren. De beleidswijziging brengt (beperkte) financiële gevolgen met zich mee, waarmee in de meerjarenbegroting rekening is gehouden.

- **Verstrekking van geldleningen aan overige instellingen**

We verstrekken in principe geen geldleningen meer. Wel is de deur op een kier gezet voor sportverenigingen die een beroep doen op het waarborgfonds voor de sport. Deze instelling wil onder voorwaarden 50% van het te financieren bedrag garanderen, maar zal dat slechts doen indien de gemeente meedoet voor de resterende 50%. Uitgangspunt blijft dat een vereniging of stichting zonder de lening in haar voortbestaan zou worden bedreigd en dat de totale financiële huishouding van de aanvrager rente en aflossing mogelijk maakt, zodat het risico voor de gemeente beperkt is.

Inzicht in rentelasten, renteresultaat en wijze van toerekenen van rente

De volgende tabel geeft voor het begrotingsjaar 2019 aan hoe vanuit rentelasten, rentebaten en rentetoerekening het renteresultaat tot stand komt.

Omschrijving		Bedrag
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	22.529.000
b.	De externe rentebaten over de korte en lange financiering	-16.297.000
	Saldo externe rentelasten en rentebaten	6.232.000
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-2.604.000
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	1.396.000
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	5.024.000
d1.	Rente over eigen vermogen	0
d2.	Rente over voorzieningen	0
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	5.024.000
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-6.077.000
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury ¹⁾	-1.053.000

1) Het renteresultaat (f.) is een positief resultaat. De wijze van opmaken van de tabel is in de notitie rente van de commissie BBV voorgeschreven.

De aan taakvelden toegerekende rente (e.) bestaat uit € 2.731.000 die tegen een vast percentage wordt doorbelast en € 3.346.000 die tegen het omslagpercentage is doorbelast. Als we de werkelijk toegerekende rente tegen omslagpercentage delen door het totaal aan investeringen per 1 januari 2019 dan komen we op een omslagpercentage van 1,71%. Dit percentage is afgerond naar 2 %. De afwijking van 0,29% valt binnen de toegestane marge van 0,5%.

6.6 Verbonden partijen

Inleiding

Voor de uitvoering van taken kan de gemeente een beroep doen op andere organisaties of een andere organisatie oprichten. Als we taken hebben uitbesteed aan een organisatie, waarin we een bestuurlijk én financieel belang hebben is deze partij een verbonden partij. We zitten dan in het bestuur van deze organisatie of hebben stemrecht in de ledenvergadering/aandeelhoudersvergadering én lijden verlies als de organisatie failliet gaat of als wij aangesproken kunnen worden als ze haar verplichtingen niet kan nakomen. De beleidskaders rondom verbonden partijen liggen vast in de nota "Beleidskader Verbonden Partijen Hengelo 2013", hierna "beleidskader" genoemd.

De vernieuwing van het BBV beoogt het inzicht te vergroten in de risico's van verbonden partijen en de wijze waarop ze bijdragen aan de output of de doelstellingen van de gemeente. Voor een betere beoordeling van de bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen van de gemeente komt de beschrijving van deze bijdrage in de betreffende programma's beter tot zijn recht. Deze paragraaf blijft dan beperkt tot de visie en beleidsvoornemens en een totaalbeeld van verbonden partijen in een samenvattende lijst.

Beleidskaders, visie en beleidsvoornemens

In het beleidskader is de visie op verbonden partijen uitgebreid weergegeven. We volstaan hier met de hoofdlijn van het beleid. Aan de basis staat, dat we alleen samenwerken met verbonden partijen als dit het geëigende middel is om onze beleidsdoelstellingen te realiseren. Randvoorwaarde is, dat we het zo organiseren, dat de democratische controle op de uitvoering door de gemeenteraad optimaal is.

De samenwerking met verbonden partijen kent twee invalshoeken:

- De bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen van de gemeente (nut);
- Het risico dat de gemeente loopt door de deelname, met name financieel, maar ook bestuurlijk.

Het financiële risico is het risico, dat de gemeente loopt als de verbonden partij failliet gaat of aanspraak maakt op niet begrote bijdragen van de gemeente. Bestuurlijke risico's treden op als de gemeente aangesproken kan worden op haar bestuurlijke rol in de verbonden partij.

Deze invalshoeken moeten in balans zijn; een groter risico kunnen we pas accepteren als de bijdrage aan de doelstellingen eveneens groot is. Daaruit volgt ook dat we activiteiten, uitgevoerd door partijen die marginaal bijdragen aan onze doelstellingen maar wel een groot financieel risico opleveren, beter anders kunnen organiseren. We willen een methodiek toepassen waarin de begrippen "nut" en "risico" vanuit een duidelijk kader objectief worden bepaald. Tezamen zijn nut en risico de bestanddelen van de "waarde" van de samenwerking.

We hebben in 2018 voorbereidingen getroffen om de nota met het beleidskader te actualiseren. Dit doen we niet alleen. We hebben met enkele gemeenten samen besloten om kennis en visie te delen en gezamenlijk tot een nieuwe nota te komen.

Steeds meer ontstaat bij gemeenten het besef, dat niet alleen de verbonden partijen risico's met zich meebrengen waar we vinger aan de pols willen houden. Ook bij samenwerkingsverbanden die niet aan de kwalificatie "verbonden partij" voldoen kunnen financiële of bestuurlijke risico's spelen. Deze kunnen eveneens een grote impact hebben op de financiën of de reputatie van ons als gemeente. We hebben ook stappen gezet om een systematiek voor risicosignalering voor deze instellingen te ontwikkelen.

Bijdrage van verbonden partijen aan gemeentelijke doelstellingen

Het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording beoogt het inzicht van raadsleden in nut en risico van de verbonden partijen te vergroten. Dat inzicht ontstaat als in de programma's het samenwerken met de verbonden partij en de bijdrage aan de programmadoelstellingen worden toegelicht. In deze paragraaf beperken we ons tot het benoemen van het openbaar belang dat wordt gediend en benoemen we het programma waarin de relatie met doelstellingen moet worden gelegd.

Voorgenomen wetswijziging versterking positie van gemeenteraden

Het uitbesteden van taken aan een regionaal samenwerkingsverband betekent dat besluiten dat kader in organisatiebesturen en niet meer in de gemeenteraad genomen worden. De invloed moet gedeeld worden met andere gemeenten. Dit is inherent aan samenwerken. Het ministerie van BZK heeft per brief van 29 juni 2018 aangegeven de positie van gemeenteraden te willen versterken en daartoe o.a. de Wet op de Gemeenschappelijke Regelingen te willen aanpassen. Het ministerie beoogt de deelname van raadsleden in samenwerkingsbesturen te faciliteren en de inspraak van burgers mogelijk te maken, overigens niet d.m.v. rechtstreeks kiesrecht. Ook wordt de plicht om een zienswijze van raden te vragen mogelijk uitgebreid naar meer soorten besluiten, dan nu in de Wgr is geregeld. De minister verwacht eind 2018 met een wetswijzigingsvoorstel te komen.

Risicomanagement bij de verbonden partijen

De risicobeoordeling van verbonden partijen wordt nu nog gedaan op basis van een beoordeling van de jaarstukken en begrotingen van deze partijen. Daarmee oordelen we met algemeen aanvaarde normen over in rapportages zichtbare grootheden zoals bijvoorbeeld weerstandsvermogen, schuldpositie en resultaten in de meerjarenbegroting. Elke verbonden partij kent zelf veel beter de risico's die succes bedreigen. Dit besef is bij hen aanwezig. We zien steeds meer dat een eigen risicoanalyse is opgestart en dat deze een plek krijgt in de begrotings- en verantwoordingsstukken. De wijze waarop risico's worden benoemd en geobjectiveerd verschilt sterk per partij. In de beoordeling van de jaarstukken 2017 en conceptbegrotingen 2019 hebben we enkele kritische kanttekeningen geplaatst. Daarom kunnen we nu nog onvoldoende steunen op de gerapporteerde resultaten.

We hebben ons georiënteerd op door gemeenten gehanteerde systemen om de risico's en het nut van de samenwerking goed neer te zetten. Er blijkt geen ei van Columbus te zijn; veel gemeenten zitten in het proces om hun grip op verbonden partijen te vergroten.

In onze regio werken al enkele gemeenten samen in een gezamenlijke risico-uitvraag richting de verbonden partijen. De gevolgde methodiek sluit aan bij onze opvattingen m.b.t. risicoanalyse. De voordelen die hiermee kunnen worden bereikt zijn:

- de vragenlijst waarmee risico's worden opgespoord is doordacht en kan aan omstandigheden worden aangepast;
- de uitkomsten zijn concrete getallen, waardoor deze telbaar en vergelijkbaar zijn en in grafieken zijn weer te geven;
- hierdoor ontstaat informatie die de raad op overzichtelijke wijze krijgt aangeboden;
- de verbonden partijen zijn zelf betrokken bij de beantwoording, waarmee draagvlak ontstaat
- gemeenten kunnen werkzaamheden verdelen en de uitkomsten met elkaar delen;
- er vindt maar één uitvraag naar de verbonden partijen plaats namens meerdere gemeenten, waardoor deze partijen minder zwaar belast worden

We willen ons aansluiten bij deze samenwerking en willen ons inzetten op een zo volledig mogelijke deelname van Twentse gemeenten.

Ontwikkelingen bestaande verbonden partijen

SWB Midden-Twente

Na de start van Gildebor en het verkennen van het nieuwe taakgebied beheer van de openbare ruimte zet SWB binnen deze nieuwe kerntaak nu in op kwaliteit van dienstverlening en stapsgewijs verbeteren van het productieresultaat door optimalisering van de bedrijfsvoering. De noodzaak hiertoe is aanwezig, omdat binnen de kerntaken arbeidsontwikkeling en beschut werk geen grote besparingen meer haalbaar zijn. Tegelijkertijd zal de komende jaren de rijksbijdrage voor de WSW (Wet Sociale Werkvoorziening) dalen en tevens zal het beschikbare P-budget verder afnemen. Dat maakt het noodzakelijk dat het verdienvermogen van de hele organisatie groeit. Desalniettemin worden een aantal verliesgevendende jaren voorzien. De verliezen kunnen met het eigen vermogen worden opgevangen.

Regio Twente

In 2018 is de Agenda van Twente (2008-2017) opgevolgd door de Agenda voor Twente (2018 e.v.). De primaire inzet is niet gewijzigd, namelijk de krachten bundelen voor een technologische, innovatieve en sterke regio. Wat wel is gewijzigd is de financieringsstructuur. Waar tot 2018 Twence vanuit de bedrijfswinst bijdroeg aan de Agenda, gaat het dividend van Twence vanaf 2018 naar de aandeelhoudende gemeenten, die vervolgens autonoom hun besluiten nemen om al dan niet bij te dragen en deel te nemen aan de Agenda voor Twente.

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Het GBT gaat meer inzetten op het vergroten van de expertise en ziet informatieanalyse als een belangrijk middel daartoe. In 2019 verhuist het GBT naar een andere locatie in Hengelo. Omdat de gemeente Hengelo verhuist naar het nieuwe stadskantoor verliest ze de medehuurder van het pand aan de Hazenweg.

Omgevingsdienst Twente (ODT)

Nadat de organisatie ODT in oktober 2017 al was opgericht is de feitelijke start van ODT nog uitgesteld. In 2019 gaat de Omgevingsdienst Twente van start. Alle 14 gemeenten en de provincie nemen deel. De taken bestaan voornamelijk uit het voorbereiden van, toezicht op en handhaving van milieuvoorschriften, de zogenoemde VTH-taken.

Twente Milieu

Haaksbergen heeft zich per 2018 aangesloten bij Twente Milieu en heeft in eerste instantie de taken in het kader van het beheer van de openbare ruimte overgedragen. Twente Milieu herzielt in 2018 het kostprijs-plus systeem (systematiek van kostentoerekening aan producten) samen met de aangesloten gemeenten. Vanaf het boekjaar 2020 zal de herziene kostprijsberekening van kracht moeten worden. In 2018 worden de statuten en de aandeelhoudersovereenkomst geactualiseerd.

De aandacht gaat vooral uit naar het operationaliseren van het wijzigende afvalbeleid van gemeenten, gericht op het reduceren van de hoeveelheden restafval tot 50kg in 2030.

Twence

Afval is een groeimarkt. De markt is een heel dynamische wereldmarkt. Twence ziet de vraag toenemen in de Euregio en Nederland en gaat daarom de import van afval uit het Verenigd Koninkrijk afbouwen. Dat betekent ook, dat men de komende jaren (tot 2020) onder vollast kan draaien, waardoor de capaciteit van de ovens ten volle wordt benut.

In Nederland blijft het opwekken van duurzame energie achter bij de ons omringende landen. Twence zet in op CO₂-afvang, de bouw van een tweede zonnepark op eigen terrein en het bouwen van een mestverwaardingsinstallatie op de locatie Elhorst Vloedbelt.

Om een bijdrage te kunnen leveren aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de aandeelhouders zal Twence haalbaarheidsonderzoeken uitvoeren naar de volgende concrete initiatieven: geothermie,

luierverwerking, verwerking van verpakkingsafval, grootschalige asbestverwerking en grootschalige opwekking van zonne-energie. Deze initiatieven moeten passen binnen de door de aandeelhouders vastgestelde inhoudelijke en financiële kaders en uitgangspunten.

De gezamenlijke aandeelhouders van Twence hebben in december 2017 een positief besluit genomen over de toetreding van de gemeente Münster als aandeelhouder. Om de weg vrij te maken voor een volledig aandeelhouderschap is Munster door de Duitse toezichthouder (Kommunalaufsicht) gevraagd om een voorfase van communale samenwerking met Twentse gemeenten in te gaan. Bij een succesvolle samenwerking kan de volgende stap richting aandeelhouderschap genomen worden.

Warmtenetwerkbedrijf Hengelo en Warmtebedrijf Hengelo

Met ingang van 31 maart 2017 zijn Warmtenetwerk Hengelo BV en Warmtebedrijf Hengelo BV formeel gestart. Warmtenetwerk Hengelo BV voert alle transportactiviteiten middels het hoofdtransportnet uit en Warmtebedrijf Hengelo BV treedt op als energieproducent en leverancier aan de eindgebruikers. De belangrijkste activiteit van Warmtenetwerk Hengelo BV is de aanleg van de backbone. Dit is het hoofdtransportnet dat de warmte vanaf AkzoNobel transporteert. De aanleg hiervan is in 2016 gestart. Het eerste zuidelijke deel is inmiddels gereed. Het noordelijk deel zal naar verwachting in de loop van 2019 gereed zijn. Na aanleg van de backbone zal Warmtenetwerk Hengelo BV zich vooral nog bezig houden met het transport van de warmte naar de overnamepunten van Warmtebedrijf Hengelo BV.

Lijst van verbonden partijen

Overzicht gemeentelijke verbonden partijen (per 1 april 2018):

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Vertegenwoordiging
1. Gemeenschappelijke regelingen		
Regio Twente	Openbaar lichaam	College
Veiligheidsregio Twente	Openbaar lichaam	College
Sociaal Werk- en leerbedrijf Midden-Twente	Openbaar lichaam	College
Stadsbank Oost-Nederland	Openbaar lichaam	College
Crematoria Twente	Openbaar lichaam	College
Regionaal Bedrijventerrein Twente	Openbaar lichaam	College (benoeming door gemeenteraad)
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente	Openbaar lichaam	College
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo	Centrumgemeente regeling	College
Centrumgemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo	Centrumgemeente regeling	College
2. Stichtingen / verenigingen: geen		
3. Coöperaties / vennootschappen		
BNG Bank	N.V.	College
Twente Milieu N.V.	N.V.	College
Twence B.V.	B.V.	College
Enexis Holding B.V.	B.V.	College
Warmtenetwerk Hengelo B.V.	B.V.	College
Warmtebedrijf Hengelo B.V.	B.V.	College
CSV Amsterdam B.V. *	B.V.	College
Verkoop Vennootschap B.V. *	B.V.	College
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. *	B.V.	College
CBL Vennootschap B.V. *	B.V.	College
Vordering op Enexis B.V. *	B.V.	College
4. Overige verbonden partijen		
Euregio	Nederlands-Duitse GR	College (raadsleden in Euregioraad)
5. Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd		
Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)	Vereniging	College
VNG Overijssel	Vereniging	College

Van alle verbonden partijen vermelden we een aantal kerngegevens, waarvan de informatieve waarde en de onderverdeling in categorieën verbonden partijen zoals in het BBV is bepaald. Voor de overzichtelijkheid en leesbaarheid van de tabellen splitsen we de tekstuele gegevens en de cijfermatige gegevens.

Toelichting gegevens

- Als de geprognosticeerde balans van de verbonden partij beschikbaar is zijn we hier vanuit gegaan.
- Waar deze niet opgenomen is hebben we getallen herleid vanuit de jaarstukken 2017 en de resultatenprognose 2018 en 2019, waarbij:
 - o eigen vermogen gelijk is gesteld aan EV jaarstukken 2017 + begrote resultaten 2018 en 2019 als deze bekend gemaakt zijn;
 - o vreemd vermogen gelijk is gesteld aan VV jaarstukken 2017 en constant gehouden als geen mutaties bekend gemaakt zijn.
- financieel belang is het ter beschikking gestelde bedrag dat we verliezen als de verbonden partij failliet gaat of in liquidatie zou geraken en/of het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt; dit is:
 - o voor alle verbonden partijen de (boek)waarde van het door ons ingebrachte kapitaal, verhoogd met de waarde van verstrekte leningen of garanties;
 - o voor gemeenschappelijke regelingen beschouwen we de jaarlijkse bijdrage als het financiële belang bij faillissement (hypothetisch; we gaan uit van bedrijfscontinuïteit, omdat we jaarlijks de verrichtingen van deze partijen monitoren);
 - o voor aandeelhouderschappen: het verwachte dividend; de theoretische aandelenwaarde laten we hier buiten beschouwing.
- de risico's waar geen specifieke maatregelen tegenover staan zijn de door de verbonden partij totaal gekwantificeerde risico's, al dan niet afgedekt door hun weerstandsvermogen; de getallen zijn de totale risico's zoals gerapporteerd door de partij zelf, ons aandeel hierin is beperkt tot het aandeel in de verbonden partij.

1. Gemeenschappelijke regelingen

Naam verbonden partij	Openbaar belang dat gediend wordt	Bestuurlijk belang	Beleid in programma
Regio Twente	Gemeentelijke beleidsvoering van o.a. GGD, recreatie en toerisme, economie en arbeidsmarkt	Deelname algemeen bestuur en afstemmingsberaden	2,3,6,7 en 9
Veiligheidsregio Twente	(Voorbereiding op) bestrijding van rampen en incidenten, w.o. brandweer	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	1
Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB)	Ondersteuning mensen met afstand tot de arbeidsmarkt/WSW en samenwerking beheer en onderhoud openbare ruimte	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	5,6
Stadsbank Oost Nederland	Hulpverlening aan mensen met financiële problemen en schulden	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	6
Crematoria Twente	Lijkbezorging met inachtneming van wettelijke voorschriften	Deelname dagelijks bestuur	7
Regionaal Bedrijventerrein Twente	Regionale afstemming en ontwikkeling XL-businesspark	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	3
Gemeentelijk Belasting kantoor (GBT)	Gemeentelijke heffing en invordering lokale belastingen	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	9

Omgevingsdienst Twente (ODT)	Handhaving wetgeving milieu	Deelname algemeen bestuur	7
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)	Schaal- en kwaliteitsvoordelen behalen en kwetsbaarheidsbeperking van aangesloten gemeenten op het gebied van sociale zaken	Verantwoordelijkheid gemeentebestuur Hengelo, inbreng deelnemende gemeenten via portefeuillehoudersoverleg	6
Centrumgemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)	Schaal- en kwaliteitsvoordelen behalen en kwetsbaarheidsbeperking van aangesloten gemeenten op ICT-gebied	Verantwoordelijkheid gemeentebestuur Hengelo, inbreng deelnemende gemeenten via portefeuillehoudersoverleg	9

Bedragen in euro x 1.000

Naam verbonden partij	Financiële belang 2019	Eigen vermogen 1-1-2019	Eigen vermogen 31-12-2019	Vreemd vermogen 1-1-2019	Vreemd vermogen 31-12-2019	Resultaat VP 2019	Risico's (geen spec. maatregelen)	Aandeel belang
Regio Twente	3.912	6.356	6.341	13.841	13.703	0	2.935	12,9%
Veiligheidsregio Twente	5.899	1.521	1.421	54.992	59.579	0	3.039	14,3%
Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB) ¹⁾	27.275	4.819	3.833	6.211	6.211	-676	3.540	67,8%
Stadsbank Oost Nederland	881	1.321	1.324	19.515	19.309	3	n.b.	8,7%
Crematoria Twente	50	1.591	1.591	0	0	359	n.b.	16,4%
Regionaal Bedrijventerrein Twente ²⁾	5.758	-57	-130	128.261	124.220	-29	6.700	23,0%
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)	1.894	263	567	5.663	5.316	51	n.b.	18,9%
Omgevingsdienst Twente (ODT)	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)	n.v.t							
Centrumgemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)	n.v.t							

1) De financiële bijdrage aan SWB is incl. € 11,5 mln. rijks gelden, die we rechtstreeks doorbetalen.

2) Het verwachte tekort van Regionaal Bedrijventerrein Twente van € 25 miljoen is volledig voorzien bij de deelnemende gemeenten. Wij voorzien € 5,7 mln. en hebben dit als resultaat verantwoord. Dit bedrag is wel als financieel belang aangemerkt, omdat we het kwijt raken als het verlies feitelijk wordt. Een scenarioanalyse geeft als worst case situatie een verslechtering van het resultaat van € 6,7 mln. Best case valt het verlies € 7,4 mln. mee.

2. Vennootschappen en corporaties

Naam verbonden partij	Openbaar belang dat gediend wordt	Bestuurlijk belang	Beleid in programma
Twente Milieu NV	Aandeelhouder	Gezamenlijke efficiënte duurzame afvalinzameling	7
Twence Holding BV	Aandeelhouder	Milieuverantwoordelijke afvalverwerking en kenniscentrum CO2-neutraliteit	7
Bank Nederlandse Gemeenten (gegevens 2016)	Aandeelhouder	Financiering publieke sector: laag houden kosten maatschappelijke voorzieningen	9
Vitens NV (gegevens 2016)	Aandeelhouder	Beschikbaarheid van drinkwater van hoge kwaliteit	9
Enexis NV	Aandeelhouder	Beschikbaarheid van het energienet, duurzame energiesystemen en energietransport	9
CBL Vennootschap BV (in USD * 1000)	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
Vordering op Enexis BV	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
Verkoop Vennootschap BV	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
CSV Amsterdam B.V.	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent en Attero	9
Publiek Belang Electriciteitsproductie BV	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
Warmtenetwerk Hengelo BV	Aandeelhouder	Duurzame energieproductie	7
Warmtebedrijf Hengelo BV	Aandeelhouder	Duurzame energieleverantie	7

Bedragen in euro x 1.000

Naam verbonden partij	Financieel belang 2019	Eigen vermogen 1-1-2019	Eigen vermogen 31-12-2019	Vreemd vermogen 1-1-2019	Vreemd vermogen 31-12-2019	Resultaat 2019	% belang in organisatie
Twente Milieu NV	154	9.707	9.792	18.071	20.035	85	19,1%
Twence Holding BV	1.581	135.292	140.292	147.501	147.501	10.000	12,4%
Bank Nederlandse Gemeenten	736	5.205.000	5.205.000	135.072.000	135.072.000	n.b.	0,3%
Enexis NV	171	3.704.000	3.804.000	3.418.000	n.b.	200.000	0,07%
CBL Vennootschap BV	nihil	135	125	5	5	-10	0,2%
Vordering op Enexis BV	nihil	0	0	356.505	0	0	0,2%
Verkoop Vennootschap BV	nihil	138	125	8	8	-13	0,2%
CSV Amsterdam B.V.	nihil	770	670	0	0	-100	0,2%
Publiek Belang Electriciteitsproductie BV	nihil	1.610	1.590	5	0	-20	0,2%
Warmtenetwerk Hengelo BV	1.040	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	5,0%
Warmtebedrijf Hengelo BV	5.001	0	0	5.718	1.258	n.b.	5,0%

3. Verenigingen en stichtingen

Wij hebben geen gecombineerd bestuurlijk en financieel belang in verenigingen of stichtingen.

4. Overige verbonden partijen

Naam verbonden partij	Openbaar belang dat gediend wordt	Bestuurlijk belang	Beleid in programma
Euregio (openbaar bestuurslichaam naar Duits recht)	Belangenbehartiging gemeenten NL-Duitse grensstreek	Deelname algemeen bestuur en Euregioraad	9

Bedragen in euro x 1.000

Naam verbonden partij	Financieel belang 2019	Eigen vermogen 1-1-2019	Eigen vermogen 31-12-2019	Vreemd vermogen 1-1-2019	Vreemd vermogen 31-12-2019	Resultaat VP 2019	Aandeel belang
Euregio (Openb. Lichaam volgens NL-Duits recht, volgt niet BBV)	24	1.382	1.382	35.000	35.000	n.b.	2,4%

5. Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd

Bij de volgende verenigingen is in strikte zin geen sprake van een verbonden partij, omdat er geen sprake is van een financiële impact bij faillissement of aansprakelijkheid door garantstelling.

Naam verbonden partij	Openbaar belang dat gediend wordt	Bestuurlijk belang	Beleid in programma
Vereniging Nederlandse Gemeenten	Lid van de vereniging	Krachtiger lokale overheid door samenwerking en belangenbehartiging	9
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland	Lid van de vereniging	Belangenbehartiging gemeenten in deelnemingen, w.o. Enexis NV en maatschappijen inzake verkoop Essent	9

Bedragen in euro x 1.000

Naam verbonden partij	Financieel belang 2019	Eigen vermogen 1-1-2019	Eigen vermogen 31-12-2019	Vreemd vermogen 1-1-2019	Vreemd vermogen 31-12-2019	Resultaat 2019
VNG, Vereniging Nederlandse Gemeenten	306	65.530	65.530	76.374	76.374	n.b.
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland	n.v.t.					

In bijlage 8.5 is een overzicht opgenomen van de vertegenwoordiging namens onze gemeente bij de verbonden partijen.

In de paragraaf 6.5 Financiering is een overzicht van de deelnemingen opgenomen.

6.7 Bedrijfsvoering

6.7.1 Organisatie

De ambtelijke organisatie van de gemeente Hengelo is continu in beweging.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Maatschappelijke ontwikkelingen en ingrijpende veranderingen in wet- en regelgeving zijn van grote invloed op ons werk; op wat we doen, hoe we dit doen en met wie we dit doen. Complexe samenwerkingsvormen (zowel lokaal als regionaal) vergen andere sturing en flexibele inzet van mensen en middelen.

Ambities

Daarnaast vragen onze eigen ambities en het streven naar optimale dienstverlening aan de stad om een duidelijke focus op onze doelen en op een excellente taakuitvoering. Het college zet vol in op samenwerking, vernieuwing en transparantie.

Kernwaarden

Wij hanteren drie kernwaarden als leidraad voor onze houding en onze manier van werken:

- De logica van de Hengeloër als uitgangspunt en;
- Lef hebben; keuzes maken en daadkracht tonen;
- Dingen voltooien, door goed samen te werken.

Deze kernwaarden geven richting aan de manier waarop we de doorontwikkeling van onze organisatie vormgeven.

Doorontwikkeling organisatie

De visie op deze doorontwikkeling is samengevat in een plaatje; "de bollen van Jan". Een organisatie waarin de inwoner en ondernemer centraal staan. Waarin wij op een logische manier en met de juiste houding kunnen doen waar de gemeente voor is: ervoor zorgen dat de Hengeloërs hier fijn en goed samen kunnen leven, wonen en werken. Dat is onze taak, daar werken wij dagelijks aan.

Er vinden ontwikkelingen plaats in alle domeinen, zoals bijvoorbeeld de transformatie én bezuinigingen binnen het sociaal domein en de invoering van de Omgevingswet. Onze visie op dienstverlening wordt steeds concreter toegepast en we zetten in op optimalisatie en professionalisering van onze bedrijfsvoering.

Hengelo's werken

Het verhuizen naar onze nieuwe werkomgeving in de binnenstad zal bijdragen aan een andere manier van werken; Hengelo's werken. Bewust werken, gericht op samenwerken en verbinden, met openheid en transparantie. Een goede manier van samenwerken draagt daarnaast bij aan de mate waarin we als gemeente in control zijn. Bij 'in control' gaat het erom dat we verrassingen voorkomen.

We zorgen ervoor dat de prioriteiten en niet de waan van de dag onze agenda bepalen. Alle kernwaarden komen hier samen: de logica van de Hengeloër, keuzes maken en dingen voltooien. Daarom heeft het thema 'in control zijn' onze specifieke aandacht.

Doelen

Bereiken?	Doen?
Een resultaatgerichte, effectieve en efficiënte organisatie	Scherpe focus op de te bereiken resultaten vanuit de logica van de Hengeloër. Optimaliseren van de bedrijfsvoering en (concern) control. Door het innoveren van werkprocessen onder meer met behulp van informatietechnologie en het op grotere schaal gebruik maken van mobiele apparaten kan efficiënter worden gewerkt en de dienstverlening verder worden verbeterd.
Een flexibele organisatie met een grote mate van samenwerking, transparantie, creativiteit en innovatie	Het aanpassen van onze organisatie aan alle veranderende eisen en omstandigheden is een continu proces. We zetten onder meer in op: <u>Dienstverlening</u> : heroriëntatie op ons dienstverleningsconcept vanuit de logica van de Hengeloër. Zie ook programma 9, taakveld 0.4. <u>Sociaal</u> : vanuit de transities in het sociaal domein is de fase van transformatie ontstaan. Dit betekent écht anders samenwerken met partners en burgers, meer vernieuwen en keuzes maken met lef. Dit laatste is temeer relevant omdat we binnen het sociale domein voor een bezuinigingsopgave staan. <u>Fysieke keten</u> : de veranderende omgeving vraagt om een open houding, gericht op samenwerking intern en extern. Denken in mogelijkheden, handelen met lef vanuit vertrouwen en rugdekking. De Omgevingswet zal vanuit deze grondwaarden worden ingevoerd. <u>Cultuur</u> : inzetten op het laden van de kernwaarden lef, logica en voltooien. <u>Control</u> : met de ingrediënten voor effectief samenwerken komen we verder in control. Belangrijk uitgangspunt hierbij is nóg meer met elkaar optrekken en niet vóór elkaar denken. Hierdoor leggen we een stevige basis van waaruit we plannen uitvoeren. Het helpt ons scherp te krijgen waar we precies mee aan de slag willen, waaraan we kunnen zien dat we bereiken wat we willen en wie wanneer welke informatie nodig heeft om tijdig actie te kunnen ondernemen als dat nodig is.

6.7.2 Personeel

Veranderingen in de organisatie en de wijze waarop het personeelsbeleid wordt vormgegeven en uitgevoerd, moeten goed op elkaar aansluiten. Een modern personeelsbeleid dat aansluit bij de wensen van werknemers en de organisatiedoelstellingen is een voorwaarde voor goed en aantrekkelijk werkgeverschap en een goed presterende organisatie.

Goed werkgeverschap gaat om meer dan het optimaal benutten en inzetten van de aanwezige competenties en kwaliteiten van medewerkers. Het moet uitnodigen tot ontwikkelen en leren, tot veranderen en verbreden van de inzetbaarheid. Dat laatste is juist in tijden van ontgroening en vergrijzing in combinatie met de te verwachten krapte op de arbeidsmarkt van groot belang. Binnen het samenwerkingsproject 'Twentse Kracht' zetten we regionaal in op het gezamenlijk zijn van één aantrekkelijke Twentse Werkgever met een interne arbeidsmarkt zonder belemmeringen.

Het Hengelo's werken gaat meer vorm en inhoud krijgen nu de verhuizing naar onze nieuwe huisvesting in de binnenstad nadert. Hengelo's werken is bewust werken. Hengelo's werken is effectief samenwerken, over afdelingen en sectoren heen, met en voor onze inwoners en partners. Waarbij elk doel dat we formuleren en realiseren, vanuit ons eigen vakgebied, bijdraagt aan een stad waar mensen graag willen wonen en werken. Het is werken volgens onze kernwaarden. De nieuwe huisvesting en de inrichting van het stadskantoor gaan bijdragen aan openheid en transparantie, met veel meer ontmoetingsruimtes waar we inwoners, instellingen en ondernemers kunnen ontvangen en creatief kunnen samenwerken.

Doelen

Bereiken?	Doen?
Modern en aantrekkelijk werkgeverschap	Zorgdragen voor een prettig werkklimaat waarin medewerkers werken met plezier, met ruime ontwikkelmogelijkheden en aandacht voor talentontwikkeling.
Sociale werkgever die haar maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt	Invulling geven aan beleid om in het kader van de Participatiewet extra banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking.
Vergroten leervermogen en verbreden inzetbaarheid	Diverse activiteiten en programma's binnen de Twentse School.
Vergroten van mobiliteit	Stimulerende maatregelen en adequate begeleiding vanuit het loopbaancentrum met aandacht voor de rol van leidinggevers hierin.
Duurzame inzetbaarheid oudere medewerkers	Nieuw generatiepact aanbieden.
Instroom jongeren ter bestrijding van ontgroening/vergrijzing	Nieuw generatiepact aanbieden.
Optimaal benutten van talenten en het stimuleren van persoonlijk leiderschap	Bewustwording van het belang van persoonlijk leiderschap in de organisatie vergroten en hiervoor activiteiten ontwikkelen.
Leiderschapsontwikkeling	Organiseren van activiteiten met betrekking tot leiderschapsontwikkeling en instrumenten ontwikkelen ter ondersteuning van leidinggevers.
Integriteitsbewustzijn bevorderen	Het ontwikkelen van activiteiten met als doel het integriteitsbewustzijn en integer handelen te bevorderen.

Goede arbeidsomstandigheden (veiligheid, gezondheid en welzijn)	Onderhouden van maatregelen gericht op fysiek en mentaal gezonde medewerkers waaronder extra aandacht voor agressie en geweld.
Een verlaging van het ziekteverzuim naar maximaal 4,5%.	Blijvend aandacht voor de eigen regierol van leidinggevendenden bij (langdurig) verzuim.

6.7.3 Arbeidsvoorwaarden

Goede, moderne arbeidsvoorwaarden zijn onderdeel van aantrekkelijk werkgeverschap.

Voor 2019 e.v. zal onder meer op de volgende thema's worden ingezet:

Nieuw IKB

Met het Individueel Keuze Budget (IKB) worden de keuzemogelijkheden van werknemers ten aanzien van hun arbeidsvoorwaarden groter, waardoor beter kan worden ingespeeld op de persoonlijke behoefte van medewerkers. Het IKB is in 2017 ingevoerd en inmiddels toe aan vernieuwing.

In 2018 en 2019 wordt, in samenwerking met het GO, de aanpassing van het IKB per 01-01-2020 voorbereid. Er wordt gekeken naar een zo eerlijk mogelijke verdeling van het beschikbare budget voor alle medewerkers.

Woon-werkvervoer naar het nieuwe stadskantoor

Bij het nieuwe stadskantoor zijn geen parkeerplaatsen voor medewerkers voorzien. Uitgangspunt is duurzaamheid, daarom wordt vooral ingezet op stimulering van fiets- en OV-gebruik. Optimalisering van het bedrijfswagenpark betekent dat medewerkers geen eigen auto's meer hoeven te gebruiken voor zakelijke ritten. De medewerkers die dat nu wel (moeten) doen kunnen straks dus anders dan met de auto naar hun werk komen. Er blijft echter een groep medewerkers over die toch met de auto reist. Voor deze groep moet een parkeeroplossing komen die overlast in de wijken rond het stadskantoor zo laag mogelijk maakt. In het IKB kunnen (stimulerings)doelen zoals aantrekkelijke OV-abonnementen, fietsbeloningen of tegemoetkoming in parkeerkosten worden opgenomen. De werkkostenregeling (WKR) wordt onder de loep genomen om het beschikbare budget zo hoog mogelijk te maken.

Generatiepact

Het generatiepact van 2016 was succesvol. Onderzoek onder deelnemers, collega's van deelnemers en niet-deelnemers heeft geleerd dat er een groot draagvlak is om het generatiepact opnieuw open te stellen. Het gunstige effect op de organisatie van vitalere oudere werknemers en jonge instroom wordt breed gevoeld. Ook de medezeggenschap dringt aan op een vervolg van het generatiepact. Er komt een voorstel om het generatiepact eind 2018-begin 2019 opnieuw open te stellen.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra)

Een ander belangrijk thema wordt gevormd door de wet normalisering rechtspositie ambtenaren.

Deze wet zal op 1-1-2020 in werking treden en heeft tot doel om de rechtspositie van ambtenaren en werknemers uit het bedrijfsleven zoveel mogelijk gelijk te trekken. De arbeidsvoorwaarden van ambtenaren vallen niet langer onder het bestuursrecht maar onder het civiele arbeidsrecht. Ten gevolge van deze wet zullen onder andere de aanstellingen van ambtenaren wijzigen, is een ander ontslagstelsel van toepassing en wijzigt de totstandkoming van collectieve arbeidsvoorwaarden. Ook de geschillenbeslechting en de medezeggenschap wijzigen.

Bereiken?	Doen?
Passende arbeidsvoorwaarden met individuele keuzemogelijkheden in het IKB, met zo eerlijk mogelijke verdeling onder alle medewerkers	Onderhandelen in GO over aanpassing IKB.
Een zo duurzaam en overlastvrij mogelijk woon-werkvervoer naar het nieuwe stadskantoor	Stimuleringsmaatregelen voor fiets- en OV-gebruik. Een parkeeroplossing realiseren met zo weinig mogelijk overlast voor omwonenden. Koppelen aan doelen IKB.
Vervolg generatiepact	Onderhandelen in GO over nieuw generatiepact.
Vorbereiding op wet normalisering rechtspositie ambtenaren per 1-1-2020	Uitvoeren implementatie Wnra.

6.7.4 Informatievoorziening /-technologie

De organisatie blijft sterk inzetten op het verhogen van de efficiency van de bedrijfsvoering. We zetten actief in op samenwerking met andere gemeenten in de regio op het terrein van ICT. Uitgangspunt blijft dat we een goede dienstverlening willen bieden aan onze burgers. Het belang van ICT als middel om dit te bereiken neemt nog steeds toe.

Bereiken?	Doen?
Dienstverlening aansluiten op de digitale agenda 2017 en 2020: realiseren van een verbeterde interne/ externe (elektronische) dienstverlening.	Het Programma "(digitale) Dienstverlening" zal in 2018 en 2019 een steeds prominentere plaats in onze organisatie gaan innemen. In 2019 ligt de nadruk op het realiseren van technische innovaties en verbeteringen op basis van de 5 formules: Flitsformule, Wegwijsformule, Cocreatieformule, Handhaafformule en Beheerformule. We gaan in 2019 MijnHengelo.nl voor het domein Werk & Inkomen (specifiek: uitkeringsgerechtigden) verder uitbreiden. Daarnaast worden de eerste stappen gezet om het domein Fysiek (specifiek: ondernemers) ook op MijnHengelo.nl aan te sluiten. In 2019 gaan we ook blockchaintechnologie inzetten zodat we alle informatie veilig beschikbaar kunnen stellen in MijnHengelo.nl voor alle inwoners of bezoekers van de stad Hengelo. Wij vinden het belangrijk dat burgers en ondernemers op een veilige en betrouwbare wijze kunnen inloggen op omgeving van de gemeente Hengelo. In 2019 zorgen we voor betere aansluiting op de verschillende inlogmogelijkheden, als onderdeel van eIdas. In 2019 zetten we sterk in op de ontwikkelingen die ontstaan vanuit de Common Ground beweging. We zijn daar niet alleen volgend in maar zullen ook actief een bijdrage leveren om meer vorm te geven aan het begrip "SAMEN MET ANDERE GEMEENTEN".

	Tenslotte gaan we in 2019 ook inhoud geven aan een belangrijk kenmerk van de Flitsformule: direct besluiten. We gaan hier Robot Processing Automation voor inzetten.
Innovatie in bedrijfsvoering: Implementeren van efficiënte processen door innovatieve technologieën	In 2019 wordt verder gewerkt aan de innovatie van de IT-omgeving. Ter voorbereiding op de manier van werken die we voorstaan in de nieuwe huisvesting wordt een programma gestart om de wensen van de organisatie tot flexibel werken mogelijk te maken. CAD-virtualisatie, software om samen aan bedrijfsdoelen te werken en moderne audio/visuele middelen zijn voorbeelden van onderdelen van dit programma.
Beveiliging en Privacy: Optimale bescherming bieden van ons netwerk en data	In 2019 vindt wederom de ENSIA audit plaats. Deze is uitgebreid met een verplichte audit over de BAG en de BGT. Verder blijft de informatieveiligheid aandacht vragen. Aanscherping van procedures en aandacht voor bewustwording zijn de komende jaren de aandachtspunten.
Samenwerken: samenwerking in Twente verstevigen en uitbouwen	We nemen deel aan het IT platform Twente en verzorgen de ICT voor de gemeente Oldenzaal en de GR SWB Midden Twente. De professionaliteit van de ICT dienstverlening is mede voor deze twee organisaties in ontwikkeling. Daarnaast wordt samengewerkt met de gemeente Borne en Haaksbergen op het terrein van Werk en Inkomen.

6.7.5 Gegevensbescherming (AVG)

Op 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking getreden. De organisatie moet voldoen aan de eisen die deze nieuwe privacywetgeving stelt op het gebied van de omgang met en de beveiliging van persoonsgegevens. De organisatie moet een overzicht van de verwerkingen actueel houden, het zogenoemde verwerkingenregister. Daarnaast moet de organisatie in staat zijn om Data Protection Impact Assessments (DPIA) uit te voeren. De gevolgen van een verkeerde omgang met persoonsgegevens zijn zeer groot. Enerzijds kan dit nadelige gevolgen hebben voor burgers (bijvoorbeeld als er identiteitsfraude wordt gepleegd), anderzijds kan de gemeente beboet worden wanneer er op een verkeerde manier met persoonsgegevens wordt omgegaan. Datalekken moeten worden voorkomen. De organisatie moet ook invulling geven aan het gegeven dat burgers de rechten in het kader van de AVG kunnen uitoefenen (o.a. informatierecht, inzage recht, correctierecht).

Bereiken?	Doen?
Privacy by design borgen in de organisatie.	Bij ontwikkelingen (nieuw beleid, nieuwe verwerkingen, aanpassingen in verwerkingen en/of applicaties e.d.) tijdig advies inwinnen bij de Functionaris Gegevensbescherming over aspecten van gegevensbescherming. Deze stap (adviesvraag) inbouwen in de relevante processen.
Het register van verwerkingen vullen en actueel houden.	Een proces inrichten om wijzigingen in of aanvullingen voor het register van verwerkingen centraal te verzamelen en te beoordelen.

Een werkwijze opstellen om DPIA's te kunnen uitvoeren en waar nodig een DPIA uitvoeren.	Een proces inrichten om DPIA's te kunnen uitvoeren bij: • Nieuwe verwerkingen; • Wijzigingen in verwerkingen/applicaties; • Risicovolle verwerkingen (elke drie jaar). Onderdeel van het proces is het rapporteren over de DPIA aan de verantwoordelijke (College, Raad of Burgemeester).
Awareness-taken uitvoeren.	In overleg met de afdeling Communicatie een jaarplan opstellen en uitvoeren met zowel ad-hoc als terugkerende awareness-activiteiten.
Invulling geven aan de AVG-rechten van burgers.	Een e-formulier ontwikkelen om digitaal een verzoek tot inzage in de persoonsgegevens te krijgen.

6.7.6 Huisvesting

In 2017 zijn de werkzaamheden voor de nieuwbouw van het stads kantoor en de renovatie van het stadhuis gestart. Deze werkzaamheden hebben een vooraf berekende doorlooptijd van circa 21 maanden. Door enige maanden vertraging, veroorzaakt door een vertraagde start, aanvullende asbestsanering in het stadhuis en complicaties bij de gewicht besparende vloer van het nieuwe stads kantoor, ligt de verwacht oplevering van beide panden in het 3e kwartaal van 2019.

In 2018 zijn de (voorbereidende) werkzaamheden gestart van de implementatie van een flexibel en innovatief kantoor- en dienstverleningsconcept.

In 2019 denken we ook na over het maatschappelijk rendement van onze huisvesting. Wat het college betreft is die opbrengst groter dan het huisvesten van besturen, werken en dienstverleners. De hele Hengelose gemeenschap (en niet alleen ambtenaren en bestuurders) zou baat moeten hebben bij onze nieuwe huisvesting.

Bereiken?	Doen?
Nieuwbouw van het stads kantoor en renovatie van het stadhuis.	Oplevering van het nieuwe stads kantoor en gerenoveerde stadhuis door de betreffende aannemers. Inrichting van de diverse ruimten in beide panden met werkgroepen en extern advies. Implementatie van activiteit gerelateerd werken (als onderdeel van Het Hengelo's werken) Het gedachtengoed van de Hengelose serviceformules terug laten komen in het publieksdeel van het stadhuis en het stads kantoor. Oplossen vraagstuk parkeerbehoefte medewerkers.

6.7.7 Inkopen van diensten, leveringen en werken

In 2019 wordt de professionalisering van de inkoopfunctie verder vormgegeven. Dit is noodzakelijk doordat er vanuit wetgever en samenleving steeds hogere eisen aan het inkoopproces van publieke organisaties gesteld worden. Deze noodzaak is ook onderstreept door de accountant bij de jaarrekening 2017. Hoewel inmiddels de nodige verbeteracties (veegactie, inkooptoets) zijn uitgevoerd, is het rechtmatigheidsprobleem nog niet opgelost. Wel heeft de accountant geconstateerd dat de gemeente Hengelo op de goede weg is. Verdere professionalisering van de inkoopfunctie levert een positieve bijdrage aan rechtmatige inkoop.

Vanuit het Rijk zijn in het verleden initiatieven genomen om via (overheids-)inkopen te komen tot een duurzamere samenleving. Inmiddels is duurzaamheid een vanzelfsprekend onderdeel van inkoop en aanbesteding. Bovendien is er al jaren SROI beleid van kracht en stimuleren we maatschappelijk verantwoord ondernemen. Circulair inkopen is dé trend voor de komende jaren. Ook in het coalitieprogramma wordt inkoop en aanbesteding gezien als instrument om duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren. Een professionele inkooporganisatie kan dit verder stimuleren en bijdragen aan het boeken van daadwerkelijke resultaten.

In Hengelo (vaak in samenwerking met de andere 13 Gemeenten in Twente) willen we rechtmatiger en vooral ook doelmatiger inkopen. Met het totale beïnvloedbare inkoopvolume kunnen we veel bereiken. In eerste instantie een goede kwaliteit qua diensten, leveringen en werken tegen een acceptabele prijs. Daarnaast willen we de lokale en regionale economie bevorderen, innovatie stimuleren en maatschappelijk verantwoord ondernemen aanjagen (SROI en duurzaamheid).

Bereiken?	Doen?
Professionele(re) inkoop organisatie	Uitvoering geven aan het inkoop verbeterplan: • Opzetten contractbeheer • Bouwen aanbestedingskalender • Actualiseren inkoopbeleid • Vormgeven inkooporganisatie • Ontwikkelen standaardprocessen
Meetbare resultaten duurzaamheid, SROI en innovatie	Uitvoering geven aan het inkoop verbeterplan: • Ontwikkelen stuurinformatie • Werken aan bewustwording Structureel aanstellen inkoopanalist

6.8 Investeringsen

6.8.1 Investeringsen - algemeen

Warmtenet

In de afgelopen periode is hard gewerkt aan de realisatie van de backbone. Hierbij hebben zich nogal wat tegenvallers voorgedaan waarvoor een voorziening is getroffen. Het zuidelijk deel van de backbone is in 2017 afgerond en in bedrijf genomen waarmee onder meer High Tech Systems Park en Veldwijk Noord en Zuid van duurzame warmte worden voorzien.

In 2018 wordt het leidingwerk van het noordelijke deel afgerond en wordt begonnen met de start van de bouw van DEC Noord aan de nieuwe Laan Hart van Zuid. Deze zal begin 2019 gereed zijn en vanaf dat moment kan ook het noordelijke deel van het warmtenet worden voorzien van duurzame warmte.

Daarnaast lopen er nog onderzoeken naar de mogelijkheden om de kwaliteit van het bestaande aan Warmtebedrijf Hengelo overgedragen leidingnetwerk te verbeteren. In 2018 worden de eerste verbeteringsmaatregelen gerealiseerd. In 2019 wordt dit afgerond.

Binnenstad

Voor de binnenstad hebben we in samenspraak met onze partners een integraal actieplan opgesteld waarmee de aantrekkelijkheid van de binnenstad wordt vergroot. Dit moet het bezoek aan de binnenstad vergroten en het economisch functioneren en vestigingsklimaat verbeteren. De maatregelen die hiervoor in ieder geval uitgevoerd moeten worden zijn:

- De herinrichting van de Enschedesestraat in samenhang met de al uitgevoerde reconstructie gecombineerd met de aanleg van de openbare ruimte in Langestraat en Burgemeester Jansenplein rondom het stadhuis en nieuwe stadskantoor.
- Daarnaast ligt er een hoge prioriteit bij de herinrichting van het Marktplaats en het aangrenzende kernwinkelgebied.
- Een andere belangrijke investering is de sloop van de Lambertuspassage en herinrichting en herontwikkeling van het daaromheen liggende gebied.

Nieuw stadskantoor/renovatie stadhuis

In 2017 zijn de daadwerkelijke uitvoerende werkzaamheden gestart voor de realisatie van een nieuw stadskantoor en de renovatie van het bestaande stadhuis voor de herhuisvesting van het gemeentelijk apparaat in het centrum van Hengelo. Het is de bedoeling dat beide gebouwen in de 2^e helft van 2019 worden opgeleverd. In dat jaar zal naar verwachting het restant van het dan nog beschikbare projectbudget (grotendeels) worden uitgegeven, naar verwachting tussen de € 15 en € 20 miljoen.

Aanvullende asbestsanering in het stadhuis is een concrete tegenvaller, die inmiddels met de 1^e Berap 2018 financieel opgevangen is. Risico's binnen het project zijn met name de (gewicht besparende) vloer van het nieuwe stadskantoor en de renovatiekosten van het stadhuis. Hierdoor zal de oplevering van stadskantoor en stadhuis niet in de zomer, maar in de 2^e helft van 2019 plaatsvinden. De trajecten voor interieurontwerp, inrichting en gewenste werkwijze in de nieuwe huisvesting (Hengelo's werken) zijn inmiddels gestart en lopen op schema.

Investerings uit het grondbedrijf (zie toelichting taakveld 8.2) :

- Broek Noord: Ontwikkeling Noordrand, start bouw ca 100 woningen in 2019
- Start verkoop van circa 25 kavels aan de Marskant
- Dalmeden is dé Hengelose woningbouwlocatie voor mensen die zelf een eigen woning willen (laten) bouwen; particulier opdrachtgeverschap. In 2019 zullen we ons weer volop inzetten om het mogelijk te maken te voldoen aan de vraag naar kavels voor de particuliere bouw.
- Door de aantrekkende woningmarkt is de vraag naar vrije kavels voor particulier opdrachtgeverschap in Dalmeden toegenomen. Medio 2018 is de grond voor 183 van de in totaal 520 woningen verkocht. Januari 2018 is gestart met de verkoop van de eerste kavels in het deelgebied Meander. Deze start was zeer succesvol en er zijn veel kavels gereserveerd. De eerste kavels in Meander worden medio 2018 bouwrijp opgeleverd en ook worden hiervoor de optie overeenkomsten verstrekt.
- Zodra het gros van deze 44 kavels in Meander en de 24 nog niet verkochte kavels in de overige deelgebieden zijn verkocht, kunnen we direct starten met de verkoop van de kavels in Stroom en Meander Zuid (totaal 43). We zullen er voor zorgen dat deze begin 2019 juridisch en technisch bouwrijp zijn. Daarnaast werken we de stedenbouwkundige plannen voor de rest van Meander verder uit zodat ook voor dit deel van Dalmeden het bestemmingsplan in 2019 kan worden afgerond en de grond bouwrijp kan worden gemaakt. Op deze manier zorgen we er voor dat we tijdig nieuw aanbod van kavels hebben. Naast het aanbod van kavels voor individuele particuliere opdrachtgevers, worden 13 woningen in Dalmeden aangeboden door Holtkamp Bouw en is er een initiatief van een collectief dat 29 woningen gaat realiseren in de vorm van Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO).

Hart van Zuid

- We maken een ontwikkelstrategie voor het WTC Twente Businessdistrict, deze is in 2019 gereed
- Het Industrieplein krijgt een nieuwe inrichting. In het ontwerp worden onder andere opgenomen een skatepark, een beek en een schakel in het F35 fietsnetwerk.
- Door de koper van het Vereenigingsgebouw wordt de verbouw gestart om het gebouw een nieuw leven te geven als horeca hotel en vergaderfaciliteit
- De nieuwe Laan Hart van Zuid en de nieuwe brug over het Twentekanaal zijn in 2019 gereed.

Deldenerstraat

- De Deldenerstraat wordt de komende jaren aangepakt. Projectmatig is het opgedeeld in 3 delen: Geerdinksweg – Tuindorpstraat, Tuindorpstraat – Marskant inclusief Mitchamplein en Marskant – Bornsestraat. In 2019 zullen de eerste ontwerpen uitgewerkt worden van het deel rondom het Mitchamplein. Hiervoor moet gekeken worden hoe dit ingepast kan worden in verband met voormalig garage Meijer. (zie paragraaf 2.1 Verkeer en vervoer). De financiële dekking van de gehele traverse is nog niet gedekt. Daar waar sprake is van rioolvervanging (Het deel tussen de Geerdinksweg en de Tuindorpstraat) zal ook de herinrichting van de weg bekostigd worden uit het GRP. Voor de overige delen van de Deldenerstraat dient voor de realisatie nog dekking te worden gevonden.

In 2019 gaan we ook verder met het investeren in verhardingen. Daar waar kabels en leidingen vervangen zijn en tegelverhardingen vervangen moeten worden zullen de oude materialen vervangen worden.

Haveninfrastructuur

Wij gaan verder met de fysieke aanpassingen in de haven voor grotere schepen, klasse Va. Dit doen wij om grotere schepen toegang te bieden tot onze haven en hier te kunnen laden en lossen.

6.8.2 Ontwikkelingen Algemene Reserve Investerings (ARI)

Met de vaststelling van de begroting 2009 is de Algemene Reserve Investerings (ARI) ingesteld. In de Kadernota 2009-2012 is de eerste inventarisatie van via ARI te dekken investeringen gemaakt.

De investeringen betroffen de: gebiedsinrichting van het Centraal Station Twente, de uitvoeringsmaatregelen naar aanleiding van het Binnenstadsdebat, de inrichting van de openbare ruimte Winkelcentrum Esrein-Hart van Zuid, de aanpassing 30 km/uur gebieden en het Hoogwaardig Openbaar Vervoer Kruispunt Kuipersdijk.

Inmiddels zijn alle bijdragen vanuit ARI verrekend met de genoemde projecten. Alleen resteert op dit moment nog een bedrag van € 1,7 miljoen als bijdrage voor het stadskantoor/stadhuis. Afhankelijk van de voortgang is de verwachting dat, met uitzondering van de verhuiskosten ad € 600.000, de verrekening in 2018 zal plaatsvinden.

6.9 Subsidies

Wat willen we bereiken

De gemeente Hengelo verleent subsidies om bepaalde doelen te bereiken. De doelen zijn omschreven in de programma's van de Beleidsbegroting en in specifieke beleidsnota's. De subsidieverlening moet voldoen aan de regels van de Algemene wet bestuursrecht, de Algemene subsidieverordening en de subsidie uitvoeringsregelingen. De laatste twee worden door onszelf bepaald. Met een subsidie kunnen de kosten van een activiteit geheel of gedeeltelijk worden betaald.

Hoe gaan we dit doen?

Voor het jaar 2019 is de lokale regelgeving vastgelegd in de volgende documenten:

- Algemene subsidieverordening 2011
- Subsidie uitvoeringsregelingen 2019

Per afzonderlijke subsidie worden de voorwaarden waaronder de subsidie wordt verleend, de verplichtingen waaraan de subsidieontvanger moet voldoen en de wijze van betaling vastgelegd in een subsidiebesluit (beschikking). Waar mogelijk worden prestatieafspraken gemaakt.

We kennen jaarlijkse subsidies die per (boek) jaar of voor een bepaald aantal boekjaren aan een instelling voor een periode van maximaal 4 jaar wordt verstrekt, en eenmalige subsidies voor bijvoorbeeld projecten of activiteiten.

In de begroting is rekening gehouden met de jaarlijkse indexering zoals in de Kaderbrief 2019-2022 opgenomen. De meeste subsidies worden jaarlijks geïndexeerd. Voor 2019 zijn de subsidies geïndexeerd met 2,47% en de huursubsidies met de prijsindex van 0,6%.

Subsidies begroting 2019

Uitvoerings- /subsidieregelingen:	Specificatie subsidie 2019 (in euro's):	Subsidieplafonds 2019¹ (in euro's):
Kunst en Cultuur		
Basissubsidie amateurkunst		128.082
Culturele kernvoorzieningen: * Bibliotheek Hengelo * Oyfo * Schouwburg Hengelo * Metropool Hengelo	2.317.895 2.002.294 1.713.538 1.080.726	7.114.453
Beeldende kunst * Ateliers '93 * SWWK * Stichting HeArtpool * MHHK	6.176 11.244 13.592 3.804	34.816
Cultureel erfgoed * Museum Hengelo * Stichting Historisch Archief Beckum * Stichting Historie Brandweer Hengelo	16.136 2.642 1.130	19.908

Overige culturele voorzieningen * Hengelose Oranjevereniging * Stichting 4 mei	12.439 2.990	15.429
Stichting Lokale Omroep Hengelo		97.645
Aanjaagbudget Beeldende Kunst en Vormgeving		54.365
CultuurLokaal – regelingen voor incidentele projecten		
Culturele initiatieven		18.037
Podiumbudget		19.811
Internationaal		
Uitwisseling Partnerstad Emsdetten		2.157
Jeugd		
Vrijwillig Jeugdwerk		106.230
Sport en Bewegen		
Mindervalide Sport		21.741
Jeugdsport * kennismakingsactiviteiten * sporttechnisch kader	37.000 10.532	47.532
Welzijn		
Wijkwelzijnswerk		2.099.847
Zorg		
Maatschappelijke opvang, begeleiding en bemoeizorg * inloop GGz * inloop maatschappelijke opvang * bemoeizorg en begeleiding * begeleiding door vrijwilligers	348.398 465.872 148.894 52.761	1.015.925
Thuis in de buurt		26.737
Subsidie Voorschool Hengelo 2019		1.290.000
Stimuleringsregeling "lang zult u wonen"		50.000
Cultuurhistorisch erfgoed 2016 t/m 2019		
* Regeling Cultureel Erfgoed 2016 t/m 2019	48.521	
* Monumentenzorg	10.572	
* Kunst uit wederopbouwperiode	-	
* Karakteristieke boerderijen en opstallen	-	
* Begraafplaatsen en gedenkm monumenten	-	
* Voorlichting en communicatie 2016 t/m 2019	-	
* Regeling Archeologie 2016 t/m 2019	31.464	
* Regeling Gevelverbetering Binnenstad 2016 t/m 2019	107.018	

Bewonersparticipatie		
* Basissubsidie erkende bewonersorganisaties	59.967	
* Organiseren van wijkbrede activiteiten door erkende bewonersorganisaties	77.382	
* Buurtbonnen voor ongeorganiseerde bewoners(groepen)	54.364	

¹ De bovengenoemde subsidieplafonds kunnen door bezuinigingsmaatregelen nog worden aangepast.

7. Financiële overzichten

Totaaloverzicht (bedragen x € 1.000)						
	REKENING 2017	BEGROTING 2018	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
Totaal lasten (excl. mutaties reserves)	-308.599	-301.659	-292.801	-290.260	-291.481	-278.987
Toevoegingen aan de reserves	-23.820	-10.900	-11.038	-10.749	-11.795	-12.763
Totaal lasten (incl. mutaties reserves)	-332.419	-312.559	-303.839	-301.008	-303.277	-291.750
Totaal baten (excl. mutaties reserves)	307.763	292.671	290.034	290.481	294.100	282.986
Onttrekkingen aan de reserves	27.359	14.088	13.838	10.706	9.492	9.007
Totaal baten (incl. mutaties reserves)	335.122	306.760	303.872	301.187	303.592	291.993
Totaal resultaat na bestemming	2.703	-5.799	33	178	316	243

7.1 Overzicht van lasten en baten per programma

Overzicht van lasten en baten per programma (bedragen x € 1.000)						
Programma	REKENING 2017	BEGROTING 2018	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
LASTEN (excl. mutaties reserves)						
1. Veiligheid	-7.768	-7.952	-8.241	-8.281	-8.321	-8.362
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	-9.039	-9.405	-9.712	-9.801	-9.889	-9.909
3. Economie	-5.598	-3.818	-6.471	-6.402	-7.240	-6.981
4. Onderwijs	-10.453	-10.934	-11.411	-11.305	-11.429	-11.273
5. Sport, cultuur en recreatie	-23.679	-23.523	-22.717	-22.647	-22.430	-22.450
6. Sociaal domein	-132.307	-135.822	-131.330	-131.008	-130.220	-129.259
7. Volksgezondheid en milieu	-21.739	-21.742	-21.440	-21.872	-22.006	-22.207
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordering en Stedelijke Vernieuwing	-41.776	-33.885	-27.862	-25.754	-27.765	-16.881
9. Bestuur en ondersteuning	-56.241	-54.577	-53.617	-53.190	-52.181	-51.665
Totaal lasten	-308.599	-301.659	-292.801	-290.260	-291.481	-278.987
Programma	REKENING 2017	BEGROTING 2018	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
BATEN (excl. mutaties reserves)						
1. Veiligheid	152	114	102	102	102	102
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	1.485	943	945	944	944	944
3. Economie	3.276	5.648	5.727	5.658	6.504	6.238
4. Onderwijs	1.909	1.888	1.850	1.850	1.850	1.850
5. Sport, cultuur en recreatie	4.699	4.029	3.857	3.921	3.844	3.844
6. Sociaal domein	44.685	46.056	45.389	46.940	48.026	48.016
7. Volksgezondheid en milieu	22.986	19.994	20.476	20.800	21.110	21.457
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordering en Stedelijke Vernieuwing	36.624	28.871	25.069	23.201	25.333	14.930
9. Bestuur en ondersteuning	191.947	185.130	186.619	187.065	186.386	185.605
Totaal baten	307.763	292.671	290.034	290.481	294.100	282.986
Programma	REKENING 2017	BEGROTING 2018	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
SALDO BATEN EN LASTEN (excl. mutaties reserves)						
1. Veiligheid	-7.616	-7.839	-8.139	-8.179	-8.219	-8.260
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	-7.554	-8.462	-8.767	-8.857	-8.944	-8.965
3. Economie	-2.322	1.830	-744	-744	-736	-743
4. Onderwijs	-8.544	-9.046	-9.560	-9.455	-9.579	-9.423
5. Sport, cultuur en recreatie	-18.980	-19.495	-18.860	-18.726	-18.586	-18.606
6. Sociaal domein	-87.622	-89.766	-85.941	-84.068	-82.194	-81.243
7. Volksgezondheid en milieu	1.247	-1.748	-964	-1.072	-896	-751
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordering en Stedelijke Vernieuwing	-5.152	-5.014	-2.794	-2.553	-2.433	-1.951
9. Bestuur en ondersteuning	135.706	130.552	133.002	133.875	134.205	133.940
Totaal resultaat voor bestemming	-836	-8.987	-2.767	221	2.619	3.999
	REKENING 2017	BEGROTING 2018	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020	BEGROTING 2021	BEGROTING 2022
MUTATIES RESERVES						
Toevoegingen	-23.820	-10.900	-11.038	-10.749	-11.795	-12.763
Onttrekkingen	27.359	14.088	13.838	10.706	9.492	9.007
Totaal mutaties reserves	3.539	3.189	2.799	-43	-2.303	-3.755
Totaal resultaat na bestemming	2.703	-5.799	33	178	316	243

7.2 Overzicht van algemene dekkingsmiddelen

Het overzicht van algemene dekkingsmiddelen

x € 1.000

Algemene Dekkingsmiddelen	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1. Lokale heffingen	23.929	24.107	24.361	24.687
2. Gemeentefondsuitkering	140.063	141.338	141.825	142.732
3. Dividend	815	815	780	605
4. Saldo financieringsfunctie	-2.449	-2.628	-2.429	-2.380
6. Overige algemene dekkingsmiddelen	2.449	2.628	2.429	2.380
Totaal	164.807	166.261	166.966	168.024

8. Bijlagen

8.1 Reserves en voorzieningen

8.1.1 Mutaties in de reserves

nr	reserve	31-12-2018	vermeer- dering	vermin- dering	31-12-2019	vermeer- dering	vermin- dering	31-12-2020
101	Algemene reserve	15.589	1.208	3.924	12.873	1.230	1.277	12.826
150	Reserve grex algemeen	274	2.663	2.215	722	2.263	1.573	1.412
310	Reserve centraal opleidingsbudget	100	-	-	100	-	-	100
311	Reserve communicatiebeleid	29	-	-	29	-	-	29
313	Vereveningsreserve binnenstad	200	-	-	200	-	-	200
314	Reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad	125	-	-	125	-	-	125
316	Reserve arbeidsvoorwaarden	137	-	-	137	-	-	137
320	Reserve dekking kapitaallasten	2.725	38	151	2.612	37	149	2.500
326	Reserve accommodaties egalisatie	63	69	69	63	69	69	63
327	Reserve vastgoedbedrijf	1.938	-	127	1.811	-	127	1.684
328	Reserve duurzaamheid	84	-	-	84	-	-	84
329	Reserve fietspadenplan	222	-	-	222	-	-	222
331	Reserve twentehaven	506	45	-	551	45	-	596
332	Reserve bodemsanering	5.891	930	251	6.570	930	251	7.249
367	Reserve onderwijshuisvesting	4.272	6.137	6.861	3.548	5.793	6.707	2.634
371	Reserve decentralisatie- uitkeringen	2.599	-	-	2.599	-	-	2.599
372	Reserve organisatieontwikkeling	2.564	-	292	2.272	-	171	2.101
374	Reserve compensatiefonds Bomenverordening	206	-	-	206	-	-	206
375	Reserve prj. bestrijding jeugdwerkloosheid	69	-	-	69	-	-	69
398	Reserve onderhoud buurtcentra	109	-	-	109	-	-	109
399	Reserve ARI	1.733	-	-	1.733	-	-	1.733
	Totaal reserves	39.435	11.090	13.890	36.635	10.367	10.324	36.678

nr reserve		31-12-2020	vermeer- dering	vermin- dering	31-12-2021	vermeer- dering	vermin- dering	31-12-2022
101	Algemene reserve	12.826	2.991	-	15.817	3.865	-	19.682
150	Reserve grex algemeen	1.412	2.639	2.101	1.950	-3.191	-4.076	2.835
310	Reserve centraal opleidingsbudget	100	-	-	100	-	-	100
311	Reserve communicatiebeleid	29	-	-	29	-	-	29
313	Vereveningsreserve binnenstad	200	-	-	200	-	-	200
314	Reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad	125	-	-	125	-	-	125
316	Reserve arbeidsvoorwaarden	137	-	-	137	-	-	137
320	Reserve dekking kapitaallasten	2.500	33	148	2.385	31	145	2.271
326	Reserve accommodaties egalisatie	63	69	69	63	69	69	63
327	Reserve vastgoedbedrijf	1.684	-	127	1.557	-	127	1.430
328	Reserve duurzaamheid	84	-	-	84	-	-	84
329	Reserve fietspadenplan	222	-	-	222	-	-	222
331	Reserve twentehaven	596	45	-	641	45	-	686
332	Reserve bodemsanering	7.249	90	90	7.249	90	90	7.249
367	Reserve onderwijshuisvesting	2.634	5.890	6.796	1.728	5.949	6.640	1.037
371	Reserve decentralisatie-uitkeringen	2.599	-	-	2.599	-	-	2.599
372	Reserve organisatieontwikkeling	2.101	-	125	1.976	-	107	1.869
374	Reserve compensatiefonds Bomenverordening	206	-	-	206	-	-	206
375	Reserve prj. bestrijding jeugdwerkloosheid	69	-	-	69	-	-	69
398	Reserve onderhoud buurtcentra	109	-	-	109	-	-	109
399	Reserve ARI	1.733	-	-	1.733	-	-	1.733
Totaal reserves		36.678	11.757	9.456	38.979	6.858	3.102	42.735

8.1.2 Aard en reden reserves

Algemene reserve

Gevormd vanuit resultaten van algemene middelen zonder directe bestemming, nodig t.b.v. het weerstandsvermogen van de gemeente (o.a. voor calamiteiten).

Algemene reserve grondexploitatie

Buffer ter afdekking van de risico's vanuit grondexploitatie. De bedragen zijn gebaseerd op de herzieningen van de grondexploitaties per 1-1-2018. Bij de verminderingen zijn de begrote mutaties en de claims (winst- en verliesnemingen) verwerkt.

Reserve centraal opleidingsbudget

Niet bestede middelen van het centraal opleidingsbudget worden hierin gedoteerd als buffer voor tegenvallers in reguliere opleidingsbudgetten.

Reserve communicatiebeleid

Reservering bij verkoop van St. Kabeltevee Hengelo met doel deze te besteden ter dekking van kapitaallasten van investeringen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Besteding dient plaats te vinden t.b.v. de burgers van de gemeente Hengelo conform de oorspronkelijke doelstellingen van de stichting.

Reserve vereveningsreserve binnenstad

Middelen ter versterking van de kwaliteit van de binnenstad (concentratie horecafunctie).

Reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad

Ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in de binnenstad o.a. voor de herinrichting van de openbare ruimte van het kernwinkelgebied, het versterken en ondersteunen van de woonfunctie in de binnenstad.

Reserve arbeidsvoorwaarden

Bestemd voor de uitvoering lokale arbeidsvoorwaarden.

Reserve dekking kapitaallasten

Door de wijziging van de BBV-systematiek, met ingang van 2017, voor investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zal voor de oude 'probleemgevallen' en nieuwe gevallen gebruik kunnen worden gemaakt van de dekkingsreserve kapitaallasten. Het gereserveerde bedrag in deze nieuwe reserve kan worden gebruikt voor de dekking van de jaarlijkse kapitaallasten, die voortvloeien uit de betreffende investeringen. Op basis van de vastgestelde nota Investerings- en activeringsbeleid gaat de voorkeur bij alle uitbreidings- en vervangingsinvesteringen uit naar het toepassen van de reguliere afschrijvings- en rentesystematiek. Na afloop van de gebruiksduur van het actief vallen de kapitaallasten vrij in de exploitatie en ontstaat er ruimte om een nieuwe vervangingsinvestering met bijbehorende kapitaallasten te ramen.

Reserve egalisatie accommodaties

Ter dekking van (groot) onderhoud van gebouwen, welke niet direct meer in gemeentelijk gebruik zijn, maar zijn nog wel eigendom van de gemeente.

Reserve vastgoedbedrijf

Egalisatie van verkoopresultaten.

Reserve duurzaamheid

Bestemd voor dekking van interne duurzaamheid.

Reserve fietspadenplan

Als correctie op de negatieve boekwaarde van cpl. 42 Fietspadenplan/Duurzaam Veilig is de vermogenstoename ondergebracht in deze reserve.

Reserve Twentehaven

Bestemd voor toekomstig incidenteel groot onderhoud van de haven.

Reserve bodemsanering

Middelen ter dekking van lasten bodemsaneringen.

Reserve onderwijshuisvesting

Vanuit de algemene uitkering afgezonderde middelen ter dekking van uitgaven binnen het meerjarig investeringsprogramma onderwijshuisvesting.

Reserve decentralisatie-uitkeringen

Vanuit de algemene uitkering afgezonderde middelen ter dekking van uitgaven die gemoeid zijn met decentralisatie-uitkeringen. Het gaat om incidentele middelen voor een beperkte periode.

Reserve organisatieontwikkeling

Bestemd voor de transitie van meer mobiliteit in de organisatie naar een flexibele organisatie met de juiste medewerker op de juiste plek, zoals verwoord in de notitie "Koersvast in krappe tijden".

Reserve groencompensatie bomenverordening

Egalisatie van baten en lasten bomenverordening.

Reserve projecten bestrijding jeugdwerkloosheid

Bestemd voor projecten ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid.

Reserve onderhoud buurtcentra

Doel: meerjarig onderhoud van buurtcentra.

Reserve ARI

Bestemd ter dekking van toekomstige lasten die voortvloeien uit de ARI-investeringen.

8.1.3 De mutaties in de voorzieningen

nr	Voorziening	31-12-2018	vermeerdering	vermindering	31-12-2019	vermeerdering	vermindering	31-12-2020
501	groot-onderhoud stadhuis/stadskantoor	0	50	0	50	50	0	100
503	pensioen wethouders	5.879	125	0	6.004	125	0	6.129
508	riolering	6.997	1.647	4.521	4.123	1.956	1.985	4.094
510	gebiedsgericht grondwaterbeleid	1.339	0	0	1.339	0	0	1.339
511	afval	1.780	0	265	1.515	0	176	1.339
512	complexen derden	23.755	0	0	23.755	0	0	23.755
522	wachtgeld Muziekschool re-organisatie	721	0	0	721	0	0	721
523	afwikkeling Warmtenet	3.144	0	0	3.144	0	0	3.144
527	renovatie sportvelden	79	35	35	79	36	35	80
528	gebouwen/installaties	195	33	64	164	58	96	126
533	onderhoud vastgoed	1.871	338	341	1.868	338	419	1.787
535	onderhoud gebouwen onderwijs	307	340	306	341	340	545	136
	Totaal voorzieningen	46.067	2.568	5.532	43.103	2.903	3.256	42.750

nr	Voorziening	31-12-2020	vermeerdering	vermindering	31-12-2021	vermeerdering	vermindering	31-12-2022
501	groot-onderhoud stadhuis/stadskantoor	100	50	0	150	51	0	201
503	pensioen wethouders	6.129	125	0	6.254	125	0	6.379
508	riolering	4.094	2.195	1.964	4.325	2.463	2.100	4.688
510	gebiedsgericht grondwaterbeleid	1.339	0	0	1.339	0	0	1.339
511	afval	1.339	0	127	1.212	0	116	1.096
512	complexen derden	23.755	0	0	23.755	0	0	23.755
522	wachtgeld Muziekschool re-organisatie	721	0	0	721	0	0	721
523	afwikkeling Warmtenet	3.144	0	0	3.144	0	0	3.144
527	renovatie sportvelden	80	36	35	81	36	43	74
528	gebouwen/installaties	126	58	17	167	58	17	208
533	onderhoud vastgoed	1.787	338	826	1.299	338	29	1.608
535	onderhoud gebouwen onderwijs	136	340	358	118	340	129	329
	Totaal voorzieningen	42.750	3.142	3.327	42.565	3.411	2.434	43.542

8.1.4. Aard en reden voorzieningen

Voorziening groot onderhoud stadhuis/stadskantoor

T.b.v. groot onderhoud stadhuis en stadskantoor op basis van een meerjarige onderhoudsplanning.

Voorziening pensioen wethouders

Te verwachten verplichtingen jegens de pensioenen wethouders, waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten is.

Voorziening riolering

Bestemd voor het in stand en op peil houden van het rioolstelsel alsmede egalisatie van de tarieven rioolheffing.

Voorziening gebiedsgericht grondwaterbeleid

Ter dekking van grondwaterverontreiniging in centrumgebied.

Voorziening afval

Reserve vanuit toevallige meevallers taakveld afvalverwerking/-verwijdering ten behoeve van egalisatie mogelijk toekomstige tegenvallers.

Voorziening complexen derden

Voorziening t.b.v. grondcomplexen, waarvan we de administratie niet zelf voeren.

Voorziening wachtgeld Muziekschool reorganisatie

Te verwachten wachtgeldverplichtingen i.v.m. reorganisatie Muziekschool.

Voorziening afwikkeling Warmtenet

Voorziening voor de afwikkeling Warmtenet

Voorziening renovatie sportvelden

T.b.v. het toekomstig groot onderhoud van sportvelden afgezonderde middelen. Aan de voorziening ligt een onderhoudsplan ten grondslag.

Voorziening gebouwen/installaties

T.b.v. het toekomstig groot onderhoud voor gebouwen en installaties. Na de afronding van de verbouwing van het Twentebad zal deze voorziening worden gewijzigd in voorziening onderhoud Twentebad op basis van een nieuw onderhoudsplan.

Voorziening onderhoud vastgoed

Ter dekking van groot onderhoud van gebouwen. Aan de voorziening ligt een meerjarig onderhoudsplan ten grondslag.

Voorziening onderhoud gebouwen onderwijs

Idem gebouwen onderwijs.

8.1.5 Overzicht van structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 2019-2022

(bedragen * € 1.000)

Subtaakveld	Omschrijving reserves	2019	2020	2021	2022
9.80.2	Toevoeging aan reserve twentehaven	-45	-45	-45	-45
9.80.4	Toevoeging aan reserve onderwijshuisvesting	-6.137	-5.793	-5.890	-5.949
9.80.4	Onttrekkingen aan reserve onderwijshuisvesting	6.861	6.707	6.796	6.640
9.80.9	Toevoeging aan reserve dekking kapitaallasten	-38	-37	-33	-31
9.80.9	Onttrekking aan reserve dekking kapitaallasten	151	149	148	146
9.80.9	Toevoeging aan algemene reserve	-1.208	-1.230	-1.164	-1.079
9.80.9	Onttrekking aan reserve vastgoedbedrijf	127	127	127	127
9.80.9	Onttrekking aan reserve organisatieontwikkeling	292	171	125	107
9.80.9	Toevoeging aan algemene reserve grondexploitatie	-2.610	-2.644	-2.674	-2.711
9.80.9	Onttrekking reserve grondexploitatie t.b.v. stelpost grondexploitatie	1.219	1.167	1.349	1.375
9.80.9	Onttrekking aan algemene reserve grondexploitatie (overig)	787	787	787	451
Totaal programma 9:		-601	-641	-474	-969
TOTAAL		-601	-641	-474	-969

8.2 Lasten en baten per taakveld

Taakveld	Omschrijving taakveld	Lasten	Baten	Saldo
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-5.974.577		-5.974.577
1.2	Openbare orde en veiligheid	-2.266.269	101.931	-2.164.338
Totaal programma : 1. Veiligheid		-8.240.846	101.931	-8.138.915
2.1	Verkeer en vervoer	-7.688.173	431.697	-7.256.476
2.2	Parkeren	-1.084.941		-1.084.941
2.4	Economische havens en waterwegen	-557.161	512.936	-44.225
2.5	Openbaar vervoer	-381.371		-381.371
Totaal programma : 2. Verkeer, vervoer en waterstaat		-9.711.646	944.633	-8.767.013
3.1	Economische ontwikkeling	-92.237		-92.237
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-5.063.393	4.969.005	-94.388
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-518.292	422.681	-95.611
3.4	Economische promotie	-797.192	335.420	-461.772
Totaal programma : 3. Economie		-6.471.114	5.727.106	-744.008
4.1	Openbaar basisonderwijs	-31.227	35.414	4.187
4.2	Onderwijshuisvesting	-7.586.062	492.865	-7.093.197
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-3.793.402	1.321.938	-2.471.464
Totaal programma : 4. Onderwijs		-11.410.691	1.850.217	-9.560.474
5.1	Sportbeleid en activering	-347.577	10	-347.567
5.2	Sportaccommodaties	-6.994.269	3.025.502	-3.968.767
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-6.007.057	777.061	-5.229.996
5.4	Musea	-465.512		-465.512
5.5	Cultureel erfgoed	-259.729		-259.729
5.6	Media	-2.540.778	54.612	-2.486.166
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-6.102.482		-6.102.482
Totaal programma : 5. Sport, cultuur en recreatie		-22.717.404	3.857.185	-18.860.219
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-12.075.119	741.115	-11.334.004
6.2	Wijkteams	-4.385.051		-4.385.051
6.3	Inkomensregelingen	-51.912.832	43.374.304	-8.538.528
6.4	Begeleide participatie	-12.031.891		-12.031.891
6.5	Arbeidsparticipatie	-5.409.935	60.876	-5.349.059
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.672.082		-2.672.082
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-21.321.269	1.212.876	-20.108.393
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-18.183.084		-18.183.084
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-411.298		-411.298
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-2.927.575		-2.927.575
Totaal programma : 6. Sociaal domein		-131.330.136	45.389.171	-85.940.965
7.1	Volksgezondheid	-2.829.150		-2.829.150
7.2	Riolering	-7.436.913	9.345.473	1.908.560
7.3	Afval	-8.769.767	10.538.613	1.768.846
7.4	Milieubeheer	-1.713.250	89.700	-1.623.550
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-690.725	502.370	-188.355
Totaal programma : 7. Volksgezondheid en milieu		-21.439.805	20.476.156	-963.649
8.1	Ruimtelijke ordening	-1.278.232	79.203	-1.199.029
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-23.957.016	22.857.924	-1.099.092
8.3	Wonen en bouwen	-2.626.828	2.131.373	-495.455
Totaal programma : 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing		-27.862.076	25.068.500	-2.793.576
0.1	Bestuur	-4.263.547		-4.263.547
0.2	Burgerzaken	-2.331.257	988.010	-1.343.247
0.4	Overhead	-27.423.697	2.341.577	-25.082.120
0.5	Treasury	-13.997.420	17.212.281	3.214.861
0.61	OZB woningen	-832.424	10.566.547	9.734.123
0.62	OZB niet-woningen	-89.407	12.425.731	12.336.324
0.63	Parkeerbelasting	-46.082	1.620.153	1.574.071
0.64	Belastingen overig	-33.057	804.562	771.505
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		140.063.282	140.063.282
0.8	Overige baten en lasten	-4.600.344	597.242	-4.003.102
0.9	Vennootschapsbelasting			
0.10	Mutaties reserves	-11.038.478	13.837.921	2.799.443
Subtotaal programma : 9. Bestuur en ondersteuning		-64.655.713	200.457.306	135.801.593
Totaal		-303.839.431	303.872.205	32.774

8.3 EMU-saldo

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
	Volgens realisatie tot en met juni 2018, + raming resterende periode	Volgens begroting 2019	Volgens meerjaren-raming in begroting 2019	Volgens meerjaren-raming in begroting 2019	Volgens meerjaren-raming in begroting 2019
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-5.799	-2.767	221	2.619	3.999
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	9.061	9.311	10.859	11.213	11.779
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	1.530	2.568	2.903	3.142	3.411
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	9.000	10.278	8.075	7.489	8.059
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, niet op de exploitatie verantwoord en niet al in mindering gebracht bij post 4					
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	2.300	4.521	1.985	1.964	2.100
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw- en woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)		14.083	8.279	3.227	4.290
8 Baten bouwgrondexploitatie: voor zover niet op de exploitatie verantwoord	-1.922	20.524	18.656	20.788	10.386
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	2.314	1.050	1.271	1362	335
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten					
11 Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee
Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?					
Berekend EMU-saldo	-6.144	8.746	16.999	27.648	18.991

8.4 Overzicht van incidentele baten en lasten 2019-2022

(bedragen groter of gelijk aan € 100.000; bedragen * € 1.000)

- = nadeel

Subtaakveld	Omschrijving incidentele bate/last	2019	2020	2021	2022
Totaal programma 1:		0	0	0	0
Totaal programma 2:		0	0	0	0
Totaal programma 3:		0	0	0	0
4.20.4-5	Ruimtebehoefte havo/vwo	-500	-150	-90	
Totaal programma 4:		-500	-150	-90	0
Totaal programma 5:		0	0	0	0
6.50.1	Perspectiefjaar werkloze jongeren	-150	-150		
6.20.1	Implementatie Inkoop 2019 team WMO	-204			
Totaal programma 6:		-354	-150	0	0
7.40.3	Incidentele dotatie reserve bodemsanering	-840	-840		
7.40.3	Incidentele onttrekking reserve bodemsanering	160	160		
7.40.6	Intensivering klimaatdoelen (18-NB-6.1)	-179	-179		
Totaal programma 7:		-859	-859	0	0
8.30.6	Invoeringskosten Omgevingswet	-233	-280	-170	
Totaal programma 8:		-233	-280	-170	0
0.40.2	Huisvesting	-1.675			
0.40.2	Digitalisering archief	-250	-250		
0.70.1	Gemeentefonds - Bodemsanering (DU)	840	840		
0.70.1	Gemeentefonds - Schulden en armoede (DU)	124	124		
0.80.8	Stelpost afvlakking accressen	-1.315	-751	-11	
9.80.9	Onttrekking reserve grondexploitatie (algemeen)	156			
9.80.9	Onttrekkingen/toevoegingen algemene reserve	3.924	1.277	-1.828	-2.786
Totaal programma 9:		1.804	1.240	-1.839	-2.786
TOTAAL		-142	-199	-2.099	-2.786

8.5 Overzicht van verbonden partijen en vertegenwoordiging

In het overzicht worden de volgende afkortingen gebruikt:

GR	Gemeenschappelijke regeling	= publieke rechtspersoon op grond van de Wet op de Gemeenschappelijke regelingen
OL	Openbaar Lichaam	= gemeenschappelijke regeling met een geleed bestuur (algemeen en dagelijks bestuur)
AB	Algemeen Bestuur	= hoogste en besluitvormend orgaan in een publieke rechtspersoon
DB	Dagelijks bestuur	= dagelijks besluit voorbereidend orgaan in de rechtspersoon
BC	Bestuurscommissie	= bestuur van een activiteitendomein binnen een rechtspersoon
PFB	Portefeuillehoudersberaad	= (voor)overlegstructuur van portefeuillehouders t.b.v. inspraak van gemeenten
ALV	Algemene ledenvergadering	= hoogste en besluitvormend orgaan in een vereniging
AVA	Alg. vergadering van aandeelhouders	= hoogste en besluitvormend orgaan in een aandelenvennootschap

Benoemingen gemeenteraad na voordracht college

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen m.b.t. benoeming
Regionaal Bedrijventerrein Twente	GR - OL	AB	1. Gerrits 2. Ten Heuw	1. Van Wakeren 2. Bruggink	Per deelnemer 2 AB-leden, gemeenteraad besluit op voordracht van het college
		DB	Ten Heuw	Gerrits	Per deelnemer 1 AB-lid, college voordracht aan AB

Benoemingen en voordracht door het college

1. Gemeenschappelijke regelingen

Regio Twente, bestuurscommissies en overlegstructuren

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen m.b.t. benoeming
Regio Twente	GR - OL	AB	Bruggink	Van Wakeren	Collegeleden vormen het bestuur. Per gemeente neemt één raadslid deel in het Presidium, dat de Twenteraad bijeenkomsten voorbereidt.
		DB	Geen vertegenwoordiging	Geen vertegenwoordiging	
BC Publieke Gezondheid (PGZ)		BC	Bruggink	van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld waarin de GGD opereert
BC Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT)		BC	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Zorg en Jeugdhulp
BC Agenda van Twente		BC	Bruggink	Gerrits	Vervanging vanuit portefeuille Economische Zaken
Commissie Grens Twente		BC-DB	Schelberg	Bruggink	Euregio-raadsleden zijn tevens lid/adviseur van deze commissie, die de Twentse belangen in de Euregio behartigt.
PFB Mobiliteit		PFB	Gerrits	Bruggink	Portefeuillehouder taakveld Verkeer en vervoer
PFB Arbeidsmarkt/Economische zaken		PFB	Arbeid: Ten Heuw EZ: Gerrits	Arbeid: Gerrits EZ: Ten Heuw	Overleg is feitelijk grotendeels al gesplitst; portefeuillehouder taakgebieden Werk resp. Econ. Zaken
PFB Middelen		PFB	Ten Heuw	Gerrits	Portefeuillehouder taakveld Middelen
PFB Belangenbehartiging		PFB	Bruggink	Nog te bepalen	Aandachtspunt: lobby mobiliteit borgen in het PFB

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen m.b.t. benoeming
PFB Afval en Duurzaamheid		PFB	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Duurzaamheid en milieu
PFB Informatie Service Punt (ISP) Milieu		PFB	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Duurzaamheid en milieu
Portefeuillehouders overleg Sport		PFB	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Sport
PFB Vrijtijdseconomie		PFB	Gerrits	Bruggink	Portefeuillehouder taakveld Economische zaken; vervanging vanuit rol bij Agenda van Twente en AB Regio Twente
Kennispunt Twente		Netwerk organisatie	Bruggink	Hen Heuw	Portefeuillehouder taakveld Bedrijfsvoering (Coalition of the Willing)
Shared Services Netwerk Twente (SSNT)		Netwerk organisatie	Bruggink	Ten Heuw	Portefeuillehouder taakveld Bedrijfsvoering
Netwerkstad (ontwikkelagenda Netwerkstad)		Bestuurlijk overleg	Gerrits, Schelberg	Ten Heuw, loco-burgemeester	Vertegenwoordiging vanuit rol bij regionale samenwerking
Bestuurlijk overleg drie Twentse steden		Bestuurlijk overleg	Schelberg, Ten Heuw	Loco-burgemeester, Gerrits	Hengelo's initiatief als mogelijk alternatief voor netwerkstad (Coalitions of the willing). Eventueel Bruggink. Starten met brede Kick off drie steden
Eurocities: Social Affairs Forum		Netwerk organisatie	Van Wakeren	Bruggink	Op basis van de portefeuillevdeling
Eurocities: Mobility Forum		Netwerk organisatie	Gerrits	Bruggink	Op basis van de portefeuillevdeling

Overige gemeenschappelijke regelingen

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen m.b.t. benoeming
Veiligheidsregio Twente	GR- OL	AB	Schelberg (plv. voorzitter)	Loco-burgemeester	Regionale Brandweer, Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie Regio (GHOR), Bevolkingszorg (oude gemeentelijke crisisbeheersing)
		DB	Schelberg (plv. voorzitter)		Vervanging binnen het DB geregeld; Gerritsen (bm Almelo vervangt Schelberg)
Districtelijk Veiligheidsoverleg Twente		Bgm-overleg	Schelberg (plv. vz)		Veiligheidsoverleg burgemeesters Twente
Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB)	GR- OL	AB	1. Gerrits 2. Ten Heuw (vz)		Elk van de deelnemende colleges wijst 2 leden aan.
		DB	Ten Heuw (vz)	Gerrits	Het AB benoemt dan vervolgens 1 lid per gemeente in het DB.
Stadsbank Oost Nederland	GR- OL	AB	Ten Heuw	Gerrits	De GR Son is in 2015 gewijzigd van een raadsregeling in een collegeregeling.
		DB	Ten Heuw		Vervanging vanuit AB
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)	GR- OL	AB	Ten Heuw	Gerrits	Elk van de colleges B&W van de deelnemende gemeenten wijst een lid aan.
		DB	Geen vertegenwoordiging		Drie leden, waaronder de voorzitter. Twee leden van het DB worden aangewezen uit de deelnemers met een inwonertal van meer dan 50.000 inwoners. Van de deelnemende gemeente waar het DB-lid als voorzitter wordt benoemd, wordt een tweede AB-lid aangewezen. Nu geen zetel voor Hengelo.

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen m.b.t. benoeming
OL Crematoria Twente	GR- OL	AB	Gerrits	Ten Heuw	Geen direct inhoudelijk belang; vertegenwoordiging vanuit algemeen/gemeentelijk belang
		DB	n.t.b.		
Omgevings Dienst Twente (ODT)	GR-OL	AB	Schelberg	Gerrits	De colleges wijzen uit hun midden ieder één lid van het algemeen bestuur aan.
		DB	Geen vertegenwoordiging		De leden van het DB worden door het algemeen bestuur aangewezen.
Samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo	GR-Centrumgemeente regeling	Portefeuillehouders overleg	Ten Heuw	Van Wakeren	Hengelo is centrumgemeente
Samenwerking ICT Hengelo	GR-Centrumgemeente regeling	Portefeuillehouders overleg	Bruggink	Ten Heuw	Hengelo is centrumgemeente

2. Verenigingen en stichtingen

In deze categorie zijn we niet meer vertegenwoordigd.

3. Coöperaties en vennootschappen

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen
BNG Bank N.V.	N.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Enexis Holding N.V.	N.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Verkoop Vennootschap B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Aflopende BV uit verkooptransactie Essent. Deelneming aandeelhoudersvergadering.
CBL Vennootschap B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Aflopende BV uit verkooptransactie Essent. Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Claim Staat Vennootschap B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Aflopende BV uit verkooptransactie Essent. Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Vordering op Enexis B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Aflopende BV uit verkooptransactie Essent. Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Twente Milieu N.V.	N.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Twence B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Warmtebedrijf Hengelo B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Warmtenetbedrijf Hengelo BV	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.

4. Overige verbonden partijen en instellingen

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen
Euregio	GR naar Duits recht	AB	1. Schelberg 2. Bruggink	1. Locoburgenmeester 2. Van Wakeren	Raadsleden nemen deel aan de Euregioraad (hier buiten beschouwing gelaten). Hengelo mag 4 raadsleden in de Euregioraad afvaardigen.

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen
		DB	Schelberg	Locoburgemeester	Vervanging uit AB
Grote Stedenbeleid (G40)	Netwerkorganisatie	DB	Geen vertegenwoordiging	Geen vertegenwoordiging	Het G40-netwerk behartigt de belangen richting kabinet, 1 ^e en 2 ^e kamer en ministeries.
G40 Pijler Sociaal		Pijler	Nog te bepalen	Nog te bepalen	Actieve deelname voorgenumen gezien intenties coalitieprogramma.
Sterke keten van participatie, leren, werken en ondernemen		Themagroep onder pijler sociaal	Ten Heuw (vz)		Ten Heuw is voorzitter van deze nieuwe themagroep.
G40 Pijler Fysiek		Pijler	Geen vertegenwoordiging		Actieve deelname voorgenumen gezien intenties coalitieprogramma.
Pijler Economie en Werk		Pijler	Geen vertegenwoordiging		Actieve deelname voorgenumen gezien intenties coalitieprogramma.
Uitvoeringscommissie Saasveld-Gammelke	Provincie	Commissie provincie Overijssel	Gerrits		De taken van de uitvoeringscommissie zijn in 2018 afgerond.
Provincie Overijssel Uitvoeringscommissie Enschede-Zuid	Provincie	Commissie provincie Overijssel	1. Gerrits 2. Van Wakeren		
Regiegroep Nieuwe Energie Overijssel	Provincie	Regiegroep	Bruggink		
Cultuurconvenant Oost Nederland		Convenant	Van Wakeren		
Pact van Twickel		Uitvoeringsprogramma	Gerrits		

5. Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen
Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)	Vereniging	Algemene ledenvergadering	Een collegelid	Een collegelid	
		Commissie Economie, klimaat, energie en Milieu	Bruggink		
VNG-Overijssel	Vereniging	Platform Sociaal Domein	1. Bruggink 2. Van Wakeren	1. Ten Heuw 2. Gerrits	
		Platform Fysiek domein	Gerrits	Ten Heuw	
		Platform Financiën	Ten Heuw	Gerrits	
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland (VEGANN)	Vereniging		Ten Heuw	Gerrits	
De "Overijsselse Ombudsman"	Vereniging		Geen vertegenwoordiging	Geen vertegenwoordiging	

8.6 Meerjarig investeringsoverzicht

Bedragen x € 1.000

Taakveld	Subtaakveld	Totaal kredieten	Werkelijke kosten en opbrengsten t/m 2017	Beschikbaar krediet 2018	Beschikbaar krediet 2019	Beschikbaar krediet 2020	Beschikbaar krediet 2021	Beschikbaar krediet 2022
Programma 2. VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT:								
2.1 Verkeer en vervoer	Wegen, straten en pleinen	1.745	1.633	112	0	0	0	0
	Netheid openbare ruimte	10	0	10	0	0	0	0
	Openbare verlichting	2.878	547	1.028	320	324	328	332
	Verkeersbeleid	3.360	2.842	-667	310	445	170	260
2.2 Parkeren	Parkeervoorzieningen	811	5	590	0	0	216	0
2.4 Economische havens en waterwegen	Fysiek havenbeheer	5.600	0	4.200	1.400	0	0	0
2.5 Openbaar vervoer	Openbaar vervoer	2.852	4.184	-1.333	0	0	0	0
Programma 3. ECONOMIE:								
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Bedrijventerreinen grondexpl.	34.182	53.094	-2.689	-3.062	-3.753	-4.764	-4.643
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Markt	298	0	0	0	0	298	0
Programma 4. ONDERWIJS:								
4.2 Onderwijshuisvesting	Huisvesting bijzonder basisonderwijs	3.770	0	3.570	50	50	50	50
	Huisvesting bijzonder voortgezet onderw	26.858	16.975	9.411	232	80	80	80
	Gymnastieklokalen	350	0	0	350	0	0	0
Programma 5. SPORT, CULTUUR EN RECREATIE:								
5.2 Sportaccommodaties	Sporthallen	39	0	39	0	0	0	0
	FBK stadion	245	0	180	65	0	0	0
	Zwembaden	8.734	4.926	3.373	183	46	133	73
	Sportparken	3.915	43	1.682	1.080	500	425	185
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Muziekschool (Oyfo)	1.750	0	0	1.750	0	0	0
5.4 Musea	HEIM	600	0	600	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Oppervlaktewater	150	0	150	0	0	0	0
	Openbaar groen	200	47	153	0	0	0	0
	Speelvoorzieningen	1.337	44	574	206	171	171	171
Programma 7. VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU:								
7.2 Riolerings	Riolerings	10.478	1.388	3.288	0	2.261	2.071	1.470
7.3 Afval	Afval	80	0	80	0	0	0	0
7.4 Milieubeheer	Openbare toiletten	255	0	0	0	0	255	0
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	Begraven	38	0	0	0	0	0	38
Programma 8. VOLKSHUISVESTING, RO EN STEDELIJKE VERNIEUWING:								
8.2 Grondexploitatie	Grondexploitatie	46.830	85.133	2.173	-6.441	-10.377	-17.562	-6.096
8.3 Wonen en bouwen	Integraal Actieplan Binnenstad	3.103	162	2.941	0	0	0	0
Programma 9. BESTUUR EN ONDERSTEUNING:								
0.1 Bestuur	Raad en raadscommissies	187	0	40	107	0	0	40
0.2 Burgerzaken	Burgerzaken	14	0	14	0	0	0	0
0.4 Overhead	Dienstverlening	56.130	9.522	35.585	3.430	2.658	1.482	3.453
	Middelen	0	14	-14	0	0	0	0
	Fysiek	100	0	52	0	0	14	33
Geheel - Totaal		216.898	180.559	65.142	-21	-7.596	-16.631	-4.555

8.7 Nieuw beleid

De voorstellen voor nieuw beleid die in de Kaderbrief 2019-2022 zijn verwoord staan hieronder. In de politieke markt van 4 juli 2018 is de Intensivering van het Internationaal beleid hier nog aan toegevoegd.

De voorstellen zijn financieel verwerkt in deze Beleidsbegroting.

Kaderbrief 2019-2022 (inclusief politieke markt)					
- = nadeel; bedragen * € 1.000					
nummer:	omschrijving nieuw beleid:	2019:	2020:	2021:	2022:
19-NB-1	Binnenstad	-250	-500	-750	-1.000
19-NB-2	Duurzaamheid	-200	-300	-400	-500
19-NB-3	Gezamenlijke huisvesting Oyfo op een locatie	-18	-105	-105	-105
19-NB-4	Verhoging normvergoeding scholenbouw VSO	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
19-NB-5	Ambtelijke organisatie: slimmer, beter en efficiënter uitvoeren van taken	200	400	600	840
19-NB-6	Afval(beleid)	b.n.	b.n.	b.n.	b.n.
Subtotaal nieuw beleid Kaderbrief:		-268	-505	-655	-765
	Intensivering internationaal beleid (n.a.v. politieke markt 4 juli 2018)	-57	-57	-57	-57
Totaal nieuw beleid		-325	-562	-712	-822

Stadskantoor Hengelo
Hazenweg 121

Postadres:
Postbus 18,
7550 AA Hengelo

Internet:
www.hengelo.nl

Telefoon:
14074

Email:
gemeente@hengelo.nl

Behandelvoorstel

Onderwerp	a. Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen b. Beleidsbegroting 2019 – 2022 c. Belastingtarieven 2019		
Zaaknummer	2271956 / 2264443 / 2273451	Portefeuillehouder	College
Historie	Op grond van de artikelen 190 en 191 van de Gemeentewet biedt het college van burgemeester en wethouders jaarlijks, voor aanvang van het nieuwe begrotingsjaar, een ontwerpbegroting en meerjarenramingen ter vaststelling aan de gemeenteraad aan. De Kaderbrief was het startpunt voor een nieuw begrotingsproces. Op 4 juli jl. is de Kaderbrief behandeld in de politieke markt. In de Kaderbrief 2019-2022 zijn de uitgangspunten voor de aanpassing van de belastingtarieven 2019 vastgelegd. Hierdoor moeten de belastingverordeningen worden aangepast en opnieuw vastgesteld. Het huidige risicomanagementbeleid is vastgesteld voor de periode 2013-2017. Inmiddels is dit beleid geactualiseerd en vertaald in de voorliggende beleidsnota Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen (2018-2022). De –aan de hand van dit nieuwe beleid- geïdentificeerde risico's zijn verwerkt in de beleidsbegroting 2019-2022. Op maandag 8 oktober is er tijdens een technisch beraad voor raadsleden en fractievertegenwoordigers de mogelijkheid om technische vragen te stellen over deze voorstellen. Indien er geen directe beantwoording van de vragen mogelijk is, volgen deze spoedig mogelijk na het technisch beraad.		
Belangrijkste beslis / -bespreekpunten	Onder meer: a. Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen 1. Het beleid "Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2018-2022" vast te stellen, waarbij: a. We blijven streven naar minimaal voldoende weerstandsvermogen c. We zowel risico's met incidentele als met structurele gevolgen in beeld brengen. d. We ernaar streven dat de hoogte van de algemene reserve minimaal 50% van het benodigde weerstandsvermogen is. b. Beleidsbegroting 2019 – 2022 1. De Beleidsbegroting 2019-2022 vast te stellen. 2. Het programmaplan, bestaande uit de programma's, als beleidsinhoudelijk kader vast te stellen. 3. Voor het jaar 2019 de lasten en baten per programma, inclusief de mutaties van de reserves, als financieel kader vast te stellen; c. Belastingtarieven 2019 1. 13 belastingverordeningen vast te stellen		

Politieke Markt	Woensdag 17 oktober 2018			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
Jos Rikkerink	Coen Hartendorp	Theaterzaal	Bestuur	120 minuten
Doel van de sessie	Oordeelsvormend			
Behandeladvies	Tijdens de politieke markt worden de drie zaken tegelijkertijd behandeld. Voor de behandeling gelden de volgende afspraken qua spreektijd: - Twee sprekers per fractie, samen 5 minuten - Reactie college 15 minuten Aan de fracties wordt ook gevraagd om tijdens hun inbreng in te gaan op de			

	(stand van zaken van de) uitwerking van de door hen aangegeven moties op de motiemarkt van 19 september jl..	
Spreekrecht publiek	ja ☒ nee ☐	Duur: 5 minuten

Raad	Dinsdag 6 november 2018	
Doel van de sessie	Besluitvorming	
Behandeladvies		
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2273451	Lankheet, Bert	MID-FIN	
ONDERWERP			
Belastingtarieven 2019			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGelo BESLUIT:

Aan de raad wordt voorgesteld de volgende verordeningen vast te stellen:

- a. Begraafrechten 2019
- b. Haven-, kade- en opslaggeld 2019
- c. Hondenbelasting 2019
- d. Kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2019
- e. Leges 2019
- f. Marktgeld 2019
- g. Onroerende-zaakbelastingen 2019
- h. Parkeerbelastingen 2019
- i. Precariobelasting 2019
- j. Reinigingsheffingen 2019
- k. Rioolheffing 2019
- l. Riolaansluitrecht 2019
- m. Toeristenbelasting 2019

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

In de Kadernota 2019-2022 zijn de uitgangspunten voor de aanpassing van de belastingtarieven 2019 vastgelegd. Hierdoor moeten de belastingverordeningen worden aangepast en opnieuw vastgesteld. De belangrijkste verordeningen regelen de tarieven die gezamenlijk de gemeentelijke woonlasten bepalen: de onroerende-zaakbelastingen, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor 2019 blijft de aanslag, zowel voor een eigenaar van een woning met gemiddelde WOZ waarde (185.000), als voor de gebruiker van een woning, vrijwel gelijk.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGelo,

DATUM

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2273451	Bosveld, Dolf	MID-FIN	Ten Heuw
ONDERWERP			
Belastingtarieven 2019			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Als uitvloeisel van de besluitvorming bij de Kaderbrief 2019-2022, de jaarlijks gemaakte lasten-baten overzichten van heffingen en retributies (die dienen tot kostenverhaal) en de jaarlijkse vaststelling van de WOZ-waarden, moeten diverse belastingtarieven voor 2019 opnieuw worden vastgesteld.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

In dit voorstel worden de wijzigingen van de belastingverordeningen ten opzichte van vorig jaar nader toegelicht. Wij zijn van mening dat een duidelijke lastenverzwaring voor de burger moet worden vermeden. Hierbij gaat het om de totale lokale woonlasten, voor wat betreft de onroerende- zaakbelastingen, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Voor 2019 is er, zowel voor een gebruiker als een eigenaar van een woning, sprake van vrijwel gelijke totale (gemeentelijke) woonlasten ten opzichte van 2018.

Tariefsaanpassingen

Conform de Kaderbrief 2019-2022 wordt voor 2019 bij de algemene dekkingsmiddelen (hondenbelasting, precariobelasting en OZB) uitgegaan van een inflatiecorrectie (indexering) van 0,6%. De OZB-tarieven stijgen op grond van de besluitvorming bij de Kadernota 2016-2019 met 0,6% extra (laatste tranche). De tarieven voor de toeristenbelasting worden volgens constante beleidslijn telkens met een jaar vertraging doorgevoerd, hetgeen betekent dat de tarieven voor 2019 met 2,25% stijgen t.o.v. 2018 en de tarieven 2020 met 0,6% t.o.v. 2019. De rioolheffing wordt conform het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) en de Kaderbrief vastgesteld op € 228,00 (een stijging van 3,5%).

De belangrijkste tariefmutaties en de mutaties, die van het algemene uitgangspunt afwijken, lichten wij hierna nader toe.

Begraafrechten

De belangrijkste wijziging is dat grafrechten (zowel op een particulier graf, een urnennis als een urnenkelder) met ingang van 1-1-2019 ook met een periode van 5 jaar kunnen worden verlengd. Wij verwachten dat daardoor meer mensen ervoor zullen kiezen het grafrecht nog enige tijd te verlengen.

Leges

Paspoort en rijbewijs

Enkele belangrijke legestarieven worden door het rijk vastgesteld, zoals de paspoort- en rijbewijstarieven en leges burgerlijke stand. De maxima voor de paspoortleges en burgerlijke stand zijn (voorlopig) vastgesteld. De maxima van de overige door het rijk bepaalde maxima, zoals die voor de rijbewijzen, zijn voor 2019 nog niet bekend. Zodra de tarieven bekend zijn zullen wij de verordening op deze onderdelen wijzigen op basis van de bevoegdheid die u ons in artikel 10, lid b, onderdeel 3 van de Legesverordening hebt gegeven. De overige door het rijk bepaalde (maximum)tarieven zijn onverkort overgenomen.

Leges vergunning vrij bouwen

Onder 2.2.2 is een tarief opgenomen voor de aanvragers, die de conclusie dat het werk vergunningsvrij is, middels een officieel besluit willen hebben. Men wordt van te voren op gewezen dat hieraan kosten zijn verbonden.

Kinderopvang

De kosten, die de GGD doorberekent om te beoordelen of een organisatie in aanmerking mag komen voor kinderopvang stijgen en de hogere kosten worden in twee jaar doorberekend. In 2019 worden de tarieven kostendekkend gemaakt.

De overige legestarieven stijgen in principe met 0,6%.

Marktgelden

Met de marktbond is afgesproken om de tarieven met 4,5% te verhogen om de kostendekkendheid van de markt te vergroten.

Afvalstoffenheffing

In termen van milieudoelstellingen is het huidige afvalbeleid succesvol. In relatief weinig tijd is het afvalvolume sterk afgenomen. De inwoners gaan veel beter om met het scheiden van afval dan enkele jaren geleden. Het aantal clicks is sterk afgenomen. Dat is een compliment voor onze inwoners. Hoewel wij voorstellen dat het vaste tarief in 2019 omhoog gaat, is een gemiddeld huishouden, dat in 2019 naar verwachting nog maar 26 vuilniszakjes afval aanbiedt, volgend jaar desondanks iets goedkoper uit. De afvalstoffenheffing daalt in totaliteit dan licht.

Wij voeren het door de raad vastgestelde hybride systeem uit, met een dekkend netwerk van ondergrondse verzamelcontainers en voor wie dit wenst een grijze container. Eind 2018 evalueren wij dit systeem en op basis daarvan wordt bepaald of, en zo ja hoe, het hybride systeem voortgezet wordt en met welke tarieven voor 2020 en verder.

De afvalbegroting is een gesloten geheel. Dat betekent dat de afvalstoffenheffing het resultaat is van het totaal van de kosten en opbrengsten van het afvalbeleid. De principes 'de vervuiler betaalt' en 'de gebruiker betaalt' zijn leidend. De hoeveelheid restafval per persoon per jaar nadert in 2019 de 75 kilo. Dat is 45 kilo per persoon minder dan in 2017. Huishoudens brengen in 2019 naar verwachting gemiddeld 26 keer afval naar de ondergrondse container. Dat kost ook volgend jaar

€ 1,20 per keer. Daarmee is het gemiddelde huishouden € 31,20 per jaar kwijt. De verwachting voor 2019 is gebaseerd op het aanbodgedrag van de wijken/buurtten waar vorig jaar de grijze container al is ingenomen en op de gegevens van de twee meest recente maanden (juli-augustus), toen bijna overal in Hengelo de grijze container is ingenomen. Vorig jaar zette het gemiddelde huishouden nog 7 keer de grijze container (van 240 liter) aan straat. Dat kostte toen €83,65 per jaar. De afvaldump is zoals verwacht licht toegenomen sinds de inname van de grijze container; de kosten hiervan zijn vrijwel niet gestegen.

De vaste kosten voor afvalverwerking zijn wel gestegen, waardoor het vaste tarief stijgt van € 143,04 naar € 159,84. Dat heeft een aantal oorzaken. De verwerkingstarieven op verschillende afvalstromen zijn bijvoorbeeld gestegen. Ook krijgt de gemeente een lagere vergoeding voor oud papier en een lagere vergoeding voor de afvalstroom verpakkingen. Dit zijn grotendeels externe oorzaken waar gemeente en inwoners maar zeer beperkt invloed op hebben. Verder is de toegenomen vervuiling in de afvalstroom verpakkingen oorzaak van hogere kosten.

In de huidige systematiek van het berekenen van de afvalstoffenheffing leidt goed gedrag van inwoners onbedoeld tot een hoger vast tarief. Dat vinden wij ongewenst en dat willen wij, op termijn, aanpassen. Het tarief voor de bruikleenvergoeding voor de keuzecontainer wordt zoals afgesproken in het coalitieprogramma verlaagd van € 3 naar € 2 per maand. Hiermee doen we recht aan zowel de gevoelens in de samenleving als het principe 'de gebruiker betaalt'. Wij gaan de gevolgen van deze tariefsaanpassing monitoren en evalueren. Deze, evenals andere incidentele, afwijkingen, worden in 2019 gedekt uit de afvalstoffenvoorziening.

De overige tarieven blijven gelijk. Ook de gratis 50 kilo die jaarlijks weggebracht kan worden naar het Milieupark blijft bestaan. In de afvalbegroting is nu het aan afval toe te rekenen deel van het dividend van Twence toegevoegd. Voor 2019 is hiervoor aan de batenkant € 482.000 geraamd.

	2018	2019
Vast tarief	€ 143,04	€ 159,84
Variabele tarieven		
Gebruiksvergoeding keuzecontainer	€ 3,00 per maand	€ 2,00 per maand
- Keuzecontainer 240	€ 11,95 (tot 1 juli) € 16,50 (vanaf 1 juli)	€ 16,50
- Keuzecontainer 140	€ 7,00 (tot 1 juli) € 9,70 (vanaf 1 juli)	€ 9,70
- Zorgcontainer rest 240	€ 11,95	€ 11,95
- Zorgcontainer rest 140	€ 7,00	€ 7,00
- GFT 240	€ 2,00	€ 2,00
- GFT 140	€ 1,20	€ 1,20
- Ondergrondse restafvalcontainer	€ 1,20	€ 1,20

Rioolheffing

In het Gemeentelijk Rioleringsplan 2018-2022 (raadsbesluit 21-11-2017) is de tariefsontwikkeling nader onderbouwd. In ieder geval tot en met 2021 is een jaarlijkse stijging van 3,5% noodzakelijk voor volledige kostendekking.

Havengelden

In 2015 is overeengekomen dat de vijf gemeentelijke havens aan het Twentekanaal meer gaan samenwerken. Onderdeel van de afspraak was o.a. vaststellen van dezelfde heffings- en beheersverordening. De tariefstelling in de heffingsverordening is in alle vijf gemeenten ook gelijk. Bestuurlijk is afgesproken de tarieven met 0,6% te verhogen. In de verordening is de begripsomschrijving van de waterverplaatsing verbeterd.

Parkeerbelastingen

De gemeente Hengelo, ondernemers en de SCH werken samen aan een aantrekkelijke binnenstad. Hierbij hoort een goede bereikbaarheid en een klantvriendelijk parkeerbeleid. De komende periode gaan alle betrokken partijen dit beleid verder uitwerken. In afwachting van de uitkomsten van deze uitwerking blijven de tarieven voor straat parkeren en vergunning parkeren ongewijzigd.

Indien bij controle blijkt dat de verschuldigde parkeerbelasting niet is voldaan, wordt een naheffingsaanslag opgelegd. Naast de nageheven parkeerbelasting van 1 uur, worden daarbij ook kosten in rekening gebracht. De kosten voor het opleggen van een naheffingsaanslag zijn aan een landelijk maximumbedrag gebonden. Voor 2019 is dit vastgesteld op € 62,70 (Staatscourant 2018 van 24 augustus 2018, nr 47104). Voorwaarde daarbij is dat het bedrag van de naheffingsaanslag voldoet aan het Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen, waarbij de vooraf geraamde opbrengst van de naheffingsaanslagen niet hoger mag zijn dan vooraf geraamde lasten.

OZB

De OZB-tarieven zijn afhankelijk van de WOZ-waarden. Met ingang van 2007 worden de WOZ-waarden jaarlijks vastgesteld. In 2019 geldt als waardepeildatum 1-1-2018. Omdat de waardes van alle onroerende zaken jaarlijks opnieuw moeten worden vastgesteld, treden per definitie elk jaar (lichte) verschuivingen (bijvoorbeeld tussen eigenaren van vrijstaande woningen en appartementen en tussen boerderijen en kantoren) in belastingdruk op. Maar ook per gebied zijn verschillen zichtbaar. Uitgangspunt in de gemeentelijke begrotingspraktijk bij de tariefstelling na een herwaardering is altijd de noodzakelijke opbrengst geweest, waarbij de invloed van de waardeontwikkeling zo goed mogelijk is geschat. Vanaf 2010 was sprake van een waardedaling van zowel woningen als van niet-woningen. Inmiddels is er een duidelijke kentering zichtbaar. Gemiddeld worden de waardes van woningen 5,5% hoger vastgesteld dan in 2018 en van niet-woningen 1,2% lager.

De OZB-opbrengst voor 2019 is berekend op basis van de geraamde opbrengst 2018, de voorgestelde opbrengststijging als gevolg van de in de Kaderbrief 2019-2022 vastgestelde maatregelen en de geraamde areaaluitbreiding. De opbrengsten 2019 (*€ 1.000) zijn nader toegelicht in de paragraaf Lokale Heffingen in de Beleidsbegroting 2019-2022.

Vanwege de waardestijging van woningen (plus 5,5%) moet het OZB-tarief niet met 1,2% stijgen, maar worden verlaagd. De tarieven van de niet-woningen stijgen door de waardedaling van niet-woningen (- 1,2%) niet met 1,2%, maar met een hoger percentage om dezelfde totaalopbrengst aan OZB te genereren.

Wij stellen dan ook voor de tarieven als volgt vast te stellen, rekening houdend met de hierboven vermelde opbrengsten en de geprognosticeerde waardes van woningen en niet-woningen per 1 januari 2019. Tussen haakjes zijn de percentages voor 2018 vermeld.

<u>Zakelijk recht woningen</u>	<u>zakelijk recht niet-woning</u>	<u>gebruik niet-woning</u>
0,1521% (0,1586%)	0,4056% (0,3959%)	0,3246% (0,3169%)

Op het moment dat dit voorstel werd afgerond, waren de geprognosticeerde waardes nog niet volledig door het GBT gecontroleerd. Indien blijkt dat de waardeontwikkeling onjuist is geschat, zullen wij u, als dit tijdig bekend is, een nader voorstel doen om de OZB-tarieven 2019 gewijzigd vast te stellen.

Precariobelasting

De tarieven zijn met 0,6% verhoogd. Daarnaast stellen wij voor de bestaande tarievenstructuur voor de terrassen aan te passen. Nu wordt nog gediifferentieerd naar ligging in een drietal gebieden. Na overleg met de horeca stellen wij voor dit aan te passen, waarbij de hoogte van de precariobelasting wordt bepaald

door een puntenstelsel afhankelijk van de ligging, bestemming en duurzaamheid. Dit kan leiden tot een relatief geringe verschuiving van de lastendruk.

Toeristenbelasting

De inflatiecorrectie wordt vanaf 2012 bij de toeristenbelasting telkens met een jaar vertraging doorgevoerd om verblijfsbieders de gelegenheid te bieden de tariefsaanpassing in de kostprijsberekening en in de mailingen mee te nemen. Dit betekent dat de tarieven voor de toeristenbelasting in 2019 met 2,25% stijgen naar € 1,06 (hotel), € 0,74 (kamperen) en € 0,90 (o.a. bed & breakfast). Met ingang van 2020 ronden wij op verzoek van een aantal verblijfsbieders de tarieven af op € 0,05 en die stijgen in 2020 met 0,6% stijgen afgerond op € 0,05 naar respectievelijk € 1,05, € 0,75 en € 0,90.

Kwijtschelding

Bij de afvalstoffenheffing, rioolheffing, en onderhoud grafrechten wordt op verzoek in voorkomende gevallen kwijtschelding verleend, met dien verstande dat bij de afvalstoffenheffing uitsluitend kwijtschelding mogelijk is voor het vaste tarief van € 159,84.

Voor de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen in het kader van het minimabeleid gaan we voor 2019 uit van de volgende ramingen:

Afvalstoffenheffing	€ 400.000
Onderhoud grafrechten	€ 3.130
Onroerende-zaakbelastingen	€ 2.000
Rioolheffing	€ 749.490

Woonlasten

Voor de ontwikkeling van de woonlasten verwijzen wij u naar de paragraaf lokale heffingen in de programmabegroting.

BESPREK- EN BESLISPUNTEN

Aan de raad wordt voorgesteld de volgende verordeningen vast te stellen:

- a. Verordening begraafrechten 2019
- b. Verordening haven-, kade, -en opslaggeld 2019
- c. Verordening hondenbelasting 2019
- d. Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2019
- e. Legesverordening 2019
- f. Marktgeldverordening 2019
- g. Verordening onroerende zaakbelastingen 2019
- h. Verordening parkeerbelastingen 2019
- i. Verordening precariobelasting 2019
- j. Verordening reinigingsheffingen 2019
- k. Verordening rioolheffing 2019
- l. Verordening rioolaansluitrecht 2019
- m. Verordening toeristenbelasting 2019

FINANCIËLE ASPECTEN

Zie hiervoor: inhoud van het voorstel.

BIJLAGE(N)

- a. Verordening begraafrechten 2019
- b. Verordening haven-, kade, -en opslaggeld 2019
- c. Verordening hondenbelasting 2019
- d. Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2019
- e. Legesverordening 2019
- f. Marktgeldverordening 2019
- g. Verordening onroerende zaakbelastingen 2019
- h. Verordening parkeerbelastingen 2019
- i. Verordening precariobelasting 2019
- j. Verordening reinigingsheffingen 2019
- k. Verordening rioolheffing 2019
- l. Verordening rioolaansluitrecht 2019
- m. Verordening toeristenbelasting 2019

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

Verordening begraafrechten 2019

De raad van de gemeente Hengelo;
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 25 september 2018;
gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdelen a en b, van de Gemeentewet;
besluit:
vast te stellen de volgende **Verordening op de heffing en de invordering van begraafrechten 2019**
(**Verordening begraafrechten 2019**)

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

- a. *begraaf- en gedenkplaatsen*: de gemeentelijke begraaf- en gedenkplaatsen aan de Deurningerstraat en aan de Oldenzaalsestraat;
- b. *asbus*: een bus voor de berging van as van een overledene;
- c. *urn*: een voorwerp voor de berging van een of meer asbussen;
- d. *particulier graf*: een graf waarvoor aan een natuurlijk persoon, of aan een rechtspersoon zonder winstoogmerk, voor bepaalde tijd het uitsluitend recht is verleend tot:
 - het doen begraven en begraven houden van lijken;
 - het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urnen;
- e. *algemeen graf*: een graf bij de gemeente in beheer waarin gelegenheid wordt geboden tot het doen begraven van lijken;
- f. *urnenkelder*: een kelder waarvoor aan een natuurlijk persoon, of aan een rechtspersoon zonder winstoogmerk, voor bepaalde tijd het uitsluitend recht is verleend tot het doen plaatsen en geplaatst houden van asbussen met of zonder urnen;
- g. *urnennis*: een nis waarvoor aan een natuurlijk persoon, of aan een rechtspersoon zonder winstoogmerk, voor bepaalde tijd het uitsluitend recht is verleend tot het doen plaatsen en geplaatst houden van asbussen zonder urnen;
- h. *verstrooiingsplaats*: een plaats bij de gemeente in beheer waarop as wordt verstrooid;
- i. *gedenkplaats*: een plaats ingericht om overledenen te gedenken;
- j. *grafbedekking*: gedenkteken en/of grafbeplanting op een graf;
- k. *rechthebbende*: degene aan wie een uitsluitend recht is verleend op een particulier graf, urnenkelder of urnennis.

Artikel 2 Belastbaar feit

Op basis van deze verordening worden rechten geheven voor het gebruik van de begraaf- en gedenkplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraaf- en gedenkplaatsen.

Artikel 3 Belastingplicht

De rechten worden geheven van degene op wiens aanvraag dan wel ten behoeve van wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt.

Artikel 4 Vrijstellingen

De rechten worden niet geheven voor het lichten van een lijk of asbus op rechterlijk gezag.

Artikel 5 Maatstaf van heffing en belastingtarief

1. De rechten worden geheven naar de maatstaven en de tarieven, opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.
2. Voor de berekening van de rechten wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemde eenheid als een volle eenheid aangemerkt.

Artikel 6 Belastingjaar

1. Met betrekking tot de rechten die per jaar worden geheven is het belastingjaar gelijk aan het kalenderjaar.
2. Met betrekking tot de rechten genoemd in hoofdstuk 6.2, 6.2.1 en 6.3 van de tarieventabel is het belastingtijdvak gelijk aan de periode waarvoor wordt afgekocht.
3. Met betrekking tot de rechten genoemd in hoofdstuk 6.4 van de tarieventabel is het belastingtijdvak tien jaar.

Artikel 7 Wijze van heffing

De rechten worden geheven bij wege van aanslag.

Artikel 8 Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang voor de jaarlijks verschuldigde rechten

1. De onderhoudsrechten, als bedoeld in hoofdstuk 6.1 van de tarieventabel zijn verschuldigd met ingang van het kalenderjaar volgende op dat waarin de belastingplicht is ontstaan.
2. Afkoop van onderhoudsrechten als bedoeld in hoofdstuk 6.2 en 6.3 van de tarieventabel gaat in per de eerste dag van een kalenderjaar volgende op dat waarin de belastingplicht is ontstaan.
3. Het onderhoudsrecht is gekoppeld aan de verlening van het recht op een graf of het doen bijzetten en bijgezet houden van urnen of asbussen.

Artikel 9 Ontstaan van de belastingschuld voor de overige rechten

Andere rechten dan die bedoeld in hoofdstuk 6.1 tot en met 6.3 van de tarieventabel zijn verschuldigd bij de aanvang van de dienstverlening of bij de aanvang van het gebruik van de bezittingen, werken of inrichtingen.

Artikel 10 Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten de rechten worden betaald binnen een maand na de dagtekening van het aanslagbiljet. Dit geldt ook in geval het totaalbedrag van de op één aanslag verschuldigde bedrag door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kan worden afgeschreven.
2. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in het eerste lid gestelde termijn.

Artikel 11 Kwijtschelding

Bij de invordering van de begraafrechten wordt, met uitzondering van de onderhoudsrechten, bedoeld in onderdeel 6.1 van de tarieventabel, geen kwijtschelding verleend.

Artikel 12 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de rechten.

Artikel 13 Overgangsrecht

1. De Verordening Begraafrechten 2018 van 7 november 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 14, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 14, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 14 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 15 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de Verordening begraafrechten 2019.

*Vastgesteld door de gemeenteraad van Hengelo in de openbare vergadering van 6 november 2018,
de griffier,*

de voorzitter,

Tarientabel behorende bij de Verordening begraafrechten 2019

Hoofdstuk 1 Verlenen van rechten		
1.1	Voor het verlenen van het uitsluitend recht voor een periode van twintig jaar wordt geheven:	
1.1.1	op een particulier graf voor overledenen van twaalf jaar en ouder	€ 2.334,50
1.1.2	op een particulier graf voor overleden kinderen tot en met elf jaar	€ 1.167,25
1.2	Voor het verlenen van het uitsluitend recht voor een periode van twintig jaar wordt geheven:	
1.2.1	op een urnennis	€ 1.167,25
1.2.2	op een urnenkelder	€ 1.399,80
1.3	Voor het verlenen van het uitsluitend recht voor een periode van tien jaar wordt geheven:	
1.3.1	op een urnennis	€ 583,60
1.3.2	op een urnenkelder	€ 699,90
1.4	Voor het verlengen met een periode van tien jaar wordt geheven:	
1.4.1	voor het recht als genoemd onder 1.1.1	€ 1.167,25
1.4.2	voor het recht als genoemd onder 1.1.2	€ 583,60
1.4.3	voor de rechten genoemd onder 1.2.1 en 1.3.1	€ 583,60
1.4.4	voor de rechten genoemd onder 1.2.2 en 1.3.2	€ 699,90
1.5	Voor het verlengen met een periode van vijf jaar wordt geheven:	
1.5.1	voor het recht als genoemd onder 1.1.1	583,60
1.5.2	voor het recht als genoemd onder 1.1.2	291,80
1.5.3	voor de rechten genoemd onder 1.2.1 en 1.3.1	291,80
1.5.4	voor de rechten genoemd onder 1.2.2 en 1.3.2	349,95
1.6	Voor het bij leven reserveren van een particulier graf voor een periode van vijf jaar of het verlengen van een reservering met een periode van vijf jaar wordt geheven	€ 197,90
2.1	Voor het begraven van een overledene van twaalf jaar en ouder in een graf wordt geheven:	€ 775,00
2.2	Voor het begraven van een overleden kind tot en met elf jaar in een graf wordt geheven:	€ 387,50
2.3	Voor het begraven op buitengewone uren worden de rechten onder 2.1 en 2.2 verhoogd met de onderstaande percentages:	
2.3.1	voor werkzaamheden die worden verricht op zaterdag	50%
2.3.2	voor werkzaamheden die worden verricht op werkdagen voor 9.00 uur of na 17.00 uur	25%
Hoofdstuk 3 Cremeren		
Niet van toepassing		
Hoofdstuk 4 Plaatsen en bijzetten van asbussen in een particulier graf		
4.1	Voor het plaatsen of bijzetten van een asbus met of zonder urn wordt geheven:	
4.1.1	van een overledene van twaalf jaar en ouder in een nieuw graf	€ 775,00

4.1.2	van een overledene tot en met elf jaar in een nieuw graf	€ 387,50
4.1.3	in of op een bestaand graf	€ 250,20
4.1.4	in een urnennis	€ 206,50
4.1.5	in een urnenkelder	€ 250,20
4.2	Voor het plaatsen en bijzetten op buitengewone uren worden de rechten onder 4.1 tot en met 4.1.5 verhoogd met de onderstaande percentages:	
4.2.1	voor werkzaamheden die worden verricht op zaterdag	50%
4.2.2	voor werkzaamheden die worden verricht op werkdagen voor 9.00 uur of na 17.00 uur	25%
Hoofdstuk 5 Verstrooien van as		
5.1	Voor het verlenen van het recht op het verstrooien van de as op een daartoe aangewezen verstrooiingsplaats op de begraaf- en gedenkplaats wordt geheven	€ 202,70
Hoofdstuk 6 Grafbedekking en onderhoud		
6.1	Voor het door of vanwege de gemeente uitvoeren van basisonderhoud aan een graf, urnennis of urnenkelder en voor het algemeen onderhoud van de begraafplaats wordt geheven per jaar:	€ 40,45
6.2	De rechten als bedoeld in onderdeel 6.1 kunnen op het moment van verlening van het recht op een graf of het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urn afgekocht worden voor een periode van twintig jaar. Het tarief hiervoor bedraagt:	€ 730,60
6.2.1	De rechten als bedoeld in onderdeel 6.1 kunnen tussentijds worden afgekocht voor bepaalde tijd door voldoening van een bedrag bepaald volgens onderstaande:	
	afkoop voor een periode / verlenging voor een periode	
	jaar bedrag	
	20 jaar	€ 730,60
	19 jaar	€ 697,75
	18 jaar	€ 664,50
	17 jaar	€ 630,95
	16 jaar	€ 597,00
	15 jaar	€ 562,65
	14 jaar	€ 527,95
	13 jaar	€ 492,85
	12 jaar	€ 457,40
	11 jaar	€ 421,50
	10 jaar	€ 385,25
	9 jaar	€ 348,60
	8 jaar	€ 311,55
	7 jaar	€ 274,05
	6 jaar	€ 236,20
	5 jaar	€ 197,90
	4 jaar	€ 159,20
	3 jaar	€ 120,05

	2 jaar	€ 80,45
	1 jaar	€ 40,45
6.3	Voor een verlenging van de afkoopperiode met tien jaar wordt per periode van tien jaar geheven:	€ 385,25
6.4	Voor het aanbrengen en aangebracht houden van een gedenkplaatje voor een periode van tien jaar in de gedenkruijnte aan de Oldenzaalsestraat wordt geheven:	€ 103,70
Hoofdstuk 7 Lijkschouwing		
Niet van toepassing		
Hoofdstuk 8 Inschrijven en overboeken in een daartoe bestemd register		
Niet van toepassing		
Hoofdstuk 9 Opgraven en herbegraven		
9.1	Voor het opgraven en het eventueel daarop verkisten van een lijk of overblijfselen van een lijk, het opgraven van een asbus, of het verzamelen van overblijfselen en het dieper plaatsen daarvan in hetzelfde graf wordt geheven:	
9.1.1	van een persoon van twaalf jaar en ouder	€ 775,00
9.1.2	van een kind tot en met elf jaar	€ 387,50
9.2	Voor het na opgraven weer begraven in een ander graf wordt een recht geheven overeenkomstig het bepaalde in hoofdstuk 2 van deze tabel.	
9.3	Voor het opgraven en herbegraven op buitengewone uren worden de rechten onder 9.1 en 9.2 verhoogd met de onderstaande percentages:	
9.3.1	voor werkzaamheden die worden verricht op zaterdag	50%
9.3.2	voor werkzaamheden die worden verricht op werkdagen voor 9.00 uur of na 17.00 uur	25%
Hoofdstuk 10 Overige heffingen		
10.1	Voor het gebruik van de aula aan de Oldenzaalsestraat wordt geheven per keer:	€ 187,40
10.2	Voor het gebruik van de koffiekamer aan de Oldenzaalsestraat wordt geheven per keer:	€ 187,40
10.3	Voor het gebruik van de aula of koffiekamer aan de Oldenzaalsestraat op buitengewone uren worden de rechten onder 10.1 en 10.2 verhoogd met onderstaande percentages:	
10.3.1	op werkdagen voor 9.00 uur of na 17.00 uur	25%
10.3.2	op zaterdag	50%
10.3.3	op zondag	75%

Behorende bij raadsbesluit van 6 november 2018.

De griffier van de gemeente Hengelo,

Verordening haven-, kade-, en opslaggeld 2019

De Raad van de Gemeente Hengelo;

gezien het voorstel van het college van Burgemeester en Wethouders van 25 september 2018;

gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdeel a en b van de Gemeentewet;

besluit:

vast te stellen de volgende **Verordening op de heffing en invordering van haven-, kade- en opslaggeld 2019 (Verordening haven-, kade-, en opslaggeld 2019)**

Hoofdstuk 1 Inleidende Bepalingen

Artikel 1. Aard

Krachtens deze verordening wordt geheven:

- a. havengeld;
- b. kade- en opslaggeld.

Artikel 2. Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

- a. “vaartuig”: vaartuig in de zin van de Havenverordening Hengelo 2015;
- b. “schipper” schipper in de zin van de Havenverordening Hengelo 2015;
- c. “havenmeester”: havenmeester in de zin van de Havenverordening;
- d. “gemeentelijk vaarwater”: gemeentelijk vaarwater in de zin van de Havenverordening;
- e. Week: een tijdvak van zeven achtereenvolgende dagen;
- f. Reis: het binnenkomen en ligplaats kiezen van een vaartuig bestemd of geschikt zijn voor het vervoer te water van zaken in, en het weer verlaten van het gemeentelijk vaarwater;
- g. Vrachtschip: een vaartuig dat hoofdzakelijk is bestemd of wordt gebruikt voor het vervoer van zaken en als vrachtschip op de meetbrief is aangemerkt;
- h. Waterverplaatsing: de in m³ uitgedrukte waterverplaatsing bij de grootste toegelaten diepgang van het vaartuig volgens een bij het vaartuig behorende geldige meetbrief met een maximum van 2.80 meter, waarbij 1.000 kg laadvermogen gelijkgesteld wordt met 1 m³ waterverplaatsing;
- i. meetbrief: het document als bedoeld in de Meetbrievenwet 1981;
- j. sleepboot: een vaartuig dat hoofdzakelijk wordt gebruikt voor het slepen of duwen van andere vaartuigen.

Hoofdstuk 2 Van het havengeld

Artikel 3. Belastbaar feit

Onder de naam van 'havengeld' wordt een recht geheven ter zake:

- a. van het gebruik van het voor de openbare dienst bestemde gemeentelijk vaarwater door vrachtschepen, die in beheer of onderhoud zijn bij de gemeente en/of
- b. van het gebruik van andere voor de openbare dienst bestemde werken of inrichtingen door deze vrachtschepen, die in beheer of onderhoud zijn bij de gemeente en/of
- c. voor het genot van de diensten die in verband daarmee worden verleend.

Artikel 4. Belastingplicht

Belastingplichtig is de schipper, de gezagvoerder, de reder of de eigenaar van het vaartuig dat gebruik maakt van gemeentelijk vaarwater, dan wel degene die het vaartuig heeft gecharterd of degene die als vertegenwoordiger van één van dezen optreedt.

Artikel 5. Vrijstellingen

Geen havengeld wordt geheven voor:

- a. vaartuigen met bijbehorende roeiboten, welke onmiddellijk of middellijk in gebruik zijn bij het rijk voor de naleving of de handhaving van de scheepvaartreglementen;
- b. vaartuigen met bijbehorende roeiboten, welke onmiddellijk of middellijk in gebruik zijn voor het beheer en onderhoud van de haven van de gemeente Hengelo;
- c. vaartuigen behorende aan de gemeente Hengelo;
- d. roeiboten, behorende bij vaartuigen, waarvoor havengeld verschuldigd is;
- e. vrachtschepen, die uitsluitend aanleggen voor het innemen van levensmiddelen voor eigen gebruik voor de opvarenden, waarbij de duur van de aanleg vier uren niet mag overschrijden;
- f. vaartuigen die uitsluitend voor het uitvoeren van reparaties in gemeentelijk vaarwater verblijven;
- g. lichters, die in geval van averij aan een vaartuig, de lading van een dergelijk vaartuig lossen;
- h. sleepboten die niet langer dan vierentwintig uur in gemeentelijk vaarwater verblijven;
- i. hospitaalschepen, uitsluitend als zodanig in gebruik;
- j. voor vaartuigen, waarmede uitsluitend gebruik wordt gemaakt van het gemeentelijk vaarwater voor doorvaart of om van vaarrichting te veranderen;
- k. indien en voor zover het voortgezet verblijf uitsluitend een gevolg is van de stremming van de scheepvaart door ijs of andere meteorologische omstandigheden of door het onklaar worden van delen van het Twentekanaal, als sluizen en dergelijke.

Artikel 6. Maatstaf van heffing en tarief

De rechten worden geheven naar de maatstaven en tarieven, opgenomen in hoofdstuk 2 van de bij deze verordening behorende tarieventabel, met inachtneming van de in de verordening en tarieventabel gegeven aanwijzingen en bijzondere bepalingen.

Artikel 7 Tarieftoepassing

1. Voor de toepassing van de tarieven wordt:
 - a. bij het aantal m3 waterverplaatsing uitgegaan van de meetbrief;
 - b. bij het ontbreken van een meetbrief of enig ander daarmee vergelijkbaar document of bij weigering om één van deze te tonen, de waterverplaatsing door de ambtenaar – belast met de heffing van de gemeentelijke belastingen als bedoeld in artikel 232, vierde lid, onderdeel a van de Gemeentewet vastgesteld en wordt het havengeld naar de uitkomst daarvan geheven.
2. De heffing van havengeld voor een reis geeft recht op een onafgebroken gebruik van het gemeentelijk vaarwater gedurende een week, doch niet op een vaste ligplaats.
3. Indien de in het tweede lid genoemde termijn van een week eindigt op een zondag of een algemeen erkende feestdag, wordt deze termijn verlengd met zoveel dagen als er zon- en feestdagen na het einde van de voornoemde termijn, direct daarop aansluitend, volgen, vermeerderd met één.
4. Bij een voortgezet verblijf wordt voor vaartuigen waarvoor het havengeld is geheven na afloop van het in het tweede lid van dit artikel genoemde tijdvak en voorts telkens na verloop van een tijdvak van een week het havengeld opnieuw geheven.

Artikel 7a Meldingsplicht

1. Voor de heffing van havengeld wordt door de belastingplichtige, als bedoeld in artikel 4, bij de aanvang van het gebruik van de in artikel 3 genoemde gemeentewateren, werken of inrichtingen melding gedaan bij het Webportaal Havengelden via de website www.havenbedrijftwente.nl.
2. Overtreding van het in het eerste lid opgenomen voorschrift wordt gestraft met een hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete van de tweede categorie. Overtreding van het bij of krachtens deze verordening bepaalde kan bovendien worden gestraft met openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak.

Artikel 8. Belastingtijdvak

1. Met betrekking tot de rechten die worden geheven voor een jaarabonnement als bedoeld in hoofdstuk 2, onder 2.1.2 tot en met 2.1.3.1, 2.2.1.c, onder 2.2.2.c en onder 2.2.3.c van de Tarieventabel, is het belastingjaar gelijk aan de aaneengesloten periode van een jaar waarin het belastbare feit zich voordoet.
2. In andere dan in het eerste lid bedoelde gevallen, is het belastingtijdvak de aaneengesloten periode waarin het belastbare feit zich voordoet of heeft voorgedaan.

Artikel 9. Ontstaan van de belastingschuld

1. De belastingschuld ontstaat op de eerste dag waarop het gebruik en/of genot als bedoeld in artikel 3 van deze verordening plaats vindt.

2. In afwijking van het eerste lid ontstaat de belastingschuld indien een abonnement wordt genomen, op het tijdstip waarop het abonnement wordt verleend.

Artikel 10. Overschrijving, verrekening, teruggaaf en ontheffing

1. Indien het gebruik met een vaartuig van het in artikel 3 bedoelde vaarwater in de loop van een abonnementsperiode eindigt kan het abonnement met toestemming van het college van burgemeester en wethouders worden overgeschreven op een vervangend vaartuig.
2. Indien een vaartuig waarvoor het havengeld bij wijze van abonnement is geheven, in de loop van de abonnementsduur wordt vervangen door een vaartuig met een grotere waterverplaatsing, dan wordt over het verschil alsnog havengeld geheven. Het nog te heffen havengeld bedraagt dan het verschil tussen het havengeld berekend naar de waterverplaatsing van het vervangende vaartuig en het oorspronkelijk geheven havengeld, een en ander berekend over de periode dat er nog volle maanden in het abonnement overblijven.
3. Indien een vaartuig, waarvoor het havengeld bij wijze van abonnement is geheven, in de loop van de abonnementsduur wordt vervangen door een vaartuig met een kleinere waterverplaatsing, dan vindt op verzoek teruggaaf van havengeld plaats voor het verschil. Het terug te geven havengeld bedraagt dan het verschil tussen het oorspronkelijk geheven havengeld en het havengeld berekend naar de waterverplaatsing van het vervangende vaartuig, een en ander berekend over de periode dat er nog volle maanden in het abonnement overblijven.
4. Indien de belasting bij wijze van abonnement is geheven, wordt voor een vaartuig dat in de loop van de abonnementsperiode het gemeentelijke vaarwater heeft verlaten en daarin door overmacht niet heeft kunnen terugkeren, op aanvraag ontheffing van belasting verleend over het aantal volle maanden dat de overmacht situatie heeft bestaan. Het bestaan van overmacht situatie en de duur daarvan moeten schriftelijk worden aangetoond.

Hoofdstuk 3 Van het kade- en opslaggeld

Artikel 11 Belastbaar feit

Onder de naam 'kade- en opslaggeld' wordt een recht geheven voor:

- a. het gebruik van voor de openbare dienst bestemde werken en inrichtingen door de gemeente ten behoeve van de scheepvaart gemaakt, die in beheer of onderhoud zijn bij de gemeente en/of
- b. het genot van de diensten die in verband daarmee worden verleend.

Artikel 12 Belastingplicht

Belastingplichtig is degene, die gebruik maakt van de in artikel 11 genoemde voor de openbare dienst bestemde werken en inrichtingen, dan wel het genot daarvan heeft.

Artikel 13 Vrijstelling

Geen opslaggeld wordt geheven voor het opslaan van aan het Rijk of aan de gemeente Hengelo toebehorende zaken.

Artikel 14 Maatstaf van heffing en belastingtarief

1. De rechten wordt geheven naar de maatstaven en tarieven, opgenomen in hoofdstuk 3 van de bij de verordening behorende tarieventabel, met inachtneming van de daarin gegeven aanwijzingen en bijzondere bepalingen.
2. Het recht als bedoeld in hoofdstuk 3, lid 1 van de tarieventabel, wordt berekend naar de oppervlakte van de grond, welke door de zaken aan het gebruik of verkeer wordt onttrokken.

Artikel 15 Belastingtijdvak

1. Met betrekking tot de rechten als bedoeld in hoofdstuk 3, onder 3.2 van de Tarieventabel, die per jaar worden geheven, is het belastingjaar gelijk aan het kalenderjaar.
2. In andere dan in het eerste lid bedoelde gevallen, is het belastingtijdvak de aaneengesloten periode gedurende welke het belastbare feit zich voordoet of heeft voorgedaan.

Artikel 16 Ontstaan van de belastingschuld

De belastingschuld ontstaat bij aanvang van het gebruik van de gemeentelijke kade en/of het opslagterrein, dan wel bij aanvraag van het genot van de dienst.

Artikel 17 Teruggaaf

1. Indien voor het verstrijken van de termijn het gebruik, waarvoor het onder Hoofdstuk 3, onder 3.1.1 van de bij de verordening behorende tarieventabel genoemde opslaggeld is betaald, niet meer plaatsvindt, wordt teruggaaf verleend van het gedeelte van het kade- en opslaggeld dat overblijft na aftrek van de kade- en opslaggeld, welke voor het plaatsgevonden gebruik of genot worden geheven.
2. Teruggaaf van het kade- en opslaggeld vindt op aanvraag plaats voor zover als gevolg van overmacht geen afvoer per schip van de ter verzending geplaatste zaken kan plaatsvinden. Het bestaan van overmacht situatie en de duur daarvan moeten schriftelijk worden aangetoond.

Hoofdstuk 4 Slotbepalingen

Artikel 18. Wijze van heffing

1. De rechten op grond van hoofdstuk 2, juncto hoofdstuk 2 van de tarieventabel, worden geheven bij wege van aanslag.

2. De rechten op grond van hoofdstuk 3, juncto hoofdstuk 3 van de tarieventabel, worden geheven bij wege van een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waaronder wordt begrepen een nota of andere schriftuur.

Artikel 19. Termijn van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moet het recht worden betaald ingeval:
 - a. Bij wege van aanslag wordt geheven, binnen een maand na dagtekening van de aanslag;
 - b. In afwijking van het eerste lid, onder a, kan op verzoek van de belastingplichtige de aanslag als bedoeld in de hoofdstukken 2.1.2, 2.2.1c, 2.2.2c en 2.2.3c worden betaald in zes gelijke termijnen indien de verschuldigde bedragen door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven. De overige aanslagen kunnen van de belastingplichtige door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige worden afgeschreven in één termijn van een maand.
 - c. Bij wege van schriftelijke kennisgeving wordt geheven als bedoeld in artikel 18, lid 2, op het moment van uitreiken van de kennisgeving.
2. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in het voorgaande lid gestelde termijnen.

Artikel 20. Kwijtschelding

Bij de invordering van het haven-, opslag-, en kadegeld wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 21. Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de in deze verordening geregelde rechten.

Artikel 22. Overgangsrecht

1. De “Verordening haven-, en kade-, opslaggeld 2018” vastgesteld op 7 november 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 23, tweede lid genoemde datum van ingang van heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 23, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 23. Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 24. Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als “Verordening haven-, kade-, en opslaggeld 2019”.

*Vastgesteld door de gemeenteraad van
Hengelo in de openbare vergadering van 6 november 2018,
de griffier,
de voorzitter,*

TARIEVENTABEL BEHORENDE BIJ DE 'VERORDENING HAVEN-, KADE-, EN OPSLAGGELD 2019'			
Hoofdstuk 1 Algemeen			
1.1		Alle in deze verordening opgenomen tarieven zijn exclusief omzetbelasting.	
1.2		Een gedeelte van een eenheid wordt voor een volle eenheid aangemerkt	
Hoofdstuk 2. Havengelden			
2.1.		Het havengeld bedraagt per reis voor vaartuigen:	
2.1.1		per kubieke meter waterverplaatsing of gedeelte daarvan	€ 0,139
2.1.1.1		met een minimum van	€ 17,36
		per vaartuig, tenzij een deel van de lading wordt gelost of een deel van het schip wordt beladen en het vaartuig in een andere gemeentelijke haven aan het Twentekanaal verder wordt geladen en/of gelost, in welk geval het havengeld wordt berekend naar de helft van de inhoudsgrootte of van het laadvermogen, met een minimum van	€ 8,68
2.1.2		Het havengeld kan ook per jaar bij abonnement worden voldaan, in welk geval per kubieke meter waterverplaatsing het recht bedraagt:	
2.1.3		voor onbeperkt gebruik per jaar	€ 3,61
2.1.3.1		met een minimum van	€ 451,31
2.2		In afwijking van het bepaalde onder 2.1 bedraagt het havengeld per reis voor vaartuigen	
2.2.1		met een bronzen Green Award-certificaat	
	a	per kubieke meter waterverplaatsing of gedeelte daarvan	€ 0,132
	a1	met een minimum van	€ 16,46
	b	per vaartuig, tenzij een deel van de lading wordt gelost of een deel van het schip wordt beladen en het vaartuig in een andere gemeentelijke haven aan het Twentekanaal verder wordt geladen en/of gelost, in welk geval het havengeld wordt berekend naar de helft van de inhoudsgrootte of van het laadvermogen, met een minimum van	€ 8,23

	c	Het havengeld kan ook per jaar bij abonnement worden voldaan, in welk geval per kubieke meter waterverplaatsing het recht bedraagt:	
	c1	voor onbeperkt gebruik per jaar	€ 3,42
	c2	met een minimum van	€ 427,91
2.2.2		met een zilveren Green Award–certificaat	
	a	per kubieke meter waterverplaatsing of gedeelte daarvan	€ 0,129
	a1	met een minimum van	€ 16,07
	b	per vaartuig, tenzij een deel van de lading wordt gelost of een deel van het schip wordt beladen en het vaartuig in een andere gemeentelijke haven aan het Twentekanaal verder wordt geladen en/of gelost, in welk geval het havengeld wordt berekend naar de helft van de inhoudsgrootte of van het laadvermogen, met een minimum van	€ 8,04
	c	Het havengeld kan ook per jaar bij abonnement worden voldaan, in welk geval per kubieke meter waterverplaatsing het recht bedraagt:	
	c1	voor onbeperkt gebruik per jaar	€ 3,34
	c2	met een minimum van	€ 417,88
2.2.3		met een gouden Green Award–certificaat	
	a	per kubieke meter waterverplaatsing of gedeelte daarvan	€ 0,125
	a1	met een minimum van	€ 15,69
	b	per vaartuig, tenzij een deel van de lading wordt gelost of een deel van het schip wordt beladen en het vaartuig in een andere gemeentelijke haven aan het Twentekanaal verder wordt geladen en/of gelost, in welk geval het havengeld wordt berekend naar de helft van de inhoudsgrootte of van het laadvermogen, met een minimum van	€ 7,84
	c	Het havengeld kan ook per jaar bij abonnement worden voldaan, in welk geval per kubieke meter waterverplaatsing het recht bedraagt:	
	c1	voor onbeperkt gebruik per jaar	€ 3,26
	c2	met een minimum van	€ 407,85
Hoofdstuk 3 Kade–en opslagelden			

1		Het opslaggeld bedraagt:	
	a	voor het gebruik van kaden of loswallen voor de plaatsing van losse goederen per etmaal en per m ² door de goederen in beslag genomen ruimte	€ 0,11
	b	voor de overige aan of bij het gemeentelijke vaarwater gelegen terreinen, dienstig voor de opslag van goederen,	
	1	voor zover de terreinen van verharding zijn voorzien:	
		per m ² per week	€ 0,63
		per m ² per maand	€ 1,67
		per m ² per jaar	€ 14,20
	2	voor zover de terreinen niet van verharding zijn voorzien:	
		per m ² per week	€ 0,21
		per m ² per maand	€ 0,42
		per m ² per jaar	€ 4,07
2		Het recht bedraagt per jaar voor:	
	a	het hebben van een weegbrug	€ 151,39
	b	het hebben van een laad- of loskraan	€ 365,44
Behoort bij besluit van de raad van 6 november 2018			
de raadsgriffier van Hengelo,			

Verordening hondenbelasting 2019

De raad van de gemeente Hengelo;
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 25 september 2018;
gelet op artikel 226 van de Gemeentewet;
besluit:
vast te stellen de volgende **Verordening op de heffing en de invordering van hondenbelasting 2019**
(**Verordening hondenbelasting 2019**)

Artikel 1 Belastbaar feit

Onder de naam 'hondenbelasting' wordt een directe belasting geheven ter zake van het houden van een hond binnen de gemeente.

Artikel 2 Belastingplicht

1. Belastingplichtig is de houder van een hond.
2. Als houder wordt aangemerkt degene die onder welke titel dan ook een hond onder zich heeft, tenzij blijkt dat een ander de houder is.
3. Het houden van een hond door een lid van het huishouden wordt aangemerkt als het houden van een hond door een door de in artikel 232, vierde lid, onderdeel a, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aan te wijzen lid van dat huishouden.

Artikel 3 Vrijstellingen

1. In dit artikel wordt verstaan onder hondenasiel: aan één locatie gebonden ruimte of ruimtes bestemd of gebruikt voor het in bewaring houden van honden die zwervend zijn aangetroffen, dan wel waarvan door de eigenaar permanent afstand is gedaan, welke locatie als inrichting is aangemeld overeenkomstig artikel 3.7, eerste lid, van het Besluit houders van dieren.
2. De belasting wordt niet geheven voor honden:
 - a. die zijn opgeleid tot en dienen als blindengeleidehond en in hoofdzaak als zodanig door een blind persoon worden gehouden;
 - b. die zijn opgeleid tot en dienen als gehandicaptenhond en in hoofdzaak als zodanig door een gehandicapt persoon worden gehouden;
 - c. die verblijven in een hondenasiel;
 - d. die uitsluitend ten verkoop of aflevering in voorraad worden gehouden in een inrichting als bedoeld in artikel 3.7, eerste lid, van het Besluit houders van dieren;
 - e. die jonger zijn dan drie maanden, voor zover zij tezamen met de moederhond worden gehouden;
 - f. waarvan de houder in het bezit is van een geldend diploma der Koninklijke Nederlandse Politiehondenvereniging, mits de houder zich verbindt zijn hond met een geleider, aan wiens bevelen hij gehoorzaamt, op aanvraag ter beschikking van de politie te stellen;

- g. waarvan de houder in het bezit is van een geldend diploma van het noodcomité van Het Nederlandse Rode Kruis of van de Nederlandse Vereniging van Rodekruishonden.

Artikel 4 Maatstaf van heffing

De belasting wordt geheven naar het aantal honden dat wordt gehouden.

Artikel 5 Belastingtarief

1. De belasting bedraagt per belastingjaar:

a. voor een eerste hond	€ 78,72
b. voor een tweede hond	€ 130,08
c. voor een derde hond	€ 181,44
d. voor een vierde hond	€ 232,80
e. voor iedere hond boven een aantal van vier	€ 284,16
2. In afwijking in zoverre van het voorgaande lid bedraagt de belasting per jaar voor honden, gehouden in kennels die zijn geregistreerd bij de Raad van beheer op kynologisch gebied in Nederland, per kennel:
Voor de toepassing van de vorige volzin wordt onder kennel verstaan een inrichting als bedoeld in artikel 3.7, eerste lid, van het Besluit houders van dieren, bestemd en gebruikt voor het fokken van honden voor de verkoop of aflevering van nakomelingen.

	€ 335,52
3. Voor belastingbedragen tot maximaal € 10,00 vindt geen invordering plaats. Voor de toepassing van de vorige volzin wordt het totaal van op een aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen hondenbelasting of andere heffingen aangemerkt als één belastingbedrag.

Artikel 6 Belastingjaar

Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 7 Wijze van heffing

De belasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Artikel 8 Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belasting is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, als dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het jaar aanvangt, dan wel het aantal honden in de loop van het belastingjaar toeneemt, is de belasting, respectievelijk de hogere belasting voor het toegenomen aantal honden, verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, respectievelijk de toename van het aantal honden, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, dan wel het aantal honden in de loop van het belastingjaar vermindert, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht respectievelijk de vermindering van het aantal honden, nog volle kalendermaanden overblijven, tenzij blijkt dat het bedrag van de ontheffing minder bedraagt dan € 10,00.

Artikel 9 Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk twee kalendermaanden na de op het aanslagbiljet vermelde dagtekening.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen op verzoek van de belastingplichtige de aanslagen in zoveel gelijke termijnen als er na de dagtekening van het aanslagbiljet nog maanden in het kalenderjaar overblijven, met dien verstande dat het aantal termijnen ten minste twee bedraagt en maximaal 10, indien aan het navolgende wordt voldaan:
 - a. het totaal bedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen hondenbelasting of andere belastingen moet minder zijn dan € 6.600,00;
 - b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.
3. De eerste termijn vervalt één maand na de dagtekening van het aanslagbiljet en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
4. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10 Kwijtschelding

Bij de invordering van hondenbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 11 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de hondenbelasting.

Artikel 12 Overgangsrecht

1. De 'Verordening hondenbelasting 2018' van 7 november 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 13, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 13, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 13 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 14 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de 'Verordening hondenbelasting 2019'.

Vastgesteld door de gemeenteraad van
Hengelo in de openbare vergadering van 6 november 2018,

de griffier,
de voorzitter,

Verordening Kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2019

De raad van de gemeente Hengelo;
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 25 september 2018;
gelet op artikel 255 van de Gemeentewet, artikel 26 van de Invorderingswet 1990, de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 en de Nadere regels kwijtschelding gemeentelijke en waterschapslasten;
overwegende, dat in afwijking van de regels gesteld in de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 gewenst is regels te stellen voor het in het geheel geen dan wel gedeeltelijk verlenen van kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en rechten;
besluit:
vast te stellen de volgende **Verordening Kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2019**

Artikel 1 Uitgesloten van kwijtschelding

Bij de invordering van de volgende belastingen en rechten wordt geen kwijtschelding verleend:

- a. begraafrechten met uitzondering van jaarlijkse onderhoudsrechten;
- b. bijdrage Bedrijfsinvesteringzone;
- c. haven-, kade- en opslaggeld;
- d. leges;
- e. hondenbelasting;
- f. marktgelden;
- g. parkeergelden;
- h. precariobelasting;
- i. rioolaanleg- en aansluitgeld;
- j. rioolheffing, genoemd in artikel 6 onder b van de verordening, voor het aantal kubieke meters water boven 500m³;
- k. afvalstoffenheffing, genoemd in Hoofdstuk 1.1.2, 1.2 en 2 van de Tarieventabel behorende bij de Verordening Reinigingsheffingen;
- l. reinigingsrechten, genoemd in Hoofdstuk 4 van de Tarieventabel behorende bij de Verordening Reinigingsheffingen;
- m. toeristenbelasting.

Artikel 2 Beperkte kwijtschelding

1. Bij de invordering van de afvalstoffenheffing genoemd in Hoofdstuk 1 van de Tarieventabel behorende bij de Verordening Reinigingsheffingen 2018 wordt kwijtschelding verleend van het in te vorderen bedrag op grond van hoofdstuk 1.1.1. (vaste bedrag) van de tarieventabel behorende bij de verordening Reinigingsheffingen.

2. Bij de invordering van de onroerende-zaakbelastingen wordt volledige kwijtschelding verleend van het in te vorderen bedrag.
3. Bij de invordering van de rioolheffing wordt alleen kwijtschelding verleend van het bepaalde in artikel 6 onder a, van die verordening, voor het aantal kubieke meters water tot en met 500m³.
4. Bij de invordering van de begraafrechten wordt alleen kwijtschelding verleend voor de jaarlijkse onderhoudsrechten.

Artikel 3 Verruimde kwijtschelding

1. Bij de invordering van de afvalstoffenheffing, genoemd in Hoofdstuk 1.1.1 van de Tarieventabel behorende bij de Verordening Reinigingsheffingen, de onroerende-zaakbelastingen, de rioolheffing, voor het bepaalde in artikel 6, onder a van die verordening en de begraafrechten voor de jaarlijkse onderhoudsrechten, vindt ten aanzien van kwijtschelding het bepaalde in Hoofdstuk 2, artikel 16, eerste en tweede lid, van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 toepassing met dien verstande, dat de kosten van bestaan als bedoeld in artikel 16 van de genoemde uitvoeringsregeling, worden vastgesteld op 100 percent van de genormeerde bijstandsuitkering.
2. Bij de kwijtschelding van de in het eerste lid genoemde belastingen wordt voor echtgenoten, voor een alleenstaande of een alleenstaande ouder, die 65 jaar of ouder zijn, het percentage voor de berekening van de kosten van bestaan gesteld op 100 percent van de toepasselijke netto AOW-bedragen, berekend overeenkomstig het bepaalde in artikel 1a van de Nadere regels kwijtschelding gemeentelijke en waterschapsbelastingen.
3. Bij de kwijtschelding van de in het eerste lid genoemde belastingen worden overeenkomstig het bepaalde in artikel 28, lid 3, van de Uitvoeringsregeling als uitgaven mede in aanmerking genomen en de netto kosten van kinderopvang.
4. Ter beoordeling van de aanvraag om kwijtschelding vindt een toets plaats aan de hand van hetgeen bepaald is in artikel 12 van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990.
5. Met inachtneming van het overigens in dit besluit bepaalde, wordt een verzoek om kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en heffingen die geen verband houden met de uitoefening van het bedrijf of beroep, van een natuurlijk persoon die een bedrijf of zelfstandig beroep uitoefent, behandeld volgens de bepalingen van hoofdstuk II, afdelingen 1, 2 en 5 van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990.

Artikel 4 Wijze van aanvraag kwijtschelding

Voor de aan vraag om kwijtschelding dient gebruik te worden gemaakt van het door de gemeente-ambtenaar belast met invordering van gemeentelijke belasting, als bedoeld in artikel 232, vierde lid 2, onder b, van de Gemeentewet (invorderingsambtenaar), vastgestelde aanvraagformulier met de daarbij behorende toelichting.

Artikel 5 Termijnen

1. Een verzoek om kwijtschelding wordt binnen twee maanden na de dagtekening van de aanslag, waarvoor kwijtschelding wordt gevraagd, bij de gemeente ingediend.
2. Verzoeken om kwijtschelding die na afloop van deze termijn worden ingediend, worden ambtshalve in behandeling genomen, met als voorwaarde dat er geen kwijtschelding kan worden aangevraagd indien

het bedrag van de aanslag op het moment van aanvragen van kwijtschelding al minimaal 3 maanden geleden is betaald.

Artikel 6 Overgangsrecht

1. De kwijtscheldingsverordening 2018 van 7 november 2017, nadien gewijzigd bij raadsbesluit van 18 december 2017, wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 7 genoemde datum van ingang van de verordening, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op ingediende verzoeken die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 7 genoemde datum van ingang van de verordening, blijft de in het eerste lid genoemde regeling gelden voor de in de tussenliggende periode ingediende verzoeken.

Artikel 7 Inwerkingtreding

Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.

Artikel 8 Citeertitel

Deze verordening kan worden aangehaald als “Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2019”.

Vastgesteld door de gemeenteraad van
Hengelo in de openbare vergadering van 6 november 2018,
de griffier,
de voorzitter,

Legesverordening 2019

De raad van de gemeente Hengelo,
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 25 september 2018;
Gelet op de artikelen 156, eerste en tweede lid, aanhef en onderdeel h, en 229, eerste lid,
aanhef onderdeel b, van de Gemeentewet en de artikelen 2, tweede lid, en 7 van de Paspoortwet;
besluit:
vast te stellen de volgende **Verordening op de heffing en de invordering van leges 2019**
(Legesverordening 2019)

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

- a. *dag*: de periode van 00.00 uur tot 24.00 uur, waarbij een gedeelte van een dag als een hele dag wordt aangemerkt;
- b. *week*: een aaneengesloten periode van zeven dagen;
- c. *maand*: het tijdvak dat loopt van de ne dag in een kalendermaand tot en met de (n-1)e dag in de volgende kalendermaand, met dien verstande dat als de ne dag in een kalendermaand 30 of 31 januari is, de (n-1)e dag in de volgende kalendermaand altijd de laatste dag van de maand februari is;
- d. *jaar*: het tijdvak dat loopt van de ne dag in een kalenderjaar tot en met de (n-1)e dag in het volgende kalenderjaar;
- e. *kalenderjaar*: de periode van 1 januari tot en met 31 december.

Artikel 2 Belastbaar feit

1. Onder de naam 'leges' worden rechten geheven voor:
 - a. het genot van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten;
 - b. het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag van een Nederlandse identiteitskaart of een reisdocument;een en ander zoals genoemd in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel.
2. Hetgeen in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel is bepaald over een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van de aanvraag de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, is van overeenkomstige toepassing op een vervangende Nederlandse identiteitskaart voor personen met een uitreisverbod, ongeacht de leeftijd van de betrokken persoon.

Artikel 3 Belastingplicht

Belastingplichtig is de aanvrager van de dienst, de Nederlandse identiteitskaart of het reisdocument, dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend of de handelingen zijn verricht.

Artikel 4 Vrijstellingen

Leges worden niet geheven voor:

- a. diensten waarvan de kosten krachtens afdeling 6.4 van de Wet ruimtelijke ordening (grondexploitatie) zijn of worden verhaald;
- b. diensten die ingevolge wettelijk voorschrift zijn vrijgesteld van rechtenheffing of kosteloos moeten worden verleend;
- c. de attestaties de vita en verklaringen van in leven zijn ten behoeve van door publiekrechtelijke lichamen toe te kennen pensioenen, ouderdoms-, invaliditeits-, wezen- of weduwenuitkeringen;
- d. het raadplegen van de dubbel en der leggers en plans van het kadaster met of zonder ambtelijke bijstand en het maken van afschriften daarvan ten behoeve van de rijksdienst, de provinciale dienst, de dienst van een andere gemeente of van een waterschap;
- e. de inzage in stukken dan wel de verstrekking van informatie en/of stukken, welke vallen onder de werking van de Archiefwet en/of de Wet Milieubeheer, voor zover niet elders in de bij deze verordening behorende tarieventabel genoemd;
- f. vergunningen uitsluitend voor een wetenschappelijk of filantropisch doel;
- g. voor het in behandeling nemen van een door de afdeling Wijkbeheer van de gemeente Hengelo ingediende aanvraag tot het verkrijgen van een kapvergunning;
- h. het aan belanghebbende uitreiken van beschikkingen of afschriften daarvan, houdende beslissing op een aanvraag om gemeentelijke subsidie;
- i. het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning voor het plaatsen van een mobiele onderzoek unit die wordt gebruikt voor het doen van bevolkingsonderzoek als bedoeld in artikel 1, onder c, van de Wet op het bevolkingsonderzoek, voor welk onderzoek op grond van die wet vergunning is verleend.

Artikel 5 Maatstaven en tarieven

1. De leges worden geheven naar de maatstaven en tarieven, opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel, met inachtneming van het overigens in dit artikel bepaalde.
2. Voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het nemen van een projectuitvoeringsbesluit als bedoeld in artikel 2.10 van de Crisis- en herstelwet bedraagt het tarief de som van de bedragen die op grond van deze verordening verschuldigd zouden zijn voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een vergunning, ontheffing, vrijstelling of enig ander besluit in het kader van de ontwikkeling en verwezenlijking van het project, voor zover het projectuitvoeringsbesluit strekt ter vervanging van deze besluiten, zoals bedoeld in artikel 2.10, derde lid, van de Crisis- en herstelwet.
3. Voor de berekening van de leges wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemde eenheid als een volle eenheid aangemerkt.
4. Het bedrag van de heffing op grond van Titel 2 van de Tarieventabel wordt per belastingaanslag naar beneden afgerond op hele euro's.

Artikel 6 Wijze van heffing

1. De leges op basis van titel 2 van de tarieventabel worden bij wege van aanslag geheven.

2. De overige leges worden geheven door middel van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke of digitale kennisgeving, waaronder mede wordt begrepen een stempelafdruk, zegel, nota of andere schriftuur. Het gevorderde bedrag wordt mondeling, dan wel door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving aan de belastingschuldige bekendgemaakt.

Artikel 7 Termijnen van betaling

1. De bij wege van aanslag geheven leges zijn, in afwijking van artikel 9, eerste lid van de Invorderingswet 1990, invorderbaar in een termijn die vervalt op de laatste dag van de maand volgende op die waarin het aanslagbiljet is gedagtekend. Dit geldt ook in geval het totaalbedrag van de op één aanslag verschuldigde bedrag door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kan worden afgeschreven.
2. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten de leges worden betaald ingeval de aanslag of kennisgeving bedoeld in artikel 6:
 - a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
 - b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiken van de kennisgeving, dan wel in geval van toezending daarvan, binnen één maand na de dagtekening van de kennisgeving.
 - c. digitaal wordt gedaan, op het moment van mailing van de kennisgeving.
3. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in het eerste lid gestelde termijnen.

Artikel 8 Kwijtschelding

Bij de invordering van de leges wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 9 Vermindering of teruggaaf

Gehele of gedeeltelijke vermindering of teruggaaf van leges voor een in de bij deze verordening behorende tarieventabel omschreven dienst wordt verleend overeenkomstig een met betrekking tot die dienst in die tarieventabel opgenomen bepaling.

Artikel 10 Overdracht van bevoegdheden

Het college is bevoegd tot het wijzigen van deze verordening in de loop van het kalenderjaar, indien de wijzigingen:

- a. van zuiver redactionele aard zijn;
- b. een gevolg zijn van nieuwe of gewijzigde rijksregelgeving die in werking treedt binnen drie maanden na de officiële bekendmaking van de inwerkingtreding ervan in het Staatsblad of de Staatscourant en het de volgende hoofdstukken of onderdelen van titel 1 van de tarieventabel betreft:
 1. hoofdstuk 2 (reisdocumenten);
 2. hoofdstuk 3 (rijbewijzen);
 3. hoofdstuk 6 (verstrekkingen op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens);
 4. onderdeel 1.9.1.1 (verklaring omtrent het gedrag);
 5. hoofdstuk 16 (kansspelen).

- c. betrekking hebben op de onderdelen 1.4.2.1, 1.4.2.2, en 1.4.2.3 (verstrekken van gegevens, een uittreksel of een persoonslijst uit de basisregistratie personen), 1.5 (inlichting uit het kiezersregister), 1.9.1.2 (attestatie de vita of verklaring van in leven zijn) en 1.9.1.3 (legalisatie handtekening), indien en voor zover deze wijzigingen slechts ten doel hebben het tarief van deze verstrekkingen te koppelen aan de gewijzigde tarieven in het Legesbesluit akten burgerlijke stand.

Artikel 11 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de leges.

Artikel 12 Overgangsrecht

1. De 'Legesverordening 2018' van 7 november 2017, nadien gewijzigd bij raadsbesluit d.d. 19 december 2017, wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 13, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 13, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 13 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 14 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de 'Legesverordening 2019'.

*Vastgesteld door de gemeenteraad van
Hengelo in de openbare vergadering van 6 november 2018,
de griffier,
de voorzitter,*

Titel 1 Algemene dienstverlening		
Hoofdstuk 1 Burgerlijke stand		
1.1.1	Het tarief bedraagt voor de voltrekking van een huwelijk, registratie van een partnerschap of omzetting van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk in het stadhuis op:	
1.1.1.1	maandag	€ 199,00
1.1.1.2	dinsdag tot en met vrijdag	€ 406,00
1.1.1.3	zaterdag	€ 614,00
1.1.1.4	de in onderdeel 1.1.1.2 genoemde leges worden niet geheven als de huwelijksvoltrekking of de registratie van het partnerschap plaatsvindt op een voor kosteloze huwelijksvoltrekking of kosteloze partnerregistratie aangewezen tijd.	
1.1.2	Het tarief bedraagt voor de voltrekking van een huwelijk, registratie van een partnerschap of omzetting van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk in een vast aangewezen trouwlocatie anders dan het stadhuis op:	
1.1.2.1	maandag tot en met vrijdag	€ 406,00
1.1.2.2	zaterdag of zondag	€ 458,00
1.1.3	Het tarief bedraagt voor de voltrekking van een huwelijk, registratie van een partnerschap of omzetting van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk in een eenmalig aangewezen trouwlocatie op:	
1.1.3.1	maandag tot en met vrijdag	€ 614,00
1.1.3.2	zaterdag of zondag	€ 614,00
1.1.4	De in 1.1.2 en 1.1.3 genoemde tarieven zijn exclusief de kosten van de trouwlocatie zelf.	
1.1.5	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot benoeming van een onbezoldigd buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand voor het éénmalig voltrekken van een huwelijk	€ 106,00
1.1.6	Het tarief bedraagt voor het verstrekken van:	

1.1.6.1	Een trouwboekje of partnerschapsboekje in een normale uitvoering	€ 18,20
1.1.6.2	Een trouwboekje of partnerschapsboekje in een luxe uitvoering	€ 39,00
1.1.7	Het tarief bedraagt voor het verstrekken van een pen bij een huwelijk of partnerschap	€ 15,60
1.1.8	Het tarief bedraagt voor het verstrekken van usb-stick met de geluidsopname van de huwelijksvoltrekking of partnerschapsregistratie	€ 15,60
1.1.9	Voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een stuk als bedoeld in artikel 2 van de Wet rechten burgerlijke stand geldt het tarief zoals dat is opgenomen in het Legesbesluit akten burgerlijke stand.	
Hoofdstuk 2 Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart		
1.2.	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag:	
1.2.1	van een nationaal paspoort:	
1.2.1.1	voor een persoon die op het moment van de aanvraag 18 jaar of ouder is	€ 66,70
1.2.1.2	voor een persoon die op het moment van de aanvraag de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 53,10
1.2.2	van een nationaal paspoort, een groter aantal bladzijden bevattende dan een nationaal paspoort als bedoeld in onderdeel 1.2.1 (zakenpaspoort):	
1.2.2.1	voor een persoon die op het moment van de aanvraag 18 jaar of ouder is	€ 66,70
1.2.2.2	voor een persoon die op het moment van de aanvraag de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 53,10
1.2.3	van een reisdocument ten behoeve van een persoon die op grond van de Wet betreffende de positie van Molukkers als Nederlander wordt behandeld (faciliteitenpaspoort):	
1.2.3.1	voor een persoon die op het moment van de aanvraag 18 jaar of ouder is	€ 66,70

1.2.3.2	voor een persoon die op het moment van de aanvraag de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 53,10
1.2.4	van een reisdocument voor vluchtelingen of een reisdocument voor vreemdelingen	€ 53,10
1.2.5	van een Nederlandse identiteitskaart:	
1.2.5.1	voor een persoon die op het moment van de aanvraag 18 jaar of ouder is	€ 52,20
1.2.5.2	voor een persoon die op het moment van de aanvraag de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 29,65
1.2.6	voor een versnelde levering van een in de onderdelen 1.2.1 tot en met 1.2.5 genoemd document, geldt een toeslag op de in die onderdelen genoemde bedragen van:	€ 48,60
Hoofdstuk 3 Rijbewijzen		
1.3.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag	
1.3.1.1	tot het afgeven, vernieuwen of omwisselen van een rijbewijs voor een periode van 10 jaar	€ 39,45
1.3.1.2	Het tarief genoemd in onderdeel 1.3.1.1 wordt bij een spoedlevering verhoogd met	€ 34,10
Hoofdstuk 4 Verstrekkingen uit de basisregistratie personen		
1.4.1	Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt onder een verstrekking verstaan één of meer gegevens over één persoon waarvoor de basisregistratie personen moet worden geraadpleegd.	
1.4.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
1.4.2.1	tot het verstrekken van gegevens: per verstrekking	€ 15,20
1.4.2.2	tot het verstrekken van een uittreksel uit de basisregistratie personen	€ 15,20

1.4.2.2.1	Indien de aanvraag tot het verstrekken van een uittreksel aan de balie wordt gedaan, wordt het tarief genoemd in onderdeel 1.4.2.2 verhoogd met	€ 10,00
1.4.2.3	tot het verstrekken van een persoonslijst	€ 15,20
1.4.3	Het tarief bedraagt voor het op verzoek doornemen van de basisregistratie personen, ter verstrekking van gegevens, voor ieder daaraan besteed kwartier of gedeelte daarvan	€ 20,80
1.4.4	Het tarief bedraagt voor het verstrekken van persoonsgegevens, wanneer onvoldoende gegevens worden overlegd om de benodigde persoonsgegevens direct te kunnen achterhalen, voor ieder daaraan besteed kwartier of gedeelte daarvan	€ 20,80
1.4.5	Het tarief bedraagt voor het optreden door de gemeente als 'doorgeefluik' volgens artikel 6, lid 4 van de Verordening gemeentelijke basisregistratie personen per brief	€ 1,00
Hoofdstuk 5 Verstrekkingen uit het kiezersregister		
1.5	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een inlichting betreffende de registratie van de aanvrager als kiezer bedoeld in artikel D4 van de Kieswet	€ 15,20
Hoofdstuk 6 Verstrekkingen op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens		
	vervallen ivm inwerkingtreding AVG	
Hoofdstuk 7 Bestuursstukken		
1.7.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.7.1.1	een afschrift van de programmabegroting	€ 49,00
1.7.1.2	een afschrift van de produktenraming	€ 7,50
1.7.1.3	een afschrift van het jaarverslag	€ 49,00
1.7.1.4	een afschrift van de produktenrekening	€ 7,50

1.7.1.5	een afschrift van de kadernota	€ 5,70
1.7.1.6	een afschrift van de 1e berap	€ 5,70
1.7.1.7	een afschrift van de 2e berap	€ 5,70
1.7.1.8	Een afschrift van het burgerjaarverslag	€ 8,60
1.7.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.7.2.1	een afschrift van het verslag van een raadsvergadering:	
1.7.2.1.1	indien dit wordt toegezonden aan de aanvrager	€ 12,90
1.7.2.1.2	indien dit wordt afgehaald door de aanvrager	€ 11,10
1.7.2.2	een afschrift van de agenda van een raadsvergadering met een lijst van ingekomen stukken:	
1.7.2.2.1	indien dit wordt toegezonden aan de aanvrager	€ 0,50
1.7.2.2.2	indien dit wordt afgehaald door de aanvrager	€ 0,00
1.7.2.3	een afschrift van de aan de leden van de raad toegezonden stukken ten behoeve van een raadsvergadering, met uitzondering van de gemeentebegroting, het verslag van een raadsvergadering, en de raadsstukken, die vertrouwelijk aan de leden van de raad werden toegezonden:	
1.7.2.3.1	indien dit wordt toegezonden aan de aanvrager	€ 10,40
1.7.2.3.2	indien dit wordt afgehaald door de aanvrager	€ 8,50
1.7.3	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het afsluiten van:	
1.7.3.1	een abonnement voor een kalenderjaar:	
1.7.3.1.1	op de afschriften van de verslagen van de raadsvergaderingen:	
1.7.3.1.1.1	indien deze worden toegezonden aan de aanvrager	€ 128,00
1.7.3.1.1.2	indien deze worden afgehaald door de aanvrager	€ 51,10
1.7.3.1.2	op de afschriften van de agenda's van de raadsvergaderingen met de daarbij behorende lijst van ingekomen stukken:	

1.7.3.1.2.1	indien deze worden toegezonden aan de aanvrager	€ 12,60
1.7.3.1.2.2	indien deze worden afgehaald door de aanvrager	€ 0,00
1.7.3.1.3	op de afschriften van de aan de leden van de raad toegezonden stukken ten behoeve van een raadsvergadering, met uitzondering van de gemeentebegroting, het verslag van een raadsvergadering, en de raadsstukken, die vertrouwelijk aan de leden van de raad werden toegezonden:	
1.7.3.1.3.1	indien deze worden toegezonden aan de aanvrager	€ 106,00
1.7.3.1.3.2	indien deze worden afgehaald door de aanvrager	€ 41,30
1.7.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.7.4.1	een afschrift van het verslag van een raadscommissie en de aan de leden van een commissie ten behoeve van een vergadering van die commissie toegezonden stukken, met uitzondering van de stukken die vertrouwelijk aan de leden van die commissie worden toegezonden:	
1.7.4.1.1	indien deze worden toegezonden aan de aanvrager	€ 5,20
1.7.4.1.2	indien deze worden afgehaald door de aanvrager	€ 3,50
1.7.4.2	een afschrift van de agenda van een vergadering van een raadscommissie:	
1.7.4.2.1	indien deze worden toegezonden aan de aanvrager	€ 0,50
1.7.4.2.2	indien deze worden afgehaald door de aanvrager	€ 0,00
1.7.5	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het afsluiten van:	
1.7.5.1	een abonnement voor een kalenderjaar:	
1.7.5.1.1	op de afschriften van de verslagen van een raadscommissie en de aan de leden van een commissie ten behoeve van een vergadering van die commissie toegezonden stukken, met uitzondering van de stukken die vertrouwelijk aan de leden van die commissie worden toegezonden:	
1.7.5.1.1.1	indien deze worden toegezonden aan de aanvrager	€ 41,30

1.7.5.1.1.2	indien deze worden afgehaald door de aanvrager	€ 12,30
1.7.5.1.2	op de afschriften van de agenda's van de vergaderingen van een raadscommissie:	
1.7.5.1.2.1	indien deze worden toegezonden aan de aanvrager	€ 12,90
1.7.5.1.2.2	indien deze worden afgehaald door de aanvrager	€ 0,00
Hoofdstuk 8 Vastgoedinformatie		
1.8.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.8.1.1	informatie uit het gemeentelijk kadastraal systeem omtrent uitleg over de ligging van kadastrale grenzen, per kwartier	€ 21,00
1.8.1.2	informatie uit de "gemeentelijke kadastrale balie (Kadaster online)" per raadpleging	€ 2,40
	vermeerderd per kwartier of gedeelte daarvan met	€ 21,00
1.8.1.3	een afschrift van of uittreksel uit het gemeentelijke beperkingenregister of de gemeentelijke beperkingenregistratie, bedoeld in artikel 9, eerste lid, onder a en b, van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken, dan wel tot het verstrekken van een aan die registratie ontleende verklaring, als bedoeld in artikel 9, eerste lid, onder c, van die wet	€ 21,00
1.8.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een afschrift van of uittreksel uit:	
1.8.2.1	de gemeentelijke basisregistratie adressen of de gemeentelijke basisregistratie gebouwen, bedoeld in artikel 2 van de Wet basisregistraties adressen en gebouwen, per adres of object	€ 21,00
Hoofdstuk 9 Overige publiekszaken		
1.9.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
1.9.1.1	tot het verstrekken van een verklaring omtrent het gedrag voor natuurlijke personen	€ 41,35

1.9.1.2	tot het verstrekken van een attestatie de vita of een bewijs van in leven zijn	€ 13,20
1.9.1.3	tot het verstrekken van een legalisatie van een handtekening of fotokopie	€ 15,20
Hoofdstuk 10 Gemeentearchief		
1.10.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
1.10.1.1	voor het doen van naspeuringen in de in het gemeentearchief berustende stukken, voor het eerste half uur	€ 7,00
1.10.2	Het tarief bedraagt voor het op verzoek doen van naspeuringen in de in het gemeentearchief berustende stukken langer dan een half uur, per halfuur of gedeelte daarvan	€ 20,90
1.10.3	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het behulpzaam zijn bij naspeuringen in de gehouden archieven voor ieder daaraan besteed kwartier	€ 4,40
1.10.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van fotokopieën van stukken uit het gemeentearchief voor:	
1.10.4.1	A-4 formaat per afdruk in zwart-wit	€ 0,30
1.10.4.2	A-3 formaat per afdruk in zwart-wit	€ 0,70
1.10.4.3	A-0 formaat per afdruk in zwart-wit	€ 4,10
1.10.4.4	A-4 formaat per afdruk in kleur	€ 0,70
1.10.4.5	A-3 formaat per afdruk in kleur	€ 1,40
1.10.4.6	A-0 formaat per afdruk in kleur	€ 8,20
	De beheerder van de gemeentelijke archiefbewaarplaats is bevoegd te bepalen dat van bepaalde archiefbescheiden een bepaald soort reproductie vervaardigd mag worden. De tarieven zijn inclusief administratie, verzend- en verpakkingskosten.	
Hoofdstuk 11 Huisvestingswet		

	bepaling is verplaatst naar Titel 3, hoofdstuk 4	
Hoofdstuk 12 Leegstandswet		
1.12	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
1.12.1	tot het verlenen van een vergunning tot tijdelijke verhuur van leegstaande woonruimte als bedoeld in artikel 15, eerste lid, van de Leegstandwet	€ 201,90
1.12.2	tot het verlengen van een vergunning tot tijdelijke verhuur van woonruimte als bedoeld in artikel 15, negende lid, van de Leegstandwet	€ 161,40
Hoofdstuk 13 Gemeentegarantie		
1.13.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
1.13.1.1	tot het verstrekken van een gemeentegarantie	€ 75,10
1.13.1.2	tot het instemmen met het wijzigen of omzetten van een door de gemeente gegarandeerde hypothecaire geldlening	€ 76,80
Hoofdstuk 14 Standplaatsen		
	verplaatst naar Titel 3	
Hoofdstuk 15 Winkeltijden		
	verplaatst naar Titel 3	
Hoofdstuk 16 Wet op de kansspelen		
1.16.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van een aanwezigheidsvergunning als bedoeld in artikel 30b van de Wet op de kansspelen:	
1.16.1.1	voor een periode van twaalf maanden voor één kansspelautomaat	€ 56,50

1.16.1.2	voor een periode van twaalf maanden voor twee of meer kansspelautomaten, voor de eerste kansspelautomaat	€ 56,50
	en voor iedere volgende kansspelautomaat	€ 34,00
1.16.1.3	voor één kansspelautomaat, welke vergunning geldt voor een periode van vijf jaar of voor onbepaalde tijd	€ 226,50
1.16.1.4	voor twee of meer kansspelautomaten, welke vergunning geldt voor een periode van vijf jaar of voor onbepaalde tijd, een basisbedrag	€ 90,50
	en voor ieder kansspelautomaat	€ 136,00
1.16.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van een vergunning als bedoeld in artikel 3 van de Wet op de kansspelen (loterijvergunning):	
1.16.2.1	indien de prijzen en premies gezamenlijk een waarde hebben van meer dan €4.500,-	€ 81,20
Hoofdstuk 17 Kabels en leidingen		
1.17.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een melding in verband met het verkrijgen van instemming of vergunning omtrent tijdstip, plaats en werkwijze van uitvoering van werkzaamheden als bedoeld in artikel 2 van de Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuren Hengelo 2016.	€ 370,00
1.17.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een melding in verband met het verkrijgen van toestemming omtrent tijdstip, plaats en werkwijze van uitvoering van werkzaamheden, waarvoor geen instemmingsbesluit of vergunning is vereist, als bedoeld in artikel 2.1 lid 2 de Algemene Verordening ondergrondse Infrastructuren Hengelo 2016	€ 69,00
Hoofdstuk 18 Verkeer en vervoer		
1.18.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
1.18.1.1	tot het verlenen van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 voor zover noodzakelijk voor en direct samenhangend met de uitvoering van	€ 36,60

	bijzondere transporten	
1.18.1.2	tot het verlenen per ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 anders dan bedoeld in onderdeel 1.18.1.1	€ 20,90
1.18.1.3	tot het verlenen van een ontheffing als bedoeld in artikel 9.1 van de Regeling Voertuigen (tarief RDW)	€ 37,70
1.18.1.4	tot het verstrekken van een gehandicaptenparkeerkaart als bedoeld in artikel 49 van het Besluit administratieve bepalingen inzake het wegverkeer (BABW)	€ 46,60
1.18.1.5	tot het verlenen van een vergunning ingevolge de Wet vervoer personen te water	€ 92,30
1.18.1.6	tot het verlenen van een éénmalige ontheffing voor een termijn van maximaal 3 maanden als bedoeld in artikel 22 van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen	€ 149,60
1.18.1.7	tot het verlenen van een ontheffing voor een termijn van 1 tot 3 jaar als bedoeld in artikel 22 van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen	€ 149,60
1.18.1.8	tot het verlenen van een verlenging van een ontheffing voor een termijn van 1 tot 3 jaar als bedoeld in artikel 22 van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen	€ 99,70
1.18.1.9.1	tot het verlenen van een ontheffing voor één jaar als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 voor een bewoner met een 1e auto woonachtig in een parkeerschijfzone	€ 36,00
1.18.1.9.2	tot het verlenen van een 2e bewonersontheffing voor één jaar als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 voor een bewoner met een 2e en volgende auto woonachtig in een parkeerschijfzone	€ 106,80
1.18.1.9.3	tot het verlenen van een ontheffing voor één jaar als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 voor een bedrijf gevestigd in een parkeerschijfzone	€ 106,80
1.18.1.9.4	tot het verlenen van een ontheffing voor één jaar als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 voor bezoekers van een bewoner woonachtig in een parkeerschijfzone	€ 37,00

1.18.1.9.5	tot het verlenen van een ontheffing voor één jaar als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 voor houders van een E-laad voertuig woonachtig in de omgeving van een parkeerschijfzone	€ 20,80
Hoofdstuk 19 Diversen		
1.19.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
1.19.1.1	tot het verlenen van een verklaring van geen bezwaar	€ 81,00
1.19.1.2	tot het verlenen van een vergunning als bedoeld in artikel 2, eerste lid, van de Verordening Verblijfsrecreatie	€ 283,10
1.19.1.3	tot het verlenen van een ontheffing als bedoeld in artikel 4:6 van de Algemene Plaatselijke Verordening	€ 80,50
1.19.1.4	tot het verlenen van een ontheffing als bedoeld in artikel 2, derde lid, van de Verordening Verblijfsrecreatie	€ 81,20
1.19.1.5	tot het verlenen van een vergunning tot het verkopen van vuurwerk ingevolge de Wet gevaarlijke stoffen en artikel 2.72 van de Algemene Plaatselijke Verordening	
1.19.1.5.1	voor een nieuwe verkoopgelegenheid	€ 322,70
1.19.1.5.2	voor een bestaande verkoopgelegenheid (verlenging)	€ 161,40
1.19.1.6	voor het afgeven van huisnummerbordjes, in die gevallen dat de huisnummering geen onderdeel uitmaakt van een omgevingsvergunning	€ 40,20
1.19.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
	afschriften, doorslagen of fotokopieën van stukken, voor zover daarvoor niet elders in deze tabel of in een andere wettelijke regeling een tarief is opgenomen:	
1.19.2.1	per pagina op papier van A4-formaat in zwart-wit	€ 0,10
1.19.2.2	per pagina op papier van A3-formaat in zwart-wit	€ 0,20
1.19.2.3	per pagina op papier van A0-formaat in zwart-wit	€ 1,50

1.19.2.4	per pagina op papier van A4-formaat in kleur	€ 0,30
1.19.2.5	per pagina op papier van A3-formaat in kleur	€ 0,40
1.19.2.6	per pagina op papier van A0-formaat in kleur	€ 3,10
1.19.3	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.19.3.1	een beschikking op aanvraag, voor zover daarvoor niet elders in deze titel of in een andere wettelijke regeling een tarief is opgenomen	€ 18,60
1.19.3.2	stukken of uittreksels, welke op aanvraag van de aanvrager moeten worden opgemaakt, voor zover daarvoor niet elders in deze titel of in een andere wettelijke regeling een tarief is opgenomen, per pagina	€ 5,90
1.20	Toepassing coördinatieregeling op grond van afdeling 3.5 Awb	
	Indien de coördinatieregeling wordt toegepast waarbij meerdere vergunningen of ontheffingen uit titel 1 en 3 van deze verordening gelijktijdig en in samenhang worden aangevraagd, dan wordt een korting toegepast op de som van de afzonderlijk verschuldigde leges van:	34%

	<i>Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning</i>		
	Hoofdstuk 1 Begripsomschrijvingen		
2.1.1	Voor de toepassing van deze titel wordt verstaan onder:		
2.1.1.1	aanlegkosten: de aannemingssom exclusief omzetbelasting, bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken en technische installatiewerken 2012 (UAV 2012), voor het uit te voeren werk, of voor zover deze ontbreekt, een raming van de aanlegkosten, de omzetbelasting niet inbegrepen. Indien de werken of werkzaamheden geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschieden wordt in deze titel onder aanlegkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor de werken of werkzaamheden waarop de aanvraag betrekking heeft;		
	het bedrag waarvoor de aannemer zich heeft verbonden het werk tot stand te brengen (de aannemingssom), de omzetbelasting daarin niet begrepen, of voor zover deze ontbreekt, een raming van de kosten die voortvloeien uit de aangegane verplichtingen voor de fysieke realisatie (het aanleggen) van de werken of de werkzaamheden, de omzetbelasting daarin niet begrepen, en indien de werken of werkzaamheden geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschieden de prijs die aan een derde in het economische verkeer zou moeten worden betaald voor het tot stand brengen van de werken of de werkzaamheden waarop de aanvraag betrekking heeft, de omzetbelasting daarin niet begrepen;		
2.1.1.2	bouwkosten:		
	het bedrag waarvoor de aannemer zich heeft verbonden het werk tot stand te brengen (de aannemingssom), de omzetbelasting daarin niet begrepen, of voor zover deze ontbreekt een raming van de kosten die voortvloeien uit aangegane verplichtingen voor de fysieke realisatie (het bouwen) van de bouwwerken, de omzetbelasting daarin niet begrepen, en indien het bouwen geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschiedt de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor het tot stand brengen van het bouwwerk waarop de aanvraag betrekking heeft, de omzetbelasting daarin niet begrepen;		
	A. Uitgangspunten “standaard” bouwwerken:		
	Bij het berekenen van de leges voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een omgevingsvergunning wordt voor in onderstaande tabel genoemde bouwwerken voor de legesbepaling het minimale legesbedrag afgeleid van de kubieke meters of de oppervlakte berekend volgens NEN 2580 (oppervlakte- en inhoudsberekening bouwwerken) vermenigvuldigd met de in onderstaande tabel naar de aard van het bouwwerk opgenomen standaardbouwkosten exclusief BTW:		

	BOUWKOSTEN		
	Woningen :		
	Rijtjeswoningen		€ 200,= per m3
	Twee onder één kapwoningen		€ 225,= per m3
	Vrijstaande woning tot en met 600 m3		€ 260,= per m3
	Vrijstaande woning > 600 m3		€ 290,= per m3
	Appartement, één of meer bouwlagen		€ 260,= per m3
	II. Bijgebouwen bij woningen:		
	Latere aanbouw zoals een erker		€ 350,= per m3
	Garage / berging / tuinhuisje	Hout	€ 95,= per m3
		Halfsteens met plat dak	€ 125,= per m3
		Halfsteens met kap	€ 135,= per m3
		Spouw met plat dak	€ 150,= per m3
		Spouw met kap	€ 170,= per m3
	Dakkapel		€ 1.000,= per m breedte
	Carport		€ 150,= per m2

	Schuttingen en hekwerken		€ 100,= per m
	III. Agrarische bouwwerken:		
	1. Stallen		€ 43,= per m3
	2. Werktuigberging / schuur Damwandprofiel		€ 25,= per m3
	Metselwerk		€ 48,= per m3
	3. Mestkelders onder de stallen		€ 83,= per m3
	4. Kassen		€ 31,= per m2
	IV. Niet agrarische bouwwerken:		
	1. Opslagloodsen (plaatstaal damwandprofiel)		€ 19,= per m3
	(metselwerk)		€ 52,= per m3
	2. Kantoren / showroom / winkel / horeca		€ 273,= per m3
	3. Scholen / sporthal / verkoophal (grootschalige detailhandels vestiging)		€ 258,= per m3
	4. Noodschool / kleedgebouw (sportvereniging) / semi- permanente unit		€ 185,= per m3
	5. Industriebal (plaatstaal geïsoleerd)		€ 62,= per m3
	(metselwerk)		€ 105,= per m3
	B. Uitgangspunt "niet-standaard" bouwwerken:		

	Voor bouwwerken die niet in bovenstaande tabel Bouwkosten zijn genoemd worden de bouwkosten (exclusief BTW) als uitgangspunt genomen. Onder bouwkosten wordt in deze gevallen verstaan de aan een derde in het economisch verkeer te betalen aanneemsom als bedoeld in paragraaf 1, lid 1 van de "Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken en technische installatiewerken 2012 (UAV 2012) van het uit te voeren werk, of, voor zover deze ontbreekt: een raming van de aan een derde in het economisch verkeer te betalen prijs voor het tot stand brengen van het bouwwerk waarop de aanvraag betrekking heeft, berekend op de wijze als bedoeld in normblad NEN 2699, uitgave 2013, of zoals dit normblad laatstelijk is vervangen of gewijzigd (exclusief BTW).
2.1.1.3	Wabo: Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.
2.1.1.4	Conceptaanvraag: voordat een aanvraag wordt ingediend tot het verlenen van een vergunning om een bouwwerk te bouwen, kan aan de hand van een schetsplan worden gevraagd naar het oordeel van het bevoegd gezag omtrent de kans op het verlenen van een vergunning voor het bouwen van een, op basis van dat schetsplan, uitgewerkt bouwplan.
2.1.1.5	Moment van indienen: voor de aanvrager is een ontvangstbevestiging aangemaakt waarin vermeld staat dat de aanvraag ontvangen is en geregistreerd
2.1.1.6	Perceel: Het gebied waarop de (partiele) herziening /wijziging van het bestemmingsplan betrekking heeft
2.1.2	In deze titel voorkomende begrippen die in de Wabo zijn omschreven, hebben dezelfde betekenis als bij of krachtens de Wabo bedoeld.
2.1.3	In deze titel voorkomende begrippen die niet nader in de Wabo zijn omschreven en die betrekking hebben op activiteiten waarvoor het toetsingskader in een ander wettelijk voorschrift is uitgewerkt, hebben dezelfde betekenis als in dat wettelijk voorschrift bedoeld.

Hoofdstuk 2 Beoordeling conceptaanvraag		
2.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
2.2.1	tot het beoordelen van een conceptaanvraag om een omgevingsvergunning voor een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a of c, van de Wabo (Indien een aanvraag tot het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor een op basis van een concept aanvraag uitgewerkt plan in behandeling wordt genomen, worden de daarvoor geheven leges, indien de aanvrager en locatie hetzelfde zijn, met deze leges verrekend):	€ 138
2.2.2	tot het beoordelen van een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a en c, van de Wabo, wat na toetsing vergunningvrij blijkt te zijn	€ 138

Hoofdstuk 3 Omgevingsvergunning		
2.3	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een omgevingsvergunning vanaf het moment van indienen voor een project: de som van de verschuldigde leges voor de verschillende activiteiten of handelingen waaruit het project geheel of gedeeltelijk bestaat en waarop de aanvraag betrekking heeft en de verschuldigde leges voor de extra toetsen die in verband met de aanvraag moeten worden uitgevoerd, berekend naar de tarieven en overeenkomstig het bepaalde in dit hoofdstuk en hoofdstuk 4 van deze titel. In afwijking van de vorige volzin kan ook per activiteit, handeling of andere grondslag een legesbedrag worden gevorderd.	
2.3.1	Bouwactiviteiten	
2.3.1.1	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo bedraagt het tarief inclusief 1e Welstandstoets, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten, voor een bouwwerk met bouwkosten als bedoeld in artikel 2.1.1.2:	
	€ 0 tot € 25.000 2,85%	
	met een minimum van	€ 343
	€ 25.000 tot € 50.000 2,8%	
	met een minimum van	€ 788
	€ 50.000 tot € 100.000 2,75%	
	met een minimum van	€ 1.549
	€ 100.000 tot € 250.000 2,65%	
	met een minimum van	€ 2.988
	€ 250.000 tot € 500.000 2,55%	
	met een minimum van	€ 7.331
	€ 500.000 tot € 1.000.000 2,45%	

	met een minimum van	€ 14.109
	€ 1.000.000 tot € 2.500.000 2,35%	
	met een minimum van	€ 27.112
	€ 2.500.000 tot € 5.000.000 2,25%	
	met een minimum van	€ 65.013
	€ 5.000.000 tot € 10.000.000 2,15%	
	met een minimum van	€ 124.493
	€ 10.000.000 of meer 2,05%	
	met een minimum van	€ 237.919
	met een maximum van	€ 829.950
	Verplicht advies agrarische commissie	
2.3.1.2	Onverminderd het bepaalde in onderdeel 2.3.1.1 bedraagt het tarief, indien krachtens wettelijk voorschrift voor de in dat onderdeel bedoelde aanvraag een advies van de agrarische commissie nodig is en wordt beoordeeld:	€ 338
	Achteraf ingediende aanvraag	
2.3.1.3	Onverminderd het bepaalde in deze titel bedraagt het tarief, indien de in dat onderdeel bedoelde aanvraag wordt ingediend na aanvang of gereedkomen van de bouwactiviteit:	10%
	van de op grond van dat onderdeel verschuldigde leges met een maximum van	€ 1.128
	Anders dan via het Omgevingsloket online(OLO) ingediende aanvraag	
2.3.1.4	Onverminderd het bepaalde in onderdeel 2.3 bedraagt het tarief, indien de in dat onderdeel bedoelde aanvraag niet wordt ingediend via het omgevingsloket online, maar op papier	€ 87
	Aanlegactiviteiten	

2.3.2	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een aanlegactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder b, van de Wabo, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	€ 719
	Planologisch strijdig gebruik waarbij tevens sprake is van een bouwactiviteit	
2.3.3	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo, en tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in onderdeel 2.3.1 en het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	
2.3.3.1	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1°, van de Wabo wordt toegepast (binnenplanse afwijking):	10%
	van het op grond van onderdeel 2.3.1.1 verschuldigde bedrag met een minimum van	€ 217
2.3.3.2	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2°, van de Wabo wordt toegepast (buitenplanse kleine afwijking en tijdelijke afwijking):	10%
	van het op grond van onderdeel 2.3.1.1 verschuldigde bedrag met een minimum van	€ 217
2.3.3.3	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3°, van de Wabo wordt toegepast (buitenplanse afwijking):	€ 3.920
	indien de bouwkosten meer dan € 150.000,- bedragen, wordt dit bedrag verhoogd met:	0,42%
	van de bouwkosten boven de € 150.000 met een maximum van	€ 44.264
2.3.3.4	indien artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van exploitatieplan):	10%
	van het op grond van onderdeel 2.3.1.1 verschuldigde bedrag met een minimum van	€ 217
2.3.3.5	indien de aanvraag een project van provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de	30%

	Wabo wordt toegepast (afwijking van provinciale regelgeving):	
	van het op grond van onderdeel 2.3.1.1 verschuldigde bedrag met een minimum van	€ 217
2.3.3.6	indien de aanvraag een project van nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van nationale regelgeving):	30%
	van het op grond van onderdeel 2.3.1.1 verschuldigde bedrag met een minimum van	€ 217
2.3.3.7	indien artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van voorbereidingsbesluit):	10%
	van het op grond van onderdeel 2.3.1.1 verschuldigde bedrag met een minimum van	€ 217
	Planologisch strijdig gebruik waarbij geen sprake is van een bouwactiviteit	
2.3.4	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo, en niet tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, bedraagt het tarief, evenals indien er wel sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, maar hiervoor op grond van het bepaalde in artikel 2 of 3 van het Besluit omgevingsrecht geen vergunning vereist is:	
2.3.4.1	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1°, van de Wabo wordt toegepast (binnenplanse afwijking):	€ 435
2.3.4.2	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2°, van de Wabo wordt toegepast (buitenplanse kleine afwijking):	€ 435
2.3.4.2.1	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1°, van de Wabo wordt toegepast (binnenplanse en tijdelijke afwijking)	€ 217
2.3.4.2.2	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2°, van de Wabo wordt toegepast (buitenplanse kleine en tijdelijke afwijking)	€ 217
2.3.4.3	indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3°, van de Wabo wordt toegepast (buitenplanse afwijking):	

	bij een perceel van maximaal 1.000m ²	€ 3.873
	bij een perceel groter dan 1.000m ² en maximaal 5.000m ²	€ 5.533
2.3.4.3	bij een perceel groter dan 5.000m ²	€ 7.746
2.3.4.4	indien artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van exploitatieplan):	€ 386
2.3.4.5	indien de aanvraag een project van provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van provinciale regelgeving):	€ 687
2.3.4.6	indien de aanvraag een project van nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van nationale regelgeving):	€ 687
2.3.4.7	indien artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van voorbereidingsbesluit):	€ 429
2.3.5	In gebruik nemen of gebruiken bouwwerken in relatie tot brandveiligheid	
	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder d, van de Wabo bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten	€ 252,00
	Dit bedrag wordt als volgt verhoogd voor een bouwwerk met een gebruiksoppervlakte volgens NEN 2580	
	0 tot en met 100 m ² met een vast bedrag van	€ 252,00
	101 tot en met 500 m ² met een vast bedrag van	€ 120,00
	vermeerderd met een bedrag per m ² oppervlakte van	€ 1,31
	501 tot en met 1000 m ² met een vast bedrag van	€ 387,00
	vermeerderd met een bedrag per m ² oppervlakte van	€ 0,78
	1001 tot en met 1500 m ² met een vast bedrag van	€ 561,00
	vermeerderd met een bedrag per m ² oppervlakte van	€ 0,60

	1501 tot en met 2500 m ² met een vast bedrag van	€ 971,00
	vermeerderd met een bedrag per m ² oppervlakte van	€ 0,32
	meer dan 2500 m ² met een vast bedrag van	€ 1.251,00
	vermeerderd met een bedrag per m ² oppervlakte van	€ 0,22
3.5.1	Het tarief voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van een vergunning als bedoeld in artikel 2.11.1 lid 1 A en B van het Bouwbesluit en in artikel 2.1.1 lid 1 A,C en D van de Brandbeveiligingsverordening voor het in gebruik hebben of houden van een inrichting voor de maximale duur van 30 dagen bedraagt voor inrichtingen met een oppervlakte van	
	van 0 tot en met 100 m ² een vast bedrag van	€ 62,00
	van 101 tot en met 500 m ² een vast bedrag van	€ 93,00
	van 501 tot en met 1.000 m ² een vast bedrag van	€ 186,00
	van 1.001 tot en met 1.500 m ² een vast bedrag van	€ 279,00
	van 1.501 tot en met 2.500 m ² met een vast bedrag van	€ 466,00
	van 2.500 tot en met 5.000 m ² een vast bedrag van	€ 838,00
	voor oppervlakte van meer dan 5.000 m ² wordt voor elke 2.500m ² of een gedeelte daarvan het bedrag vermeerderd met	€ 233,00
2.3.6	Activiteiten met betrekking tot monumenten of beschermde stads- of dorpsgezichten	
2.3.6.1	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit met betrekking tot een rijks-, provinciaal of gemeentelijk monument als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder f, of artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder b, van de Wabo in samenhang met de provinciale erfgoedverordening of artikel 9 van de Erfgoedverordening 2018 gemeente Hengelo, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	
2.3.6.1.1	voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een monument:	€ 0,00
2.3.6.1.2	voor het herstellen, gebruiken of laten gebruiken van een monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht:	€ 0,00

2.3.6.2	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op het slopen van een bouwwerk in een beschermd stads- of dorpsgezicht, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder h, of artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wabo in samenhang met de provinciale erfgoedverordening of artikel 21 van de Erfgoedverordening 2018 gemeente Hengelo, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	€ 0,00
2.3.7	Sloopactiviteiten anders dan bij monumenten of in beschermd stads- of dorpsgezicht	
2.3.7.1	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op het slopen van een bouwwerk in gevallen waarin dat in een bestemmingsplan, beheersverordening of voorbereidingsbesluit is bepaald, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder g, van de Wabo, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	€ 347,00
2.3.7.1.2	Voor een sloopactiviteit die vanwege de grote omvang meerdere activiteiten omvat, zoals activiteiten met betrekking tot de constructieberekeningen of de bodemgesteldheid of activiteiten ingevolge en Flora- en faunawet	€ 587,00
2.3.8	Uitweg/inrit	
	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op het maken, hebben, veranderen of veranderen van het gebruik van een uitweg waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 2:12 van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder e, van de Wabo, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	€ 354,00
	De aanlegkosten worden afzonderlijk in rekening gebracht.	
2.3.9	Kappen	

	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op het vellen of doen vellen van houtopstand, waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of de bomenverordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder g, van de Wabo, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	
2.3.9.1	voor het kappen van maximaal 4 bomen	€ 177,00
2.3.9.1	voor 5 bomen of meer	€ 354,00
2.3.10.	Handelsreclame	
	Gereserveerd	
2.3.11	Opslag van roerende zaken	
	Indien een aanvraag betrekking heeft op een omgevingsvergunning voor het plaatsen van voorwerpen op of aan de weg of een openbare plaats, in strijd met de publieke functie daarvan zoals bedoeld in artikel 2.10 van de Algemene Plaatselijke Verordening dan bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	
	– indien minder dan 50m2 gemeenteground in gebruik wordt genomen:	€ 177,00
	– indien meer dan 50m2 gemeenteground in gebruik wordt genomen:	€ 354,00
2.3.12	Projecten of handelingen in het kader van de Wet natuurbescherming (bescherming van een Natura 2000-gebied)	
2.3.12.1	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een project of het verrichten van een andere handeling als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder j, van de Wabo, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	
2.3.13	Handelingen in het kader van de Wet natuurbescherming (bescherming van soorten)	

2.3.13.1	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op het verrichten van een handeling als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder k, van de Wabo, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten:	
2.3.14	Andere activiteiten	
2.3.14.1	Gereserveerd	
2.3.15	Omgevingsvergunning in twee fasen	
	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning op verzoek in twee fasen plaatsvindt, als bedoeld in artikel 2.5, eerste lid, van de Wabo, bedraagt het tarief:	
2.3.15.1	voor het in behandeling nemen van de aanvraag tot het verlenen van een beschikking met betrekking tot de eerste fase: het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven in dit hoofdstuk voor de activiteiten waarop de aanvraag voor de eerste fase betrekking heeft	
2.3.15.2	voor het in behandeling nemen van de aanvraag tot het verlenen van een beschikking met betrekking tot de tweede fase: het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven in dit hoofdstuk voor de activiteiten waarop de aanvraag voor de tweede fase betrekking heeft.	
2.3.16	Beoordeling bodemrapport	
	Onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, indien krachtens wettelijk voorschrift voor de in dat onderdeel bedoelde aanvraag een bodemrapport wordt beoordeeld:	
2.3.16.1	voor de beoordeling van een milieukundig bodemrapport	€ 305,00
2.3.16.2	voor de beoordeling van een archeologisch bodemrapport	€ 347,00
2.3.16.3	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het beoordelen van de resultaten van een onderzoeksrapport inzake de gesteldheid van de bodem voor het geven van een overzicht van beschikbare gegevensbestanden in verband met het doen van historisch onderzoek	€ 9,10
	voor het uitzoeken en verstrekken van historische informatie	€ 45,70

	voor het verstrekken van een integrale beoordeling en het opstellen van een geschiktheid verklaring per locatie per uur of gedeelte daarvan	€ 71,80
2.3.17	Advies Milieueffectrapportage (M.e.r.)	
2.3.17.1	Onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, indien een daartoe bij wettelijk voorschrift aangewezen bestuursorgaan of andere instantie advies moet uitbrengen over de aanvraag of het ontwerp van de beschikking op de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning: het bedrag van de voorafgaand aan het in behandeling nemen van de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning aan de aanvrager meegedeelde kosten, blijkend uit een begroting die door het college van burgemeester en wethouders is opgesteld.	
2.3.17.2	Indien een begroting als bedoeld in subonderdeel 2.3.17.1 is uitgebracht, wordt een aanvraag in behandeling genomen op de vijfde werkdag na de dag waarop de begroting aan de aanvrager ter kennis is gebracht, tenzij de aanvraag voor deze vijfde werkdag schriftelijk is ingetrokken.	
2.3.18	Verklaring van geen bedenkingen	
	2.3.18.1 Gereserveerd	
Hoofdstuk 4 Vermindering		
2.4.1	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning is voorafgegaan door een aanvraag om vooroverleg of beoordeling van een conceptaanvraag als bedoeld in hoofdstuk 2, waarop de eerstgenoemde aanvraag betrekking heeft, worden de voor het vooroverleg of de beoordeling van de conceptaanvraag geheven leges in mindering gebracht op de leges voor het in behandeling nemen van de aanvraag om de omgevingsvergunning bedoeld in hoofdstuk 3.	
2.4.2	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op meer dan vijf activiteiten, bestaat aanspraak op vermindering van leges, met uitzondering van het legesdeel in verband met adviezen of verklaringen van geen bedenkingen als bedoeld in de onderdelen 2.3.17 en 2.3.18. De vermindering bedraagt:	
2.4.2.1	bij 5 of meer activiteiten: van de voor die activiteiten verschuldigde leges.	6%

Hoofdstuk 5 vermindering of teruggaaf		
2.5.1	Vermindering of teruggaaf vanwege intrekking aanvraag omgevingsvergunning	
	Als een aanvrager zijn aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning, geheel of gedeeltelijk intrekt nadat deze is ingediend, bestaat aanspraak op vermindering of teruggaaf van een deel van de verschuldigde leges. De vermindering of teruggaaf bedraagt:	
2.5.1.1	indien de aanvraag geheel of gedeeltelijk wordt ingetrokken voordat deze naar de inhoud is beoordeeld en getoetst aan de daarvoor geldende wet- en regelgeving	65%
	van de voor het in behandeling nemen van de ingetrokken onderdelen van de aanvraag verschuldigde leges, een en ander met een minimum legesbedrag van	€ 172,00
2.5.1.2	indien de aanvraag geheel of gedeeltelijk wordt ingetrokken nadat deze naar de inhoud is beoordeeld en getoetst aan de daarvoor geldende wet – en regelgeving, maar voordat daarop een besluit is genomen	20%
	van de voor het in behandeling nemen van de ingetrokken onderdelen van de aanvraag verschuldigde leges, een en ander met een minimum legesbedrag van	€ 172,00
2.5.2	Vermindering of teruggaaf vanwege intrekking verleende omgevingsvergunning	
	Als op verzoek van de vergunninghouder een verleende omgevingsvergunning geheel of gedeeltelijk wordt ingetrokken, bestaat aanspraak op vermindering of teruggaaf van een deel van de verschuldigde leges, mits het verzoek is gedaan binnen een jaar na de verlening van de omgevingsvergunning en van het onderdeel of de onderdelen van die vergunning waarop het verzoek betrekking heeft, geen gebruik is gemaakt.	
	De vermindering of teruggaaf bedraagt:	20%
	van de voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor het onderdeel of de onderdelen van de vergunning waarop het verzoek om intrekking betrekking heeft verschuldigde leges, een en ander met een minimum legesbedrag van	€ 172,00
	Het minimumbedrag geldt niet voor dat deel van de leges dat geheel of gedeeltelijk betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.2,1e	

	lid aanhef en sub g van de Wabo (vellen of doen vellen van een houtopstand).	
2.5.3	Vermindering of teruggaaf vanwege het weigeren van een omgevingsvergunning	
2.5.3.1	Als de gemeente een omgevingsvergunning geheel of gedeeltelijk weigert, bestaat aanspraak op vermindering of teruggaaf van een deel van de verschuldigde leges. De vermindering of teruggaaf bedraagt:	20%
	van de voor het in behandeling nemen van de aanvraag voor het betreffende onderdeel of de betreffende onderdelen van de omgevingsvergunning verschuldigde leges, een en ander met een minimum legesbedrag van	€ 172,00
	Het minimum bedrag geldt niet voor dat deel van de leges dat betrekking heeft op een activiteit bedoeld in artikel 2.2,1e lid aanhef en sub g van de Wabo (vellen of doen vellen van een houtopstand).	
2.5.3.2	Onder een weigering als bedoeld in onderdeel 2.5.3.1 wordt mede verstaan geheel of gedeeltelijke vernietiging van een omgevingsvergunning in bezwaar of beroep.	
2.5.4	Teruggaaf als gevolg van het niet behandelen van een aanvraag omgevingsvergunning	
2.5.4.1	Als de gemeente een ingediende omgevingsvergunning, niet behandelt op grond van artikel 4:5 Awb, bestaat aanspraak op teruggaaf van een deel van de leges. De teruggaaf bedraagt:	65%
	van de op grond van die onderdelen voor de betreffende activiteit verschuldigde leges; met een minimum te vorderen bedrag van	€ 172,00
2.5.4.2	Het minimumbedrag geldt niet voor de activiteit kap.	
2.5.5	Vermindering of teruggaaf vanwege het van rechtswege verlenen van een omgevingsvergunning	
2.5.5.1	Indien niet binnen de daarvoor gestelde wettelijke termijn wordt beslist op een aanvraag om een omgevingsvergunning als bedoeld in de artikelen 2.1 en 2.2 van de Wabo en daardoor de beschikking tot verlening van een omgevingsvergunning van rechtswege is gegeven (vergunning van rechtswege ingevolge artikel 3.9, 3e lid Wabo), bestaat aanspraak op vermindering of teruggaaf van een deel van de verschuldigde leges.	
	De vermindering of teruggaaf bedraagt:	50%

	van de voor het in behandeling nemen van de aanvraag om een omgevingsvergunning voor de betreffende activiteiten verschuldigde leges.	
2.5.6	Indien na een weigering besluit tot buiten behandeling laten, of intrekking van een omgevingsvergunning, dezelfde omgevingsvergunning, binnen één jaar na het besluit of intrekking, opnieuw wordt aangevraagd waarbij het gebrek is hersteld wordt 75% van het op grond van artikel 2.5.in rekening gebrachte bedrag in mindering gebracht op de leges.	
	Dit betekent dat de aanvrager uiteindelijk 120% van de leges betaalt in die gevallen dat een weigering leidt tot een nieuwe aanvraag.	
Hoofdstuk 6 Intrekking omgevingsvergunning		
2.6	Gereserveerd	
2.7	Indien een aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op het bouwen in afwijking van een eerder ingediend bouwplan, waarvoor reeds een vergunning is verleend, maar waarvan nog geen gebruik is gemaakt, worden de voor de oorspronkelijke vergunning geheven leges verrekend met het bedrag dat verschuldigd is door toepassing van het tarief als genoemd in onderdeel 2.3, met dien verstande dat zij niet minder dan	€ 174,00
	zullen bedragen. Het vorenstaande vindt geen toepassing indien de afwijking zodanig is dat naar de omstandigheden beoordeeld van een nieuw bouwplan sprake is.	
Hoofdstuk 8 Herziening, uitwerking of wijziging van een bestemmingsplan		
2.8.1	(Partiële) herziening/ wijziging/ uitwerking bestemmingsplan	
2.8.1.1	Het tarief voor het op ambtelijk niveau beoordelen van een schriftelijk principeverzoek om wijziging, uitwerking of herziening van een bestemmingsplan bedraagt:	€ 564,00
2.8.1.2	Het verschuldigde bedrag bedraagt, onverkort het bepaalde in onderdeel 2.3.1., voor het behandelen van een aanvraag, vanaf het moment van indienen, tot het vaststellen van een bestemmingsplan als bedoeld in artikel 3.1 eerste lid van de Wet ruimtelijke ordening en van een aanvraag tot wijziging of uitwerking van het bestemmingsplan als bedoeld in artikel 3.6 eerste lid onder a of b (beoordelen aanvraag, opstellen bestemmingsplan en volgen bestemmingsplanprocedure):	

	minimaal:	€ 3.920
	en maximaal:	€ 55.994
2.8.1.3	Het ingevolge het bepaalde in onderdeel 2.8.1.2 verschuldigde tarief wordt, indien van toepassing, verhoogd met de externe advieskosten, met een maximum van:	€ 27.997
2.8.1.4	Het ingevolge het bepaalde in onderdeel 2.8.1.2 en 2.8.1.3 verschuldigde bedrag wordt voorafgaand aan het verlenen van de aldaar bedoelde medewerking aan de aanvrager schriftelijk medegedeeld middels een begroting welke ter zake door of vanwege het college van burgemeester en wethouders is opgesteld.	
2.8.1.5	Indien een begroting als bedoeld in onderdeel 2.8.1.4 is uitgebracht, wordt een aanvraag in behandeling genomen op de tiende werkdag na de dag waarop de begroting aan de aanvrager is verzonden, tenzij de aanvraag voor deze tiende werkdag schriftelijk is ingetrokken.	
2.8.1.6	Indien de aanvraag wordt afgewezen bedraagt het tarief voor de in onderdeel 2.8.1.2 en 2.8.1.3 vermelde diensten:	€ 560,00
2.8.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een schriftelijke verklaring omtrent bestemming en gebruik per adres:	€ 65,00
Hoofdstuk 9 Sloopmelding		
	Vervallen bij 2e wijziging 2012 ivm nieuw Bouwbesluit 2012	
Hoofdstuk 10 Overig/administratief		
2.10.1	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in subonderdeel 2.3.1.1.1 (bouwactiviteit) waarvoor een vergunning moet worden verleend met toepassing van artikel 2.5.8, 2.5.14, 2.5.28 en 2.5.29 van de Bouwverordening wordt het berekende bedrag, onverkort het bepaalde in 2.3.1, verhoogd met:	€ 217
2.10.2	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in subonderdeel 2.3.1.1.1 (bouwactiviteit), waarbij uitsluitend ten behoeve van die aanvraag, tevens een procedure tot vaststelling van een hogere grenswaarde als bedoeld in de Wet geluidhinder moet worden toegepast, wordt het berekende bedrag, onverkort het bepaalde in 2.3.1, verhoogd met:	€ 1.692

2.10.3	Indien de aanvraag tot het verlenen van een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in subonderdeel 2.3.1.1.1 (bouwactiviteit), waarvoor een bouwveiligheidsplan als bedoeld in artikel 2.7 lid a van de Ministeriële regeling omgevingsrecht door de aanvrager ingediend moet worden, wordt het berekende bedrag, onverkort het bepaalde in 2.3.1, verhoogd met:	€ 217
2.10.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het wijzigen van de tenaamstelling van een verleende vergunning of ontheffing als bedoeld in titel 2 van deze tarieventabel	€ 138,00
2.10.5	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een andere, in deze titel niet benoemde beschikking:	€ 177,00

Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn		
Hoofdstuk 1 Drank- en Horecawet		
3.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van:	
3.1.1	een vergunning op grond van artikel 3, van de Drank- en Horecawet	
3.1.1.1	voor de exploitatie van een horecabedrijf	€ 332,00
3.1.1.2	voor de exploitatie van een slijtersbedrijf	€ 323,00
3.1.2	een ontheffing van de sluitingstijd als bedoeld in artikel 2:29 vijfde lid, van het in 2:29, vierde lid van de Algemene Plaatselijke Verordening genoemde tijdstip, ten behoeve van de in artikel 2:27, eerste lid van de Algemene Plaatselijke Verordening genoemde inrichtingen	€ 202,00
3.1.3	een vergunning ingevolge artikel 3, juncto artikel 4 van de Drank- en Horecawet	€ 323,00
3.1.4	een melding als bedoeld in artikel 30 van de Drank- en Horecawet, dan wel naar aanleiding van een wijziging van een leidinggevende	€ 161,00
3.1.5	een verlof op grond van artikel 4.2 van de Drank- en Horecaverordening (verstrekken van alcoholvrije dranken voor gebruik ter plaatse in een besloten ruimte anders dan om niet)	€ 161,00
3.1.6	een ontheffing als bedoeld in artikel 35 van de Drank- en Horecawet voor een ondernemer in het bezit van een vergunning zoals bedoeld in 3.1.1	€ 80,00
3.1.7	een wijziging van een verlof op grond van artikel 4.1 van de Drank- en Horecaverordening	€ 121,00
3.1.7.1	een terrasvergunning	€ 161,00
3.1.8	Indien een aanvraag niet ontvankelijk is en aanvullende stukken moeten worden opgevraagd dan worden de leges voor desbetreffende vergunning verhoogd met:	€ 170,00
Hoofdstuk 2 Evenementen		
3.2.1	Het tarief bedraagt behoudens het bepaalde in 3.2.2 voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot:	

3.2.1.1	het verlenen van een vergunning voor een evenement Categorie A als bedoeld in artikel 2:24, lid 3 van de Algemene Plaatselijke Verordening	€ 67,00
3.2.1.2	het verlenen van een vergunning voor meerdaags evenement Categorie A als bedoeld in artikel 2:24, lid 3 van de Algemene Plaatselijke Verordening	€ 107,00
3.2.1.3	het verlenen van een vergunning voor een evenement Categorie B als bedoeld in artikel 2:24, lid 3 van de Algemene Plaatselijke Verordening	€ 200,00
3.2.1.4	het verlenen van een vergunning voor meerdaags evenement Categorie B als bedoeld in artikel 2:24, lid 3 van de Algemene Plaatselijke Verordening	€ 250,00
3.2.1.5	het verlenen van een vergunning voor een evenement Categorie C als bedoeld in artikel 2:24, lid 3 van de Algemene Plaatselijke Verordening	€ 300,00
3.2.1.6	het verlenen van een vergunning voor meerdaags evenement Categorie C als bedoeld in artikel 2:24, lid 3 van de Algemene Plaatselijke Verordening	€ 380,00
Hoofdstuk 3 Prostitutiebedrijven		
3.3	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
3.3.1	als bedoeld in artikel 3.4 lid 1 van de Algemene Plaatselijke Verordening	€ 973,00
3.3.2	als bedoeld in artikel 2.1. van de nadere regels seksinrichtingen en escortbedrijven wordt het in onderdeel 3.3.1. genoemde legesbedrag verhoogd met:	
3.3.2.1	bij een inrichting met 1 tot 5 werkkamers	€ 577,00
3.3.2.2	bij een inrichting met 5 tot 10 werkkamers	€ 1.101,00
3.3.2.3	bij een inrichting met 10 of meer werkkamers	€ 1.631,00
Hoofdstuk 5 Standplaatsen		
3.5	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag	
3.5.1	voor het verkrijgen van een vergunning voor een standplaats van één tot maximaal 5 dagen per kalenderjaar als bedoeld in artikel 5:18 van	€ 150,00

	de Algemene plaatselijke verordening	
3.5.2	voor het verkrijgen van een vergunning voor een standplaats van vijf dagen of meer per kalenderjaar als bedoeld in artikel 5:18 van de Algemene plaatselijke verordening	€ 200,00
Hoofdstuk 6 Winkeltijden		
3.6	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
3.6.1	tot het verlenen van een ontheffing in het kader van de Winkeltijdenwet	€ 161,40
3.6.2	tot het wijzigen van een in subonderdeel 1.15.1.1 bedoelde ontheffing	€ 81,20
Hoofdstuk 7 Kinderopvang		
3.7	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag om registratie in het Landelijk Register Kinderopvang (LRK):	
3.7.1	voor een gastouder	€ 325,00
3.7.2	voor een gastouderbureau, kinderdagverblijf of buitenschoolse opvang	€ 1.460,00
Hoofdstuk 8 In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking		
3.8	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van een andere, in deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	€ 81,00
3.9	Toepassing coördinatieregeling op grond van afdeling 3.5 Awb	
	Indien de coördinatieregeling wordt toegepast waarbij meerdere vergunningen of ontheffingen uit titel 1 en 3 van deze verordening gelijktijdig en in samenhang worden aangevraagd, dan wordt een korting toegepast op de som van de afzonderlijk verschuldigde leges van:	34%

Behorende bij het raadsbesluit van 6 november 2018.

De griffier van de gemeente Hengelo,

Verordening marktgeld 2019

De raad der gemeente Hengelo;
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 25 september 2018;
gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdelen a en b, van de Gemeentewet;
besluit:
vast te stellen de volgende **Verordening op de heffing en de invordering van marktgeld 2019**
(**Verordening marktgeld 2019**)

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

- a. markt: de warenmarkt, die op de daartoe aangewezen plaats, dag en tijd wordt gehouden;
- b. standplaats: de op en voor de duur van de markt door het college van burgemeester en wethouders aangewezen ruimte voor het uitoefenen van de markthandel;
- c. vaste plaats: een standplaats, die tot wederopzegging beschikbaar wordt gesteld aan de vergunninghouder;
- d. dagplaats: een standplaats, die per dag ter beschikking wordt gesteld;
- e. vergunninghouder: een ieder aan wie door het college van burgemeester en wethouders is toegestaan om gedurende een marktdag een vaste standplaats in te nemen;
- f. maand: kalendermaand;
- g. week: periode van zeven achtereenvolgende dagen beginnende met de maandag;
- h. dag: de periode van 00.00 uur tot 24.00 uur waarbij een gedeelte van een dag als een hele dag wordt aangemerkt;
- i. strekkende meter tarief: het tarief voor een standplaats met een diepte van maximaal 4 strekkende meters;
- j. frontbreedte: de lengte aan de voorzijde van een standplaats, alsmede eventuele zijkant indien van toepassing;
- k. promotiegeld: het bedrag dat in rekening wordt gebracht voor promotionele activiteiten.

Artikel 2 Belastbaar feit

Onder de naam 'marktgeld' wordt een recht geheven voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een markt als bedoeld in de marktverordening gemeente Hengelo en voor het genot van de diensten die in verband daarmee worden verleend en voor het genot van door het gemeentebestuur overig verstrekte diensten.

Artikel 3 Belastingplicht

Belastingplichtig voor het gebruik van een marktplaats en voor het genot van de diensten die in verband daarmee worden verleend is degene aan wie een standplaats ter beschikking is gesteld.

Artikel 4 Maatstaf van heffing en tarief

1. Het marktgeld wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven, opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel, met inachtneming van het overige in deze verordening bepaalde.
2. Voor de berekening van het marktgeld wordt een gedeelte van een marktdag aangemerkt als een gehele marktdag.

Artikel 5 Belastingtijdvak

1. Indien voor een standplaats een vergunning wordt afgegeven, dan is het belastingtijdvak de periode waarvoor een vergunning voor een standplaats geldt, met dien verstande dat bij een vergunning voor meer dan een jaar het belastingtijdvak gelijk is aan het kalenderjaar.
2. Het marktgeld voor een dagplaats wordt per dag geheven.

Artikel 6 Wijze van heffing

Het marktgeld wordt geheven:

- a. bij wege van aanslag indien het een vaste plaats betreft;
- b. bij wege van een mondelinge dan wel gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waaronder mede wordt begrepen een nota of andere schriftuur in de overige gevallen.

Artikel 7 Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. In de gevallen als bedoeld in artikel 5, eerste lid, is het marktgeld verschuldigd bij de aanvang van het belastingtijdvak of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak aanvangt is het naar jaartarieven geheven marktgeld verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat tijdvak verschuldigde rechten als er in dat tijdvak, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak door intrekking van de vergunning eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor het naar jaartarieven geheven marktgeld voor zoveel twaalfde gedeelten van het voor dat tijdvak verschuldigde marktgeld als er in dat tijdvak, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Indien de belastingplichtige aantoonde dat hij ten gevolge van overmacht gedurende een aaneengesloten periode van tenminste 4 opeenvolgende weken de ter beschikking gestelde plaats niet heeft kunnen innemen en hij gedurende die periode de standplaats niet door een ander heeft laten innemen, wordt op zijn schriftelijk met redenen omkleed verzoek aan de in artikel 232, vierde lid, onderdeel a van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar ontheffing verleend over elke volle 4 opeenvolgende weken waarin van de vaste plaats geen gebruik kan worden gemaakt.
5. In de gevallen, anders dan die bedoeld in artikel 5, lid 1, is het marktgeld verschuldigd bij aanvang van het gebruik van de marktplaats.

Artikel 8 Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moet het marktgeld worden betaald ingeval:
 - a. bij wege van aanslag wordt geheven, binnen een maand na de dagtekening van de aanslag;
 - b. bij wege van mondelinge of schriftelijke kennisgeving wordt geheven als bedoeld in artikel 6, op het moment van het doen of uitreiken van de kennisgeving.
2. In afwijking van het eerste lid, onder a, kunnen op verzoek van belastingplichtige de aanslagen in zoveel gelijke termijnen als er na de dagtekening van het aanslagbiljet nog maanden in het kalenderjaar overblijven, met dien verstande dat het aantal termijnen ten minste twee bedraagt en maximaal 10, indien de verschuldigde bedragen door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.
3. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in het voorgaande lid gestelde termijnen.

Artikel 9 Kwijtschelding

Bij de invordering van de krachtens deze verordening geheven rechten wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 10 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van het marktgeld.

Artikel 11 Overgangsrecht

1. De 'Marktgeldverordening 2018' van 7 november 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 12, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 12, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 12 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 13 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de 'Marktgeldverordening 2019'.

*Vastgesteld door de gemeenteraad van
Hengelo in de openbare vergadering van 6 november 2018,
de griffier,
de voorzitter,*

Tarientabel bij de Verordening Marktgeld 2019

Algemeen		
1.	Alle in deze verordening opgenomen tarieven zijn inclusief omzetbelasting indien deze verschuldigd is (hoofdstuk 1.2.1 tot en met 1.4.1.4).	
2.	Maatstaf van heffing is het langs de grond gemeten aantal strekkende meters van de frontbreedte van de standplaats waarbij een gedeelte van een strekkende meter als een gehele meter wordt aangemerkt.	
Hoofdstuk 1 Standplaatsen		
1.1	Het recht voor een ter beschikking gestelde standplaats bedraagt per strekkende meter frontbreedte of gedeelte daarvan:	
1.1.1	voor een vaste plaats per jaar	€ 90,96
1.1.2	voor een dagplaats per marktdag of een gedeelte daarvan	€ 2,65
1.2	Onverminderd het bepaalde onder 1.1 bedraagt het promotiegeld:	
1.2.1	per jaar per marktdag	€ 289,08
1.2.2	voor een dagplaats per marktdag	€ 5,56
1.3	Het recht voor het gebruik van de elektriciteitsinstallatie bedraagt onverminderd het bepaalde onder 1.1 en 1.2:	
1.3.1	voor een vaste plaats per jaar met een vermogen van	
1.3.1.1	20.000 watt (rood 32)	€ 2.184,00
1.3.1.2	9.976 watt (rood 16, 3 fasen)	€ 1.183,20
1.3.1.3	3.300 watt (blauw 1)	€ 393,12
1.3.1.4	1.100 watt (blauw 2)	€ 324,48
1.4.1	voor een dagplaats per marktdag met een vermogen van	
1.4.1.1	20.000 watt (rood 32)	€ 42,00

T1.4.1.2	9.976 watt (rood 16, 3 fasen)	€ 22,75
1.4.1.3	3.300 watt (blauw 1)	€ 7,56
1.4.1.4	1.100 watt (blauw 2)	€ 6,24

Verordening onroerende-zaakbelastingen 2019

De raad van de gemeente Hengelo;

gelezen het voorstel van college van burgemeester en wethouders van 25 september 2018;

gelet op de artikelen 220 tot en met 220h van de Gemeentewet;

besluit:

vast te stellen de volgende **Verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelastingen 2019** (Verordening onroerende-zaakbelastingen 2019)

Artikel 1 Belastingplicht

1. Onder de naam "onroerende-zaakbelastingen" worden ter zake van binnen de gemeente gelegen onroerende zaken twee directe belastingen geheven:
 - a. een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak die niet in hoofdzaak tot woning dient, al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt, verder te noemen: gebruikersbelasting;
 - b. een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, verder te noemen: eigenarenbelasting.
2. Bij de gebruikersbelasting wordt:
 - a. gebruik door degene aan wie een deel van een onroerende zaak in gebruik is gegeven (verder: de gebruiker), aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven (verder: de gebruik gever); de gebruik gever is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op de gebruiker;
 - b. het ter beschikking stellen van een onroerende zaak voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die die onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld; degene die de onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie die zaak ter beschikking is gesteld.
3. Voor de eigenarenbelasting wordt als genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht aangemerkt degene die bij het begin van het kalenderjaar als zodanig in de basisregistratie kadaster is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.

Artikel 2 Belastingobject

1. Als onroerende zaak wordt aangemerkt de onroerende zaak, bedoeld in hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken.
2. Een onroerende zaak dient in hoofdzaak tot woning indien de waarde die op grond van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken is vastgesteld voor die onroerende zaak in hoofdzaak kan worden toegerekend aan delen van die onroerende zaak die dienen tot woning dan wel volledig dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 3 Maatstaf van heffing

1. De heffingsmaatstaf is de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde voor het kalenderjaar bedoeld in artikel 1.
2. Als voor een onroerende zaak geen waarde is vastgesteld op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken, wordt de heffingsmaatstaf van die onroerende zaak bepaald met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18, 20, tweede lid van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 4 Vrijstellingen

1. In afwijking in zoverre van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerking gelaten, voor zover dit niet reeds is geschied bij de bepaling van de in dat artikel bedoelde waarde, de waarde van:
 - a. voor de land- of bosbouw bedrijfsmatig geëxploiteerde cultuurgrond, daaronder mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;
 - b. glasopstanden, die bedrijfsmatig worden aangewend voor de kweek of teelt van gewassen, voor zover de ondergrond daarvan bestaat uit de in onderdeel a bedoelde grond;
 - c. onroerende zaken die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
 - d. één of meer onroerende zaken die deel uitmaken van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de voorwaarden genoemd in artikel 8 van het Rangschikkingsbesluit Natuurschoonwet 1928, met uitzondering van de daarop voorkomende gebouwde eigendommen;
 - e. natuurterreinen, waaronder mede worden verstaan duinen, heidevelden, zandverstuivingen, moerassen en plassen, die door rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid welke zich uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het behoud van natuurschoon ten doel stellen, beheerd worden;
 - f. openbare land – en waterwegen en banen voor openbaar vervoer per rail, een en ander met inbegrip van kunstwerken;
 - g. waterverdedigings – en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
 - h. werken die zijn bestemd voor de zuivering van riool – en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
 - i. werktuigen die van een onroerende zaak kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als gebouwde eigendommen zijn aan te merken;
 - j. onroerende zaken voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt voor de publieke dienst van de gemeente, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die bestemd zijn te worden gebruikt voor het geven van onderwijs;

- k. straatmeubilair, waaronder worden begrepen alle zodanig gebouwde eigendommen – niet zijnde gebouwen – welke zijn geplaatst voor het belang van het publiek, ten dienste van het verkeer of ter verfraaiing van de gemeente, zoals lichtmasten, verkeersinstallaties, standbeelden, monumenten, fontein, banken,abri's, hekken en palen;
 - l. plantsoenen, parken en waterpartijen, die bij de gemeente in beheer zijn of waarvan de gemeente het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, met uitzondering van delen van zodanige eigendommen die dienen als woning;
 - m. begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, een en ander met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
2. De vrijstelling met betrekking tot de in onderdeel j van het eerste lid bedoelde onroerende zaken voor de eigenarenbelasting geldt niet voor zover de gemeente daarvan niet het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
 3. In afwijking van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de gebruikersbelasting buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de onroerende zaak die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 5 Belastingtarieven

1. De belasting bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf.

Het percentage is voor:

a. de gebruikersbelasting	0,3246%
b. de eigenarenbelasting	
I voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen	0,1521%
II voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,4056%

2. Voor belastingbedragen tot maximaal € 10,00 vindt geen invordering plaats. Voor de toepassing van de vorige volzin wordt het totaal van op een aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen onroerende-zaakbelastingen of andere heffingen aangemerkt als één belastingbedrag.

Artikel 6 Wijze van heffing

De belastingen worden bij wege van aanslag geheven.

Artikel 7 Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk twee kalendermaanden na de op het aanslagbiljet vermelde dagtekening.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen op verzoek van de belastingplichtige de aanslagen worden betaald in zoveel gelijke termijnen als er na de dagtekening van het aanslagbiljet nog maanden in het

kalenderjaar overblijven, met dien verstande dat het aantal termijnen ten minste twee bedraagt en maximaal 10, indien aan het navolgende wordt voldaan:

- a. het totaal bedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen onroerende zaakbelastingen of andere belastingen moet minder zijn dan € 6.600,00;
- b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

De eerste termijn vervalt één maand na de dagtekening van het aanslagbiljet en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.

3. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 8 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de onroerende zaakbelastingen.

Artikel 9 Overgangsrecht

De ‘Verordening onroerende zaakbelastingen 2018’ van 7 november 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 10, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

Artikel 10 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 11 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de ‘Verordening onroerende zaakbelastingen 2019’.

Vastgesteld door de gemeenteraad van
Hengelo in de openbare vergadering van 6 november 2018,
de griffier,
de voorzitter,

Verordening parkeerbelastingen 2019

De raad van de gemeente Hengelo;

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 25 september 2018;

gelet op artikel 225 van de Gemeentewet en de Parkeerverordening Hengelo 2017;

besluit:

vast te stellen de volgende **Verordening op de heffing en de invordering van parkeerbelastingen 2019**
(Verordening parkeerbelastingen 2019)

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

- a. *RVV 1990*: het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990;
- b. *parkeren*: het gedurende een aaneengesloten periode doen of laten staan van een motorvoertuig, anders dan gedurende de tijd die nodig is voor en gebruikt wordt tot het onmiddellijk in- of uitstappen van personen dan wel het onmiddellijk laden of lossen van goederen, op binnen de gemeente gelegen voor het openbaar verkeer openstaande terreinen of weggedeelten, waarop dit doen of laten staan niet ingevolge een wettelijk voorschrift is verboden;
- c. *motorvoertuigen*: hetgeen daaronder wordt verstaan in het RVV 1990 met inbegrip van brommobielen, zoals bedoeld in artikel 1 onder ia van het RVV 1990;
- d. *houder*: degene op wiens naam het motorrijtuig ten tijde van het parkeren in het kentekenregister, bedoeld in de Wegenverkeerswet 1994, was ingeschreven;
- e. *parkeerapparatuur*: parkeerautomaten met inbegrip van verzamelparkeermeters, centrale computer, camera's en hetgeen naar maatschappelijke opvatting overigens onder parkeerapparatuur wordt verstaan;
- f. *parkeerapparatuurplaats*: een parkeerplaats waarvoor parkeerbelasting wordt geheven door middel van parkeerapparatuur;
- g. *centrale computer*: computer van het bedrijf waarmee de gemeente Hengelo een overeenkomst heeft gesloten, bestemd voor de registratie van parkeerbewegingen in het kader van het verlenen van diensten op het gebied van betaald parkeren met gebruik van een telefoon of parkeren in parkeergarages;
- h. *autodate*: het herhaald en opeenvolgend gezamenlijk gebruik van motorvoertuigen op grond van een overeenkomst tussen natuurlijke personen en een aanbieder of tussen natuurlijke personen uit meer dan één huishouden;
- i. *autodateplaats*: een parkeerplaats aangewezen voor een motorvoertuig bestemd voor autodate;
- j. *belanghebbendenplaats*: een parkeerplaats die is aangeduid met bord E9 uit bijlage 1 van het RVV 1990, of gelegen is binnen een zone aangeduid met bord E9 uit bijlage 1 van het RVV 1990 met het opschrift zone, voor zover deze plaats niet is uitgezonderd;
- k. *vergunning*: een door het college verleende vergunning, krachtens welke het is toegestaan een motorvoertuig te parkeren op daartoe aangewezen parkeerapparatuur- of belanghebbendenplaatsen;
- l. *vergunninghouder*: de natuurlijke persoon of rechtspersoon aan wie een vergunning is verleend;

- m. *marktvoertuig*: een motorvoertuig dat meer dan 6 meter lang is en hoger dan 2,4 meter;
- n. *bewonersvergunning*: een vergunning als bedoeld in artikel 3, lid 3, onderdeel a van de Parkeerverordening 2017;
- o. *bedrijfsvergunning*: een vergunning als bedoeld in artikel 3, lid 3, onderdeel b van de Parkeerverordening 2017;
- p. *autodate-vergunning*: een vergunning als bedoeld in artikel 3, lid 3, onderdeel c van de Parkeerverordening 2017;
- q. *marktvoertuigvergunning*: een vergunning als bedoeld in artikel 3, lid 3, onderdeel d van de Parkeerverordening 2017;
- r. *bezoekersvergunning*: een vergunning als bedoeld in artikel 3, lid 3, onderdeel e van de Parkeerverordening 2017;
- s. *algemene vergunning*: een vergunning als bedoeld in artikel 3, lid 3, onderdeel f van de Parkeerverordening 2017;
- t. *E-laad vergunning*: een vergunning als bedoeld in artikel 3, lid 3, onderdeel g van de Parkeerverordening 2017.

Artikel 2 Belastbaar feit

Onder de naam ‘parkeerbelastingen’ worden de volgende belastingen geheven:

- a. een belasting ter zake van het parkeren van een voertuig op een bij, dan wel krachtens deze verordening in de daarin aangewezen gevallen door het college van burgemeester en wethouders te bepalen plaats, tijdstip en wijze;
- b. een belasting ter zake van een van gemeentewege verleende vergunning voor het parkeren van een voertuig op de in die vergunning aangegeven plaats en wijze.

Artikel 3 Belastingplicht

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt geheven van degene die het voertuig heeft geparkeerd.
2. Als degene die het voertuig heeft geparkeerd wordt mede aangemerkt:
 - a. degene die de belasting voldoet, dan wel te kennen geeft of heeft gegeven de belasting te willen voldoen;
 - b. zolang geen voldoening van de belasting genoemd in artikel 2, onderdeel a, heeft plaatsgevonden: de houder van het voertuig, met dien verstande dat:
 - i. als een voor ten hoogste drie maanden aangegane huurovereenkomst wordt overgelegd waaruit blijkt wie ten tijde van het parkeren ingevolge deze overeenkomst de huurder van het voertuig was, niet de houder maar de huurder wordt aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd;
 - ii. als blijkt dat een ander in het kentekenregister had moeten staan ingeschreven, die ander wordt aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd.
3. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt niet geheven van degene die op de voet van het tweede lid, onderdeel b, als degene die het voertuig heeft geparkeerd wordt aangemerkt, indien deze aannemelijk maakt dat ten tijde van het parkeren een ander tegen zijn wil van het voertuig gebruik heeft gemaakt en dat hij dit gebruik redelijkerwijs niet heeft kunnen voorkomen.

4. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, wordt geheven van degene die de vergunning heeft aangevraagd.

Artikel 4 Vrijstellingen

De parkeerbelastingen worden niet geheven ter zake van het parkeren van:

- a. een mobiele onderzoeksunit die wordt gebruikt voor het doen van bevolkingsonderzoek als bedoeld in artikel 1, onder c, van de Wet op het bevolkingsonderzoek, voor welk onderzoek op grond van die wet vergunning is verleend, gedurende dat gebruik;
- b. motorvoertuigen waarin een geldige gehandicaptenparkeerkaart vanaf de buitenkant van het voertuig duidelijk zichtbaar is, met uitzondering van de parkeerplaatsen genoemd onder 1.3 van de bij deze verordening behorende tarieventabel.

Artikel 5 Maatstaf van heffing, belastingtarief en belastingtijdvak

De maatstaf van heffing, het belastingtarief en het belastingtijdvak zijn vermeld in de bij deze verordening behorende en daarvan deel uitmakende tarieventabel.

Artikel 6 Wijze van heffing

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt geheven bij wege van voldoening op aangifte. Als voldoening op aangifte wordt aangemerkt het bij de aanvang van het parkeren in werking stellen van de parkeerapparatuur op de daartoe bestemde wijze en met inachtneming van de door het college van burgemeester en wethouders gestelde voorschriften.
2. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, wordt geheven bij wege van voldoening op aangifte.

Artikel 7 Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, is verschuldigd bij de aanvang van het parkeren, tenzij het bij de aanvang van het parkeren in werking stellen van de parkeerapparatuur geschiedt via een telefoon, camera of het internet inloggen op de centrale computer.
2. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, is verschuldigd op het tijdstip waarop de vergunning wordt verleend.
3. Indien een vergunning als bedoeld in lid 2 in de loop van het jaar wordt ingetrokken, wordt naar evenredigheid restitutie van het parkeergeld verleend over het aantal maanden waarin van de vergunning geen gebruik meer wordt gemaakt, met dien verstande dat de restitutie niet wordt verleend indien het bedrag daarvan minder dan € 20,- bedraagt.

Artikel 8 Termijnen van betaling

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, moet overeenkomstig de aangifte worden betaald bij de aanvang van het parkeren.

2. In afwijking van het bepaalde in het vorige lid moet de belasting overeenkomstig de aangifte worden betaald binnen een maand na het einde van het parkeren, indien het bij de aanvang van het parkeren in werking stellen van de parkeerapparatuur geschiedt door het via een telefoon of internet inloggen op de centrale computer.
3. In afwijking van het bepaalde in lid 1 en 2 moet de belasting worden betaald na afloop van het parkeren, indien de belastingplicht is begonnen door het in werking stellen van de parkeer-apparatuur via de camera en is ingelogd op de centrale computer.
4. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, moet overeenkomstig de aangifte worden betaald op het tijdstip waarop de vergunning wordt verleend.
5. Een naheffingsaanslag moet terstond worden betaald.

Artikel 9 Bevoegdheid tot aanwijzing parkeerplaatsen

De aanwijzing van de plaats waar, het tijdstip en de wijze waarop tegen betaling van de belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, mag worden geparkeerd geschiedt in alle gevallen door het college van burgemeester en wethouders bij openbaar te maken besluit.

Artikel 10 Bevoegdheid tot gebruik wielklem en wegsleepregeling

Niet van toepassing

Artikel 11 Kosten

De kosten van de naheffingsaanslag ter zake van de belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, bedragen € 62,70.

Artikel 12 Kwijtschelding

Bij de invordering van deze belasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 13 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de parkeerbelastingen.

Artikel 14 Overgangsrecht

1. De 'Verordening Parkeerbelasting 2018' van 7 november 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 15, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 15, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden

voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 15 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 16 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de 'Verordening Parkeerbelastingen 2019'.

*Vastgesteld door de gemeenteraad van
Hengelo in de openbare vergadering van 6 november 2018,
de griffier,
de voorzitter,*

Tarieventabel behorende bij de Verordening parkeerbelastingen 2019 geldend met ingang van 1 januari 2019

I. Plaats

Voor de toepassing van deze tarieventabel wordt uitgegaan van de hierna omschreven gebieden.

Voor het parkeren als bedoeld in artikel 2 geldt als:

Vergunning gebied	Deelgebied	Straatnamen
1		Burgemeester Jansenplein, Kloosterhof, Langestraat, Bij de Toren, Beursstraat en de langparkeerplaatsen aan de Enschedesestraat, Oldenzaalsestraat, Deldenerstraat (tussen de Oldenzaalsestraat en de Tuindorpstraat), Marskant, Marssteeg, Willemstraat (tussen de Marskant en Beekstraat), Brugstraat (tussen de Marskant en Beekstraat), Spoorstraat, Industrieplein, Parallelweg L.S., Gieskestraat, Trijpstraat, Veloursstraat, Wolter ten Catestraat, Prins Bernardplantsoen, B.P. Hofstedestraat, Bataafse Kamp, parkeerterrein Enschedesestraat, Drienerstraat, Smutsstraat, De Wetstraat, Bornsestraat (tussen de Oldenzaalsestraat en de Beukweg), Tuindorpstraat (tussen het spoor en de Deldenerstraat), Dorpsmatenstraat (tussen de Marskant en de Prinses Beatrixstraat), Prinses Beatrixstraat, parkeerterrein Marskant, parkeerterrein Eikstraat, Sherwood Rangers, Bevrijderslaantje, Heemafstraat
2	a	Parkeerterrein Drienerstraat
	b	Parkeerterrein hoek Enschedesestraat/Wolter ten Catestraat
3	a	Parkeerterrein Mitchamplein
	b	Parkeerterrein Ir. M. Schefferlaan
	c	Parkeerterrein Wolter ten Catestraat
	d	Parkeerterrein Sherwood Rangers
4		Willem van Otterloostraat, oneven nummers: 1 tot en met 11, parkeerterrein Molenborg (Oude Molenweg)
5	a	Coldstream
	b	Willem de Clerqstraat, Nachtegaalspad
	c	Sumatrastraat
6		Parkeergarage B.P. Hofstedestraat

II Tarieven

Artikel 1

Het tarief voor het parkeren bij parkeerapparatuur als bedoeld in artikel 2, onderdeel a van de verordening bedraagt:

1.1	Op Shop & Go parkeerplaatsen (met een maximale parkeertijd van 30 minuten)	€ 0,00
1.2	op alle andere parkeerplaatsen in gebied 1 (met uitzondering van de plaatsen genoemd onder 1.4), 2, 3, en 5 met de maximale parkeertijd van 3 uur	
1.2.1	per periode van 60 minuten	€ 1,90
	dan wel per periode van 3 minuten of gedeelte daarvan	€ 0,10
1.3	in gebied 1 de 2 parkeerplaatsen voor de Rabobank aan de Marskant met de maximale parkeertijd van 30 minuten, voor de periode van 30 minuten	€ 0,90
1.3.1	dan wel per periode van 5 minuten of gedeelte daarvan	€ 0,10
1.4	In gebied 1 de parkeerplaatsen Kiss & Ride aan het Industrieplein met een maximale parkeertijd van 60 minuten	€ 1,90
1.4.1	dan wel per periode van 3 minuten of gedeelte daarvan	€ 0,10
1.5	op alle parkeerplaatsen in gebied 6 met een onbeperkte parkeertijd per periode van 60 minuten	€ 1,90
1.5.1	dan wel per periode van 3 minuten of gedeelte daarvan	€ 0,10
1.6	In gebied 6 in de parkeergarage aan de BP Hofstedestraat, waarvoor geen maximale parkeertijd geldt, is het tarief per dag maximaal	€ 9,90
1.7	In afwijking van het bepaalde in 1.6 is het tarief tussen 18.00 en 04.59 van de daarop volgende dag maximaal	€ 3,00
1.8	In afwijking van het bepaalde in 1.6 en 1.7 is het tarief voor een evenementen dagkaart met een minimum afname van 50 kaarten per evenement	€ 5,00

1.9	In de gebieden 2 en 3 op de parkeerterreinen Drienerstraat, Enschedesestraat, Ir. M. Schefferlaan, Mitchamplein, Wolter ten Catestraat en Sherwood Rangers waarvoor een maximale parkeertijd van 24 uur geldt, is het tarief per dag maximaal	€ 7,60
1.10	Voor het parkeren van voertuigen als bedoeld in artikel 2, onderdeel a, op alle, met uitzondering van de plaatsen genoemd in 1.4 binnen het gefiscaliseerd gebied gelegen parkeerplaatsen, kan met een vanaf de buitenkant van het voertuig duidelijk zichtbaar aangebrachte geldige gehandicapten parkeerkaart geparkeerd worden tegen een tarief van	€ 0,00

Artikel 2 (bewonersvergunning)

Het tarief voor een parkeervergunning als bedoeld in artikel 2, onderdeel b, van de verordening bedraagt:

2.1	Voor plaatsen gelegen in gebied 1, 2, 3, en 6 die als zodanig worden aangeduid door bord E9 uit bijlage I van het RVV 1990 en BW111. (borden betaald parkeren)	
2.1.1	per jaar	€ 136,80
2.1.2	per maand of gedeelte daarvan	€ 11,40
2.2	voor plaatsen gelegen in deelgebied 5 a, b en c die als zodanig worden aangeduid door bord E9 uit bijlage I van het RVV 1990 en BW111. (borden betaald parkeren)	
2.2.1	per jaar (voor de eerste auto)	€ 69,60
2.2.2	per maand of gedeelte daarvan	€ 5,80
2.2.3	per jaar (voor de tweede en volgende auto)	€ 136,80
2.2.4	per maand of gedeelte daarvan	€ 11,40
2.3	Voor plaatsen gelegen in gebied 4, die als zodanig worden aangeduid door bord E9 uit bijlage I van het RVV 1990 en BW111.(borden betaald parkeren)	
2.3.1	per kalenderjaar	€ 36,20

Artikel 3 (bezoekersvergunning)

Het tarief voor een vergunning als bedoeld in artikel 2, onderdeel b, van de verordening bedraagt:

3.1	voor plaatsen gelegen in gebied 5 die als zodanig worden aangeduid door bord E9 uit bijlage I van het RVV 1990 en BW111. (borden betaald parkeren)	
3.1.1	per vergunning, met een maximum van 2 vergunningen per adres.	€ 36,20

Artikel 4 (algemene vergunning)

Het tarief voor een vergunning als bedoeld in artikel 2, onderdeel b, van de verordening bedraagt:

4.1	voor plaatsen gelegen in gebied 3 en 5 die als zodanig worden aangeduid door bord E9 uit bijlage I van het RVV 1990 en BW111. (borden betaald parkeren)	
4.1.1	per jaar	€ 150,00
4.1.2	per maand of gedeelte daarvan	€ 12,50
4.2	voor plaatsen gelegen in gebied 1, 2, 3, en 6 die als zodanig worden aangeduid door bord E9 uit bijlage I van het RVV 1990 en BW111. (borden betaald parkeren)	
4.2.1	per maand of gedeelte daarvan	€ 62,60
4.3	voor plaatsen gelegen in gebied 6, per dag in de week, die als zodanig worden aangeduid door bord E9 uit bijlage I van het RVV 1990 en BW111. (borden betaald parkeren)	
4.3.1	per jaar of een gedeelte daarvan	€ 126,00
4.3.2	per maand of gedeelte daarvan	€ 10,50

Artikel 5 (marktvoertuig-vergunning)

Het tarief voor een vergunning als bedoeld in artikel 2, onderdeel b, van de verordening bedraagt:

5.1	voor een vergunning voor het parkeren van marktvoertuigen op een daartoe bijzonder ingericht parkeerterrein voor 1 dag per week, per jaar of	€ 115,20

	gedeelte daarvan	
5.1.1	per maand of gedeelte daarvan	€ 9,60
5.2	Voor een vergunning voor het parkeren van marktvoertuigen op een daartoe bijzonder ingericht parkeerterrein voor 2 dagen per week, per jaar of gedeelte daarvan	€ 229,20
5.2.1	per maand of gedeelte daarvan	€ 19,10

Artikel 6 (bedrijfsvergunning)

Het tarief voor een vergunning als bedoeld in artikel 2, onderdeel b, van de verordening bedraagt:

6.1	voor plaatsen gelegen in gebied 5 die als zodanig worden aangeduid door bord E9 uit bijlage I van het RVV 1990 en BW111. (borden betaald parkeren)	
6.1.1	per jaar	€ 158,40
6.1.2	per maand of gedeelte daarvan	€ 13,20

Artikel 7 (e-laad vergunning)

Het tarief voor een vergunning als bedoeld in artikel 2, onderdeel b, van de verordening bedraagt:

7.1	voor plaatsen gelegen in gebied 1 t/m 5 die als zodanig worden aangeduid door bord E9 uit bijlage I van het RVV 1990 en BW111 (borden betaald parkeren) en E1003.	
7.1.1	per jaar	€ 20,30

Behorende bij raadsbesluit van 6 november 2018,

De griffier,

Verordening precariobelasting 2019

De raad van de gemeente Hengelo;
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 25 september 2018;
gelet op artikel 228 van de Gemeentewet;
besluit:
vast te stellen de volgende **Verordening op de heffing en de invordering van precariobelasting 2019**
(Verordening precariobelasting 2019)

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

- a. dag: een periode van 24 uren, aanvangende te 00.00 uur;
- b. week: een periode van zeven achtereenvolgende dagen;
- c. maand: een kalendermaand;
- d. kwartaal: periode van drie achtereenvolgende maanden in één jaar, niet vallende in het zomerseizoen;
- e. jaar: een kalenderjaar;
- f. automaten: toestellen die in werking treden bij inwerping van munt, c.q. munten;
- g. vergunning: een door het gemeentebestuur verleende en in een gemeentelijke registratie opgenomen toestemming op grond waarvan een persoon een of meer voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond mag hebben;
- h. terras: een gelegenheid waar eet- en drinkwaren voor gebruik ter plaatse worden verstrekt;
- i. tappunt: een bar, carrousel of vergelijkbaar object voor het schenken en verkopen van dranken. Voor het gebruik van een tappunt op gemeentegrond, buiten een vergund terras of evenemententerras, moet een vergunning zijn afgegeven;
- j. voorwerpen op een terras: banken, tafeltjes, stoelen, windschermen, parasols, bloemen- en plantenbakken en andere voorwerpen ter aankleding van een terras;
- k. onroerende zaak: een onroerende zaak, als bedoeld in artikel 16 van de Wet waardering onroerende zaken;
- l. luifel: uitstek, overstek; uitbouw aan de gevel, afdak. Onder luifel worden mede begrepen luifeldak (= dak, buiten een gebouw aan een der muren bevestigd en verder niet ondersteund) en luifelcordonband (= gevelversiering)";
- m. overbouwing: gebouwde overkapping welke niet noodzakelijk aan een onroerende zaak is bevestigd;
- n. vestiging: een onroerende zaak die als bedrijf wordt gebruikt;
- o. standplaats: het vanaf een vaste plaats op een openbare en in de openlucht gelegen plaats te koop aanbieden, verkopen of afleveren van goederen dan wel diensten aan te bieden, gebruikmakend van fysieke middelen, zoals een kraam, een wagen of een tafel.

Artikel 2 Belastbaar feit

Onder de naam precariobelasting wordt een directe belasting geheven ter zake van het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond, bedoeld of genoemd in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel.

Artikel 3 Belastingplicht

1. De precariobelasting wordt geheven van degene die het voorwerp of de voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond heeft, dan wel van degene ten behoeve van wie dat voorwerp of die voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond aanwezig zijn.
2. In afwijking in zoverre van het eerste lid wordt, indien de gemeente een vergunning heeft verleend voor het hebben van het voorwerp of de voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond, degene aan wie de vergunning is verleend of diens rechtsopvolger aangemerkt als degene bedoeld in het eerste lid, tenzij blijkt dat hij niet het voorwerp of de voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond heeft.
3. Behoudens het bepaalde in het eerste en tweede lid van dit artikel wordt de precariobelasting voor automaten geheven van de feitelijk gebruiker van de onroerende zaak waaraan de voorwerpen zijn bevestigd.

Artikel 4 Vrijstellingen

De precariobelasting wordt niet geheven ter zake van het hebben van:

- a. voorwerpen, indien de gemeente ter zake van het gebruik van de voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond waarop het voorwerp of de voorwerpen zich bevinden een recht heft op grond van artikel 229, eerste lid, onderdeel a, van de Gemeentewet, dan wel een privaatrechtelijke vergoeding is overeengekomen;
- b. voorwerpen, waarvan de gemeente genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is, met uitzondering van voorwerpen die in gebruik zijn bij een derde;
- c. voorwerpen, welke ingevolge een wettelijk voorschrift, een overeenkomst, concessie of anderszins rechtens moeten worden gedoogd;
- d. voorwerpen, welke uitsluitend voorzien in een algemeen belang dan wel worden gebezigd voor activiteiten met een politiek, godsdienstig, sociaal of weldadig doel en welke niet worden geëxploiteerd tegen betaling;
- e. deuren, welke krachtens een wettelijk voorschrift naar buiten moeten openslaan;
- f. afvoerbuizen van hemelwater, welke aan een gebouw zijn aangebracht en niet meer dan 0,15 meter buiten de gevel uitsteken
- g. buizen in de grond, tot lozing van fecaliën, huishoud- of hemelwater;
- h. voorwerpen op de openbare weg met kleinschalige niet commerciële buurtactiviteiten;
- i. wegwijzers en verkeersaanwijzingen van de Koninklijke Nederlandse Toeristenbond ANWB en van andere overeenkomstige instellingen;
- j. niet als reclamevoorwerpen aan te merken bloemen- of plantenbakken.
- k. borden – plat tegen de gevel bevestigd – die geen grotere frontoppervlakte hebben dan 0,30 m², waarbij de langste zijde niet uitgaat boven 1 strekkende meter en welke de naam en verdere

bijzonderheden vermelden van beroep of bedrijf van de persoon of onderneming, welke in de onroerende zaak, waartegen die borden zijn aangebracht, woont, is gevestigd of waar het beroep of bedrijf wordt uitgeoefend;

- l. borden tot verhuur of verkoop van onroerende zaken, in het geval deze borden aan de te verhuren of te verkopen onroerende zaken zijn bevestigd;
- m. brievenbussen;
- n. een mobiele onderzoeksunit die wordt gebruikt voor het doen van bevolkingsonderzoek als bedoeld in artikel 1, onder c, van de Wet op het bevolkingsonderzoek, voor welk onderzoek op grond van die wet vergunning is verleend.

Artikel 5 Maatstaf van heffing en belastingtarief

De precariobelasting wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel, met inachtneming van het overigens in deze verordening bepaalde.

Artikel 6 Berekening van de precariobelasting

- 1. Voor de berekening van de precariobelasting wordt met betrekking tot een in de tarieventabel genoemde lengte- of oppervlaktemaat een gedeelte daarvan als een volle eenheid aangemerkt.
- 2. Indien een tarief per oppervlakte is vastgesteld, wordt de precariobelasting berekend naar de oppervlakte van de horizontale projectie van de voorwerpen, tenzij anders is bepaald.
- 3. De oppervlakte van andere dan rechthoekige voorwerpen wordt gesteld op het product van de twee aangrenzende zijden van een om het voorwerp geplaatste denkbeeldige rechthoek.
- 4. Indien de gemeente een vergunning heeft verleend voor het hebben van het voorwerp of de voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond, wordt voor de berekening van de precariobelasting aangesloten bij de geldigheidsduur van die vergunning, tenzij blijkt dat het belastbaar feit zich gedurende een kortere periode heeft voorgedaan. In dat geval bestaat aanspraak op ontheffing, waarbij het vijfde lid van overeenkomstige toepassing is.
- 5. Indien in de tarieventabel voor een voorwerp tarieven voor verschillende tijdseenheden zijn opgenomen, wordt de precariobelasting berekend op de voor de belastingplichtige meest voordelige wijze.
- 6. In afwijking van het bepaalde in artikel 1 wordt voor de berekening van de precariobelasting:
 - a. indien in de tarieventabel voor een voorwerp wel een weektarief, maar geen dagtarief is opgenomen, een gedeelte van een week gelijkgesteld met een week;
 - b. indien in de tarieventabel voor een voorwerp wel een maandtarief, maar geen dag- of weektarief is opgenomen, een gedeelte van een maand gelijkgesteld met een maand.
- 7. Indien in de tarieventabel voor een voorwerp een dagtarief, weektarief of maandtarief is opgenomen en het belastingtijdvak een langere periode dan een dag, onderscheidenlijk een week of een maand omvat, gelden deze tarieven per dag, onderscheidenlijk week of maand van het belastingtijdvak.

Artikel 7 Belastingtijdvak

- 1. In de gevallen waarin de gemeente een vergunning heeft verleend voor het hebben van het voorwerp of de voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond, is het belastingtijdvak de periode waarvoor de vergunning is verleend, met dien verstande dat bij een

kalenderjaar–overschrijdende geldigheidsduur van de vergunning het belastingtijdvak gelijk is aan het kalenderjaar.

2. In andere dan de in het eerste lid bedoelde gevallen, is het belastingtijdvak de aaneengesloten periode gedurende welke het belastbaar feit zich voordoet of heeft voorgedaan.

Artikel 8 Wijze van heffing

1. De precariobelasting wordt bij wege van aanslag geheven.
2. In afwijking van het eerste lid wordt de voor een dag verschuldigde precariobelasting geheven door middel van een mondelinge kennisgeving, dan wel gedagtekende schriftelijke kennisgeving waarop het gevorderde bedrag is vermeld. Het gevorderde bedrag wordt mondeling, dan wel door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving aan de belastingschuldige bekendgemaakt.

Artikel 9 Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De naar jaartarieven geheven precariobelasting is verschuldigd bij de aanvang van het belastingtijdvak of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. In de gevallen bedoeld in artikel 7, tweede lid, is de precariobelasting verschuldigd bij het einde van het belastingtijdvak.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak aanvangt is de naar de jaartarieven geheven precariobelasting verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat tijdvak verschuldigde belasting als er in dat tijdvak, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingtijdvak eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor de naar jaartarieven geheven precariobelasting voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat tijdvak verschuldigde precariobelasting als er in dat tijdvak, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

Artikel 10 Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moet een aanslag worden betaald ingeval:
 - a. bij wege van aanslag wordt geheven, binnen een maand na de dagtekening van de aanslag. Dit geldt ook in geval het totaalbedrag van de op één aanslag verschuldigde bedrag door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kan worden afgeschreven.
 - b. bij wege van mondelinge of schriftelijke kennisgeving wordt geheven als bedoeld in artikel 8, op het moment van het doen of uitreiken van de kennisgeving.
2. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in het voorgaande lid gestelde termijnen.

Artikel 11 Kwijtschelding

Bij de invordering van de precariobelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 12 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de precariobelasting.

Artikel 13 Overgangsrecht

1. De Verordening Precariobelasting 2018 van 7 november 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 14, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 14, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 14 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 15 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de Verordening Precariobelasting 2019.

Vastgesteld door de gemeenteraad van

Hengelo in de openbare vergadering van 6 november 2018,

de griffier,

de voorzitter,

Tarieventabel 2019		
behorende bij de 'Verordening precariobelasting 2019'.		
Hoofdstuk 1 Algemeen		
1.1	Het tarief bedraagt voor het uitstallen van al dan niet ten verkoop aangeboden zaken op een grondoppervlakte boven het aantal van 6 m2	
1.1.1.	per m2, per week	€ 2,12
1.1.2	per m2, per maand	€ 6,80
1.1.3	per m2, per jaar	€ 81,60
Hoofdstuk 2 Bouwmaterialen en dergelijke		
2.1	Het tarief bedraagt voor het hebben van steigerwerken, stortkokers of bouwketen, daaronder begrepen zaken en materialen in verband met genoemde voorwerpen:	
2.1.1	per m2, per dag	€ 0,31
2.1.2	per m2, per week	€ 2,12
2.1.3	per m2, per maand	€ 6,80
2.1.4	per m2, per jaar	€ 81,60
Hoofdstuk 3 Installaties voor het al dan niet automatisch aftappen van motorbrandstoffen, olie en gas		
3.1	Het tarief bedraagt voor het hebben van:	
3.1.1	en al dan niet automatische aftapinrichting voor benzine, olie, gas en dergelijke	€ 453,12
3.1.2	een tank voor opslag van benzine, olie, gas en dergelijke, met eventueel daarbij behorende leidingen en vulput, evenwel met uitzondering van die genoemd in onderdeel 3.1.3	€ 453,12
3.1.3	een bovengrondse tank voor opslag van benzine, olie, gas en dergelijke	€ 226,56
3.1.4	een vulput voor benzine, olie, gas en dergelijke voor zover niet behorende tot onderdeel 3.1.2	€ 56,64
3.1.5	een pompperron, behorende bij een aftapinrichting	€ 113,28

3.1.6	een bedieningshuis bij een aftapinrichting	€ 453,12
3.1.7	een luifel, in de onmiddellijke nabijheid van een installatie voor het al dat niet automatisch aftappen van motorbrandstoffen, olie en gas, per m2 horizontale oppervlakte, per jaar	€ 40,80
Hoofdstuk 4 Standplaatsen		
4.1	Het tarief bedraagt voor het hebben van een standplaats per jaar:	
4.1.1	voor een maandag, dinsdag of woensdag	€ 604,00
4.1.2	voor een donderdag, vrijdag, zaterdag of zondag	€ 904,00
4.2	Het tarief bedraagt voor het hebben van een standplaats per dag	€ 56,20
4.2.1	voor elke volgende maandag, dinsdag of woensdag	€ 19,70
4.2.2	voor elke volgende donderdag, vrijdag, zaterdag of zondag	€ 29,30
Hoofdstuk 5 Automaten		
5.1	Het tarief bedraagt voor het hebben van een automatisch verkoop-, weeg-, speel- of ander toestel, per jaar:	
5.1.1	indien bevestigd aan een gevel per toestel	€ 20,40
5.1.2	indien geplaatst op openbare gemeentegrond per 0,5 m2 ingenomen grondoppervlakte	€ 40,80
Hoofdstuk 6 Luifels/overbouwing		
6.1	Het tarief bedraagt voor het hebben van een luifel of een overbouwing aan een vestiging met een overstek van meer dan 0,3 meter uit de gevel, anders dan in onderdeel 3.1.7 per jaar:	
6.1.1	voor elke m2 horizontale oppervlakte	€ 40,80
Hoofdstuk 7 Terrassen		
7.1	Bij het berekenen van de precariobelasting voor het hebben van een terras wordt voor de vaststelling van de aanslag voor een zomerseizoen het aantal m2 vermenigvuldigd met het tarief behorende bij het totale aantal punten volgens	

	onderstaande lijst :	
7.1.1	bij 6 punten	€ 55,00
7.1.2	bij 4 of 5 punten	€ 45,00
7.1.3	bij 2 of 3 punten	€ 35,00
7.1.4	bij 0 of 1 punt	€ 25,00
	Het aantal punten wordt op basis van de volgende puntenlijst als volgt vastgesteld:	punten
	1. bestemming	
	1.1 horeca	1
	1.2 detailhandel	0
	2. ligging	
	2.1 rood	3
	2.2 blauw	2
	2.3 groen	1
	2.4 overig	0
	De ligging van de tariefgebieden als aangegeven onder 2.1, 2.2, 2.3 en 2.4 zijn aangegeven op de bijgevoegde en onlosmakelijk bij deze verordening behorende bijlage.	
	3. terrasverwarming	
	3.1 terrasverwarming	2
	3.2 geen terrasverwarming	0
Hoofdstuk 8 Telefooncellen		
8.1	Het tarief bedraagt voor het hebben van:	
8.1.1	een telefooncel, per jaar, per telefooncel	€ 40,80

8.1.2	een telefooncel, in afwijking van een telefooncel genoemd in onderdeel 8.1.1, bestaande uit een afgeschermd toestel bevestigd aan een gevel of paal, per jaar, per telefooncel	€ 20,40
Hoofdstuk 9 Tappunten		
9.1	Het tarief bedraagt voor het hebben van:	
9.1.1	een tappunt, per dag, per tappunt	€ 70,85
Behoort bij raadsbesluit van 6 november 2018.		
De griffier van de gemeente Hengelo,		

Verordening reinigingsheffingen 2019

De raad van de gemeente Hengelo;
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 25 september 2018;
gelet op de artikelen 229, eerste lid, aanhef en onderdelen a en b en 156, eerste en tweede lid, aanhef en
onderdeel h van de Gemeentewet en artikel 15:33 van de Wet milieubeheer;
besluit:
vast te stellen de volgende **Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing en
reinigingsrechten 2019 (Verordening reinigingsheffingen 2019)**

Hoofdstuk I Algemene bepalingen

Artikel 1 Inleidende bepaling

Krachtens deze verordening worden geheven:

- a. afvalstoffenheffing;
- b. reinigingsrechten.

Artikel 2 Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

- a. Perceel:
 - 1. de onroerende zaak, bedoeld in Hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken;
 - 2. een binnen de gemeente gelegen roerende zaak;
 - 3. een gedeelte van een roerende zaak dat blijkens zijn indeling is bestemd om als afzonderlijk geheel te worden gebruikt;
 - 4. een samenstel van twee of meer roerende zaken of in onderdeel c bedoelde gedeelten daarvan die bij dezelfde belastingplichtige in gebruik zijn en, naar de omstandigheden beoordeeld, bij elkaar behoren;
 - 5. het binnen de gemeente gelegen deel van de in onderdeel b bedoelde roerende zaak, van een in onderdeel c bedoeld gedeelte daarvan of van een in onderdeel d bedoeld samenstel.
- b. Gebruik maken in hoofdstuk II Afvalstoffenheffing: gebruik maken in de zin van artikel 15.33 Wet milieubeheer;
- c. G.F.T.– afval: groente–, fruit– en tuinafval;
- d. Huishoudelijk restafval: afval afkomstig uit particuliere huishoudens, dat overblijft na scheiding in andere deelstromen als bedoeld in artikel 3 eerste onder a t/m r van de Afvalstoffenverordening;
- e. Container: de vanwege de gemeente uitgezette ophaalbakken, onderverdeeld in de verschillende volumina;

- f. Verzamelcontainer: de vanwege de gemeente geplaatste verzamelcontainers, die kunnen worden ontsloten door de Milieupas;
- g. Grove huishoudelijke afvalstoffen: huishoudelijke restafvalstoffen die met enige regelmaat in een huishouden vrij komen, doch die te groot en/of te zwaar zijn om op dezelfde wijze als andere huishoudelijke afvalstoffen aan de inzameldienst te worden aangeboden;
- h. Grof tuinafval: tuinafval, dat met enige regelmaat in een huishouden vrij komt, doch dat te groot en/of te zwaar is om op dezelfde wijze als g.f.t.-afval aan de inzameldienst te worden aangeboden;
- i. Milieupas: de vanwege de gemeente verstrekte pas, met daaraan een bepaald gekoppeld tegoed, ten behoeve van de ontdoening van afvalstoffen.

Hoofdstuk II Afvalstoffenheffing

Artikel 3 Aard van de belasting en belastbaar feit

- 1. Onder de naam 'afvalstoffenheffing' wordt een directe belasting geheven als bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer (Stb. 1994, 80).
- 2. De afvalstoffenheffing als bedoeld in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel wordt naar afzonderlijke grondslagen geheven ter zake van het gebruik van een perceel ten aanzien waarvan krachtens artikel 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt.

Artikel 4 Belastingplicht

- 1. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan ingevolge artikel 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt.
- 2. De belasting voor het achter laten van afvalstoffen op het Milieupark aan de Wegtersweg wordt geheven van degene die de afvalstoffen achter laat.

Artikel 5 Maatstaf van heffing en belastingtarief

- 1. De belasting wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven, opgenomen in de hoofdstukken 1 en 2 van de bij deze verordening behorende tarieventabel.
- 2. Voor de berekening van de belasting wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemde eenheid als een volle eenheid aangemerkt.

Artikel 6 Belastingjaar

Met betrekking tot de belasting die per jaar wordt geheven is het belastingjaar gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 7 Wijze van heffing

- 1. De belasting bedoeld in hoofdstuk 1 van de tarieventabel wordt geheven bij wege van aanslag.

2. De belasting bedoeld in hoofdstuk 2 van de tarieventabel wordt geheven bij wege van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving.
3. Als contante betaling van de rechten genoemd in hoofdstuk 2 wordt mede begrepen een rechtsgeldige ondertekende eenmalige incasso machtiging of een afschrijving op de Milieupas.

Artikel 8 Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belasting bedoeld in Hoofdstuk 1, onderdeel 1.1 van de tarieventabel is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. De belasting bedoeld in Hoofdstuk 1, onderdeel 1.2, van de tarieventabel is verschuldigd na afloop van het belastingjaar of, zo dit eerder is na beëindiging van de belastingplicht.
3. De belasting bedoeld in Hoofdstuk 2 van de tarieventabel is verschuldigd bij aanvang van de dienstverlening.
4. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt, is de belasting bedoeld in Hoofdstuk 1, onderdeel 1.1, van de tarieventabel verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
5. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als bedoeld in Hoofdstuk 1, onderdeel 1.1, van de tarieventabel als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven. De aanspraak op ontheffing bestaat niet, indien het bedrag van de ontheffing minder dan € 10,-- bedraagt.
6. Het vierde en vijfde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist en aldaar een ander perceel in gebruik neemt

Artikel 9 Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk twee kalendermaanden na de op het aanslagbiljet vermelde dagtekening.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen op verzoek van de belastingplichtige de aanslagen worden betaald in zoveel gelijke termijnen als er na de dagtekening van het aanslagbiljet nog maanden in het kalenderjaar overblijven, met dien verstande dat het aantal termijnen ten minste twee bedraagt en maximaal 10, indien aan het navolgende wordt voldaan:
 - a. het totaal bedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen moet minder zijn dan € 6.600;
 - b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.De eerste termijn vervalt één maand na de dagtekening van het aanslagbiljet en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De in artikel 7 tweede lid bedoelde gedagtekende kennisgevingen moeten worden betaald:
 - a. ingeval van uitreiking van de kennisgeving: op het tijdstip van uitreiking;
 - b. ingeval van toezending van de kennisgeving: binnen vijf dagen na de dagtekening.
4. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10 Kwijtschelding

Kwijtschelding van de belasting vindt plaats op basis van de Kwijtscheldingsverordening.

Hoofdstuk III Reinigingsrechten

Artikel 11 Belastbaar feit

Onder de naam ‘reinigingsrechten’ worden rechten geheven zowel voor het genot van door het gemeentebestuur verstrekte diensten als voor het gebruik van voor de openbare dienst bestemde gemeentebezittingen, werken of inrichtingen die bij de gemeente in beheer of in onderhoud zijn.

Artikel 12 Belastingplicht

De rechten worden geheven van degene op wiens aanvraag dan wel ten behoeve van wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt.

Artikel 13 Maatstaf van heffing en belastingtarief

1. De rechten worden geheven naar de maatstaven en de tarieven opgenomen in de hoofdstukken 3 en 4 van de bij deze verordening behorende tarieventabel.
2. Voor de berekening van de rechten wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemde eenheid als een volle eenheid aangemerkt.

Artikel 14 Belastingjaar

Met betrekking tot de rechten die per jaar worden geheven is het belastingjaar gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 15 Wijze van heffing

De rechten bedoeld in hoofdstuk 3 en 4 van de tarieventabel worden geheven bij wege van aanslag, gedagtekende bon, nota of andere schriftuur waarop het gevorderde bedrag is vermeld.

Als contante betaling van de rechten genoemd in hoofdstuk 4 wordt mede begrepen een rechtsgeldige ondertekende eenmalige incasso machtiging.

Artikel 16 Ontstaan van de belastingschuld en de heffing naar tijdsgelang voor de jaarlijks verschuldigde rechten

1. De rechten bedoeld in hoofdstuk 3 van de tarieventabel zijn verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt zijn de rechten verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde rechten als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde rechten als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.

Artikel 17 Ontstaan van de belastingschuld en de heffing van de overige rechten

De rechten bedoeld in hoofdstuk 4 van de tarieventabel zijn verschuldigd bij de aanvang van de dienstverlening of bij de aanvang van het gebruik van de bezittingen, werken of inrichtingen.

Artikel 18 Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moet het reinigingsrecht worden betaald ingeval:
 - a. bij wege van aanslag wordt geheven, binnen een maand na de dagtekening van de aanslag;
 - b. bij wege van mondelinge of schriftelijke kennisgeving wordt geheven als bedoeld in artikel 8, op het moment van het doen of uitreiken van de kennisgeving.
2. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in het voorgaande lid gestelde termijnen.

Artikel 19 Kwijtschelding

Op voet van artikel 26 van de Invorderingswet 1990 wordt geen kwijtschelding van dit recht verleend.

Hoofdstuk IV Aanvullende bepalingen

Artikel 20 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de reinigingsheffingen.

Artikel 21 Overgangsrecht

1. De 'Verordening reinigingsheffingen 2018' van 7 november 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 22, tweede lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 22, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 22 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 23 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als 'Verordening reinigingsheffingen 2019'.

*Vastgesteld door de gemeenteraad van
Hengelo in de openbare vergadering van 6 november 2018,
de griffier,
de voorzitter,*

Tariewentabel 2019

behorende bij de 'Verordening reinigingsheffingen 2019'.

Algemeen

De bedragen genoemd in deze tabel zijn inclusief omzetbelasting indien deze verschuldigd is.

Hoofdstuk 1 Maatstaven en jaarlijkse tarieven afvalstoffenheffing

1.0	De belasting wordt per perceel berekend naar een vast tarief (onderdeel 1.1), verhoogd met één of meer gedifferentieerde tarieven (onderdeel 1.2)	
1.1	<i>Vast deel:</i>	
1.1.1	De belasting bedraagt per perceel per belastingjaar voor het periodiek verwijderen van huishoudelijke afvalstoffen	€ 159,84
1.1.2	Onverminderd het bepaalde in 1.1.1 bedraagt de belasting voor het ter beschikking hebben van een restcontainer	€ 24,00
1.2	<i>Variabel deel:</i>	
	<u>Aanbieding van mini-containers en afvalbakken:</u>	
	Onverminderd het bepaalde in hoofdstuk 1.1 bedraagt de belasting per aanbieding van:	
1.2.1	een container van 240 liter, bestemd voor huishoudelijk restafval	€ 16,50
1.2.2	een container van 140 liter, bestemd voor huishoudelijk restafval	€ 9,70
1.2.3	een zorgcontainer van	
1.2.3.1	240 liter bestemd voor huishoudelijk restafval	€ 11,95
1.2.3.2	140 liter bestemd voor huishoudelijk restafval	€ 7,00
1.2.4	een container van 240 liter, bestemd voor groente-, fruit- en tuinafval	€ 2,00
1.2.5	een container van 140 liter, bestemd voor groente-, fruit- en tuinafval	€ 1,20
	<u>Bij het gebruik van verzamelcontainers:</u>	
1.2.6	Onverminderd het bepaalde in hoofdstuk 1.1 bedraagt de belasting per aanbieding van huishoudelijk restafval:	

1.2.5.1	bij een inwerptrommel van 30 liter	€ 1,20

Hoofdstuk 2 Maatstaven en overige tarieven huishoudelijke afvalstoffen

2.0 *Algemene bepalingen:*

2.0.1 Onverminderd het bepaalde in Hoofdstuk 1 zijn tevens de in dit hoofdstuk genoemde tarieven van toepassing.

2.0.2 In het geval dat een bon, nota of ander schriftuur moet worden toegezonden, wordt hiervoor aan administratiekosten in rekening gebracht

€ 7,00

2.1 *Achterlaten afvalstoffen op het Milieupark:*

2.1.1 Het tarief voor het met gebruik van een verstrekte Milieupas achterlaten van (grove) huishoudelijke restafvalstoffen waaronder ook wordt begrepen asbesthoudend afval voor zover geen sloopmelding wordt overlegd, en puin op een daartoe van gemeentewege ter beschikking gestelde plaats bedraagt

€ 1,50

per aanbieding van 10 kilogram of gedeelte daarvan vermeerderd met

€ 0,75

voor elke 5 kilo of gedeelte daarvan extra

2.1.2 Het tarief voor het met gebruik van een verstrekte Milieupas achterlaten van (grof) tuinafval, oud papier, karton, textiel, glas, asbesthoudend afval indien een sloopmelding wordt overlegd, metalen, klein chemisch afval, elektrische – en elektronische apparatuur, mits gescheiden en op voorgeschreven wijze aangeboden, op de daartoe aangewezen inzamelplaatsen op een door de gemeentewege ter beschikking gestelde plaats bedraagt per kilogram

nihil

2.1.3 De in onderdeel 2.1.1 en 2.1.2 vermelde tarieven zijn niet verschuldigd voor zover het aantal achtergelaten kilo's afvalstoffen kunnen worden afgeschreven van het tegoed op de Milieupas. Voor zover er geen tegoed op de Milieupas (meer) aanwezig is, zijn de in onderdeel 2.1.1 en 2.1.2 vermelde tarieven verschuldigd.

2.1.4 Het tarief voor het verstrekken van een vervangende Milieupas bij bijvoorbeeld diefstal of verlies bedraagt

€ 10,00

2.2	<i>Wisseling container-volume:</i>	
2.2.1	Indien een belastingplichtige van de gemeente wisselt van container-volume, dan bedragen de kosten voor de omwisseling door Twente Milieu van één of twee containers, per keer	€ 28,50
2.2.2	Indien een nieuw ingezetene van de gemeente als belastingplichtige wordt aangemerkt, kan hij gedurende een periode van drie maanden nadat de belastingplicht is ontstaan, kosteloos één maal van container-volume wisselen. Nadien is het onder 2.2.1 vermelde tarief van toepassing.	
2.3	<i>Op aanvraag inzamelen van afvalstoffen:</i>	
2.3.1a	De belasting voor het op aanvraag inzamelen van grove huishoudelijke restafvalstoffen en puin bedraagt per aanvraag op de door gemeente Hengelo vastgestelde werkdagen tijdens kantooruren een vast bedrag per keer dat het perceel wordt bezocht van	€ 22,50
2.3.1b	Vermeerderd met een bedrag voor elke kilogram of gedeelte daarvan met	€ 0,15
2.3.2	De belasting voor het op aanvraag inzamelen van grof tuinafval, metalen en grote elektrische – en elektronische apparatuur bedraagt per keer op de door gemeente Hengelo vastgestelde werkdagen tijdens kantooruren een vast bedrag van:	€ 22,50

Hoofdstuk 3 Maatstaven en tarieven jaarlijkse reinigingsrechten

In Hengelo niet van toepassing

Hoofdstuk 4 Maatstaven en tarieven overige reinigingsrechten

Het recht bedraagt voor:

4.1.a	Het ledigen van beerputten of septictanks, en het verwijderen van de daarin verzamelde afvalstoffen, per rit van de tankwagen tot een hoeveelheid van 3 kubieke meter of een gedeelte daarvan	€ 156,00
4.1.b	Vermeerderd met een bedrag voor elke volgende kubieke meter of een gedeelte daarvan	€ 67,25
4.2.a	Het ledigen van andere dan beerputten of septictanks door middel van een kolkenzuiger, inclusief bedienend personeel per kwartier of een gedeelte daarvan een vast bedrag van	€ 34,80

4.2.b	Vermeerderd voor elke halve kubieke meter of gedeelte daarvan (stortrecht) met	€ 88,00
4.3	Het ontsmetten van wespennesten en het verwijderen van overig ongedierte	€ 54,00
4.4	Het wegen van goederen op de weegbrug, per weging	€ 7,20
4.5	Ingeval de bon, nota of andere schriftuur moet worden toegezonden dan worden hiervoor aan administratiekosten in rekening gebracht	€ 7,00

Behoort bij raadsbesluit van 6 november 2018

De griffier,

Verordening rioolaansluitrecht 2019

De raad van de gemeente Hengelo,
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 25 september 2018;
gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdeel b, van de Gemeentewet;
besluit:
vast te stellen de volgende **Verordening op de heffing en de invordering van rioolaanleg- en aansluitgeld 2019 (Verordening rioolaanleg- en aansluitrecht 2019)**

Artikel 1 Begripsomschrijving

Deze verordening verstaat onder:

- a. uitlegger: een buisleiding vanaf een aanwezige rioolleiding tot en met het ontstoppingsstuk nabij de perceelsgrens van het aan te sluiten eigendom;
- b. aansluiting: de verbinding tussen het rioolstelsel van het eigendom en de uitlegger waardoor lozing op het gemeentelijk rioolnet mogelijk wordt;
- c. gesloten bestrating: een straatbedekking bestaande uit een asfalt- of betonlaag;
- d. open bestrating: elke andere straatbedekking dan een gesloten bestrating.

Artikel 2 Belastbaar feit

Onder de naam 'rioolaansluitgeld' worden rechten geheven voor:

- het aanleggen van een uitlegger;
- het tot stand brengen van een aansluiting van een eigendom op het gemeentelijk rioolnet, niet zijnde een drukriolering.

Artikel 3 Belastingplicht

De rechten wordt geheven van degene die de dienst aanvraagt dan wel degene te wiens behoefte een dienst is verleend als bedoeld in artikel 2.

Artikel 4 Vrijstellingen

De rechten worden niet geheven voor het aansluiten van:

- a. eigendommen, waarvan de gemeente genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is en die uitsluitend voor de publieke dienst worden gebezigd;
- b. eigendommen, welke zijn gesticht op grond ten aanzien waarvan de aanleg- en aansluitkosten zijn verrekend als gevolg van een met de gemeente gesloten overeenkomst;
- c. eigendommen, waarvoor door middel van heffing van baatbelasting in aanleg- en aansluitkosten wordt bijgedragen.

Artikel 5 Tarief

De rechten worden geheven naar de maatstaven en tarieven, opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.

Artikel 6 Wijze van heffing

De rechten worden geheven bij wege van aanslag.

Artikel 7 Ontstaan van de belastingschuld

De rechten zijn verschuldigd bij de aanvang van de dienstverlening.

Artikel 8 Termijn van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moet het rioolaanleg- en aansluit worden betaald binnen een maand na de dagtekening van de aanslag.
2. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in het voorgaande lid gestelde termijnen.

Artikel 9 Kwijtschelding

Bij de invordering van het rioolaanleg- en aansluitgeld wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 10 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van het rioolaanleg- en aansluitgeld.

Artikel 11 overgangsrecht

1. De verordening rioolaanleg- en aansluitgeld 2018 van 7 november 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 12, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 12, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de rechten hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 12 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.

2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 13 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als 'Verordening rioolaansluitrecht 2019'.

*Vastgesteld door de gemeenteraad van
Hengelo in de openbare vergadering van 6 november 2018,
de griffier,
de voorzitter,*

TARIEVENTABEL 2019

Rioolaanleg- en aansluitrecht, als bedoeld in artikelen 5 van de verordening rioolaanleg- en aansluitrecht 2019.

Algemeen

Over de genoemde bedragen in deze tabel is geen omzetbelasting verschuldigd.

1.	<i>Tarieven</i>	<u>TARIEF 2019</u>
1.1.	Het recht bedraagt voor het aanleggen van een uitlegger in een open bestrating en het aansluiten van het eigendom op het gemeentelijk rioolnet indien de doorsnede van de uitlegger 125 mm of meer, doch minder dan 160 mm bedraagt	€ 918,33
1.1.1.	Vermeerderd met indien gelijktijdig een schoonhemelwaterafvoer op de riolering wordt gerealiseerd.	€ 650,09
2.	<i>Verhoging</i>	
2.1.	De rechten als bedoeld onder 1. worden vermeerderd met per meter of gedeelte daarvan indien de afstand van perceelgrens tot hart van de rijweg meer is dan 10 meter.	€ 40,56
2.2	De rechten als bedoeld onder 1 en 2.1 worden, indien de uitlegger moet worden aangelegd in een gesloten verharding, verhoogd met	€ 646,36

2.3	Indien een aansluiting op de drukriolering moet worden gerealiseerd, verhoogd met het bedrag van de voorafgaand aan het in behandeling nemen van de melding aan de melder meegedeelde kosten, blijkend uit een begroting die door het college van burgemeester en wethouders is opgesteld.
2.3.1	Indien een begroting als bedoeld in subonderdeel 2.3 is uitgebracht, wordt een melding in behandeling genomen op de vijfde werkdag na de dag waarop de begroting aan de melder ter kennis is gebracht, tenzij de melding voor deze vijfde werkdag schriftelijk is ingetrokken.

Behoort bij besluit van de raad d.d. 6 november 2018

de raadsgriffier van Hengelo,

Verordening rioolheffing 2019

De raad van de gemeente Hengelo;
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 25 september 2018;
gelet op artikel 228a van de Gemeentewet;
besluit:
vast te stellen de volgende **Verordening op de heffing en de invordering van de rioolheffing 2019**
(Verordening rioolheffing 2019)

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

- a. perceel:
 1. de onroerende zaak, bedoeld in Hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken;
 2. een binnen de gemeente gelegen roerende zaak;
 3. een gedeelte van een roerende zaak dat blijkens zijn indeling is bestemd om als afzonderlijk geheel te worden gebruikt;
 4. een samenstel van twee of meer roerende zaken of in onderdeel 3 bedoelde gedeelten daarvan die bij dezelfde belastingplichtige in gebruik zijn en, naar de omstandigheden beoordeeld, bij elkaar behoren;
 5. het binnen de gemeente gelegen deel van de in onderdeel 2 bedoelde roerende zaak, van een in onderdeel 3 bedoeld gedeelte daarvan of van een in onderdeel 4 bedoeld samenstel.
- b. gemeentelijke riolering: een voorziening of combinatie van voorzieningen voor inzameling, verwerking, zuivering of transport van afvalwater, hemelwater, grondwater of oppervlaktewater, in eigendom, in beheer of in onderhoud bij de gemeente;
- c. verbruiksperiode: de periode waarop de afrekening van het waterbedrijf betrekking heeft;
- d. water: huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, hemelwater, grondwater of oppervlaktewater.

Artikel 2 Aard van de belasting

Onder de naam rioolheffing wordt een directe belasting geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:

- a. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater en
- b. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen, direct of indirect, teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Artikel 3 Belastbaar feit en belastingplicht

1. De belasting wordt geheven van de gebruiker van een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd, verder te noemen: gebruikersbelasting.
2. Als gebruiker aangemerkt wordt:
 - a. degene die naar de omstandigheden beoordeeld het perceel al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt;
 - b. ingeval een gedeelte van een perceel voor gebruik is afgestaan: degene die dat gedeelte voor gebruik heeft afgestaan.

Artikel 4 Vrijstellingen

De belasting als bedoeld in artikel 3, lid 1 is niet verschuldigd ter zake van een perceel die in zelfstandig gebruik zijn als:

- a. berging;
- b. garagebox.

Artikel 5 Maatstaf van heffing

1. De belasting wordt geheven naar het aantal kubieke meters water dat vanuit het perceel wordt afgevoerd.
2. Het aantal kubieke meters water wordt gesteld op het aantal kubieke meters leidingwater, grondwater en oppervlaktewater dat in de laatste aan het einde van het belastingjaar voorafgaande verbruikperiode naar het perceel is toegevoerd of is opgepompt. Indien de verbruikperiode niet gelijk is aan een periode van twaalf maanden, wordt de hoeveelheid water door herleiding naar tijdsgelang bepaald. Bij die herleiding wordt een gedeelte van een maand voor een volle maand gerekend.
3. Ingeval gebruik wordt gemaakt van een pompinstallatie moet die pompinstallatie zijn voorzien van een:
 - a. watermeter, waarvan de hoeveelheid opgepompt water kan worden afgelezen, of
 - b. bedrijfsurenteller, waarvan het aantal uren dat een pompinstallatie met vaste capaciteit in bedrijf is geweest kan worden afgelezen.

De eerste volzin is niet van toepassing indien vaststelling van de hoeveelheid opgepompt water geschiedt op grond van enige andere wettelijke bepaling.

4. De op de voet van het tweede lid berekende hoeveelheid toegevoerd of gepompt water wordt verminderd met de hoeveelheid water die niet als afvalwater is afgevoerd.

Artikel 6 Belastingtarieven

De belasting als bedoeld in artikel 3, lid 1, bedraagt:

- a. een vast bedrag van **€ 228,00** per perceel indien het aantal kubieke meters water dat in een belastingjaar wordt afgevoerd 500 m³ of minder bedraagt,
- b. indien meer dan 500 kubieke meter water wordt afgevoerd, is boven het onder a verschuldigde bedrag een rioolheffing verschuldigd van **€ 404,64** voor elke eenheid van 500 m³ of een gedeelte daarvan boven de 500 m³.

Artikel 7 Belastingjaar

Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 8 Wijze van heffing

De belasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Artikel 9 Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belasting is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt, is de belasting verschuldigd over zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist en aldaar een ander perceel in gebruik neemt.

Artikel 10 Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk twee kalendermaanden na de op het aanslagbiljet vermelde dagtekening.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen op verzoek van de belastingplichtige de aanslagen worden betaald in zoveel gelijke termijnen als er na de dagtekening van het aanslagbiljet nog maanden in het kalenderjaar overblijven, met dien verstande dat het aantal termijnen ten minste twee bedraagt en maximaal 10, indien aan het navolgende wordt voldaan:
 - a. het totaal bedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen rioolheffing of andere belastingen moet minder zijn dan € 6.600,--;
 - b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.
3. De eerste termijn vervalt één maand na de dagtekening van het aanslagbiljet en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
4. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 11 Kwijtschelding

Bij de invordering van de rioolheffing wordt geen kwijtschelding verleend indien en voor zover de belastingaanslag betrekking heeft op de belasting als bedoeld in artikel 6, lid 2.

Artikel 12 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en invordering van de rioolbelasting.

Artikel 13 Overgangsrecht

1. De ‘Verordening rioolheffing 2018’ van 7 november 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 14, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 14, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de belastingen hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 14 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 15 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als de ‘Verordening rioolheffing 2019’.

Vastgesteld door de gemeenteraad van
Hengelo in de openbare vergadering van 6 november 2018,
de griffier,
de voorzitter,

Verordening toeristenbelasting 2019

De raad van de gemeente Hengelo;
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 25 september 2018;
gelet op artikel 224 van de Gemeentewet;
besluit:
vast te stellen de volgende **Verordening op de heffing en invordering van toeristenbelasting 2019**
(Verordening toeristenbelasting 2019)

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

- a. vakantieonderkomens: woningen en andere verblijven, niet-zijnde mobiele kampeeronderkomens of stacaravans, in hoofdzaak bestemd voor en gebezigd als verblijf voor vakantie- en andere recreatieve doeleinden;
- b. *mobiele kampeeronderkomens*: tenten, vouwwagens, kampeerauto's, toercaravans en soortgelijke onderkomens dan wel soortgelijke voertuigen die bestemd zijn dan wel gebezigd worden als verblijf voor vakantie en andere recreatieve doeleinden;
- c. *verhuurde ruimten*: woningen en andere verblijven, of gedeelten daarvan, niet-zijnde mobiele kampeeronderkomens of stacaravans, die niet in hoofdzaak bestemd zijn als verblijf voor vakantie en andere recreatieve doeleinden, doch wel in bepaalde perioden van het jaar voor die doeleinden worden verhuurd dan wel te huur aangeboden;
- d. *vaste jaarplaats*: een gehuurd terrein of terreingedeelte, gelegen op een kampeerterrein, dat bestemd is voor het gedurende een jaar hebben van een zelfde mobiel kampeeronderkomen of stacaravan, dat doorgaans na afloop van het jaar niet wordt verwijderd, voor het gebruik door de huurders voor toeristische of recreatieve doeleinden gedurende de totale huurperiode;
- e. *vaste seizoenplaats*: een gehuurd terrein of terreingedeelte, gelegen op een kampeerterrein, dat bestemd is voor het gedurende een seizoen hebben van een zelfde mobiel kampeeronderkomen of stacaravan, dat doorgaans na afloop van het seizoen niet wordt verwijderd en waarin het gedurende de winterperiode niet toegestaan is om te overnachten, voor het gebruik door de huurders voor toeristische of recreatieve doeleinden gedurende de totale huurperiode;
- f. *seizoenplaats*: een gehuurd terrein of terreingedeelte, gelegen op een kampeerterrein, waar gedurende het seizoen een zelfde mobiel kampeeronderkomen is geplaatst, en dat na afloop van het seizoen van de plaats wordt verwijderd, voor het gebruik door de huurders voor toeristische of recreatieve doeleinden gedurende de totale huurperiode;
- g. *toeristische plaats*: een terrein of terreingedeelte, gelegen op een kampeerterrein, dat bestemd is voor het gedurende een jaar of seizoen plaatsen van steeds wisselende mobiele kampeeronderkomens;
- h. *kampeertrein*: terrein of plaats, geheel of gedeeltelijk ingericht, en volgens die inrichting bestemd, om daarop gelegenheid te geven tot het plaatsen of geplaatst houden van mobiele kampeeronderkomen of stacaravans merendeels ten behoeve van recreatief verblijf;

- i. *een groepsaccommodatie*: een gebouw of een deel van een gebouw welke blijvend bestemd is voor tijdelijk recreatief nachtverblijf door groepen van 20 of meer personen, waarbij wordt overnacht in slaapzalen en/of grote slaapkamers waar een dagverblijf beschikbaar is waarin gasten mede huishoudelijke werkzaamheden kunnen verrichten en waarbij kenmerkend is het gemeenschappelijk gebruik van sanitaire voorzieningen, keuken, verblijfsruimten en slaapzalen/grote slaapkamers.

Artikel 2 Belastbaar feit

Onder de naam 'toeristenbelasting' wordt een directe belasting geheven voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen een vergoeding in welke vorm dan ook door personen die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen zijn ingeschreven.

Artikel 3 Belastingplicht

1. Belastingplichtig is degene die gelegenheid biedt tot verblijf als bedoeld in artikel 2.
2. De belastingplichtige is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene die verblijf houdt als bedoeld in artikel 2.
3. Als er geen persoon is aan te wijzen die gelegenheid biedt tot verblijf, is degene belastingplichtig die verblijf houdt als bedoeld in artikel 2.

Artikel 4 Vrijstellingen

De belasting wordt niet geheven voor het verblijf:

1. van degene die verblijft in een toegelaten instelling als bedoeld in artikel 5, eerste lid, van de Wet Toelating Zorginstellingen;
2. van een vreemdeling als bedoeld in artikel 29, eerste lid, van de Vreemdelingenwet 2000, die rechtmatig in Nederland verblijft in de zin van artikel 8, letters c, d, f, g, h, van voornoemde wet, en voor zover deze persoon verblijf houdt als bedoeld in artikel 2 van de Verordening, onder verantwoordelijkheid van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers;
3. als scout door leden van scoutingverenigingen aangesloten bij de Vereniging Scouting Nederland in niet-beroepsmatig verhuurde ruimten, die door Hengelose scoutingverenigingen ter beschikking worden gesteld voor het houden van verblijf met overnachten dan wel in mobiele kampeeronderkomens van scoutingverenigingen.

Artikel 5 Maatstaf van heffing

De belasting wordt geheven naar het aantal overnachtingen in het belastingjaar. Het aantal overnachtingen wordt gesteld op het aantal overnachtende personen vermenigvuldigd met het aantal nachten dat zij verblijf houden.

Artikel 6 Forfaitaire berekeningswijze van de maatstaf van heffing

1. Voor mobiele kampeeronderkomens of stacaravans op vaste jaar- en seizoenplaatsen en seizoenplaatsen kan het aantal overnachtingen bedoeld in artikel 5 op een bij de aangifte gedaan verzoek van de belastingplichtige forfaitair worden vastgesteld.
2. Het aantal personen dat heeft overnacht, wordt met betrekking tot mobiele kampeeronderkomens of stacaravans op vaste jaarplaatsen, vaste seizoenplaatsen, seizoenplaatsen en gebezigd voor recreatief gebruik, bepaald op 2,3
3. Het aantal malen dat door de in het tweede lid bedoelde personen is overnacht, wordt bepaald op 53.
4. In afwijking van het eerste lid wordt het forfait niet toegepast op verblijf in mobiele kampeerkampeeronderkomens of stacaravans op vaste jaarplaatsen, vaste seizoenplaatsen, seizoenplaatsen, die niet door dezelfde persoon of personen worden gehuurd voor de gehele jaar- of seizoen periode, doch steeds worden gehuurd door wisselende verblijfhoudenden voor een korte periode.

Artikel 7 Belastingtarief

Per overnachting bedraagt het tarief per persoon:

1.	bij overnachting in een hotel en conferentieoord	€ 1,06
2.	bij overnachting in een bed & breakfast, chalet, stacaravan, pension, particulier verhuurde woning en vakantieonderkomen	€ 0,90
3.	bij overnachting in een kampeermiddel en overige accommodaties	€ 0,74

Artikel 8 Belastingjaar

Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 9 Wijze van heffing

De belasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Artikel 9A Aangifte

Het uitnodigen tot het doen van aangifte kan naast de op de in artikel 237, eerste lid, van de Gemeentewet aangegeven wijze geschieden door het uitreiken, toezenden of elektronisch verzenden van een aangiftebrief waaruit blijkt de wijze van het doen van elektronische aangifte, een omschrijving van de gevraagde gegevens of bescheiden en de termijn waarbinnen aangifte moet worden gedaan. In dat geval geschiedt, in afwijking van de in artikel 237, tweede lid, van de Gemeentewet aangegeven wijze, de aangifte langs elektronische weg door het inleveren van de gevraagde gegevens of bescheiden.

Artikel 10 Aanslaggrens

Belastingaanslagen van minder dan € 10,-- worden niet opgelegd.

Artikel 11 Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten de voorlopige aanslagen worden betaald in twee gelijke termijnen waarvan de eerste vervalt op de laatste dag van de maand volgend op de maand die in de dagtekening van het aanslagbiljet is vermeld en de tweede twee maanden later.
2. In afwijking van het eerste lid kan op verzoek van de belastingplichtige de aanslag worden betaald in zoveel gelijke termijnen als er na de dagtekening van het aanslagbiljet nog maanden in het kalenderjaar overblijven, met dien verstande dat het aantal termijnen ten minste twee bedraagt en maximaal 7, indien de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven. De eerste termijn vervalt één maand na de dagtekening van het aanslagbiljet en elk van de volgende termijnen telkens een maand later;
3. De overige aanslagen moeten worden betaald binnen één maand na de dagtekening van het aanslagbiljet. Dit geldt ook in geval het totaalbedrag van de op één aanslag verschuldigde bedrag door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kan worden afgeschreven;
4. Met betrekking tot een ingevolge artikel 2, tweede lid, onderdeel c, van de Invorderingswet 1990 met een belastingaanslag gelijkgestelde beschikking inzake een bestuurlijke boete is het derde lid van overeenkomstige toepassing, voor zover deze gelijktijdig wordt opgelegd met de vaststelling van de aanslag.
5. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de voorgaande leden.

Artikel 12 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven voor de heffing en de invordering van de toeristenbelasting.

Artikel 13 Kwijtschelding

Bij de invordering van de toeristenbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 14 Aanmeldingsplicht

1. De belastingplichtige bedoeld in artikel 3, eerste lid, is gehouden, voordat hij voor de eerste maal na het in werking treden van deze verordening gelegenheid tot overnachten verschaft, zulks schriftelijk te melden aan de door het college van burgemeester en wethouders aangewezen gemeenteamttenaren, bedoeld in artikel 232, vierde lid, onderdelen a, van de Gemeentewet.
2. De verplichting als bedoeld in het voorgaande lid geldt niet voor de belastingplichtige die met betrekking tot het jaar voorafgaand aan het belastingjaar in de heffing van de toeristenbelasting betrokken is.

Artikel 15 Registratieverplichting

1. De belastingplichtige is gehouden verblijfhoudenden per belastingjaar te registreren in een daarvoor bestemd en eventueel door de heffingsambtenaar kosteloos ter beschikking gesteld nachtverblijfsregister.
2. Het nachtverblijfsregister bevat met betrekking tot ieder aan wie gelegenheid tot overnachten wordt verschaft gegevens tenminste betreffende:
 - a. naam, adres en woonplaats;
 - b. samenstelling van het gezin of de groep waarmee men reist;
 - c. datum van aankomst en datum van vertrek;
 - d. het aantal overnachtingen ter zake waarvan belasting verschuldigd is.
3. De in artikel 232, vierde lid, onderdeel a, van de Gemeentewet, bedoelde ambtenaar is bevoegd voor bepaalde gevallen of groepen van gevallen van de in het eerste lid bedoelde verplichting gehele of gedeeltelijke ontheffing te verlenen, zo nodig onder door hem te stellen voorwaarden.
4. Met betrekking tot verblijf, ter zake waarvan de belasting wordt geheven naar een forfaitaire regeling, is de in het eerste lid genoemde verplichting beperkt tot de in het tweede lid, onder a, genoemde gegevens.

Artikel 16 Overgangsrecht

De 'Verordening toeristenbelasting 2018' van 7 november 2017 wordt met ingang van de in artikel 17, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

Artikel 17 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang 1 januari 2019.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 18 Citeertitel

Deze verordening kan worden aangehaald als de 'Verordening toeristenbelasting 2019'.

Vastgesteld door de gemeenteraad van
Hengelo in de openbare vergadering van 6 november 2018,
de griffier,
de voorzitter,

Behandelvorschlag

Onderwerp	Rekenkameronderzoek 'Duurzaamheid als Hobbyisme?'		
Zaaknummer	2280053	Portefeuillehouder	Claudio Bruggink
Historie	De Rekenkamercommissie Hengelo biedt het resultaat aan van het onderzoek 'Duurzaamheid als hobbyisme?'. Een onderzoek naar de stand van zaken van de beleidsambities en -doelstellingen van de gemeente Hengelo. De rekenkamercommissie heeft in de periode juni 2017 tot en met april 2018 onderzocht hoe het anno 2017 met de duurzame ontwikkeling staat. Met het voorliggende rapport wil de rekenkamercommissie de gemeenteraad inzicht geven in het gevoerde duurzaamheidsbeleid en aanbevelingen doen die aan de (verdere) realisatie van het Hengelose duurzaamheidsbeleid kunnen bijdragen. Conform het onderzoeksprotocol is de conceptrapportage aangeboden voor een (ambtelijke) feitencheck. Dit betreft een check op de feitelijke juistheid van de bevindingen van het onderzoek, exclusief de conclusies en de aanbevelingen. Uit de reactie op de ambtelijke feitencheck, ontvangen op 10 september 2018, blijkt dat de bevindingen in de conceptrapportage worden herkend. Ook zijn er geen feitelijke onjuistheden genoemd. De rekenkamer stelt uw raad voor om dit onderzoek via een politieke markt te agenderen voor behandeling in de gemeenteraad.		
Belangrijkste beslis/-besprekpunten	De gemeenteraad wordt voorgesteld om: - Kennis te nemen van het opgestelde rapport 'Duurzaamheid als Hobbyisme?' - De gepresenteerde aanbevelingen aan het college aan te bieden ter opvolging. - In te stemmen met het oprichten van een raads werkgroep 'Duurzame ontwikkeling Hengelo' welke zich bijvoorbeeld richt op het bijdragen aan de ontwikkeling van een nieuwe integrale duurzaamheidsnota, alsook op het mede vormgeven van de monitoring van de uitvoering van de aanbevelingen uit dit rapport en de ontwikkelingen en voortgang van het duurzaamheidsbeleid.		

Politieke Markt	3 oktober 2018			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
Wiert Wiertsema	Coen Hartendorp	Pallas-Athena	Fysiek / Bestuur	75 min
Doel van de sessie	Oordeelsvorming			
Behandeladvies	De rekenkamercommissie verzorgt een inleiding over het uitgevoerde onderzoek en de aangeboden conclusies en aanbevelingen. Tussentijds is er voor de aanwezigen de mogelijkheid om vragen te stellen. Vervolgens krijgt het college de mogelijkheid om hier een bestuurlijke reactie op te geven, danwel om de toegezonden bestuurlijke reactie toe te lichten. Hierna hebben de fracties de mogelijkheid om –in twee rondes- met elkaar te spreken over: - het onderzoeksrapport (1ste ronde) - de aangereikte conclusies en aanbevelingen, waaronder ook de te vormen raads werkgroep (2de ronde) De voorzitter zal aan het eind van de sessie de opbrengst samenvatten en aangeven in hoeverre het voorgestelde besluit door de rekenkamercommissie in het raadsbesluit (dat in een volgende raadsvergadering voorligt ter besluitvorming) kan worden overgenomen.			
Spreekrecht publiek	ja ☒ nee ☐		Duur: maximaal 5 minuten	

Raad	6 november 2018
Doel van de sessie	Besluitvorming

Behandeladvies	In de politieke markt hebben de aanwezige fracties aangegeven de aanbevelingen van de rekenkamercommissie over te willen nemen en aan het college aan te bieden ter opvolging. Onderdeel van de aanbevelingen is het oprichten van een raadswerkgroep Duurzaamheid. Dit staat als zodanig opgenomen in het raadsbesluit.	
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2280053		GRI	Claudio Bruggink
ONDERWERP			
Resultaat onderzoek Rekenkamercommissie Duurzaamheid als Hobbyisme			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGelo BESLUIT:

- kennis te nemen van het opgestelde rapport 'Duurzaamheid als Hobbyisme?'
- de gepresenteerde aanbevelingen aan het college aan te bieden ter opvolging.
- In te stemmen met het oprichten van een raads werkgroep 'Duurzame ontwikkeling Hengelo' welke zich bijvoorbeeld richt op het bijdragen aan de ontwikkeling van een nieuwe integrale duurzaamheidsnota, alsook op het mede vormgeven van de monitoring van de uitvoering van de aanbevelingen uit dit rapport en de ontwikkelingen en voortgang van het duurzaamheidsbeleid.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

De Rekenkamercommissie Hengelo biedt het resultaat aan van het onderzoek 'Duurzaamheid als hobbyisme?'. Een onderzoek naar de stand van zaken van de beleidsambities en -doelstellingen van de gemeente Hengelo.

De rekenkamercommissie heeft in de periode juni 2017 tot en met april 2018 onderzocht hoe het anno 2017 met de duurzame ontwikkeling staat. Met het voorliggende rapport wil de rekenkamercommissie de gemeenteraad inzicht geven in het gevoerde duurzaamheidsbeleid en aanbevelingen doen die aan de (verdere) realisatie van het Hengelose duurzaamheidsbeleid kunnen bijdragen. De raad wordt onder meer voorgesteld om de aanbevelingen aan het college aan te bieden ter opvolging én om zelf een raads werkgroep te vormen die gaat bijdragen aan de duurzame ontwikkeling van Hengelo.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGelo,

DATUM

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2280053	Hartendorp, C.H.	GRI	Claudio Bruggink
ONDERWERP			
Resultaat onderzoek Rekenkamercommissie Duurzaamheid als Hobbyisme			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

De Rekenkamercommissie Hengelo heeft het resultaat van het onderzoek 'Duurzaamheid als Hobbyisme?' aangeboden aan de gemeenteraad. Het betreft een onderzoek naar de stand van zaken van de beleidsambities en -doelstellingen van de gemeente Hengelo. Het onderzoek is uitgevoerd door dr. M.J. Oude Vrielink, onderzoekster van de rekenkamercommissie Hengelo.

In 2012 is de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' aangeboden. Deze duurzaamheidsagenda omvat alle beleidsvelden van de gemeente waar duurzaamheid een rol speelt. In de duurzaamheidsagenda geeft de gemeente Hengelo haar visie op een duurzame en toekomstbestendige stad en beschrijft zij ambities, doelstellingen en acties voor de korte, middellange en lange termijn (resp. tot 2015, 2020 en 2030). De duurzaamheidsagenda kent een looptijd van 2012 tot en met 2016.

Nu de looptijd is verstreken, heeft de rekenkamercommissie een onderzoek ingesteld hoe het met de beleidsambities en -doelstellingen van de gemeente is gesteld. De rekenkamercommissie heeft in de periode juni 2017 tot en met april 2018 onderzocht hoe het anno 2017 met de duurzame ontwikkeling staat. Met het voorliggende rapport wil de rekenkamercommissie de gemeenteraad inzicht geven in het gevoerde duurzaamheidsbeleid en aanbevelingen doen die aan de (verdere) realisatie van het Hengelose duurzaamheidsbeleid kunnen bijdragen.

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van een centrale vraag en de daaraan gekoppeld acht deelvragen. In het onderzoek staat de volgende vraag centraal:

Op welke wijze geeft de gemeente Hengelo uitvoering aan de ambities op het gebied van duurzaamheid, welke resultaten zijn hiermee behaald en hoe was de raad betrokken bij de totstandkoming en uitvoering van het beleid?

Doel

Met dit voorstel wordt uw raad verzocht kennis te nemen van het rapport van de rekenkamercommissie en de gepresenteerde conclusies en aanbevelingen over te nemen en (deels) aan het college aan te bieden ter opvolging.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

Naast het onderzoeksrapport biedt de Rekenkamercommissie een oplegnotitie aan. In deze oplegnotitie staan de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek opgenomen.

Conclusies en Aanbevelingen

Conclusies

De rekenkamercommissie trekt de volgende conclusies ten aanzien van de duurzaamheidsagenda en het duurzaamheidsbeleid:

1. De duurzaamheidsagenda is als facetbeleid vormgegeven, maar ontbeert de formele status van vastgesteld beleid. Hierdoor is bestuurlijk een binnen de ambtelijke organisatie duurzaamheid vooral ad-hoc opgepakt, grotendeels zonder de beleidsstructuur en de -samenhang die de rekenkamercommissie van gemeentelijk beleid verwacht. Er is geen sluitende beleidstheorie die te verwachten effecten koppelt aan de doelstellingen en de daarvoor uit te voeren activiteiten.
2. In de loop van de tijd zijn er wijzigingen in terminologie en doelstellingen geweest en is de invulling van het begrip duurzaamheid versmald zonder dat dit expliciet is beargumenteerd. Mede hierdoor is de continuïteit in de beleidsdocumenten slecht en is de uitvoering niet of slechts moeizaam te volgen.
3. Het is op basis van de aangeboden structuur en samenhang niet of nauwelijks mogelijk het beleid

of de uitvoering van het beleid te volgen en vast te stellen of prestaties zijn geleverd, doelstellingen en resultaten zijn behaald en de verwachte gunstige effecten voor de duurzame ontwikkeling van Hengelo zijn behaald of in de toekomst behaald zullen worden. Het feit dat er nauwelijks beleidsmonitoring heeft plaatsgevonden versterkt dit.

4. Het uitvoeren van duurzaamheidsbeleid staat op gespannen voet met de uitvoering van het beleid in de lijn, daardoor dient er bijzondere aandacht te zijn voor goede prestatie-indicatoren, ondersteuning en coördinatie. Ook dedicated budget draagt bij aan goede uitvoering in de lijn. De rekenkamercommissie vindt deze onderdelen onvoldoende terug binnen de bestudeerde documenten die het duurzaamheidsbeleid schragen. Wel merkt de rekenkamercommissie op dat het recent door de raad vastgestelde energiebeleid hierin al wel grotendeels voorziet.
5. De raad is in de jaren vanaf de opzet van de duurzaamheidsagenda onvoldoende in stelling gebracht om de kaderstellende en controlerende taak uit te voeren.

Aanbevelingen

Op grond van het uitgevoerde onderzoek doet de rekenkamercommissie een aantal aanbevelingen. Deze richten zich zowel specifiek op het duurzaamheidsbeleid als op andere situaties waarin facetten van de uitvoering als beleid belangrijk genoeg zijn om afzonderlijk over de beleidsvelden heen te worden vastgelegd.

1. Stel een nieuwe integrale duurzaamheidsnota als facetbeleid op in de vorm van een visiedocument, naast en in aanvulling op het recent vastgestelde energie-actieplan en laat dit document door de raad vaststellen. Hanteer daarbij zoveel als mogelijk dezelfde terminologie en definities en zorg voor een continuïteit over de raadsperiodes.
2. Stel op basis van dit visiedocument op duurzaamheid periodiek prioriteiten (bijvoorbeeld jaarlijks of tweejaarlijks) vast voor de uitvoering (aan de hand van ontwikkelingen en prestaties), met de daaraan gekoppelde duidelijk en haalbaar geformuleerde doelstellingen en financiële ruimte. De aanpak van energie-actieplan 2017-2021 kan hierbij als voorbeeld dienen.
3. Overweeg om ten behoeve van duurzame ontwikkeling van Hengelo een speciale werkgroep in de raad te vormen.
4. Draag bij alle beleid (waaronder ook facetbeleid) zorg voor een goede en herleidbare samenhang van doelen, doelstellingen, activiteiten, prestaties en verwachte effecten alsmede de monitoring (zoals het energiebeleid nu is opgezet).
5. Draag bij vernieuwing of herziening van beleid zorg voor continuïteit in begrippen en geef helder aan welke onderwerpen doorlopen, worden vernieuwd of worden beëindigd.
6. Zorg bij beleid voor meetbare kern prestatie-indicatoren die iets zeggen over de voor het bereiken van de doelstellingen geleverde prestaties en de bereikte resultaten, ook als die doelstellingen door partners (burgers, bedrijven) geleverd moeten worden.
7. Zorg voor een nulmeting van de indicatoren en regelmatige voortgangsmetingen zodat duidelijk is wat het vertrekpunt is en welke voortgang wordt geboekt.
8. Agendeer ook facetbeleid formeel in de raad teneinde het vast te stellen. Geef daarbij rekenschap dat des te breder het begrip is waarop facetbeleid zich richt, des te meer beleidsvelden een rol spelen en des te groter het risico is dat het beleid in de uitvoering versnipperd. Daarmee zijn de aanbevelingen 4 t/m 7 van extra groot belang voor brede containerbegrippen.
9. Draag zorg voor een geregelde rapportering in de raad over de follow up van toezeggingen door het college, zodat voorkomen wordt dat beleidsvoornemens buiten beeld raken.

Ambtelijke feitencheck

Conform het onderzoeksprotocol van de Rekenkamercommissie is de conceptrapportage aangeboden voor een (ambtelijke) feitencheck. Dit betreft een check op de feitelijke juistheid van de bevindingen van het onderzoek, exclusief de conclusies en de aanbevelingen.

Uit de reactie op de ambtelijke feitencheck, ontvangen op 10 september 2018, blijkt dat de bevindingen in de conceptrapportage worden herkend. Ook zijn er geen feitelijke onjuistheden genoemd.

In de reactie is verder het volgende naar voren gebracht:

De in het rapport geschetste ontwikkelingen er mede toe hebben geleid dat niet aan alle toezeggingen/afspraken in het verleden is voldaan. Inmiddels kent duurzaamheid een prominente rol in het coalitieprogramma. Ook de maatschappelijke opvatting en urgentie is erg veranderd. De rijksoverheid heeft andere plannen en rollen voor gemeenten. In de gemeentelijke organisatie is duurzaamheid nu belegd in één afdeling, maar het betreft tegelijkertijd facetbeleid. Er moet op worden toegezien dat duurzaamheid

een thema is en blijft van iedereen.

In bovenstaande reactie heeft de rekenkamercommissie geen aanleiding gezien om de conceptrapportage en/of de bijbehorende oplegnotitie aan te passen.

Bespreking Politieke Markt 3 oktober 2018

Tijdens de politieke markt heeft de voorzitter van de rekenkamercommissie de totstandkoming en bevindingen van het onderzoek toegelicht. De aanwezige fracties hebben hier aangegeven de aanbevelingen van de rekenkamercommissie over te willen nemen en aan het college aan te bieden ter opvolging. Onderdeel van de aanbevelingen is het oprichten van een raads werkgroep Duurzaamheid. Indien uw raad instemt met het voorgestelde besluit zal de griffie, in overleg met het college, het instellen van de werkgroep gaan voorbereiden om vervolgens een oproep tot deelname uit te zetten. Belangrijk aandachtspunt is dat deelnemers in de werkgroep hier vrijuit inbreng kunnen leveren en dat besluitvorming en afweging van besluiten door de raad blijft plaatsvinden.

BESPREEK- EN BESLISPUNTEN

- kennis te nemen van het opgestelde rapport 'Duurzaamheid als Hobbyisme?'
- de gepresenteerde aanbevelingen aan het college aan te bieden ter opvolging.
- in te stemmen met het oprichten van een raads werkgroep 'Duurzame ontwikkeling Hengelo' welke zich bijvoorbeeld richt op het bijdragen aan de ontwikkeling van een nieuwe integrale duurzaamheidsnota, alsook op het mede vormgeven van de monitoring van de uitvoering van de aanbevelingen uit dit rapport en de ontwikkelingen en voortgang van het duurzaamheidsbeleid.

FINANCIËLE ASPECTEN

Niet van toepassing

BIJLAGE(N)

- Aanbiedingsbrief Rekenkamercommissie Hengelo inzake het rapport 'Duurzaamheid als Hobbyisme?' inclusief oplegnotitie en rapport van bevindingen.

Dit raadsadvies is opgesteld door de griffie.

Aan de gemeenteraad

Postbus 18
7550 AA Hengelo

Onderwerp

Aanbieding resultaat onderzoek
'Duurzaamheid als Hobbyisme?'

Kenmerk

2018_V001

Datum

17 september 2018

Geachte leden van de raad,

De Rekenkamercommissie Hengelo biedt u hierbij het resultaat aan van het onderzoek 'Duurzaamheid als hobbyisme?'. Een onderzoek naar de stand van zaken van de beleidsambities en -doelstellingen van de gemeente Hengelo. Het onderzoek is uitgevoerd door dr. M.J. Oude Vrielink, onderzoekster van de rekenkamercommissie Hengelo. Het onderzoeksrapport alsook de bijbehorende oplegnotitie treft u aan als bijlage bij deze brief.

Aanleiding

In 2012 is de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' aangeboden. Deze duurzaamheidsagenda omvat alle beleidsvelden van de gemeente waar duurzaamheid een rol speelt. In de duurzaamheidsagenda geeft de gemeente Hengelo haar visie op een duurzame en toekomstbestendige stad en beschrijft zij ambities, doelstellingen en acties voor de korte, middellange en lange termijn (resp. tot 2015, 2020 en 2030). De duurzaamheidsagenda kent een looptijd van 2012 tot en met 2016.

Doelstelling en centrale vraag

Nu de looptijd is verstreken, heeft de rekenkamercommissie een onderzoek ingesteld hoe het met de beleidsambities en -doelstellingen van de gemeente is gesteld. De rekenkamercommissie heeft in de periode juni 2017 tot en met april 2018 onderzocht hoe het anno 2017 met de duurzame ontwikkeling staat. Met het voorliggende rapport wil de rekenkamercommissie de gemeenteraad inzicht geven in het gevoerde duurzaamheidsbeleid en aanbevelingen doen die aan de (verdere) realisatie van het Hengelose duurzaamheidsbeleid kunnen bijdragen.

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van een centrale vraag en de daaraan gekoppeld acht deelvragen. In het onderzoek staat de volgende vraag centraal:

Op welke wijze geeft de gemeente Hengelo uitvoering aan de ambities op het gebied van duurzaamheid, welke resultaten zijn hiermee behaald en hoe was de raad betrokken bij de totstandkoming en uitvoering van het beleid?

Oplegnotitie

Naast het onderzoeksrapport bieden wij u een oplegnotitie aan. In deze oplegnotitie treft u achtereenvolgens de onderzoeksvragen, de centrale boodschap van de rekenkamercommissie, de beantwoording van de deelvragen én de conclusies en aanbevelingen aan.

Ambtelijke feitencheck

Conform ons onderzoeksprotocol is de conceptrapportage aangeboden voor een (ambtelijke) feitencheck. Dit betreft een check op de feitelijke juistheid van de bevindingen van het onderzoek, exclusief de conclusies en de aanbevelingen.

Uit de reactie op de ambtelijke feitencheck, ontvangen op 10 september 2018, blijkt dat de bevindingen in de conceptrapportage worden herkend. Ook zijn er geen feitelijke onjuistheden genoemd.

In de reactie is verder het volgende naar voren gebracht:

De in het rapport geschetste ontwikkelingen er mede toe hebben geleid dat niet aan alle toezeggingen/afspraken in het verleden is voldaan. Inmiddels kent duurzaamheid een prominente rol in het coalitieprogramma. Ook de maatschappelijke opvatting en urgentie is erg veranderd. De rijksoverheid heeft andere plannen en rollen voor gemeenten. In de gemeentelijke organisatie is duurzaamheid nu belegd in één afdeling, maar het betreft tegelijkertijd facetbeleid. Er moet op worden toegezien dat duurzaamheid een thema is en blijft van iedereen.

In bovenstaande reactie heeft de rekenkamercommissie geen aanleiding gezien om de conceptrapportage en/of de bijbehorende oplegnotitie aan te passen.

Behandelvorschstel

De rekenkamer stelt uw raad voor om dit onderzoek via een politieke markt te agenderen voor behandeling in de gemeenteraad. Vanzelfsprekend is de rekenkamercommissie bereid om – de totstandkoming van – dit rapport toe te lichten tijdens de behandeling in een politieke markt. Ten aanzien van uw besluit over dit onderzoeksrapport doen wij u het volgende voorstel:

- *Neem middels een raadsbesluit kennis van het opgestelde rapport 'Duurzaamheid als Hobbyisme?'*
- *Biedt middels dit raadsbesluit de gepresenteerde aanbevelingen aan het college aan ter opvolging.*
- *Stem in met het oprichten van een raads werkgroep 'Duurzame ontwikkeling Hengelo' welke zich bijvoorbeeld richt op het bijdragen aan de ontwikkeling van een nieuwe integrale duurzaamheidsnota, alsook op het mede vormgeven van de monitoring van de uitvoering van de aanbevelingen uit dit rapport en de ontwikkelingen en voortgang van het duurzaamheidsbeleid.*

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Namens de Rekenkamercommissie gemeente Hengelo,
de secretaris,

C.H. Hartendorp

Duurzaamheid als hobbyisme?

Oplegnotitie

Aanleiding voor het onderzoek

In 2012 wordt de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' aangeboden. De duurzaamheidsagenda omvat alle beleidsvelden van de gemeente waar duurzaamheid een rol speelt. In de duurzaamheidsagenda geeft de gemeente Hengelo haar visie op een duurzame en toekomstbestendige stad en beschrijft zij mijlpalen en ontwikkelingen op weg daar naar toe. Deze worden opgedeeld in drie zichtjaren: tot 2015, tot 2020 en uiteindelijk tot 2030. De duurzaamheidsagenda kent drie invalshoeken en in totaal 13 speerpunten, met acties op de korte (tot 2015) en middellange termijn (tot 2020). De duurzaamheidsagenda heeft een looptijd van 2012 tot en met 2016.

Nu de looptijd is afgelopen heeft de rekenkamercommissie een onderzoek ingesteld hoe het met de beleidsambities en -doelstellingen van de gemeente is gesteld. De rekenkamercommissie heeft in de periode juni 2017 tot en met april 2018 onderzocht hoe het anno 2017 met de duurzame ontwikkeling staat. Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van een centrale vraag en de daaraan gekoppeld acht deelvragen.

Centrale vraag

Op welke wijze geeft de gemeente Hengelo uitvoering aan de ambities op het gebied van duurzaamheid, welke resultaten zijn hiermee behaald en hoe was de raad betrokken bij de totstandkoming en uitvoering van het beleid?

Deelvragen beleid

1. Welke ambities heeft de gemeente gesteld met betrekking tot duurzaamheid en in welke doelstellingen zijn deze ambities vertaald?
2. In hoeverre zijn de doelstellingen concreet, meetbaar en tijdgebonden geformuleerd?
3. Hoe is de realisatie van de ambities en doelstellingen georganiseerd en concreet vertaald naar de uitvoeringspraktijk?
4. Welke financiële kaders gelden voor het duurzaamheidsbeleid?

Deelvragen uitvoering en resultaten

5. Welke maatregelen zijn geïmplementeerd?
6. Hoe heeft de gemeente inzicht in de bereikte resultaten met betrekking tot het duurzaamheidsbeleid?

Deelvragen betrokkenheid van de raad

7. Hoe heeft de raad invulling gegeven aan zijn kaderstellende en controlerende rol ten aanzien van het duurzaamheidsbeleid?
8. Wordt de raad voldoende gefaciliteerd in zijn kaderstellende en controlerende rol?

Centrale boodschap van de rekenkamercommissie

De rekenkamercommissie waardeert de aanzet van de gemeente om samen met de burgers en bedrijven beleidsmatig vorm te geven aan een integraal duurzaamheidsbeleid. Doordat duurzaamheid een rol speelt in alle beleidsvelden waarop de gemeente werkt, is het samenbrengen van alle doelstellingen en activiteiten op dit terrein van belang om tot versnelling te kunnen komen. De duurzaamheidsagenda die hiervoor had moeten zorgen is echter weliswaar aangeboden, maar nooit in deze vorm vastgesteld door de raad. De door de raad gevraagde uitwerking en verheldering van onderdelen van de duurzaamheidsagenda werd pas in 2017 als energiebeleid aangeboden aan de raad. Duurzaamheid in de brede betekenis van de duurzaamheidsagenda was daarmee buiten beeld gekomen.

Ondertussen vonden onderdelen van de duurzaamheidsagenda wel een plaats in de verschillende begrotingen. Ook wordt in diverse beleidsstukken van de gemeente verwezen naar de duurzaamheidsagenda. Hoewel er dus geen sprake is van een formeel beleid uit de duurzaamheidsagenda is er wel sprake van uitvoering, maar ad hoc. Door het ontbreken van formeel beleid en derhalve ook van formeel beleidsrapportage en -evaluatie was de gemeente niet in de gelegenheid om de daadwerkelijke voortgang te kunnen volgen en waar nodig het beleid en de uitvoering te kunnen bijsturen. De rekenkamercommissie stelt vast dat 27 van de 43 in de duurzaamheidsagenda opgenomen acties is uitgevoerd.

Voorts stelt de rekenkamercommissie vast dat de resultaten van het duurzaamheidsbeleid niet integraal zichtbaar en volgbaar zijn. De duurzaamheidsagenda en de beleidsstukken waarin naar de duurzaamheidsagenda wordt verwezen missen (voor het onderwerp duurzaamheid) de heldere structuur en samenhang, die van dergelijke beleidsdocumenten mag worden verwacht. Ook ontbreekt het aan een duidelijke definitie van duurzaamheid, aan SMART geformuleerde doelstellingen en een onderbouwde beleidstheorie. In de schragende documenten die het facetbeleid gestalte geven, is geen consistentie in termen, doelstellingen en acties. Er is bovendien in de loop van de tijd een impliciete versmalling opgetreden in de invulling die aan duurzaamheid wordt gegeven.

Door het geconstateerde gebrek aan structuur en samenhang in het beleid is het niet of nauwelijks mogelijk de uitvoering en de effecten van het beleid te volgen. Er kan daardoor ook moeilijk worden bepaald in welke mate de duurzaamheidsagenda en de ad hoc uitvoering daarvan heeft bijgedragen aan het duurzamer worden van Hengelo. De monitoring van het duurzaamheidsbeleid geeft, voor zover aanwezig, geen integraal beeld van de resultaten. Ook binnen beleidsvelden zijn prestaties niet zichtbaar gemaakt op een manier dat deze te waarderen zijn in termen van duurzaamheid. Dit geldt zowel terugkijkend voor de rekenkamercommissie als ten tijde van de uitvoering voor de raad.

Of Hengelo daadwerkelijk over de volle breedte excellent is op het gebied van duurzaamheid, wat de uitgesproken ambitie was in 2012, is ondanks alle onderzoeksinspanningen van de rekenkamercommissie niet te zeggen. Wel durft de rekenkamercommissie te stellen dat er, indien de duurzaamheidsagenda wel formeel was vastgesteld, meer resultaten geboekt hadden kunnen worden.

De rekenkamercommissie merkt op dat de organisatie en regie van de uitvoering van duurzaamheid in 2017 helderder is belegd door dit onder te brengen bij één afdeling. Hierdoor kan de raad beter en vanuit een integraal perspectief worden bediend met voorstellen en rapportages. De rekenkamercommissie vindt wel dat er moet worden gewaakt dat hierdoor duurzaamheid als iets van alleen deze afdeling wordt gezien, de gehele organisatie moet duurzaamheid omarmen. Dat was uiteindelijk ook een doelstelling van de duurzaamheidsagenda.

Beknpte beantwoording deelvragen en conclusies

Centrale vraag

De centrale vraag van het onderzoek is met het bovenstaande grotendeels beantwoord. De gemeente heeft een te waardenen poging gedaan om de over de diverse beleidsvelden versnipperde duurzaamheidsinitiatieven integraal zichtbaar en volgbaar te maken, maar is daarin naar de mening van de rekenkamercommissie onvoldoende in geslaagd. Welke resultaten zijn behaald, is lastig vast te stellen. De rekenkamer stelt bovendien vast dat raad onvoldoende in stelling is gebracht om kaderstellende en controleerde taken uit te voeren.

Deelvragen Beleid

1. Welke ambities heeft de gemeente gesteld met betrekking tot duurzaamheid en in welke doelstellingen zijn deze ambities vertaald?

De uitgesproken ambitie was in 2012 dat Hengelo over de volle breedte excellent zou zijn op het gebied van duurzaamheid. Vanuit de drie invalshoeken Duurzame economie, Klimaat en energie en Duurzame leefomgeving, heeft de gemeente ambities voor respectievelijk bedrijven, overheid en burger geformuleerd. In totaal gaat het om 49 concrete doelstellingen voor korte (tot 2015) en middellange (tot 2020) termijn. Deze 49 doelstellingen zijn rond 13 speerpunten geclusterd, waarbij niet duidelijk is op welke wijze de clustering tot stand is gekomen.

2. In hoeverre zijn de doelstellingen concreet, meetbaar en tijdgebonden geformuleerd?

Het duurzaamheidsbeleid bevat overkoepelende doelen en doelstellingen voor de korte- en middellange termijn. De overkoepelende zijn niet tijdgebonden en slechts in één geval meetbaar geformuleerd. Zij worden in verband gebracht met bedrijven, overheid en burgers, maar daarbinnen wordt niet specifiek geduid van wie welke prestaties worden verwacht.

Ook de concrete doelstellingen zijn over het geheel genomen weinig specifiek geformuleerd. Meestal blijft in het midden wie aan zet is om een prestatie te leveren of effect te realiseren. De doelstellingen zijn beperkt meetbaar geformuleerd. Wel zijn alle doelstellingen aan een zichtjaar verbonden en daarmee tijdgebonden geformuleerd.

3. Hoe is de realisatie van de ambities en doelstellingen georganiseerd en concreet vertaald naar de uitvoeringspraktijk?

De uitvoering van het duurzaamheidsbeleid ligt binnen de verschillende beleidsvelden. De duurzaamheidsagenda brengt dit samen om de integrale uitvoering te versterken, maar is geen formeel vastgelegd beleid geworden. Deel III van duurzaamheidsagenda noemt 43 acties verdeeld over de 13 speerpunten. Het is echter onduidelijkheid of dit deel als uitvoeringsplan bedoeld is. Van de 43 acties konden er 27 in verband worden gebracht met projecten in de facetagenda Duurzaamheid in de beleidsbegroting.

Door de afwezigheid van een duidelijke koppeling van de doelstellingen uit de duurzaamheidsagenda met de facetagenda duurzaamheid uit de begroting is de uitvoering niet concreet vertaald naar de diverse beleidsvelden. Hierdoor en omdat de duurzaamheidsagenda niet formeel werd vastgesteld, was er

een suboptimale uitvoering, waarin ambtenaren keuzes maken op basis van het belang dat zij zelf aan duurzaamheid hechten of alleen reageren op wat op hen af komt.

Tot 2017 werden de beleidsvelden voor de uitvoering van de duurzaamheidsagenda ondersteund vanuit team Duurzaamheid. Hier vond ook coördinatie van het beleid plaats. Vanaf 2017 vindt coördinatie van het duurzaamheidsbeleid plaats door een procesregisseur. De capaciteit van het duurzaamheidsteam is in twee bezuinigingsronden teruggebracht van 5,95 fte in 2012 naar 1 fte vanaf 2017. De rekenkamercommissie beoordeelt deze capaciteit als beperkt in licht van ambities en doelstellingen.

Hoe monitoring van de uitvoering van de duurzaamheidsagenda vorm krijgt, is niet duidelijk vastgelegd. Er is enige programmasturing tot de coalitiewisseling in 2014, daarna is niet meer vastgelegd hoe integrale aansturing van het duurzaamheidsbeleid plaatsvindt.

4. Welke financiële kaders gelden voor het duurzaamheidsbeleid?

De Duurzaamheidsagenda bevat geen financieel kader. De uitvoering van het duurzaamheidsbeleid vindt plaats in de beleidsvelden, waarvoor de financiële kaders zijn bepaald. De facetagenda duurzaamheid in de begrotingen van 2011 tot en met 2013 is niet van een budget voorzien. De gemeente heeft met andere woorden geen afzonderlijk duurzaamheidsbudget, maar ook geen (integraal) zicht op de uitgaven voor duurzaamheid. Voor de ondersteuning van interne en externe duurzaamheidsinitiatieven is er tot 2016 een budget van beperkte omvang, het Millenniumbudget. Mede door de bezuinigingsopgaven heeft de uitvoering van duurzaamheid in de diverse beleidsvelden geen prioriteit en is er geen budget aan verbonden.

Deelvragen Resultaat en doelbereik

5. Welke maatregelen zijn geïmplementeerd?

Van de 43 acties uit duurzaamheidsagenda konden er 27 worden herleid naar projecten in de facetagenda Duurzaamheid. Uit de planning & control-documenten kan worden afgeleid dat 15 acties geheel geïmplementeerd (waarvan 12 in de periode 2011-2013) en 11 acties deels zijn geïmplementeerd. Overzichtstabel 4 in het rapport van bevindingen maakt zichtbaar welke acties dit zijn.

6. Hoe heeft de gemeente inzicht in de bereikte resultaten met betrekking tot het duurzaamheidsbeleid?

De gemeente rapporteert via planning & control-documenten over projecten en activiteiten waarmee uitvoering wordt gegeven aan het duurzaamheidsbeleid uit de facetagenda. De koppeling tussen de doelen en doelstellingen tussen de duurzaamheidsagenda en de facetagenda duurzaamheid van de begroting is afwezig. De rekenkamercommissie heeft de uitgevoerde maatregelen in verband kunnen brengen met de acties in de duurzaamheidsagenda. Maar door het ontbreken van een koppeling van de acties aan de doelstellingen is onduidelijk wat de uitgevoerde maatregelen betekenen in termen van het doelbereik van het duurzaamheidsbeleid.

Slechts voor enkele thema's uit het duurzaamheidsbeleid zijn indicatoren opgenomen. Door het inconsistente gebruik en het ontbreken van streefwaarden is het monitoren van de bereikte resultaten moei-

lijk. Vanaf 2014 bieden de indicatoren weliswaar goed inzicht, maar is onduidelijk welke monitor- en verantwoordingsinformatie inzicht in welke resultaten bieden.

De raad heeft na het verstrijken van de looptijd van de duurzaamheidsagenda geen integraal overzicht of evaluatierapport ontvangen over de bereikte resultaten en daarmee gepaard gaande uitgaven. Daardoor is niet duidelijk in hoeverre de gemeente op koers ligt in het realiseren van haar duurzaamheidsdoelstellingen.

Deelvragen Betrokkenheid raad

7. Hoe heeft de raad invulling gegeven aan zijn kaderstellende en controlerende rol ten aanzien van het duurzaamheidsbeleid?

De Duurzaamheidsagenda is besproken in commissie Fysiek, maar vervolgens niet ter vaststelling voorgelegd aan de raad. Door de commissie Fysiek is om verbetering en verheldering gevraagd op met name het punt van duurzaamheid in energiebeleid. Deze verbetering en verheldering is door het College toegezegd, maar pas in 2017 aan de raad aangeboden als Energie Actieplan. Er is dan ook geen integrale kaderstelling door de raad op het gebied van duurzaamheid, alleen via de kaderstelling in de diverse beleidsvelden waar duurzaamheid een rol speelt. Er is vervolgens zonder bespreking in de raad gaandeweg een versmalling opgetreden in de invulling die aan duurzaamheid wordt gegeven.

De raad heeft geen integrale rapportages of (tussen)evaluaties gekregen of gevraagd, waardoor controle zich, voor zover mogelijk, richt op aspecten van duurzaamheid in de beleidsvelden, zonder overkoepelend beeld. De raad heeft na de eerste bespreking van de duurzaamheidsagenda in de commissie Fysiek ook niet meer gevraagd naar de stand van zaken van de toegezegde verheldering van de duurzaamheidsagenda.

8. Wordt de raad voldoende gefaciliteerd in zijn kaderstellende en controlerende rol?

De afwezigheid van een duidelijke koppeling tussen de doelstellingen van de duurzaamheidsagenda en P&C-documenten en de onvoldoende monitoring van de uitvoering van de duurzaamheidsagenda maakt sturing en controle door de raad moeilijk.

Conclusies en Aanbevelingen

Conclusies

De rekenkamercommissie trekt de volgende conclusies ten aanzien van de duurzaamheidsagenda en het duurzaamheidsbeleid:

1. De duurzaamheidsagenda is als facetbeleid vormgegeven, maar ontbeert de formele status van vastgesteld beleid. Hierdoor is bestuurlijk een binnen de ambtelijke organisatie duurzaamheid vooral ad-hoc opgepakt, grotendeels zonder de beleidsstructuur en de -samenhang die de rekenkamercommissie van gemeentelijk beleid verwacht. Er is geen sluitende beleidstheorie die te verwachten effecten koppelt aan de doelstellingen en de daarvoor uit te voeren activiteiten.
2. In de loop van de tijd zijn er wijzigingen in terminologie en doelstellingen geweest en is de invulling van het begrip duurzaamheid versmald zonder dat dit expliciet is beargumenteerd. Mede hierdoor is de continuïteit in de beleidsdocumenten slecht en is de uitvoering niet of slechts moeizaam te volgen.
3. Het is op basis van de aangeboden structuur en samenhang niet of nauwelijks mogelijk het beleid of de uitvoering van het beleid te volgen en vast te stellen of prestaties zijn geleverd, doelstellingen en resultaten zijn behaald en de verwachte gunstige effecten voor de duurzame ontwikkeling van Hengelo zijn behaald of in de toekomst behaald zullen worden. Het feit dat er nauwelijks beleidsmonitoring heeft plaatsgevonden versterkt dit.
4. Het uitvoeren van duurzaamheidsbeleid staat op gespannen voet met de uitvoering van het beleid in de lijn, daardoor dient er bijzondere aandacht te zijn voor goede prestatie-indicatoren, ondersteuning en coördinatie. Ook dedicated budget draagt bij aan goede uitvoering in de lijn. De rekenkamercommissie vindt deze onderdelen onvoldoende terug binnen de bestudeerde documenten die het duurzaamheidsbeleid schragen. Wel merkt de rekenkamercommissie op dat het recent door de raad vastgestelde energiebeleid hierin al wel grotendeels voorziet.
5. De raad is in de jaren vanaf de opzet van de duurzaamheidsagenda onvoldoende in stelling gebracht om de kaderstellende en controlerende taak uit te voeren.

Aanbevelingen

Op grond van het uitgevoerde onderzoek doet de rekenkamercommissie een aantal aanbevelingen. Deze richten zich zowel specifiek op het duurzaamheidsbeleid als op andere situaties waarin facetten van de uitvoering als beleid belangrijk genoeg zijn om afzonderlijk over de beleidsvelden heen te worden vastgelegd.

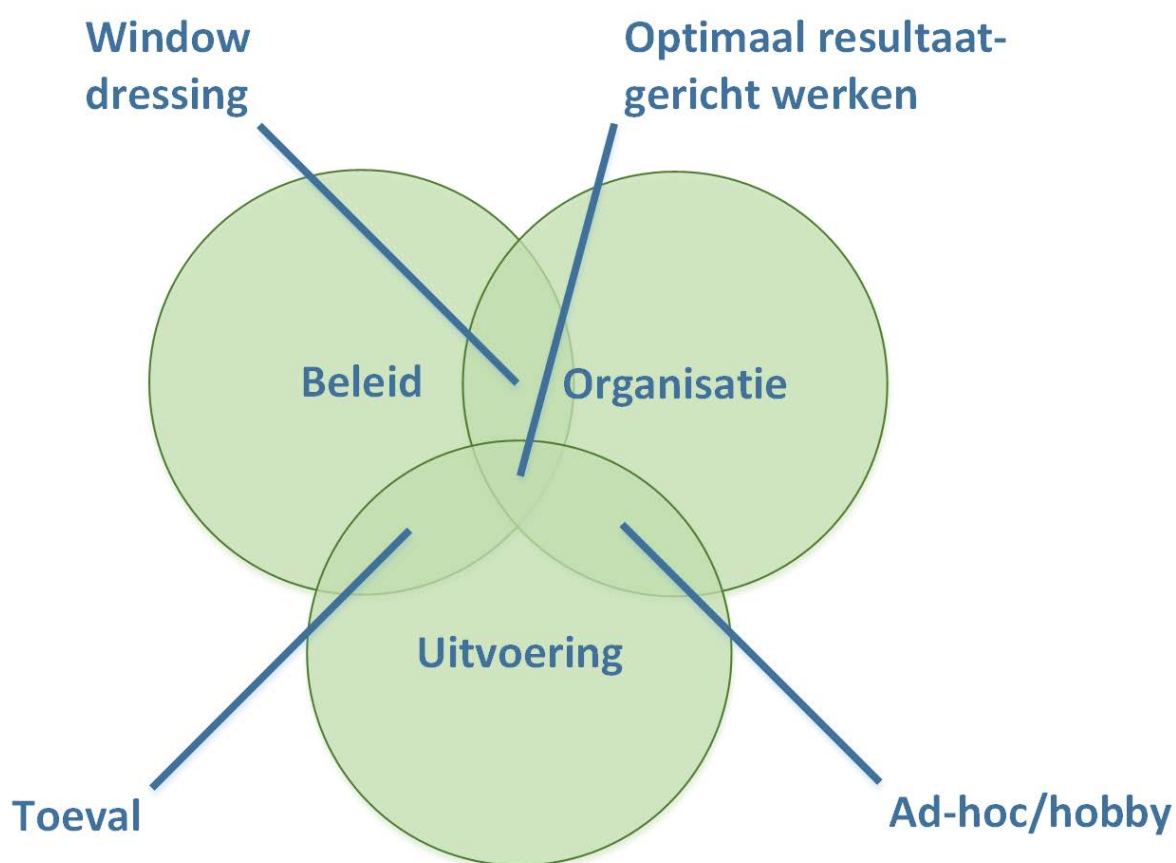
1. Stel een nieuwe integrale duurzaamheidsnota als facetbeleid op in de vorm van een visiedocument, naast en in aanvulling op het recent vastgestelde energie-actieplan en laat dit document door de raad vaststellen. Hanteer daarbij zoveel als mogelijk dezelfde terminologie en definities en zorg voor een continuïteit over de raadsperiodes.
2. Stel op basis van dit visiedocument op duurzaamheid periodiek prioriteiten (bijvoorbeeld jaarlijks of tweejaarlijks) vast voor de uitvoering (aan de hand van ontwikkelingen en prestaties),

met de daaraan gekoppelde duidelijk en haalbaar geformuleerde doelstellingen en financiële ruimte. De aanpak van energie-actieplan 2017-2021 kan hierbij als voorbeeld dienen.

3. Overweeg om ten behoeve van duurzame ontwikkeling van Hengelo een speciale werkgroep in de raad te vormen.
4. Draag bij alle beleid (waaronder ook facetbeleid) zorg voor een goede en herleidbare samenhang van doelen, doelstellingen, activiteiten, prestaties en verwachte effecten alsmede de monitoring (zoals het energiebeleid nu is opgezet).
5. Draag bij vernieuwing of herziening van beleid zorg voor continuïteit in begrippen en geef helder aan welke onderwerpen doorlopen, worden vernieuwd of worden beëindigd.
6. Zorg bij beleid voor meetbare kern prestatie-indicatoren die iets zeggen over de voor het bereiken van de doelstellingen geleverde prestaties en de bereikte resultaten, ook als die doelstellingen door partners (burgers, bedrijven) geleverd moeten worden.
7. Zorg voor een nulmeting van de indicatoren en regelmatige voortgangsmetingen zodat duidelijk is wat het vertrekpunt is en welke voortgang wordt geboekt.
8. Agendeer ook facetbeleid formeel in de raad teneinde het vast te stellen. Geef daarbij rekening dat des te breder het begrip is waarop facetbeleid zich richt, des te meer beleidsvelden een rol spelen en des te groter het risico is dat het beleid in de uitvoering versnipperd. Daarmee zijn de aanbevelingen 4 t/m 7 van extra groot belang voor brede containerbegrippen.
9. Draag zorg voor een geregelde rapportering in de raad over de follow up van toezeggingen door het college, zodat voorkomen wordt dat beleidsvoornemens buiten beeld raken.

Duurzaamheid als hobbyisme?

Versie 3.4

Inhoudsopgave

1.1. Aanleiding voor het onderzoek	3
1.2. Doel en vraagstelling	4
1.3. Analyse kader	4
1.4. Onderzoeksverantwoording	6
1.5. Leeswijzer	7
2.1. Definitie van duurzaamheid	8
2.2. Vorming van het duurzaamheidsbeleid	9
2.3. Verplichtingen die Hengelo ten aanzien van duurzaamheid is aangegaan.....	13
2.4. Ambities en doelstellingen	17
Ambities en doelen van het duurzaamheidsbeleid	18
De weg er naartoe: lange- en korte termijnstrategie	20
Van visie naar speerpunten en acties.....	21
Te realiseren doelstellingen in de periode tot en met 2020	22
Hoe specifiek, meetbaar en tijdgebonden?	23
2.5. Organisatie van de uitvoering en vertaling naar de uitvoeringspraktijk.....	24
Vertaling van de facetagenda Duurzaamheid naar uitvoeringspraktijk.....	24
Vertaling van de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' naar uitvoeringspraktijk	25
Vertaling naar uitvoeringspraktijk in de periode 2015-2016	26
Organisatie van duurzaamheidstaken in de periode 2011-2017	26
Sturing op de uitvoering	28
2.6. Financiële kaders	31
2.7. Bevindingen	34
3.1. Resultaten facetagenda Duurzaamheid	36
Resultaten programmalijn 1: Voorkomen van schade en schaarste.....	36
Resultaten programmalijn 2: Duurzaam produceren en consumeren	37
Resultaten programmalijn 3: Kwaliteit van de leefomgeving	38
Resultaten programmalijn 4: Investeren in bewustwording.....	38
Resultaten na de coalitiewisseling in 2014	39
Resultaten in het licht van de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen'	40

1. Inleiding

1.1. Aanleiding voor het onderzoek

In Hengelo is met het coalitieakkoord 'Investeren in verbinding' (2010) de basis gelegd voor een breed duurzaamheidsprogramma.¹ De onderwerpen waarop het coalitieakkoord specifiek inzet, zijn in 2012 opgenomen in de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen'.² Deze duurzaamheidsagenda is "een verdieping van" de facetagenda Duurzaamheid in de programmabegroting³, zoals in 2011 door de raad vastgesteld.

In de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' beschrijft de gemeente haar visie op een duurzaam en toekomstbestendig Hengelo en de mijlpalen en ontwikkelingen op weg daar naartoe. Deze zijn opgedeeld in drie zichtjaren: 2015, 2020 en 2030. Met de duurzaamheidsagenda wil de gemeente een verandering bewerkstelligen vanuit drie invalshoeken: Duurzame economie, Klimaat en energie en Duurzame leefomgeving. De duurzaamheidsagenda benoemt 13 speerpunten met acties voor de doelstellingen op de korte (tot 2015) en middellange termijn (tot 2020). Het uitgangspunt is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid, bedrijfsleven en burgers.

De duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' kent een looptijd van 2012 tot en met 2016 en heeft nadien geen opvolging in een nieuwe duurzaamheidsagenda gekregen. In het kader van bezuinigingsmaatregelen is in twee ronden de formatie voor de uitvoering van duurzaamheidstaken teruggedroefd. Tegelijkertijd is de gemeente vanaf 2007 via akkoorden en convenanten enkele bovengemeentelijke verplichtingen aangegaan.

Tegen die achtergrond heeft de rekenkamercommissie besloten om te onderzoeken hoe het Hengelse duurzaamheidsbeleid er anno 2017 voor staat.⁴ Met het onderzoek wil de rekenkamercommissie een beeld geven van de mate waarin de doelstellingen voor 2015 zijn gerealiseerd en of in het huidige beleid wordt toegewerkt naar de mijlpalen en ontwikkelingen voor 2020 en 2030. Ook wil de rekenkamercommissie onderzoeken in hoeverre de gemeente in haar beleid rekening houdt met doelstellingen waaraan zij zich middels akkoorden en convenanten heeft verbonden.

¹ Hengelo verleiden tot duurzaamheid. Gemeente, bedrijven en inwoners trekken samen op naar een toekomstbestendig Hengelo. Duurzaamheidsagenda 2011-2014, 25 mei 2011, p. 3.

² Hengelo Verduursamen, duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012, p. 7.

³ Advies voor beslissing van Burgemeester en wethouders, Hengelo Verduursamen, zaaknummer 12G201331, 2012.

⁴ Raadsbrief Onderzoeksprogramma 2017 en onderzoeksprotocol, 30 januari 2017, p. 1.

1.2. Doel en vraagstelling

Met dit rapport wil de rekenkamercommissie de gemeenteraad inzicht geven in het gevoerde duurzaamheidsbeleid en aanbevelingen doen die aan de (verdere) realisatie van het Hengelose duurzaamheidsbeleid kunnen bijdragen. In het onderzoek staan de volgende vragen centraal:

Centrale vraag

Op welke wijze geeft de gemeente Hengelo uitvoering aan de ambities op het gebied van duurzaamheid, welke resultaten zijn hiermee behaald en hoe was de raad betrokken bij de totstandkoming en uitvoering van het beleid?

Deelvragen beleid

1. Welke ambities heeft de gemeente gesteld met betrekking tot duurzaamheid en in welke doelstellingen zijn deze ambities vertaald?
2. In hoeverre zijn de doelstellingen concreet, meetbaar en tijdgebonden geformuleerd?
3. Hoe is de realisatie van de ambities en doelstellingen georganiseerd en concreet vertaald naar de uitvoeringspraktijk?
4. Welke financiële kaders gelden voor het duurzaamheidsbeleid?

Deelvragen uitvoering en resultaten

5. Welke maatregelen zijn geïmplementeerd?
6. Hoe heeft de gemeente inzicht in de bereikte resultaten met betrekking tot het duurzaamheidsbeleid?

Deelvragen betrokkenheid van de raad

7. Hoe heeft de raad invulling gegeven aan zijn kaderstellende en controlerende rol ten aanzien van het duurzaamheidsbeleid?
8. Wordt de raad voldoende gefaciliteerd in zijn kaderstellende en controlerende rol?

In de navolgende hoofdstukken zijn de deelvragen bij de relevante passages ingevoegd. Het antwoord daarop is vetgedrukt en cursief weergegeven, gevolgd door een uiteenzetting ter onderbouwing en toelichting.

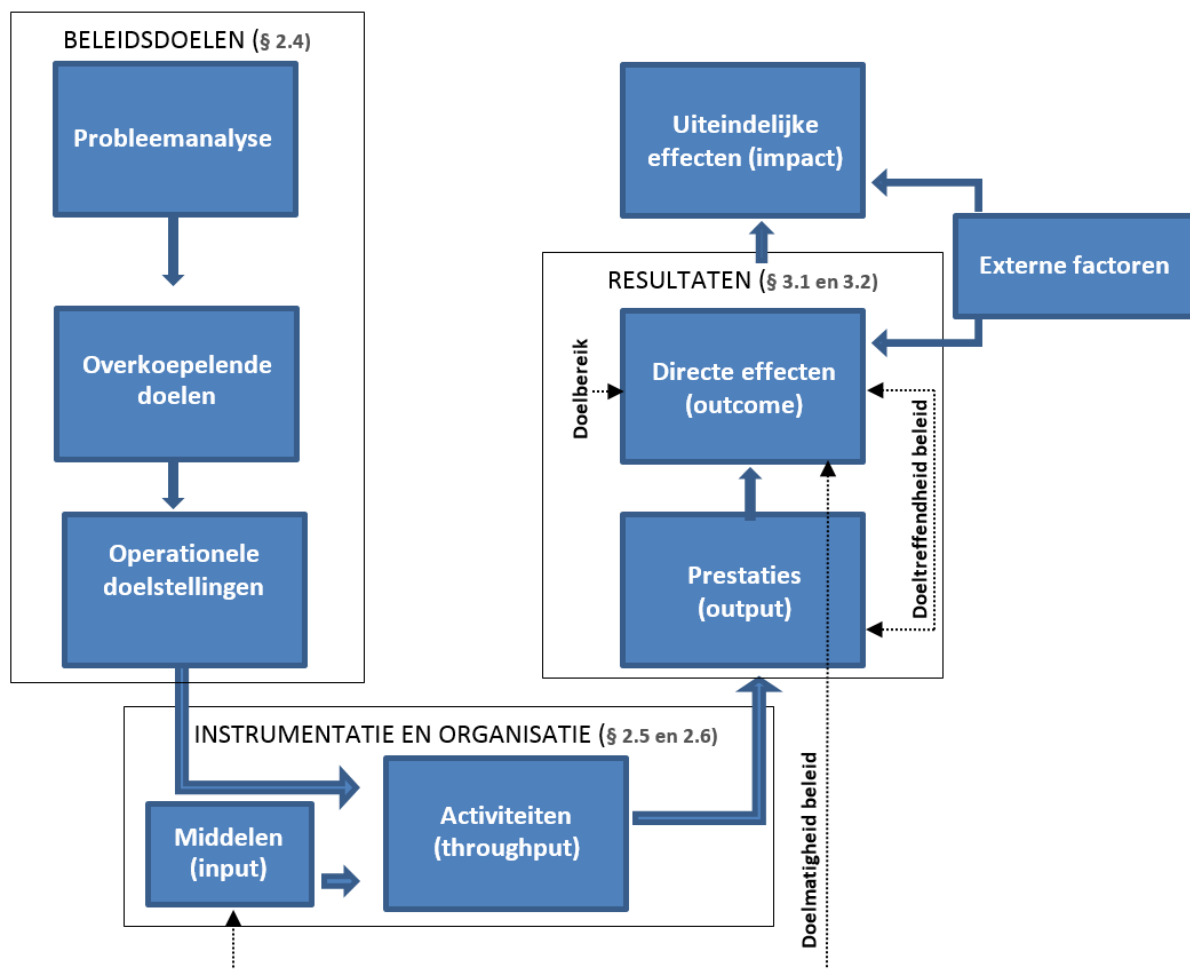
1.3. Analyse kader

Duurzaamheidsbeleid is doeltreffend indien beoogde effecten dankzij dit beleid optreden. Het is een bekend gegeven dat zich dit in de praktijk moeilijk laat aantonen. Wel is op basis van een analyse van de beleidstheorie de relatie tussen beleid en effecten aannemelijk te maken. Tegen die achtergrond nemen we de ideale beleidstheorie als analysekader.

Ideale beleidstheorie

De ideale beleidstheorie beschrijft een redenering die loopt van een maatschappelijk probleem, de beleidsmatige vertaling in doelen, de inzet van middelen en activiteiten, te leveren prestaties en daarmee te realiseren effecten naar de uiteindelijke impact in de samenleving. In onderstaande figuur is de beleidstheorie schematisch weergegeven.⁵ De rapportage van de onderzoeksbevindingen is in lijn hiermee opgezet.

⁵ Geïnspireerd op: Ecorys, *Beleidsdoorlichting Artikel 4.2 VWS. Opleidingen, beroepenstructuur en arbeidsmarkt. Overkoepelende eindrapportage*, in opdracht van Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Rotterdam, 20 oktober 2016.

Figuur 1. De ideale beleidstheorie als analysekader.

Uitleg van de begrippen in Figuur 1 en deze rapportage in zijn algemeen:

- Probleemanalyse: analyse van verschil tussen de feitelijke en gewenste situatie;
- Overkoepelend doel: de situatie die met het te voeren beleid wordt nagestreefd;
- Operationele doelstellingen: de situatie die met betrekking tot een bepaald aspect van een overkoepelend doel als tussenliggende stap wordt nagestreefd;
- Middelen (input): beschikbare financiële, menselijke en technologische middelen;
- Activiteiten (throughput): wat de organisatie doet om voorgenomen prestaties te leveren;
- Doelmatigheid van beleid: met een gegeven hoeveelheid middelen zoveel mogelijk resultaten realiseren of bepaalde resultaten met zo min mogelijk middelen realiseren;
- Prestaties (output): diensten en producten die de organisatie levert;
- Effecten (outcome): veranderingen die optreden;
- Resultaten: geleverde prestaties en gerealiseerde effecten;
- Doelbereik: mate waarin veranderingen overeenkomen met de doelen en doelstellingen;
- Doeltreffendheid: mate waarin doelen en doelstellingen dankzij gevoerd beleid zijn bereikt;
- Impact: veranderingen die als gevolg van gerealiseerde resultaten optreden.

1.4.Onderzoeksverantwoording

De rekenkamercommissie heeft zich bij de uitvoering van dit onderzoek willen richten op het duurzaamheidsbeleid, zoals vervat in de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen'. Gedurende het onderzoek is geconstateerd dat de duurzaamheidsagenda wel door het college, maar niet door de raad is vastgesteld.

Middels een raadsbrief heeft het college in september 2012 zijn voornemen geuit om een definitieve duurzaamheidsagenda aan te bieden na een opiniërende bespreking van 'Hengelo Verduursamen' met de raad⁶. In de praktijk is het anders gelopen: *"De duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' is afgerond en door het college akkoord bevonden. Na bespreking in raadscommissie fysiek zijn de acties opgenomen in de beleidsbegroting 2013-2015."*⁷ Tot vaststelling van een definitieve duurzaamheidsagenda door de raad is het echter nooit gekomen. De rekenkamercommissie constateert dat 'Hengelo Verduursamen' wel al die jaren als relevant beleidsdocument wordt genoemd in planning en control-documenten en andere communicatie naar de raad.⁸ Niet alleen in de eerste periode, maar ook na de coalitiewisseling in 2014. Zo wordt 'Hengelo Verduursamen' in de beleidsbegroting 2015 expliciet aangehaald als *"(overkoepelende) visie op duurzaamheid en de uitvoeringsprojecten op weg hier naartoe"*.⁹ De rekenkamer constateert dat 'Hengelo Verduursamen' geen formeel bekrachtigd beleid is, maar wel als beleid is gecommuniceerd richting de raad.

In de beleidsbegrotingen is opgenomen met welke projecten en activiteiten vanaf 2011 uitvoering is gegeven aan het duurzaamheidsbeleid. Tot de coalitiewisseling in 2014 via de facetagenda Duurzaamheid en daarna het begrotingshoofdstuk 'Beheer openbare ruimte en Duurzaamheid'. De programma's in de begroting zijn door de raad vastgesteld, maar de informatieve waarde ervan is beperkt. De duurzaamheidsagenda is dan wel niet formeel door de raad bekrachtigd, maar heeft wel zijn doorwerking naar de praktijk gevonden en te vormt een belangrijke en waardevolle aanvulling op de facetagenda en het begrotingshoofdstuk. De rekenkamercommissie heeft daarop het besluit genomen om de onderzoeksvragen tweeledig te beantwoorden. Dat betekent dat deze onderzoeksrapportage de ambities, doelstellingen en resultaten beschrijft van het duurzaamheidsbeleid zoals naar voren komt in de beleidsbegrotingen, en aanvullend de onderzoeksbevindingen op basis van de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen'.

Met de ideale beleidstheorie als analysekader zijn de doelstellingen, resultaten en betrokkenheid van de raad in kaart gebracht door middel van een documentenanalyse. Aanvullend zijn twee groepsinterviews met ambtelijke sleutelpersonen gehouden ter verduidelijking van enkele bevindingen en ter verificatie van de gehanteerde bronnen.

De rekenkamercommissie plaatst de volgende kanttekeningen bij dit onderzoek:

- Het onderzoek wil inzicht bieden in het in Hengelo gevoerde duurzaamheidsbeleid zoals in de begrotingen noemer onder de van duurzaamheid is vastgelegd en in de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' nader is uitgewerkt. Specifiek beleid dat op andere wijze verband houdt met het duurzaamheidsbeleid, is niet de documentanalyse meegenomen.

⁶ Raadsbrief Duurzaamheidsagenda Verduursamen, 12G201331/489749, 11 september 2012.

⁷ Jaarverslag 2012, p. 86

⁸ Presentatie 'Energiek aan de slag met het Energie actieplan. Hengelo op weg naar een duurzame toekomst', zaaknummer 1069971, raadsbijeenkomst 21 april 2015, slide 5.

⁹ Beleidsbegroting 2015-2018, p. 66.

- Leidraad voor het onderzoek en in aansluiting daarop voor de rapportage, is de logica van de beleidstheorie. Gekeken is naar de inzet van middelen en activiteiten en gerealiseerde prestaties en effecten in het licht van gestelde ambities en doelstellingen met aandacht voor aangegane bovengemeentelijke verplichtingen.
- Het onderzoek beslaat in principe de looptijd van de genoemde duurzaamheidsagenda, dat wil zeggen de periode van 2012-2016. De uitvoering van het onderzoek heeft plaatsgevonden van april 2017 tot en met mei 2018.

1.5. Leeswijzer

In Hoofdstuk 2 staat het duurzaamheidsbeleid centraal. Dit hoofdstuk gaat eerst in op de Hengelose definitie van duurzaamheid, de vorming van het duurzaamheidsbeleid en de bovengemeentelijke verplichtingen die de gemeente in de loop der jaren is aangegaan. Daarna volgt een beschrijving van de beleidsdoelen, de vertaling van deze beleidsdoelen naar de beleidspraktijk, de organisatie van de uitvoering en de financiële kaders.

Hoofdstuk 3 is gewijd aan de resultaten en het doelbereik. De bereikte resultaten worden kort samengevat, waarna met een overzichtstabel zichtbaar wordt gemaakt welke acties uit de duurzaamheidsagenda tot uitvoering zijn gekomen. Het hoofdstuk eindigt met een beschrijving van de wijze waarop de gemeente inzicht heeft in de resultaten die met het duurzaamheidsbeleid zijn bereikt.

In Hoofdstuk 4 wordt de betrokkenheid van de raad behandeld. Het hoofdstuk beschrijft hoe de raad invulling heeft gegeven aan zijn kaderstellende en controlerende rol en de mate waarin hij daarin door een goede informatievoorziening gefaciliteerd is.

In de hoofdstukken zijn bij de relevante passages de deelvragen ingevoegd. De antwoorden zijn vetgedrukt en cursief weergegeven.

Omwille van de leesbaarheid en navolgbaarheid doen we beknopt verslag van onze bevindingen. Dat mag echter niet verhullen dat het de rekenkamercommissie – mede als gevolg van de onduidelijke status van de duurzaamheidsagenda – erg veel moeite heeft gekost om de beleidsontwikkelingen en de verhouding en aansluiting tussen beleidsdocumenten helder te krijgen.

2. Duurzaamheid en gemeentelijk beleid

Dit hoofdstuk beschrijft het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Hengelo in de periode 2011 tot en met 2017. Eerst wordt ingegaan op de in Hengelo gehanteerde definitie van duurzaamheid, gevolgd door een schets in vogelvlucht van de wijze waarop het duurzaamheidsbeleid is vormgegeven. Daarna behandelt het hoofdstuk welke bovengemeentelijke verplichtingen Hengelo met betrekking tot duurzaamheid is aangegaan. Vervolgens komen de ambities en doelstellingen en het ambitieniveau van het Hengelose duurzaamheidsbeleid aan bod, de wijze waarop dit een vertaling naar de uitvoeringspraktijk heeft gekregen en hoe de uitvoering is georganiseerd. Het hoofdstuk eindigt met een beschrijving van de financiële kaders.

2.1. Definitie van duurzaamheid

Duurzaamheid is een breed begrip. Wat de gemeente Hengelo hieronder verstaat, is niet in een eenduidige, eigen definitie vastgelegd. In de diverse visie- en beleidsdocumenten wordt steeds impliciet aangesloten bij de Brundtland-definitie¹⁰ van duurzame ontwikkeling: *“het aansluiten op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien in gevaar te brengen”*. De concept duurzaamheidsagenda ‘Hengelo verleiden tot duurzaamheid’ legt naast het ‘nu en later’ ook een verbinding tussen de lokale en mondiale agenda (‘hier en daar’).¹¹ In de duurzaamheidsagenda ‘Hengelo Verduursamen’ is dit niet meer het geval.

In de diverse visie- en beleidsdocumenten wordt steeds in één adem gesproken over Hengelo als een duurzame en toekomstbestendige stad. Het beeld dat de gemeente daarbij voor ogen heeft, vertoont naar de mening van de rekenkamercommissie veel gelijkenis met een gangbare definitie van ICLEI, lokale overheden voor duurzaamheid¹²: *“Een duurzame stad wordt gekarakteriseerd door een groene economie, een gezonde en gelukkige gemeenschap met een slimme infrastructuur. Zij zet in op biodiversiteit, op een energiezuinige stad, is veerkrachtig en gaat efficiënt met hulpbronnen om.”*¹³ Deze definitie biedt naar de opvatting van de rekenkamercommissie een goed aangrijpingspunt om de ruime Brundtland-definitie verder richting en inhoud te geven.

In haar visie op een duurzame en toekomstbestendige stad sluit de gemeente aan op drie destijds actuele trends en inzichten op het gebied van duurzaamheid. De gemeente beschouwt de duurzaamheidsopgave als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid en samenleving in lijn met de ontwikkeling naar een *participatiesamenleving*. De gemeente baseert het duurzaamheidsbeleid op de principes van *people, planet en profit* (PPP) en *Cradle tot Cradle* (C2C). PPP gaat uit van de gedachte dat duurzame ontwikkeling vraagt om een meer evenwichtige benadering van people (mensen), planet (planeet/milieu) en profit (opbrengst/winst). C2C is het uitgangspunt van een beweging gericht op een nieuwe economie geënt op kringloopprincipes uit de natuur (‘afval is voedsel’), ook wel aangeduid als circulaire economie.

¹⁰ Brundtland Commission, Our Common Future, Report of the World Commission on Environment and Development, 02-08-1987.

¹¹ Hengelo verleiden tot duurzaamheid. Gemeente, bedrijven en inwoners trekken samen op naar een toekomstbestendig Hengelo. Duurzaamheidsagenda 2011-2014, 25 mei 2011, p. 5.

¹² De ICLEI - Local Governments for Sustainability (lokale overheden voor duurzaamheid) is een netwerk van meer dan 1500 steden en regio's die zich inzetten voor een duurzame toekomst. De ICLEI stelt zich een wereld van duurzame steden voor die de realiteit van de verstedelijking onder ogen zien, zich aanpassen aan de economische en demografische trends en zich voorbereiden op de gevolgen van de klimaatverandering en andere uitdagingen voor steden.

¹³ Rekenkamer Houten, *De toekomst van duurzaam Houten*, januari 2017, p. 3.

Het valt de rekenkamercommissie op dat het PPP-principe in een korte tijd afkalft binnen de gemeente Hengelo. In het visiedocument Evaluatie Hengelo 2030 (maart 2011) zet de gemeente nog nadrukkelijk in op deze integrale benadering: *“Veel mensen associëren het begrip met klimaat en energie, maar als we praten over een duurzaam Hengelo, dan hebben wij het over de samenhang tussen people én planet én profit”*.¹⁴ Dit is ook nog het uitgangspunt in de facetagenda Duurzaamheid (mei 2011).¹⁵, maar al in de eerste uitwerking via de begroting 2012 vindt een versmalling plaats naar planet en profit.¹⁶ Het nieuwe college versmalt duurzaamheid in het coalitieakkoord ‘Aan de slag voor een energiek en aangenaam Hengelo’ (april 2014) tot aspecten van klimaat en energie (planet).

2.2.Vorming van het duurzaamheidsbeleid

Het duurzaamheidsbeleid krijgt in een aantal visie- en beleidsdocumenten vorm. Deze paragraaf geeft hiervan een chronologische beschrijving. Figuur 2 visualiseert deze ijkpunten in een tijdslijn.

Concept duurzaamheidsagenda ‘Hengelo verleiden tot duurzaamheid’

De gemeente Hengelo beoogt een excellent niveau van duurzaamheid in brede zin van het woord: voor maatschappij, leefomgeving en economische activiteiten. Met de visiedocumenten Hengelo 2030 (juli 2007) en Sociale visie 2020 (december 2010) zijn daarvoor de kaders geschapen.¹⁷ In de ‘Evaluatie Hengelo 2030’ (maart 2011) wordt een integrale visie op duurzaamheid in het vooruitzicht gesteld. Deze heeft vorm gekregen in de concept duurzaamheidsagenda ‘Hengelo verleiden tot duurzaamheid’ (mei 2011). Dit concept is op 31 mei 2011 door het college vastgesteld.¹⁸ en in de vergadering van 14 juni 2011 met de raadscommissie Fysiek besproken.¹⁹ De concept duurzaamheidsagenda ‘Hengelo verleiden tot duurzaamheid’ is in de commissie positief ontvangen met de kanttekening dat er behoefte is aan meer scherpheid in de zin van concrete doelstellingen en resultaten.²⁰

Nieuwe begrotingsopzet met een facetagenda Duurzaamheid

In zijn vergadering van 25 januari 2011 heeft de raad goedkeuring gegeven aan een nieuwe begrotingsopzet.²¹ De essentie van de nieuwe opzet is te komen tot op verandering gerichte programma’s. De veranderambities vloeien voort uit drie visiedocumenten: het coalitieakkoord ‘Investeren in verbinding’ (april 2010), Sociale visie 2020 (december 2010) en de ‘Evaluatie Hengelo 2030’ (maart 2011).²²

¹⁴ Evaluatie Structuurvisie Hengelo 2030. Van Groei naar kwaliteit, maart 2011, p. 1.

¹⁵ Samenvatting Raadsvoorstel Politieke programma’s voor de nieuwe begrotingsopzet, zaaknummer 11G200631, 2011.

¹⁶ Beleidsbegroting 2012-2015, p. 74.

¹⁷ Samenvatting Raadsvoorstel Politieke programma’s voor de nieuwe begrotingsopzet, zaaknummer 11G200631, 2011.

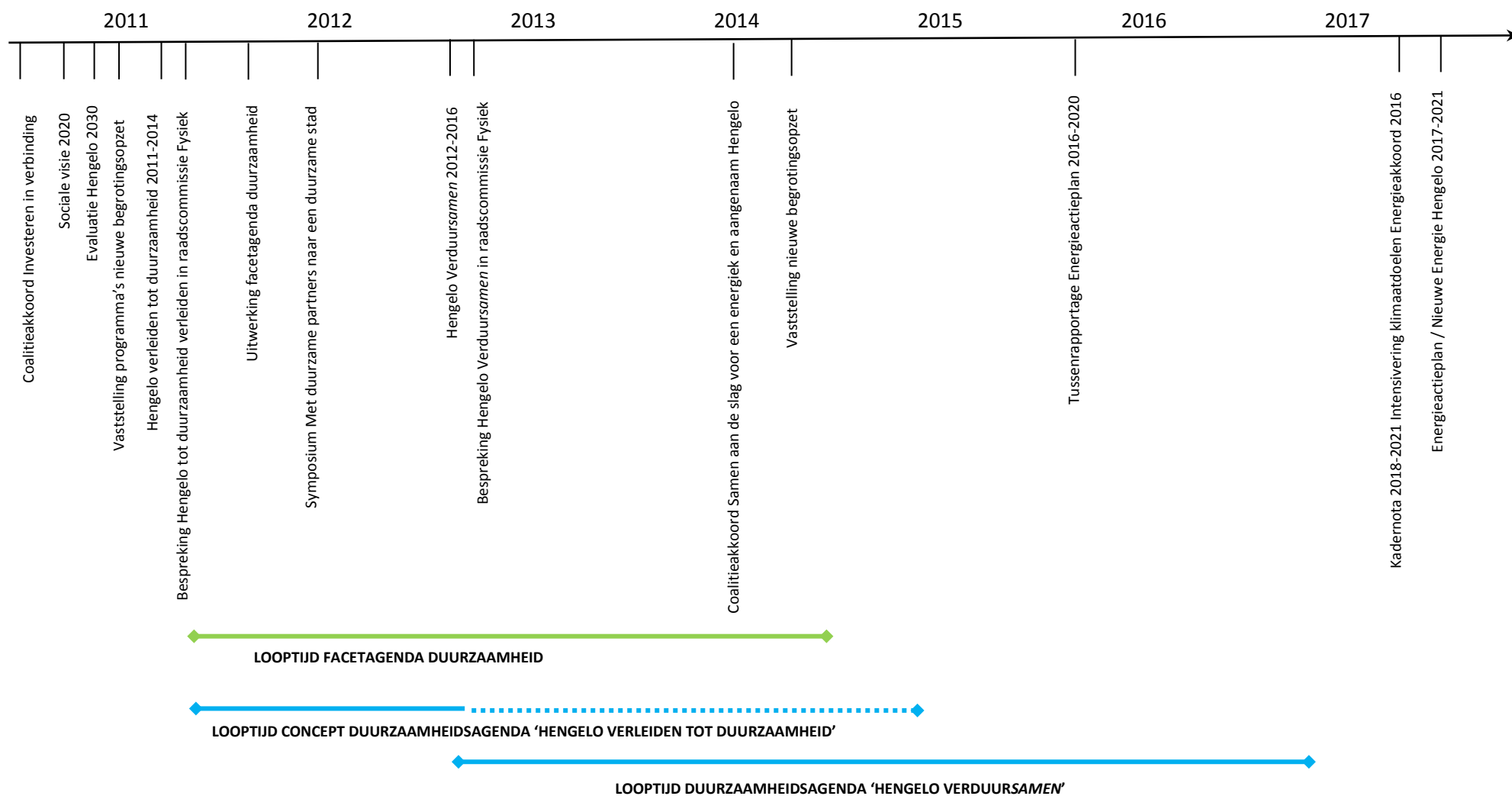
¹⁸ Besluitenlijst Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Hengelo, agendapunt A3 ‘Hengelo verleiden tot Duurzaamheid’, zaaknummer 11G200618, 31 mei 2011.

¹⁹ Notulen vergadering commissie Fysiek van de gemeente Hengelo d.d. 14 juni 2011, agendapunt 7 ‘Duurzaamheidsagenda “Hengelo verleiden tot duurzaamheid” (11G200618)’.

²⁰ Raadsbrief Duurzaamheidsagenda Verduursamen, zaaknummer 12G201331/489749, 11 september 2012.

²¹ Raadsbesluit ‘Hoofdlijnen nieuwe begrotingsopzet’, vergadering d.d. 25 januari 2011, agendapunt B3a, zaaknummer 10G202046.

²² Advies voor beslissing van Burgemeester en wethouders, Hengelo Verduursamen, zaaknummer 12G201331, 2012.

Figuur 2. Tijdslijn van visie- en beleidsdocumenten met betrekking tot het duurzaamheidsbeleid

Onder een programma wordt verstaan *“een verzameling tijdelijke samenhangende en dynamische doelen, inspanningen en middelen in een integrale aanpak; teneinde complexiteit aan te kunnen en effectiviteit te vergroten”*.²³ De raad heeft in zijn vergadering van 1 juni 2011 ingestemd met de concrete invulling van de programma's. Gekozen is voor vijf politieke programma's en twee facetagenda's, waaronder de facetagenda Duurzaamheid.²⁴

De facetagenda Duurzaamheid moet versnelling aanbrengen in het duurzaamheidsbeleid. De uitwerking ervan vindt plaats in samenhang met de reguliere beleidsbegrotingen, te beginnen met de begroting 2012 (november 2011).²⁵ Daarbij worden in de facetagenda Duurzaamheid drie programma's onderscheiden, geënt op de hoofddoelen van de concept duurzaamheidsagenda 'Hengelo verleiden tot duurzaamheid'.

Duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen'

Na bespreking van de concept duurzaamheidsagenda 'Hengelo verleiden tot duurzaamheid' op 14 juni 2011 in de commissie Fysiek is de gemeente Hengelo de dialoog met de samenleving aangegaan om tot een breed gedragen visie en uitvoeringsplan te komen. Hiervoor zijn veelal bestaande netwerken gebruikt en is in april 2012 het symposium 'Met duurzame partners naar een duurzame stad' georganiseerd.²⁶ De dialoog met de samenleving moet leiden tot verdere concretisering van de concept duurzaamheidsagenda.²⁷ De duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' bevat de neerslag van de gecombineerde inzichten, meningen en projecten van de gemeente, burgers en bedrijven.²⁸ en is *“een verdieping van”* de facetagenda Duurzaamheid in de programmabegroting.²⁹ De duurzaamheidsagenda is opgebouwd uit drie delen: een analyse (Deel I), een visie met pijlpalen en ontwikkelingen op de route daar naartoe (Deel II) en concrete speerpunten en acties (Deel III).

Het college van B&W neemt op 11 september 2012 het besluit om 'Hengelo Verduursamen' opiniërend met de raadscommissie Fysiek te bespreken.³⁰ In een raadsbrief geeft het college te kennen met de raad van gedachten te willen wisselen over de ambities met betrekking tot het energiebeleid, alvorens een definitieve duurzaamheidsagenda aan te bieden.³¹ De bespreking van 'Hengelo Verduursamen' met de commissie Fysiek heeft plaatsgevonden in de vergadering van 16 oktober 2012. De commissie geeft aan de opbouw en status van de duurzaamheidsagenda onduidelijk te vinden en mist een financiële paragraaf. De toenmalig wethouder doet de toezegging om dat wat naar voren is gebracht naar de programmabegroting te vertalen en geeft te kennen dat op onderdelen van de nota, waaronder energie, *“uitwerkingen zullen worden gemaakt”*.³² Het jaarverslag 2012 vermeldt

²³ Beleidsbegroting 2012-2015, p. 21.

²⁴ Raadsbesluit 'Politieke programma's voor de nieuwe begrotingsopzet', vergadering d.d. 1 juni 2011, agendapunt B5, zaaknummer 11G200631.

²⁵ Samenvatting Raadsvoorstel Politieke programma's voor de nieuwe begrotingsopzet 11G200631, 2011; Beleidsrapportage 2011-2, p.46.

²⁶ Advies voor beslissing van Burgemeester en wethouders, Hengelo Verduursamen, 12G201331, 2012.

²⁷ Beleidsrapportage 2011-2 p. 46.

²⁸ Advies voor beslissing van Burgemeester en wethouders, Hengelo Verduursamen, 12G201331, 2012.

²⁹ Advies voor beslissing van Burgemeester en wethouders, Hengelo Verduursamen, 12G201331, 2012.

³⁰ Besluitenlijst Burgemeester en Wethouders van de gemeente Hengelo, 11 september, agendapunt A6, zaaknummer 12G201331.

³¹ Raadsbrief Duurzaamheidsagenda Verduursamen, 12G201331/489749, 11 september 2012.

³² Conceptnotulen vergadering commissie Fysiek van de gemeente Hengelo d.d. 16 oktober 2012, agendapunt 10 'Duurzaamheidsagenda, geactualiseerde versie (12G201331)', pp. 13-14.

hierover: “Na bespreking in raadscommissie Fysiek zijn de acties opgenomen in de beleidsbegroting 2013-2015”.³³ De uitwerking op het thema energie wordt wegens een gebrek aan beleidscapaciteit uitgesteld.³⁴

Smallere invulling van duurzaamheidsbeleid in coalitieakkoord en nieuwe begrotingsopzet

In 2014 heeft een coalitiewisseling plaatsgevonden. Het nieuwe college heeft zijn visie op duurzaamheid vastgelegd in een duurzaamheidsparagraaf in het coalitieakkoord ‘Aan de slag voor een energiek en aangenaam Hengelo’ (april 2014). In deze visie staat duurzaamheid voor een behoedzaam gebruik van grondstoffen en hergebruik van afval, tegengaan van energieverstopping, gebruik van hernieuwbare energiebronnen en verduurzaming van de gebouwde omgeving.³⁵ In de duurzaamheidsagenda ‘Hengelo verduursamen’ zijn deze thema’s te scharen onder ‘Klimaat en energie’.

De nieuw aangetreden raad stemt op 2 juli 2014 in met een andere begrotingsopzet.³⁶ Daarmee wordt de facetagenda Duurzaamheid losgelaten. In de nieuwe opzet van de begroting is een hoofdstuk ‘Beheer openbare ruimte en Duurzaamheid’ opgenomen. In lijn met het coalitieakkoord krijgt duurzaamheid hierin een smallere invulling dan in de vorige coalitieperiode. Tegelijkertijd wordt de duurzaamheidsagenda ‘Hengelo Verduursamen’ in de beleidsbegroting 2015 aangehaald als “(overkoepelende) visie op duurzaamheid en de uitvoeringsprojecten op weg hier naartoe”.³⁷ Daarvan gaat de suggestie uit dat het nieuwe college de duurzaamheidsagenda als beleidskader wil hanteren. Deze indruk wordt versterkt doordat ‘Hengelo Verduursamen’ in de navolgende begrotingen genoemd blijft worden in het overzicht van relevante beleidsnota’s. De geïnterviewde directieleden geven aan de destijds verantwoordelijk wethouder op het gebied van duurzaamheid als zeer ambitieus te hebben ervaren, maar dat de beschikbaar gestelde middelen en het draagvlak in het college ontoereikend waren voor de uitvoering van het brede programma. Onder invloed van de bezuinigingen is een focus aangebracht op Warmtenet, circulaire economie en energiebesparing, en zijn kleinere initiatieven genomen waar zich bijvoorbeeld via externe financiering kansen aandienden.³⁸ De raad heeft door vaststelling van de beleidsbegrotingen met de impliciet aangebrachte focus ingestemd.

Energieactieplan/Nieuwe Energie Hengelo

De toezegging voor de uitwerking op het thema energie die in 2012 aan de raadscommissie Fysiek is gedaan, is in de beleidsbegroting 2015 opgenomen in de vorm van het voornemen tot het opstellen van een Energieactieplan. Na vaststelling van een Plan van Aanpak door de raad (april 2015) heeft een inventarisatie van lopende en nieuwe projecten plaatsgevonden. De opbrengst van de inventarisatie is in de vorm van een Tussenrapportage EnergieActieplan 2016-2020 (november 2015) met de raad gedeeld en op 12 januari 2016 beeldvormend besproken. Naar aanleiding van een maatschappelijke takenverkenning voor een sluitend meerjarenperspectief 2016-2019 is de koers verlegd; er moet een verschuiving optreden van een beleidsrol met initiërende en stimulerende taken naar een

³³ Jaarverslag 2012, p. 86.

³⁴ Jaarverslag 2014, p. 65.

³⁵ Coalitieakkoord 2014-2018 ‘Samen aan de slag voor een energiek en aangenaam Hengelo!’, april 2014, p. 14.

³⁶ Raadsbesluit Nieuwe opzet programmabegroting, vergadering d.d. 2 juli 2014, agendapunt B06, zaaknummer 1019524.

³⁷ Beleidsbegroting 2015-2018, p. 66.

³⁸ Bron: interviews.

coördinerende rol voor de gemeente.³⁹ Het Energieactieplan, omgedoopt in Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021, is in september 2017 door de raad vastgesteld.

De duurzaamheidsagenda heeft als looptijd 2012-2016. Er is daarna geen nieuwe duurzaamheidsagenda vastgesteld. Het programma Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021 biedt de nieuwe kaders en een projectenlijst voor het klimaat- en energiebeleid.

2.3. Verplichtingen die Hengelo ten aanzien van duurzaamheid is aangegaan

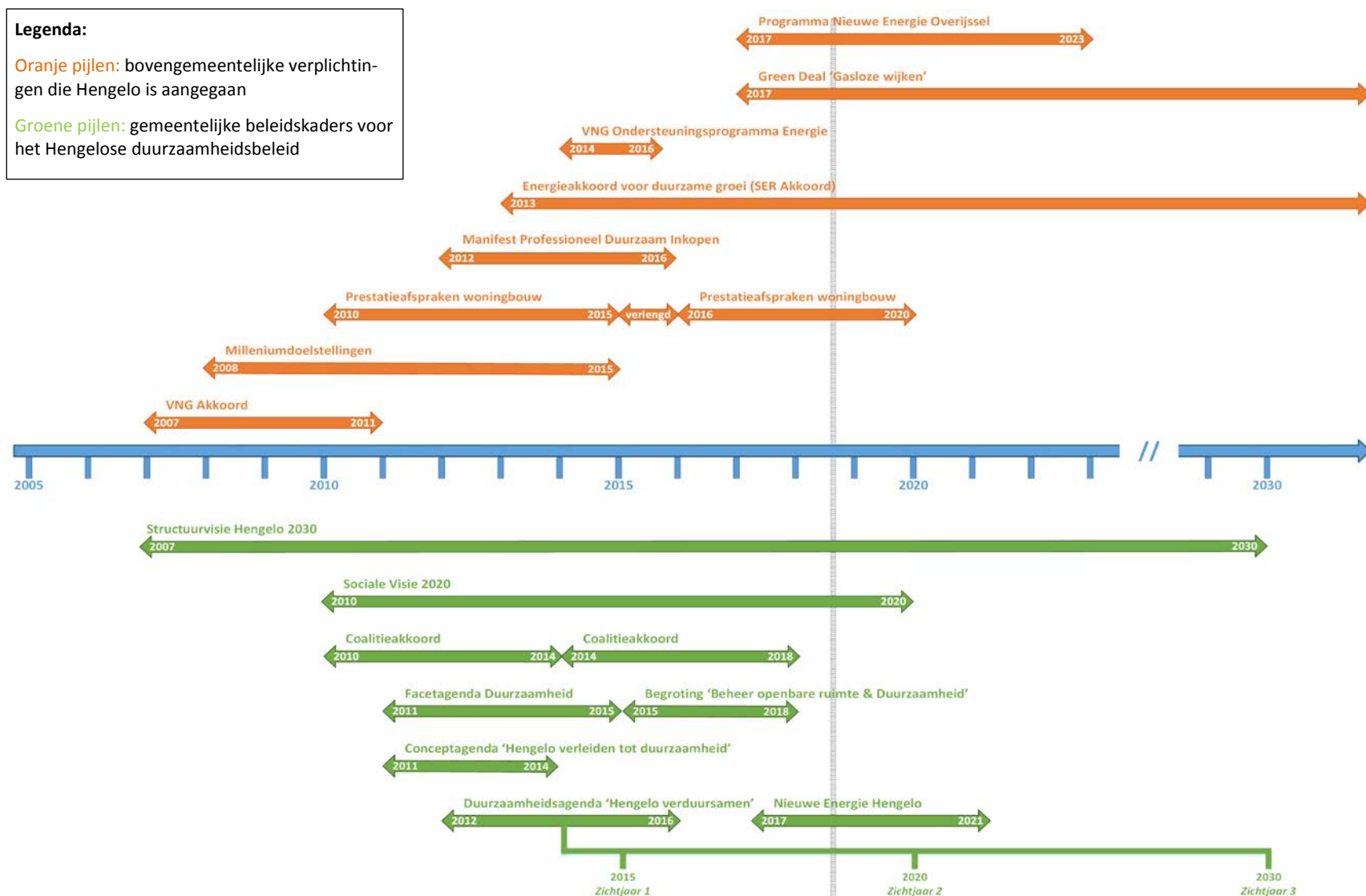
Duurzaamheid is geen wettelijke taak, maar de gemeente Hengelo is op dit vlak wel enkele bovengemeentelijke verplichtingen aangegaan. De gemeente Hengelo⁴⁰:

- heeft zich gecommitteerd aan het realiseren van de Millenniumdoelstellingen als gevolg van een motie van de raad in zijn vergadering van 3 juli 2007;
- is verplichtingen op het gebied van klimaat en energie aangegaan door het VNG-akkoord 2007-2011 te onderschrijven;
- heeft zich gebonden aan centraal vastgestelde duurzaamheidseisen en sociale voorwaarden door in 2013 het Manifest Duurzaam Inkopen te ondertekenen;
- is verplichtingen op het gebied van klimaat en energie aangegaan als gevolg van het SER-akkoord (2013) en deelname aan het daarmee verbonden VNG-ondersteuningsstructuur;
- is verplichtingen op het gebied van energiebesparing in de woningvoorraad aangegaan door prestatieafspraken over wonen met de provincie Overijssel, eerst voor de periode 2010-2015 met verlenging van een jaar en vervolgens voor de periode 2016-2020;
- is verplichtingen aangegaan op het gebied van energiebesparing en hernieuwbare energie voortvloeiend uit het programma Nieuwe Energie Overijssel 2017-2023 en regionale samenwerking voor een Twentse Energie Strategie;
- heeft zich gecommitteerd aan de doelstelling in 2025 (deels) aardgasloos te zijn door op 8 maart 2017 de Green Deal 'Gasloze wijken' te ondertekenen.

In Figuur 3 is gevisualiseerd wat de looptijd is van de bovengemeentelijke verplichtingen (de oranje pijlen) en de gemeentelijke kaders voor het duurzaamheidsbeleid (de groene pijlen).

³⁹ Raadsbrief Tussenrapportage Energie actieplan 2016-010, zaaknummer 1105271, november 2015, p. 1.

⁴⁰ Bezuinigingsvoorstellen 2016-2019, Feitenkaart 62: Afval, milieu en duurzaamheid, Bezuinigingsvoorstel 6.2.7.a duurzaamheid.

Figuur 3. Looptijd van bovengemeentelijke verplichtingen en gemeentelijke beleidskaders voor het Hengelose duurzaamheidsbeleid.

In de interviews wordt gemeld dat de verplichtingen die uit de akkoorden en convenanten voortvloeien niet zo verstrekkend of bepalend geweest dat deze hét kader voor gemeentelijk beleid zijn geworden, ook al omdat de verplichtingen niet op gespannen voet stonden met de eigen doelstellingen. Door zich aan de akkoorden en convenanten te verbinden heeft de gemeente Hengelo wel steeds stappen gezet, welke hebben bijgedragen aan de verdere legitimering van vervolgstappen.⁴¹

In de diverse visie- en beleidsdocumenten geeft de gemeente aan waarop zij zich in het duurzaamheidsbeleid wil richten. Het is de rekenkamercommissie opgevallen dat vergelijkbare thema's in de diverse documenten verschillend zijn verwoord. Voor de 'Evaluatie Hengelo 2030' (maart 2011), het coalitieakkoord 'Investeren in verbinding' (april 2011) en de 'facetagenda Duurzaamheid (mei 2011)' is dit des te opmerkelijker, aangezien deze documenten elkaar in een heel kort tijdsbestek opvolgen. Daarnaast constateert de rekenkamercommissie dat in de diverse documenten de focus op verschillende thema's ligt. Onderstaande Tabel 1 geeft een overzicht van de thema's waarop de verschillende documenten nadruk leggen. Thema's die door de tijd heen consistent zijn benoemd, betreffen een duurzaam gebouwde omgeving, het warmtenet, CO2-reductie en duurzame energie. Incidentele thema's zijn de energie-infrastructuur en het ondersteunen van burgerinitiatieven.

⁴¹ Bron: interviews.

Thema's	Programma's									
	Evaluatie-Structuurvisie Hengelo 2020	Coalitieakkoord Investeren in verbinding Hengelo 2030	Hengelo verleiden tot duurzaamheid	Facetagenda Duurzaamheid	Coalitieakkoord Samen aan de slag voor een energiek en aangenaam Hengelo	Kadernota Maatschappelijke takenverkenning 2016-2019	Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021			
Woonvisie met aandacht voor duurzaamheid, integrale toegankelijkheid, levensloopbestendig wonen, herstructurering; ¹										
Warmtenet										
Reductie van CO2 uitstoot in Hengelo en vergroting van het gebruik van duurzame energie										
Vergroting van bewustzijn, kennis en vaardigheden die bij een duurzame economie horen (maatschappelijk verantwoord ondernemen)										
Een strategische groenagenda met een integrale benadering van groen in de stad.										
Een voorbeeldfunctie van onze eigen organisatie met onder andere verduurzamen eigen bedrijfsvoering en nieuw stadskantoor met duurzame renovatie van stadhuis										
Duurzame, bestaande bedrijventerreinen										
Klimaatbestendige inrichting van openbare ruimte en duurzaam ruimtegebruik										
Introductie van de Hengelose duurzaamheidsbalans										
Afvalscheiding voor hergebruik van grondstoffen										
Duurzame mobiliteit										
Brede dialoog over duurzaamheid;										
Energie-infrastructuur										
Burgerinitiatieven ondersteunen										

Thema benoemd in programma

Thema niet benoemd in programma

Tabel 1. Overzicht van de mate waarin thema's in de gemeentelijke beleidskaders voor duurzaamheid worden benoemd.

2.4. Ambities en doelstellingen

Deelvraag 1: Welke ambities heeft de gemeente gesteld met betrekking tot duurzaamheid en in welke doelstellingen zijn deze ambities vertaald?

De gemeente hanteert voor de periode 2011-2014 een facetagenda Duurzaamheid in de program-mabegroting waarin drie doelen centraal staan:

- 1. Voorkomen van schaarste en schade, waarvan CO2-reductie en gebruik van duur-zame energie de belangrijkste zijn.*
- 2. Duurzaam produceren en consumeren, waarvan maatschappelijk verantwoord on-dernemen (MVO) en een innovatieve duurzame economie de belangrijkste zijn.*
- 3. Kwaliteit van de omgeving, waarin de diversiteit in het lokaal ecologisch systeem en gezondheid en tevredenheid van de burgers over hun omgeving de belangrijkste zijn.*

In de uitwerking via de beleidsbegrotingen keren deze doelen terug, zij het in de bewoording van de concept duurzaamheidsagenda 'Hengelo verleiden tot duurzaamheid'. De gemeente beoogt een excellent niveau van duurzaamheid en wil voorloper zijn, maar het wordt niet duidelijk wat haar daarbij precies voor ogen staat.

De duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' geeft verdieping aan de facetagenda Duur-zaamheid. In de duurzaamheidsagenda beoogt de gemeente Hengelo een verandering te bewerk-stelligen vanuit drie invalshoeken: Duurzame economie, Klimaat en energie en Duurzame leefom-geving. Per invalshoek formuleert de gemeente voor respectievelijk bedrijven, overheid en burgers een overkoepelend doel. Bij deze negen overkoepelende doelen noemt de gemeente 55 mijlpalen en ontwikkelingen op weg daar naartoe (zie Bijlage 1 voor een overzicht). Daarvan worden er 49 als concrete doelstelling voor de korte- of middellange termijn gehanteerd. De concrete doelstel-lingen zijn geclusterd rond 13 speerpunten (zie Bijlage 2 voor een visuele weergave) en bestrijken diverse thema's en beleidsterreinen. De samenhang tussen de speerpunten en doelstellingen en de doelstellingen onderling is niet toegelicht en onderbouwd.

Na de coalitiewisseling in 2014 richt de gemeente zich op de speerpunten uit het coalitieakkoord 'Aan de slag voor een aangenaam en energiek Hengelo'. Deze worden in de beleidsbegrotingen omschreven als het tegengaan van verspilling van grondstoffen en energie en bevorderen dat be-drijven, burgers en instellingen overgaan op hergebruik van materialen en grondstoffen en het opwekken van duurzame energie (circulaire economie). De focus is hiermee komen te liggen op Klimaat en energie.

Deelvraag 2: In hoeverre zijn de ambities en doelstellingen van het duurzaamheidsbeleid concreet, meetbaar en tijdgebonden geformuleerd?

De doelen in de facetagenda Duurzaamheid zijn niet concreet, meetbaar en tijdgebonden geformu-leerd.

De negen overkoepelende doelen die in de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' worden geformuleerd, zijn niet tijdgebonden en slechts in één geval meetbaar geformuleerd. De betreffen-de doelen worden specifiek in verband gebracht met bedrijven, overheid en burgers, maar daar-binnen wordt niet nader geduïd van wie welke prestaties worden verwacht. Vanuit die optiek zijn ze maar weinig specifiek. Ook de 49 concrete doelstellingen voor de korte- en middellange termijn

zijn over het geheel genomen weinig specifiek geformuleerd. In veel gevallen blijft in het midden wie een prestatie moet leveren of effect dient te realiseren. Ook de te leveren prestaties zijn weinig specifiek omschreven. De doelstellingen zijn beperkt meetbaar geformuleerd. Wel zijn alle doelstellingen in de duurzaamheidsagenda ‘Hengelo Verduursamen’ aan een zichtjaar verbonden en daarmee tijdgebonden geformuleerd.

Ambities en doelen van het duurzaamheidsbeleid

In de concept duurzaamheidsagenda ‘Hengelo verleiden tot duurzaamheid’ (mei 2011) schetst de gemeente op basis van de Structuurvisie Hengelo 2030 (2007) “de ingrediënten” voor een duurzame en toekomstbestendige stad. Daaraan koppelt zij drie “hoofddoelen” [lees: overkoepelende doelen (zie 1.3 Analyse kader)], namelijk⁴²:

1.	Voorkomen van schaarste en schade	<i>Reduceren van de uitstoot van schadelijke stoffen, verantwoord omgaan met energie, water, grondstoffen en hulpbronnen.</i>
2.	Duurzaam produceren en consumeren	<i>Werken aan een duurzame lokale economie met oog voor sociale waarden en verhoudingen.</i>
3.	Inzetten op kwaliteit van de leefomgeving	<i>Streven naar gezonde ecosystemen, borgen van de waarden van groen in samenhang met klimaat en water, behouden en bevorderen van biodiversiteit.</i>

Ook in het raadsvoorstel over de facetagenda Duurzaamheid, welke door de raad op 1 juni 2014 is vastgesteld, staan deze hoofddoelen centraal, nu met in de toelichting een prioritering⁴³:

1. Voorkomen van schaarste en schade, waarvan CO2-reductie en gebruik van duurzame energie de belangrijkste zijn.
2. Duurzaam produceren en consumeren, waarvan maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) en een innovatieve duurzame economie de belangrijkste zijn.
3. Kwaliteit van de omgeving, waarin de diversiteit in het lokaal ecologisch systeem en gezondheid en tevredenheid van de burgers over hun omgeving de belangrijkste zijn.

De facetagenda Duurzaamheid krijgt van 2011 tot en met 2014 verdere uitwerking via de beleidsbegrotingen, waarbij in de facetagenda drie programmalijnen worden onderscheiden. Deze komen in naamgeving en doelen overeenkomen met de drie hoofddoelen van de concept duurzaamheidsagenda ‘Hengelo verleiden tot duurzaamheid’.⁴⁴ De “globale doelomschrijving” [lees: het overkoepelende doel (zie 1.3 Analyse kader)] is “het creëren van een duurzame en toekomstbestendige stad, die aansluit op de behoeften van het heden, zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien of hun eigen welbevinden in gevaar te brengen”.⁴⁵

De gemeente Hengelo spreekt zich in de facetagenda Duurzaamheid expliciet uit over haar ambitieniveau. In haar annotatie bij de facetagenda geeft ze aan een excellent niveau van duurzaamheid

⁴² Hengelo verleiden tot duurzaamheid. Gemeente, bedrijven en inwoners trekken samen op naar een toekomstbestendig Hengelo. Duurzaamheidsagenda 2011-2014, 25 mei 2011, p. 12.

⁴³ Samenvatting raadsvoorstel Politieke programma’s voor de nieuwe begrotingsopzet, 11G200631/421655, 2011.

⁴⁴ Beleidsbegroting 2012-2015, p. 75; Beleidsbegroting 2013-2016, p. 71; Beleidsbegroting 2014-2017, p. 57.

⁴⁵ Beleidsbegroting 2012-2015, p. 74; Beleidsbegroting 2013-2016, p. 70; Beleidsbegroting 2014-2017, p. 57.

voor maatschappij, leefomgeving en economische activiteiten te beogen.⁴⁶ In de eerste rapportage over de facetagenda geeft ze te kennen dat Hengelo voorloper wil worden op het gebied van duurzaamheid.⁴⁷ Beide uitspraken getuigen van een hoog ambitieniveau, maar hieraan wordt geen nadere uitwerking gegeven. Het blijft daardoor onduidelijk wat de gemeente voor ogen staat.⁴⁸

In de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' (september 2012) wordt niet meer over 'hoofddoelen' gesproken. Er worden drie invalshoeken onderscheiden van waaruit het college een veranderbeweging wil inzetten, namelijk Economie, Klimaat en energie, en Leefomgeving – natuur, water, biodiversiteit.⁴⁹ Deze invalshoeken vertonen enige gelijkenis met de hoofddoelen uit de concept duurzaamheidsagenda 'Hengelo verleiden tot duurzaamheid'. 'Duurzame economie' correspondeert met 'Duurzaam produceren en consumeren', Klimaat en Energie met 'Voorkomen van schaars- te en schade' en 'Duurzame leefomgeving' met 'Inzetten op kwaliteit van de leefomgeving'. Later in de notitie 'Hengelo Verduursamen' worden de drie invalshoeken telkens aangeduid als:

- Duurzame economie,
- Klimaat en energie en
- Duurzame leefomgeving.

In dit rapport van de rekenkamercommissie wordt steeds deze aanduiding voor de invalshoeken gebruikt.

In het visiedeel van 'Hengelo Verduursamen' (Deel II) geeft de gemeente per invalshoek aan welke toekomstbeeld [lees: uiteindelijke effecten (impact) (zie 1.3 Analyse kader)] haar voor ogen staat, namelijk⁵⁰:

- Duurzame economie: Naar een duurzame circulaire economie waarin ecologische en maatschappelijke waarden even belangrijk zijn als economische waarden. Waarin belangenafweging op lange termijn belangrijker is dan korte termijn winst.
- Klimaat en energie: Naar een systeem waarin we wonen, werken, recreëren en mobiliteit hebben ingevuld door verantwoord gebruikt te maken van energie en hernieuwbare energiebronnen.
- Duurzame leefomgeving: Naar een leefomgeving die functioneert als een bron van welzijn. Een leefbare en compacte stad, die bijdraagt aan welzijn, klimaatverbetering en waarin het gebruik van die leefomgeving in balans is met het ecologisch systeem.

De visie van de in 2014 aangetreden coalitie is vastgelegd in een duurzaamheidsparagraaf in het coalitieakkoord 'Aan de slag voor een energiek en aangenaam Hengelo' (april 2014). In deze visie staat duurzaamheid voor een behoedzaam gebruik van grondstoffen en hergebruik van afval, tegengaan van energieverpilling, gebruik van hernieuwbare energiebronnen en verduurzaming van de gebouwde omgeving.⁵¹ In de nieuwe begrotingsopzet na de coalitiewisseling in 2014 wordt duurzaamheid als volgt gepositioneerd: *"Een duurzaam Hengelo functioneert volgens het principe van de circu-*

⁴⁶ Samenvatting Raadsvoorstel Politieke programma's voor de nieuwe begrotingsopzet, 11G200631/421655, 2011.

⁴⁷ Beleidsrapportage 2011-2, p. 45.

⁴⁸ Op basis van recent door Natuur & Milieu gehouden onderzoek wordt de gemeente Hengelo in vergelijking met andere gemeenten tot de middenmoot gerekend (zie Bijlage 5).

⁴⁹ Hengelo Verduursamen, duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012, p. 7.

⁵⁰ Hengelo Verduursamen, duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012, p. 18, 20, 23.

⁵¹ Coalitieakkoord 2014-2018 'Samen aan de slag voor een energiek en aangenaam Hengelo!', april 2014, p. 14

*laire economie. De gemeente past dit uitgangspunt toe in alle eigen activiteiten. Maar de gemeente stimuleert en ondersteunt vooral ook duurzame maatschappelijke initiatieven.”*⁵²

De weg er naartoe: lange- en korte termijnstrategie

In de annotatie bij de facetagenda Duurzaamheid noemt de gemeente twee operationele strategieën als essentieel voor de veranderbeweging naar een duurzaam en toekomstbestendig Hengelo.⁵³ Voor de lange termijn wil zij investeren in bewustwording, kennis en inspiratie om zo een bijdrage te leveren aan een gedragsverandering bij inwoners en bedrijven en binnen de gemeentelijke organisatie.⁵⁴ Als strategie voor de korte termijn, de periode 2011-2014, wil de gemeente met concrete projecten van haarzelf en partners in de stad zichtbare prestaties op het gebied van duurzaamheid leveren.⁵⁵

Bij het opstellen van de concept duurzaamheidsagenda ‘Hengelo verleiden tot duurzaamheid’ (mei 2011) en de duurzaamheidsagenda ‘Hengelo Verduursamen’ (september 2012) is een benadering gehanteerd, die de rekenkamer als *bottom-up* typeert. In het laatste kwartaal van 2010 zijn via gesprekken in de ambtelijke organisatie bestaande initiatieven en mogelijkheden geïnventariseerd.⁵⁶ De concept Duurzaamheidsagenda ‘Hengelo verleiden tot duurzaamheid’ (25 mei 2011) geeft hiervan een eerste overzicht.⁵⁷ Met de samenleving is de gemeente over de concept duurzaamheidsagenda in dialoog gegaan. De inzichten, meningen en projecten van de gemeente, inwoners en bedrijven zijn gecombineerd in de duurzaamheidsagenda ‘Hengelo Verduursamen’.⁵⁸ Daarin zijn ook de onderwerpen opgenomen waarop het coalitieakkoord specifiek inzet.⁵⁹

De duurzaamheidsagenda ‘Hengelo Verduursamen’ geeft verdieping aan de facetagenda Duurzaamheid. Vanuit drie invalshoeken – Duurzame economie, Klimaat en energie en Duurzame leefomgeving – heeft de gemeente een overkoepelend doel geformuleerd voor respectievelijk bedrijven, overheid en burgers. In totaal staan daarmee negen overkoepelende doelen centraal in de visie op een duurzame en toekomstbestendige stad, zoals beschreven in Deel II van de duurzaamheidsagenda. Voor elk van deze doelen zijn meerdere mijlpalen en ontwikkelingen benoemd op weg daar naartoe, waarbij drie zichtjaren zijn gehanteerd: 2015, 2020 of 2030 (zie Bijlage 1 voor een volledig overzicht). In de onderstaande Tabel 2 is de verdeling over de invalshoeken en actoren gevisualiseerd. Zoals af te lezen van de bijbehorende legenda, heeft elk zichtjaar een eigen kleur gekregen.

⁵² Beleidsbegroting 2015-2018, p. 63; Beleidsbegroting 2016-2019, p. 66; Beleidsbegroting 2017-2021, p. 58.

⁵³ Samenvatting raadsvoorstel Politieke programma’s voor de nieuwe begrotingsopzet, zaaknummer 11G200631, 2011.

⁵⁴ Samenvatting Raadsvoorstel Politieke programma’s voor de nieuwe begrotingsopzet, zaaknummer 11G200631, 2011; Duurzaamheidsagenda Hengelo Verduursamen, p. 24.

⁵⁵ Samenvatting Raadsvoorstel Politieke programma’s voor de nieuwe begrotingsopzet 11G200631, 2011.

⁵⁶ Jaarverslag 2012, p. 86.

⁵⁷ Hengelo verleiden tot duurzaamheid, Gemeente, bedrijven en inwoners trekken samen op naar een toekomstbestendig Hengelo. Duurzaamheidsagenda 2011-2014, 25 mei 2011, pp. 16-21

⁵⁸ Advies voor beslissing van Burgemeester en wethouders, Hengelo Verduursamen, 12G201331, 2012.

⁵⁹ Hengelo Verduursamen Duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012.

Legenda:
 Groen = zichtjaar 2015
 Rood = zichtjaar 2020
 Blauw = zichtjaar 2030.

Invalshoek Actor	Duurzame economie	Klimaat en Energie	Duurzame leefomgeving	Totaal
Bedrijven	*****	***	**	11
Overheid	*****	*****	*****	33
Burger	***	*****	**	11
Totaal	16	19	20	55

Tabel 2. Aantal mijlpalen en ontwikkelingen per invalshoek en actor.

In het visiedeel van de duurzaamheidsagenda (Deel II) is aangegeven dat de mijlpalen en ontwikkelingen tot en met 2015 als concrete doelstellingen [lees: operationele doelstellingen (zie 1.3 Analyse-kader)] worden opgevat, en dat daarvoor in deel III van de duurzaamheidsagenda speerpunten en acties worden omschreven.⁶⁰ Uit de analyse van dit derde deel blijkt dat ook de mijlpalen en ontwikkelingen met het zichtjaar 2020 als concrete doelstellingen zijn opgevat.

Van visie naar speerpunten en acties

In het deel met speerpunten en acties zijn de doelstellingen uit het visiedeel op een andere wijze geordend. Rond 13 speerpunten zijn steeds een aantal doelstellingen samengenomen en verbonden met een reeks acties (zie Bijlage 2 voor een uitgebreide visuele weergave). Er wordt geen toelichting gegeven op de keuze voor deze speerpunten noch worden de doel-middel relaties gespecificeerd. Aan de geïnterviewden, die inhoudelijk respectievelijk vanuit een regierol aan de basis van ‘Hengelo Verduursamen’ hebben gestaan, is om een toelichting gevraagd. Volgens hen is voortbordurend op destijds in de duurzaamheidsliteratuur gangbare indelingen en thema’s de indeling naar drie invalshoeken aangebracht. Per invalshoek is een stip op de horizon geformuleerd om samenhang aan te brengen en ambitie uit te stralen richting de samenleving. Dit is naar concrete doelstellingen vertaald, die in verband zijn gebracht met de projecten en initiatieven die al liepen in de ambtelijke organisatie en via de dialoog met bedrijven en burgers waren opgehaald. Over de relatie tussen de doel-middel relaties kunnen de gesprekspartners niet meer informatie geven dan dat destijds en met de kennis van toen zonder meer een bijdrage van de projecten aan de gestelde doelen werd verwacht.⁶¹ De achterliggende redenering is niet vastgelegd en onderbouwd en evenmin zijn acties en doelen een-op-een verbonden. Volgens de gesprekspartners is vanuit pragmatische overwegingen een bewuste keuze gemaakt om de doelstellingen en acties in een reeks onder elkaar te plaatsen, al maakt dat de relatie visie-doelstelling-actie minder transparant.⁶²

⁶⁰ Hengelo Verduursamen, Duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012, p. 17.

⁶¹ Bron: interviews.

⁶² Bron: interviews.

Te realiseren doelstellingen in de periode tot en met 2020

In totaal worden in Deel II van de duurzaamheidsagenda, het visiedeel, 55 mijlpalen en ontwikkelingen beschreven. In Deel III worden er hiervan 49 als concrete doelstellingen gehanteerd voor de korte- en middellange termijn. Daarvan hebben 32 doelstellingen als zichtjaar 2015. Het streven is dus om twee derde van de doelstellingen binnen de looptijd van de duurzaamheidsagenda te hebben gerealiseerd: 24 doelstellingen voor de gemeente, één doelstelling voor bedrijven en zeven doelstellingen voor burgers.

Door de gemeente te realiseren doelstellingen

Zoals Tabel 2 laat zien, is de gemeente bij de meeste doelstellingen aan zet. Inhoudelijk hebben de doelstellingen betrekking op de eigen dienstverlening, inkoop, huisvesting, personeelseducatie en afvalverwerking (Duurzame economie), beleidsplannen op het gebied van energie en vervoer, aanleg en verzelfstandiging van Warmtenet (Klimaat en energie), en beleidsplannen op het gebied van groen, water, riool, bodem en geluid (Duurzame leefomgeving).

De doelstellingen die voor de gemeente Hengelo zijn benoemd, betreffen te leveren prestaties en te realiseren effecten. We geven van beide een voorbeeld:

- door de gemeente te leveren prestatie: *“Het warmtenet is verzelfstandigd in een BV met in elk geval de gemeente Hengelo en de provincie Overijssel als aandeelhouders.”*
- door de gemeente te bereiken effect: *“De CO2-reductie bereikt met het warmtenet is 50% t.o.v. de referentiesituatie (gas).”*

Op het gebied van Klimaat en energie en Duurzame leefomgeving zijn de doelstellingen consistent maar niet volledig ten opzichte van de ‘bovenliggende’ doelen. De doelstellingen op het gebied van Duurzame economie vloeien niet logisch voort uit het ‘bovenliggende’ doel.

Door bedrijven en burgers te realiseren doelstellingen

Ook de concrete doelstellingen ten aanzien van bedrijven en burgers betreffen te leveren prestaties of te realiseren effecten. Ter illustratie weer twee voorbeelden:

- door burgers te leveren prestatie: *“1000 bestaande woningen zijn geïsoleerd of verduurzaamd.”*
- door burgers te realiseren effect: *“Huishoudens verbruiken 30% minder fossiele energie dan in 2007.”*

Voor bedrijven richten de doelstellingen zich op duurzaamheid van bedrijventerreinen en afvalverwerking (Duurzame economie), klimaatneutrale gebouwde omgeving en duurzaam vervoer (Klimaat en energie) en op duurzaam verbouwd voedsel en vergroening van bedrijventerreinen (Leefbare omgeving). Voor burgers benoemt de gemeente doelstellingen op het gebied van energieopwekking en -besparing (Klimaat en energie) en het uitvoeren van burgerinitiatieven (alle drie gebieden).

De doelstellingen voor bedrijven en burgers zijn consistent met de ‘bovenliggende’ doelen en in het geval van burgers ook redelijk volledig. Voor bedrijven geldt dat de doelstellingen maar beperkt de ‘bovenliggende’ doelen afdekken.

Hoe specifiek, meetbaar en tijdgebonden?

De doelen die centraal staan in de facetagenda Duurzaamheid zijn niet concreet, niet meetbaar en niet tijdsgebonden geformuleerd. De formulering is te algemeen om richting te kunnen geven aan keuzes in het gemeentelijk beleid.

De negen overkoepelende doelen die de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' formuleert, zijn weinig specifiek geformuleerd. Zij worden weliswaar specifiek in verband gebracht met bedrijven, overheid of burgers, maar binnen deze categorieën wordt niet nader geduid van wie welke prestaties worden verwacht. De doelen zijn niet tijdgebonden en slechts in één geval meetbaar geformuleerd.

De 49 concrete doelstellingen variëren in de mate waarin zij specifiek, meetbaar en tijdgebonden zijn geformuleerd. We geven drie voorbeelden:

- specifiek, meetbaar en tijdgebonden: *"2020; Volgens klimaatconvenant met de VNG stoot de gemeente Hengelo 30% minder CO2 uit ten opzichte van 2007."*
- meetbaar en tijdgebonden, maar weinig specifiek: *"2020; Alle bedrijventerreinen werken aan verduurzaming."*
- specifiek en tijdgebonden, maar niet meetbaar: *"2015; De binnenstad is groener."*

Over het geheel genomen zijn de 49 van de 55 mijlpalen en ontwikkelingen (doelstellingen) weinig specifiek geformuleerd. In veel gevallen blijft in het midden wie aan zet is om een prestatie te leveren of effect te realiseren. Ook de prestaties zijn weinig specifiek omschreven. De doelstellingen zijn beperkt meetbaar geformuleerd. Wel zijn alle doelstellingen aan een zichtjaar verbonden en daarmee tijdgebonden geformuleerd.

Gegeven de keuze om duurzaamheid als facetbeleid te zien, wrekt zich met name bij de doelen die de gemeente zichzelf oplegt dat niet specifiek is omschreven welke sectoren of afdelingen aan zet zijn en welke kwalitatieve of kwantitatieve prestatie of welk effect zij binnen een bepaald tijdsbestek moeten realiseren. Dit zet de deur open voor een suboptimale beleidsuitvoering (zie Figuur 5 in Paragraaf 2.5). Hoe de gemeente bedrijven en burgers wil stimuleren, ondersteunen of faciliteren is onduidelijk.

2.5.Organisatie van de uitvoering en vertaling naar de uitvoeringspraktijk

Deelvraag 3a: Hoe zijn de ambities en doelstellingen concreet vertaald naar de uitvoeringspraktijk?

De raad heeft ingestemd met de uitwerking van de facetagenda Duurzaamheid via de reguliere begrotingen. In de beleidsbegrotingen 2012, 2013 en 2014 zijn de drie doelen van de facetagenda als programmalijnen opgenomen. Een vierde programmalijn correspondeert met de lange termijnstrategie. De vier programmalijnen omvatten de concrete projecten die ‘van onderop’ zijn opgehaald via gesprekken in de ambtelijke organisatie en de dialoog met de samenleving. De invulling van deze projecten wordt in de begrotingen per tussenstap en bij voortschrijdend inzicht bijgesteld.

De ‘van onderop’ opgehaalde projecten zijn in de duurzaamheidsagenda ‘Hengelo Verduursamen’ opgenomen als acties en rond 13 speerpunten aan doelstellingen verbonden. Omdat de duurzaamheidsagenda niet door de raad is vastgesteld, is een gerichte vertaling naar de uitvoeringspraktijk uitgebleven. Lopende projecten en acties werden voortgezet, ad-hoc worden andere acties opgepakt als zich daarvoor een gelegenheid aandienende.

Na de coalitiewisseling in 2014 krijgt het duurzaamheidsbeleid via de beleidsbegrotingen vorm in het hoofdstuk ‘Beheer openbare orde en Duurzaamheid’. Het begrotingshoofdstuk beschrijft met welke projecten en activiteiten het college uitvoering wil geven aan in de duurzaamheidsparagraaf van het coalitieakkoord genoemde speerpunten.

Deelvraag 3b: Hoe is de realisatie van de ambities en doelstellingen georganiseerd?

Het duurzaamheidsbeleid is als facetbeleid georganiseerd. Dat betekent dat de duurzaamheidsdoelen binnen de diverse beleidsvelden moeten worden gerealiseerd. In de periode tot en met 2016 heeft het team Duurzaamheid intern en extern coördinerende, beleidsmatige en/of ondersteunende taken. Vanaf 2017 zijn de duurzaamheidstaken anders georganiseerd. Een procesregisseur vervult intern een coördinerende rol en een tijdelijke gedetacheerde Transitie manager Nieuwe Energie moet bij externe partijen duurzaamheid aanjagen.

Zolang duurzaamheid nog geen automatisme is en een integraal beleidskader ontbreekt, loopt de gemeente het risico op een suboptimale beleidsuitvoering waarin niet de duurzaamheidsagenda leidend is, maar wat ambtenaren belangrijk vinden (hobbyisme) of wat op hun weg komt (ad-hoc).

Zou de duurzaamheidsagenda formeel zijn vastgesteld, dan schiet het als beleidskader tekort doordat acties en doelstellingen niet één-op-één met elkaar in verband worden gebracht.

Vertaling van de facetagenda Duurzaamheid naar uitvoeringspraktijk

De raad besluit in 2011 tot een de nieuwe begrotingsopzet met daarin een facetagenda Duurzaamheid. In de annotatie bij de facetagenda zijn drie hoofddoelen onderscheiden: voorkomen van schade en schaarste, duurzaam produceren en consumeren en kwaliteit van de omgeving.⁶³ De uitwerking van de facetagenda vindt plaats in samenhang met de reguliere begrotingen.⁶⁴ Het programmaplan

⁶³ Samenvatting raadsvoorstel Politieke programma's voor de nieuwe begrotingsopzet, zaaknummer 11G200631, 2011.

⁶⁴ Samenvatting raadsvoorstel Politieke programma's voor de nieuwe begrotingsopzet, zaaknummer 11G200631, 2011; Beleidsrapportage 2011-2, p. 46.

van de beleidsbegroting 2012 gaat in op de omzetting van de duurzaamheidsagenda 'Hengelo verleiden tot duurzaamheid' in concreet te behalen resultaten.⁶⁵

In de begrotingen tot en met 2014 zijn vier programmalijnen onderscheiden, corresponderend met de korte- en lange termijnstrategie (zie Paragraaf 2.4). Per programmalijn zijn in het licht van de hoofddoelen projecten uitgevoerd, gebaseerd op afspraken in de ambtelijke organisatie en met partners in de stad.⁶⁶ In de beleidsbegroting 2012 zijn 28 projecten opgenomen, in de beleidsbegroting 2013 19 projecten en in de beleidsbegroting 2014 17 projecten (zie Bijlage 3 voor een overzicht van de projecten).⁶⁷ De concrete invulling van de projecten is dynamisch en wordt in de begrotingen bijgesteld per tussenstap en bij voortschrijdend inzicht.⁶⁸

Vertaling van de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' naar uitvoeringspraktijk

In één van de interviews is opgemerkt dat er vanuit de facetagenda Duurzaamheid een opdracht lag tot het vormen van een integraal beleidskader. Daarin heeft de gemeente met het opstellen van 'Hengelo Verduursamen' willen voorzien.⁶⁹ Uit een raadsbrief blijkt dat het college het voornemen had om na een opiniërende bespreking van 'Hengelo Verduursamen' in de commissie Fysiek een definitieve duurzaamheidsagenda ter vaststelling aan te bieden aan de raad.⁷⁰ Vanuit de commissie Fysiek is in oktober 2012 verzocht om een nadere uitwerking op het thema energie met daaraan gekoppeld een financiële paragraaf.⁷¹ Door de samenloop met bezuinigingen is dit wegens een gebrek aan beleidscapaciteit⁷² pas in 2015 op de begroting geplaatst. Een volgende bezuinigingsronde heeft de koers voor het energieactieplan verlegd⁷³ en vertraagd, tot in september 2017 de gevraagde uitwerking in de vorm van het programma Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021 door de raad is vastgesteld.

Het voorgaande heeft tot gevolg gehad dat de duurzaamheidsagenda 'in de lucht is komen te hangen'. Door het uitblijven van formele bekrachtiging door de raad heeft de duurzaamheidsagenda geen vertaling naar de uitvoeringspraktijk kunnen krijgen. Toch doet het jaarverslag 2012 vermoeden dat 'Hengelo Verduursamen' niet helemaal zonder uitwerking is gebleven: "Na bespreking in raadscommissie fysiek zijn de acties opgenomen in de beleidsbegroting 2013-2015."⁷⁴ Uit de vraaggesprekken blijkt het te gaan om lopende projecten, die binnen het sectorbeleid hun beslag hebben gekregen. Het betreft de projecten die in 2010 via gesprekken in de ambtelijke organisatie zijn opgehaald voor het opstellen van een integraal beleidskader in vorm van een duurzaamheidsagenda.⁷⁵

⁶⁵ Beleidsrapportage 2011-2, p. 46; Jaarverslag 2012, p. 86.

⁶⁶ Beleidsbegroting 2012-2015, p. 75; Hengelo verleiden tot duurzaamheid. Gemeente, bedrijven en inwoners trekken samen op naar een toekomstbestendig Hengelo. Duurzaamheidsagenda 2011-2014, p. 14-15.

⁶⁷ Van de 28 projecten in de beleidsbegroting 2012 krijgen er zeven vanaf 2013 en twee vanaf 2014 geen vervolg. Zes projecten zijn vanaf de begroting 2013 gepaard, zodat ze als drie projecten in de begrotingen van 2013 en 2014 terugkeren. In de begroting 2013 is één nieuw project toegevoegd, evenals in de begroting 2014.

⁶⁸ Beleidsbegroting 2012-2015, p. 75; Beleidsbegroting 2013-2016, p. 71; Beleidsbegroting 2014-2017, p. 58.

⁶⁹ Bron: interviews.

⁷⁰ Raadsbrief Duurzaamheidsagenda Verduursamen 12G201331/489749, 11 september 2012.

⁷¹ Behandelvoorstel Opstellen Energie Actieplan, zaaknummer 1069971, 2015; raadsbrief Opstellen Energie Actieplan 2016-2020, zaaknummer 1068512, 1 april 2015.

⁷² Jaarverslag 2014, p. 65.

⁷³ Raadsbrief Tussenrapportage Energie Actieplan 2016-2020, zaaknummer 1105271, november 2015.

⁷⁴ Jaarverslag 2012, p. 86.

⁷⁵ Bron: interviews.

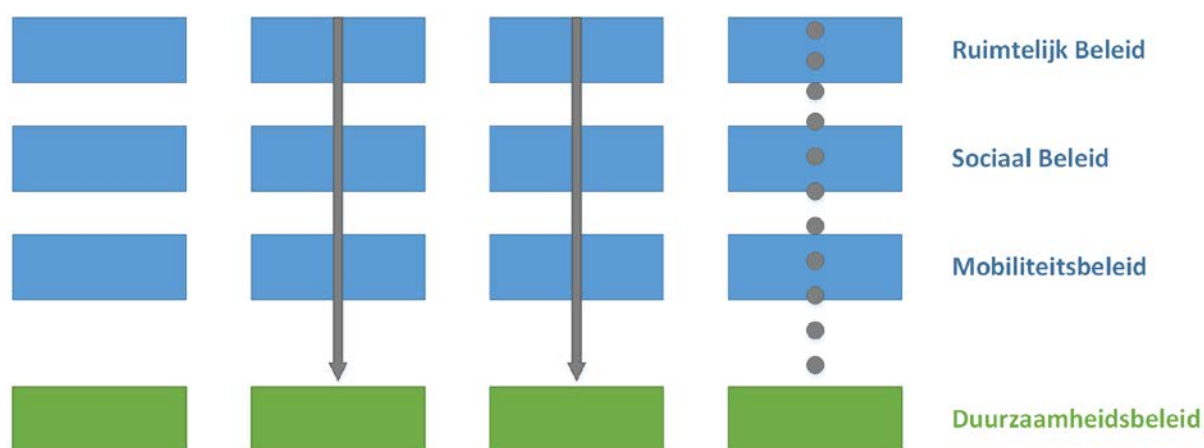
Vertaling naar uitvoeringspraktijk in de periode 2015-2016

In 2014 heeft een coalitiewisseling plaatsgevonden. In de inleiding van het coalitieakkoord geven de coalitiepartijen te kennen dat zij *“de door de raad in de periode 2010-2014 genomen besluiten (blijven) uitvoeren.”*⁷⁶ De duurzaamheidsagenda loopt door tot en met 2016, maar de status ervan is onduidelijk. In de beleidsbegroting 2015 wordt ‘Hengelo Verduursamen’ aangehaald als *“(overkoepe- lende) visie op duurzaamheid en de uitvoeringsprojecten op weg hier naartoe”*.⁷⁷ In de interviews is aangegeven dat de duurzaamheidsagenda niet of beperkt een rol heeft gespeeld. Binnen de kaders van het sectorbeleid zijn lopende projecten met duurzaamheidsaspecten voortgezet. De verantwoordelijke wethouder wordt als ambitieus ervaren als het om duurzaamheid gaat, maar het ontbreekt aan middelen en politiek draagvlak voor nieuwe projecten en activiteiten.⁷⁸

In het begrotingshoofdstuk ‘Beheer openbare ruimte en duurzaamheid’ zijn bij de feitenkaart ‘Afval, milieu en duurzaamheid’ een aantal projecten in relatie tot duurzaamheid opgenomen. Er is geen consequente uitsplitsing gemaakt naar afval, milieu en duurzaamheid, maar uit de overzichten heeft de rekenkamercommissie afgeleid dat met de volgende projecten aan duurzaamheid is gewerkt: energieloket particulieren, energieactieplan, beleid elektrische mobiliteit en bijbehorende uitrol van laadpalen. Bezien vanuit de programmalijnen waarmee het vorige college aan duurzaamheid heeft gewerkt, is in het duurzaamheidsbeleid een versmalling naar ‘Voorkomen van schaarste en schade/Klimaat en energie’ is opgetreden.

Organisatie van duurzaamheidstaken in de periode 2011-2017

De keuze om duurzaamheid als facetbeleid op te vatten, brengt met zich mee dat het thema binnen alle gemeentelijke sectoren een vast onderdeel is (‘facet’) van alle overige beleidsprocessen. In de periode 2011-2014 heeft de facetagenda Duurzaamheid als oogmerk hierin versnelling aan te brengen. In deze facetagenda zijn die projecten uit andere beleidsvelden overgenomen, die de duurzaamheid betreffen (zie Figuur 4).

Figuur 4. Duurzaamheidsbeleid als resultante van projecten in sectorbeleid met een duurzaamheidsaspect.

⁷⁶ Coalitieakkoord 2014-2018 ‘Samen aan de slag voor een energiek en aangenaam Hengelo!’, april 2014, p. 3.

⁷⁷ Beleidsbegroting 2015-2018, p. 66.

⁷⁸ Bron: interviews.

In de ambtelijke organisatie is een team Duurzaamheid aanwezig. Het team Duurzaamheid is tot 1 juli 2012 onderdeel van de sector Publieksdiensten en Sociale Zaken (PSZ).⁷⁹ Na een collegebesluit van 3 juli 2012 is het team als onderdeel van organisatiewijzigingen bij de sector Ruimte ondergebracht.⁸⁰ In 2016 is het team na een reorganisatie ondergebracht bij de afdeling Projecten en Subsidies van de sector Middelen en daarna overgegaan naar de afdeling Wijkservice, Beleid en Advies (WBA) van de sector Fysiek (sinds kort afdeling Stad en Regie). Het team Duurzaamheid heeft met ingang van 2017 plaats gemaakt voor een procesregisseur die tot taak heeft de rest van de organisatie aan te zetten om duurzaam te werken.⁸¹ en de netwerkorganisatie vorm te geven.⁸² Dit is gepaard gegaan met een verschuiving van een beleidsrol met initiërende en stimulerende taken naar een coördinerende rol.⁸³ In het kader van het programma Nieuwe Energie Hengelo is vanaf oktober 2017 een Transitie-manager Nieuwe Energie bij de gemeente gedetacheerd. Deze *“staat in dienst van de lokale en regionale initiatieven en projecten om de middelen en mogelijkheden aan elkaar te koppelen voor het bereiken van concrete resultaten.”*⁸⁴

Het team Duurzaamheid heeft in het kader van de duurzaamheidsagenda ‘Hengelo Verduursamen’ de volgende taken:

- centrale coördinatie gemeentelijk duurzaamheidsbeleid / bewaking van integrale doelen;
- interne adviesfunctie;
- verduurzaming vakgebieden collega’s en bedrijfsvoering algemeen;
- aanjagen en (mede) uitvoeren projecten binnen deelthema energie (energiebesparing, verduurzamen woningbouw en bedrijven, mobiliteit etc.);
- creëren van draagvlak en bewustwording met als doel de maatschappij in beweging te brengen.⁸⁵

Initieel heeft het team Duurzaamheid nog educatieve en communicatieve taken op het gebied van natuur en milieu. Deze zijn in het kader van het dekkingsplan voor een sluitende meerjarenbegroting 2013-2016 beëindigd. Dit is gepaard gegaan met 2 FTE (fulltime-equivalent) reductie van de formatie.⁸⁶ De formatie van het team Duurzaamheid bestaat daarmee uit 1,95 FTE beleidsmedewerker duurzaamheid, 1 FTE coördinator duurzaamheid en 1 FTE beheerder bezoekerscentrum.⁸⁷ Als onderdeel van de bezuinigingsmaatregelen die de raad in 2015 heeft vastgesteld, is de formatie van het team duurzaamheid verder teruggebracht naar 1 FTE.⁸⁸ In de ambtelijke zoekrichtingen voor de bezuinigingen was aanvankelijk het voorstel om het team duurzaamheid al met ingang van 2016 op te

⁷⁹ Organogram versie augustus 2010.

⁸⁰ Beleidsrapportage 2012-2, p. 4, 5.

⁸¹ Raadsbesluit Maatschappelijke takenverkenning 2016-2019/Kadernota, 1076070, 10 juni 2015.

⁸² Jaarverslag 2016, p. 63.

⁸³ Raadsbrief Tussenrapportage Energie Actieplan 2016-2020, zaaknummer 1105271, november 2015.

⁸⁴ Raadsadvies EnergieActieplan /Nieuwe Energie Hengelo, 2114374, 2017; Raadsbesluit EnergieActieplan /Nieuwe Energie Hengelo d.d. 26 september 2017, agendapunt C01-A02, zaaknummer 2162510.

⁸⁵ Bezuinigingsvoorstellen 2016-2019, Feitenkaart 62: Afval, milieu en duurzaamheid, Bezuinigingsvoorstel 6.2.7.a duurzaamheid, 2015.

⁸⁶ Raadsbesluit Koersvast in krappe tijden: dekkingsplan bij de beleidsbegroting 2013-2016, vergadering d.d. 07 november 2012, agendapunt F2, zaaknummer 12G201489; Ambtelijke voorstellen t.b.v. samenstelling van het dekkingsplan door het college van B&W, heidagen 3 en 4 september 2012, p. 89, 91.

⁸⁷ Bezuinigingsvoorstellen 2016-2019, Feitenkaart 62: Afval, milieu en duurzaamheid, Bezuinigingsvoorstel 6.2.7.a duurzaamheid, 2015.

⁸⁸ Raadsbesluit Maatschappelijke takenverkenning 2016-2019/kadernota, zaaknummer 1076070, 2015.

heffen. Het college heeft dit een jaar uitgesteld vanwege de benodigde capaciteit voor het opstellen van het Energieactieplan..⁸⁹

In de interviews is naar voren gebracht dat het team duurzaamheid een aanjaagfunctie heeft geprobeerd te vervullen, maar hier door de bezuinigingen niet volledig in heeft kunnen slagen. Op afdelingen is duurzaamheid wel een onderwerp geweest, maar het aanjagen van grootschalige projecten en initiatieven werd gezien als een taakveld van het team Duurzaamheid en dat bestond door de bezuinigingen niet meer. Het meenemen van duurzaamheidsaspecten door andere afdelingen gebeurt door medewerkers die zogezegd al 'in de goede stand' zaten, maar komt niet overal automatisch tot stand. Daarvoor ontbreekt het medewerkers ook aan kennis hoe duurzaamheid bij het eigen vakgebied te betrekken is. Om die drempel te slechten had het team Duurzaamheid al in 2012 een intern opleidingsprogramma gemaakt, maar door het uitblijven van formele bekrachtiging van de duurzaamheidsagenda is dit 'op de plank blijven liggen'.

Sturing op de uitvoering

De Hengelose besturingsfilosofie gaat uit van collegiaal bestuur. Uitgangspunt is dat het college als geheel bestuurt, omdat de politieke programma's de verschillende portefeuilles doorsnijden. In de periode 2011-2014 wordt gewerkt met bestuurlijk programmahouderschap, zodat één wethouder eerste gesprekspartner is voor de raad, ambtelijke dienst en maatschappelijke partners..⁹⁰ Voor de facetagenda Duurzaamheid is dit wethouder Oude Alink, zij heeft duurzaamheid in haar portefeuille. Ambtelijk programmahouder is de gemeentesecretaris..⁹¹

In de besturingsfilosofie van de gemeente Hengelo is programmasturing het leidend principe. Vanuit het inrichtingsprincipe van de organisatie is integraal management is een belangrijk element, waarbij sturing loopt via de jaarplannen en productenraming. Door middel van het programmaoverleg moeten beide sturingsprincipes met elkaar in verband worden gebracht..⁹²

Als onderdeel van de in 2011 vastgestelde nieuwe begrotingsopzet moet een "effectieve en efficiënte pendel" de verbinding leggen tussen bestuur en ambtelijk programmamanagement. Daarvoor zijn, in aanvulling op het programmaoverleg, programmaregisseurs in het leven geroepen..⁹³ De programmaregisseurs zijn het 'geweten' van het programma. Het profiel van de programmaregisseur is in de begroting 2012-2015 geschetst als..⁹⁴:

- schrijver van het programma;
- bewaakt de doelstellingen en resultaten van een programma;
- is het eerste aanspreekpunt voor de portefeuillehouder;
- stuurt op samenhang en integraliteit ten behoeve van het resultaat;
- inspireert en motiveert interne en externe actoren om de doelen te realiseren;
- werkt op basis van gezag (geen machtspositie);
- creëert meerwaarde door verbinding en innovatie.

⁸⁹ Voorgenomen raadsbesluit Maatschappelijke takenverkenning 2016-2019/kadernota, zaaknummer 1070834, 2015, p. 20.

⁹⁰ Coalitieakkoord 2010-2014 'Investeren in verbinding', Hengelo, 21 april 2010, p. 19.

⁹¹ Beleidsbegroting 2012-2015, p. 21.

⁹² Notitie 'Samen Zichtbaar Beter' d.d. 3 maart 2006, p. 8-9.

⁹³ Begroting 2012-2015, p. 20.

⁹⁴ Begroting 2012-2015, p. 21.

Om de interne samenhang te verbeteren is parallel aan de organisatiewijzigingen per 1 juli 2012 de verdere ontwikkeling van de programmaregie ter hand genomen. Om meer dwarsverbanden te leggen en de samenwerking te bevorderen zijn de programma's over de MT-leden herverdeeld. Daarbij zijn de verantwoordelijken niet alleen 'uit de lijn' gekozen met het oog op het sector- en portefeuilleoverstijgende karakter van de politieke programma's. De directie is zelf geen programmahouder meer, maar draagt verantwoordelijkheid voor het functioneren van programmaregie als geheel.⁹⁵

Terugkijkend constateert de gemeente dat de invoering van programmasturing een veel moeizamer proces is geweest dan van tevoren was verwacht. Uit een interne evaluatie komt naar voren dat aan meerdere voorwaarden voor een succesvolle werking niet is voldaan. In het ambtelijk memorandum luidt de samenvattende conclusie als volgt⁹⁶:

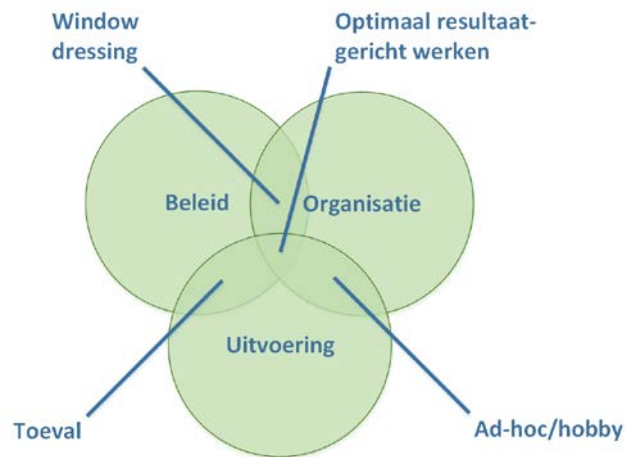
- er werd politiek onvoldoende naar geleefd; zowel college als raad richtten hun aandacht met name op de producten van de begroting, er was geen of onvoldoende focus op de programma's;
- de programma's waren te sterk verweven met de lijn c.q. de wethouders-portefeuille en waren niet van een budget voorzien;
- de positionering, ophanging en aansturing van de programmaregisseurs was onvoldoende duidelijk.

Na de coalitiewisseling blijft het uitgangspunt van collegiaal bestuur gehandhaafd. De hoofdstukindeling in de nieuwe opzet van de beleidsbegroting is zodanig dat één wethouder c.q. de burgemeester eerste gesprekspartner is voor de raad. In deze periode heeft wethouder Marcel Elferink 'Milieu, Afval en Duurzaamheid (incl. Warmtenet)' in zijn portefeuille. Op ambtelijk niveau fungeren de MT-leden als ambtelijk aanspreekpunt voor een begrotingshoofdstuk (met inachtneming van het gemeentebreed gevoerde beleid). Er wordt niet meer met een hulpstructuur gewerkt, alles wordt met lijn- en/of projectsturing opgevangen.

De rekenkamercommissie constateert door de tijd heen een summiere capaciteit voor de organisatie van duurzaamheidstaken en een gebrek aan integrale sturing op de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid. Dit werkt een suboptimale situatie in de hand waarin niet de duurzaamheidsagenda, maar wat ambtenaren belangrijk vinden (hobbyisme) of wat op hun weg komt (ad-hoc) leidend is voor de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid (zie Figuur 5).

⁹⁵ Beleidsrapportage 2012-2 p. 6.

⁹⁶ Raadsadvies Nieuwe opzet begroting, zaaknummer 1019524, 2 juli 2014.

Wanneer de elementen beleid, organisatie en uitvoering niet goed op elkaar zijn afgestemd, dan ontstaat een suboptimale situatie, die leidt tot een suboptimaal resultaat:

- Er is sprake van 'window dressing' wanneer er een goede aansluiting is tussen beleid en organisatie, maar de link naar uitvoering ontbreekt bijvoorbeeld omdat niet is vastgesteld hoe het beleid moet worden uitgevoerd, wie verantwoordelijk is voor de uitvoering en hoe voortgang van uitvoering moet worden gemonitord en gerapporteerd. Op papier ziet het beleid er goed uit maar van daadwerkelijke uitvoering is nauwelijks sprake.
- Het gevaar van 'hobbyisme' dreigt wanneer de beleidsdoelen onvoldoende helder zijn en onvoldoende houvast bieden voor een effectieve uitvoering. De organisatie neemt in zo'n geval de ruimte het beleid naar eigen inzicht op te pakken. Ambtenaren maken zelf keuzes wat zij belangrijk vinden (hobby) of reageren alleen op dat wat op hen af komt (ad-hoc).
- Van 'toeval' is sprake wanneer het beleid alleen op incidentele basis wordt uitgevoerd. Uitvoerders hebben in deze situatie onvoldoende houvast omdat de beleidsdoelen onvoldoende zijn doorvertaald in een eenduidige organisatorische opzet (met een heldere verdeling van verantwoordelijkheden, bevoegdheden en taken).

Figuur 5. 'Bollen'-model borging beleidsuitvoering (Aangepaste figuur uit: *KplusV, Rapportage evaluatie Klimaatknoorden, Arnhem, 19 mei 2010, p. 15-16*).

2.6.Financiële kaders

Deelvraag 4: Welke financiële kaders gelden voor het duurzaamheidsbeleid?

Het duurzaamheidsbeleid moet gestalte krijgen binnen de uitvoering van reguliere taken en de daarvoor bestaande financiële kaders. Een uitzondering vormt het energiebeleid, omdat het geen gemeentelijke uitvoeringstaak met bijbehorende budgetten betreft. De raad heeft hiervoor met de vaststelling van het programma Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021 in zijn vergadering van 26 september 2017 de financiële kaders bepaald.

De raad heeft in 2012 en in 2015 bezuinigingsmaatregelen vastgesteld. Met betrekking tot het duurzaamheidsbeleid heeft dit geleid tot een stapsgewijze reductie in capaciteit naar uiteindelijk 1 FTE en het schrappen van het millenniumbudget voor duurzaamheidsinitiatieven in de stad.

De duurzaamheidsdoelstellingen moeten worden gerealiseerd in de bestaande gemeentelijke taken, binnen de daarvoor geldende financiële kaders. Uit de interviews komt naar voren dat er naast de middelen voor de formatie van het team Duurzaamheid geen aparte geldstroom is waaruit middelen voor duurzaamheid binnen sectorbeleid beschikbaar worden gesteld. Alles wat aan duurzaamheid is gedaan, is uitgevoerd door gebruik te maken van de ruimte die er binnen bestaande budgetten was of met behulp van externe subsidies gefinancierd. Binnen de verschillende afdelingen is verder geen budget of capaciteit in de vorm van uren voor de implementatie van acties uit de duurzaamheidsagenda.⁹⁷

De gemeente streeft in de periode 2011-2014 naar een excellent niveau van duurzaamheid in brede zin van het woord. Dit suggereert binnen het sectorbeleid een op duurzaamheid gerichte inspanning voorbij het bij wettelijke taken behorende uitvoeringsniveau. Doordat niet is uitgewerkt wat de gemeente onder een excellent niveau ontstaat, wordt niet duidelijk welke kosten verbonden zijn aan de extra inspanningen noch of de budgetten daarvoor toereikend zijn.

In facetagenda Duurzaamheid wordt geen koppeling aangebracht tussen de projecten en de daarmee samenhangende lasten en baten. Ook wordt geen financieel totaaloverzicht geboden. In de begrotingsopzet na de coalitiewisseling is per feitenkaart een overzicht van lasten en baten voor verschillende activiteiten opgenomen. Onderdeel van de feitenkaart 'Afval, milieu en duurzaamheid' is de activiteit 'Beleid maken en advies geven over milieu, bodem, geluid en duurzaamheid'. In onderstaande tabel heeft de rekenkamercommissie de baten en lasten voor deze activiteit op een rij gezet:

	Lasten	Baten
2015	€ 2.256.954	€ -1.238.400
2016	€ 2.465.373	€ 735.708
2017	€ 1.526	€ 289

Tabel 3. Overzicht van baten en lasten voor de activiteit 'Beleid maken en advies geven over milieu, bodem, geluid en duurzaamheid'.

⁹⁷ Bron: interviews.

Hoewel in begrotingsopzet na de coalitiewisseling in 2014 kosten en baten van activiteiten in beeld worden gebracht, is niet inzichtelijk welke uitgaven zijn gedaan om ambities en doelen op het gebied van duurzaamheid te realiseren. Het inzicht hierin ontbreekt doordat de status van de duurzaamheidsagenda en de afbakening van het duurzaamheidsbeleid niet helder is. Als gevolg daarvan is niet te herleiden wat de voor duurzaamheid relevante beleidsvelden en -taken zijn en welke lasten en baten daarmee verband houden.

Het opstellen van het EnergieActieplan, later omgedoopt in programma Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021, is gedekt uit de reguliere budgetten van de afdeling Projecten en Subsidies (Team Duurzaamheid).⁹⁸ De raad heeft ingestemd met een hoger ambitieniveau en het college gemachtigd om voor de ontwikkeling van projecten en initiatieven uitgaven te doen ten laste van de bestemmingsreserve duurzaamheid. Het gaat om bedragen van € 44.000 in 2017 en € 50.053 in 2018. Het raadsbesluit is geamendeerd met de volgende aanvulling *“Voor het uitvoeren van het Energieactieplan zijn de geformuleerde doelstellingen leidend. Wanneer blijkt dat het voor het realiseren van deze doelstellingen nodig is, worden additionele middelen vrijgemaakt. Het college legt dan voorstellen daartoe voor aan de raad.”*⁹⁹ Bij de kadernota 2018-2021 is een voorstel gedaan voor nieuw beleid voor de gewenste intensivering van inspanningen en ondersteuning; Over de jaren 2018-2020 gaat het om in totaal € 300.000 en een fulltime transitie manager.¹⁰⁰

Invloed van bezuinigingen

In zijn vergadering van 7 november 2012 heeft de raad het dekkingsplan ‘Koersvast in krappe tijden’ voor de begroting 2013-2016 vastgesteld.¹⁰¹ In dit plan zijn bezuinigingsvoorstellen gedaan, waaronder een vermindering van de beleidscapaciteit in het fysieke domein. Als gevolg van het schrappen van de functies natuur- en milieucommunicatie en -educatie is het team Duurzaamheid met 2 FTE teruggebracht naar 3,95 FTE. Welke bezuiniging hiermee is gerealiseerd, blijkt niet uit het dekkingsplan. Daarin zijn alleen de totale besparingen voor in totaal 8 FTE vermindering beleidscapaciteit weergegeven. Deze is begroot op € 375.000 in 2013 en € 500.000 in de daaropvolgende jaren.¹⁰² Vanwege de bezuinigingen bij het team Duurzaamheid is de uitvoering van acties en maatregelen, met name op het gebied van educatie, onder druk komen te staan. Ook is het opzetten van een energieactieplan in verband met bezettingsproblemen gestagneerd en pas in 2015 onder het nieuw aangetreden college weer opgepakt.¹⁰³

Tussen oktober 2014 en juni 2015 heeft een uitgebreide maatschappelijke takenverkenning plaatsgevonden om het meerjarenperspectief 2016-2019 sluitend te maken. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in verschillende nieuw beleid- en bezuinigingsvoorstellen van het college. Met betrekking tot duurzaamheid is een ombuigingsmaatregel voorgesteld, die inhoudt dat de duurzaamheidstaken met

⁹⁸ Plan van Aanpak Energie Actieplan 2016-2020, maart 2015, p. 4.

⁹⁹ Amendement EnergieActieplan NEH 2017-2021, vergadering d.d. 26 september 2017, agendapunt C01-A02, zaaknummer 2162510.

¹⁰⁰ Raadsbesluit Kadernota, optie Nieuw Beleid 18-NB-6.1 Duurzaamheid & Energietransitie ‘Intensivering klimaatdoelen Energieakkoord 2016’, 18 juli 2017; Raadsadvies EnergieActieplan / Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021, zaaknummer 2114371, 2017.

¹⁰¹ Raadsbesluit Koersvast in krappe tijden: dekkingsplan bij de beleidsbegroting 2013-2016, vergadering d.d. 7 november 2012, agendapunt F2, zaaknummer 12G201489.

¹⁰² Dekkingsplan Begroting 2013-2016, p. 5 en 13.

¹⁰³ Beleidsrapportage 2013-2, p. 12; Jaarverslag 2014, p. 65.

ingang van 2017 anders worden georganiseerd. Het team Duurzaamheid maakt plaats voor een coördinator duurzaamheid.¹⁰⁴ Dat levert een bezuiniging van € 193.503 op. Door de formatie van team Duurzaamheid al in 2016 van 3,95 naar 1 FTE terug te brengen wordt een bezuiniging van € 94.000 gerealiseerd. Onderdeel van de ombuigingsmaatregel is tot slot ook het schrappen van het Millenniumbudget.¹⁰⁵ Daarmee wordt € 19.560 bespaard. De ombuigingsmaatregel is verwerkt in de kadernota 2016 en de begroting 2016-2019. Deze documenten zijn door de gemeenteraad vastgesteld.¹⁰⁶

Omdat duurzaamheid geen wettelijke taak is, zou de gemeente in het kader van de maatschappelijke takenverkenning 2016-2019 hebben kunnen besluiten om met alle duurzaamheidstaken te stoppen. Dat zou een besparing van ongeveer € 240.000 hebben opgeleverd. Daarvan is bewust afgezien, onder meer omdat duurzaamheid nog lang geen automatisme binnen de verschillende vakgebieden van de gemeente is, nog niet is voldaan aan de raadsopdracht voor energieactieplan en bijbehorend uitvoeringsplan bedoeld om doelen uit VNG- en SER-klimaatakkoord te behalen en de klimaatdoelstellingen waarschijnlijk aangescherpt en mogelijk ook wettelijk vastgelegd gaan worden.¹⁰⁷

Naast de voornoemde bezuinigingen op de duurzaamheidstaken kunnen ook andere bezuinigingsmaatregelen hun weerslag hebben op het realiseren van de duurzaamheidsdoelen. Deze moeten immers worden gerealiseerd door duurzame keuzes te maken binnen bestaande budgetten voor beleid. In het kader van het opstellen van het Energie actieplan heeft de gemeente opgetekend dat het voor de ambtelijke organisatie voor niet altijd eenvoudig is om de gestelde duurzaamheidsambities te realiseren, hetgeen voor een belangrijk deel terug te voeren is op de bezuinigingen die de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden.¹⁰⁸ Gelet op de bezuinigingsopgaven waar de sectoren voor staan, kan dit betekenen dat duurzaamheid niet de prioriteit krijgt of heeft gekregen die het zou moeten hebben (gekregen), gezien de duurzaamheidsdoelstellingen die de gemeente zichzelf heeft gesteld en de bovengemeentelijke verplichtingen die zij op dit vlak is aangegaan. Voor de afdelingen brengt de andere organisatie van de duurzaamheidstaken een zwaardere belasting met zich mee.

¹⁰⁴ Het betreft bezuinigingsvoorstel 6.2.7a 'Duurzaamheid'.

¹⁰⁵ In zijn vergadering van 4 juli 2007 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen Hengelo uit te roepen tot Millenniumgemeente. Onderdeel van de motie is het structureel beschikbaar stellen van middelen voor het realiseren van de millenniumdoelstellingen. Het Millenniumbudget is gebruikt om duurzaamheidsinitiatieven in de stad te ondersteunen.

¹⁰⁶ Raadsbesluit Maatschappelijke takenverkenning 2016-2019/Kadernota zaaknummer 1076070, 10 juni 2015.

¹⁰⁷ Bezuinigingsvoorstellen 2016-2018, Feitenkaart 62: Afval, milieu en duurzaamheid, bezuinigingsvoorstel 6.2.7.a Duurzaamheid, 2015.

¹⁰⁸ Raadsbrief Tussenrapportage Energie Actieplan 2016-2020, zaaknummer 1105271, november 2015, p. 3.

2.7. Bevindingen

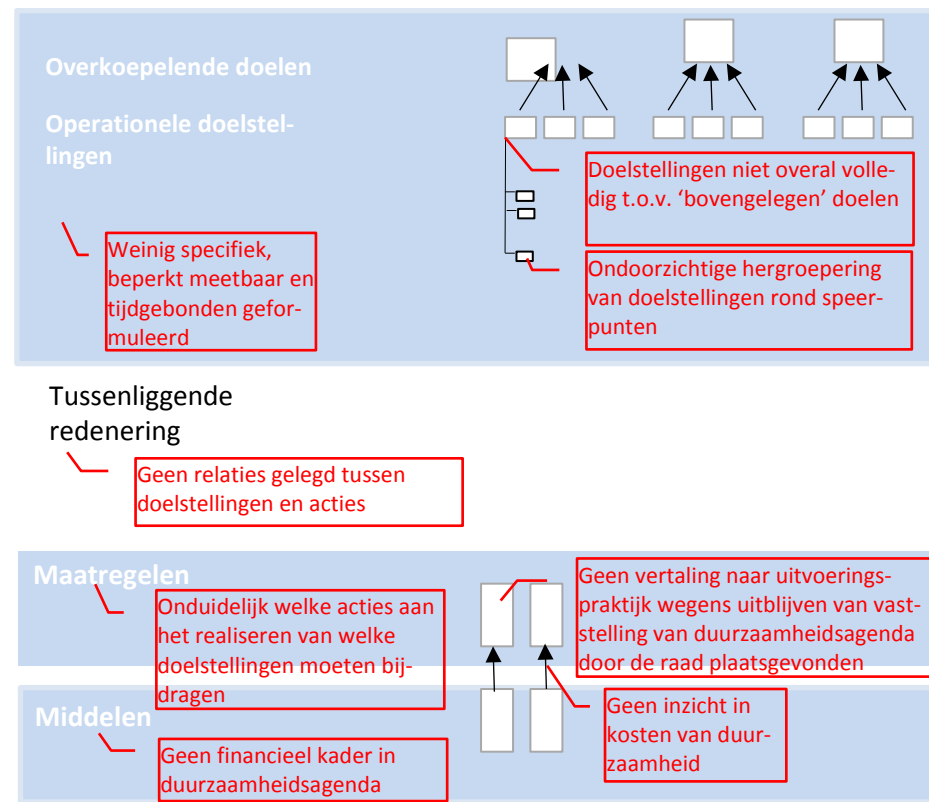
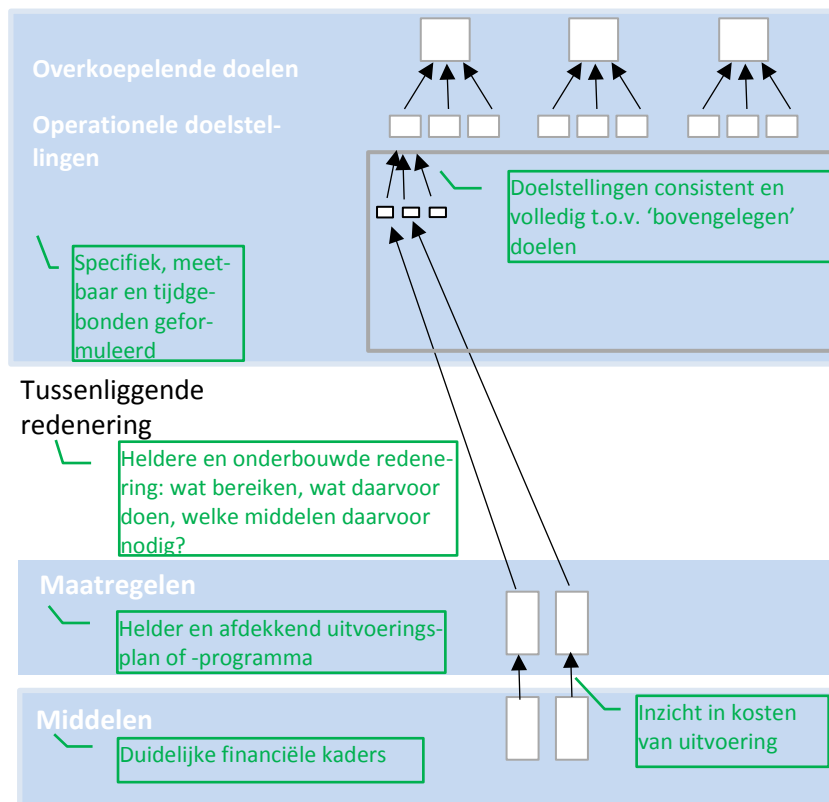
De rekenkamercommissie constateert dat in de facetagenda Duurzaamheid voor de periode 2011-2014 drie hoofddoelen zijn geformuleerd waaraan via projecten in de beleidsbegrotingen een vertaling naar de uitvoeringspraktijk is gegeven. De duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' geeft daaraan verdieping door vanuit drie invalshoeken een overkoepelend doel voor respectievelijk bedrijven, overheid en burgers te formuleren en daaraan mijlpalen en ontwikkelingen te verbinden opgedeeld in drie zichtjaren (2015, 2020 en 2030). De mijlpalen en ontwikkelingen voor de zichtjaren 2015 en 2020 worden opgevat als concrete doelstellingen. Deze zijn rond 13 speerpunten gegroepeerd en aan een reeks van acties verbonden. Doordat 'Hengelo Verduursamen' niet door de raad is vastgesteld, heeft geen vertaling naar de uitvoeringspraktijk plaatsgevonden.

Door het uitblijven van vaststelling door de raad is de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' formeel geen beleidskader. Tegelijkertijd wordt het in de planning en control-documenten en in presentaties wel als relevant beleidsdocument aangehaald. De status van de duurzaamheidsagenda is daarmee onduidelijk, zeker na de coalitiewisseling in 2014.

De duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' getuigt van een hoog ambitieniveau en omvat veel doelstellingen met betrekking tot diverse thema's en beleidsvelden. Wat mist is een heldere beleidstheorie waarin wordt toegelicht en onderbouwd welke acties aan welke doelstellingen moeten bijdragen, hoe de uitvoering wordt georganiseerd en welke middelen en menskracht daarvoor beschikbaar is (zie figuur 6). De duurzaamheidsagenda geeft hiervoor slechts een summiere aanzet. Zou 'Hengelo Verduursamen' in deze vorm door de raad als kader zijn vastgesteld, dan zou de deur open zijn gezet voor een suboptimale uitvoering. De geformuleerde beleidsdoelen bieden de ambtelijke organisatie (te) weinig houvast voor het maken van duurzame keuzes bij de uitvoering van wettelijke taken.

Door de keuze voor facetbeleid is de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid een taak van de gehele ambtelijke organisatie. De rekenkamercommissie onderschrijft deze keuze. Wel is zij van mening dat de capaciteit voor coördinatie en ondersteuning niet rijmt met het hoge ambitieniveau en grote aantal doelstellingen in de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen'. Ook vanuit de bijgestelde ambities, acht de rekenkamercommissie de capaciteit (te) beperkt zolang duurzaamheid in de organisatie nog geen automatisme is. Tevens signaleert zij een reëel risico op suboptimale resultaten als gevolg van de beperkte sturing op de organisatie en uitvoering van het beleid. Na de weinig succesvolle poging tot integrale sturing door een procesregisseur in de periode 2011-2013, is hiervoor geen alternatief ingericht. De uitvoering van het duurzaamheidsbeleid is dan afhankelijk van het belang dat ambtenaren aan duurzaamheid hechten (hobbyisme) of van kansen die zich bij toeval aandienen (ad-hoc).

Over de kosten van de daadwerkelijke inbedding van duurzaamheid binnen de diverse beleidsvelden zijn geen financiële gegevens voorhanden. Ook is niet inzichtelijk of en in welke mate bezuinigingsmaatregelen hun weerslag hebben gehad op het realiseren van de duurzaamheidsdoelen.

Figuur 6. Ideale beleidstheorie versus Hengelse beleidstheorie.

Resultaten en doelbereik

Dit hoofdstuk gaat in op de resultaten van het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Hengelo anno 2017. Het hoofdstuk brengt eerst in beeld welke resultaten zijn bereikt met de projecten waarmee de gemeente uitvoering heeft gegeven aan het duurzaamheidsbeleid, zoals vastgelegd in de facetagenda Duurzaamheid en het hoofdstuk 'Beheer openbare ruimte en Duurzaamheid'. De resultaten worden daarna geduid in het licht van de aspiraties van de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduur-samen' en de bovengemeentelijke verplichtingen die de gemeente is aangegaan. Vervolgens gaat het hoofdstuk in op de wijze waarop de gemeente inzicht heeft in de doelbereiking. Het beschrijft welk inzicht in het doelbereik mogelijk is met de beschikbare informatie. Het geheel geeft antwoord op de deelvragen over de uitvoering en resultaten (deelvragen 5 en 6).

Deelvraag 5: Welke maatregelen zijn geïmplementeerd?

De facetagenda Duurzaamheid heeft via de beleidsbegrotingen concrete invulling gekregen, te beginnen met de beleidsbegroting 2012. Daarin worden 28 projecten genoemd. In de periode 2012-2014 heeft de gemeente blijkens de verantwoordingsdocumenten binnen 22 projecten resultaten behaald. De resultaten maken inzichtelijk wat de gemeente heeft gedaan in relatie tot haar beleidsvoornemens. De betekenis van de resultaten in termen van doelbereik is onduidelijk; de formulering van de doelen die in de facetagenda centraal staan is daarvoor te algemeen.

De rekenkamercommissie heeft zich ingespannen om de uitgevoerde projecten in verband te brengen met acties uit de duurzaamheidsagenda. Van de 43 acties die in de duurzaamheidsagenda zijn benoemd, lijken er 27 via de facetagenda Duurzaamheid tot uitvoering gekomen. Van deze 27 acties zijn 15 acties geheel geïmplementeerd (waarvan 12 in de periode 2011-2013) en 11 acties zijn deels geïmplementeerd. Tabel 4 geeft een visueel overzicht, waarbij ook is aangegeven welke maatregelen in verband te brengen zijn met de bovengemeentelijke verplichtingen die de gemeente Hengelo is aangegaan. Doordat acties en doelstellingen niet een-op-een aan elkaar gekoppeld zijn, bieden de gerealiseerde resultaten geen inzicht in het doelbereik.

2.8.Resultaten facetagenda Duurzaamheid

De facetagenda Duurzaamheid heeft in de periode 2011-2014 via de beleidsbegrotingen uitwerking gekregen. In de begrotingen 2012, 2013 en 2014 is per tussenstap en bij voortschrijdend inzicht invulling gegeven aan projecten die in de ambtelijke organisatie en via de dialoog met de samenleving zijn opgehaald. In het navolgende is per programmalijn beschreven welke resultaten voor de diverse projecten in de planning en control-documenten staan beschreven.

Resultaten programmalijn 1: Voorkomen van schade en schaarste

In 2011 is het Bedrijfsplan Warmtenet 2012-2041 gereed gekomen en in 2012 is dit bedrijfsplan door de raad goedgekeurd. De uitbouw van het warmtenet is met enige vertraging ten opzichte van de planning in uitvoering. In 2013 is een voorstel voor een gefaseerde uitbouw in procedure gebracht. In 2013 is onderzoek gedaan naar mogelijkheden voor warmtelevering vanuit de industrie aan FC Twente ten behoeve van de green deal tussen het Rijk en de provincie Overijssel. In 2012 zijn 464 woningen aangesloten, in 2015 zijn dat er 514.

In 2011 zijn voorbereidingen getroffen voor de invoering van Diftar en is gewerkt aan de herinrichting van het afvalbrengpunt op het Milieupark. Diftar is per 1 januari 2012 ingevoerd en de in-

richting van het Milieupark is in 2012 voltooid. De hoeveelheid restafval die naar Twence gaat is sterk afgenomen en dankzij de scheiding van afval in 32 grondstoffen is er nog slechts een beperkte hoeveelheid gemengd grof huishoudelijk afval. In 2012 is een regionale stuurgroep onder voorzitterschap van de gemeente Hengelo van start gegaan voor het opstellen van een regionaal afvalbeleid. In 2013 is de regionale afvalvisie 'Naar een afvalloos Twente in 2030' opgesteld en wordt aan de uitwerking van daarin opgenomen scenario's gewerkt. De Hengelose raad heeft in 2013 ingestemd met de lokale afvalvisie 'Naar een afvalloos Hengelo'. De resultaten van Diftar hebben zich ten opzichte van 2012 positief ontwikkeld. Burgers hebben naar aanleiding daarvan in dat jaar een deel van de afvalstoffenheffing teruggekregen.

In 2012 is het beleidsplan Openbare verlichting door de gemeenteraad vastgesteld en in vervolg daarop is in 2013 een uitvoeringsplan opgesteld en in uitvoering genomen. Als onderdeel van de renovatie van het Twentebad is geïnvesteerd in duurzame verlichting.

In 2011 is in het kader van nieuwe prestatieafspraken met Welbions verkend welke duurzaamheidsafspraken zijn te maken. De gemeente en woningcorporatie Welbions hebben in 2012 in een gezamenlijk kernteam gewerkt aan het uitstippelen van één samenhangende route op het gebied van duurzaamheid; de kansen en opgaven zijn in beeld gebracht, maar de effecten van de crisis en maatregelen van het Rijk nopen tot een heroriëntatie. Verder hebben de gemeente en Welbions in 2012 medewerking verleend aan het televisieprogramma 'Klus je rijk'. In 2013 hebben de gemeente en Welbions een convenant gesloten met afspraken over het terugdringen van het energiegebruik in woningen. Tevens is in dat jaar uitvoering gegeven aan een buurtgerichte marktbenadering gericht op bewustzijn van eigen energiegebruik.

In 2012 is de subsidieregeling 'Dikke Jas', gericht op het terugdringen van het energieverbruik in de particuliere woningvoorraad, gecontinueerd door hiervoor gereserveerd budget voor 2013 naar voren te halen. In totaal zijn 269 woningen geïsoleerd onder deze subsidieregeling. Er is opvolging voor de regeling gevonden in een Duurzaamheidspremie van de Provincie Overijssel, die onderdeel uitmaakt van de woonafspraken.

In 2012 is de gemeente samen met Twence gestart met een energiescan die in 2013 verder is uitgevoerd. De resultaten van de energiescan zijn in 2013 aan de raad voorgelegd in een Informele Bijeenkomst Raad (IBR). Vanwege beperkingen in de capaciteit is de verdere uitwerking in scenario's voor een routekaart uitgesteld.

Resultaten programmalijn 2: Duurzaam produceren en consumeren

In 2013 is in samenhang met de Twentse duurzaamheidsagenda de contouren verkend van het project 'Mobiliteit: alternatieve brandstoffen'.

Met belangenvereniging Bedrijvenpark Twente (BIT) is in 2012 een visie op de verduurzaming van het industrieterrein ontwikkeld. Deze vormt de basis voor concrete projecten. Een van de projecten is een zonnepanelenactie. Het betreft een 'green deal' die in 2014 is afgerond.

In 2013 heeft de gemeente vervolg gegeven aan het energieloket. Het energieloket adviseert, informeert, verstrekt (voor bepaalde maatregelen) subsidie en geeft informatie over financieringsmogelijkheden voor maatregelen die bijdragen aan een toekomstbestendige woningvoorraad. In 2014 is een zonekaart aan het energieloket toegevoegd.

De Stichting FBK-Games (FBK: Fanny Blankers-Koen) wil inzetten op Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) en verduurzaming van de FBK Games. In 2013 heeft dit vorm gekregen bij de uitvoering van het evenement. Ook is er een regionaal project gericht op duurzaamheid bij evenementen. Daartoe is een convenant gesloten met vier andere topsportevenementen.

In 2013 heeft Pact MVO vier bijeenkomsten georganiseerd. Tevens zijn er vier themawerkgroepen ontstaan. In 2014 is met Pact MVO de website Duurzaam Hengelo ontwikkeld.

In 2011 is de renovatie van het stadhuis afgerond. Als onderdeel daarvan is het dak benut voor zonnecellen en bedekking met sedum. In het Programma van Eisen is vastgelegd dat het nieuwe stadskantoor volgens de C2C principes wordt gebouwd. In 2013 is het definitief ontwerp voor het stadskantoor vastgesteld in de raad.

In 2011 heeft een energieaanbesteding 100% Groene Energie plaatsgevonden. In 2013 heeft de gemeente het Manifest Professioneel Duurzaam Inkopen ondertekend.

In 2012 zijn naar aanleiding van het symposium 'Duurzame partners voor een duurzame stad' vier burgerinitiatieven tot stand gekomen. Een van de initiatieven heeft als doel kinderen te betrekken bij de reparatie van duurzame goederen. Dit initiatief heeft vorm gekregen in een Repair Café en is in 2014 wat de gemeente betreft afgerond.

Resultaten programmalijn 3: Kwaliteit van de leefomgeving

In 2012 is het Groenplan Hengelo opgesteld dat in 2013 is vastgesteld.

In 2012 hebben de gemeente en waterschap Regge en Dinkel een overkoepelend project uitgevoerd met het thema Klimaatmitigatie en –adaptatie. Het college heeft in 2012 ingestemd met gebiedsgericht grondwaterbeleid. In 2012 en 2013 is uitvoering gegeven aan het Gemeentelijk Waterplan en het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). In 2013 is gestart met een actualisatie van het Verbreed GRP. In 2015 zijn in het kader van het gebiedsgerichte grondwaterbeleid twee afkoopovereenkomsten gesloten, in 2016 is hier nog een afkoopovereenkomst bij gekomen. In totaal zijn negen locaties in het Gebiedsbeheerplan opgenomen. Omdat aan andere werkzaamheden voorrang is gegeven, is in 2016 geen bodemsaneringsprogramma opgesteld.

Resultaten programmalijn 4: Investeren in bewustwording

In 2013 is het programma WET! afgerond. Dit programma is uitgevoerd ter bevordering van draagvlak voor gemeentelijk en waterschapsbeleid en maatschappelijke bewustwording ten aanzien van energie en water. Als opvolging van dit programma is binnen de uitvoeringagenda van de Twentse Duurzaamheidsagenda een regionaal netwerk voor duurzaamheidscommunicatie gevormd. In dit verband is in 2014 een samenwerkingsproject gestart op het gebied van water en afval en afkoppeling.

In 2012 heeft het symposium 'Duurzame partners voor een duurzame stad' plaatsgevonden.

In 2012 is uitvoering gegeven aan het project Scholen voor duurzaamheid. 175 leerlingen van twee scholen in het voortgezet onderwijs hebben onderzocht op welke wijze Hengeloërs minder water kunnen gebruiken en het water schoner kunnen houden. Dit project is in 2013 afgerond.

In 2012 heeft het Millenniumnetwerk in samenwerking met Stichting Het Debat een debat over eerlijke handel en Fair Trade georganiseerd.

In 2011 en 2012 is door verschillende stichtingen en verenigingen de WeustDAG georganiseerd, de Hengelose variant van de landelijk georganiseerde 'Dag van het Park'.

In 2014 is in het centrum van Hengelo een drinkwaterpaal geplaatst met aandacht voor bereikbaarheid schoon water, hier en in de derde wereld. In aansluiting daarop is in samenwerking met COS [Commissie Ontwikkelingssamenwerking: rekenkamercommissie] een educatief project op een school in het voortgezet onderwijs uitgevoerd.

Resultaten na de coalitiewisseling in 2014

Na de coalitiewisseling in 2014 wordt volgens een nieuwe begrotingsopzet gerapporteerd. Het hoofdstuk 'Beheer openbare ruimte en Duurzaamheid' gaat bij de feitenkaart 'Afval, milieu en duurzaamheid' in op resultaten die onder de noemer van duurzaamheid zijn bereikt.

De rekenkamercommissie constateert dat de begroting 2015 drie projecten in het kader van duurzaamheid noemt: het energieloket, het energieactieplan en het beleid elektrische mobiliteit en de bijbehorende uitrol van laadpalen.¹⁰⁹ Als concrete acties worden genoemd¹¹⁰:

- Verdere uitrol van laadstructuur voor elektrische mobiliteit en vaststellen van bijbehorende randvoorwaarden en wensen
- Opstellen Energieactieplan (naar aanleiding van energiescan) en starten met uitvoering van projecten
- Verduurzamen bestaande woningvoorraad
- Doelgroep minima als focus binnen het Hengelose Energieloket.

Het jaarverslag 2015 rapporteert echter uitsluitend over gerealiseerde prestaties met betrekking tot het bodembeleid. Daarmee ontbreekt inzicht in de resultaten van de voorgenomen projecten.

Resultaten in het jaarverslag 2016 betreffen de andere organisatie van duurzaamheidstaken; alle activiteiten op het gebied van duurzaamheid zijn, voor zover de gemeente bekend, in de gemeentelijke organisatie geborgd. De educatieve duurzaamheidstaken zijn afgerond en worden niet meer vanuit de gemeente verzorgd.

Uit de interviews is naar voren gekomen dat binnen sectorbeleid met projecten aan duurzaamheid is gewerkt, maar niet onder die noemer en niet vanuit een integraal duurzaamheidsbeleid. De geïnterviewde directieleden constateren op een aantal werkplekken in de organisatie draagvlak voor duurzaamheid. De inspanningen komen niet voort uit het 'afvinken' van acties, maar als bewust besluit om ondanks de bezuinigingstaakstellingen in duurzaamheid te investeren en de kansen die zich voordoen te benutten. Zo is binnen de sector Middelen via grote projecten zoals het Twentebad aan duurzaamheid bijgedragen, maar ook meer *going concern*, zoals bij het onderhoud van gemeentelijk vastgoed. Binnen de sector Fysiek is vanuit het principe van circulaire economie, oftewel C2C, binnen het budget voor afvalbeleid gewerkt aan duurzaamheidsdoelstellingen. Er is binnen sectorbeleid ook onbedoeld aan duurzaamheid bijgedragen, bijvoorbeeld als gevolg van wetgeving die 'dwingt' tot het inkopen van duurzame bestrijdingsmiddelen.¹¹¹

¹⁰⁹ Beleidsbegroting 2015-2018, p. 67.

¹¹⁰ Beleidsbegroting 2015-2018, p. 69.

¹¹¹ Bron: interviews.

Resultaten in het licht van de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen'

De duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' is vanwege het uitblijven van vaststelling door de raad 'in de lucht blijven hangen', maar tegelijkertijd in de communicatie naar de raad weldegelijk voorgesteld als relevant beleidsdocument. Om die reden heeft de rekenkamercommissie zich ingespannen om de in de begrotingen beschreven resultaten te relateren aan de aspiraties van de duurzaamheidsagenda.

De rekenkamercommissie heeft gepoogd om projecten uit de facetagenda Duurzaamheid¹¹² en het hoofdstuk 'Beheer openbare ruimte en duurzaamheid'¹¹³ te herleiden naar acties uit de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen'. De in de verantwoordingsdocumenten beschreven resultaten zijn vergeleken met de inhoud van de in de duurzaamheidsagenda benoemde acties. Op basis van deze vergelijking heeft de rekenkamercommissie zich een beeld proberen te vormen van de mate waarin de duurzaamheidsagenda, afgaand op de verantwoordingsdocumenten, tot uitvoering is gekomen. Tabel 4 brengt dit visueel in beeld met een overzicht van acties die geïmplementeerd (groen), deels geïmplementeerd (oranje) en niet meer genoemd/niet geïmplementeerd (rood) zijn (zie Bijlage 4 voor een uitgebreidere weergave).

Door projecten te herleiden naar acties uit de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' wordt zichtbaar hoe de behaalde resultaten te waarderen zijn in het licht van wat de gemeente bij het opstellen van de duurzaamheidsagenda voor ogen stond. Om een indruk te krijgen of mogelijk ook aan de bovengemeentelijke verplichtingen is bijgedragen, heeft de rekenkamercommissie vanuit een eigen analyse en interpretatie resultaten gerelateerd aan prestatievelden voortvloeiend uit de motie Millenniumdoelstellingen (MD), het VNG-akkoord 2007-2011 (VNG), het Manifest Duurzaam Inkopen (MDI), het SER-akkoord 2013 (SER), de bijbehorende VNG-ondersteuningsstructuur (VNG ond) en de woonafspraken met Provincie Overijssel (WA).¹¹⁴

¹¹² 'Programmalijn 1: Voorkomen van schade en schaarste' van de facetagenda Duurzaamheid lijkt te corresponderen met de invalshoek 'Klimaat en energie' van de duurzaamheidsagenda. 'Programmalijn 2: Duurzaam produceren en consumeren' van de facetagenda Duurzaamheid lijkt te corresponderen met de invalshoek 'Duurzame economie' van de duurzaamheidsagenda. 'Programmalijn 3: Kwaliteit van de leefomgeving' van de facetagenda Duurzaamheid lijkt te corresponderen met de invalshoek 'Duurzame leefomgeving' van de duurzaamheidsagenda.

¹¹³ Hierin zijn de resultaten betrokken met betrekking tot alle drie feitenkaarten, voor zover deze herleidbaar zijn tot speerpunten en acties uit de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen'.

¹¹⁴ De verplichtingen die voortvloeien uit het programma Nieuwe Energie Overijssel (NEO) en Green Deal 'Gasloze wijk' (DG) zijn aangegaan na de looptijd van de duurzaamheidsagenda en zijn daarom niet in het overzicht betrokken.

Legenda

* = Projecten uit begrotingen die naar speerpunten en acties uit de duurzaamheidsagenda konden worden herleid

Binnen de looptijd geïmplementeerd

Binnen de looptijd deels geïmplementeerd

Niet geïmplementeerd/niet (meer) in verantwoordingsdocumenten over gerapporteerd

Speerpunten Duurzaamheidsagenda ‘Hengelo Verduursamen’ 2012-2016		Acties deel III van duurzaamheidsagenda					Verband met aangegane verplichtingen ¹¹⁵					
Invalshoek Duurzame economie ¹¹⁶							MD	VNG	MDI	SER	VNG 0nd	WA
1 MVO en bedrijventerreinen	1.1 Pact MVO jaarlijks vier bijeenkomsten. Gemeente waar nodig ondersteuning*	X			X							
	1.2 Industrierrein Twentekanaal Green Deal 4 icoon-projecten. Gemeente ondersteunt en faciliteert*											
	1.3 Industrierrein Westermaat: Waterschap, Odin en Warmtenet onderzoeken kansen samenwerking											
	1.4 Duurzame sportevenementen FBK-games*											
	1.5 Promotieactiviteiten Fair Trade werkgroep Hengelo. Gemeente ondersteunt*											
2 Afvalloze maatschappij	2.1 Visie op route van afval naar grondstof opstellen*											
	2.2 Overzicht vaststellen van projecten voor optimalisatie grondstoffeninzameling											
	2.3 Regionale afvalvisie met Twence*											
	2.4 Communicatie aan burgers en bedrijven t.b.v. sluitende grondstoffenrotonde											
3 Informatie, communicatie, educatie	3.1 Inzetten op natuur- en milieueducatie*											
	3.2 Opschalen WET naar regionaal netwerk als onderdeel van Twentse Duurzaamheidsagenda*					X						
4 Gemeentelijke organisatie	4.1 Waarborgen C2C centraal in bouwproces Lange Wemen d.m.v. eisen en duurzaamheidsadviseur*	X										
	4.2 Duurzame toepassingen en bedrijfsvoering stadskantoor onderdeel communicatietraject											
	4.3 Aanscherpen inkoop-beleidsdoelstellingen duurzaamheid en SROI o.a. pilot aanbesteding*	X	X									
	4.4 Interne opleiding en advisering C2C											
	4.5 Overwegen Fair Trade in aanbesteding en catering plek geven											
5 Burgerinitiatieven ondersteunen	5.1 Gemeente ondersteunt 4 burgerinitiatieven voortgekomen uit symposium*											
Invalshoek Klimaat en energie							MD	VNG	MDI	SER	VNG 0nd	WA
6 Ontwikkelen Energieactieplan	6.1 Met Twence energiescan uitvoeren, o.b.v. scan scenario’s uitwerken. Scan is input voor in 2013 opstellen energieactieplan Energie-scan*		X		X							
7 Bestaande woningvoorraad en ener-	7.1 Met Welbions concrete projecten in komende vijf jaar voor terugdringen energieverbruik in woningen*		X		X		X					

¹¹⁵ MD = Millenniumdoelstellingen; VNG = VNG-akkoord 2007-2011; MDI = Manifest Duurzaam Inkopen; SER = SER-akkoord 2013; VNG ons = VNG-ondersteuningsstructuur; WA = de woonafspraken met Provincie Overijssel.

¹¹⁶ Het project 'Afvalloze maatschappij' wordt in de Duurzaamheidsagenda niet onder de invalshoek Klimaat en energie maar onder de invalshoek Duurzame economie geschaard.

gieneutrale nieuwbouw	7.2 Voortzetten energieloket*					X	X
	7.3 Met Welbions actieve buurtgerichte benadering gericht op bewustzijn over eigen energieverbruik*		X				
	7.4 Verleiden en stimuleren bouwers en consumenten tot kleinschalige pilots innovatief bouwen. Met Welbions inzet op enkele passieve woningen in Medaillon		X				X
	7.5 Zicht krijgen op deel bestaande woningvoorraad dat zich leent voor opplussen naar bepaald niveau van levensloopbestendigheid						
8 Gemeentelijke organisatie	8.1 In kaart brengen vervoersbewegingen eigen medewerkers, samenstelling wagenpark, alternatieve vormen duurzaam transport*		X				X
	8.2 Interne energiemakelaar coördineert behalen besparingen op energie en besteden via intracting						
	8.3 Uitvoeringsprogramma beleidsplan openbare verlichting*		X		X		
	8.4 Energiemaatregelen bij vernieuwing dak Twentebad i.k.v. grootonderhoud*						
9 Warmtenet*	9.1 Na contracten in 2013 starten met aanleg hoofdinfrastructuur*				X		
	9.2 Aansluiten Eaton op warmtenet als eerste stap uitrol op westermaat						
	9.3 Realiseren pyrolyseproject op campus UT*		X				
	9.4 Onderzoek naar realiseren warmtenetprojecten uit green deal rijk-provincie*						
	9.5 Doorgaan met uitrol in o.a. Veldwijk*						
10 Verkeer en vervoer... ¹¹⁷	10.1 Opstellen beleid over elektrische mobiliteit*		X		X?		
	10.2 n.a.v. beleidskeuzes vervolgacties oppakken						
	10.3 Met BIT onderzoeken mogelijkheden voor biobrandstoffen op industrieterrein Twentekanaal				X		
11 Burgerinitiatieven ondersteunen... ¹¹⁸	11.1 Ondersteunen en faciliteren burgerinitiatieven*				X		
	11.2 Communiceren over voordelen en mogelijkheden alternatieve brandstoffen						
Invalshoek Duurzame leefomgeving		MD	VNG	MDI	SER	VNG Ond	WA
12 Duurzame stedelijke ontwikkeling	12.1 Uitgangspunten opstellen om duurzaamheid bij gebiedsontwikkeling vorm te geven		X				X
	12.2 Stimuleren duurzaam (ver)bouwen door met stakeholders in de stad mogelijkheden op gebied van levensbestendig bouwen en renoveren zichtbaar te maken		X		X		
	12.3 Borgen kwaliteit van leefomgeving d.m.v. milieumaatregelen*						
13 Groen, Biodiversiteit en Klimaat-adaptatie	13.1 Opstellen Groenplan Hengelo en bijbehorende uitvoeringsplannen*						
	13.2 Uitvoering gemeentelijke Waterplan*						
	13.3 Actualisering en uitvoering gemeentelijke rioleringsplan*						
	13.4 Burgers en bedrijven stimuleren, enthousiasmeren en faciliteren m.b.t. stedelijk groen en water*						

Tabel 4. Overzicht van acties uit de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' die via de beleidsbegroting tot uitvoering zijn gekomen in de periode 2012-2016 en de bovengemeentelijke verplichtingen waarmee de gerealiseerde projecten en activiteiten in verband te brengen zijn.

¹¹⁷ Het project 'mobiliteit: alternatieve brandstoffen' wordt in de Duurzaamheidsagenda niet onder de invalshoek Duurzame economie maar onder de invalshoek Klimaat en energie geschaard.

¹¹⁸ Speerpunt 11 is gelijk aan speerpunt 5. Het aantal acties dat deels is geïmplementeerd komt daarmee op 11 acties.

3.2 Inzicht in doelbereik

Deelvraag 6: Hoe heeft de gemeente inzicht in de bereikte resultaten met betrekking tot het duurzaamheidsbeleid?

De gemeente rapporteert via planning en control-documenten over projecten waarmee uitvoering wordt gegeven aan het duurzaamheidsbeleid. In de periode tot de coalitiewisseling in 2014 vindt rapportage plaats via de facetagenda Duurzaamheid, daarna via het hoofdstuk 'Beheer openbare ruimte en Duurzaamheid'. De in de periode 2011-2014 gehanteerde indicatoren zijn door inconsistent gebruik en het ontbreken van streefwaarden beperkt van waarde voor het monitoren van het doelbereik. Vanaf 2014 bieden de indicatoren goed inzicht, maar is de afbakening van het duurzaamheidsbeleid onduidelijk en daarmee welke monitor- en verantwoordingsinformatie inzicht in de bereikte resultaten bieden.

De rekenkamercommissie heeft de uitgevoerde projecten in verband proberen te brengen met de acties in de duurzaamheidsagenda. Door het ontbreken van een één-op-één koppeling van acties aan doelstellingen biedt het overzicht van bereikte resultaten geen inzicht in het doelbereik.

De raad heeft na het verstrijken van de looptijd van de duurzaamheidsagenda geen integraal overzicht of evaluatierapport ontvangen van de bereikte resultaten en daarmee gepaard gaande uitgaven. Daardoor is niet duidelijk in hoeverre de gemeente op koers ligt in het realiseren van haar duurzaamheidsdoelstellingen.

Inzicht in doelbereik in periode 2011-2014

Het college legt in de planning en control-documenten verantwoording af aan de raad over de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid. In de periode 2011-2014 is dit gedaan in het hoofdstuk over de facetagenda Duurzaamheid. Een uitzondering vormt het jaarverslag 2014, waarin de facetagenda niet meer is opgenomen vanwege de overgang naar een andere begrotingsopzet.

Jaarverslagen

In de jaarverslagen 2012 en 2013 wordt in de facetagenda Duurzaamheid per programmalijn een beschrijving gegeven van de resultaten (overwegend prestaties; zie ook Paragraaf 3.1). In elke programmalijn staat een van de drie hoofddoelen uit de concept duurzaamheidsagenda 'Hengelo verleiden tot duurzaamheid' centraal. Omdat deze doelen niet SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden) geformuleerd zijn, bieden de bereikte resultaten geen inzicht in het doelbereik. De facetagenda Duurzaamheid biedt geen inzicht in de kosten van de uitvoering.

Financiële tussenrapportages

In de 1^e en 2^e beleidsrapportage 2012 wordt bij de facetagenda Duurzaamheid inhoudelijk verslag gedaan van gerealiseerde projecten. De navolgende beleidsrapportages kennen een nieuwe opzet, waarin de raad aan de hand van een PowerPointpresentatie mondeling wordt geïnformeerd over de voortgang en afwijkingen in de uitvoering. In de 1^e beleidsrapportage 2013 wordt het Energiebeleid als majeure ontwikkeling in het facetbeleid besproken. Daarbij is gewezen op het risico dat de doelstelling van het klimaatconvenant met de toenmalige inspanningen niet wordt gerealiseerd.¹¹⁹ Voor

¹¹⁹ Beleidsrapportage 2013-1, p. 14.

andere projecten binnen de vier programmalijnen is een stoplichtenmodel gehanteerd. De genoemde projecten liggen op koers (stoplicht staat op groen)¹²⁰, met uitzondering van de vertraagde uitbouw van Warmtenet (stoplicht staat op oranje).¹²¹ De 2^e beleidsrapportage 2013 schetst een vergelijkbaar beeld, maar nu is ook de Energiescan oranje, omdat de fase van het opstellen van een energieactieplan wegens een tekort aan capaciteit is uitgesteld.¹²² In de 1^e en 2^e beleidsrapportage 2014 wordt niet meer over de facetagenda Duurzaamheid gerapporteerd, maar over de hoofdfuncties. Het thema duurzaamheid is daarbij niet aan de orde gesteld.

Indicatoren

In de begrotingen 2012 en 2013 wordt gewezen op het belang van een goede set van indicatoren als hulpmiddel voor het monitoren van de facetagenda Duurzaamheid. Daarbij wordt als belangrijke beperking genoemd dat duurzaamheid uit de aard van het onderwerp niet altijd cijfermatig te benaderen is.¹²³

In de begroting van 2012 is als voorlopige opgave van indicatoren opgenomen: % nuttige toepassing van huishoudelijk afval, afkoppelen verhard oppervlak in hectaren (ha), aansluitingen op Warmtenet in aantal woningen en vierkante meter (m²) overige aansluitingen. In 2013 is de set uitgebreid met nieuwe indicatoren. Voor het monitoren van de prestaties met betrekking de aansluitingen op Warmtenet is een verfijning aangebracht naar gebieden en wordt niet meer gekeken naar aantallen woningen, maar het percentage aansluitingen in een gebied. Het is de rekenkamercommissie opgevallen dat voor de nieuw geïntroduceerde indicatoren in het geheel geen streefwaarden zijn geformuleerd.

In de periode 2012-2014 zijn in de jaarverslagen geen overzichten opgenomen met de gerealiseerde waarden. Wel worden in de jaarverslagen van 2012 en 2013 bij de geleverde prestaties of gerealiseerde effecten her en der in de toelichting waarden genoemd. Bij de prestaties met betrekking tot het Warmtenet is het de rekenkamercommissie opgevallen dat het jaarverslag 2013 over aantallen spreekt, terwijl in de begroting de indicator in een percentage aansluitingen in een gebied is gewijzigd.

Inzicht in doelbereik na de coalitiewisseling in 2014

Na de coalitiewisseling in 2014 volgen de verantwoordingsdocumenten de lijn van de nieuwe begrotingsopzet, waarbij over duurzaamheid wordt gerapporteerd in het hoofdstuk 'Beheer openbare ruimte en duurzaamheid'.

Jaarverslagen

De jaarverslagen 2015 en 2016 beschrijven per feitenkaart welke resultaten (meestal prestaties, soms effecten) zijn bereikt in relatie tot de beleidsvoornemens in de begroting. Tevens worden de financiële prestaties inzichtelijk gemaakt. Er wordt een overzicht gegeven van de baten en lasten per

¹²⁰ Het betreft de activiteiten met betrekking tot: afvalloze maatschappij, prestatieafspraken toekomstbestendige woningvoorraad, energiescan, Openbare Verlichting, Duurzaamheidsvisie Belangenvereniging Industrierrein Twentekanaal, hoofdgroenstructuur in procedure, verbreed GRP in procedure, start omloopleiding beekherstel, Doorontwikkeling WET naar regionale samenwerking bewustwording, Energybattle en Energieloket.

¹²¹ Beleidsrapportage 2013-1, p. 15.

¹²² Beleidsrapportage 2013-2, p. 12.

¹²³ Beleidsbegroting 2012, p. 81; Beleidsbegroting 2013, p. 75.

activiteit, waaronder de activiteit ‘beleid maken en advies geven over milieu, bodem, geluid en duurzaamheid’. Er is binnen deze activiteit geen uitsplitsing naar thema, waardoor er geen inzicht is in baten en lasten voor specifiek duurzaamheid.

Financiële tussenrapportages

In de 1^e beleidsrapportage 2017 wordt gerapporteerd dat het energieactieplan ter vaststelling aan de raad is aangeboden.¹²⁴ De beleidsrapportages 2015 en 2016 en de 2^e beleidsrapportage 2017 gaan niet in op het duurzaamheidsbeleid, zoals dit zijn beslag krijgt in het hoofdstuk ‘Beheer openbare ruimte en Duurzaamheid’.

Indicatoren

In de begrotingen 2015, 2016 en 2017 is een overzicht van prestatie-indicatoren opgenomen. Daarbij is geen uitsplitsing naar feitenkaarten gemaakt. De rekenkamercommissie heeft uit het overzicht de volgende voor duurzaamheid relevante indicatoren afgeleid:

- Deelname subsidieregeling Groene pet, in 2015 uitgedrukt in m², in 2016 in aantal aanvragen;
- Aantal elektrische auto’s in Hengelo;
- Aantal openbare laadpalen voor elektrische auto’s;
- Aantal adressen met zonnepanelen en geïnstalleerd vermogen (alleen in begroting 2015).

De jaarverslagen geven inzicht in de gerealiseerde waarden afgezet tegen de streefwaarden. De rekenkamercommissie constateert dat in het jaarverslag 2016 niet meer wordt gerapporteerd over het aantal elektrische auto’s.

¹²⁴ Beleidsrapportage 2017-1, p. 16.

3.3 Bevindingen

Het is lastig te bepalen in hoeverre de gemeente op weg is de doelen uit de duurzaamheidsagenda te realiseren. Daarvoor zijn meerdere oorzaken.

De gemeente rapporteert via planning en control-documenten over projecten en activiteiten waarmee uitvoering wordt gegeven aan het duurzaamheidsbeleid. Voor enkele thema's uit het duurzaamheidsbeleid zijn indicatoren opgenomen, maar deze zijn door inconsistent gebruik en het ontbreken van streefwaarden van weinig waarde voor het monitoren van de bereikte resultaten. Na de coalitiewisseling bieden de indicatoren wel goed inzicht. Door de onduidelijkheid over de reikwijdte van het duurzaamheidsbeleid is moeilijk te bepalen aan de hand van welke monitor- en verantwoordingsinformatie de raad zicht kan houden op het duurzaamheidsbeleid.

De rekenkamercommissie heeft de resultaten waarover onder de noemer van duurzaamheid is gerapporteerd naar acties uit de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' trachten te herleiden (zie Paragraaf 3.1). Doordat de acties niet één-op-één aan doelstellingen zijn gekoppeld in de duurzaamheidsagenda, bieden de bereikte resultaten geen inzicht in het doelbereik. Het wordt daarmee niet duidelijk of de gemeente doelstellingen met het zichtjaar 2015 heeft bereikt noch of zij in haar beleid op weg is de doelstellingen voor 2020 en 2030 te realiseren. Doordat bij het opstellen van de duurzaamheidsagenda geen nulmeting is gedaan, is er ook geen zicht op de voortgang ten opzichte van de Ausgangssituatie. Uit de toelichting bij projecten in de verantwoordingsdocumenten en mondelinge beleidsrapportages blijkt dat er op onderdelen sprake van uitstel of vertraging is (geweest).

De raad heeft na het verstrijken van de looptijd van de duurzaamheidsagenda geen integraal overzicht of evaluatierapport ontvangen van de bereikte resultaten en daarmee gepaard gaande uitgaven. Daardoor is niet duidelijk in hoeverre de gemeente op koers ligt in het realiseren van haar duurzaamheidsdoelstellingen en hoe zij presteert met betrekking tot de aangeane bovengemeentelijke verplichtingen.

Betrokkenheid van de raad

Dit hoofdstuk beschrijft de betrokkenheid van de raad bij het duurzaamheidsbeleid. Het gaat in op de kaderstelling door de raad, de controle op de uitvoering en de mate waarin de raad bij de invulling van beide rollen door het college is gefaciliteerd. Het hoofdstuk geeft daarmee antwoord op de deelvragen 7 en 8, welke we hieronder in samenhang beantwoorden.

Deelvraag 7: Hoe heeft de raad invulling gegeven aan zijn kaderstellende en controlerende rol ten aanzien van het duurzaamheidsbeleid?

Deelvraag 8: Wordt de raad voldoende gefaciliteerd in zijn kaderstellende en controlerende rol?

De raad heeft ingestemd met een facetagenda Duurzaamheid voor de periode 2011-2014. De gemeente heeft daaraan verdieping willen geven met de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen'. De duurzaamheidsagenda is 'in de lucht komen te hangen' na bespreking met de raadscommissie Fysiek, waar de toenmalig wethouder t een uitwerking op het thema energie en bijbehorende financiële paragraaf toezegt. Vanwege een bezuiniging op de duurzaamheidstaken is het voornemen tot het opstellen van een energieactieplan pas twee jaar later in de beleidsbegroting opgenomen. De raad heeft vanaf dat moment de gelegenheid gekregen en genomen voor een actieve bijdrage aan de invulling van het energieactieplan, maar parallel daaraan ingestemd met een nieuwe bezuiniging op de uitvoering van duurzaamheidstaken. Als gevolg daarvan is de koers verlegd en verdere vertraging in de beeldsvorming opgetreden. In september 2017, vijf jaar na het verzoek vanuit de commissie Fysiek, heeft de raad het programma Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021 vastgesteld.

Met betrekking tot bepaalde aspecten van het duurzaamheidsbeleid, zoals de afvalinzameling en het Warmtenet, heeft de raad zijn kaderstellende en controlerende rol (zeer) actief opgepakt. Alleen niet vanuit een integraal kader, zoals mogelijk was geweest als de duurzaamheidsagenda ter vaststelling aan de raad zou zijn vastgelegd. Door het uitblijven van de vaststelling is specifiek beleid in raadsvoorstellen niet in de context van een duurzaamheidsagenda geplaatst. Ook is er geen integrale rapportage over het duurzaamheidsbeleid aangeboden of gevraagd. Dit laatste bemoeilijkt ook de controlerende rol van de raad, evenals de afwezigheid van hoogwaardige monitor- en verantwoordingsinformatie.

4.1 Kaderstelling en controle

Kaderstelling duurzaamheidsagenda

De raad heeft een aantal kaders voor het duurzaamheidsbeleid gesteld. De Evaluatie Hengelo 2030 en het coalitieakkoord 'Investeren in verbinding' bevatten beide een duurzaamheidsparagraaf. De punten waarop wordt ingezet, zijn onderdeel geworden van de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen'. Deze duurzaamheidsagenda is niet voor vaststelling aan de raad voorgelegd, hoewel dat wel het voornemen was.

Zowel de conceptversie 'Hengelo Verleiden tot duurzaamheid' als de duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' zijn alleen oriënterend besproken in de commissie Fysiek. Vanuit de commissie Fysiek is bij de bespreking van 'Hengelo verleiden tot duurzaamheid' inhoudelijk aandacht gevraagd

voor de economische kant van duurzaamheid en voor het thema verkeer en vervoer.¹²⁵ Procesmatig zijn vraagtekens geplaatst bij de het realiteitsgehalte, verwijzend naar de beperkt beschikbare ambtelijke capaciteit.¹²⁶

De gemeente is over de concept duurzaamheidsagenda 'Hengelo verleiden tot duurzaamheid' met bedrijven en burgers in dialoog gegaan. De duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' combineert meningen, inzichten en projecten van de gemeente, bedrijven en burgers. De raad is op 11 september 2012 door middel van een raadsbrief over 'Hengelo Verduursamen' geïnformeerd. In de brief geeft het college aan opiniërend met de raad van gedachten te willen wisselen over zijn ambities op het thema energie alvorens een definitieve duurzaamheidsagenda aan te bieden.¹²⁷ Op 16 oktober 2012 is 'Hengelo Verduursamen' oriënterend besproken in de vergadering van de commissie Fysiek. Vanuit de commissie Fysiek is de behoefte geuit aan meer duidelijkheid over de status van het document en het vervolgtraject. Concreet wordt voorgesteld om de nota te splitsen in een globale agenda en een gedetailleerde uitwerking in een aparte uitvoeringsnota. Ook wordt gevraagd om een financiële paragraaf toe te voegen, zodat duidelijk wordt wat in de begroting is afgedekt en waar additionele financiering nodig is. De toenmalig verantwoordelijk wethouder zegt toe om wat naar voren is gebracht naar de programmabegroting te vertalen en op een aantal zaken, waaronder energie een uitwerking te maken. De energievisie wil de wethouder in een Informele Bijeenkomst Raad (IBR) bespreken.¹²⁸

De raad heeft via de beleidsbegrotingen inhoudelijke en financiële kaders met betrekking tot het duurzaamheidsbeleid gesteld. In de periode 2011-2014 krijgt dit gestalte via de facetagenda Duurzaamheid en na de coalitiewisseling op basis van het hoofdstuk 'Beheer openbare ruimte en duurzaamheid'. De begrotingsbehandelingen hebben niet geleid tot voorstellen vanuit de raad. Na de coalitiewisseling in 2014 is in de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid een focus aangebracht op aspecten van Klimaat en Energie. De raad heeft door vaststelling van de begroting met de impliciete versmalling van de duurzaamheidsagenda ingestemd.

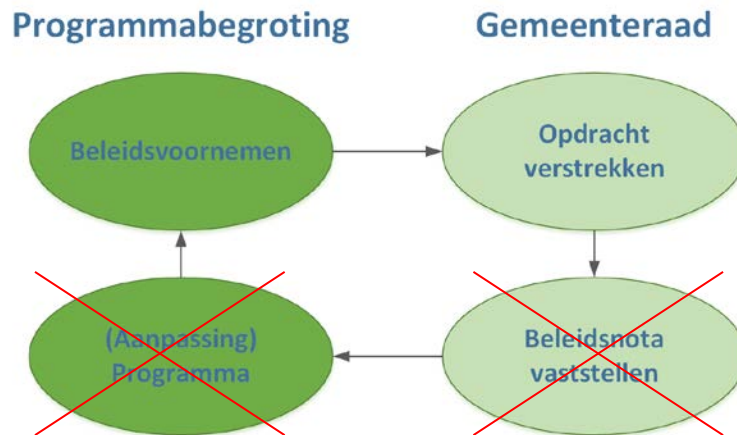
¹²⁵ Raadsbrief Duurzaamheidsagenda *Verduursamen*, zaaknummer 12G201331/489749, 11 september 2012, p. 1.

¹²⁶ Notulen vergadering commissie Fysiek van de gemeente Hengelo d.d. 14 juni 2011, agendapunt 7 'Duurzaamheidsagenda "Hengelo verleiden tot duurzaamheid" (11G200618)', p. 4.

¹²⁷ Raadsbrief Duurzaamheidsagenda *Verduursamen*, zaaknummer 12G201331/489749, 11 september 2012.

¹²⁸ Conceptnotulen vergadering commissie Fysiek van de gemeente Hengelo d.d. 16 oktober 2012, agendapunt 10 "Duurzaamheidsagenda, geactualiseerde versie (12G201331)", pp. 13-14.

Beleids- en Begrotingscyclus

Figuur 7. De rol van de raad bij de duurzaamheidsagenda.

Kaderstelling bezuinigingen

Naar aanleiding van de kadernota 2013 is een proces op gang gekomen waarin het college met inbreng vanuit de raad een dekkingsplan heeft opgesteld om het 'gat' in de begroting 2013-2016 te dichten.¹²⁹ Aanvankelijk was een kaderstellende rol meer vooraan in het proces beoogd, maar uiteindelijk heeft het college het voortouw genomen. In november 2012 heeft de raad het dekkingsplan 'Koersvast in krappe tijden' voor de begroting 2013-2016 vastgesteld.¹³⁰ Daarmee is onder meer ingestemd met het beëindigen van educatieve en communicatieve taken op het gebied van duurzaamheid en het schrappen van 2 FTE binnen het team Duurzaamheid.

De raad heeft op 22 oktober 2014 ingestemd met het procesvoorstel bezuinigingstraject 2016 en verder.¹³¹ De raad is actief betrokken bij het opstellen van de bezuinigingsvoorstellen. De besluitvorming hierover heeft plaatsgevonden in de vergadering van 10 juni 2015 met het vaststellen van de Kadernota maatschappelijke 2016-2019. Als onderdeel van de bezuinigingsmaatregelen is besloten om de formatie van het team Duurzaamheid terug te brengen van 3,95 FTE naar 1 FTE, het Millenniumbudget te schrappen en de duurzaamheidstaken anders te organiseren.¹³² In de nieuwe coördinatiestructuur is het team Duurzaamheid vervangen door een procesregisseur. Daarmee vindt een verschuiving plaats van een beleidsrol met initiërende en stimulerende taken naar een coördinerende rol.¹³³

Kaderstelling energieactieplan

De samenloop van de toezegging van een uitwerking op het thema energie en de bezuinigingen in het kader van het dekkingsplan 'Koersvast in krappe tijden' heeft tot gevolg gehad dat het opstellen

¹²⁹ Memo procesvoorstel Bezuinigingen, 23 augustus 2012.

¹³⁰ Raadsbesluit Koersvast in krappe tijden: dekkingsplan bij de beleidsbegroting 2013-2016, vergadering d.d. 7 november 2012, agendapunt F2, zaaknummer 12G201489.

¹³¹ Raadsbesluit Procesvoorstel bezuinigingstraject 2016 en verder, zaaknummer 1033051, 22 oktober 2014.

¹³² Raadsadvies Kadernota maatschappelijke takenverkenning 2016-2019; Bezuinigingsvoorstellen 2016-2019, Feitenkaart 62: Afval, milieu en duurzaamheid, bezuinigingsvoorstel 6.2.7a: Duurzaamheid, 2015.

¹³³ Raadsbrief Tussenrapportage Energie Actieplan 2016-2020, zaaknummer 1105271, november 2015.

van een energieactieplan werd uitgesteld. In 2015 is het opgenomen in de beleidsbegroting. Vervolgens heeft de raad een Plan van Aanpak vastgesteld, waarna een inventarisatie van lopende en voorgenomen projecten op het gebied van energie heeft plaatsgevonden. Deze inventarisatie is in november 2015 met de raad gedeeld en in januari 2016 met de raad besproken. De andere organisatie waarmee de raad in het bezuinigingstraject 2016 en verder heeft ingestemd, heeft ertoe geleid dat de koers werd verlegd. In september 2017 is een aangepast energieactieplan, omgedoopt in Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021, door de raad vastgesteld. Het raadsbesluit is geamendeerd met de volgende aanvulling: *“Voor het uitvoeren van het Energieactieplan zijn de geformuleerde doelstellingen leidend. Wanneer blijkt dat het voor het realiseren van deze doelstellingen nodig is, worden additionele middelen vrijgemaakt. Het college legt dan voorstellen daartoe voor aan de raad.”*

Kaderstelling en controle op andere aspecten van het duurzaamheidsbeleid

Met betrekking tot bepaalde aspecten van duurzaamheid, zoals de afvalinzameling en het Warmtewet, heeft de raad zijn kaderstellende en controlerende rol (zeer) actief opgepakt.¹³⁴ Maar niet vanuit een integraal kader, zoals de gemeente bij het opstellen van de duurzaamheidsagenda voor ogen stond. Na de toezegging van een uitwerking op het thema energie is geen definitieve duurzaamheidsagenda aan de raad aangeboden. Door ‘Hengelo Verduursamen’ wel te noemen in de planning en control-documenten is het ‘in de lucht komen te hangen’. In raadvorstellen voor specifiek beleid dat in de duurzaamheidsagenda is voorzien, wordt zeer beperkt aan het duurzaamheidsbeleid gerefereerd.

4.2 Informatievoorziening aan de gemeenteraad

Kwaliteit van de informatie algemeen

De kwaliteit van de kaderstelling en controle door de gemeente is niet alleen afhankelijk van de rolinvulling door de raadsleden, maar ook van de kwaliteit van beschikbare informatie. Doordat de duurzaamheidsagenda niet door de raad is vastgesteld, zijn de beleidsbegrotingen leidend geworden voor de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid.

Een actieve invulling van de controlerende rol wordt bemoeilijkt door het ontbreken van een integrale rapportage. In het raadvorstel voor een facetagenda Duurzaamheid wordt de introductie van de Hengelose duurzaamheidsbalans als mijlpaal genoemd, waarmee het college jaarlijks integraal verantwoording over het duurzaamheidsbeleid wil afleggen. Na het opnemen van een duurzaamheidsbalans in het analysedeel van ‘Hengelo Verduursamen’ heeft dit geen verder vervolg gekregen. De raad heeft zelf ook niet op een integrale rapportage aangedrongen. Als gevolg daarvan is de raad uitsluitend via de planning en control-documenten over het duurzaamheidsbeleid geïnformeerd.

Ook de afwezigheid van hoogwaardige monitor- en verantwoordingsinformatie maakt het voor de raad lastig om zijn controlerende rol te vervullen. In de periode 2011-2014 bevat de facetagenda Duurzaamheid informatie over voorgenomen en gerealiseerde projecten en activiteiten, maar er wordt geen inzicht geboden in de bijdrage ervan aan de duurzaamheidsdoelen. De in deze periode gehanteerde prestatie-indicatoren bieden weinig inzicht; ze worden niet consistent gebruikt, ze worden in de jaarverslagen onvolledig en onoverzichtelijk gepresenteerd en voor een groot aantal zijn geen streefnormen geformuleerd. Na de coalitiewisseling in 2014 zijn nieuwe prestatie-indicatoren

¹³⁴ Bron: interviews.

opgesteld. De tot duurzaamheidsprojecten herleidbare indicatoren zijn beperkt in omvang, maar worden consistent gehanteerd en in overzichtelijke tabellen gepresenteerd. Door de onduidelijkheid over de afbakening van het duurzaamheidsbeleid is niet helder welke resultaten en indicatoren op andere beleidsvelden inzicht bieden in duurzaamheidsprestaties.

Kwaliteit van informatie specifiek

De wijze waarop raadsvoorstellen vanuit het college aan de raad worden geformuleerd, wordt in de periode 2011-2014 als een belangrijk aspect van de programmasturing gezien. *“Bij relevante projecten of activiteiten uit een programma, die afzonderlijk aan uw raad worden voorgelegd, stellen wij ons voor dat in een aparte paragraaf duidelijk wordt gemaakt hoe het betreffende voorstel bijdraagt aan de realisering van de programmadoelen. Op die manier zijn de afzonderlijke beleid/project/activiteitvoorstellen beter in hun context te plaatsen.”*¹³⁵

Bij diverse speerpunten in de duurzaamheidsagenda is de ontwikkeling van een visie of beleid als actie genoemd (zie Bijlage 4). Doordat vaststelling door de raad is uitgebleven, zijn raadsvoorstellen over specifiek beleid niet in de context van de duurzaamheidsagenda geplaatst, met uitzondering van het Energieactieplan. De raad zoomt daardoor in op aspecten van het duurzaamheidsbeleid zonder dit in de context van duurzaamheid te kunnen bezien.

Duurzame economie	Klimaat en energie	Duurzame leefomgeving
1. Inkoopbeleid en aanbestedingscriteria 2. Beleid elektrische mobiliteit	3. Hengelse visie op route van afval naar grondstof 4. Regionale afvalvisie 5. Energieactieplan 6. Intracting 7. Beleidsplan Openbare verlichting 8. Woonvisie	9. Uitgangspunten voor duurzaamheid bij gebiedsontwikkeling 10. Gemeentelijk beleid voor de aanpak van voormalige stortplaatsen 11. Beleid voor bodemenergie 12. Groenplan Hengelo (hoofdgroenstructuur, snippergroen) 13. Gemeentelijk Waterplan 14. Gemeentelijke Rioleringsplannen (GRP)

Tabel 5. Overzicht van acties in de duurzaamheidsagenda ‘Hengelo Verduursamen’ die de ontwikkeling van een visie of beleidsdocument inhouden.

4.3 Bevindingen

De duurzaamheidsagenda is niet aan de raad ter vaststelling voorgelegd. De raad heeft uitsluitend via de beleidsbegrotingen kaders gesteld. Door het ontbreken van een directe koppeling met de duurzaamheidsagenda en de daarin beschreven visie en doelstellingen heeft de raad niet of nauwelijks het duurzaamheidsbeleid kunnen sturen of controleren. De raad heeft in september 2017 inhoudelijke en financiële kaders voor het klimaat- en energiebeleid vastgesteld. Daarmee heeft de raad pas na de looptijd van de duurzaamheidsagenda en voor een beperkt deel ervan een rol van betekenis gespeeld.

¹³⁵ Raadsvoorstel Politieke programma's voor de nieuwe begrotingsopzet, 11G200631/421655, 2011.

De informatievoorziening is ontoereikend geweest om rond specifieke aspecten van de duurzaamheidsagenda de kaderstellende rol vanuit een integraal perspectief invulling te geven. De raad heeft zelf geen initiatieven genomen om meer integraal over het duurzaamheidsbeleid te worden geïnformeerd.

Geraadpleegde bronnen

Documenten algemeen

- Gemeente Hengelo, Coalitieakkoord 2010-2014 'Investeren in verbinding', 21 april 2010.
- Gemeente Hengelo, Evaluatie Structuurvisie Hengelo 2030. Van Groei naar kwaliteit, maart 2011.
- Gemeente Hengelo, Coalitieakkoord 2014-2018 'Samen aan de slag voor een energiek en aangenaam Hengelo!', april 2014.
- Gemeente Hengelo, Notitie 'Samen Zichtbaar Beter' d.d. 3 maart 2006.
- Organogram versie augustus 2010.
- Gemeente Hengelo Uitwerking methodiek Intracting, raadsvergadering 9 september 2008, agendanummer C13, zaaknummer 234153.
- Raadsbrief Onderzoeksprogramma 2017 en onderzoeksprotocol, 30 januari 2017.

Documenten duurzaamheidsagenda

- Gemeente Hengelo, Hengelo verleiden tot duurzaamheid. Gemeente, bedrijven en inwoners trekken samen op naar een toekomstbestendig Hengelo. Duurzaamheidsagenda 2011-2014, 25 mei 2011.
- Notulen vergadering commissie Fysiek van de gemeente Hengelo d.d. 14 juni 2011, agendapunt 7 'Duurzaamheidsagenda "Hengelo verleiden tot duurzaamheid" (11G200618)', pp. 3-7.
- Besluitenlijst Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Hengelo, agendapunt A3 Hengelo verleiden tot Duurzaamheid, zaaknummer 11G200618, 31 mei 2011.
- Gemeente Hengelo, Hengelo Verduursamen, duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012.
- Advies voor beslissing van Burgemeester en wethouders, Hengelo Verduursamen, zaaknummer 12G201331, 2012.
- Besluitenlijst Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Hengelo d.d. 11 september 2012, agendapunt A6, zaaknummer 12G201331.
- Raadsbrief Duurzaamheidsagenda Verduursamen, zaaknummer 12G201331/489749, 11 september 2012.
- Conceptnotulen vergadering commissie Fysiek van de gemeente Hengelo d.d. 16 oktober 2012, agendapunt 10 Duurzaamheidsagenda, geactualiseerde versie (12G201331), pp. 13-14.

Documenten energieactieplan

- Behandelvoorstel Opstellen Energie Actieplan, zaaknummer 1069971, 2015.
- Gemeente Hengelo, Plan van Aanpak Energie Actieplan 2016-2020, maart 2015.
- Raadsbrief Opstellen Energie Actieplan 2016-2020, zaaknummer 1068512, 1 april 2015.
- Presentatie 'Energiek aan de slag met het Energie actieplan. Hengelo op weg naar een duurzame toekomst', zaaknummer 1069971, 21 april 2015.
- Raadsbrief Tussenrapportage Energie Actieplan 2016-2020, zaaknummer 1105271, november 2015.
- Presentatie Energie Actieplan 2016-2020 Tussenrapportage, zaaknummer 1106778, Politieke Markt 12 januari 2016.
- Gemeente Hengelo, Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021, april 2017.
- Raadsbrief Opbrengst politieke markt over programma Nieuwe Energie Hengelo, zaaknummer 2128515, 20 juni 2017.

- Raadsadvies EnergieActieplan /Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021, 2114374, 2017.
- Raadsbesluit EnergieActieplan /Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021, 26 september 2017.
- Amendement EnergieActieplan NEH 2017-2021, vergadering d.d. 26 september 2017, agendapunt C01-A02, zaaknummer 2162510.

Documenten begrotingsopzet

- Raadsbesluit Hoofdlijnen nieuwe begrotingsopzet, vergadering d.d. 25 januari 2011, agendapunt B3a, zaaknummer 10G202046.
- Samenvatting Raadsvoorstel Politieke programma's voor de nieuwe begrotingsopzet, zaaknummer 11G200631/421655, 2011.
- Raadsbesluit Politieke programma's voor de nieuwe begrotingsopzet, vergadering d.d. 1 juni 2011, agendapunt B5, zaaknummer 11G200631.
- Raadsadvies Nieuwe opzet begroting, 2 juli 2014, zaaknummer 1019524.
- Raadsbesluit Nieuwe opzet programmabegroting, vergadering d.d. 2 juli 2014, agendapunt B06, zaaknummer 1019524.

Documenten planning en control-cyclus

- Gemeente Hengelo, Beleidsbegroting 2012-2015.
- Gemeente Hengelo, Beleidsbegroting 2013-2016.
- Gemeente Hengelo, Beleidsbegroting 2014-2017.
- Gemeente Hengelo, Beleidsbegroting 2015-2018.
- Gemeente Hengelo, Beleidsbegroting 2016-2019.
- Gemeente Hengelo, Beleidsbegroting 2017-2021.
- Gemeente Hengelo, Jaarverslag 2011.
- Gemeente Hengelo, Jaarverslag 2012.
- Gemeente Hengelo, Jaarverslag 2013.
- Gemeente Hengelo, Jaarverslag 2014.
- Gemeente Hengelo, Jaarverslag 2015.
- Gemeente Hengelo, Jaarverslag 2016.
- Gemeente Hengelo, Beleidsrapportage 2011-2.
- Gemeente Hengelo, Beleidsrapportage 2012-1.
- Gemeente Hengelo, Beleidsrapportage 2012-2.
- Gemeente Hengelo, Beleidsrapportage 2013-1.
- Gemeente Hengelo, Beleidsrapportage 2013-2.
- Gemeente Hengelo, Beleidsrapportage 2014-1.
- Gemeente Hengelo, Beleidsrapportage 2014-2.
- Gemeente Hengelo, Beleidsrapportage 2015-1.
- Gemeente Hengelo, Beleidsrapportage 2015-2.
- Gemeente Hengelo, Beleidsrapportage 2016-1.
- Gemeente Hengelo, Beleidsrapportage 2016-2.
- Gemeente Hengelo, Beleidsrapportage 2017-1.
- Gemeente Hengelo, Beleidsrapportage 2017-2.

Documenten bezuinigingsmaatregelen

- Memo procesvoorstel Bezuinigingen 23 augustus 2012.

- Ambtelijke voorstellen t.b.v. samenstelling van het dekkingsplan door het college van B&W, heidagen 3 en 4 september 2012.
- Gemeente Hengelo, Dekkingsplan Begroting 2013-2016.
- Raadsbesluit Koersvast in krappe tijden: dekkingsplan bij de beleidsbegroting 2013-2016, vergadering d.d. 7 november 2012, agendapunt F2, zaaknummer 12G201489.
- Raadsbrief Toelichting formatieve consequenties bezuinigingen, zaaknummer 1003439, 2 juli 2013.
- Raadsbesluit Procesvoorstel bezuinigingstraject 2016 en verder, zaaknummer 1033051, 22 oktober 2014.
- Brief Peiling gemeenteraad maatschappelijke takenverkenning, zaaknummer 1045961, 25 november 2014.
- Bezuinigingsvoorstellen 2016-2019, Feitenkaart 62: Afval, milieu en duurzaamheid, Bezuinigingsvoorstel 6.2.7.a duurzaamheid, 2015.
- Brief Maatschappelijke takenverkenning 2016-2019, zaaknummer 1066128, maart 2015.
- Raadsadvies Kadernota maatschappelijke takenverkenning 2016-2019, 2015.
- Raadsbesluit Maatschappelijke takenverkenning 2016-2019/kadernota, zaaknummer 1070834, 10 juni 2015.
- Raadsbesluit Kadernota, optie Nieuw Beleid 18-NB-6.1 Duurzaamheid & Energietransitie 'Intensivering klimaatdoelen Energieakkoord 2016', 18 juli 2017.

Aangegane bovengemeentelijke verplichtingen

- Gemeente Hengelo, Motie Millenniumgemeente, vergadering van 4 juli 2007.
- Gemeente Hengelo Gemeente Hengelo, Rapportage Motie Millenniumdoelstellingen, raadsvergadering d.d. 11 december 2011, agendanummer B7, zaaknummer 184414.
- Gemeente Hengelo, Invulling Millenniumdoelstellingen, raadsvergadering d.d. 27 mei 2008, agendanummer B6.
- VROM, *Klimaatakkoord Gemeenten en Rijk 2007 – 2011. Samen werken aan een klimaatbestendig en duurzaam Nederland*, Ministerie van VROM, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Klimaatakkoord zoals dat 12 november 2007 is gesloten tussen gemeenten en rijksoverheid, 2007.
- Prestatieafspraken Wonen 2010-2015 gemeente Hengelo 2010-2015, 28 januari 2010.
- Verlenging prestatieafspraken Wonen 2010-2015, onderdeel Wonen, Zorg en Welzijn, voorschot 2014, 8 juli 2014.
- Bestuursovereenkomst woonafspraken Twente 2016-2020
- Gemeente Hengelo, Manifest Professioneel Duurzaam Inkopen, 20 augustus 2013, zaaknummer 1002249/504757.
- Sociaal Economische Raad (SER), *Energieakkoord voor duurzame groei*, september 2013.
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Ledenbrief Ondersteuningsprogramma Energie, 20 maart 2014.

Communicatie naar raad over in 'Hengelo Verduursamen' benoemd specifiek beleid

- Raadsadvies 'Twents inkoop- en aanbestedingsbeleid', zaaknummer 1013670.
- Samenvatting raadsvoorstel en –besluit 'Algemene inkoopvoorwaarden gemeente Hengelo', zaaknummer 271539.
- Raadsbrief 'Verdere uitrol van laadnetwerk voor elektrische auto's in Hengelo', zaaknummer 1101778.

- Samenvatting raadsvoorstel 'Naar een afvalloos Hengelo', zaaknummer 1001178.
- Raadsadvies 'Vorbereidingskrediet afvalloos Hengelo', zaaknummer 1007486.
- Raadsadvies 'Afvalloos Twente', zaaknummer 1007652.
- Raadsadvies 'Scenariokeuze afvalloos Hengelo', zaaknummer 1075410.
- Samenvatting raadsvoorstel 'Beleidsplan openbare verlichting', zaaknummer 12G200954.
- Samenvatting raadsvoorstel 'Woonvisie 2012-2022', zaaknummer 11G201829.
- Raadsadvies 'Geluidsanering en EU-omgevingslawaaï (geluidkaarten en actieplan)', zaaknummer 2113886.
- Samenvatting raadsvoorstel 'Vaststelling Groenplan Hengelo en bijbehorende kaart hoofdgroenstructuur', zaaknummer 13G200315.
- Raadsadvies 'Gemeentelijk Rioleringsplan 2018-2022', zaaknummer 2148168.

Aangehaalde literatuur

- Ecorys, *Beleidsdoorlichting Artikel 4.2 VWS. Opleidingen, beroepenstructuur en arbeidsmarkt. Overkoepelende eindrapportage*, in opdracht van Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Rotterdam, 20 oktober 2016.
- Brundtland Commission, *Our Common Future, Report of the World Commission on Environment and Development*, 2 augustus 1987.
- Rekenkamer Houten, *De toekomst van duurzaam Houten*, januari 2017.
- KplusV, *Rapportage evaluatie Klimaatakkoorden*, in opdracht van het ministerie VROM, Arnhem, 19 mei 2010.

Geïnterviewde sleutelpersonen in ambtelijke organisatie

- Gemeentesecretaris
- Sectorhoofd sector Fysiek
- Sectorhoofd sector Middelen
- Programmaregisseur facetagenda Duurzaamheid
- Medewerker team Duurzaamheid

Bijlage 1: Overzicht van ambities en doelstellingen in de duurzaamheidsagenda

Duurzame economie

	2015	2020	2030
Bedrijven	<i>Een belangrijk deel van alle Hengelose bedrijven doet actief aan duurzaam ondernemen. Ze zijn zich bewust van de invloed van hun handelen op mens en natuur.</i> ¹³⁶		
	- De eerste pilots bij Duurzaamheidsvisie Twentekanaal zijn uitgevoerd	- Er is een goed functionerende grondstoffenbank inclusief bijbehorend regionaal afvalloket waar burgers en bedrijven terecht kunnen voor informatie over hergebruik materialen. - Alle bedrijventerreinen werken aan verduurzaming - Iedereen die het onderwijs verlaat met een diploma heeft een vak of een module gehad over duurzame ontwikkeling	- Al het afval in sectoren zoals landbouw, overheid en industrie wordt gebruikt als secundaire grondstof voor energie, voedsel en/of materialen. De materialen die we gebruiken leveren geen milieudruk meer op, maar leveren een bijdrage aan een gezonde leefomgeving. Ze zijn 100% her te gebruiken. - Alle bedrijventerreinen in Hengelo zijn bezig met duurzame ruimtelijke ordening, productieprocessen en arbeidskansen.
Overheid	<i>Er is een breed draagvlak voor gemeentelijk duurzaamheidsbeleid en uitvoering van dit beleid, zowel intern bij de gemeente als in de samenleving.</i> ¹³⁷		
	- Duurzaam Stads Kantoor is af - 50 % medewerkers van de gemeente heeft kennis van en een positieve houding t.o.v. duurzaamheid en kan die in eigen vakgebied toe passen - Hengelo voldoet aan de eisen van een Fair Trade-gemeente - Diftar is geoptimaliseerd (Uitgangspunt hierbij zijn de gestelde doelen uit het Landelijke Afvalplan 2) - Het educatiecentrum van de gemeente maakt onderdeel uit van een regionaal netwerk op het gebied van duurzaamheidscommunicatie.	- Volgens het convenant met de VNG koopt de gem. organisatie 100% duurzaam in.	- Vervuiling productie en consumptie worden belast, groene diensten & productie worden beloond.
Burgers	<i>Burgers zijn zich bewust van de invloed die hun manier van consumeren heeft op de directe leefomgeving, de aarde en mensen in ontwikkelingslanden. Men maakt een bewuste afweging tussen de beschikbare alternatieven (gedrag, consumptie etc.).</i> ¹³⁸		
	- Het burgerinitiatief 'Nuttig hergebruik leegstaande panden' is uitgevoerd (uitvloeisel van symposium 'Duurzame partners voor een duurzame stad') - Het burgerinitiatief 'Duurzaam repareren van afgedankte elektrische apparaten' is uitgevoerd. (uitvloeisel van symposium 'Duurzame partners voor een duurzame stad') - Initiatieven van burgers op gebied van duurzaamheid vormen structureel onderdeel van het uitvoeringsprogramma van de duurzaamheidsagenda.		

¹³⁶ Hengelo Verduursamen, duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012, p. 19.

¹³⁷ Hengelo Verduursamen, duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012, p. 19.

¹³⁸ Hengelo Verduursamen, duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012, p. 20.

Klimaat en energie

	2015	2020	2030
Bedrijven	<i>Het is vanzelfsprekend geworden dat bedrijven verantwoordelijkheid nemen voor hun energieverbruik en CO2-uitstoot. Zowel op het gebied van productie en transport als voor het bedrijfspand met zijn faciliteiten...</i> ¹³⁹		
		- In Hengelo wordt klimaatneutraal gebouwd, d.w.z. dat huizen van energie worden voorzien zonder het gebruik van fossiele brandstoffen. Daarnaast zijn alle nieuwe huizen energieleverend. - Er worden steeds meer voertuigen op duurzame brandstoffen als elektriciteit, waterstof, groen gas geleverd. Ook het bijbehorende netwerk van (grote en kleine) tankstations voor deze brandstoffen is aanwezig.	- 50% van de energiebehoefte op industrieterrein Twentekanaal wordt lokaal opgewekt en 50% groen ingekocht, dus Twentekanaal 100% CO2 neutraal.
Overheid	<i>Hengelo is één van de klimaatneutrale steden van Nederland, dat wil zeggen dat er geen fossiele brandstoffen meer gebruikt worden.</i> ¹⁴⁰		
	- Het bedrijfsvervoersplan gemeente Hengelo is in werking - Het gemeentelijk energieactieplan is vastgesteld en de uitvoering van verschillende projecten loopt. - De gemeente Hengelo heeft 20% energie bespaard in haar gebouwen - De aanleg van de hoofdinfrastructuur van het warmtenet is begonnen. Daarbij wordt het bestaande net uitgebreid naar nieuwe terreinen. - De warmte voor het warmtenet is voor een groot deel afkomstig uit duurzame bronnen - De CO2-reductie bereikt met het warmtenet is 50% t.o.v. de referentiesituatie (gas) - Het warmtenetbedrijf zelf is verzelfstandigd in een BV met in elk geval de gemeente Hengelo en provincie Overijssel als aandeelhouders - De gemeente heeft beleid vastgesteld t.a.v. elektrisch vervoer. - Randvoorwaarden voor een netwerk van elektrische laadpunten en andere duurzame brandstoffen zijn benoemd en er is een begin gemaakt met de aanleg van dit netwerk	- Volgens klimaatconvenant met de VNG stoot de gemeente Hengelo 30 % minder CO2 uit ten opzichte van 2007 - Volgens hetzelfde convenant is in Hengelo 40% van het totaal energieverbruik duurzame energie en heeft gemeente 30% energieverbruik voor openbare verlichting bespaard	
Burgers	<i>Burgers zijn goed geïnformeerd over hun mogelijkheden op het gebied van energie efficiëntie en – opwekking. Er zijn talloze privé- of gezamenlijke initiatieven ontstaan.</i> ¹⁴¹		
	- Er zijn 250 huishoudens zelf producent van hun eigen energie door gebruik van o.a. zonnepanelen, windturbines en/of aardwarmte enz. - Er zijn 1.000 bestaande woningen geïsoleerd en verduurzaamd - Het vervolgproject / burgerinitiatief 'Duurzame Energie in de wijk' is gerealiseerd (uitvloeisel van symposium 'Duurzame partners voor een duurzame stad')	- Huishoudens verbruiken 30% minder fossiele energie dan in 2007 - Burgers schaffen steeds meer voertuigen aan die rijden op duurzame brandstoffen als elektriciteit, waterstof, groen gas.	-

¹³⁹ Hengelo Verduursamen, duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012, p. 20, 21.

¹⁴⁰ Hengelo Verduursamen, duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012, p. 21.

¹⁴¹ Hengelo Verduursamen, duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012, p. 21.

Duurzame Leefomgeving

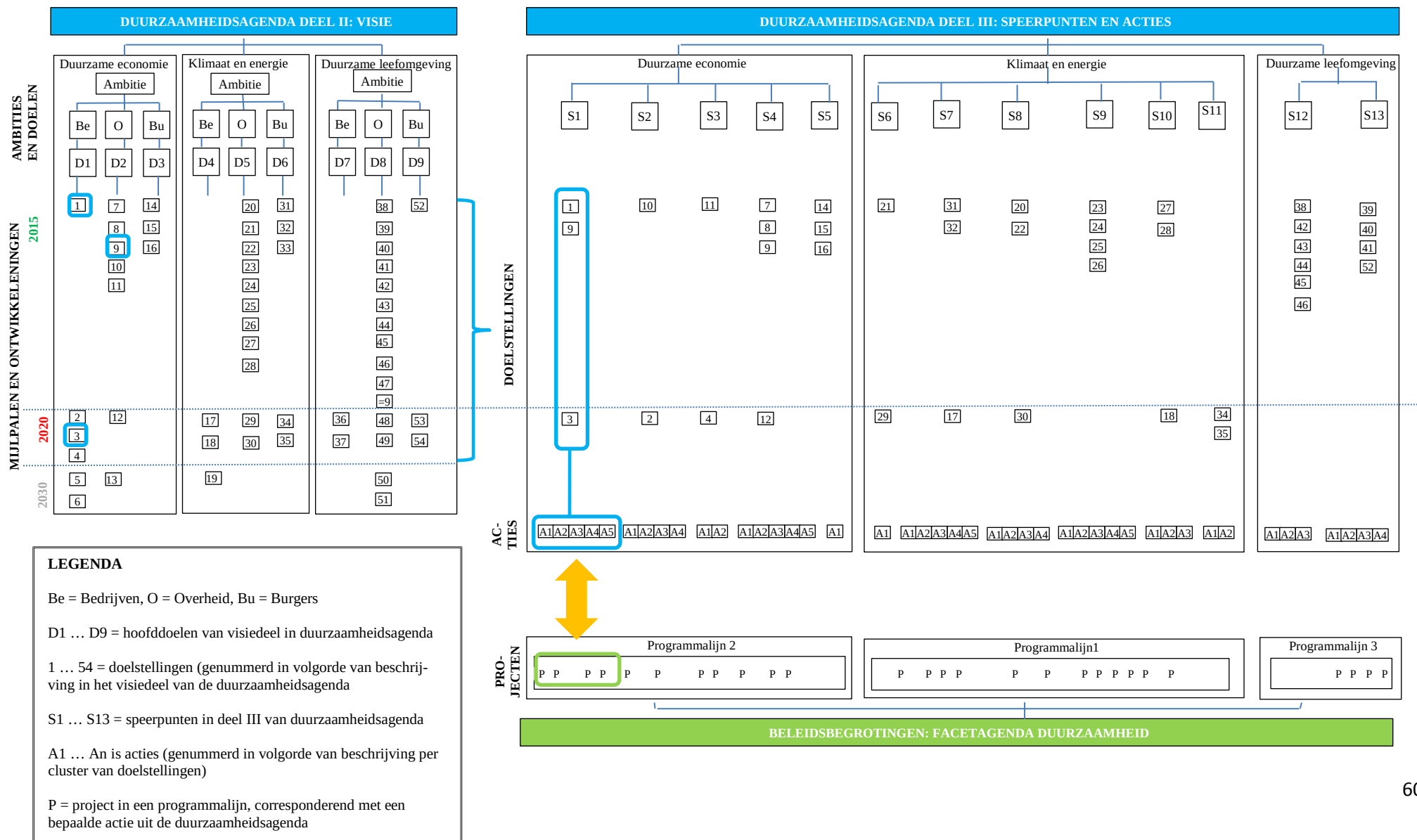
	2015	2020	2030
Bedrijven	<i>Bedrijven en bedrijventerreinen sluiten beter aan op hun landschappelijke context. Op veel plekken zijn bedrijfsinitiatieven gaande die een belangrijke bijdrage leveren aan de verduurzaming van de leefomgeving.</i> ¹⁴²		
		- (lokaal) duurzaam verbouwd voedsel neemt een aanzienlijk marktaandeel in - Vergroening bedrijventerreinen is een feit	
Overheid	<i>Het Hengelse landschap is schoon, mooi, contrastrijk en kleurrijk. Mensen voelen zich er mee verbonden. Groen in de stad draagt bij aan meer biodiversiteit, regulatie van wateroverlast en beperkt de hitte-stress. Hengelo is klimaat en waterrobuust.</i> ¹⁴³		
	- Bij plannen rondom gebiedsontwikkeling is duurzaamheid een uitgangspunt. - Het nieuwe Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2013-2017 en het Grondwaterplan dat onderdeel uitmaakt van het rioleringsplan zijn vastgesteld. Verschillende acties m.b.t. revitalisering, afkoppeling en aanleg nieuwe waterstructuren, realisatie van stuwgebieden uit voorgenoemde plannen en het waterplan zijn gerealiseerd. - Groenplan met hoofdgroenstructuur en uitwerkingsplannen zijn vastgesteld en ten dele uitgevoerd. - De binnenstad is groener - Bodemsaneringsprogramma 2010-2014 is uitgevoerd - Aanpak van de locaties waar bodemverontreiniging risico's voor mens of milieu oplevert - Verbreding van het Beleidsplan Ondergrond met onder andere de thema's bodemenergie en voormalige stortplaatsen - Verbinding leggen tussen boven- en ondergronds ruimtegebruik. - Actieplan bij geluidbelastingkaart af en in uitvoering - Hengelo voldoet aan de eisen van een Fair Trade-gemeente - 50% van de medewerkers van de gemeente hebben kennis van en een positieve houding t.o.v., duurzaamheid en kunnen die in hun eigen vakgebied toe passen	- Uitvoering Rioolplan, Waterplan en Grondwaterplan loopt verder; nieuwe projecten zijn afgerond - Ecologische hoofdstructuur loopt door in het groen in de stad	- Alle doelstellingen uit het Waterplan (looptijd 2005-2030) zijn gerealiseerd - Alle doelstellingen uit 'Hengelo 2030' zijn gerealiseerd
Burgers	<i>Op veel plekken in de samenleving zijn burgerinitiatieven gaande die een belangrijke bijdrage leveren aan de verduurzaming van Hengelo.</i> ¹⁴⁴		
	- Het burgerinitiatief om groenstructuren, moestuinen ed. in de wijk aan te leggen (uitvloeisel van symposium 'Duurzame partners voor een duurzame stad') is gerealiseerd en heeft geleid tot een netwerk van initiatieven.	- Hengelse bevolking is zich steeds meer bewust van het belang van afkoppeling. Regenwater wordt op veel plaatsen opgevangen en gebruikt voor bv. doorspoelen van toilet en besproeiing van tuinen. - Steeds meer daken (ook die van gemeentelijke gebouwen) hebben functies op het gebied van warmteopslag, waterberging, fijnstofbuffering, daktuinen, stadsnatuur, of energiewinning.	

¹⁴² Hengelo Verduursamen, duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012, p. 23.

¹⁴³ Hengelo Verduursamen, duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012, p. 23.

¹⁴⁴ Hengelo Verduursamen, duurzaamheidsagenda 2012-2016, 11 september 2012, p. 24.

Bijlage 2: Reconstructie opbouw duurzaamheidsagenda 'Hengelo Verduursamen' en verhouding tot gerealiseerde projecten uit de facetagenda Duurzaamheid

Bijlage 3: Overzicht van projecten waarmee uitwerking is gegeven aan de facetagenda Duurzaamheid¹⁴⁵

	Projecten in begroting 2012	Projecten in begroting 2013	Projecten in begroting 2014
Programmalijn 1: Voorkomen van schaarste en schade	Uitbouw warmtenet	Uitbouw warmtenet	Uitbouw warmtenet
	Van afval naar grondstof	Van afval naar grondstof	Van afval naar grondstof
	Openbare verlichting	Openbare verlichting	Openbare verlichting
	Toekomstbestendige woningvoorraad. Corporatie	Toekomstbestendige woningvoorraad	Toekomstbestendige woningvoorraad
	Toekomstbestendige woningvoorraad. Particulier woningbezit		
Programmalijn 2: Duurzaam produceren en consumeren		Energieactieplan	Energieactieplan
	Mobiliteit: alternatieve brandstoffen	Mobiliteit: alternatieve brandstoffen	Mobiliteit: alternatieve brandstoffen
	Mobiliteitsplan: verkeersregulatie		
	Energieloket particulieren		Energieloket particulieren
	Duurzaam bedrijventerrein Twentekanaal	Duurzaam bedrijventerrein Twentekanaal	Duurzaam bedrijventerrein Twentekanaal
	Energiebesparing bij supermarkten	Energiebesparing bij supermarkten	Energiebesparing bij supermarkten
	Duurzaamheid bij FBK games	Duurzaamheid bij FBK games	Duurzaamheid bij FBK games
	MVO	MVO	MVO
	Fairtrade Werkgroep Hengelo	Fairtrade Werkgroep Hengelo	Fairtrade Werkgroep Hengelo
	Duurzame renovatie stadhuis	Duurzame nieuwbouw /Lange Wemen	Duurzame nieuwbouw /Lange Wemen
	Duurzame nieuwbouw /Lange Wemen		
	Bedrijfsvervoersplan (BVP)		
	Inkoopbeleid	Inkoopbeleid	Inkoopbeleid
	Algemeen personeelsbeleid		
	Duurzame onderwijshuisvesting	Duurzame onderwijshuisvesting	Duurzame onderwijshuisvesting
Programmalijn 3: Kwaliteit van leefomgeving	Uitvoering Groenplan	Uitvoering Groenplan	Uitvoering Groenplan
	Uitvoering Water- en rioleringsplannen	Uitvoering Water- en rioleringsplannen	Uitvoering Water- en rioleringsplannen
	Gezonde omgeving industrieterrein Twentekanaal		
			Weusthagpark
Programmalijn 4: Investeren in bewustwording	Leren & inspireren Intern	Leren & inspireren	Leren & inspireren
	Leren & inspireren Extern		
	Verleiden & stimuleren	Verleiden & stimuleren	Verleiden & stimuleren
	Communiceren & faciliteren	Communiceren e& faciliteren	
	Scholen voor duurzaamheid	Scholen voor duurzaamheid	Scholen voor duurzaamheid
	Bewustwording duurzame acties wijkprogramma's		

¹⁴⁵ De beleidsbegrotingen houden een verschillende volgorde aan in de presentatie van projecten. Hier is omwille van een eenvoudig vergelijk de volgorde van de begroting 2012 aangehouden.

Bijlage 4: Implementatie acties uit de duurzaamheidsagenda en verband met aangegane duurzaamheidsverplichtingen

Legenda
Binnen de looptijd geïmplementeerd
Binnen de looptijd deels geïmplementeerd
Niet geïmplementeerd/niet (meer) in verantwoordingsdocumenten over gerapporteerd

Duurzaamheidsagenda 2012-2016	Acties deel III van duurzaamheidsagenda	2011-2013 ¹⁴⁶	2014-2016 ¹⁴⁷	Verband met aangegane verplichtingen ¹⁴⁸					
				MD	VNG	MDI	SER	VNG Ond	WA
Speerpunten en acties invalshoek Duurzame economie									
1 MVO en bedrijventer- reinen	1.1 Pact MVO jaarlijks vier bijeenkomsten. Gemeente waar nodig ondersteuning	Vier bijeenkomsten in 2013	Geen informatie in planning en control-documenten	X			X		
	1.2 Industrierrein Twentekanaal Green Deal 4 icoon- projecten. Gemeente ondersteunt en faciliteert	Project Zonnepanelen	Geen informatie in planning en control-documenten						
	1.3 Industrierrein Westermaat: Waterschap, Odin en Warmtenet onderzoeken kansen samenwerking	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen	Geen vertaling naar uitvoerings- praktijk gekregen						
	1.4 Duurzame sportevenementen FBK-games	Uitvoering krijgt vorm in de voorberei- ding van evenementen	Geen informatie in planning en control-documenten						
	1.5 Promotieactiviteiten Fair Trade werkgroep Hengelo. Gemeente ondersteunt	Geen informatie in planning en control- documenten	Ondersteuning Fairtrade Werk- groep						
2 Afvalloze maatschap- pij ¹⁴⁹	2.1 Visie op route van afval naar grondstof opstellen	Gemeentelijke afvalvisie vastgesteld	Actie al gerealiseerd						
	2.2 Overzicht vaststellen van projecten voor optimalisatie grondstoffeninzameling	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen	Geen vertaling naar uitvoerings- praktijk gekregen						
	2.3 Regionale afvalvisie met Twence	regionale afvalvisie vastgesteld	Actie al gerealiseerd						

¹⁴⁶ In de jaarverslagen en beleidsrapportages wordt van 2011 t/m 2013 gerapporteerd over de uitvoering van de facetagenda Duurzaamheidsagenda.

¹⁴⁷ Met het oog op de looptijd van de duurzaamheidsagenda staan in deze kolom prestaties uit de jaarverslagen van 2014 t/m 2016. In het jaarverslag 2014 is over duurzaamheid gerapporteerd onder de hoofdfunctie Cultuur en recreatie. In de jaarverslagen 2015 en 2016 wordt over in enge zin gerapporteerd in het hoofdstuk Beheer openbare ruimte en duurzaamheid. In bredere zin geven ook andere begrotingshoofdstukken inzicht in prestaties die verband houden met acties uit de duurzaamheidsagenda.

¹⁴⁸ MD = motie Millenniumdoelstellingen; VNG = VNG-akkoord 2007-2011; MDI = Manifest Duurzaam Inkopen; SER = SER-akkoord 2013; WA = woonafspraken met Provincie Overijssel; NEO = programma Nieuwe Energie Overijssel; GD = Green Deal 'Gasloze wijk'.

¹⁴⁹ Het project 'Afvalloze maatschappij' wordt in de Duurzaamheidsagenda niet onder de invalshoek Klimaat en energie maar onder de invalshoek Duurzame economie geschaard.

Duurzaamheidsagenda 2012-2016	Acties deel III van duurzaamheidsagenda	2011-2013 ¹⁴⁶	2014-2016 ¹⁴⁷	Verband met aangegane verplichtingen ¹⁴⁸					
				MD	VNG	MDI	SER	VNG Ond	WA
	2.4 Communicatie aan burgers en bedrijven t.b.v. sluitende grondstoffenrotonde	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen						
3 Informatie, communicatie, educatie	3.1 Inzetten op natuur- en milieueducatie	WET-project, Scholen voor Duurzaamheid	Vanaf 2016 educatieve werkzaamheden beëindigd						
	3.2 Opschalen WET naar regionaal netwerk als onderdeel van Twentse Duurzaamheidsagenda	regionaal netwerk t.b.v. duurzaamheidscommunicatie	Actie al gerealiseerd					X	
4 Gemeentelijke organisatie	4.1 Waarborgen C2C centraal in bouwproces Lange Wemen d.m.v. eisen en duurzaamheidsadviseur	Duurzaamheidseisen in Programma van Eisen	Actie al gerealiseerd	X					
	4.2 Duurzame toepassingen en bedrijfsvoering stadskantoor onderdeel communicatietraject	(nog) geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen	(nog) geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen						
	4.3 Aanscherpen inkoop-beleidsdoelstellingen duurzaamheid en SROI o.a. pilot aanbesteding	in 2013 ondertekening Manifest Duurzaam Inkopen	In 2014 heeft de raad het Twents inkoop- en aanbestedingsbeleid vastgesteld. Belangrijk in kwaliteit-deel zijn o.a. Duurzaamheid en SROI. ¹⁵⁰ In 2015 keuzes gemaakt om te kunnen sturen op deze inkoopdoelstellingen. In 2016 beleidsmatige aandacht voor Maatschappelijk Verantwoord Inkopen. ¹⁵¹	X	X				
	4.4 Interne opleiding en advisering C2C	Eenmalig genoemd in beleidsbegroting, geen uitvoering gekregen	Eenmalig genoemd in beleidsbegroting, geen uitvoering gekregen						
	4.5 Overwegen Fair Trade in aanbesteding en catering plekken	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen						
5 Burgerinitiatieven ondersteunen	5.1 Gemeente ondersteunt 4 burgerinitiatieven voortgekomen uit symposium	Eén van de vier initiatieven is in 2014 wat de gemeente betreft afgerond	Geen informatie in planning en control-documenten						
Speerpunten en acties invalshoek Klimaat en energie									

¹⁵⁰ Hierover is in een ander begrotingshoofdstuk dan Beheer openbare ruimte en duurzaamheid gerapporteerd.

¹⁵¹ Hierover is gerapporteerd in paragraaf 6.7 'De bedrijfsvoering'.

Duurzaamheidsagenda 2012-2016	Acties deel III van duurzaamheidsagenda	2011-2013 ¹⁴⁶	2014-2016 ¹⁴⁷	Verband met aangegane verplichtingen ¹⁴⁸					
				MD	VNG	MDI	SER	VNG Ond	WA
6 Ontwikkelen Energie-actieplan	6.1 Met Twence energiescan uitvoeren, o.b.v. scan scenario's uitwerken. Scan is input voor in 2013 opstellen energieactieplan	Energiescan	Energieactieplan		X		X		
7 Bestaande woning-voorraad en energie-neutrale nieuwbouw	7.1 Met Welbions concrete projecten in komende vijf jaar voor terugdringen energieverbruik in woningen	afspraken terugdringen energiegebruik in de woningen, gezamenlijk en integraal uitvoeringsprogramma	Geen informatie in planning en control-documenten		X		X		X
	7.2 Voortzetten energieloket	Uitvoering energieloket	Geen informatie in planning en control-documenten					X	X
	7.3 Met Welbions actieve buurtgerichte benadering gericht op bewustzijn over eigen energieverbruik	actieve buurtgerichte marktbenadering uitgevoerd in 2013	Actie al gerealiseerd		X				
	7.4 Verleiden en stimuleren bouwers en consumenten tot kleinschalige pilots innovatief bouwen. Met Welbions inzet op enkele passieve woningen in Medaillon	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen		X				X
	7.5 Zicht krijgen op deel bestaande woningvoorraad dat zich leent voor opplussen naar bepaald niveau van levensloopbestendigheid	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen						
8 Gemeentelijke organisatie	8.1 In kaart brengen vervoersbewegingen eigen medewerkers, samenstelling wagenpark, alternatieve vormen duurzaam transport	Eenmalig genoemd in beleidsbegroting, geen uitvoering gekregen	Eenmalig genoemd in beleidsbegroting, geen uitvoering gekregen		X				X
	8.2 Interne energiemakelaar coördineert behalen besparingen op energie en besteden via intranet	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen						
	8.3 Uitvoeringsprogramma beleidsplan openbare verlichting	In 2012 beleidsplan vastgesteld en vervolgens uitvoeringsplan opgesteld	Uitvoeringsprogramma in uitvoering		X		X		
	8.4 Energiemaatregelen bij vernieuwing dak Twentebad i.k.v. grootonderhoud	Uitgevoerd in 2012	In 2016 verschillende energie besparende maatregelen uitgevoerd						
9 Warmtenet	9.1 Na contracten in 2013 starten met aanleg hoofdinfrastructuur	Uitbouw warmtenet vertraagd t.o.v. planning	Aanleg hoofdleiding in uitvoering				X		
	9.2 Aansluiten Eaton op warmtenet als eerste stap uitrol op westermaat	Verkenning haalbaarheid aansluiting Westermaat en Kanaalzone	Geen informatie in planning en control-documenten						
	9.3 Realiseren pyrolyseproject op campus UT	Realiseren decentrale duurzame energievoorzieningen o.a. houtkachel Twentebad en pyrolyseproject op campus UT	Actie al gerealiseerd		X				

Duurzaamheidsagenda 2012-2016	Acties deel III van duurzaamheidsagenda	2011-2013 ¹⁴⁶	2014-2016 ¹⁴⁷	Verband met aangegane verplichtingen ¹⁴⁸					
				MD	VNG	MDI	SER	VNG Ond	WA
	9.4 Onderzoek naar realiseren warmtenetprojecten uit green deal rijk-provincie	Onderzoek in 2013 uitgevoerd	Actie al gerealiseerd						
	9.5 Doorgaan met uitrol in o.a. Veldwijk	Uitbouw warmtenet vertraagd t.o.v. planning	Geen informatie in planning en control-documenten						
10 Verkeer en ver- voer ¹⁵²	10.1 Opstellen beleid over elektrische mobiliteit	In 2013 contouren verkend in samenhang met Twentse duurzaamheidsagenda	Uitrol laadstructuur en opstellen bijbehorende randvoorwaarden ¹⁵³		X		X		
	10.2 n.a.v. beleidskeuzes vervolgacties oppakken	(nog) geen vertaling naar uitvoerings- praktijk gekregen	(nog) geen vertaling naar uitvoe- ringspraktijk gekregen						
	10.3 Met BIT onderzoeken mogelijkheden voor biobrand- stoffen op industrieterrein Twentekanaal	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen	Geen vertaling naar uitvoerings- praktijk gekregen				X		
11 Burgerinitiatieven ondersteunen	11.1 Ondersteunen en faciliteren burgerinitiatieven	Eén van de vier initiatieven is in 2014 wat de gemeente betreft afgerond	Geen informatie in planning en control-documenten				X		
	11.2 Communiceren over voordelen en mogelijkheden alternatieve brandstoffen	Eenmalig genoemd in beleidsbegroting, geen uitvoering gekregen	Eenmalig genoemd in beleidsbegro- ting, geen uitvoering gekregen						
Speerpunten en acties invalshoek Duurzame leefomgeving									
12 Duurzame stedelijke ontwikkeling	12.1 Uitgangspunten opstellen om duurzaamheid bij ge- biedsontwikkeling vorm te geven	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen	Geen vertaling naar uitvoerings- praktijk gekregen		X				X
	12.2 Stimuleren duurzaam (ver)bouwen door met stakehol- ders in de stad mogelijkheden op gebied van levensbe- standig bouwen en renoveren zichtbaar te maken	Geen vertaling naar uitvoeringspraktijk gekregen	Geen vertaling naar uitvoerings- praktijk gekregen		X		X		
	12.3 Borgen kwaliteit van leefomgeving d.m.v.: – Bewaken geluidskwaliteit – Onderzoeken effecten luchtkwaliteit – Bodemonderzoeken en saneren – Gemeentelijk beleid voor stortplaatsen – Gebiedsgerichte aanpak grondwaterverontreiniging – Deelname Impuls Lokaal Bodembeheer 2012 in regi- onaal samenwerkingsverband ecosysteemdiensten- benadering	Geen informatie in planning en control- documenten	In 2015 uitvoering convenant Bo- demontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties. Binnen Regio Twen- te samengewerkt aan een factsheet ondergrond. In verband met het gebiedsgerichte grondwaterbeleid twee afkoopovereenkomsten geslo- ten. In 2016 uitvoering convenant						

¹⁵² Het project 'mobiliteit: alternatieve brandstoffen wordt in de Duurzaamheidsagenda niet onder de invalshoek Duurzame economie maar onder de invalshoek Klimaat en energie geschaard.

¹⁵³ Hierover is in een ander begrotingshoofdstuk dan Beheer openbare ruimte en duurzaamheid gerapporteerd.

Duurzaamheidsagenda 2012-2016	Acties deel III van duurzaamheidsagenda	2011-2013 ¹⁴⁶	2014-2016 ¹⁴⁷	Verband met aangegane verplichtingen ¹⁴⁸					
				MD	VNG	MDI	SER	VNG Ond	WA
	– Ontwikkelen beleid voor bodemenergie		Bodem en ondergrond en uitvoeringgebiedsgerichte grondwaterbeheer.						
13 Groen, Biodiversiteit en Klimaatadaptatie	13.1 Opstellen Groenplan Hengelo en bijbehorende uitvoeringsplannen	In 2013 Groenplan vastgesteld	In 2015 groenplan en Nota Snipergroen geactualiseerd, snippergroenbeleid in uitvoering. Werkzaamheden Weusthagpark afgerond.						
	13.2 Uitvoering gemeentelijke Waterplan	In 2012 en 2013 uitvoering gegeven aan het Gemeentelijk Waterplan	Uitvoering verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan						
	13.3 Actualisering en uitvoering gemeentelijke rioleringsplan	In 2012 en 2013 uitvoering gegeven aan het Gemeentelijk rioleringsplan (GRP).							
	13.4 Burgers en bedrijven stimuleren, enthousiasmeren en faciliteren m.b.t. stedelijk groen en water. Speerpunten: – Nuttig gebruik dakoppervlak – Bijdragen aan natuur in de stad – Communicatie over afkoppeling – Ondersteuning burgerinitiatieven	Subsidieregeling Groene Pet	Subsidieregeling Groene Pet, Regionaal samenwerkingsproject over afkoppeling						

Bijlage 5: Overzichten scores per gemeente en per indicator

Bron: *Natuur & Milieu, Quickscan duurzaamheid Nederlandse gemeenten. Energie, mobiliteit en afval in de G4 en G32, februari 2018, tabel 16, p. 30.*

Overzicht per gemeente bij welke indicatoren zij in de koplopers-, volgers- of achterblijversgroep valt, respectievelijk weergegeven in de kleuren groen, geel en rood. Wanneer dit door de kwantitatieve aard van de data mogelijk was, is er een rank aangegeven bij de gemeente, in de andere gevallen is het criterium gegeven waardoor de gemeente in een bepaalde groep is ingedeeld.

Gemeente	Score	1. Inkoop eigen elektriciteit	2. Milieuzone	3. Inkoop eigen vervoer	4. Zonne-stroom	5. Energie-labels van gebouwen	6. Aantal (semi) publieke laadpalen voor elektrische auto's	7. Relatief auto-gebruik	8. Uitstoot fijnstof door weg-verkeer	9. Huis-houdelijk restafval	10. Ambitie energie-, klimaat- of CO ₂ -neutraliteit	11. Green Deal Aardgas-vrije Wijken	12. Green Deal Zero Emission Stads-logistiek
Alkmaar	68%	Groen	Geen	20	21	14	14	11	5	-	-	Partij	Ja
Almelo	38%	Groen	Geen	26	12	18	37	21	9	16	-	Geen	Nee
Almere	67%	Groen	Geen	3	17	1	15	30	7	13	2022	Partij	Nee
Alphen aan den Rijn	42%	Geel	Geen	30	18	48	10	40	14	19	2050	Partner	Nee
Amersfoort	54%	Groen	Geen	23	28	11	7	27	20	25	2030	Partner	Nee
Amsterdam	71%	Geel	Uitgebreid	4	39	28	2	4	6	38	2040	Partij	Ja
Apeldoorn	46%	Groen	Geen	11	16	13	17	32	31	4	2047	Geen	Nee
Arnhem	33%	Rood	Vrachtverkeer	27	32	24	6	22	33	29	2050	Geen	Ja
Breda	50%	Groen	Vrachtverkeer	15	24	20	9	33	21	10	2044	Partner	Nee
Delft	55%	Geel	Vrachtverkeer	24	36	42	21	1	3	-	2050	Partij	Ja
Den Haag	42%	Geel	Vrachtverkeer	25	40	34	5	7	15	40	2040	Partij	Nee
Deventer	42%	Groen	Geen	12	3	27	27	31	35	1	2030	Geen	Ja
Dordrecht	33%	Groen	Geen	21	33	40	11	13	23	32	2050	Geen	Nee
Ede	64%	Groen	Geen	-	10	12	19	14	2	18	2050	Partner	Nee
Eindhoven	41%	Groen	Vrachtverkeer	-	26	36	16	10	36	15	2045	Geen	Nee
Emmen	25%	Rood	Geen	7	2	15	42	41	25	31	2050	Geen	Nee
Enschede	38%	Groen	Geen	28	13	16	41	20	22	23	-	Partner	Ja
Gouda	33%	Geel	Geen	18	34	8	39	8	16	28	2040	Partner	Nee

Gemeente	Score	1. Inkoop eigen elektriciteit	2. Milieuzone	3. Inkoop eigen vervoer	4. Zonne-stroom	5. Energie-labels van gebouwen	6. Aantal (semi) publieke laadpalen voor elektrische auto's	7. Relatief auto-gebruik	8. Uitstoot fijnstof door weg-verkeer	9. Huis-houdelijk restafval	10. Ambitie energie-, klimaat- of CO ₂ -neutraliteit	11. Green Deal Aardgas-vrije Wijken	12. Green Deal Zero Emission Stads-logistiek
Groningen	67%	Groen	Geen	9	27	19	24	3	13	14	2035	Partij	Ja
Haarlem	38%	Geel	Geen	31	37	39	34	18	19	37	2030	Partij	Ja
Haarlemmermeer	50%	Geel	Geen	6	14	3	1	24	38	17	2040	Partner	Nee
Heerlen	18%	Rood	Geen	-	15	41	38	39	37	9	2040	Geen	Nee
Helmond	27%	Groen	Geen	-	29	9	31	36	32	22	2045	Geen	Nee
Hengelo	42%	Groen	Geen	13	9	21	29	12	30	6	-	Partner	Nee
Hoorn	45%	Groen	Geen	-	23	4	32	28	12	24	2040	Geen	Nee
Leeuwarden	38%	Rood	Geen	2	5	30	23	19	41	21	-	Partij	Nee
Leiden	33%	Rood	Vrachtverkeer	19	38	35	12	2	34	34	2050	Partij	Nee
Lelystad	59%	Groen	Geen	-	4	2	13	29	8	20	2025	Geen	Nee
Maastricht	46%	Rood	Vrachtverkeer	16	22	33	35	15	40	2	2030	Partij	Ja
Nijmegen	42%	Geel	Geen	29	25	22	33	16	42	3	2045	Partij	Ja
Oss	42%	Geel	Geen	17	11	5	30	42	10	12	2045	Geen	Nee
Roosendaal	50%	Groen	Geen	32	7	10	28	26	26	7	2050	Geen	Nee
Rotterdam	55%	Geel	Uitgebreid	-	42	29	4	6	18	39	-	Partij	Ja
Schiedam	36%	Geel	Geen	-	41	37	25	9	4	36	-	Partij	Nee
's-Hertogenbosch	46%	Geel	Vrachtverkeer	5	19	7	8	38	39	26	2050	Geen	Nee
Sittard-Geleen	27%	Rood	Geen	-	8	23	36	35	29	5	2040	Geen	Nee
Tilburg	54%	Geel	Vrachtverkeer	8	20	31	20	17	28	11	2045	Partner	Ja
Utrecht	75%	Groen	Uitgebreid	1	31	26	3	5	17	33	2030	Partij	Ja
Venlo	38%	Rood	Geen	10	6	17	40	37	24	8	2030	Geen	Nee
Zaanstad	42%	Groen	Geen	22	30	38	26	25	1	35	2020	Partij	Nee
Zoetermeer	33%	Geel	Geen	14	35	32	22	34	11	30	2030	Partij	Nee
Zwolle	45%	Rood	Geen	-	1	6	18	23	27	27	2050	Partner	Ja

Behandelvorschlag

Onderwerp	Vaststellen bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers		
Zaaknummer	2262099	Portefeuillehouder	Gerard Gerrits
Belangrijkste beslissingen / -besprekingspunten	De raad wordt gevraagd om: 1. in te stemmen met de behandeling van de zienswijze, zoals opgenomen in de 'Nota zienswijzen ontwerpbestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers, dat deel uitmaakt van dit besluit; 2. het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers (met identificatienummer NL.IMRO.0164.BP0121-0301, getekend op de ondergrond NL.IMRO.0164.BP0121.dgn) vast te stellen; 3. geen exploitatieplan vast te stellen voor het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers.		
Historie	Voor het plangebied CPO Kamers geldt het bestemmingsplan 'Dalmeden' (2008). De gronden zijn bestemd voor 'Wonen uit te werken (W-U (XII))'. Voor de uit te werken bestemming Wonen (W-U XII) gelden de volgende specifieke bepalingen: Centraal in dit deelgebied wordt een groot woongebouw met 20-25 appartementen gerealiseerd. Naast dit woongebouw kunnen er nog meerdere kleinere woongebouwen worden gerealiseerd. Binnen het plangebied staat het bestemmingsplan 'Dalmeden' 35 woningen toe met een maximale bouwhoogte van 15 meter. In het bouwplan CPO Kamers worden in totaal 29 woningen gerealiseerd. Er is geen sprake van een groot woongebouw met 20-25 appartementen, maar van een kleinschalig appartementengebouw met 9 appartementen. Het kleinschalige appartementengebouw maakt deel uit van een hofje met 20 grondgebonden rijwoningen. Dit nieuwe plan past beter in een uitleglocatie als Dalmeden dan grote aantallen appartementen. Er zijn binnenstedelijke locaties voorhanden, onder meer in de nabijheid van het centrum, die zich beter lenen voor een dergelijk groot appartementencomplex waar in eerste instantie in dit plan rekening mee was gehouden. Er wordt dan ook niet voldaan aan de voorwaarden van de uitwerkingsregels. Het voorliggend voorstel betreft derhalve een herziening van het bestemmingsplan 'Dalmeden' en geen uitwerkingsplan.		

Politieke Markt	3 oktober			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
Vincent Mulder	Anke Haarhuis	Theaterzaal	Fysiek	60 min
Doel van de sessie	Oordeelsvorming ter voorbereiding op besluitvorming in de raad.			
Behandeladvies	Eerst zal er ambtelijk een korte toelichting op het proces en het plangebied worden gegeven. Daarna krijgen sprekers de gelegenheid om hun inbreng te doen, de fractie kunnen eventueel verduidelijkende vragen stellen. Vervolgens is het aan de fracties om hun mening te geven over het voorstel van het college om het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers te herzien zodat de hierboven genoemde woningen kunnen worden gerealiseerd.			
Spreekrecht publiek	ja		duur: maximaal 5 minuten per persoon. De voorzitter bewaakt de tijd en de orde van de vergadering.	

Raad	6 november 2018	
Doel van de sessie	Besluitvorming	
Behandeladvies		
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2262099	Brummelhuis, Marije	FYS-RB	
ONDERWERP			
Vaststellen bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kammers			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGelo BESLUIT:

- 1 in te stemmen met de behandeling van de zienswijze, zoals opgenomen in de 'Nota zienswijzen ontwerpbestemmingsplan Dalmeden, CPO Kammers', dat deel uitmaakt van dit besluit;
2. het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kammers (met identificatienummer NL.IMRO.0164.BP0121-0301, getekend op de ondergrond NL.IMRO.0164.BP0121.dgn) vast te stellen;
3. geen exploitatieplan vast te stellen voor het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kammers.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Over het ontwerpbestemmingsplan Dalmeden, CPO Kammers is vooroverleg gepleegd met de provincie en andere overleginstanties waaronder het waterschap en de gemeente Dinkelland. Er zijn geen reacties ingediend. Er wordt ingestemd met het ontwerp bestemmingsplan.

Het ontwerpbestemmingsplan Dalmeden, CPO Kammers heeft gedurende 6 weken ter inzage gelegen. Er één zienswijze ingediend namens meerdere buurtbewoners. In de 'Nota zienswijzen ontwerp bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kammers', die als bijlage in het bestemmingplan Dalmeden, CPO Kammers is opgenomen, is de inhoud van de zienswijze samengevat en beantwoord. De ingediende zienswijze geeft geen aanleiding het ontwerp bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kammers te wijzigen.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGelo,

DATUM

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
2262099	Marije Brummelhuis	FYS-RB	GG
ONDERWERP			
Vaststellen bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Het bestemmingsplan 'Dalmeden' is een globaal bestemmingsplan, met uitwerkingsbevoegdheid. Diverse deelgebieden in het woongebied Dalmeden zijn in ontwikkeling. Een groot deel van de kavels in deze deelgebieden is verkocht of in optie. Uitgifte van een volgend deelgebied is wenselijk. Het voorliggende bestemmingsplan 'Dalmeden, CPO Kamers' maakt de bouw van woningen mogelijk in woongebied CPO Kamers.

Voor het plangebied CPO Kamers geldt het bestemmingsplan 'Dalmeden' (2008). De gronden zijn bestemd als 'Wonen uit te werken (W-U (XII))'. Voor de uit te werken bestemming Wonen (W-U XII) gelden de volgende specifieke bepalingen: Centraal in dit deelgebied wordt een groot woongebouw met 20-25 appartementen gerealiseerd. Naast dit woongebouw kunnen er nog meerdere kleinere woongebouwen worden gerealiseerd. Binnen het plangebied staat het bestemmingsplan 'Dalmeden' 35 woningen toe met een maximale bouwhoogte van 15 meter.

In het bouwplan CPO Kamers worden in totaal 29 woningen gerealiseerd. Er is geen sprake van een groot woongebouw met 20-25 appartementen, maar van een kleinschalig appartementengebouw met 9 appartementen. Het kleinschalige appartementengebouw maakt deel uit van een hofje met 20 grondgebonden rijwoningen. Dit plan past beter in een uitleglocatie als Dalmeden dan grote aantallen appartementen. Er zijn elders in Hengelo binnenstedelijke locaties voorhanden, onder meer in de nabijheid van het centrum, die zich beter lenen voor een dergelijk stedelijk product. Er wordt dan ook niet voldaan aan de voorwaarden van de uitwerkingsregels. Het betreft derhalve een herziening van het bestemmingsplan 'Dalmeden' en geen uitwerkingsplan.

Het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers bestaat uit een verbeelding en planregels en gaat vergezeld van een toelichting. Op de verbeelding zijn de te onderscheiden bestemmingen door middel van kleuren en tekens aangegeven. De regels bevatten de materiële inhoud van de bestemmingen. De verbeelding en de planregels vormen tezamen het juridische toetsingskader voor ruimtelijke en functionele ontwikkelingen in het plangebied. De toelichting bevat met name de aan het plan ten grondslag liggende gedachten.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

Het bestemmingsplan

Het ontwerpbestemmingsplan 'Dalmeden, CPO Kamers' maakt 9 appartementen en 20 grondgebonden woningen mogelijk in het deelgebied CPO Kamers van het woongebied Dalmeden.

Voor het overige verwijzen wij naar de inhoud van het bestemmingsplan 'Dalmeden, CPO Kamers'.

Economische uitvoerbaarheid

Voor Dalmeden is een kostendekkende grondexploitatie opgesteld. Het deelgebied CPO Kamers wordt nu uitgegeven. Voor dit bestemmingsplan wordt de economische uitvoerbaarheid gewaarborgd middels de in de grondexploitatie opgenomen uitgangspunten.

Vooroverleg

Het ontwerpbestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers is in het kader van het vooroverleg ex artikel 3.1.1 Bro voorgelegd aan verschillende instanties. Er zijn geen reacties ingediend.

Zienswijzen

Het ontwerpbestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers heeft gedurende 6 weken ter inzage gelegen. Er is één zienswijze ingediend namens meerdere buurtbewoners. In de 'Nota zienswijzen ontwerpbestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers, die als bijlage in het bestemmingplan is opgenomen, is de inhoud van de zienswijze samengevat en beantwoord.

Wijzigingen ten opzichte van het ontwerp bestemmingsplan

De 'Nota zienswijzen ontwerpbestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers' is toegevoegd als bijlage bij de

toelichting van het bestemmingsplan. De zienswijzen geven geen aanleiding tot het wijzigen van het bestemmingsplan.

Vervolgtraject

Het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers wordt ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad. Indien de raad het plan vaststelt, zal het vaststellingsbesluit gedurende zes weken ter inzage gelegd. Tijdens deze termijn is beroep door belanghebbenden mogelijk bij de Raad van State. Indien er tijdens de beroepstermijn geen verzoek om voorlopige voorziening wordt gedaan, treedt het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers daags na afloop van de beroepstermijn in werking.

BESPREK- EN BESLISPUNTEN

De raad wordt gevraagd om:

1. in te stemmen met de behandeling van de zienswijze, zoals opgenomen in de 'Nota zienswijzen ontwerpbestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers, dat deel uitmaakt van dit besluit;
2. het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers (met identificatienummer NL.IMRO.0164.BP0121-0301, getekend op de ondergrond NL.IMRO.0164.BP0121.dgn) vast te stellen;
3. geen exploitatieplan vast te stellen voor het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers.

FINANCIËLE ASPECTEN

n.v.t.

BIJLAGE(N)

- Bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers met identificatienummer NL.IMRO.0164.BP0121-0301, bestaande uit toelichting, regels, verbeelding en bijlagen;
- Nota zienswijzen ontwerpbestemmingplan Dalmeden, CPO Kamers;
- Meeloopformulier.

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

**BEGELEIDINGSFORMULIER
BESLUITVORMING BESTEMMINGSPLANNEN**

NAAM BESTEMMINGSPLAN:	Dalmeden, CPO Kamers				
OPSTELLER:	M. Brummelhuis	DATUM:	27-07-2018	PARAAF:	MB

☐ **VOORONTWERPFASE (INSPRAAK EN VOOROVERLEG)**

Status: Voorontwerp bestemmingsplan Dalmeden 2017

☐	besluit Sectorhoofd FY (via mandaat)	d.d.	
☐	Politieke markt: Beeldvorming	d.d.	
Besluit:	Instemmen met het voorontwerp bestemmingsplan en toestemming geven om het voorontwerp bestemmingsplan in het kader van het vooroverleg aan officiële instanties en medeoverheden toe te sturen		

☐ **ONTWERPFASE (ZIENSWIJZEN)**

Status: Ontwerp bestemmingsplan Dalmeden 2017

☐	Besluit B&W	d.d.	28-11-2017
☐	Informerende brief naar de raad	d.d.	
Besluit:	Toestemming geven om het ontwerp bestemmingsplan gedurende 6 weken ter inzage te leggen om een ieder in de gelegenheid te stellen zienswijzen tegen het ontwerp bestemmingsplan in te dienen.		

☒ **VASTSTELLINGSFASE**

Status: Bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers

☐	Besluit B & W	d.d.	
☐	Politieke markt: Oordeelsvorming	d.d.	
☐	Vaststelling Raad	d.d.	
Besluit:	Eventuele ingediende zienswijzen gegrond dan wel ongegrond verklaren, het bestemmingsplan al dan niet gewijzigd vaststellen en het vastgestelde bestemmingsplan 6 weken ter inzage leggen.		

☐ **BEROEPSFASE RAAD VAN STATE**

☐	Uitspraak voorlopige voorziening	d.d.	
☐	Uitspraak bodemprocedure	d.d.	

Dalmeden, CPO Kamers

Inhoudsopgave

Toelichting		5
Hoofdstuk 1 Inleiding		6
1.1	Aanleiding tot een nieuw bestemmingsplan	6
1.2	Waarom geen uitwerkingsplan?	6
1.3	Begrenzing plangebied	7
1.4	Vigerende bestemmingsplannen	8
Hoofdstuk 2 Beschrijving van het plan		10
2.1	Ruimtelijke karakteristiek	10
2.2	Verkeer en infrastructuur	11
2.2.1	Ontsluiting	11
2.2.2	Parkeren	11
Hoofdstuk 3 Relevant beleid		12
3.1	Rijksbeleid	12
3.1.1	Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte	12
3.1.2	Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (2011)	12
3.1.3	Ladder voor duurzame verstedelijking	12
3.1.4	Erfgoedwet (2016)	15
3.2	Provinciaal beleid	15
3.2.1	Omgevingsvisie Overijssel	15
3.2.2	Omgevingsverordening Overijssel	16
3.2.3	Toetsing van het initiatief aan het Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel	16
3.2.4	Conclusie ten aanzien van het provinciaal beleid	21
3.3	Gemeentelijk beleid	22
3.3.1	Structuurvisie Hengelo 2030 (2007)	22
3.3.2	Woonvisie Hengelo 2016-2026	22
3.3.3	Nota Archeologie 2010	23
3.3.4	Erfgoedverordening (2018)	24
3.3.5	Beleidsnota Cultureel Erfgoed 2014-2022	25
3.3.6	Groenplan Hengelo 2015	25
3.3.7	Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) (2018-2022)	25
3.3.8	Nota Autoparkeren (2008-2012)	26
3.3.9	Welstandsnota	27
3.3.10	Actieplan Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021	28
3.3.11	Gemeentelijke Nota Geluid (2015)	28
3.4	Conclusie	29
Hoofdstuk 4 Randvoorwaarden		30
4.1	Watertoets	30
4.2	Natuur	30
4.2.1	Wet Natuurbescherming	30
4.2.2	Advies voor het plangebied	31
4.3	Archeologie en cultuurhistorie	31
4.3.1	Algemeen	31
4.3.2	Archeologische verwachting	31
4.3.3	Archeologie; het plangebied	32
4.3.4	Cultuurhistorie; beleid	34
4.3.5	Cultuurhistorie; het plangebied	34
4.4	Milieu	35
4.4.1	Bedrijven en milieuzonering	35
4.4.2	Bodem	35
4.4.3	Geluid	36
4.4.4	Externe veiligheid	37
4.4.5	Luchtkwaliteit	37
4.4.6	(Radar)Obstakel- en verstoringsgebieden	38
4.4.7	MER	38
4.5	Economische uitvoerbaarheid	38

Hoofdstuk 5	Het bestemmingsplan	40
5.1	Uitgangspunten	40
5.2	Het digitale bestemmingsplan	40
5.3	Planopzet	40
5.3.1	Inleidende regels	40
5.3.2	Bestemmingsregels	40
5.3.3	Algemene regels	41
5.3.4	Overgangs- en slotregels	41
5.4	Handhaving van het plan	41
5.5	Vooroverleg en verder verloop van de procedure	42
5.5.1	Vooroverleg	42
5.5.2	Verder verloop van de procedure	42
Bijlagen bij de toelichting		43
Bijlage 1	Woningbouwprogramma	45
Bijlage 2	Milieuaspectenstudie Dalmeden, CPO Kamers	47
Bijlage 3	Geluidberekening	61
Bijlage 4	Nota zienswijzen ontwerp bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers	63
Regels		71
Hoofdstuk 1	Inleidende regels	72
Artikel 1	Begrippen	72
Artikel 2	Wijze van meten	77
Hoofdstuk 2	Bestemmingsregels	79
Artikel 3	Groen	79
Artikel 4	Verkeer - Verblijfsgebied	81
Artikel 5	Wonen	83
Hoofdstuk 3	Algemene regels	86
Artikel 6	Anti-dubbeltelregel	86
Artikel 7	Algemene gebruiksregels	87
Artikel 8	Algemene afwijkingsregels	88
Artikel 9	Overige regels	89
Hoofdstuk 4	Overgangs- en slotregels	90
Artikel 10	Overgangsrecht	90
Artikel 11	Slotregel	91

Toelichting

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot een nieuw bestemmingsplan

De plannen van de gemeente Hengelo voor het bouwen van woningen in het gebied Dalmeden vloeien voort uit de regeling Ruimte voor ruimte, die in het voorjaar van 2000 door de regering is vastgesteld. Door gecontroleerd woningbouw toe te staan in het buitengebied worden de financiële middelen gegenereerd die nodig zijn om varkenshouders te compenseren, die bereid zijn hun bedrijf te beëindigen of elders voort te zetten. De gemeente Hengelo heeft gereageerd op een oproep van de provincie Overijssel om toepassing van de regeling. Dit heeft in 2001 geresulteerd in een Bestuursovereenkomst tussen de gemeente Hengelo en de provincie Overijssel. De afspraken uit de Bestuursovereenkomst zijn uitgewerkt in een nota van uitgangspunten en een stedenbouwkundig ontwerp, welke vervolgens juridisch zijn vertaald in het bestemmingsplan 'Dalmeden'.

In het deelgebied Kamers ligt een woongebied dat wordt ontwikkeld door middel van collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO). CPO is een vorm van projectontwikkeling waarbij de toekomstige bewoners gezamenlijk opdrachtgever zijn voor hun eigen nieuwbouwproject. Het voorliggende bestemmingsplan maakt de bouw van de CPO-woningen in woongebied Kamers mogelijk. Het betreft echter een herziening van het bestemmingsplan Dalmeden en geen uitwerkingsplan.

Het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers bestaat uit een verbeelding en planregels en gaat vergezeld van een toelichting. Op de verbeelding zijn de te onderscheiden bestemmingen door middel van kleuren en tekens aangegeven. De regels bevatten de materiële inhoud van de bestemmingen. De verbeelding en de planregels vormen tezamen het juridische toetsingskader voor ruimtelijke en functionele ontwikkelingen in het plangebied. De toelichting bevat met name de aan het plan ten grondslag liggende gedachten.

1.2 Waarom geen uitwerkingsplan?

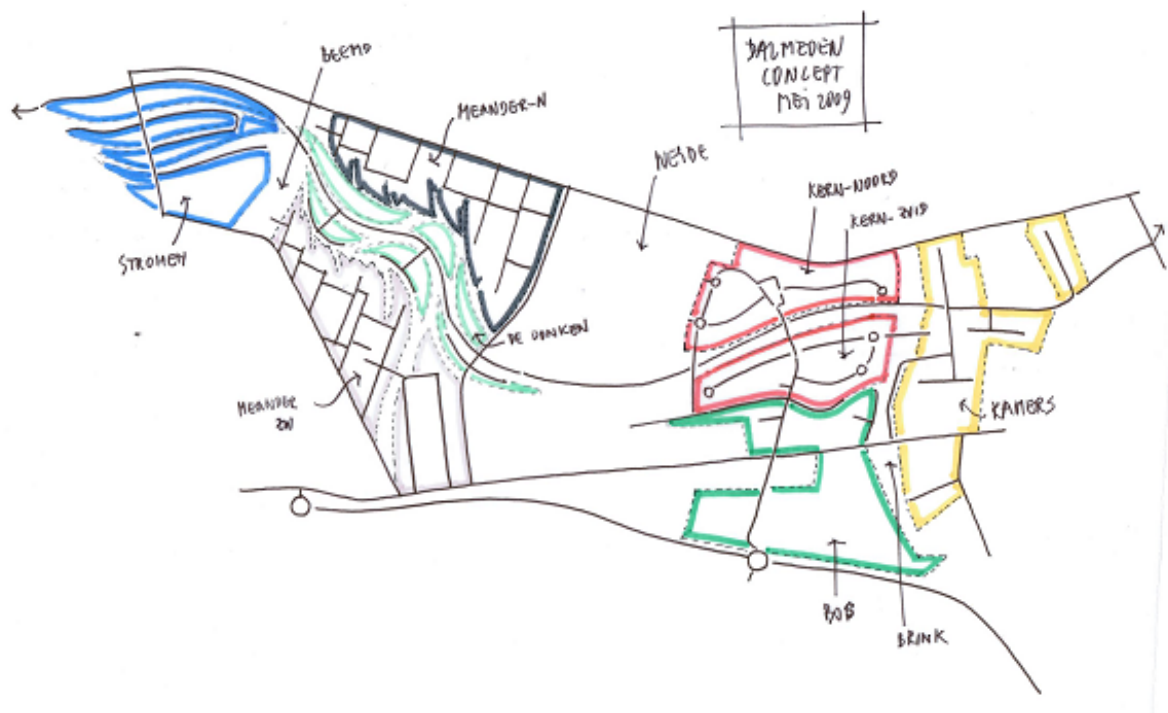
Voor de uit te werken bestemming Woondoeleinden (W-U XII) deelgebied Kamers Landgoed, gelden de volgende specifieke bepalingen: Centraal in dit deelgebied wordt een groot woongebouw met 20-25 appartementen gerealiseerd. Naast dit woongebouw kunnen er nog meerdere kleinere woongebouwen worden gerealiseerd.

Binnen het plangebied staat het bestemmingsplan Dalmeden 35 woningen toe met een maximale bouwhoogte van 15 meter.

In het bouwplan voor CPO Kamers is geen sprake van een groot woongebouw met 20-25 appartementen, maar van een woongebouw met een kleiner aantal appartementen, daarnaast worden een aantal grondgebonden woningen gerealiseerd. Er wordt dan ook niet voldaan aan de voorwaarden van het uitwerkingsplan.

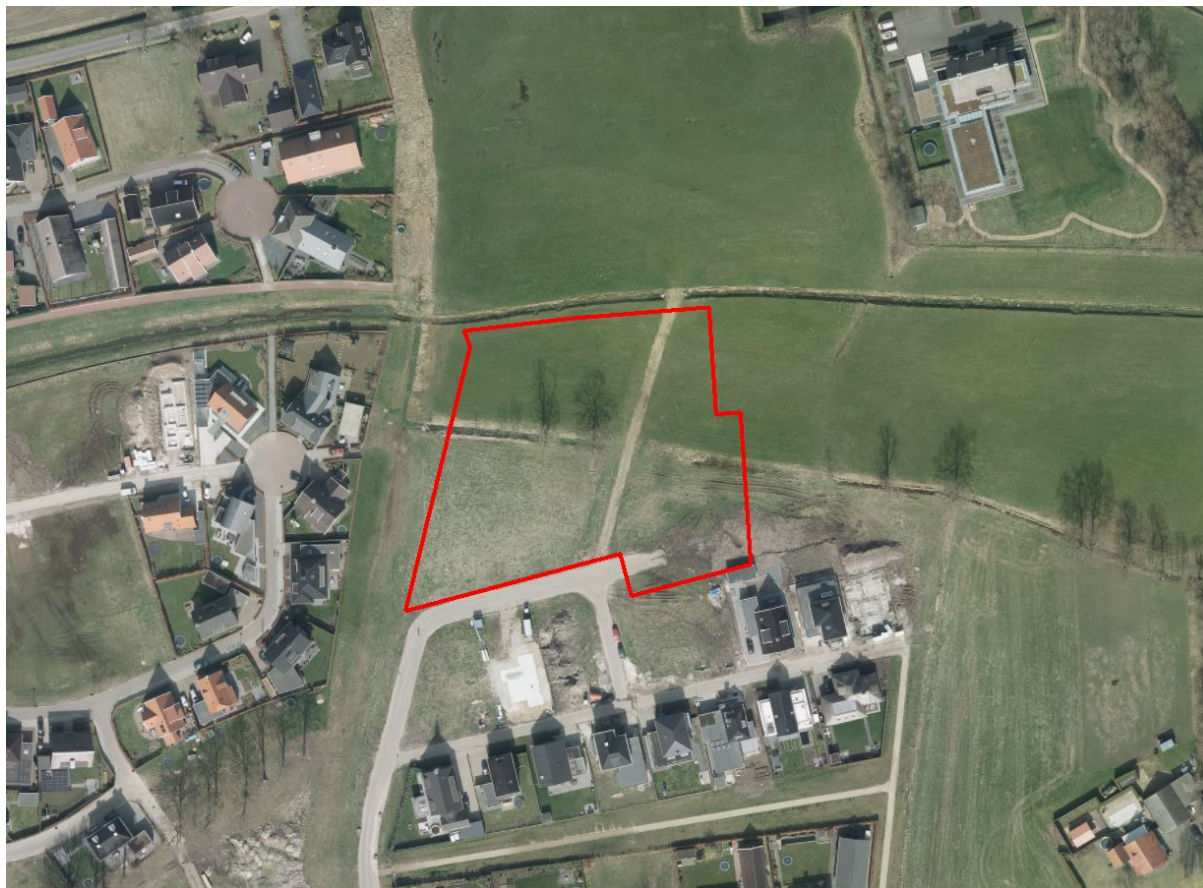
1.3 Begrenzing plangebied

Het plangebied CPO Kamers maakt deel uit van het deelgebied Kamers dat het meest oostelijk gelegen deelgebied vormt van Dalmeden. De groene Brink begrenst het deelgebied Kamers aan de westzijde.

Afbeelding 1: Overzicht deelgebieden Dalmeden

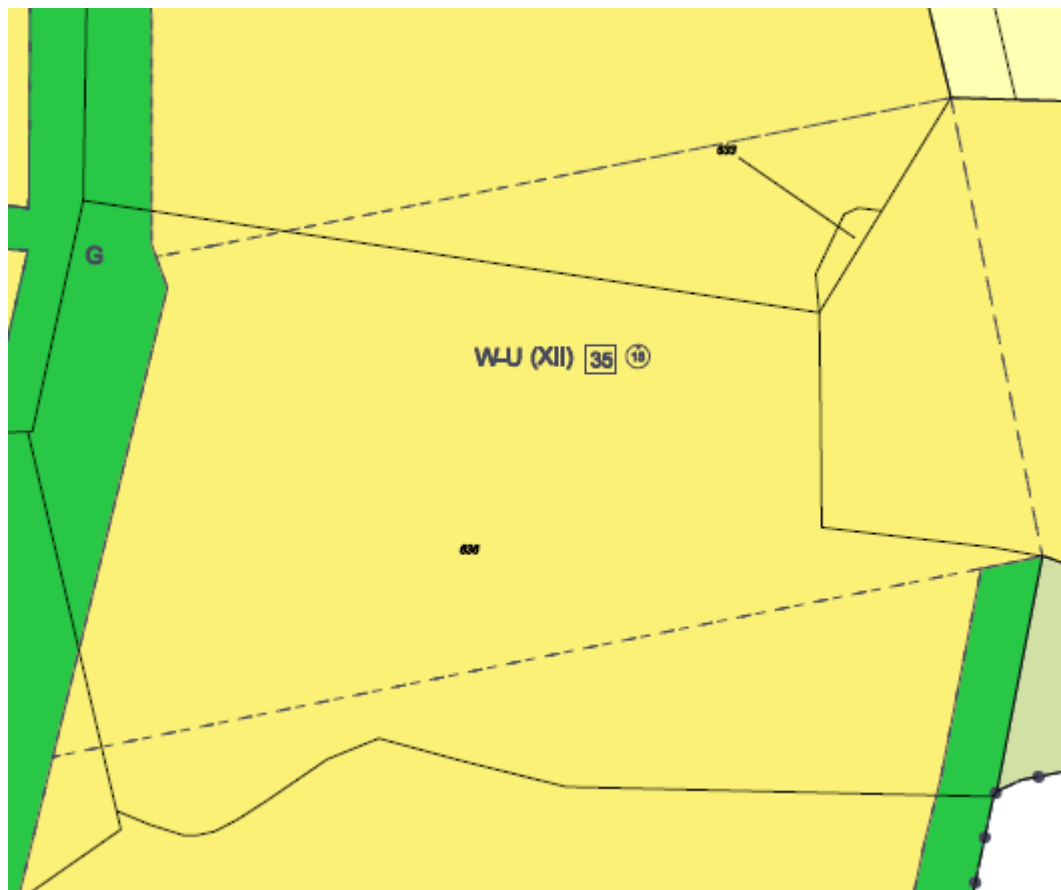
De grens van het plangebied Dalmeden, CPO Kamers is op de afbeelding aangegeven. Deze grens wordt globaal gevormd door de Brink aan de westzijde, de woningen gelegen aan het Muiderslot aan de zuidzijde en de nog te realiseren woongebieden in Kamers aan de oost- en noordzijde.

Afbeelding 2: Ligging plangebied CPO Kammers

1.4 Vigerende bestemmingsplannen

Voor de gronden die binnen dit plan zijn gelegen, vigeert momenteel het bestemmingsplan 'Dalmeden'. Het bestemmingsplan 'Dalmeden' is vastgesteld door de gemeenteraad van Hengelo op 29 januari 2008, gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Overijssel (GS) op 15 september 2008 en, na vernietiging door de Raad van State, opnieuw goedgekeurd door GS op 13 juli 2010. Op 25 januari 2012 is het bestemmingsplan 'Dalmeden' onherroepelijk geworden.

Afbeelding 3: Uitsnede vigerend bestemmingsplan Dalmeden

Voor de gronden gelegen binnen het plangebied CPO Kammers geldt de bestemming Wonen uit te werken. Het plangebied is op de verbeelding aangeduid als W-U (XII). Voor de uit te werken bestemming Woondoeleinden (W-U XII) deelgebied Kammers Landgoed, gelden de volgende specifieke bepalingen: Centraal in dit deelgebied wordt een groot woongebouw met 20-25 appartementen gerealiseerd. Naast dit woongebouw kunnen er nog meerdere kleinere woongebouwen worden gerealiseerd.

Afbeelding 4: Indiciatief stedenbouwkundig plan woongebied CPO Kamers

Het hoofdgebouw heeft de meest chique uitstraling. Het is het hoogste gebouw met de grootste afmetingen. Daar wordt gewoond. Binnen de clustering heeft dit gebouw de grootste korrel. De bijgebouwen zijn werkhuizen. Eenvoudiger in architectuur, met eenvoudiger materialen gerealiseerd, lager en in een kleinere korrel.

Vanuit Kern-Zuid loopt een wandel/fietsroute over Brink naar het CPO project. Deze route voert over het binnenterrein van het project. De oude eik die daar staat wordt in het ontwerp voor het binnenterrein ingepast. Verder doorgaand ontsluit de 'poortwoning' het binnenterrein naar Loevestein en de overige woonclusters in Kamers.

Tussen Loevestein en de poortwoning is parkeergelegenheid gerealiseerd voor de bewoners van het CPO project. Een tweede, ondergeschikte ontsluiting geeft rechtstreeks toegang naar het binnenterrein en is met name bedoeld voor de toegankelijkheid en bereikbaarheid van hulpdiensten. Aan deze ontsluiting zijn ook enkele parkeerplaatsen gesitueerd.

Het hele CPO project wordt omgeven door een beukenhaag, die wordt ingeplant op gemeentegrond en die een hoogte krijgt van 2 meter. De woningen hebben een achterzijde die aan de haag grenst. Door een haaghoogte van 2 meter wordt voldoende privacy gecreëerd. Op sommige plekken wordt, om redenen van verkeers- en sociale veiligheid, een hoogte van 1 meter aangehouden.

Aan de noordzijde wordt tussen de haag en de beek een strook vrijgehouden als schouwpad ten behoeve van onderhoud van de Dalbeek (en voor een ommetje met de hond).

2.2 Verkeer en infrastructuur

2.2.1 Ontsluiting

Het CPO Kamers maakt onderdeel uit van het plangebied Dalmeden. De hoofdwegen nabij het plangebied zijn de Beneluxlaan en de Deurningerstraat. Dit zijn ontsluitingswegen waar een snelheid geldt van 50 km/uur. Het plangebied Dalmeden ligt ten noorden van de Beneluxlaan. Het CPO Kamers wordt via Loevestein direct ontsloten op de Beneluxlaan. De snelweg A1 ligt op korte afstand van het plangebied en is bereikbaar via de Beneluxlaan - Europalaan - Bornsestraat.

Het CPO Kamers ligt in een 30 km/uur-zone. Het CPO Kamers is bereikbaar via de straat Loevestein. Het parkeren vindt plaats aan de oostzijde van de woningen en wordt ontsloten op Loevestein. Aan de zuidzijde van de woningen is een ontsluiting op de Loevestein beschikbaar voor hulpdiensten en bezorgdiensten.

2.2.2 Parkeren

Het CPO Kamers voorziet in de eigen parkeerbehoefte. Voor het plangebied gelden de parkeernormen, zoals deze zijn vastgelegd in de Nota Autoparkeren Hengelo.

Hoofdstuk 3 Relevant beleid

Dit hoofdstuk beschrijft het voor dit bestemmingsplan relevante rijks-, provinciale-, en gemeentelijke beleid.

3.1 Rijksbeleid

3.1.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Het ruimtelijk- en mobiliteitsbeleid van het rijk staat in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR), welke op 13 maart 2012 is vastgesteld. De SVIR schetst de doelen, belangen en opgaven van het Rijk tot 2028 en de ambitie tot 2040. Uitgangspunt van de SVIR is decentraal wat kan, centraal wat moet. Bij het bepalen van wat centraal moet, zijn 13 rijksbelangen omschreven. Een rijksverantwoordelijkheid is slechts dan aan de orde, als:

- een onderwerp nationale baten en/of lasten heeft en de doorzettingsmacht van provincies en gemeenten overstijgt, of;
- over een onderwerp internationale verplichtingen of afspraken zijn aangegaan, of;
- het een onderwerp betreft dat provincie- of landsgrensoverschrijdend is en ofwel een hoog afwentelingsrisico kent ofwel in beheer bij het Rijk is.

Buiten deze nationale belangen hebben decentrale overheden beleidsvrijheid.

Het bestemmingsplan CPO Kammers raakt geen rijksbelangen.

3.1.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (2011)

Op 30 december 2011 is het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) in werking getreden. In 2016 is het Barro aangevuld. In het Barro is een aantal nationale belangen opgenomen die juridische borging vereisen. Het gaat om Mainport ontwikkeling Rotterdam, Kustfundament, Grote rivieren, Waddenzee en Waddengebied, Defensie, Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde, Hoofdwegen en hoofdspoorwegen, Elektriciteitsvoorziening, Buisleidingen van nationaal belang voor vervoer van gevaarlijke stoffen, Ecologische hoofdstructuur, Primaire waterkeringen buiten het kustfundament, IJsselmeergebied en Duurzame verstedelijking. Het Barro is gericht op doorwerking van deze nationale belangen in gemeentelijke bestemmingsplannen. Per onderwerp worden regels gegeven, waaraan bestemmingsplannen zullen moeten voldoen.

Het bestemmingsplan CPO Kammers raakt geen rijksbelangen.

3.1.3 Ladder voor duurzame verstedelijking

In de SVIR is de 'ladder voor duurzame verstedelijking' geïntroduceerd welke als procesvereiste is vastgelegd in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Doel van de ladder voor duurzame verstedelijking is een goede ruimtelijke ordening in de vorm van een optimale benutting van de ruimte in stedelijke gebieden. Met de ladder voor duurzame verstedelijking wordt een zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming bij alle ruimtelijke en infrastructurele besluiten nagestreefd. Op 1 juli 2017 is de nieuwe ladder voor duurzame verstedelijking in werking getreden, en zijn de zogenaamde "treden" komen te vervallen. Artikel 3.1.6, lid 2 Bro luidt nu als volgt:

De toelichting bij een bestemmingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt, bevat een beschrijving van de behoefte aan die ontwikkeling, en, indien het bestemmingsplan die ontwikkeling mogelijk maakt buiten het bestaand stedelijk gebied, een motivering waarom niet binnen het bestaand stedelijk gebied in die behoefte kan worden voorzien.

Op grond van artikel 1.1.1, lid 1 onder i Bro wordt een stedelijke ontwikkeling als volgt gedefinieerd: ruimtelijke ontwikkeling van een bedrijventerrein of zeehaventerrein, of van kantoren, detailhandel, woningbouwlocaties of andere stedelijke voorzieningen.

3.1.3.1 Nieuwe stedelijke ontwikkeling

De Ladder is van toepassing op woningbouwplannen die worden aangemerkt als nieuwe stedelijke ontwikkeling.

Of er sprake is van een stedelijke ontwikkeling wordt bepaald door de aard en omvang van de ontwikkeling, in relatie tot de omgeving. Voor wonen geldt, dat voor woningbouwlocaties vanaf twaalf woningen sprake is van een stedelijke ontwikkeling die Ladderplichtig is. De Laddertoets moet worden uitgevoerd wanneer de stedelijke ontwikkeling 'nieuw' is.

De voorliggende ontwikkeling voorziet in meer dan twaalf woningen en is in die zin ladderplichtig. Dan is de vraag of sprake is van een nieuwe stedelijke ontwikkeling. Op grond van het vigerende bestemmingsplan is het reeds mogelijk om 35 woningen te bouwen in dit gebied. Het voorliggende bestemmingsplan voorziet in de mogelijkheid van 29 woningen. Het voorliggende bestemmingsplan is in die zin geen nieuwe stedelijke ontwikkeling.

Uit jurisprudentie volgt dat wanneer het een functiewijziging betreft, moet worden beoordeeld of er sprake is van een naar aard en omvang zodanige functiewijziging, dat desalniettemin gesproken kan worden van een nieuwe stedelijke ontwikkeling.

Realisatie van het plan is niet mogelijk binnen de uitwerkingsregels van het vigerende bestemmingsplan Dalmeden. Echter, het betreft een bestaande mogelijkheid voor woningbouw, waarbij het aantal woningen wordt verminderd en waarbij er geen sprake is van een toename van het ruimtebeslag. Daarmee is er - ook in de zin van de jurisprudentie - geen sprake van een nieuwe stedelijke ontwikkeling.

De systematiek van de ladder is evenwel een goed hulpmiddel ter onderbouwing van een plan. Om die reden wordt het voorliggende plan getoetst aan de principes van de Ladder, als ware het een nieuwe stedelijke ontwikkeling.

3.1.3.2 Beschrijving van de behoefte

De toelichting van het bestemmingsplan moet een beschrijving bevatten van de behoefte aan de nieuwe stedelijke ontwikkeling die mogelijk wordt gemaakt. Daarbij is het niet relevant of het plangebied binnen of buiten bestaand stedelijk gebied ligt. In beide gevallen dient de plantoelichting een beschrijving van de behoefte te bevatten.

Kort gezegd is de 'behoefte' het saldo van de aantoonbare vraag naar de voorgenomen ontwikkeling (de komende tien jaar, zijnde de looptijd van het bestemmingsplan) verminderd met het aanbod in planologische besluiten, ook als het feitelijk nog niet is gerealiseerd (harde plancapaciteit). De uitkomst van de beoordeling van de behoefte moet in de plantoelichting worden vermeld.

In de nieuwe Ladder is het woord 'regionale' niet meer aanwezig. De Ladder bepaalt niet nader voor welk gebied de behoefte in beeld moet worden gebracht. Het is primair aan het bevoegd gezag om op basis van het ruimtelijk verzorgingsgebied van de stedelijke ontwikkeling te bepalen tot welk gebied de beschrijving van de behoefte zich moet uitstrekken.

De gemeenten in Overijssel hebben in het kader van de Regionale Woningbouw Programmering (RWP) afspraken gemaakt met elkaar en met de Provincie over het te realiseren woningbouwprogramma. Uitgangspunt is dat gemeenten bouwen voor de eigen behoefte. Met behulp van de Primos-prognose is deze behoefte in beeld gebracht.

Gemeenten hebben vervolgens in beeld gebracht hoeveel woningen er zijn vastgelegd in 'harde plannen', of deze plannen aansluiten bij de vraag. Woningen die mogelijk zijn op grond van uitwerkingsplannen worden gezien als 'harde plannen'. Wanneer gemeenten nieuwe plannen willen toevoegen, dan kan dat alleen als er ruimte is in het programma. Het kan dus nodig zijn om te deprogrammeren.

Alle nog te realiseren woningen in Dalmeden, waaronder de woningen in het woongebied CPO Kamers, zijn als harde plancapaciteit meegerekend in het woningbouwprogramma voor de gemeente Hengelo (zie bijlage 1). De ontwikkeling past daarmee binnen de afspraken die zijn gemaakt in het kader van het RWP.

Het woonbeleid van de gemeente is vastgelegd in de woonvisie die de gemeenteraad op 22 november 2016 heeft vastgesteld. Op 30 januari 2018 heeft het college van Burgemeester en Wethouders het woningbouwprogramma 2018-2027 vastgesteld. Het woningbouwprogramma voorziet in een programma van 2.230 woningen voor de komende 10 jaar, waarvan 1.920 woningen al mogelijk zijn in harde plannen. De behoefte (op basis van het RWP 2017) is voor Hengelo bepaald op een bandbreedte van 1.944-2.238 woningen. Met het woningbouwprogramma 2018-2027 blijven we binnen de bandbreedte zoals die in het RWP is vastgelegd. De woningen in CPO Kamers passen binnen de behoefte zoals deze regionaal is afgestemd. Het woningbouwprogramma in CPO Kamers is onderdeel van de harde plancapaciteit.

Het aantal woningen dat in dit plan wordt gerealiseerd ligt lager dan het aantal woningen dat op grond van het vigerende bestemmingsplan is toegestaan. Dit geeft enige extra ruimte in het woningbouwprogramma.

3.1.3.3 Bestaand stedelijk gebied

In artikel 1.1.1 onder h van het Bro is een nadere omschrijving van het begrip 'bestaand stedelijk gebied' vastgelegd. Als bestaand stedelijk gebied wordt aangemerkt: 'bestaand stedenbouwkundig samenstel van bebouwing ten behoeve van wonen, dienstverlening, bedrijvigheid, detailhandel of horeca, alsmede de daarbij behorende openbare of sociaal culturele voorzieningen, stedelijk groen en infrastructuur'.

Uit de definitie volgt dat er sprake moet zijn van een stedenbouwkundig samenstel van bebouwing. In de Nota van Toelichting wordt opgemerkt dat de kwalificatie bestaand stedelijk gebied afhangt van de omstandigheden van het geval, de specifieke ligging, de feitelijke situatie, het bestemmingsplan en de aard van de omgeving.

Ligt een plangebied in bestaand stedelijk gebied en voorziet de stedelijke ontwikkeling in een behoefte dan wordt voldaan aan de Ladder. Voor ontwikkelingen buiten bestaand stedelijk gebied is een extra motivering vereist.

Op grond van het vigerende bestemmingsplan is op deze plek reeds wonen mogelijk, maar in de huidige situatie is geen sprake van een bestaand stedenbouwkundig samenstel van bebouwing ten behoeve van wonen, dienstverlening, bedrijvigheid, detailhandel of horeca, alsmede de daarbij behorende openbare of sociaal culturele voorzieningen, stedelijk groen en infrastructuur'. De ontwikkeling moet worden aangemerkt als gelegen buiten bestaand stedelijk gebied.

Als de woningbouwontwikkeling buiten bestaand stedelijk gebied is gepland, moet op grond van artikel 3.1.6 lid 2 Bro gemotiveerd worden waarom niet binnen bestaand stedelijk gebied in die behoefte kan worden voorzien. Daarbij spelen de beschikbaarheid en geschiktheid van locaties binnen bestaand stedelijk gebied een rol. Argumenten dat binnen bestaand stedelijk gebied geen mogelijkheden zijn voor de nieuwe stedelijke ontwikkeling kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op kwalitatieve aspecten van de behoefte (denk bijvoorbeeld aan woonmilieus die niet binnen bestaand stedelijk gebied kunnen zoals waterrijk wonen, grote landgoederen).

In het woningbouwprogramma heeft de gemeente Hengelo gezocht naar een goede mix van woonmilieus, ter versterking van het bestaande aanbod. In lijn met de Ladder is daarbij vooral aandacht voor het bouwen op binnenstedelijke locaties en transformatie. Daarbij hebben we verschillende binnenstedelijke locaties aangewezen voor groen stedelijk grondgebonden woningen, maar in de omvang en de verschijningsvorm zoals beoogd in Dalmeden (met in hoofdzaak landelijk, vrije kavels) is dat in bestaand stedelijk gebied niet mogelijk, en bovendien ook niet wenselijk.

Voor het productaanbod (in hoofdzaak kavels) in combinatie met de gewenste kwaliteit (ruime opzet, landelijk wonen) van het plan Dalmeden zijn er geen binnenstedelijke locaties voorhanden. De beoogde product-marktcombinatie kan alleen worden geboden aan de rand van de stad, dus buiten het bestaand stedelijk gebied. Dat betekent niet dat er binnen het gebied Dalmeden sprake is van een eenzijdig aanbod.

Binnen het gebied, en onder de noemer 'landelijk wonen' is een divers aanbod aan producten gewenst. Het kunnen bieden van een zekere mate van diversiteit aan woonproducten binnen een wijk is een belangrijke voorwaarde voor de toekomstbestendigheid. Het biedt mensen de mogelijkheid om wooncarrière te maken binnen de wijk en daarmee ook op langere termijn bewoners aan hun woonomgeving te verbinden.

Het programma dat mogelijk is op basis van het vigerende bestemmingsplan is stedelijker dan elders in Dalmeden. Op grond van de uitwerkingsregels van het bestemmingsplan Dalmeden kan op de locatie een groot woongebouw worden opgericht met 20-25 appartementen, met daarnaast nog meerdere kleine woongebouwen. In totaal kunnen op deze locatie 35 woningen worden opgericht. Onder de huidige omstandigheden vinden we het niet meer wenselijk dat er grote aantallen appartementen worden gerealiseerd op een uitleglocatie. Er zijn binnenstedelijke locaties voorhanden, onder meer in de nabijheid van het centrum, die zich beter lenen voor een stedelijk product en bovendien sluit dit intensieve programma niet aan bij de gewenste kwaliteit van Dalmeden.

Het voorliggende plan: een kleinschalig appartementengebouw met 9 appartementen, dat deel uitmaakt van een hofje met 20 grondgebonden rijwoningen past beter bij de gewenste kwaliteit in Dalmeden. Daar komt bij dat er binnenstedelijk op dit moment geen locaties voorhanden zijn, welke via collectief particulier opdrachtgeverschap kunnen worden gerealiseerd.

3.1.4 Erfgoedwet (2016)

Het behoud en beheer van het Nederlandse erfgoed was tot en met juni 2016 geregeld in zes verschillende wetten (waaronder de Monumentenwet) en een regeling, waarin roerend, onroerend en archeologisch erfgoed allemaal hun eigen specifieke definities, procedures en beschermingsmaatregelen hadden. Op 1 juli 2016 is de Erfgoedwet ingegaan. Deze wet bundelt bestaande wet- en regelgeving voor behoud en beheer van het cultureel erfgoed in Nederland. Voor het eerst is er nu één integrale wet die betrekking heeft op onze museale objecten, musea, monumenten en archeologie op het land en onder water. In de Erfgoedwet is vastgelegd hoe met ons erfgoed wordt omgegaan, wie welke verantwoordelijkheden daarbij heeft en hoe het toezicht daarop wordt uitgeoefend. Samen met de toekomstige Omgevingswet maakt de Erfgoedwet een integrale bescherming van ons cultureel erfgoed mogelijk. Het beschermingsniveau zoals die in de oude wetten en regelingen gold blijft gehandhaafd.

De Monumentenwet 1988 is per 1 juli 2016 vervallen. Een deel van de wet is op deze datum overgegaan naar de Erfgoedwet. Het deel dat betrekking heeft op de besluitvorming in de fysieke leefomgeving gaat over naar de Omgevingswet, wanneer deze (naar verwachting) in 2019 in werking treedt. Vooruitlopend op de datum van ingang van de Omgevingswet zijn deze artikelen te vinden in het Overgangsrecht in de Erfgoedwet, waar ze ongewijzigd van toepassing blijven zolang de Omgevingswet nog niet van kracht is.

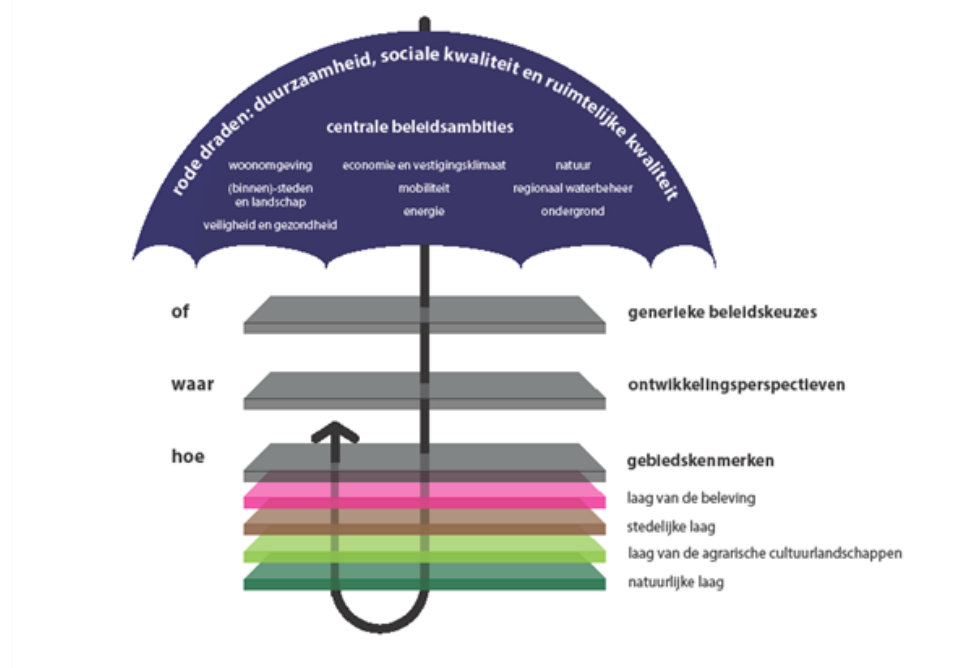
3.2 Provinciaal beleid

3.2.1 Omgevingsvisie Overijssel

De provincie Overijssel heeft het streekplan, verkeer- en vervoerplan, waterhuishoudingsplan en milieubeleidsplan samengevoegd tot één Omgevingsvisie; het provinciale beleidsplan voor de fysieke leefomgeving van Overijssel, waarbij duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en sociale kwaliteit de leidende principes of 'rode draden' zijn. Deze 'Omgevingsvisie Overijssel 2017, Beken kleur' is op 12 april 2017 vastgesteld door Provinciale Staten en sinds 1 mei 2017 van kracht.

3.2.1.1 Sturingsfilosofie

Om te bepalen of een initiatief bijdraagt aan de ambities van de provincie, wordt het 'Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel' gebruikt. In dit uitvoeringsmodel staan de stappen **of**, **waar** en **hoe**.

Afbeelding 5: Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel

Of - generieke beleidskeuzes

Maatschappelijke opgaven zijn leidend. Allereerst is het dan ook de vraag **of** er een maatschappelijke opgave is. **Of** een initiatief mogelijk is, wordt onder andere bepaald door generieke beleidskeuzes van EU, Rijk of provincie.

Normstellend: randvoorwaarden waarmee iedereen rekening moet houden

De generieke beleidskeuzes zijn vaak normstellend. Dit betekent dat ze opgevolgd moeten worden: het zijn randvoorwaarden waarmee iedereen rekening moet houden vanwege zwaarwegende publieke belangen. De normstellende beleidskeuzes zijn vastgelegd in onze omgevingsverordening.

Waar – ontwikkelingsperspectieven

Na het beantwoorden van de **of**-vraag, is de vraag **waar** het initiatief past of ontwikkeld kan worden. In de visie op de toekomst van Overijssel worden zes ontwikkelingsperspectieven onderscheiden. Deze ontwikkelingsperspectieven schetsen een ruimtelijk perspectief voor een combinatie van functies en geven aan welke beleids- en kwaliteitsambities leidend zijn. De ontwikkelingsperspectieven geven zo richting aan **waar** wat ontwikkeld zou kunnen worden.

Richtinggevend: ruimte voor lokale afweging

De ontwikkelingsperspectieven zijn richtinggevend. Dit betekent dat er ruimte is voor lokale afweging: een gemeente kan vanwege maatschappelijke en/of sociaal-economische redenen in haar Omgevingsvisie en bestemmings- of omgevingsplan een andere invulling kiezen. Naast ruimte voor een lokale afweging ten aanzien van functies en ruimtegebruik, is er ruimte voor een lokale invulling van de begrenzing: de grenzen van de ontwikkelingsperspectieven zijn signaleringsgrenzen.

Hoe – gebiedskenmerken

Ten slotte is de vraag **hoe** het initiatief ingepast kan worden in het landschap. De gebiedskenmerken spelen een belangrijke rol bij deze vraag. Onder gebiedskenmerken worden de ruimtelijke kenmerken van een gebied of gebiedstype verstaan die bepalend zijn voor de karakteristiek en kwaliteit van dat gebied of gebiedstype. Hierbij worden vier lagen onderscheiden; de natuurlijke laag, de laag van het agrarisch cultuurlandschap, de stedelijke laag en de laag van beleving.

Norm, richting of inspiratie

De gebiedskenmerken zijn soms normstellend, maar meestal richtinggevend of inspirerend. Voor de normerende uitspraken geldt dat deze opgevolgd dienen te worden; ze zijn dan ook in de omgevingsverordening geregeld. De richtinggevende uitspraken zijn randvoorwaarden waarmee in principe rekening gehouden moet worden. Hier kan gemotiveerd van afgeweken worden. De inspirerende uitspraken bieden een wenkend perspectief: het zijn voorbeelden van de wijze waarop ruimtelijke kwaliteitsambities ingevuld kunnen worden. Men kan, bij het maken van een plan, hierdoor geïnspireerd worden, maar dit hoeft niet.

3.2.2 Omgevingsverordening Overijssel

Provinciale staten van de provincie Overijssel hebben op 12 april 2017 de 'Omgevingsverordening Overijssel 2017' vastgesteld. De Omgevingsverordening is op 1 mei 2017 in werking getreden.

De Omgevingsverordening geeft vanuit de ambities en doelstellingen, die zijn neergelegd in de Omgevingsvisie, richting aan de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving in Overijssel. De inzet van de verordening als juridisch instrument om de doorwerking van provinciaal beleid af te dwingen, is beperkt tot die onderdelen van het beleid waarvoor de inzet van algemene regels noodzakelijk is om provinciale belangen veilig te stellen of om uitvoering te geven aan wettelijke verplichtingen.

Uitgangspunt daarbij is dat niet meer geregeld is dan strikt noodzakelijk en dat dubbele regelgeving wordt voorkomen. In de Omgevingsverordening is door de provincie opgenomen dat onderbouwd dient te worden dat de nieuwe ontwikkelingen die een gemeentelijk ruimtelijk plan mogelijk maakt, bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit conform de geldende gebiedskenmerken en passen binnen het ontwikkelingsperspectief die in de Omgevingsvisie is neergelegd.

3.2.3 Toetsing van het initiatief aan het Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel

3.2.3.1 Of - generieke beleidskeuze

Bij de afwegingen in de fase 'Of – generieke beleidskeuzes' zijn artikel 2.1.3 (Zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik) en artikel 2.2.2 (Realisatie nieuwe woningen) uit de Omgevingsverordening Overijssel van belang. Hierna wordt nader op de artikelen ingegaan.

Artikel 2.1.3 Zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik, lid 1:

Bestemmingsplannen voorzien uitsluitend in stedelijke ontwikkelingen die een extra ruimtebeslag door bouwen en verharding leggen op de groene omgeving wanneer aannemelijk is gemaakt:

1. dat er voor deze opgave in redelijkheid geen ruimte beschikbaar is binnen het bestaande bebouwd gebied en de ruimte binnen het bestaand bebouwd gebied ook niet geschikt te maken is door herstructurering en/of transformatie;

2. dat mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik binnen het bestaand bebouwd gebied optimaal zijn benut.

In de Omgevingsverordening Overijssel is het begrip "groene omgeving" nader gedefinieerd als: de gronden die niet vallen onder bestaand bebouwd gebied.

In de Omgevingsverordening Overijssel is het begrip "bestaand bebouwd gebied" nader gedefinieerd als: de gronden binnen steden en dorpen die benut kunnen worden voor stedelijke functies op grond van geldende bestemmingsplannen en op grond van voorontwerp-bestemmingsplannen voor zover de provinciale diensten daarover schriftelijk een positief advies hebben uitgebracht in het kader van het vooroverleg als bedoeld in artikel 3.1.1 Bro;

Toetsing van het initiatief aan artikel 2.1.3 van de Omgevingsverordening Overijssel

De ontwikkeling is gelegen binnen de plangrenzen van het bestemmingsplan 'Dalmeden' dat op 29 januari 2008 door de gemeenteraad is vastgesteld en gedeeltelijk is goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Overijssel (GS) op 15 september 2008 en, na vernietiging door de Raad van State, opnieuw goedgekeurd door GS op 13 juli 2010. Op 25 januari 2012 is het bestemmingsplan onherroepelijk geworden.

In het bestemmingsplan 'Dalmeden' is het plangebied CPO Kamers bestemd als 'Wonen uit te werken'. Op grond van het vigerende bestemmingsplan 'Dalmeden' is derhalve reeds sprake van een stedelijke bestemming van CPO Kamers. In paragraaf 1.2 is gemotiveerd waarom er voor het plangebied CPO Kamers is gekozen voor een herziening van het bestemmingsplan Dalmeden in plaats van een uitwerkingsplan.

Als gevolg van de herziening van het bestemmingsplan 'Dalmeden' vindt er geen extra ruimtebeslag op de groene omgeving plaats. In verband hiermee is het voorliggende bestemmingsplan in overeenstemming met artikel 2.1.3 uit de Omgevingsverordening Overijssel.

Artikel 2.2.2. Realisatie nieuwe woningen

1. Bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen als bedoeld in artikel 2.1 lid 1 onder c van de Wabo, voorzien uitsluitend in de mogelijkheid tot het realiseren van nieuwe woningen als de behoefte daaraan is aangetoond door middel van actueel onderzoek woningbouw.
2. De behoefte aan nieuwe woningen zoals bedoeld in lid 1 wordt in ieder geval geacht te zijn aangetoond als realisatie daarvan past binnen de geldende woonafspraken zoals die zijn gemaakt tussen gemeente en provincie op basis van regionale afstemming.

Toetsing van het initiatief aan artikel 2.2.2 van de Omgevingsverordening Overijssel

Het woonbeleid van de gemeente is vastgelegd in de woonvisie die de gemeenteraad op 22 november 2016 heeft vastgesteld. Op 30 januari 2018 heeft het college van Burgemeester en Wethouders het woningbouwprogramma 2018-2027 vastgesteld. Het woningbouwprogramma voorziet in een programma van 2.230 woningen voor de komende 10 jaar, waarvan 1.920 woningen al mogelijk zijn in harde plannen. De behoefte (op basis van het RWP 2017) is voor Hengelo bepaald op een bandbreedte van 1.944-2.238 woningen. Met het woningbouwprogramma 2018-2027 blijven we binnen de bandbreedte zoals die in het RWP is vastgelegd. De woningen in CPO Kamers passen binnen de behoefte zoals deze regionaal is afgesteld. Het woningbouwprogramma in CPO Kamers is onderdeel van de harde plancapaciteit.

Gelet op het feit dat dit plan in overeenstemming is met de gemeentelijke woonvisie en de regionale afspraken over woningbouw, is er van strijd met artikel 2.2.2 van de Omgevingsverordening Overijssel geen sprake. Voor een nadere uitleg over de woonvisie en het woningbouwprogramma wordt verwezen naar paragraaf 3.3.2.

3.2.3.2 Waar - ontwikkelperspectieven

In de Omgevingsvisie zijn geen generieke beleidskeuzes genoemd die voortzetting van het huidige gebruik van de gronden in Dalmeden, CPO Kamers belemmeren of nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen vereisen.

Het richtinggevende ontwikkelingsperspectief voor Dalmeden, CPO Kamers is in kaart en tekst weergegeven.

Voor het plangebied geldt het ontwikkelingsperspectief:

- Wonen en werken in het kleinschalige mixlandschap;
- Stedelijke netwerken als motor.

Afbeelding 6: Uitsnede kaart Omgevingsvisie - ontwikkelingsperspectieven

Wonen en werken in kleinschalig mixlandschap

Het ontwikkelingsperspectief 'Wonen en werken in het kleinschalige mixlandschap' richt zich op het in harmonie met elkaar ontwikkelen van de diverse functies in het buitengebied. Aan de ene kant melkveehouderij, akkerbouw en opwekking van hernieuwbare energie als belangrijke vormen van landgebruik. Aan de andere kant gebruik voor natuur, recreatie, wonen en andere bedrijvigheid.

Stedelijke netwerken als motor

Het plangebied is tevens gelegen binnen het ontwikkelingsperspectief 'Stedelijke netwerken als motor'

Om de stedelijke netwerken in staat te stellen als motor voor de Overijsselse economie en cultuur te zijn, wordt ruimte geboden aan bedrijvigheid en de grootstedelijke cultuur, die product- en marktontwikkeling en het ondernemings- en vestigingsklimaat stimuleert.

De verscheidenheid in identiteit en kenmerken van de stedelijke netwerken en de steden daarbinnen moeten worden versterkt door hoogwaardige woon-, werk- en mixmilieus te bieden in stadscentra, oude wijken, stadskwartieren, campussen, tuindorpen, nieuwbouwwijken en villawijken.

Toetsing van het initiatief aan het ontwikkelperspectief

De ontwikkelingsperspectieven zijn richtinggevend. Dit betekent dat er ruimte is voor lokale afweging. Naast ruimte voor een lokale afweging ten aanzien van functies en ruimtegebruik, is er ruimte voor een lokale invulling van de begrenzing: de grenzen van de ontwikkelingsperspectieven zijn signaleringsgrenzen.

In de huidige situatie is geen sprake van een 'bestaand stedenbouwkundig samenstel van bebouwing ten behoeve van wonen, dienstverlening, bedrijvigheid, detailhandel of horeca, alsmede de daarbij behorende openbare of sociaal culturele voorzieningen, stedelijk groen en infrastructuur'. De ontwikkeling moet worden aangemerkt als gelegen buiten bestaand stedelijk gebied, echter wel gelegen binnen het gebied dat is aangeduid als 'stedelijke netwerken als motor'.

Op grond van het vigerende bestemmingsplan 'Dalmeden' is op deze plek reeds wonen mogelijk. Het

onderhavige bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers vergroot de woningbouwmogelijkheden niet.

In het woningbouwprogramma heeft de gemeente Hengelo gezocht naar een goede mix van woonmilieus, ter versterking van het bestaande aanbod. In lijn met de Ladder is daarbij vooral aandacht voor het bouwen op binnenstedelijke locaties en transformatie. Daarbij hebben we verschillende binnenstedelijke locaties aangewezen voor groen stedelijk grondgebonden woningen, maar in de omvang en de verschijningsvorm zoals beoogd in Dalmeden (met in hoofdzaak landelijk, vrije kavels) is dat in bestaand stedelijk gebied niet mogelijk, en bovendien ook niet wenselijk.

Voor het productaanbod (in hoofdzaak kavels) in combinatie met de gewenste kwaliteit (ruime opzet, landelijk wonen) van het plan Dalmeden zijn er geen binnenstedelijke locaties voorhanden. De beoogde product-marktcombinatie kan alleen worden geboden aan de rand van de stad, dus buiten het bestaand stedelijk gebied. Dat betekent niet dat er binnen het gebied Dalmeden sprake is van een eenzijdig aanbod.

Binnen het gebied, en onder de noemer 'landelijk wonen' is een divers aanbod aan producten gewenst. Het kunnen bieden van een zekere mate van diversiteit aan woonproducten binnen een wijk is een belangrijke voorwaarde voor de toekomstbestendigheid. Het biedt mensen de mogelijkheid om wooncarrière te maken binnen de wijk en daarmee ook op langere termijn bewoners aan hun woonomgeving te verbinden.

Het programma dat mogelijk is op basis van het vigerende bestemmingsplan is stedelijker dan elders in Dalmeden. Op grond van de uitwerkingsregels van het bestemmingsplan Dalmeden kan op de locatie een groot woongebouw worden opgericht met 20-25 appartementen, met daarnaast nog meerdere kleine woongebouwen. In totaal kunnen op deze locatie 35 woningen worden opgericht. Onder de huidige omstandigheden vinden we het niet meer wenselijk dat er grote aantallen appartementen worden gerealiseerd op een uitleglocatie. Er zijn binnenstedelijke locaties voorhanden, onder meer in de nabijheid van het centrum, die zich beter lenen voor een stedelijk product en bovendien sluit dit intensieve programma niet aan bij de gewenste kwaliteit van Dalmeden.

Het voorliggende plan: een kleinschalig appartementengebouw met 9 appartementen, dat deel uitmaakt van een hofje met 20 grondgebonden rijwoningen past beter bij de gewenste kwaliteit in Dalmeden. Daar komt bij dat er binnenstedelijk op dit moment geen locaties voorhanden zijn, welke via collectief particulier opdrachtgeverschap kunnen worden gerealiseerd.

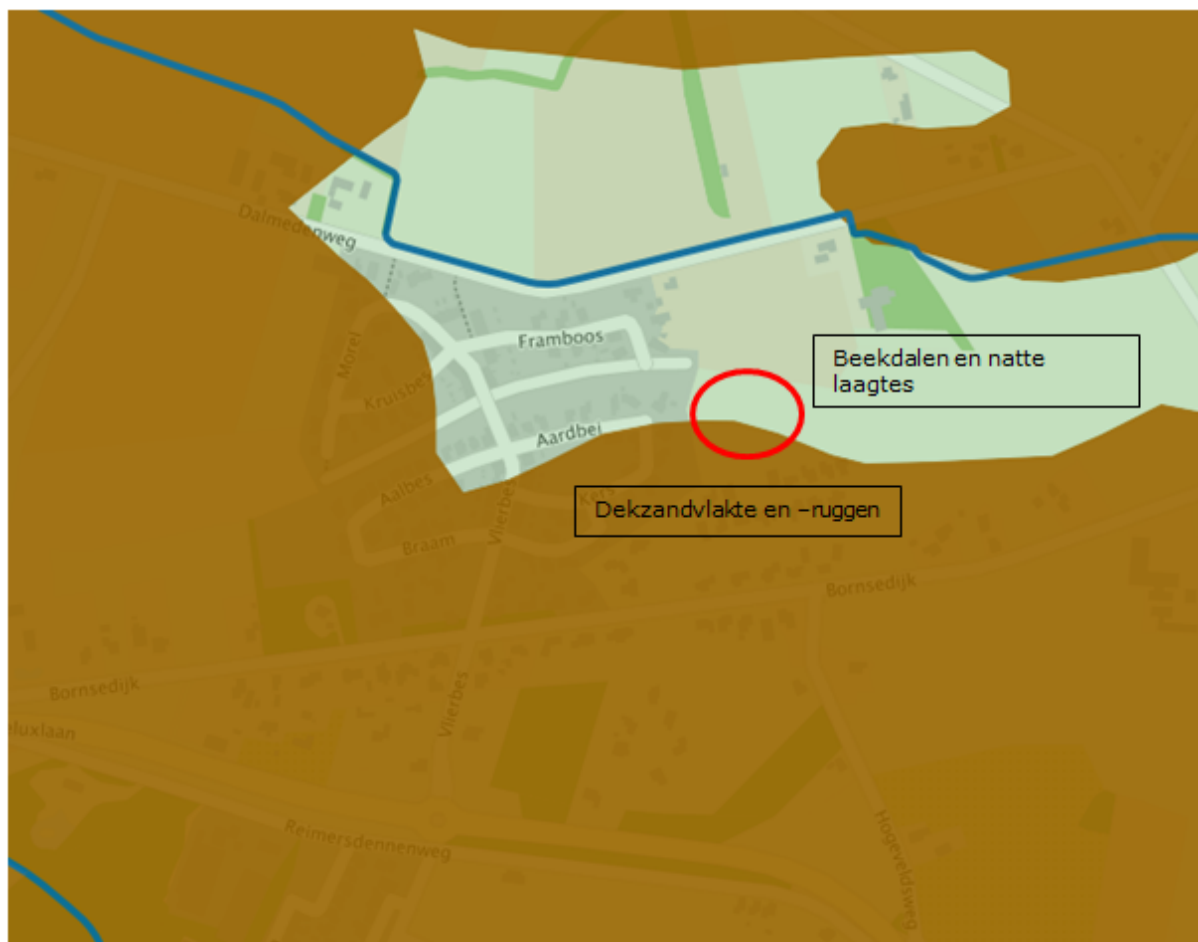
Ondanks dat de ontwikkeling van het woongebied CPO Kamers niet past binnen het ontwikkelingsperspectief wonen en werken in kleinschalig mixlandschap, is de ontwikkeling reeds sinds 2008 juridisch vastgelegd in het bestemmingsplan Dalmeden.

3.2.3.3 Hoe - gebiedskenmerken

De Omgevingsvisie werkt met een lagenbenadering om verschillende gebiedskenmerken in beeld te brengen. De gebiedskenmerken stellen de kaders waarbinnen het ontwikkelingsperspectief kan worden uitgevoerd. Er wordt onderscheid gemaakt in:

- een natuurlijke laag;
- een laag van het agrarisch cultuurlandschap;
- een stedelijke laag;
- een laag van de beleving.

Op basis van de natuurlijke laag is er sprake van 'dekzandvlaktes en ruggen' en 'beekdalen en natte vlaktes'. Bij de natuurlijke laag, gaat het voornamelijk om grote gebieden waarvoor de provincie ambities en ontwikkelingsrichting heeft verwoord. Deze natuurlijke elementen zijn voornamelijk van grote waarde voor de beleving in het buitengebied.

Afbeelding 7: Natuurlijke laag: dekzandvlakte en ruggen en beekdalen en natte laagtes

De dekzandvlakten en ruggen worden gekenmerkt door de afwisseling van opgewaaide ruggen en uitgesleten beekdalen en de daarbij horende hoogteverschillen kenmerken de dekzandvlaktes van Overijssel. Opvallend is de overwegend oost-west georiënteerde richting van de ruggen en dalen.

De ambitie is de beekdalen als functionele en ruimtelijke dragende structuren van het landschap betekenis te geven. Ruimte voor water en continuïteit van het systeem zijn leidend. Tevens is de ambitie afwenteling van wateroverlast op stroomafwaarts gelegen gebieden te voorkomen door het beeksysteem als eenheid te beschouwen en het vasthouden van water te bevorderen. Tot slot zijn beekdalen belangrijke verbindingen voor mens, plant en dier.

Het plangebied is gelegen tegen het bestaand stedelijk gebied. In het stedenbouwkundig ontwerp is rekening gehouden met de nog aanwezige gebiedskenmerken van de natuurlijke laag.

De laag van het agrarisch cultuurlandschap is bij uitstek een gebruikslandschap. Deze laag is alleen op het noordelijk deel van het plangebied van toepassing. Hier is sprake van de typering 'Jong heide- en broekontginningslandschap'. Kenmerkend voor het jong heide- en broekontginningslandschap waren oorspronkelijk de grote oppervlakte aan – voormalige – natte en droge heidegronden.

Afbeelding 8: Laag van het agrarisch cultuurlandschap: Jonge heide- en broekontginningslandschap

Kenmerkend voor het jonge heide- en broekontginningslandschap waren oorspronkelijk de grote oppervlakte aan, voormalige, natte en droge heidegronden. Deze waren functioneel verbonden met het essen- en oude hoevenlandschap. Hier werd geweid en werden de plaggen gestoken voor in de stal. In de stal bemeste plaggen dienden als structuurverbeteraar en bemesting voor de akkergronden op de essen.

De ambitie is gericht op een stevige impuls aan de ruimtelijke kwaliteit van deze gebieden en in voorkomende gevallen op een transformatie wanneer daar aanleiding toe is. De dragende structuren worden gevormd door landschappelijk raamwerken van lanen, bosstroken en waterlopen, die de rechtlijnige ontginningsstructuren versterken.

Als ontwikkelingen plaats vinden in de agrarische ontginningslandschappen, dan dragen deze bij aan behoud en versterking van de dragende lineaire structuren van lanen, bosstroken en waterlopen en ontginningslinten met erven en de kenmerkende ruimtematen.

In het ontwerp is rekening gehouden met het gebiedskenmerk jonge heide en broekontginningslandschap.

De stedelijke laag en de laag van de beleving zijn niet van toepassing op het plangebied.

3.2.4 Conclusie ten aanzien van het provinciaal beleid

Geconcludeerd kan worden dat het voorliggende bestemmingsplan volledig in overeenstemming is met het in de Omgevingsvisie Overijssel verwoorde en het in de Omgevingsverordening verankerde provinciaal ruimtelijk beleid.

3.3 Gemeentelijk beleid

3.3.1 Structuurvisie Hengelo 2030 (2007)

Op 3 juli 2007 heeft de gemeenteraad de structuurvisie Hengelo 2030 vastgesteld. Het bevat de visie op de ruimtelijke ontwikkeling van Hengelo voor de lange termijn. In de structuurvisie Hengelo 2030 wordt op basis van een beschrijving van de kernkwaliteiten, de historie, de maatschappelijke tendensen en de ambities een samenhangende en integrale uitwerking van een nieuwe koers voor Hengelo naar 2030 neergezet. De keuzes die daarbij zijn gemaakt zijn het inzetten op de sterke punten van de stad en te gaan van groei naar kwaliteit. Dat betekent nauwelijks meer uitbreiding, maar inbreiding en functiemenging in bestaand stedelijk gebied en het investeren in het omringende landschap. Deze koers brengt een vijftal kernopgaven met zich mee:

1. Versterking van de economische structuur;
2. Een binnenstad voor ontmoetingen;
3. De sociale opgave;
4. Het landschap de stad in;
5. Ruimtelijke kwaliteit;

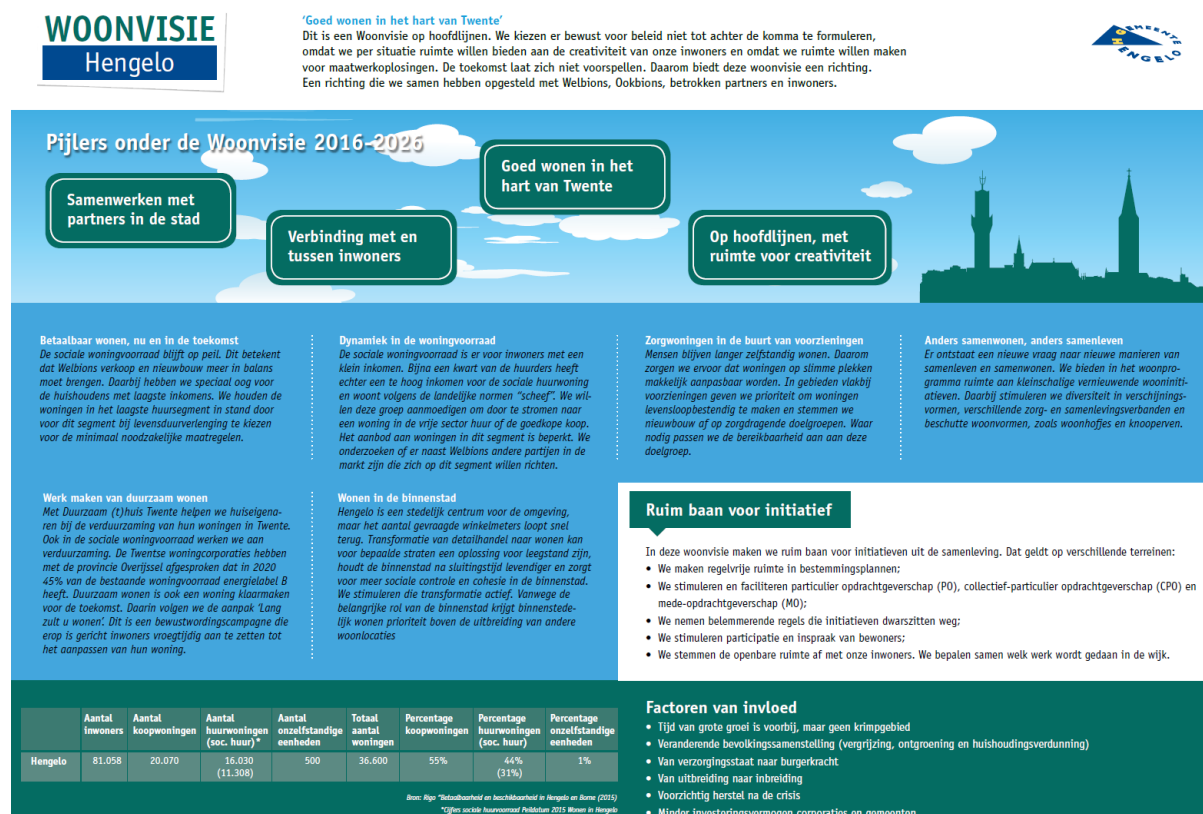
Naast het versterken van een aantal hoofdstructuren zet de gemeente Hengelo in op een aantal kernprojecten:

- Parelsnoer: Gericht op het realiseren van een stadscentrum voor ontmoetingen. Met activiteiten die van het centrum weer dé plek maken waar mensen van binnen en buiten Hengelo elkaar ontmoeten.
- Vitale wijken: Gericht op duurzame en vitale wijken met een eigen karakter en een compleet aanbod aan voorzieningen en - waar acceptabel - diverse mogelijkheden voor bedrijvigheid.
- Stadsranden, het landschap de stad in: Gericht op de groene inbedding en dooradering van de stad is een van de leidende principes op weg naar Hengelo 2030.
- Archipunctuur: Gericht op het injecteren van de stad met hoogwaardige plekken en gebouwen.

De ontwikkeling van CPO Kamers is een voorbeeld van het kernproject Stadsranden.

3.3.2 Woonvisie Hengelo 2016-2026

De gemeenteraad van Hengelo heeft op 22 november 2016 de woonvisie Hengelo 2016-2026 vastgesteld. In de woonvisie geeft de gemeente haar visie op de wijze waarop Hengelo zich de komende jaren verder kan ontwikkelen als prettige woonstad. De woonvisie is er niet alleen voor de gemeente. Welbions en huurdersvereniging Ookbions zijn nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van de woonvisie. De woonvisie vormt het kader voor de prestatieafspraken met Welbions.

Afbeelding 9: Woonvisie Hengelo

Op basis van de te verwachten bevolkings- en huishoudensontwikkeling hebben de provincie Overijssel en de gemeenten in Overijssel de regionale woningbehoefte bepaald en deze vertaald in woonafspraken.

Uitgangspunt is dat gemeenten bouwen voor de eigen behoefte.

De woonafspraken die op dit moment gelden zijn vastgelegd in het RWP 2017. Op basis van het RWP 2017 heeft het college op 30 januari 2018.

Het woningbouwprogramma voorziet in een programma van 2.230 woningen voor de komende 10 jaar, waarvan 1.920 woningen al mogelijk zijn in harde plannen. De behoefte (op basis van het RWP 2017) is voor Hengelo bepaald op een bandbreedte van 1.944-2.238 woningen. Met het woningbouwprogramma 2018-2027 blijven we binnen de bandbreedte zoals die in het RWP is vastgelegd. De woningen in CPO Kamers passen binnen de behoefte zoals deze regionaal is afgestemd. Het woningbouwprogramma in CPO Kamers is onderdeel van de harde plancapaciteit.

3.3.3 Nota Archeologie 2010

Met het zogeheten Verdrag van Malta, dat Nederland 15 jaar geleden ondertekende, beloofden de lidstaten van de Raad van Europa zich in te spannen om het archeologisch erfgoed in Europa beter te beschermen. Reden voor deze zorg: het archeologisch erfgoed in heel Europa dreigde te worden vernietigd door een steeds grotere economische welvaart. Na ondertekening begon voor Nederland een lange mars naar de vertaling in wetgeving, die uiteindelijk in 2007 werd afgerond met de inwerkingtreding van de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz). Met de vaststelling van de Wamz is formeel het moment aangebroken dat we in ons land niet meer vrijblijvend kunnen omgaan met het archeologisch erfgoed. De Wamz is formeel vastgelegd in de Monumentenwet 1988, die per 1 juli 2016 is komen te vervallen. Een deel van de wet is op deze datum overgegaan naar de Erfgoedwet. Het deel dat betrekking heeft op de besluitvorming in de fysieke leefomgeving gaat over naar de Omgevingswet, wanneer deze (naar verwachting) in 2019 in werking treedt. Vooruitlopend op de datum van ingang van de Omgevingswet zijn deze artikelen te vinden in het Overgangsrecht in de Erfgoedwet, waar ze ongewijzigd van toepassing blijven zolang de Omgevingswet nog niet van kracht is.

De Erfgoedwet introduceert in de archeologie het beginsel van 'de verstoorder betaalt'. De kwaliteit van uitvoerende archeologische werkzaamheden is geregeld door een vergunningstelsel. Uitgangspunt van de Erfgoedwet is om archeologische sporen van waarde in de bodem te laten zitten. Archeologen

spreken dan over 'behoud in situ'. De wet verbiedt het verrichten van opgravingen, tenzij een partij over een opgravingvergunning beschikt. In de Erfgoedwet staat verder precies beschreven wie de eigenaar is van de opgegraven archeologische vondsten, waar vondstmateriaal moet worden opgeslagen en aan wie welke opgravinginformatie moet worden gemeld. Verder kent de wet bepalingen over wanneer er als gevolg van opgravingen schadevergoeding mogelijk is etc.

Door de Erfgoedwet heeft de gemeente extra taken. Zij moet laten zien hoe zij rekening houdt met mogelijke archeologische waarden wanneer een nieuw bestemmingsplan wordt opgesteld of een bestaand bestemmingsplan wordt aangepast dan wel daarvan vrijstelling wordt verleend. Dit geeft de gemeente de mogelijkheid om bij het afgeven van bouw-, aanleg- en sloopvergunningen archeologische eisen te stellen. Dat is overigens alleen mogelijk als daarvoor een juridische basis aanwezig is in het bewuste bestemmingsplan. Met de invoering van de Erfgoedwet zal op veel momenten van de gemeente een oordeel worden verwacht over de omgang met archeologische waarden of vondsten.

Een gemeentelijk beleidsplan biedt de mogelijkheid om al die beslissingen over archeologie in een integraal kader te plaatsen en daar vervolgens op een samenhangende manier een invulling aan te geven. Het voorkomt een reeks dure ad hoc beslissingen en vervelende verrassingen tijdens geplande bodemingrepen.

Verantwoord beheer van het cultuurhistorisch erfgoed in de gemeente Hengelo begint met het inzichtelijk maken waar en wanneer met het bodemarchief rekening dient te worden gehouden. De behoudsdoelstelling staat daarbij in principe voorop. Zijn behoud en bescherming van archeologische relikten niet realiseerbaar dan dienen deze op deskundige wijze onderzocht en gedocumenteerd te worden. Deze uitgangspunten betekenen dat het noodzakelijk is een aantal beleidsregels te formuleren om archeologiegevoelige gebieden in alle ruimtelijke plannen en projecten op te nemen en waar mogelijk te ontzien.

3.3.3.1 Archeologische beleids- en verwachtingenkaart 2018

Ter ondersteuning van het gemeentelijk beleid heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in opdracht van de gemeente Hengelo in 2010 een archeologische verwachtingen en advieskaart vervaardigd. Deze kaart maakt voor het grondgebied van de gemeente inzichtelijk waar archeologische resten zich (kunnen) bevinden. De kaart biedt inzicht in de bestaande archeologische toestand van zowel het landelijke als het bebouwde gebied van de gemeente Hengelo. Dit inzicht is nodig om in de beleidsuitvoering een weloverwogen omgang met archeologie te bereiken.

Op 13 februari 2018 heeft de raad de geactualiseerde beleids- en archeologische verwachtingenkaart vastgesteld. Aan de op de kaart vlakdekkend weergegeven verwachtingszones zijn beleidsadviezen gekoppeld. Uitgangspunten voor de adviezen zijn de beleidskaders zoals deze op de verschillende overheidsniveaus zijn geformuleerd en het besluitvorming- en archeologisch onderzoekstraject zoals beschreven in het Handboek Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. In deze beleidsnota zijn de aan de verwachtingenkaart gekoppelde beleidsadviezen onverkort overgenomen. De kaart gaat vergezeld van een rapportage (2010), met een methodische en inhoudelijke toelichting op de archeologische verwachtingen en advieskaart van de gemeente Hengelo. Het rapport bevat als bijlage een catalogus van de in de gemeente voorkomende archeologische monumenten alsmede een vindplaatsencatalogus waarmee een zo volledig mogelijk overzicht wordt geboden van archeologische waarnemingen die in het verleden binnen de gemeente zijn gedaan.

Over de wijze waarop in voorliggend bestemmingsplan wordt omgegaan met het aspect archeologie wordt verwezen naar paragraaf 4.3.

3.3.4 Erfgoedverordening (2018)

Op 13 februari 2018 heeft de gemeenteraad de 'Erfgoedverordening 2018' Gemeente Hengelo vastgesteld. Met de Erfgoedverordening 2018 kan de gemeente gemeentelijke (archeologische) monumenten, beschermde gezichten en gebieden aanwijzen. In het belang van de archeologische monumentenzorg kan de gemeenteraad bij verordening regels stellen aan onderzoek in het kader van het doen van opgravingen, of vaststellen in welke gevallen afgezien wordt van nader archeologisch onderzoek of het opleggen van de verplichting daartoe.

Indien de verordening betrekking heeft op een gebied waarvoor een bestemmingsplan is vastgesteld blijft die verordening van kracht voor zover zij niet in strijd is met dat bestemmingsplan. De verordening ontslaat de gemeente niet van de plicht om archeologie en bij wijziging Bro (Besluit ruimtelijke ordening) alle cultuurhistorische waarden integraal te betrekken bij vaststelling van een nieuw bestemmingsplan, alsmede een partiële herziening. Gemeenten hebben daarnaast ook de mogelijkheid met een paraplubestemmingsplan aanvullende regeling inzake de gemeentelijke culturele erfgoedwaarden te treffen op bestaande bestemmingsplannen.

De Erfgoedverordening 2018 is ingegaan op 1 maart 2018.

3.3.5 Beleidsnota Cultureel Erfgoed 2014-2022

Cultureel erfgoed is tegenwoordig meer dan alleen de monumenten. Archeologie, funerair erfgoed, religieus en agrarisch erfgoed, maar ook cultuurlandschappen maken onderdeel uit van het culturele erfgoed.

We bedoelen dan het culturele erfgoed in de ruimtelijke en gebiedsgerichte zin. De vernieuwde monumentenzorg richt zich op voorkantsturing, kennisvergaring, analyse en cultuurhistorische afweging vooraf in planprocessen.

Vanaf 2010 heeft de modernisering in de monumentenzorg voor nieuwe inzichten gezorgd: van behoud en conservering naar behoud door ontwikkeling. Herbestemming is hierbij het toverwoord in deze tijd van toenemende leegstand. Herbestemming is algemeen goed geworden en nu, anno 2017, vindt er een verschuiving plaats naar behoud door bewustwording.

De gemeente Hengelo vindt haar cultureel erfgoed belangrijk en wil haar kernkwaliteiten in de toekomst behouden. Hengelo is in het heden en verleden stad van verbindingen, de centrale plek in deze regio: het spoorwegnetwerk en de postweg van Deventer naar Münster liepen via Hengelo. De voormalige E8 die via de Deldenerstraat en de Europatunnel werd verbonden met het industriële hart van de stad.

Nu zijn Hart van Zuid en het Twentekanaal als drukke transportader hier het bewijs van. Hengelo; hart van Twente! Hengelo is de stad van het industriële erfgoed, zoals Tuindorp 't Lansink, maar zeker ook stad van de wederopbouwperiode. Het is nu juist deze wederopbouwperiode waar het Rijk al zijn aandacht aan besteedt. De bouwwerken uit deze periode staan onder grote druk, terwijl ze de basis hebben gevormd voor de nieuwe welvaartsstaat van na de Tweede Wereldoorlog. Dat Hengelo hoog scoort met twee belangrijke wederopbouwgebieden (binnenstad en Klein Driene) en drie rijksmonumenten (stadhuis, Europatunnel en Raphaëlkerk) bewijst dat de gemeente Hengelo nog iets bijzonders in handen heeft wat onze identiteit versterkt: Hengelo; wederopbouwstad van nationaal belang!

3.3.6 Groenplan Hengelo 2015

Het Groenplan Hengelo is een integrale benadering van het groen in Hengelo in relatie tot water, duurzaamheid en ecologie, met strategische afwegingen op het gebied van beheerbaarheid en investeringen.

Het Groenplan bevat een visie op het groen in Hengelo in relatie tot de omgeving. Het groen in de stad is belangrijk voor gezondheid, ecologie, ruimtelijke vormgeving, beleving, ontspanning en ontmoeting. Doelstelling is het beschermen en versterken van de gezonde groene basis in de stad, ten behoeve van een optimale leefbaarheid nu én in de toekomst.

Het Groenplan biedt uitgangspunten voor inrichting, beheer en uitvoering, zowel intern als extern. Het Groenplan geeft herkenbare kaders voor de bewoners van de stad. Het plan biedt handvatten voor keuzes. De ruggengraat van het groen in de stad wordt gevormd door de hoofdgroenstructuur. De invulling van de hoofdgroenstructuur is tot stand gekomen door een samenwerking tussen de verschillende groene disciplines binnen de gemeentelijke organisatie, en besproken met de externe groene partners. De kaart met de hoofdgroenstructuur is onderdeel van het vastgestelde Groenplan.

De groene inbedding en dooradering van Dalmeden draagt bij aan de belevingswaarde en vormt een waardevolle aanvulling op de Hoofdgroenstructuur.

3.3.7 Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) (2018-2022)

Op 21 november 2017 heeft de gemeenteraad het GRP 2018-2022 vastgesteld. Hierin wordt de zorg voor afvalwater, hemelwater en grondwater vastgelegd en is veel aandacht geschonken aan duurzaamheidsmaatregelen, zoals beekherstel, afkoppelen van hemelwater van de riolering, vegetatiedaken en klimaatadaptatie (het voorkomen van wateroverlast door hevige regenval). Bij dit laatste aspect moet worden gedacht aan tijdelijke waterberging in de openbare ruimte bv in groenstroken.

In plaats van het vervangen van oude rioolbuizen wordt ook gekeken of de riolering niet van binnenuit kan worden gerepareerd door middel van het aanbrengen van een kunststof kous. Hierdoor hoeft de straat niet meer te worden opgebroken. Ook worden voorstellen gedaan om structurele grondwateroverlast te beperken of te voorkomen. Hiervoor is een gemeentelijk grondwaterplan gemaakt. Dit grondwaterplan maakt onderdeel uit van het GRP.

Voor alle inbreidingen en uitbreidingen gelden in principe onderstaande beleidsregels. Deze worden bij de realisatie van het CPO in Kamers dan ook toegepast.

1. Het afvalwater (het zwarte afvalwater van toilet, het grijze afvalwater van keuken, wasmachine

- en douche en het eventuele bedrijfsafvalwater) wordt afgevoerd naar de RWZI middels riolering;
2. Het hemelwater wordt zo min mogelijk verontreinigd en komt ten goede aan het lokale water- of grondwatersysteem. Daarbij heeft zichtbare oppervlakkige afvoer de voorkeur boven afvoer door buizen, vanwege het grotere risico op ongewenst lozingsgedrag en foutieve aansluitingen bij buizen.
 3. Infiltratie van hemelwater in de bodem via een graspassage is de beste optie, omdat hiermee zuivering, retentie en grondwateraanvulling worden gerealiseerd; Op kleine schaal kan dit goed middels individuele voorzieningen. Op grotere schaal verdient de toepassing van wadi's de voorkeur. De afvoer van het hemelwater vindt dan plaats via de trits: regenpijp - perceelsgootje - straatgoot - wadi.
 4. Bij het ontwerp van het bouwwerk een zodanig samenspel van dakvlakken, dakgoten, regenpijpen en perceelsgoten kiezen dat het water niet in riolen onder de grond hoeft. Bij het stedenbouwkundige plan moet hierbij notie worden genomen van het feit dat water van hoog naar laag stroomt, waarmee water dan een ordenend principe voor het plan is.
 5. De afvoerpiek uit het plangebied wordt afgevlakt door berging in de wadi's en/of retentievijvers. Het grondwater wordt zoveel mogelijk aangevuld met schoon infiltrerend water. Te hoge grondwaterstanden in natte winterperioden worden beteugeld met drainage in de openbare weg en eventueel op de kavels zelf. De drainage voert af naar een wadi of naar oppervlaktewater; dus niet naar de RWZI.
 6. In de bouwwerken wordt vochtoverlast door hoge grondwaterstanden geminimaliseerd door te bouwen zonder kruipruimten en door eventuele kelders waterdicht te maken.
 7. Het oppervlaktewater wordt liefst op fraaie wijze geïntegreerd in het stedenbouwkundig plan, zodanig dat het water beleefbaar is en goed te beheren is.
 8. Bewoners en bedrijven zijn zelf verantwoordelijk voor de regenwaterriolering of andere hemelwatervoorzieningen op het perceel. Als de gemeente voor het hemelwater zorgt dan moeten bewoners en bedrijven er zelf voor zorgen dat het hemelwater op de juiste wijze op de perceelsgrens wordt aangeboden. De manier waarop is afhankelijk van het type riolering in de openbare weg. Bij gescheiden riolering moet het afvalwater en het hemelwater ook gescheiden worden aangeboden (aparte buizen). Als er een bovengronds systeem is, dan moet het regenwater ook bovengronds worden aangeboden (bijvoorbeeld via een goot).
 9. Bij de aanleg van nieuwe woningen en bedrijventerreinen en bij het opnieuw inrichten daarvan is de initiatiefnemer of projectontwikkelaar verplicht om duurzame hemelwatervoorzieningen aan te leggen. Er moet tenminste gezorgd worden voor gescheiden hemelwatervoorzieningen en voor berging van hemelwater. Voor berging gelden de volgende eisen: bij in- en uitbreidingen moet de berging een netto inhoud hebben voor tenminste 40 mm neerslag. Bij herinrichting van bestaand stedelijk gebied kan worden volstaan met een inhoud van tenminste 20 mm neerslag.
 10. Per project moet in overleg met de afdeling Wegen, Groen en Water van de gemeente en met het waterschap Vechtstromen worden gezocht naar maatwerk.

3.3.8 Nota Autoparkeren (2008-2012)

3.3.8.1 Beleid

In december 2008 heeft de gemeenteraad de Nota Autoparkeren 2008-2012 vastgesteld. Dit is de visie op het parkeerbeleid zoals deze is vastgesteld. Het parkeerbeleid geldt voor heel Hengelo, dus voor het centrum én in de schil- en overige (buiten)gebieden rondom het centrum.

De gemeente Hengelo wil evenwicht te bereiken tussen enerzijds de parkeervraag en anderzijds de optimale combinatie van bereikbaarheid en leefbaarheid. Uitgangspunt hierbij is een leefbare en bereikbare (binnen)stad door middel van sturend (minder blik op straat), vraagvolgend parkeerbeleid (bewoners), locatie beleid en bevorderen van andere (duurzame) vervoerswijzen zoals openbaar vervoer en fiets (verschuiving in de modal split).

De Nota Autoparkeren 2008-2012 heeft de volgende doelen:

- Bewoners, bezoekers van bewoners en ondernemers en werknemers laten parkeren op de gewenste plaatsen;
- Een betaalbare en eerlijke verdeling van de schaarse beschikbare openbare ruimte voor elke categorie parkeerder (in de volgorde: bewoner, bezoeker/klant en werknemer);
- Streven naar geconcentreerde grote parkeerlocaties en dubbel ruimtegebruik waar mogelijk (de juiste plaats voor de juiste prijs voor alle groepen);
- Oplossingen bieden voor huidige en toekomstige parkeer- en bereikbaarheidsproblemen;
- Betere geleiding automobiliteit en parkeerdruk beter spreiden;
- Verminderde groei van de automobiliteit en autogebruik.

Parkeernormering (motorvoertuigen)

Hengelose parkeernormen behoren ook tot het in december 2008 door de gemeenteraad vastgestelde parkeerbeleid. De parkeernormering is gebaseerd op de parkeerkencijfers zoals deze landelijk zijn uitgegeven door het kennis instituut CROW. De parkeerkencijfers zijn gedifferentieerd naar stedelijkheidsgraad/stadsomvang en stedelijke zone. Binnen de beschikbare en relatief grote bandbreedte van deze kencijfers is voor de Hengelose situatie een keuze gemaakt voor parkeernormen per stedelijke zone (centrum, schil of rest kom), functie en aandeel bezoekers. Voor veel functies is binnen die totale bandbreedte de gemiddelde waarde genomen van de CROW parkeerkencijfers en, na de benodigde parkeeronderzoeken, tot Hengelose norm verheven.

De parkeernormering vormt geen onderdeel van de in 2010 door de gemeenteraad vastgestelde nota Evaluatie parkeerbeleid en blijft derhalve gehandhaafd.

Niet alle functies staan vermeld in de Nota Autoparkeren (Bijlage 3, Parkeernormen 2009), alleen de belangrijkste en meest relevante. De lijst voor 'alle functies' zou veel te lang worden en is eigenlijk nooit compleet. Het samenstellen van normen voor specifieke functies en/of bijzondere of afwijkende situaties en/of op bijzondere locaties komt meer voor in Hengelo. Voor de grote en bijzondere functies op bijvoorbeeld meer perifere locaties is een dergelijke maatwerk benadering wenselijk.

3.3.8.2 Evaluatie

Om de hiervoor beschreven doelen te realiseren is destijds aan deze Nota Autoparkeren voor de periode van vijf jaar een groot pakket aan (beleids)maatregelen gekoppeld. Een aantal van die (beleids)maatregelen zijn op verzoek van het college in 2010 reeds (tussentijds) geëvalueerd en op enkele onderdelen beleidsmatig bijgestuurd. In oktober 2010 is de nota Evaluatie parkeerbeleid door de gemeenteraad vastgesteld.

Er is veel discussie geweest over een aantal maatregelen die getroffen zijn uit de in december 2008 door de raad vastgestelde Nota Autoparkeren 2008 - 2012., zoals het betaald avondparkeren en het invoeren van betaald parkeren in de schilwijken. Er is dan ook een evaluatie uitgevoerd naar het parkeerbeleid. Het beleid is met name gewijzigd voor de parkeerregulering in de schilwijken. Uit de evaluatie blijkt dat er weinig draagvlak is voor het invoeren van betaald parkeren in de schilwijken. De verwachting is dat er meer draagvlak is voor blauwe zones als reguleringsvorm in de schil. Een blauwe zone is een reguleringsvorm die redelijk tot goed functioneert in Hengelo en goed zou passen in de schilwijken rondom de binnenstad. In de huidige blauwe zones zijn ontheffingen tegen betaling verkrijgbaar. Met de invoering en het goed laten functioneren van een blauwe zone zijn kosten gemoeid, zoals handhaving en uitgifte van ontheffingen. Het verstrekken van gratis ontheffingen is dan ook niet meer haalbaar. Hengelo kent een vraagvolgend beleid in de schilwijken. Dit betekent dat bewoners zelf initiatief moeten nemen voor het aanvragen van een blauwe zone in hun wijk waarbij een meerderheid voorstander moet zijn. Daarnaast is het betaald avond parkeren afgeschaft. Hiervoor was nagenoeg geen draagvlak. Ook is het straatparkeren op koopzondagen gratis in Hengelo.

3.3.9 Welstandsnota

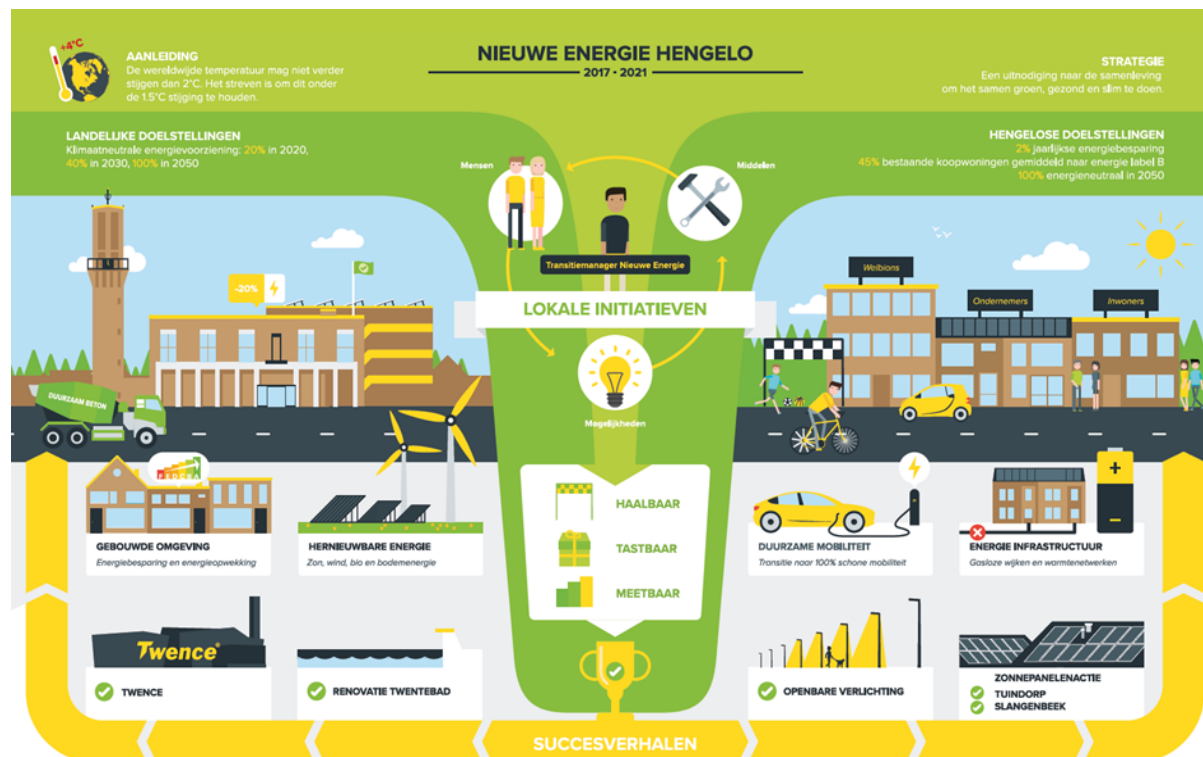
Op 1 februari 2018 is de aangepaste welstandsnota in de gemeente Hengelo vastgesteld. Deze nota biedt het toetsingskader voor de welstandsbeoordeling van bouwaanvragen met het doel de welstandsaspecten voor de burger inzichtelijker te maken. Het toetsingsniveau is gedifferentieerd, dat wil zeggen: streng waar nodig, soepel waar mogelijk. Waar veel mensen verblijven (bijvoorbeeld de binnenstad) of waar cultureel erfgoed aanwezig is (bijvoorbeeld Tuindorp 't Lansink) daar wordt streng getoetst. In woonwijken en andere delen van de stad waar weinig mensen verblijven wordt soepel of zelfs niet meer getoetst aan de welstandscriteria (sommige industrieterreinen). Om dit te realiseren zijn vier toetsingsniveaus ingevoerd: Behoud door ontwikkeling (voor monumenten), welstandsniveau hoog, welstandsniveau middel en welstandsvrij. De welstandscriteria zijn afgestemd op de stedenbouwkundige typologieën van de bebouwing. Elke bouwstijl heeft zo zijn eigen specifieke karakter en de toetsingsregels zijn hier op afgestemd. De toetsing heeft betrekking op situering hoofdvorm, gevelaanzichten (niveau middel) en materiaal- kleurgebruik en detaillering. Het bestemmingsplan regelt de massa (hoogtes) en de locatie van de massa (rooilijnen). Voor sommige bouwplannen/ locaties worden zogenaamde 'ontwikkelcriteria' vastgesteld (beeldkwaliteitseisen) inclusief toetsingsniveau. Naast de nota zijn twee verschillende kaarten van toepassing; een met de stedenbouwkundige typologieën en ontwikkelcriteria en een met het toetsingsniveau.

Het plangebied CPO Kamers valt binnen de typologie 'moderne woonwijken' en de toetsing wordt uitgevoerd op het niveau middel. Er worden geen gebiedsgerichte ontwikkelcriteria vastgelegd.

3.3.10 Actieplan Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021

3.3.10.1 Algemeen

Hengelo werkt aan een gezonde, groene en energieneutrale stad. Het Actieplan 'Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021' staat daarbij centraal. Hengelo vergroent de stad, verduurzaamt de gebouwde omgeving, zet in op hernieuwbare energie, stimuleert duurzame mobiliteit en kiest voor gasloze wijken en warmtenetwerken. We werken samen met onze ondernemers en inwoners aan innovatie en verduurzaming en vergroening. Zo wordt er gezorgd voor minder fijnstof in de stad en wordt een steentje bijgedragen om de klimaatdoelstellingen van Parijs te halen.

Afbeelding 10: Nieuwe Energie Hengelo

3.3.10.2 Hengelose doelstellingen

- 2% jaarlijkse energiebesparing;
- 45% bestaande koopwoningen gemiddeld naar energielabel B;
- 100% energieneutraal in 2050.

3.3.10.3 Klimaatadaptatie

Naast maatregelen voor energiebesparing en -transitie te stimuleren, werken we tegelijkertijd aan klimaatadaptatie. In het 'Gemeentelijke Rioleringsplan' maken we concrete plannen om klimaatverandering het hoofd te bieden. Hevige buien zorgen ervoor dat rioleringen overbelast kunnen raken. Door rioolverzwaringen te combineren met de herinrichting van openbare ruimte en het innovatief benutten van de Hengelose beken, zorgen we ervoor dat Hengelo zo goed mogelijk wordt voorbereid op klimaatverandering. Hengelo stimuleert de aanleg van groene daken, werkt aan maatregelen om regenwater af te koppelen van het riool en betreft inwoners bij het vergroenen van de stad. Goed tegen wateroverlast én voor een gezondere omgeving.

3.3.11 Gemeentelijke Nota Geluid (2015)

De doelstellingen van het gemeentelijke geluidbeleid uit de nota zijn:

- Bijdragen aan het realiseren van een goed woon- en leefklimaat in Hengelo;
- Handvat voor milieuvergunningen, maatwerkvoorschriften, evenementen en APV-vergunningen/ontheffingen;
- Handvat voor geluidambities bij ruimtelijke planvorming en het zonodig vaststellen van hogere geluidgrenswaarden;

- Verantwoording van de inzet van middelen om de geluidssituatie positief te beïnvloeden.

De nota geluid geeft aan hoe de gemeente Hengelo dit gestructureerd, volgens een vaste systematiek, wil aanpakken. Er is een gebiedsgerichte benadering. Hiertoe zijn in Hengelo vijf gebiedstypen onderscheiden; 1) Wonen, 2) Binnenstad en winkelgebieden, 3) Industrie en bedrijven, 4) Buitengebied en stadsparken en 5) Verkeerszones. Per gebiedstype zijn geluidambities (ambitiewaarden) en maximaal toegestane waarden (plafondwaarden) vastgelegd. Geluidsaspecten worden zoveel mogelijk in de initiatieffase van de ruimtelijke planontwikkeling betrokken, waarbij zoveel mogelijk de volgorde wordt aangehouden: eerst bronmaatregelen, dan overdrachtmaatregelen en dan pas maatregelen bij de ontvanger. Dit betekent o.a. dat waar nodig en mogelijk stillere wegdektypen worden toegepast. Als bronmaatregelen en/of overdrachtmaatregelen onvoldoende resultaat hebben, kan geluidbelasting tot maximaal de plafondwaarde voor het betreffende gebiedstype worden toegestaan onder de voorwaarde dat er sprake is van voldoende (akoestische) compensatie. Ook bij verkeersplannen wordt uitdrukkelijk rekening gehouden met effecten van geluid.

Bij functieveranderingen, zoals de omvorming van een kantoorgebouw naar woonfunctie, geldt op grond van het Bouwbesluit 2012 als geluidwerings-eis het "rechtens verkregen niveau". In veel gevallen geeft dit, naar de maatstaven van het geluidbeleid, onvoldoende waarborgen dat een acceptabel woon- en leefklimaat wordt verkregen. Het geluidbeleid geeft criteria om te beoordelen welke geluidwerende maatregelen nodig zijn om wel een goed woon- en leefklimaat te waarborgen.

3.4 Conclusie

Het bestemmingsplan past binnen de vastgestelde beleidskaders.

Hoofdstuk 4 Randvoorwaarden

4.1 Watertoets

Met de ondertekening van de Startovereenkomst 'Waterbeheer in de 21e eeuw' is in februari 2001 de watertoets in het leven geroepen. De watertoets is met ingang van 1 november 2003 wettelijk verplicht voor onder andere bestemmingsplannen. Het Waterschap Vechtstromen streeft ernaar de formele watertoets te vergemakkelijken door al in een vroeg stadium van de planvorming een bijdrage te leveren. In haar waterbeheersplan heeft het Waterschap Vechtstromen het gebied Dalmeden aangewezen als retentiegebied. Een belangrijke onderlegger voor de inrichting van het plangebied is dan ook de waterhuishouding en de opwaardering van de Dalbeek. Het Waterschap ondersteunt het voornemen tot ontwikkeling en inrichting van het gebied. Het waterhuishoudkundig plan 'Uitbreidingslocatie Dalmeden', d.d. 13 juni 2006 geeft een blauwdruk voor de waterhuishoudkundige inrichting van het gebied Dalmeden. Het onderhavige bestemmingsplan is opgesteld in volledige overeenstemming met het waterhuishoudkundige plan.

4.2 Natuur

4.2.1 Wet Natuurbescherming

De Wet Natuurbescherming richt zich op behoud en herstel van biodiversiteit en het daarvoor benodigde leefgebied. De wet is sinds 1 januari 2017 van kracht en betreft een samenvoeging van de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en Faunawet en de Boswet. De Wet Natuurbescherming vormt het juridische kader voor natuurbescherming in Nederland, op basis van Europese regelgeving.

De doelstelling van de wet bestaat uit drie onderdelen:

1. behoud en herstel van biodiversiteit;
2. doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van natuur, ter vervulling van maatschappelijke functies;
3. samenhangend beleid gericht op behoud van landschappen, ter vervulling van maatschappelijke functies.

Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit houdt in dat activiteiten met een (mogelijk) schadelijk effect op beschermde landschappen, gebieden en soorten, in principe verboden zijn. Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan alleen onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken.

In de wet Natuurbescherming is, naast verbodsbepalingen, een plicht opgenomen: de zorgplicht. Deze zorgplicht houdt in dat menselijk handelen geen nadelige gevolgen mag hebben voor alle in het wild levende flora en fauna en hun directe leefomgeving, beschermd of niet. De zorgplicht geldt ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend voor bepaalde activiteiten, of een zogeheten gedragscode wordt toegepast.

Behoud en herstel van biodiversiteit is in de wet via twee sporen uitgewerkt: gebiedsbescherming en soortenbescherming.

4.2.1.1 Bescherming van Natura 2000 gebieden

Het beschermde areaal beslaat de in Europees verband aangewezen zogeheten Natura 2000-gebieden. Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Het betreft gebieden die worden beschermd vanuit de Habitat- en de Vogelrichtlijn. Volgens deze Europese richtlijnen moeten lidstaten specifieke diersoorten en hun natuurlijke leefomgeving (habitat) beschermen om de biodiversiteit te behouden. Voor de Natura 2000-gebieden gelden specifiek omschreven instandhoudingsdoelstellingen.

Er is geen sprake van een Natura 2000-gebied ter plaatse of in de directe omgeving van het plangebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, het Lonnekermeer, is gelegen op ongeveer 3,5 kilometer afstand van het plangebied.

Het plangebied maakt onderdeel uit van het bestemmingsplan Dalmeden. Ten opzichte van het vigerende plan vindt er geen toename plaats van de stikstofemissie. De stikstofdepositie op de meest nabij gelegen Natura 2000 gebieden zal daarom ook niet toenemen.

4.2.1.2 Bescherming van soorten

Dit onderdeel van de Wet Natuurbescherming regelt de bescherming van dieren en planten. Het betreft

beschermde soorten uit de Habitat- en de Vogelrichtlijn en daarnaast soorten die nationaal zijn aangewezen als specifiek beschermde soort.

Naast behoud en bescherming van soorten, regelt dit onderdeel het faunabeheer. Dit betreft schadebestrijding, jacht en bestrijding van overlast. Tevens regelt dit onderdeel de bestrijding van invasieve exoten.

De bescherming van bovengenoemde soorten is uitgewerkt in verbodsbepalingen. Deze houden onder andere in dat beschermde planten niet geplukt mogen worden en dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden. Ook de rust- en verblijfplaatsen van de dieren zijn beschermd.

4.2.1.3 Ruimtelijke ontwikkeling

Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of de beoogde activiteiten mogelijk negatieve gevolgen kunnen hebben voor in dat gebied voorkomende vaste rust- en verblijfplaatsen en/of de leefomgeving van beschermde soorten.

In de praktijk kan van de verbodsbepalingen worden afgeweken wanneer een passend instrument wordt ingezet (juridische borging). De Wet Natuurbescherming biedt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting de volgende instrumenten: vrijstelling, WABO omgevingsvergunning met verklaring van geen bedenking, werken met een goedgekeurde gedragscode, of ontheffing.

- Vrijstelling van de verbodsbepalingen wordt verleend door de minister en door de provincie. Een lijst met vrijgestelde soorten is per provincie in de provinciale verordening opgenomen.
- Een WABO omgevingsvergunning met verklaring van geen bedenking houdt in dat in de aanvraag voor de activiteit het onderdeel natuurwetgeving wordt opgenomen (omgevingsvergunning 'met aanhaking Wet Natuurbescherming'). Het bevoegd gezag (de provincie of Omgevingsdienst) moet een verklaring van geen bedenking afgeven, die wordt verwerkt in de vergunning.
- Een gedragscode flora en fauna beschrijft het proces en de richtlijnen voor zorgvuldig handelen tijdens het verrichten van werkzaamheden op locaties met groeiplaatsen en/of (vaste) rust- en verblijfsplaatsen van beschermde soorten. De gedragscode moet zijn goedgekeurd door het bevoegd gezag.
- Een ontheffing moet worden aangevraagd bij de provincie of bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

4.2.2 Advies voor het plangebied

Op basis van een veldbezoek en raadpleging van de Nationale Databank Flora en Fauna kan worden geconcludeerd dat Wet Natuurbescherming geen belemmering vormt voor het vaststellen van het bestemmingsplan.

4.3 Archeologie en cultuurhistorie

4.3.1 Algemeen

In deze paragraaf wordt aan de hand van inventarisaties ingegaan op de in het plangebied aanwezige archeologische en cultuurhistorische waarden in het bestemmingsplangebied.

4.3.2 Archeologische verwachting

Voor een uitgebreide beschrijving van het archeologisch beleid van de gemeente, wordt verwezen naar paragraaf 4.3.3. Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Hengelo staat aangegeven welke archeologische waarden aanwezig en te verwachten zijn. Een uitsnede van deze kaart is opgenomen in afbeelding 11.

Afbeelding 11: Uitsnede kaart archeologische verwachtingswaarde met het plangebied globaal rood omlijnd

Uitgangspunt voor het bestemmingsplan is het veiligstellen van de aanwezige (en aangetoonde) en de te verwachten archeologische waarden. Conform het verdrag van Valletta dient gestreefd te worden naar het behoud van archeologische resten in de archeologische verwachtingszones. Voor Hengelo is door middel van het maken van een archeologische verwachtingskaart inzichtelijk gemaakt waar zich archeologische resten kunnen bevinden. Ingrepen die kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van de archeologische resten binnen de terreinen van archeologische waarde (AMK-terreinen) dienen zoveel mogelijk te worden voorkomen. In het kader van de Monumentenwet moet hiervoor een vergunning worden aangevraagd.

Op basis van de te verwachte dichtheden aan archeologische resten binnen de diverse verwachtingszones én de mogelijkheden die archeologisch onderzoek biedt om deze resten aan te tonen, wordt een onderzoeksplicht geadviseerd voor ingrepen met een omvang groter dan 2500 m², waarbinnen een hoge verwachtingswaarde geldt en voor ingrepen groter dan 5000 m², waarvoor een middelmatige of lage verwachtingswaarde geldt. De minimumonderzoekseis voor een archeologisch onderzoek is een archeologisch bureauonderzoek waarin de ingreep op zijn schadelijkheid wordt beoordeeld en wordt geadviseerd over de noodzaak tot het nemen van vervolgstappen in de vorm van veldonderzoek.

4.3.3 Archeologie; het plangebied

4.3.3.1 Verwachtingswaarden

Binnen het plangebied Dalmeden CPO Kamers liggen twee zones met verwachtingswaarden (zie afbeelding 11). Het grootste gedeelte van het plangebied ligt binnen een gebied van beekdalen en overige laagten. Resten van kampementen, nederzettingen, grafvelden en agrarische sporen worden in beekdalen en laagten namelijk slechts zelden aangetroffen. Over het algemeen is de kans op het aantreffen van archeologische resten in deze gebieden relatief gering. Derhalve is in deze gebieden sprake van een lage archeologische verwachting. Aan de westzijde van het plangebied is nog een klein deel van de ondergrond gekarteerd als een dekzandwelling en - vlakte. Dit betreft een relatief vlak (overgangs-)gebied tussen lager gelegen beekdalen en de hoger gelegen dekzandruggen ten zuiden van het plangebied. Dergelijke gebieden kennen niet de lange bewonings- en gebruikscontinuïteit van de hogere en grotere dekzandruggen, maar werden in tijden van grotere bevolkingsdruk benut. Hieraan is op de archeologische beleidskaart van de gemeente Hengelo een middelhoge verwachtingswaarde toegekend.

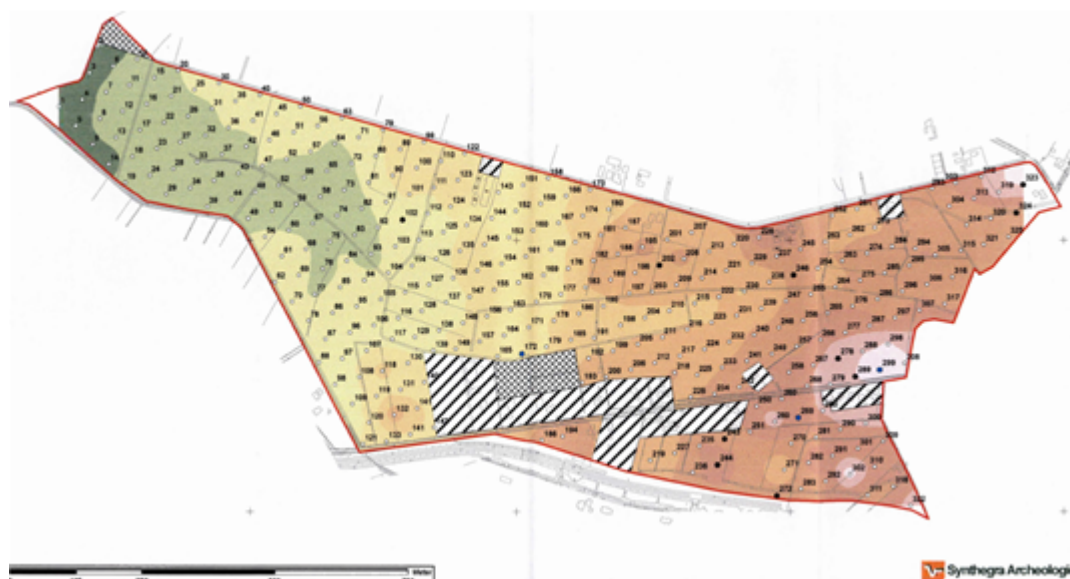
4.3.3.2 Bekende vindplaatsen en monumenten

Binnen het plangebied zijn in het landelijk datasysteem ARCHIS geen archeologische waarnemingen geregistreerd. Tevens liggen binnen het plangebied geen terreinen van archeologische waarde.

4.3.3.3 Uitgevoerd onderzoek

In het plangebied is 2005 door Synthegra een grootschalig archeologisch onderzoek uitgevoerd. In het kader van voorgenomen woningbouw is een gebied van 78 ha aan weerszijden van de Bornsedijk archeologisch onderzocht door middel van een bureauonderzoek en een booronderzoek (zie afbeelding 12). Binnen het totale onderzoeksgebied en in de directe omgeving ervan zijn in het verleden archeologische vondsten gedaan uit de periode Mesolithicum tot en met de Middeleeuwen. Het merendeel van de waarnemingen zijn gesitueerd langs de rand van de dekzandafzettingen naar de beekafzettingen. Op basis van deze informatie is aan een hoge verwachting toegekend aan de zones waar binnen de dekzanden werden verwacht en een middelhoge verwachting voor de zones waar binnen beekafzettingen werden verwacht. Op basis van het booronderzoek is gebleken dat de contouren van de dekzandruggen op vrijwel dezelfde plaats te liggen als volgens de bodemkaart en de geomorfologische kaart. Ook het esdek, dat in het oosten van het plangebied op de bodemkaart is aangegeven, is tijdens het booronderzoek aangetroffen, al loopt de verbreiding van dit bodemtype volgens de resultaten van het booronderzoek wat verder door in noordelijke richting dan op de bodemkaart staat aangegeven. Voor het overgrote deel van het plangebied is de bodemopbouw onverstoorde.

Op basis het door Synthegra uitgevoerde onderzoek zijn destijds twee locaties aangewezen voor vervolgonderzoek. Deze liggen buiten het huidige plangebied Dalmeden CPO Kammers. Tijdens het vervolgonderzoek zijn geen behoudenswaardige archeologische vindplaatsen aangetroffen. Er is geen verder vervolgonderzoek geadviseerd.

Afbeelding 12: Boorpuntenkaart het eerste onderzoek, Synthegra 2005

Na uitvoering van de veldwerkzaamheden zijn uiteindelijk alle onderzochte gebieden vrijgegeven en inmiddels als zodanig ook op de archeologische verwachtingenkaart aangemerkt.

4.3.3.4 Vertaling naar planregels

Vanwege het eerder uitgevoerd onderzoek is het plangebied op de Archeologische waarden- en verwachtingskaart van de Gemeente Hengelo als 'grootschalig onderzocht' aangemerkt (horizontale arcering afbeelding 11), waarna het terrein is vrijgegeven dan wel het onderzoek definitief is afgerond. Archeologisch onderzoek is derhalve niet noodzakelijk. Het opnemen van planregels dan ook geen vereiste.

4.3.4 Cultuurhistorie; beleid

Vanaf 1 januari 2012 is het verplicht om in ruimtelijke plannen rekening te houden met cultuurhistorische waarden. Om een stabiele en meer structurele basis te geven aan de borging van cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening, is per 1 januari 2012 aan artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) toegevoegd dat gemeenten bij het vaststellen van bestemmingsplannen niet alleen rekening moeten houden met cultuurhistorische waarden onder de grond (archeologische waarden), maar ook met waarden boven de grond. Dat betekent dat gemeenten een analyse moeten maken van de cultuurhistorie in een bestemmingsplangebied en daar conclusies aan moeten verbinden die in het bestemmingsplan verankerd worden.

Cultuurhistorische waarden omvatten meer dan alleen bouwhistorische objecten en monumenten waarop tot voorheen vaak alleen de aandacht lag in bestemmingsplannen. Door middel van een historisch-geografische inventarisatie dienen ook cultuurlandschappelijke structuren en elementen in beeld gebracht te worden, zoals oude infrastructuur, verkavelingsstructuren en elementen daarin zoals houtwallen, beeklopen en essen, en moet ook gedacht worden aan het stedenbouwhistorische karakter van wijken en gebieden. Belangrijk is om na te gaan wat het 'eigene' van een gebied is en dat met al zijn elementen en structuren in beeld te brengen.

De resultaten van de inventarisatie worden gewogen om antwoord te geven op de vraag welke ruimtelijke ontwikkelingen in een gebied toelaatbaar worden geacht. Dit wordt vervolgens uitgewerkt binnen het instrument dat de burgers bindt: het bestemmingsplan.

De gemeente Hengelo heeft nog geen specifiek beleid dat de aanpassing van de Bro regelt. In dit bestemmingsplan wordt met de inventarisatie van cultuurhistorische waarden echter voorzien in de eisen volgens het Bro.

4.3.5 Cultuurhistorie; het plangebied

4.3.5.1 Historische ontwikkeling van het plangebied

Het plangebied ligt in de voormalige marke van Hasselo. Deze marke behoorde oorspronkelijk tot de voormalige gemeente Weerselo. Marke Hasselo werd in 1972 aan gemeente Hengelo afgestaan zodat Hengelo verder kon uitbreiden.

Vanaf halverwege de 20e eeuw is de omgeving van het plangebied in cultuur gebracht. De ten noorden van het plangebied gelegen Schalbeek en ten zuiden gelegen Hasselerbeek zijn in de jaren 50 van de vorige eeuw gekanaliseerd. Ten opzichte van de landelijke omgeving die binnen het plangebied bestond voorafgaand aan de kanalisering van de beken en het in gebruik nemen van de aangrenzende hooilanden zijn uiteindelijk weinig elementen uit de situatie van voor 1950 behouden gebleven (zie afbeelding 13).

Afbeelding 13: Situatie van het plangebied rond 1905, waarop plangebied globaal met een paarse cirkel is aangegeven

4.3.5.2 Historisch geografische kenmerken

Zoals vermeld resteren er geen historisch-geografische kenmerken en structuren meer in het plangebied.

4.3.5.3 Gebouwde objecten en monumenten

Hengelo heeft 80 rijksmonumenten (RM), circa 130 gemeentelijke monumenten (GM, waarvan 3 met de status voorgedragen), 35 beeldbepalende gemeentelijk karakteristieke panden (BGKP) en een beschermd dorpsgezicht, Tuindorp 't Lansink. Daarnaast zijn door het rijk in het kader van de wederopbouw twee aandachtsgebieden aangewezen. Dit zijn de binnenstad en Klein Driene/de Noork. Inmiddels zijn in het buitengebied en in het beschermde Tuindorp 't Lansink circa 500 karakteristieke objecten aangewezen. Tevens heeft de Monumentencommissie een lijst van waardevolle panden opgesteld. Deze objecten hebben geen juridische status, maar zijn bedoeld om de eigenaren bewust te maken van hun waardevol bezit.

Binnen het plangebied zelf zijn geen gebouwde monumenten en objecten.

4.3.5.4 Beleid en aanbevelingen cultuurhistorie

Voor wat betreft cultuurhistorische structuren en objecten gelden geen specifieke aanbevelingen.

4.4 Milieu

4.4.1 Bedrijven en milieuzonering

Om te voorkomen dat knelpunten ontstaan tussen bedrijvigheid en gevoelige functies (zoals wonen), moet tussen deze functies voldoende ruimtelijke scheiding worden aangehouden. In de VNG-uitgave Bedrijven en Milieuzonering worden voor een groot aantal activiteiten zoneringsafstanden geadviseerd. Deze VNG-uitgave wordt algemeen geaccepteerd als richtlijn voor de aan te houden afstanden. Aan de hand van deze richtlijn zijn de bedrijfsactiviteiten in- en rondom het plangebied geïnventariseerd.

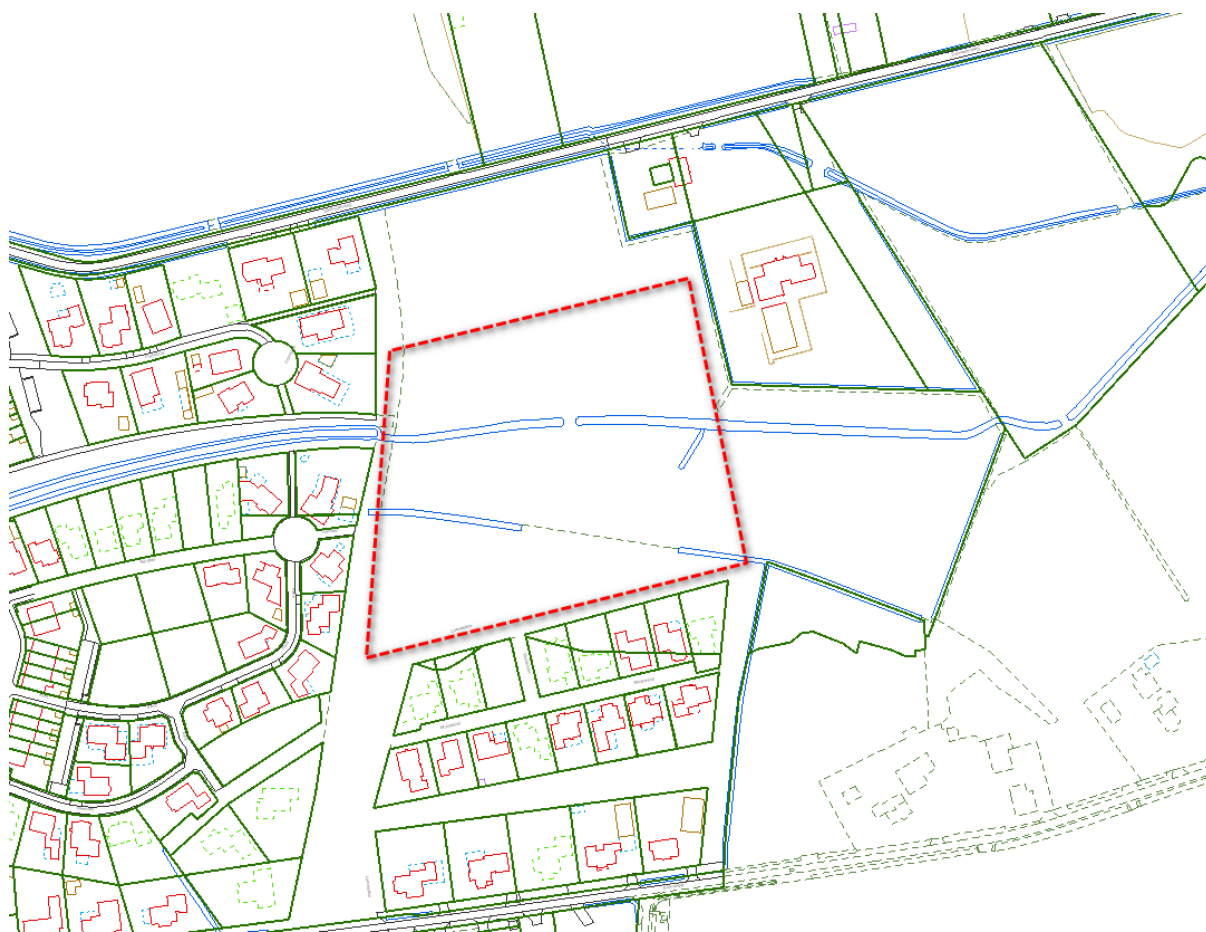
Deelgebied CPO-Kamers wordt ingericht als woonwijk, binnen het gebied zijn geen bedrijven geprojecteerd. Buiten het plangebied zijn geen bedrijven aanwezig met een invloedsgebied dat zich uitstrekt tot over het plangebied. Het aspect bedrijven en milieuzonering is daarom niet van belang voor dit plan.

Verwezen wordt naar de Milieuaspectenstudie Dalmeden, deelgebied CPO Kamers in bijlage 2 bij de toelichting.

4.4.2 Bodem

In het kader van het plan Dalmeden – CPO Kamers te Hengelo is een bodemtoets uitgevoerd. Het gebied is gelegen tussen de Bornsedijk en de Dalmedenweg, ten noorden van Loevesteijn en ten oosten van Aardbei in het oostelijk deel van Dalmeden. Het ontwikkelgebied is onderdeel van het kadastrale perceel zijn U4236.

Voor het plangebied (omkaderd met rode stippellijn in bovenstaande afbeelding) is een inventarisatie gedaan naar de milieuhygiënische bodemkwaliteit. Hiervoor is gebruik gemaakt van de historische bodemgegevens. Het ontwikkelgebied betreft een agrarisch gebied waar in het verleden geen bebouwing aanwezig is geweest. Op basis van historisch bodembestand zijn geen historische activiteiten bekend die eventueel een bodemverontreiniging kunnen hebben veroorzaakt.

Afbeelding 9: Plangebied CPO Kamers

4.4.2.1 Conclusie

Op basis van de bekende gegevens worden geen bodemverontreinigingen verwacht welke de ontwikkeling van het gebied kunnen belemmeren. Om basis van beschikbare informatie is er geen aanleiding om milieuhygiënisch bodemonderzoek te verrichten. Wel wordt geadviseerd om vooruitlopend op eventuele verkoop van percelen en/of de bouwrijpfase en bodemonderzoek conform de geldende richtlijnen uit te voeren.

4.4.3 Geluid

4.4.3.1 Wet geluidhinder

De normstelling voor geluid is geregeld in de Wet geluidhinder. Deze geeft de normen voor industrielawaai, wegverkeerslawaaï en railverkeerslawaaï.

Regels ter uitvoering van de Wet geluidhinder zijn vastgelegd in het Besluit geluidhinder. Luchtvaartlawaaï is niet in de Wet geluidhinder, maar in de Luchtvaartwet geregeld.

Hierna worden de verschillende vormen van geluidbelasting achtereenvolgens behandeld.

4.4.3.2 Wegverkeerslawaaï

Langs wegen gelden wettelijke zones. De omvang van de zone wordt bepaald door een binnen- of buitenstedelijke ligging van de weg en het aantal rijbanen. Indien het bestemmingsplan mogelijkheden biedt om nieuwe geluidgevoelige functies binnen de zone van de weg te realiseren dient een akoestisch onderzoek uitgevoerd te worden naar de geluidbelasting vanwege de weg.

Het plangebied ligt binnen de zone van de Dalmedenweg, waarvoor een zone geldt van 200 meter.

Op de Dalmedenweg geldt een maximumsnelheid van 60 km/uur. De wettelijke voorkeursgrenswaarde (evenals de ambitiewaarde voor het gebiedstype wonen) voor wegverkeerslawaaï bedraagt 48 dB. Om de geluidbelasting ter plaatse van het plangebied te bepalen is een berekening uitgevoerd met behulp van de standaardrekenmethode 1 van het Reken- en Meetvoorschrift geluidhinder 2012 (zie bijlage 3).

Uit de resultaten blijkt dat op een afstand van 100 meter van de Dalmedenweg de geluidbelasting 36 dB bedraagt. Hiermee wordt ruimschoots voldaan aan de voorkeursgrenswaarde en ambitiewaarde.

De wettelijk toegestane snelheid op de overige wegen binnen en nabij het plangebied is 30 km/uur. Deze wegen hebben geen zone en er geldt geen wettelijke plicht om de geluidbelasting te berekenen. Deze wegen zijn uitsluitend ten behoeve van bestemmingsverkeer. De verkeersintensiteit is daarom zeer laag. Vanwege de snelheid in combinatie met de lage verkeersintensiteit en het gebruik van fijn asfalt voor de wegen is er sprake van een lage geluidbelasting op de woningen. Zonder verdere berekening kan worden gesteld dat er sprake is van een goed woon- en leefklimaat.

Zie de Milieuaspectenstudie Dalmeden, deelgebied CPO Kamers in bijlage 2.

4.4.3.3 Railverkeerslawaaai

Het deelgebied CPO Kamers ligt niet binnen het invloedsgebied van spoorlijnen. Het aspect railverkeerslawaaai is daarom niet van belang.

4.4.3.4 Industrielawaai

In de nabijheid van het plangebied bevinden zich geen geluidgezoneerde industrieterreinen. Het aspect industrielawaai is daarom niet van belang.

4.4.3.5 Luchtvaartlawaaai

Het deelgebied CPO Kamers valt niet binnen de wettelijke geluidzone van het vliegveld Twente Airport. Het aspect luchtvaartlawaaai is daarom niet van belang.

4.4.4 Externe veiligheid

Externe veiligheid omvat het beheersen van de risico's voor de omgeving door de productie, de opslag en het gebruik van gevaarlijke stoffen (binnen bedrijven) en door het transport van gevaarlijke stoffen (via wegen, waterwegen, spoorwegen en buisleidingen). De externe veiligheidsrisico's worden enerzijds bepaald door de mogelijke effecten die een calamiteit met gevaarlijke stoffen kan hebben en anderzijds door de kans dat een calamiteit optreedt.

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar bijlage 2 bij de toelichting.

4.4.4.1 Risicovolle bedrijven

Binnen het plangebied zijn geen bedrijven aanwezig of geprojecteerd die vallen onder het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi). Ook zijn in de nabijheid van het plangebied geen Bevi-bedrijven aanwezig met een invloedsgebied dat zich uitstrekt tot over het plangebied.

4.4.4.2 Vervoer gevaarlijke stoffen

Het plangebied valt niet binnen het invloedsgebied van spoortrajecten waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd.

Binnen en nabij het plangebied zijn geen wegen aanwezig die zijn aangewezen voor het vervoer van routeplichtige stoffen.

4.4.4.3 Buisleidingen voor gevaarlijke stoffen

In en in de directe omgeving van het plangebied zijn geen buisleidingen voor gevaarlijke stoffen aanwezig met een invloedsgebied dat zich uitstrekt tot over het plangebied CPO-Kamers.

4.4.4.4 Hoogspanningsleidingen

Binnen het plangebied en in de directe omgeving van het plangebied zijn geen hoogspanningsleidingen aanwezig.

4.4.5 Luchtkwaliteit

De belangrijkste regelgeving met betrekking tot de luchtkwaliteit is opgenomen in de Wet milieubeheer (Wm) en de bijbehorende maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen. Dit wettelijke stelsel wordt ook wel de Wet Luchtkwaliteit genoemd. In de wet zijn de EU-richtlijnen met betrekking tot de luchtkwaliteit geïmplementeerd.

Het bevoegd gezag dient in bepaalde gevallen bij het nemen van ruimtelijke en infrastructurele besluiten en bij het verlenen van vergunningen de luchtkwaliteit mee te nemen in de besluitvorming. Hierbij dient te worden nagegaan wat de gevolgen zijn voor de luchtkwaliteit. Als aan één of meer van onderstaande motiveringsgronden uit de Wet milieubeheer wordt voldaan is luchtkwaliteit geen belemmering voor het plan:

- a. Het project leidt niet tot overschrijdingen van de grenswaarden;

- b. Het project leidt niet tot een verslechtering van de luchtkwaliteit;
- c. Het project draagt 'niet in betekenende mate' bij aan de luchtkwaliteit;
- d. Het project is onderdeel van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit.

Als de effecten van een project 'niet in betekenende mate' bijdragen aan de luchtkwaliteit kunnen de ontwikkelingen doorgaan. In het besluit "niet in betekenende mate bijdragen" (luchtkwaliteitseisen) is omschreven dat een project 'niet in betekenende mate' (NIBM) bijdraagt aan de luchtkwaliteit als het project maximaal 3% van de grenswaarde bijdraagt aan de jaargemiddelde concentratie NO₂ en PM₁₀. In de regeling "niet in betekenende mate bijdragen", is voor een aantal categorieën van projecten de getalsmatige begrenzing weergegeven waarbinnen geen verdere toetsing aan de 3% grens of de grenswaarden nodig is.

Dit geldt onder andere voor woningbouwlocaties van maximaal 3000 woningen en twee ontsluitingswegen.

Het deelgebied CPO-Kamers maakt deel uit van het bestemmingsplan Dalmeden. Het totale aantal woningen dat gerealiseerd wordt binnen het gehele bestemmingsplan Dalmeden is ruimschoots kleiner dan 3000. Het gehele plan voldoet daarmee aan het criterium 'niet in betekenende mate bijdragen'.

Het aspect luchtkwaliteit vormt daarom geen belemmering voor dit plan.

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de Milieuaspectenstudie in bijlage 2.

4.4.6 (Radar)Obstakel- en verstoringsgebieden

Het plangebied ligt binnen het radarverstoringsgebied van het radarstation Twente. De bouwregels en de afwijkingsbevoegdheid in het bestemmingsplan laten geen bouwhoogtes toe die strijdig zijn met de hoogtebeperkingen die gelden om de ongestoorde werking van de radarinstallatie te borgen. Dit aspect vormt daarom geen belemmering voor het plan.

In bijlage 2 wordt dit aspect nader toegelicht.

4.4.7 MER

Op 7 juli 2017 is een wetswijziging van het Besluit Milieueffectrapportage in werking getreden. Een belangrijke wijziging betreft het indicatief maken van de drempelwaarden in onderdeel D (betreft de m.e.r.-beoordeling) van de bijlage bij het Besluit Milieueffectrapportage. Concreet betekent dit dat, ook wanneer ontwikkelingen onder de in bijlage D opgenomen drempelwaarden blijven, het bevoegd gezag zich er nog steeds van moet vergewissen of activiteiten geen aanzienlijke milieugevolgen kunnen hebben.

Het komt er op neer dat voor elk besluit of plan dat betrekking heeft op activiteiten die voorkomen op de D-lijst die beneden de drempelwaarden vallen een toets moet worden uitgevoerd of belangrijke nadelige milieugevolgen kunnen worden uitgesloten. Voor deze toets, die dus een nieuw element is in de m.e.r.-regelgeving, wordt de term vormvrije m.e.r.-beoordeling gehanteerd. Deze vormvrije m.e.r.-beoordeling kan tot twee conclusies leiden:

- belangrijke nadelige milieugevolgen zijn uitgesloten: er is geen m.e.r.-beoordeling noodzakelijk;
- belangrijke nadelige milieugevolgen zijn niet uitgesloten: er moet een m.e.r.-beoordeling plaatsvinden of er kan direct worden gekozen voor een m.e.r.

Deze vormvrije mer-beoordeling is uitgevoerd en het college van B & W heeft hierover besloten dat vanwege de aard en omvang van de milieueffecten van dit project geen milieueffectrapportage opgesteld behoeft te worden.

4.5 Economische uitvoerbaarheid

Op 30 maart 2001 is tussen provincie Overijssel en de gemeente Hengelo een bestuursovereenkomst aangegaan in het kader van Ruimte voor Ruimte (RvR). Kern van deze bestuursovereenkomst is de ontwikkeling van een circa 68 hectare groot gebied ten behoeve van de woningbouw teneinde uit de opbrengsten vanuit deze grondexploitatie bij te dragen in de schadeloosstelling van agrariërs, die besluiten de bedrijfsvoering te staken en op grond daarvan schadeloos kunnen worden gesteld voor de sloop van stallen.

Voor Dalmeden is een kostendekkende grondexploitatie opgesteld, welke correspondeert met de uitgangspunten, zoals in het bestemmingsplan zijn verwoord. De grondexploitatie is in augustus 2006 per 1 januari 2006 opgesteld en is in november 2006 door de Raad vastgesteld. De grondexploitatie is op 4 juli 2017 voor het laatst door de Raad herzien op prijspeil 2017. Het bruto woongebied van Dalmeden is ongeveer 42,2 hectare, waarvan 33,4 hectare uitgegeven zal worden. De gemeente had

voordat er werd gestart met de uitgifte 63,5 hectare van het totale exploitatiegebied in bezit. In 2008 is begonnen met het bouw- en woonrijp maken van het gebied. Tot en met 2017 zijn er al meerdere deelgebieden bouwrijp gemaakt en is gestart met het woonrijp maken van de eerste deelgebieden. In de hoofdstructuur wordt 8 hectare gereserveerd voor de beken (temporeel en permanent) en 17 hectare voor de openbare ruimte. Verder worden de plankosten, de bodemsaneringen, de afdrachten aan de provincie en afdrachten aan de verschillende reserves meegerekend. In 2008 is gestart met de uitgifte van de 33,4 hectare terrein. Tot en met 2017 is er ongeveer 9,7 hectare verkocht.

Eén van de gebieden die nu herzien en uitgegeven wordt is het onderhavige bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers. Bij dit bestemmingsplan wordt de economische uitvoerbaarheid gewaarborgd middels de in de grondexploitatie opgenomen uitgangspunten.

Hoofdstuk 5 Het bestemmingsplan

5.1 Uitgangspunten

In de voorgaande hoofdstukken is de herontwikkeling van het plangebied beschreven. Deze ontwikkeling krijgt zijn juridische vertaling in het onderhavige bestemmingsplan. In dit bestemmingsplan worden de gebruiks- en bebouwingsmogelijkheden binnen het plangebied geregeld. Het bestemmingsplan geeft aan voor welke doeleinden gronden zijn bestemd.

5.2 Het digitale bestemmingsplan

Volgens het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) wordt een bestemmingsplan met de daarbij behorende toelichting langs elektronische weg vastgelegd. Het bestemmingsplan wordt in die vorm ook vastgesteld, tegelijk met een volledige analoge verbeelding van het bestemmingsplan op papier. Indien de digitale en de analoge verbeelding tot interpretatieverschillen leiden, is de digitale verbeelding beslissend.

Het Bro laat echter de feitelijke digitale werkwijze voor een groot gedeelte over aan een ministeriële regeling, de Regeling standaarden ruimtelijke ordening 2012, met de daarbij behorende standaarden. Het gaat daarbij om de inrichting, de vormgeving, de verbeelding, de beschikbaarstelling, de authenticiteit, de integriteit, de volledigheid, de vaststelling en de bekendmaking van de digitale ruimtelijke informatie. De regeling bestaat uit een set normen (die verplicht zijn voorgeschreven) en een pakket aan praktijkrichtlijnen die uitleggen hoe de verplichte normen toegepast kunnen worden.

Voorliggend bestemmingsplan voldoet aan alle verplichte onderdelen van de standaarden.

5.3 Planopzet

Het juridisch bindend gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit de regels en bijbehorend GML-bestand waarin de geometrisch bepaalde planobjecten zijn vervat. Het .GML-bestand en de regels dienen in samenhang te worden bekeken.

De regels zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken:

1. Inleidende regels;
2. Bestemmingsregels;
3. Algemene regels;
4. Overgangs- en slotregels.

In het navolgende worden de regels per hoofdstuk toegelicht.

5.3.1 Inleidende regels

Hoofdstuk 1 bevat de inleidende regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied.

5.3.1.1 Begrippen

Dit artikel bevat de definities van de in de regels gebruikte begrippen, waarmee een eenduidige interpretatie van deze begrippen is vastgelegd.

5.3.1.2 Wijze van meten

De "wijze van meten" geeft onder meer regels waar mag worden gebouwd en hoe voorkomende eisen betreffende de maatvoering begrepen moeten worden.

5.3.2 Bestemmingsregels

Hoofdstuk 2 van de regels bevat de juridische vertaling van de verschillende bestemmingen die voorkomen in het plangebied. Voor ieder gebied op de verbeelding is de bestemming aangegeven. In de regels is onder andere aangegeven welk gebruik is toegestaan, wat er gebouwd mag worden en wat verboden is. Hieronder worden de verschillende bestemmingen en dubbelbestemmingen toegelicht.

5.3.2.1 Groen

Gronden met de bestemming Groen zijn bestemd voor groenvoorzieningen, bermen en beplanting en fiets- en/of voetpaden. De bestaande waardevolle, te handhaven bomen zijn aangeduid. Gebouwen mogen niet worden gebouwd met uitzondering van nutsvoorzieningen.

5.3.2.2 Verkeer-Verblijfsgebied

Binnen de bestemming Verkeer - Verblijfsgebied worden woonstraten en woonerven bedoeld. Ook pleinen en dergelijke worden onder deze bestemming geschaard. Deze bestemming richt zich met name op langzaam verkeer en draagt het karakter van een verblijfsgebied. Vaak zijn dit wegen waar maximaal 30 km/u gereden mag worden. Gebouwen mogen niet worden gebouwd met uitzondering van nutsvoorzieningen en bijgebouwen, voor zover deze zijn aangeduid.

5.3.2.3 Wonen

Op de gronden met de bestemming Wonen is het toegestaan om woningen met bijgebouwen op te richten, met inbegrip van ruimte voor de uitoefening van een aan huis gebonden beroep of bedrijf. Buiten het bouwvlak mogen geen bouwwerken worden opgericht. Verder zijn bepalingen opgenomen met betrekking tot onder andere het maximaal aantal te bouwen woningen, de plaatsing van de voorgevel, de maximale bouwhoogte en de uitoefening van een aan huis verbonden beroep of bedrijf. Ter plaatse van de aanduiding 'onderdoorgang' is het bouwen uitsluitend toegestaan boven de eerste bouwlaag.

5.3.3 Algemene regels

Hoofdstuk 3 bevat de algemene regels. Deze gelden voor het gehele plangebied.

5.3.3.1 Anti-dubbeltelregel

De anti-dubbeltelregel is opgenomen om ervoor te zorgen dat grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is of alsnog kan worden gegeven, bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing wordt gelaten.

5.3.3.2 Algemene gebruiksregels

Dit artikel regelt enkele aspecten met betrekking tot het gebruik van gronden.

5.3.3.3 Algemene afwijkingsregels

Door middel van de algemene afwijkingsbevoegdheid kunnen burgemeester en wethouders bij het verlenen van een omgevingsvergunning afwijken van de bestemmingsplanregels voor onder andere geringe overschrijding van bepaalde bouwvoorschriften, alsmede voor kunstobjecten, bouwwerken van openbaar nut, telecommunicatievoorzieningen enzovoort. Deze bevoegdheid vergroot de flexibiliteit van het plan.

5.3.3.4 Overige regels

Dit artikel regelt de afstand van bebouwing tot de Rijksweg. Verder zijn aanvullende bepalingen opgenomen met betrekking tot het parkeren, laden en lossen.

5.3.4 Overgangs- en slotregels

Hoofdstuk 4 bevat regels omtrent overgangsrecht en de slotregel. Deze gelden voor het hele plangebied.

5.3.4.1 Overgangsrecht

Dit artikel regelt ten aanzien van gebouwen en van gebruik dat bestaande gebouwen of bestaand gebruik dat afwijkt van het plan, onder voorwaarden mag worden voortgezet.

5.3.4.2 Slotregel

In dit artikel staat de naam van het bestemmingsplan.

5.4 Handhaving van het plan

Het ontwikkelen van beleid en de vertaling hiervan in een bestemmingsplan heeft weinig zin, indien na de vaststelling van het bestemmingsplan de regels van het plan niet gehandhaafd (kunnen) worden. Daarom is het belangrijk al tijdens het opstellen van een bestemmingsplan aandacht te besteden aan de handhaafbaarheid van de opgestelde regels. Hierbij is een aantal punten in het bijzonder van belang:

1. Voldoende kenbaarheid van en draagvlak voor het bestemmingsplan

Een goed handhavingsbeleid begint bij de kenbaarheid van het bestemmingsplan bij degenen die het moeten naleven. De inhoud van het plan kan slechts gehandhaafd worden, indien het beleid en de regeling in grote kring ondersteund wordt door de gebruikers van het bestemmingsplan. Een algemene positieve benadering van het bestemmingsplan is om die reden wenselijk. Uiteraard zal niet iedereen zich kunnen vinden in elk onderdeel van het plan.

2. Realistische en inzichtelijke regeling
Een juridische regeling dient inzichtelijk en realistisch te zijn. Dat wil zeggen, dat het plan niet onnodig beperkend of inflexibel dient te zijn. De regels dienen niet meer, maar ook niet minder te regelen dan noodzakelijk is.
3. Actief handhavingsbeleid
Het sluitstuk van een goed handhavingsbeleid is voldoende controle op de feitelijke situatie in het plangebied. Indien de regels worden overtreden moeten adequate maatregelen worden getroffen. Indien dit wordt nagelaten ontstaat een grote mate van rechtsonzekerheid.

5.5 Vooroverleg en verder verloop van de procedure

5.5.1 Vooroverleg

Ingevolge artikel 3.1.1 van het Besluit op de ruimtelijke ordening plegen burgemeester en wethouders, waar nodig, overleg met de nader in dit artikel genoemde instanties en functionarissen. Van plan tot plan dient te worden beoordeeld met wie dit overleg dient plaats te vinden. Daar er sprake is van een nieuwe invulling van het gebied, zal vooroverleg worden gevoerd met de provincie en andere overleginstanties.

Er zijn geen vooroverlegreacties ingediend over het voorontwerp bestemmingsplan 'Dalmeden, CPO Kamers'.

5.5.2 Verder verloop van de procedure

Conform de gemeente inspraakverordening en het gestelde in de Wet ruimtelijke ordening zullen devolgende stappen worden ondernomen:

1. het bestemmingsplan wordt gezamenlijk met de ingediende zienswijze voorgelegd aan de gemeenteraad. De Nota zienswijzen ontwerp bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers is als bijlage 4 toegevoegd. Deze stelt het plan eventueel inclusief wijzigingen vast.
4. 2^e ter inzage legging: het vastgestelde bestemmingsplan ligt gedurende 6 weken ter inzage. Gedurende deze termijn is beroep mogelijk bij de Raad van State; indien geen beroep is ingesteld bij de Raad van State treedt de beslissing van de gemeenteraad in werking daags na afloop van de beroepstermijn.

Bijlagen bij de toelichting

Bijlage 1 Woningbouwprogramma

Som van aantal	Kolomlabels												harde
Rijlabels	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Eindtotaal		plancap.
Badhuis Ariensschool		41									41		
Bornsestraat/Huys en Hoogh					50						50		50
Broek Noord	13	12	20	20	20	20	18	12			135		135
Broek Oost	2	2	32	3	2						41		41
Broek Zuid - kop van de strip	14										14		14
contingent Beckum			10								10		
contingent Binnenstad	10	10	10	10	10						50		
contingent kruimelgevallen	10	5									15		
contingent transformatie wonen /werken	10										10		
Dalmeden	34	47	50	35	58	31	23	11	22	14	325		323
de Kroon	12										12		
Deldenerstraat-Floresstraat					9						9		9
Dennenbosweg Scheurink		10									10		10
Eekendiekske			1				1				2		2
Elisabethstraat			30	30							60		60
Else Mauhstraat		3									3		3
Gezondheidspark	13	55									68		68
Hart van Zuid		52	12	55	145				50		314		252
Hemmelhorst									1	1	2		2
Hengelse Es Noord			95	78	56						229		229
Isaac da Costastraat/Oranjemavo	16										16		16
Josef Haydnlaan (transformatie Welbions)	10										10		10
Klein Driene-Händelstraat	15										15		
Lange wemen			12								12		12
Marktkoopman	4										4		
Marskant, B3		30									30		
Marskant, broodje top			12								12		
Marskant, M2		20									20		20
Marskant, Walhof				35							35		
Medaillon	18	24									42		32
Oldenzaalsestraat -Groothuis		28									28		28
Seahorse		25	30	26	27						108		108
Sloetsweg Welbions		21									21		21
Sloetsweg/Bellinckhof	4										4		4
Steenbakkersweg		40									40		40
t Rot	20	25	10	14	9	17	14				109		109
Tebodin		29									29		29
Telgenflat	83										83		83
Veldwijk Noord	65	69	26								160		158
Veldwijk Zuid fase 3		26									26		26
Wolter ten Catestraat/vml Raad van de Arbeid	26										26		26
Eindtotaal	379	574	350	306	386	68	56	23	73	15	2230		1920

Bijlage 2 Milieuaspectenstudie Dalmeden, CPO Kammers

MILIEUASPECTENSTUDIE DALMEDEN, CPO-Kamers

Milieuaspectenstudie ten behoeve van het
Bestemmingsplan Dalmeden, deelgebied
CPO-Kamers

Sector Fysiek
Afdeling Ruimte en Bouwen

versie 1.0

Datum: mei 2018

INHOUDSOPGAVE

1. Samenvatting.....	3
2. Bedrijven en milieuzonering	6
2.1 Aanpak onderzoek	6
2.2 Inventarisatie.....	6
3. Geluid	7
3.1 Wet geluidhinder	7
3.2 Wegverkeerslawaaai	7
3.4 Industrielawaai	8
3.5 Vliegtuiglawaaai	8
3.6 Railverkeerslawaaai	8
4. Luchtkwaliteit.....	9
5. Externe Veiligheid	10
6. Natura 2000.....	11
7. Vormvrije M.E.R. beoordeling	11
8. (Radar) Obstakel- en verstoringsgebieden.....	12

Bijlagen

- Resultaat berekening geluid

1. Samenvatting milieuaspectenstudie bestemmingsplan Dalmeden, deelgebied CPO-Kamers

Milieuhygiëne is een belangrijk onderdeel van ruimtelijke ordening. Het is van belang dat in het kader van een zorgvuldige en integrale afweging milieurelevante aspecten in beeld zijn gebracht. Om inzicht te verschaffen in de relevante milieuhygiënische aspecten is een milieuaspectenstudie gemaakt. Deze studie wordt als bijlage bij het bestemmingsplan gevoegd en geeft aan hoe is omgegaan met bedrijven en hun zoneringen en diverse hinderaspecten die binnen de ruimtelijke ordening een rol spelen zoals gevaar, lucht en geluid. De samenvattende conclusie is in het bestemmingsplan opgenomen.

Bedrijven en milieuzonering

Om te voorkomen dat knelpunten ontstaan tussen bedrijvigheid en gevoelige functies (zoals wonen), moet tussen deze functies voldoende ruimtelijke scheiding worden aangehouden. In de VNG-uitgave Bedrijven en Milieuzonering worden voor een groot aantal activiteiten zoneringsafstanden geadviseerd. Deze VNG-uitgave wordt algemeen geaccepteerd als richtlijn voor de aan te houden afstanden. Aan de hand van deze richtlijn zijn de bedrijfsactiviteiten in- en rondom het plangebied geïnventariseerd.

Deelgebied CPO-Kamers wordt ingericht als woonwijk, binnen het gebied zijn geen bedrijven geprojecteerd. Buiten het plangebied zijn geen bedrijven aanwezig met een invloedsgebied dat zich uitstrekt tot over het plangebied. Het aspect bedrijven en milieuzonering is daarom niet van belang voor dit plan.

Geluid

Wet Geluidhinder

De normstelling voor geluid is geregeld in de Wet geluidhinder. Deze geeft de normen voor industrielawaai, wegverkeerslawaaai en railverkeerslawaaai.

Regels ter uitvoering van de Wet geluidhinder zijn vastgelegd in het Besluit geluidhinder. Luchtvaartlawaaai is niet in de Wet geluidhinder, maar in de Luchtvaartwet geregeld.

Hierna worden de verschillende vormen van geluidbelasting achtereenvolgens behandeld.

Wegverkeerslawaaai

Langs wegen gelden wettelijke zones. De omvang van de zone wordt bepaald door een binnen- of buitenstedelijke ligging van de weg en het aantal rijbanen. Indien het bestemmingsplan mogelijkheden biedt om nieuwe geluidgevoelige functies binnen de zone van de weg te realiseren dient een akoestisch onderzoek uitgevoerd te worden naar de geluidbelasting vanwege de weg.

Het plangebied ligt binnen de zone van de Dalmedenweg, waarvoor een zone geldt van 200 meter.

Op de Dalmedenweg geldt een maximumsnelheid van 60 km/uur. De wettelijke voorkeursgrenswaarde (evenals de ambitiewaarde voor het gebiedstype wonen) voor wegverkeerslawaaai bedraagt 48 dB. Om de geluidbelasting tpv het plangebied te bepalen is een berekening uitgevoerd mbv standaardrekenmethode 1 van het Reken- en Meetvoorschrift geluidhinder 2012. Uit de resultaten blijkt dat op een afstand van 100 meter van de Dalmedenweg de geluidbelasting 36 dB bedraagt. Hiermee wordt ruimschoots voldaan aan de voorkeursgrenswaarde en ambitiewaarde.

De wettelijk toegestane snelheid op de overige wegen binnen en nabij het plangebied is 30 km/uur. Deze wegen hebben geen zone en er geldt geen wettelijke plicht om de geluidbelasting te berekenen. Deze wegen zijn uitsluitend tbv bestemmingsverkeer. De verkeersintensiteit is daarom zeer laag. Vanwege de snelheid in combinatie met de lage verkeersintensiteit en het gebruik van fijn asfalt voor de wegen is er sprake van een lage geluidbelasting op de woningen. Zonder verdere berekening kan worden gesteld dat er sprake is van een goed woon- en leefklimaat.

Railverkeerslawaaai

Het deelgebied CPO-Kamers ligt niet binnen het invloedsgebied van spoorlijnen. Het aspect railverkeerslawaaai is daarom niet van belang.

Industrielawaai

In de nabijheid van het plangebied bevinden zich geen geluidgezoneerde industrieterreinen. Het aspect industrielawaai is daarom niet van belang.

Luchtvaartlawaai

Het deelgebied CPO-Kamers valt niet binnen de wettelijke geluidzone van het vliegveld Twente Airport. Het aspect luchtvaartlawaai is daarom niet van belang.

Luchtkwaliteit

De belangrijkste regelgeving met betrekking tot de luchtkwaliteit is opgenomen in de Wet milieubeheer (Wm) en de bijbehorende maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen. Dit wettelijke stelsel wordt ook wel de Wet Luchtkwaliteit genoemd. In de wet zijn de EU-richtlijnen met betrekking tot de luchtkwaliteit geïmplementeerd.

Het bevoegd gezag dient in bepaalde gevallen bij het nemen van ruimtelijke en infrastructurele besluiten en bij het verlenen van vergunningen de luchtkwaliteit mee te nemen in de besluitvorming. Hierbij dient te worden nagegaan wat de gevolgen zijn voor de luchtkwaliteit. Als aan één of meer van onderstaande motiveringsgronden uit de Wet milieubeheer wordt voldaan is luchtkwaliteit geen belemmering voor het plan:

- a. Het project leidt niet tot overschrijdingen van de grenswaarden;
- b. Het project leidt niet tot een verslechtering van de luchtkwaliteit;
- c. Het project draagt 'niet in betekenende mate' bij aan de luchtkwaliteit;
- d. Het project is onderdeel van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit.

Als de effecten van een project 'niet in betekenende mate' bijdragen aan de luchtkwaliteit kunnen de ontwikkelingen doorgaan. In het besluit "niet in betekenende mate bijdragen" (luchtkwaliteitseisen) is omschreven dat een project 'niet in betekenende mate' (NIBM) bijdraagt aan de luchtkwaliteit als het project maximaal 3% van de grenswaarde bijdraagt aan de jaargemiddelde concentratie NO₂ en PM₁₀. In de regeling "niet in betekenende mate bijdragen", is voor een aantal categorieën van projecten de getalsmatige begrenzing weergegeven waarbinnen geen verdere toetsing aan de 3% grens of de grenswaarden nodig is.

Dit geldt onder andere voor woningbouwlocaties van maximaal 3000 woningen en twee ontsluitingswegen.

Het deelgebied CPO-Kamers maakt deel uit van het bestemmingsplan Dalmeden. Het totale aantal woningen dat gerealiseerd wordt binnen het gehele bestemmingsplan Dalmeden is ruimschoots kleiner dan 3000. Het gehele plan voldoet daarmee aan het criterium 'niet in betekenende mate bijdragen'.

Het aspect luchtkwaliteit vormt daarom geen belemmering voor dit plan.

Externe veiligheid

Externe veiligheid omvat het beheersen van de risico's voor de omgeving door de productie, de opslag en het gebruik van gevaarlijke stoffen (binnen bedrijven) en door het transport van gevaarlijke stoffen (via wegen, waterwegen, spoorwegen en buisleidingen). De externe veiligheidsrisico's worden enerzijds bepaald door de mogelijke effecten die een calamiteit met gevaarlijke stoffen kan hebben en anderzijds door de kans dat een calamiteit optreedt.

Risicovolle bedrijven

Binnen het plangebied zijn geen bedrijven aanwezig of geprojecteerd die vallen onder het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi). Ook zijn in de nabijheid van het plangebied geen Bevi-bedrijven aanwezig met een invloedsgebied dat zich uitstrekt tot over het plangebied.

Vervoer gevaarlijke stoffen

Het plangebied valt niet binnen het invloedsgebied van spoortrajecten waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd.

Binnen en nabij het plangebied zijn geen wegen aanwezig die zijn aangewezen voor het vervoer van routeplichtige stoffen.

Buisleidingen voor gevaarlijke stoffen

In en in de directe omgeving van het plangebied zijn geen buisleidingen voor gevaarlijke stoffen aanwezig met een invloedsgebied dat zich uitstrekt tot over het plangebied CPO-Kamers.

Hoogspanningsleidingen

Binnen het plangebied en in de directe omgeving van het plangebied zijn geen hoogspanningsleidingen aanwezig.

Natura 2000

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het

kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Deze gebieden worden in Nederland op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 beschermd.

Er is geen sprake van een Natura 2000-gebied ter plaatse of in de directe omgeving van het plangebied. Het plangebied ligt op een afstand van ruim 3,5 kilometer van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Lonnekermeer.

Het plangebied maakt onderdeel uit van het bestemmingsplan Dalmeden. Ten opzichte van het vigerende plan vindt er geen toename plaats van de stikstofemissie. De stikstofdepositie op de meest nabij gelegen Natura 2000 gebieden zal daarom ook niet toenemen.

MER

Op 7 juli 2017 is de wetswijziging van het Besluit Milieueffectrapportage in werking getreden. Een belangrijke wijziging betreft het indicatief maken van de drempelwaarden in onderdeel D (betreft de m.e.r.-beoordeling) van de bijlage bij het Besluit Milieueffectrapportage. Concreet betekent dit dat, ook wanneer ontwikkelingen onder de in bijlage D opgenomen drempelwaarden blijven, het bevoegd gezag zich er nog steeds van moet vergewissen of activiteiten geen aanzienlijke milieugevolgen kunnen hebben.

Het komt er op neer dat voor elk besluit of plan dat betrekking heeft op activiteiten die voorkomen op de D-lijst die beneden de drempelwaarden vallen een toets moet worden uitgevoerd of belangrijke nadelige milieugevolgen kunnen worden uitgesloten. Voor deze toets, die dus een nieuw element is in de m.e.r.-regelgeving, wordt de term vormvrije m.e.r.-beoordeling gehanteerd. Deze vormvrije m.e.r.-beoordeling kan tot twee conclusies leiden:

- belangrijke nadelige milieugevolgen zijn uitgesloten: er is geen m.e.r.-beoordeling noodzakelijk;
- belangrijke nadelige milieugevolgen zijn niet uitgesloten: er moet een m.e.r.-beoordeling plaatsvinden of er kan direct worden gekozen voor een m.e.r.

Deze vormvrije mer-beoordeling is uitgevoerd en het college van B & W heeft hierover besloten dat vanwege de aard en omvang van de milieueffecten van dit project geen milieueffectrapportage opgesteld hoeft te worden.

(Radar)Obstakel- en verstoringsgebieden

Het plangebied ligt binnen het radarverstoringsgebied van het radarstation Twente. De bouwregels en de afwijkingsbevoegdheid in het bestemmingsplan laten geen bouwhoogtes toe die strijdig zijn met de hoogtebeperkingen die gelden om de ongestoorde werking van de radarinstallatie te borgen. Dit aspect vormt daarom geen belemmering voor het plan.

2 Bedrijven en milieuzonering

Om te voorkomen dat bedrijven en milieubelastende functies ter plaatse van gevoelige functies (zoals wonen) ontoelaatbare overlast veroorzaken en om te voorkomen dat bedrijven onevenredige inspanningen moeten leveren om aan milieuregels te voldoen, moet tussen deze functies voldoende ruimtelijke scheiding worden aangehouden (zogenoemde milieuzonering). In de VNG-uitgave Bedrijven en Milieuzonering (uitgave 2009) worden voor een groot aantal bedrijven en milieubelastende activiteiten richtafstanden geadviseerd. Deze VNG-uitgave wordt algemeen geaccepteerd als richtlijn voor de aan te houden afstanden. Hierbij dient opgemerkt te worden dat milieuzonering niet is bedoeld voor het beoordelen van bestaande situaties waarbij gevestigde milieubelastende activiteiten en milieugevoelige functies op minder dan de richtafstand van elkaar staan.

In zijn algemeenheid kan er van worden uitgegaan dat als kan worden voldaan aan de geadviseerde afstanden tussen bedrijven en gevoelige functies, ook in bestaande situaties, ontoelaatbare (milieu)hinder kan worden voorkomen en dat bedrijven in redelijkheid aan de milieuregels kunnen voldoen.

In de activiteitenlijst (uit de VNG-uitgave bedrijven en milieuzonering) is voor allerlei soorten milieubelastende functies aangegeven welke richtafstanden vanwege geur, stof, geluid en gevaar bij voorkeur aangehouden moeten worden ten opzichte van milieugevoelige activiteiten. De grootste van deze vier richtafstanden is bepalend voor de indeling van een activiteit in een milieucategorie.

In de VNG-uitgave wordt bedrijvigheid aan de hand van de SBI-codering (standaard bedrijvenindex) onderverdeeld in zes milieubelastings-categorieën. De inpassing dient beoordeeld te worden aan de hand van de richtafstanden. Bedrijfstypen van categorie 1 zijn zondermeer inpasbaar. In het algemeen zal een bestaand bedrijf vallend onder categorie 2 eveneens inpasbaar zijn. Bedrijfstypen van categorie 3 en hoger dienen zorgvuldig ingepast te worden of dienen (op termijn) uitgesloten te worden. De specifieke milieusituatie van deze bedrijven moet in beeld gebracht worden.

2.1 Aanpak onderzoek

De milieuzonering kan op diverse manieren tot stand komen. In het algemeen geldt: mengen waar kan, scheiden waar moet. Er zijn echter bedrijfsactiviteiten die zich slecht verhouden met een intensieve woonomgeving. Deze bedrijfsactiviteiten dienen dan ook in de toekomst uit de woonomgeving geweerd te worden. In het kader van het bestemmingsplan dient de ruimtelijke inpassing van bedrijven geregeld te worden. De Wet milieubeheer is een onvoldoende instrument om dit te reguleren.

Om een beeld te krijgen van de huidige bedrijfsactiviteiten is de bedrijvigheid in de directe nabijheid van het plangebied onderzocht. Het onderzoek is uitgevoerd op basis van het milieubedrijvenbestand van de gemeente Hengelo. De inpasbaarheid van de bedrijven is beoordeeld aan de hand van de bedrijvenlijst zoals die is opgenomen in de publicatie Bedrijven en Milieuzonering.

2.2 Inventarisatie

De bestaande bedrijven rondom het plangebied zijn geïnventariseerd met behulp van het milieubedrijvenbestand. Buiten het plangebied liggen geen bedrijven met een invloedsgebied dat zich uitstrekt tot over het plangebied. Het plangebied zelf wordt volledig ingericht als woongebied zonder bedrijfsactiviteiten.

Het aspect bedrijven en milieuzonering vormt geen belemmering voor het bestemmingsplan.

3 Geluid

3.1 Wet geluidhinder

De normstelling voor geluid is geregeld in de Wet geluidhinder. Deze geeft de normen voor industrielawaai, wegverkeerslawaai en railverkeerslawaai. Regels ter uitvoering van de Wet geluidhinder zijn vastgelegd in het Besluit geluidhinder.

Luchtvaartlawaai is niet in de Wet geluidhinder, maar in de Luchtvaartwet geregeld.

Binnen de zones van industrieterreinen, wegen en spoorwegen dient bij het realiseren van geluidsgevoelige bestemmingen of bij het ontwikkelen van industrieterreinen, wegen en spoorwegen een akoestisch onderzoek uitgevoerd te worden. De Wet geluidhinder toetst plannen op geluidbelastingen aan de gevel van geluidsgevoelige bestemmingen of aan de rand van de locatie waarbinnen het realiseren van dergelijke bestemmingen mogelijk is.

De Wet geluidhinder kent de voorkeursgrenswaarde en de maximale ontheffingswaarde. In beginsel moet aan de voorkeursgrenswaarde worden voldaan. Onder voorwaarden kan het bevoegd gezag een hogere grenswaarde vaststellen. Een hogere waarde dan de maximale ontheffingswaarde is wettelijk niet mogelijk. De restricties en voorwaarden waaronder een hogere grenswaarde kan worden verleend, zijn vastgelegd in de nota geluid van de gemeente Hengelo zoals vastgesteld op 10 februari 2009 en herzien in 2015. In deze nota wordt gesproken over een goed woon- en leefklimaat. Een goed woon- en leefklimaat betekent voor het aspect geluid niet voor alle delen van Hengelo hetzelfde. Bewoners van de binnenstad of van een bedrijfswoning op een bedrijventerrein zullen andere verwachtingen hebben dan bewoners van specifieke woongebieden. Om die reden zijn in de geluidnota gebiedstypen onderscheiden en wordt per gebiedstype een passende bescherming tegen overmatige geluidbelasting geboden. In Hengelo zijn vijf gebiedstypen onderscheiden:

- Wonen;
- Binnenstad en winkelgebieden;
- Industrie en bedrijven;
- Buitengebied en stadsparken;
- Verkeerszones.

Per gebiedstype zijn ambitie- en plafondwaarden vastgesteld. De ambitiewaarde is het geluidniveau dat wordt nagestreefd. De plafondwaarde is het maximale niveau dat onder voorwaarden kan worden toegestaan. In de nota geluid zijn de gebiedstypen en ambitie- en plafondwaarden opgenomen.

In het algemeen moet bij nieuwe ontwikkelingen aan de ambitiewaarde voor het gebiedstype worden voldaan. Daartoe moet, zo nodig, eerst worden nagegaan of maatregelen mogelijk zijn om de geluidemissie bij de bron (bv. stil asfalt) terug te dringen. Als dat niet mogelijk is of onvoldoende resultaat geeft, moet worden onderzocht of in de overdracht maatregelen mogelijk zijn. (verder van de (spoor)weg bouwen, geluidsschermen plaatsen e.d.). Als ook overdrachtsmaatregelen onvoldoende effect hebben of niet mogelijk zijn, kan onder voorwaarden een hogere waarde tot maximaal de plafondwaarde worden toegestaan. Voor het plangebied Dalmeden, deelgebied CPO-Kamers is echter geen criterium voor een hogere waarde aanwezig. De geluidsbelasting ter plaatse van woningen of geluidsgevoelige bestemmingen mag daarom niet meer bedragen dan 48 dB.

3.2 Wegverkeerslawaai

Bij het vaststellen van een bestemmingsplan, dient volgens de Wet geluidhinder een akoestisch onderzoek ingesteld te worden naar de geluidbelasting, die door woningen binnen de zone vanwege een weg, ondervonden gaat worden, zonder de invloed van extra maatregelen die de geluidsoverdracht verder beperken en naar de doeltreffendheid van in aanmerking komende maatregelen.

Het plangebied ligt in het hart van het gebied Dalmeden. In de directe nabijheid van het plangebied zijn uitsluitend 30 km wegen aanwezig met een (zeer)lage verkeersintensiteit. Bij deze wegen is geen zone aanwezig en is het berekenen van de geluidbelasting niet wettelijk verplicht. De dichtstbij gelegen weg waar een hogere maximum snelheid geldt betreft de Dalmedenweg. Voor de Dalmedenweg is de maximum snelheid 60 km/uur. Het plangebied ligt op circa 100 meter van de Dalmedenweg en valt daarmee binnen de wettelijke zone van deze weg. Om inzicht te verkrijgen over de geluidbelasting van deze weg op het plangebied is een berekening uitgevoerd met standaardrekenmethode 1

van het Reken- en meetvoorschrift geluidhinder 2012. Voor de berekening is een verkeersintensiteit van 1000 mvt/per dag aangehouden. Uit de resultaten blijkt dat op een afstand van 100 meter van de Dalmedenweg de geluidbelasting 36 dB bedraagt (incl. 5 dB aftrek conform artikel 110g van de Wet geluidhinder).

De berekende geluidbelasting blijft daarmee ruim onder de voorkeursgrenswaarde en de ambitiewaarde welke geldt voor het gebiedstype wonen.

Het aspect verkeerslawaaai vormt daarom geen belemmering voor dit plan.

3.4 Industrielawaai

Het plangebied CPO-Kamers ligt niet binnen de geluidzone van een gezoneerd industrieterrein. Nader onderzoek naar de geluidbelasting door Industrielawaai is derhalve niet nodig.

3.5 Railverkeerslawaaai

Het plangebied CPO-Kamers ligt niet binnen de geluidzone van een spoorlijn. Nader onderzoek naar de geluidbelasting door railverkeer is niet nodig.

3.6 Vliegtuiglawaai

Het plangebied CPO-Kamers valt niet binnen de wettelijke geluidzone van het vliegveld Twente Airport. Het aspect luchtvaartlawaaai is daarom niet van belang.

4 Luchtkwaliteit

De belangrijkste regelgeving met betrekking tot de luchtkwaliteit is opgenomen in de Wet milieubeheer (Wm) en de bijbehorende maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen. Dit wettelijke stelsel wordt ook wel de Wet Luchtkwaliteit genoemd. In de wet zijn de EU-richtlijnen met betrekking tot de luchtkwaliteit geïmplementeerd.

Het bevoegd gezag dient in bepaalde gevallen bij het nemen van ruimtelijke en infrastructurele besluiten en bij het verlenen van vergunningen de luchtkwaliteit mee te nemen in de besluitvorming. Hierbij dient te worden nagegaan wat de gevolgen zijn voor de luchtkwaliteit. Als aan één of meer van onderstaande motiveringsgronden uit de Wet milieubeheer wordt voldaan is luchtkwaliteit geen belemmering voor het plan:

- Het project leidt niet tot overschrijdingen van de grenswaarden;
- Het project leidt niet tot een verslechtering van de luchtkwaliteit;
- Het project draagt 'niet in betekenende mate' bij aan de luchtkwaliteit;
- Het project is onderdeel van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit.

Ad a.) Het project leidt niet tot overschrijdingen van de grenswaarden
Als de effecten van een project niet leiden tot overschrijdingen van de grenswaarden kunnen de ontwikkelingen doorgaan. In de Wet milieubeheer zijn luchtkwaliteitsnormen opgenomen voor een aantal stoffen die de luchtkwaliteit bepalen. In Nederland zijn van deze stoffen alleen stikstofdioxide en fijn stof relevant. Van de overige in de Wet genoemde stoffen worden de grenswaarden niet meer overschreden. In onderstaande tabel zijn de grenswaarden weergegeven.

Stof	Type norm	Grenswaarde
Stikstofdioxide	Jaargemiddelde	40
Stikstofdioxide	Uurgemiddelde	200 ^a
Fijn stof (Pm ₁₀)	Jaargemiddelde	40
Fijn stof (Pm ₁₀)	Daggemiddelde	50 ^b
Fijn stof (Pm _{2,5})	Jaargemiddelde	25

a) Mag maximaal 18 keer per jaar overschreden worden, b) mag maximaal 35 keer per jaar overschreden worden.

Ad b.) Het project leidt niet tot een verslechtering van de luchtkwaliteit
Als de effecten van een project niet leiden tot een verslechtering van de luchtkwaliteit op locaties waar de luchtkwaliteit de grenswaarden overschrijdt, kunnen de ontwikkelingen toch doorgaan. Een verslechtering van de grenswaarden is wel toegestaan. Wanneer de luchtkwaliteit door een project wel verslechtert op locaties waar de grenswaarden worden overschreden mag, onder voorwaarden, de saldobenadering worden toegepast (Regeling projectsaldering luchtkwaliteit 2007). Dit maakt het in beperkte gevallen mogelijk plaatselijk een verslechtering van de luchtkwaliteit boven de grenswaarden toe te staan, als de luchtkwaliteit voor het gehele plangebied per saldo verbetert.

Ad c.) Het project draagt 'niet in betekenende mate' bij aan de luchtkwaliteit

Als de effecten van een project 'niet in betekenende mate' bijdragen aan de luchtkwaliteit kunnen de ontwikkelingen doorgaan. In het besluit "niet in betekenende mate bijdragen" (luchtkwaliteitseisen) is omschreven dat een project 'niet in betekenende mate' (NIBM) bijdraagt aan de luchtkwaliteit als het project maximaal 3% van de grenswaarde bijdraagt aan de jaargemiddelde concentratie NO₂ en PM₁₀. Dit betekent dat projecten voldoen aan de milieukwaliteitseisen uit de Wet milieubeheer als de jaargemiddelde concentratie van zowel NO₂ als PM₁₀ met niet meer dan 1,2 µg/m³ toeneemt. In de regeling "niet in betekenende mate bijdragen", is voor een aantal categorieën van projecten de getalsmatige begrenzing weergegeven waarbinnen geen verdere toetsing aan de 3% grens of de grenswaarden nodig is. Dit geldt onder andere voor woningbouwlocaties van maximaal 3000 woningen en twee ontsluitingswegen.

Ad d.) Het project is onderdeel van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit

Het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) is een plan om de luchtkwaliteit in Nederland te verbeteren. Het is een samenwerkingsprogramma van het Rijk en de decentrale overheden. Het NSL bevat alle ruimtelijke ontwikkelingen die de luchtkwaliteit beïnvloeden en stelt hier maatregelen tegenover die de luchtkwaliteit verbeteren. Het doel van het NSL is te voldoen aan de grenswaarden voor stikstofdioxide en fijn stof. Voor projecten die zijn opgenomen in het NSL hoeft niet meer aangetoond te worden dat wordt voldaan aan de luchtkwaliteitseisen.

Het plangebied CPO-Kamers maakt deel uit van het bestemmingsplan Dalmeden. Het totale aantal woningen dat gerealiseerd wordt binnen het gehele bestemmingsplan Dalmeden is ruimschoots kleiner dan 3000 en voldoet daarmee aan het criterium 'niet in betekenende mate bijdragen'. Het aspect luchtkwaliteit vormt daarom geen belemmering voor dit plan.

5 Externe Veiligheid

Externe veiligheid omvat het beheersen van de risico's voor de omgeving door de productie, de opslag en het gebruik van gevaarlijke stoffen (binnen bedrijven) en door het transport van gevaarlijke stoffen (via wegen, waterwegen, spoorwegen en buisleidingen). De externe veiligheidsrisico's worden enerzijds bepaald door de mogelijke effecten die een calamiteit met gevaarlijke stoffen kan hebben en anderzijds door de kans dat een calamiteit optreedt.

De normering voor de externe veiligheid rond bedrijven is vastgelegd in het **Besluit externe veiligheid inrichtingen** (Bevi). De normering voor de externe veiligheid langs rijkswegen en spoorwegen is vastgelegd in het **Besluit externe veiligheid transportroutes** (Bevt). Voor buisleidingen is de normering voor externe veiligheid vastgelegd in het **Besluit Externe Veiligheid Buisleidingen** (Bevb).

Het externe veiligheidsrisico wordt uitgedrukt in twee grootheden, het plaatsgebonden risico en het groepsrisico.

Het **plaatsgebonden risico** is gedefinieerd als de kans per jaar dat een persoon die onafgebroken en onbeschermd op een plaats zou verblijven, overlijdt als rechtstreeks gevolg van een ongeval waarbij een gevaarlijke stof is betrokken. Het plaatsgebonden risico is een rekenkundige waarde, is onafhankelijk van de aard van de omgeving en kan worden weergegeven als een contour die punten met een even hoog risico met elkaar verbindt. Aan het plaatsgebonden risico is een (wettelijke) grenswaarde verbonden: een overlijdenskans van 10^{-6} (1 op een miljoen) per jaar. Binnen de plaatsgebonden risicocontour van 10^{-6} mogen geen nieuwe kwetsbare objecten worden geprojecteerd. Binnen de 10^{-5} -contour mogen zich geen bestaande kwetsbare objecten bevinden.

Het **groepsrisico** is gedefinieerd als de cumulatieve kans per jaar dat een groep van 10 of meer personen in één keer het dodelijke slachtoffer wordt van een incident met gevaarlijke stoffen. Bij de bepaling van het groepsrisico wordt, in tegenstelling tot het plaatsgebonden risico, de feitelijke situatie van de omgeving betrokken: de locatie van de aanwezige bebouwing en de bevolkingsdichtheid. Het groepsrisico wordt uitgedrukt in een grafiek waarin het mogelijke aantal dodelijke slachtoffers ten gevolge van een calamiteit wordt afgezet tegen de kans dat deze gebeurtenis optreedt.

Het groepsrisico wordt bepaald binnen het invloedsgebied van de inrichting, de weg of de buisleiding. De grootte van het invloedsgebied is afhankelijk van de effectafstanden: het invloedsgebied omvat het gebied waarbinnen bij het grootst mogelijke ongeval ten minste 1% van de blootgestelde personen overlijdt. Voor rijkswegen en spoorwegen wordt een afstand van 200 meter aangehouden.

Voor het groepsrisico geldt geen grenswaarde, maar een zogenoemde oriëntatiewaarde. Het groepsrisico moet worden vergeleken met die oriëntatiewaarde. Daarnaast moet het groepsrisico worden verantwoord. Voor transportroutes geldt (op grond van het Bevt) de verantwoordingsplicht niet als het groepsrisico kleiner is dan 10% van de oriëntatiewaarde of het groepsrisico niet meer dan 10% toeneemt en kleiner is dan de oriëntatiewaarde.

5.1 Risicovolle bedrijven

Binnen het plangebied zijn geen bedrijven aanwezig of geprojecteerd die vallen onder het Bevi. Ook zijn in de nabijheid van het plangebied geen Bevi-bedrijven aanwezig met een invloedsgebied dat zich uitstrekt tot over het plangebied. Het aspect risicovolle bedrijven is daarom niet relevant voor dit plan.

5.2 Vervoer gevaarlijke stoffen

Het plangebied ligt niet binnen het invloedsgebied van spoorwegen. Ook zijn er in de nabijheid geen wegen aanwezig die zijn aangewezen voor het transport van routeplichtige stoffen. Het aspect vervoer gevaarlijke stoffen is daarom niet van belang.

5.3 Buisleidingen voor gevaarlijke stoffen

Het plangebied ligt niet binnen het invloedsgebied van buisleidingen. Dit aspect is daarom niet van belang.

5.4 Hoogspanningsleidingen

Binnen en in de nabijheid van het plangebied zijn geen hoogspanningsleidingen aanwezig die van invloed zijn op het plangebied.

6 Natura 2000

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Deze gebieden worden in Nederland op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 beschermd.

Er is geen sprake van een Natura 2000-gebied ter plaatse of in de directe omgeving van het plangebied. Het plangebied ligt op een afstand van ruim 3,5 kilometer van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Lonnekermeer.

Het plangebied CPO-Kamers maakt onderdeel uit van het vigerende bestemmingsplan Dalmeden. Ten opzichte van het vigerende plan vindt er geen toename plaats van de stikstofemissie. De stikstofdepositie op de meest nabij gelegen Natura 2000 gebieden zal daarom ook niet toenemen.

7 Vormvrije m.e.r.- beoordeling

Op 7 juli 2017 is een wetswijziging van het Besluit Milieueffectrapportage in werking getreden. Een belangrijke wijziging betreft het indicatief maken van de drempelwaarden in onderdeel D (betreft de m.e.r.-beoordeling) van de bijlage bij het Besluit Milieueffectrapportage. Concreet betekent dit dat, ook wanneer ontwikkelingen onder de in bijlage D opgenomen drempelwaarden blijven, het bevoegd gezag zich er nog steeds van moet vergewissen of activiteiten geen aanzienlijke milieugevolgen kunnen hebben. Het komt er op neer dat voor elk besluit of plan dat betrekking heeft op activiteiten die voorkomen op de D-lijst die beneden de drempelwaarden

vallen een toets moet worden uitgevoerd of belangrijke nadelige milieugevolgen kunnen worden uitgesloten. Voor deze toets, die dus een nieuw element is in de m.e.r.-regelgeving, wordt de term vormvrije m.e.r.-beoordeling gehanteerd.

Wettelijk kader

Uit de Wet milieubeheer in samenhang met het Besluit milieueffectrapportage volgt dat voorafgaand aan de vaststelling van een bestemmingsplan dat voorziet in "de aanleg, wijziging of uitbreiding van een stedelijk ontwikkelingsproject" (kolom 1 van onderdeel D 11.2 van de bijlage bij het Besluit mer) beoordeeld moet worden of er zodanige belangrijke nadelige milieueffecten zijn te verwachten dat het nodig is om eerst een milieueffectrapportage (MER) op te stellen. Bij de beoordeling moeten de criteria uit bijlage III van de mer-richtlijn worden betrokken.

De omvang van dit project ligt ruim onder de drempelwaarden genoemd in kolom 2 van onderdeel D 11.2 van de bijlage bij het Besluit mer, waarboven een formele mer-beoordeling nodig is.

Om te kunnen beoordelen of een milieueffectrapport nodig is, moet op grond van artikel 7.16 Wet milieubeheer degene die een activiteit wil ondernemen, rekening houdend met de relevante criteria uit bijlage III van de mer-richtlijn, een beschrijving verstrekken van:

- de fysieke kenmerken van de activiteit;
- de locatie van de activiteit, met bijzondere aandacht voor de kwetsbaarheid van het milieu in gebieden waarop de activiteit van invloed kan zijn;
- de waarschijnlijk belangrijke gevolgen die de activiteit voor het milieu kan hebben, met specifieke aandacht, voor zover van toepassing, voor de gevolgen van emissies en productie van afvalstoffen en voor het gebruik van natuurlijke hulpbronnen;
- de eventuele maatregelen die zijn getroffen om nadelige gevolgen voor het milieu te vermijden of te voorkomen.

Kenmerken van de activiteit

De ontwikkeling betreft de bouw van 29 woningen gelegen binnen het plan Dalmeden. Omdat de voorgenomen ontwikkeling niet past binnen het huidige bestemmingsplan wordt een nieuw bestemmingsplan gemaakt.

Er zijn geen bronnen aanwezig die veel geluid produceren of relevante emissies naar de lucht veroorzaken. De omvang van de voorgenomen ontwikkeling is niet zodanig dat grote hoeveelheden verkeer worden aangetrokken. In deze milieuaspectenstudie is onderbouwd dat het aspect externe veiligheid geen knelpunt vormt. Ook is er geen sprake van belangrijke nadelige effecten vanwege cumulatie met andere projecten. Het betreft een project van beperkte omvang, dat geen onevenredig gebruik van hulpbronnen of een onevenredige hoeveelheid afvalstoffen met zich mee zal brengen. Voor de beoordeling of een MER noodzakelijk is, is nadere informatie over deze aspecten niet nodig.

Locatie van het project

Het plangebied ligt centraal binnen het plangebied Dalmeden en heeft een oppervlak van circa 10000 m². Het gebied kent geen bijzondere natuurwaarden of natuurlijke hulpbronnen en ligt niet binnen een grondwaterbeschermingsgebied.

Op ca. 3,5 kilometer afstand ligt het Lonnekermeer, een gebied dat vanwege de natuurwaarden is aangewezen als een Natura-2000 gebied. Andere Natura-2000 gebieden liggen op grotere afstand. Gezien de afstand tot deze gebieden in relatie met de omvang van dit project behoeft hiermee geen rekening te worden gehouden.

Soort en kenmerken van de potentiële effecten

Gelet op de beperkte omvang van het project is de orde van grootte en het ruimtelijk bereik van de (milieu)effecten beperkt. Vooral de bewoners die rondom het project wonen, kunnen enig effect ondervinden. Met name tijdens de bouwfase. Er zijn geen significante effecten die ver reiken. Het project heeft geen relevante geluidbronnen waar specifiek rekening mee gehouden moet worden. Het project draagt 'niet in betekenende mate' bij aan de luchtkwaliteit en is niet relevant voor het aspect externe veiligheid.

Conclusie

Gelet op de kenmerken en de locatie van het project zoals in het voorgaande beschreven en gelet op onze integrale beoordeling van de effecten waarbij wij de relevante criteria uit bijlage III van de mer-richtlijn hebben betrokken, zijn wij van oordeel dat de nadelige gevolgen voor het milieu die het project kan hebben beperkt van omvang zijn.

Nu belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu niet optreden,

besluiten wij dat in de voorbereiding van het project CPO-Kamers geen milieueffectrapport behoeft te worden opgesteld.

8. (Radar)Obstakel- en verstoringsgebieden

Het plangebied ligt binnen het radarverstoringsgebied van het radarstation Twente en binnen het gebied waar op grond van het luchthavenbesluit Twente Airport beperkingen gelden in verband met de vliegveiligheid:

- Op grond van artikel 2.4. van de Regeling algemene regels ruimtelijke ordening (bouwbeperking radarverstoringsgebieden) geldt een hoogtebeperking bepaald door een denkbeeldige rechte lijn die wordt getrokken vanaf de top van de radarantenne oplopend met 0,25 graden. Voor de punt van het Hengelose grondgebied dat het dichtst bij het radarstation ligt, betekent dat een bouwhoogte van maximaal 88 meter boven NAP. Voor verder weg gelegen delen geldt uiteraard een grotere maximale bouwhoogte.
- In bijlage V-6A (kaartdelen 1 en 2) van het luchthavenbesluit zijn opgenomen de maximale bouwhoogtes die moeten worden aangehouden in verband met de vliegveiligheid (de Obstakel Limitatieve Vlakken). De hoogtebeperkingen betreffen 80 meter boven NAP in het deel van het Hengelose grondgebied dat het dichtst bij het vliegveld ligt tot 185 meter in verder weg gelegen delen.
- In bijlage V-6B (kaartdelen 1 en 2) van het luchthavenbesluit zijn opgenomen de maximale bouwhoogtes die moeten worden aangehouden in verband met de naderings- en vertrekroutes (obstakelvlakken voor nadering en vertrekroutes). Deze gebieden beslaan slechts een beperkt deel van het Hengelose grondgebied en geven in die delen een beperking van de bouwhoogte van 80 tot 180 meter boven NAP.

Het maaiveld in het plangebied is nergens hoger dan 20 meter boven NAP. Zolang niet hoger wordt gebouwd dan 60 meter boven het maaiveld is er dan ook zeker geen strijdigheid met bovengenoemde hoogtebeperkingen. De maximale bouwhoogtes in de bestemmingsvlakken zijn ruim lager dan 60 meter. De bouwregels en de afwijkingsbevoegdheid staan geen bouwhoogtes toe die strijdig zijn met bovengenoemde hoogtebeperkingen.

Bijlage 3 Geluidberekening

Ontvanger : <Nieuwe Ontvanger> **Waarneemhoogte [m]** : **5,0**

Rijlijn : **Dalmedenweg**

Wegdekhoogte [m]	:	0,00	Afstand horizontaal [m]	:	100,00
Verhardingsbreedte [m]	:	3,00	Afstand schuin [m]	:	100,09
Bodemfactor [-]	:	0,94	Afstand kruispunt [m]	:	0,00
Objectfractie [-]	:	0,50	Afstand obstakel [m]	:	0,00
Zichthoek [grad]	:	127			
Wegdektype [-]	:	0 - Referentiewegdek			

Q_etmaal	:	1000,00
% Daguur	:	7,00
% Avonduur	:	2,60
% Nachtuur	:	0,70

Emissiegegevens distributie per voertuigcategorie per periode in dB(A)

m	Categorie	Dag[%]	Avond[%]	Nacht[%]	km/u	C_wegdek	E_dag	E_avond	E_nacht
1	Motorrijwielen	0,00	0,00	0,00	50	0,00	0,00	0,00	0,00
2	Lichte Motorvoertuigen	99,00	99,00	99,00	60	0,00	66,90	62,60	56,90
3	Middelzware Motorvoert...	0,50	0,50	0,50	60	0,00	49,59	45,29	39,59
4	Zware Motorvoertuigen	0,50	0,50	0,50	60	0,00	52,46	48,16	42,46
5	Bromfietsen	0,00	0,00	0,00	50	0,00	0,00	0,00	0,00
	Totaal	100,00	100,00	100,00			67,13	62,83	57,13
	C_optrek						--	--	--

Resultaten in dB(A)

C_reflectie	:	0,75	LAeq, dag	:	41,20
C_zichthoek	:	0,00	LAeq, avond	:	36,90
D_afstand	:	20,00	LAeq, nacht	:	31,20
D_lucht	:	0,63	Aftrek Art.110g [dB]	:	5
D_bodem	:	4,29	Lden, excl. Art.110g [dB]	:	41
D_meteo	:	1,76	Lden, incl. Art.110g [dB]	:	36

Bijlage 4 Nota zienswijzen ontwerp bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kammers

Nota zienswijzen ontwerpbestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers

I INLEIDING

Na voorafgaande publicatie in het Hengelo's Weekblad en de Staatscourant heeft het ontwerpbestemmingsplan 'Dalmeden, CPO Kamers' van 13 juni tot en met 24 juli 2018 ter inzage gelegen. Binnen de termijn van terinzagelegging is één zienswijze ingediend door:

1. Indiener 1, namens diverse buurtbewoners

II SAMENVATTING VAN EN REACTIE OP DE ZIENSWIJZEN

1. Indiener 1, namens diverse buurtbewoners

- a. Indieners hebben weerstand tegen het ontwerpbestemmingsplan 'Dalmeden, CPO Kamers'. Zij zijn van mening dat zij onjuist zijn geïnformeerd door de gemeente Hengelo over de bouwhoogte, het al dan niet doorgaan van het CPO project en de afstand tot de reeds bestaande woningen. Zij hebben op grond van deze informatie een kavel gekocht en worden nu geconfronteerd met een, voor hen ongewenst, bouwplan. Het plan 'CPO Kamers' past niet binnen het door de gemeenteraad vastgestelde beeldkwaliteitsplan en bestemmingsplan. Er is sprake van een onbetrouwbare overheid.
- b. Indieners geven aan dat de geplande groenstrook tussen de kavels aan het Muiderslot en het plangebied 'CPO Kamers' is weggehaald. Indieners verwijzen hierbij naar een stedenbouwkundige schets van het woongebied 'Kamers'.
Tevens moeten bomen worden gekapt. Op 8 februari 2018 is een kapvergunning aangevraagd voor de kap van één es nabij de Aardbei. Op 15 maart 2015 heeft de aanvrager (de projectleider van Dalmeden) een positief besluit ontvangen voor het kappen van de boom. De projectleider zou tevens hebben aangegeven dat het doorgaan van het bouwplan 'CPO Kamers' nog onzeker is.
- c. Indieners zijn van mening dat het plan 'CPO Kamers' strijdig is met de stedenbouwkundige uitgangspunten voor Dalmeden en vrezen dat de kernwaarden van het Dalmeden onder druk komen te staan. Verwezen wordt naar paragraaf 5.2 uit het bestemmingsplan 'Dalmeden' en paragraaf 2.2 uit het bestemmingsplan 'Dalmeden, uitwerking Kamers deel 1'. Als voorbeeld worden de volgende kernwaarden benoemd: Openheid, ruimtes tussen de nederzettingen, voortborden op het bestaande Twentse landschap, een netwerk van beplantingen, houtwallen en lanen etc.
In het bestemmingsplan 'Dalmeden' wordt gesproken over een 'groot centraal landhuis met daarin een twintigtal appartementen'. Het huidige ontwerp heeft geen enkele associatie met een landhuis, sterker nog het plan duidt op stedelijk wonen, in plaats van landelijk wonen. Het plan is te massaal en draagt negatief bij aan de openheid en de beleving van rust en ruimte. Met het forse plan voor 'CPO Kamers' transformeert de gemeente Hengelo wederom een agrarisch gebied in een woonwijk, waardoor de meest waardevolle karaktertrekken verdwijnen en het buitengebied kleiner wordt.
- d. Ten behoeve van het plan 'CPO Kamers' worden 52 parkeerplaatsen gerealiseerd. Indieners ervaren dit als het parkeerterrein van de 'Makro', waardoor er geen sprake is van landelijk wonen. Tevens vragen indieners zich af of rekening is gehouden met het bezoekers parkeren en waar dat gaat plaatsvinden.
Indieners vrezen geluidsoverlast van de verkeersbewegingen als gevolg van het bouwplan 'CPO Kamers', maar ook van het starten van de motoren en het dichtslaan van de autodeuren.
- e. Indieners zijn van mening dat het plan 'CPO Kamers' leidt tot een (verkeers)onveilige woonomgeving. Indieners verwijzen naar paragraaf 4.11 van het bestemmingsplan 'Dalmeden' dat gaat over sociale veiligheid. In de omgeving van het Muiderslot ervaren de indieners gevaarlijke situaties. Verwezen wordt naar twee recente ongevallen op de Kruising Vlierbes/Bornsedijk. De gemeente doet te weinig om veiligheidskwesties in de wijk op te

lossen.

De ontwikkeling van woongebied Kamers had gestart moeten worden bij de Dalmedenweg om zo gefaseerd richting de Bornsedijk verder te ontwikkelen, zoals in Kern Noord en Kern Zuid. De gemeente werkt voor Kamers echter in omgekeerde volgorde, waardoor nieuwe bewoners worden geconfronteerd met de onveiligheid van het bouwverkeer. Gevraagd wordt waarom er voor Kamers niet in deze volgorde wordt gewerkt.

Kamers wordt ontsloten door slechts één smalle straat; het Loevestein. Als op deze weg iets gebeurt, of de weg door een aannemer blokkeert, is er voor de hulpdiensten geen alternatief, zeker niet wanneer het Muiderslot eenzijdig wordt afgesloten. Ter plaatse van de geplande afsluiting wordt nu prompt de weg op gefietst. De indieners vragen zich af hoe lang ze moeten wachten op maatregelen. Met de gemeente Hengelo hebben gesprekken plaatsgevonden over de verkeersonveiligheid. Een afdoende voorstel is volgens indieners echter nog niet voor handen.

Reactie

- a. *De zienswijze van indieners over de wijze waarop zij zouden zijn geïnformeerd, wordt niet herkend. Over het bouwplan 'CPO Kamers' is vroegtijdig en frequent overleg gevoerd met de directe omgeving/commissie Muiderslot. Deze gesprekken vonden in de afgelopen maanden plaats, zowel tijdens informatieavonden als geplande overleggen tussen de commissie Muiderslot, de adviseur van het CPO collectief en de gemeente Hengelo.*

Van een mogelijke ontwikkeling van het plangebied is altijd al sprake geweest. Bij de verkoop van de kavels in Kamers, deel 1, zijn kopers hierover geïnformeerd. Destijds was er nog geen sprake van een concreet plan voor het plangebied en kon uitsluitend worden verwezen naar de uitwerkingsregels van het "globale" bestemmingsplan 'Dalmeden'.

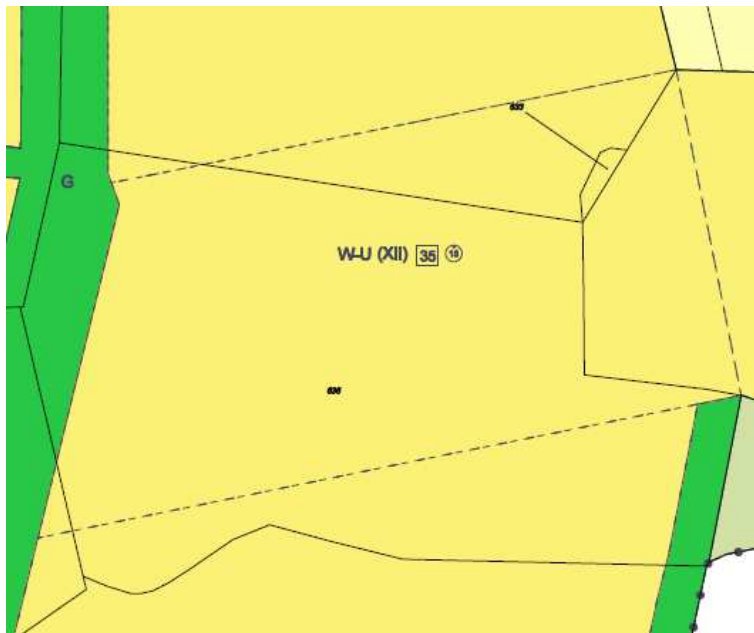
Toen in 2008 gestart werd met de uitgifte van de kavels in Dalmeden, was uitgangspunt dat 20% van de woningen in Dalmeden voor sociale woningbouw zouden worden gerealiseerd. De locatie in het bestemmingsplan waar een "groot woongebouw" gerealiseerd kon worden, in het plangebied CPO Kamers, zou daarvoor mogelijk in aanmerking kunnen komen. In 2010 werd duidelijk dat er geen sociale woningbouw in Dalmeden ging komen. De mogelijkheid tot het bouwen van een "groot woongebouw", in het plangebied, bleef bestaan.

Pas vanaf 2016 is voor het CPO-collectief door de gemeente Hengelo actief gezocht naar een geschikte locatie voor CPO. De gemeente Hengelo staat positief tegenover het bouwen in collectief particulier opdrachtgeverschap en heeft geprobeerd daarvoor in Dalmeden een geschikte locatie te vinden. Er zijn verschillende locaties onderzocht waaronder een mogelijke locatie in het woongebied Meander in Dalmeden. Op het moment dat bleek dat deze locatie, gezien de verkaveling, niet geschikt was, kwam de locatie in het woongebied Kamers in beeld. Het CPO plan is pas echt concreet geworden na de ondertekening van een contract van 2 maart 2018 tussen de gemeente en het CPO.

Voor bouw- en gebruiksmogelijkheden van gronden is een bestemmingsplan (regels en verbeelding, voorheen voorschriften en plankaart) het ruimtelijk plan dat juridisch bindend is voor burgers, bedrijven en de overheid.

Voor het plangebied 'CPO Kamers' vigeert het bestemmingsplan 'Dalmeden' dat op 25 januari 2012 onherroepelijk is geworden. Voor de gronden gelegen binnen het plangebied 'CPO Kamers' geldt de bestemming "wonen uit te werken". Het plangebied is op de verbeelding bestemd als W-U XII. Voor de uit te werken bestemming woondoeleinden (W-U XII) deelgebied Kamers Landgoed, gelden de volgende specifieke bepalingen:

Centraal in dit deelgebied is een groot woongebouw met 20-25 appartementen toegestaan. Naast dit woongebouw kunnen er nog meerdere kleinere woongebouwen worden gerealiseerd. Binnen het plangebied staat het bestemmingsplan Dalmeden 35 woningen toe met een maximale bouwhoogte van 15 meter (zie afbeelding 1).

Afbeelding 1. Uitsnede vigerend bestemmingsplan Dalmeden.

In het bouwplan voor 'CPO Kamers' (afbeelding 2) is geen sprake van een groot woongebouw met 20-25 appartementen, maar van een woongebouw met 9 appartementen, daarnaast worden 20 grondgebonden woningen gerealiseerd.

Afbeelding 2. Bouwplan CPO Kamers

Aangezien er geen sprake is van een groot woongebouw met 20-25 appartementen en daarnaast nog kleinere woongebouwen kan niet worden voldaan aan de voorwaarden in de uitwerkingsregels. Daarom is er voor het plan 'CPO Kamers' een nieuw bestemmingsplan opgesteld en is er geen sprake van een uitwerkingsplan.

Wel wordt in het ontwerpbestemmingsplan 'Dalmeden, CPO Kamers' rekening gehouden met de uitwerkingsregels uit het bestemmingsplan 'Dalmeden'. Zo laat het globale plan 'Dalmeden' binnen de bestemming 'wonen uit te werken (W-U-XII)' 35 woningen toe. Het ontwerpbestemmingsplan 'CPO Kamers' is daarop afgestemd en laat maximaal 29 woningen toe.

In de uitwerkingsregels van het bestemmingsplan 'Dalmeden' wordt een maximale

bouwhoogte van 15 meter toegestaan binnen de bestemming 'wonen uit te werken (W-U-XII)'. In het ontwerpbestemmingsplan 'Dalmeden, CPO Kamers' blijft de maximale bouwhoogte ruim onder 15 meter.

De maximale bouwhoogte bedraagt:

- 13 meter voor de entree (onderdoorgang) van het bouwplan en één woongebouw aan Loevenstein, waarin 2 woningen zijn gepland;
- 12 meter voor het woongebouw met 9 appartementen;
- 10 meter voor de overige 18 grondgebonden woningen.

De maximale bouwhoogte is specifiek in het ontwerpbestemmingsplan aangeduid om de rechtszekerheid voor de omwonenden te vergroten ten opzichte van het bestemmingsplan 'Dalmeden'. Binnen de bestemming "wonen uit te werken" zijn geen bouwvlakken opgenomen en in de uitwerkingsregels is geen sprake van afstandseisen tussen bebouwing. Op dit punt kan derhalve geen onduidelijkheid zijn ontstaan.

Op 1 februari 2018 is de aangepaste welstandsnota in de gemeente Hengelo vastgesteld. Deze nota biedt het toetsingskader voor de welstandsbeoordeling van bouw aanvragen met het doel de welstandsaspecten voor de burger inzichtelijker te maken. Het toetsingsniveau is gedifferentieerd, dat wil zeggen: streng waar nodig, soepel waar mogelijk. Het plangebied CPO Kamers valt binnen de typologie 'moderne woonwijken' en de toetsing wordt uitgevoerd op het niveau middel. Het bouwplan voldoet aan de Welstandsnota. Er worden derhalve geen gebiedsgerichte ontwikkelcriteria vastgelegd.

- b. Voor bouw- en gebruiksmogelijkheden van gronden is een bestemmingsplan (regels en verbeelding, voorheen voorschriften en plankaart) het ruimtelijk plan dat juridisch bindend is voor burgers, bedrijven en de overheid. In 2009 is één stedenbouwkundige schets gemaakt. Een stedenbouwkundige schets is richtinggevend, maar niet juridisch bindend. Na een stedenbouwkundige schets kan worden afgeweken van aantallen woningen en plek. Ter plaatse van Muiderslot (Kamers, deel 1) bijvoorbeeld, waren in de schets 11 woningen getekend terwijl nu 16 woningen zijn gerealiseerd.

Op de stedenbouwkundige schets van het woongebied Kamers uit 2009, waar naar verwezen wordt, is een groenstrook opgenomen tussen de kavels aan het Muiderslot en het plangebied 'CPO Kamers'.

De gronden gelegen tussen de kavels Muiderslot en het bouwplan 'CPO Kamers' zijn bestemd als 'Verkeer-Verblijfsgebied'. Binnen deze bestemming zijn onder meer wegen, straten en paden toegestaan, maar ook groenvoorzieningen. De afstand tussen de kavels aan het Muiderslot en de kavel waarop het bouwplan 'CPO Kamers' wordt gerealiseerd bedraagt circa 15 meter. Conform het civieltechnisch plan bestaat het profiel van deze gronden uit een groenstrook van circa 6,5 m direct aansluitend op de achterzijde van de kavels Muiderslot waar binnen een haag en een grasberm wordt gerealiseerd, een overrijdbare berm (van circa 1,5 meter meter), de weg (Loevestein) van 4,5 meter en een groenstrook van 2,5 meter met grasberm en een 2 meter hoge haag.

In het profiel van de weg is rekening gehouden met een groene zone tussen de kavels Muiderslot en het bouwplan 'CPO Kamers'.

Behalve de gronden bestemd als 'Verkeer-Verblijfsgebied' wordt een deel van de onbebouwde ruimte tussen de woningen bepaald door de achtertuinen van de bewoners Muiderslot en de bewoners van het 'CPO Kamers'. Tussen de woningen in het woongebied 'CPO Kamers' en de woningen aan het Muiderslot blijft een strook van 30 meter onbebouwd.

De genoemde kapvergunning is verleend. Daarnaast is een in het CPO plan waardevolle boom, als zodanig aangeduid (aanduiding 'waardevolle boom'). De aanwezigheid van deze boom is daarmee gehandhaafd.

Indiener stelt dat de projectleider van de gemeente Hengelo heeft aangegeven dat het op dit moment nog onzeker is of het bouwplan doorgang gaat vinden. Het is juist dat de projectleider dit heeft aangegeven, de strekking er van is echter anders.

Het bestemmingsplan en de omgevingsvergunning zijn nog niet onherroepelijk. En de opdrachtgever van het bouwplan kan ook om andere redenen afzien van de bouw. Dat is de reden dat de projectleider heeft aangegeven dat het nog onzeker is dat het bouwplan doorgaat.

- c. Van een ontwikkeling van het plangebied 'CPO Kamers' is altijd sprake geweest. De kernwaarden, zoals openheid, ruimtes tussen nederzettingen en het voortborduren op het

bestaande Twentse landschap zijn goed herkenbaar binnen het ontwerp van de woonwijk Dalmeden. In Dalmeden lopen 'groene lobben' in noord-zuid richting tussen de bebouwingslobben.

Tussen de woongebieden Stroom en Meander-Noord ligt de 'beemd'. Dit is een nagenoeg open strook land, vochtig in natte tijden en begroeid met grassen en kruiden. Beemd is een belangrijke ecologische verbidingszone tussen het noordelijk en zuidelijk gelegen gebied. Westelijk van Kern Noord en Kern Zuid ligt 'weide'. Dit is de grootste open en openbare landschapszone in het woongebied Dalmeden. Weide is het groene hart van Dalmeden. Het is een park dat extensief beheerd zal worden. Hierdoor kan een bloemrijk grasland tot wasdom komen. In plaats van maaien hoort begrazen ook tot de mogelijkheden. De meeste paden moeten ontstaan door de wijze waarop het door wandelaars en bewoners gebruikt gaat worden. Het is een open gebied, met hier en daar een solitaire boom en waar indien nodig waterretentie kan plaats vinden.

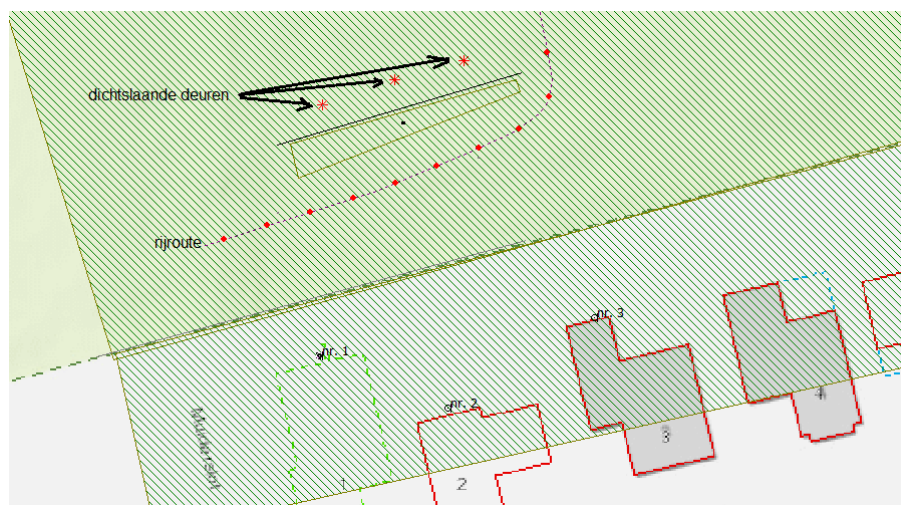
Oostelijk van Kern Noord en Kern Zuid ligt 'brink'. Dit is de smalste landschapszone. Het is eigenlijk een open, groene gang tussen twee bosrijke woongebieden en wordt gebruikt voor oppervlakkige regenwaterafvoer vanuit Bos, Kern en Kamers in de richting van de Dalbeek.

Binnen de bebouwingslobben zorgen openbaar groen en groene hagen voor een groene uitstraling. Het gehele woongebied Dalmeden wordt slechts voor 45% uitgegeven en blijft dus 55% onbebouwd.

- d. Voor het plan 'CPO Kamers' wordt voldaan aan de parkeernorm. Alle parkeerplaatsen worden op eigen terrein gerealiseerd. De parkeerplaats wordt omzoomd door een groene haag en wordt de parkeerplaats, op verzoek van de omwonenden, verdiept aangelegd. Op deze manier is er geen sprake van een direct zicht op de geparkeerde auto's. Voor de woningen in CPO Kamers geldt een parkeernorm van 1,7 parkeerplaats per woning. Deze parkeernorm is inclusief bezoekers parkeren.

Ter vergelijking biedt het parkeerterrein van de Makro ruimte aan bijna 1000 auto's . Dit is niet vergelijkbaar met een met groen omzoomde en verdiept aangelegde parkeerplaats ten behoeve van 52 auto's.

Voor parkeergeluid gelden geen wettelijke normen. Ook is het niet gebruikelijk om parkeergeluid van woningen onderling te beoordelen. Aan- en afrijden van auto's en het dichtslaan van autodeuren is geluid wat bij wonen hoort. Van bewoners wordt verwacht dat men daarbij rekening houdt met de buren. Echter, vanwege de opzet van dit plan zal het parkeren wat meer geconcentreerd plaats gaan vinden. Daarom is beoordeeld of de locatie van de parkeerplaats leidt tot een verstoring van het goede woon- en leefklimaat bij de dichtsbijgelegen woningen (Muiderslot 1, 2 en 3). Hiervoor is een indicatieve berekening uitgevoerd met het rekenpakket Geomilieu, versie V 4.30. Hieronder een uitsnede van het Geomilieu-model.

Er is uitgegaan van een rijsnelheid van 30 km/uur en traditioneel asfalt (zogenoemd referentiewegdek). Voor de dichtslaande autodeuren is uitgegaan van een bronvermogen van 99 dB(A). Dit is een waarde die algemeen wordt toegepast. Er is verondersteld dat per etmaal circa 400 autobewegingen plaatsvinden: 250 overdag, 100 's avonds en 50 's nachts. Op de kavels Muiderslot 1 tot en met 3 zijn beoordelingspunten geplaatst. Op de kavel Muiderslot 1 wordt nog gebouwd. Op nummer 2 en 3 zijn de beoordelingspunten bij de grens van de gebouwen gelegd. In de tabel hieronder is de berekende geluidbelasting op de drie beoordelingspunten weergegeven.

	Rijdende auto's (L_{den})		Dichtslaande deuren (dB(A))	
	Ambitie	berekend	max. nacht	berekend
Muiderslot 1	48	44	60	60
Muiderslot 2	48	42	60	58
Muiderslot 3	48	43	60	59

Voor parkeergeluiden gelden geen wettelijke normen. Voor de beoordeling is een vergelijking gemaakt met de ambitiewaarde van 48 L_{den} voor wegverkeerslawaaï voor het gebiedstype "wonen" uit het gemeentelijkgeluidbeleid. Voor piekgeluiden geldt als maximum: 70, 65 en 60 dB(A) voor de dag, avond- en nacht. Bij de woningen aan het Muiderslot wordt voldaan aan de ambitiewaarden voor wegverkeerslawaaï en aan de maxima voor de piekniveaus in de nachtperiode. Er kan dan ook worden geconcludeerd dat parkeergeluiden niet leiden tot een onevenredige verstoring van het goede woon- en leefklimaat.

- e. De punten ten aanzien van verkeersonveiligheid zijn niet van toepassing op voorliggende bestemmingsplan 'Dalmeden, CPO Kamers'. In het kader van de bestemmingsplanprocedure 'Dalmeden, CPO Kamers' zijn deze punten dan ook niet ter zake doende. De ongevallen waarnaar wordt verwezen, hebben niet in de directe nabijheid van het plangebied CPO plaatsgevonden. De verkeersdeelnemers in Dalmeden zijn voornamelijk bewoners van Dalmeden en voor dit moment nog bouwverkeer. Met de commissie Muiderslot is frequent gesproken over de verkeersveiligheid in de directe omgeving van het Muiderslot. De gemeente Hengelo is bereidt om maatregelen te nemen en er zijn (voor de bouwperiode van het deelgebied Kamers) diverse oplossingen aangedragen, zoals drempels en zogenaamde 'straatjuwelen', die de snelheid van het gemotoriseerd verkeer verlagen. De maatregelen die zijn aangedragen, zijn door de bewoners zelf afgewezen en uit de zienswijze van indieners blijkt nu dat indieners ook het laatste voorstel (straatjuwelen) niet afdoende vinden. Een definitief oordeel over dit voorstel is door de commissie Muiderslot nog niet gegeven. Vermeldt kan nog worden dat in oktober dit jaar Loevestein woonrijp wordt gemaakt. De verwachting is dat door deze aangepaste inrichting (versmallen van de asfaltweg en deels overrijdbare strook) de snelheid van het gemotoriseerde verkeer zal afnemen.

De volgorde waarin het gebied Kamers wordt ontwikkeld, is mede bepaald door de afspraken die met (voormalig) grondeigenaren in Dalmeden en de gemeente Dinkelland in het verleden zijn gemaakt. Als gevolg van deze afspraken zijn eerst de woningen aan de Bornsedijk gerealiseerd en vervolgens de kavels aan het Muiderslot uitgegeven. De volgende stap is de realisatie van de woningen in het woongebied 'CPO Kamers'. Het woongebied Kamers wordt in zijn geheel ontsloten via Loevenstein. Om sluiperverkeer tegen te gaan is er niet gekozen voor een volwaardige ontsluiting via de Dalmedenweg.

III CONCLUSIE EN VOORSTEL

De zienswijze leidt niet tot een aanpassing in het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers.

Voorgesteld wordt de zienswijze ongegrond te verklaren.

Regels

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan

het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers met identificatienummer NL.IMRO.0164.BP0121-0301 van de gemeente Hengelo;

1.2 bestemmingsplan

de geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlagen;

1.3 verbeelding

de weergave van de inhoud van een bestemmingsplan conform het gestelde in de Regeling standaarden ruimtelijke ordening 2012. Onder het begrip 'verbeelding' wordt zowel de analoge wijze als de digitale wijze van verbeelding verstaan;

1.4 aan-huis-verbonden-beroep

een beroep of het beroepsmatig verlenen van diensten op administratief, juridisch, medisch, therapeutisch, kunstzinnig, ontwerptechnisch, cosmetisch of hiermee gelijk te stellen gebied - daaronder niet begrepen prostitutie -, waarbij het woonhuis in overwegende mate haar woonfunctie behoudt en dat een ruimtelijke uitwerking of uitstraling heeft die met de woonfunctie in overeenstemming is

1.5 aanbouw

een bijbehorend bouwwerk dat als afzonderlijke ruimte is gebouwd aan een hoofdgebouw waarmee het in directe verbinding staat, welk bijbehorend bouwwerk onderscheiden kan worden van het hoofdgebouw en dat in architectonisch opzicht ondergeschikt is aan het hoofdgebouw;

1.6 aanduiding

een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden;

1.7 aanduidingsgrens

de grens van een aanduiding indien het een vlak betreft;

1.8 afwijken

het bij omgevingsvergunning afwijken van de regels van het bestemmingsplan als bedoeld in artikel 2.12, lid 1, onder a, onder 1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht;

1.9 ander bouwwerk

een bouwwerk, geen gebouw zijnde;

1.10 bebouwing

één of meer gebouwen en/of bouwwerken geen gebouwen zijnde;

1.11 bedrijfsmatige kamerverhuur

een samenstel van verblijfsruimten, uitsluitend of mede bestemd of gebruikt om daarin anderen dan aan de rechthebbende personen behorende tot diens huishouden, woonverblijf, niet in de zin van zelfstandige wooneenheid, te verschaffen, al dan niet met gehele of gedeeltelijke verzorging.

Een en ander kan onder meer blijken uit het feit dat voor de kamers afzonderlijk huur wordt berekend en/of betaald en elke kamer zelfstandig wordt bewoond, waarbij al dan niet sprake is van enkele gemeenschappelijke voorzieningen;

1.12 bestaand

1. bij bouwwerken:
bouwwerken die aanwezig zijn, dan wel mogen worden gebouwd, krachtens een bouwvergunning, dan wel een omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen, die is aangevraagd vóór het tijdstip van terinzagelegging van het bestemmingsplan als ontwerp;
2. bij gebruik:
bestaand ten tijde van het van kracht worden van het desbetreffende gebruiksverbod;

1.13 bestemmingsgrens

de grens van een bestemmingsvlak;

1.14 bestemmingsvlak

een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming;

1.15 bouwen

het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen en het vergroten van een bouwwerk, alsmede het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen van een standplaats;

1.16 bouwgrens

de grens van een bouwvlak;

1.17 bouwlaag

een doorlopend gedeelte van een gebouw dat door op gelijke of bij benadering gelijke hoogte liggende vloeren of balklagen is begrensd, zulks met inbegrip van de begane grond en met uitsluiting van onderbouw en zolder;

1.18 bouwperceel

een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten;

1.19 bouwperceelgrens

een grens van een bouwperceel;

1.20 bouwvlak

een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken geen gebouwen zijnde zijn toegelaten;

1.21 bouwwerk

een bouwkundige constructie van enige omvang die direct en duurzaam met de aarde is verbonden;

1.22 bijbehorend bouwwerk

uitbreiding van een hoofdgebouw dan wel functioneel met een zich op hetzelfde perceel bevindend hoofdgebouw verbonden, daar al dan niet tegen aangebouwd en met de aarde verbonden bouwwerk met een dak;

1.23 bijgebouw

een bijbehorend bouwwerk, behorende bij een op hetzelfde bouwperceel gelegen (hoofd)gebouw en dat qua afmetingen ondergeschikt is aan en niet rechtstreeks toegankelijk is vanuit dat (hoofd)gebouw;

1.24 consumentenvuurwerk

vuurwerk dat is bestemd voor particulier gebruik;

1.25 dak

iedere bovenbeëindiging van een gebouw;

1.26 dakkapel

een constructie ter vergroting van een gebouw, welke zich tussen de dakgoot en de nok van een dakvlak bevindt, waarbij deze constructie onder de noklijn is gelegen en de onderzijde van de constructie in het dakvlak is geplaatst;

1.27 dakopbouw

een ondergeschikte opbouw op het dakvlak van een gebouw, ten behoeve van voorzieningen zoals trappenhuizen, luchtbehandelings- en liftinstallaties;

1.28 eerste bouwlaag

de bouwlaag op de begane grond;

1.29 erf

al dan niet bebouwd perceel, of een gedeelte daarvan, dat direct is gelegen bij een hoofdgebouw en dat in feitelijk opzicht is ingericht ten dienste van het gebruik van dat gebouw, en, voor zover een bestemmingsplan of een beheersverordening van toepassing is, deze die inrichting niet verbieden;

1.30 erker

een toevoeging van ten hoogste één bouwlaag aan de gevel van een woning;

1.31 gebouw

elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt;

1.32 hoofdgebouw

een of meer panden, of een gedeelte daarvan, dat noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de geldende of toekomstige bestemming van een perceel en, indien meer panden of bouwwerken op het perceel aanwezig zijn, gelet op die bestemming het belangrijkste is;

1.33 huishouden

persoon of groep personen die een huishouding voert, waarbij sprake is van onderlinge verbondenheid en continuïteit in de samenstelling ervan; bedrijfsmatige kamerverhuur wordt hieronder niet begrepen;

1.34 kamerverhuur/kamerbewoning

bewoning in de vorm van niet zelfstandige wooneenheden, zoals in de vorm van één of meerdere kamers;

1.35 kamerverhuurbedrijf

een persoon of personen, handelend onder eigen naam of handelsnaam, of een rechtspersoon, die bemiddeling verleent/verlenen bij het verkrijgen van woonruimte in de vorm van één of meerdere kamers;

1.36 kantoor

een gebouw of een gedeelte van een gebouw dat uitsluitend dient voor de bedrijfsmatige uitoefening van administratieve werkzaamheden en voor zakelijke dienstverlening;

1.37 kap

de volledige of nagenoeg volledige afdekking van een gebouw in een gebogen vorm danwel met een dakhelling van ten minste 15° en ten hoogste 75°;

1.38 nutsvoorziening

voorzieningen ten behoeve van het openbare nut, zoals transformatorhuisjes, gasreducerstations, schakeluisjes, duikers, bemalingsinstallaties, gemaalgebouwtjes, voorzieningen ten behoeve van (ondergrondse) afvalinzameling en apparatuur voor telecommunicatie;

1.39 omgevingsvergunning

vergunning als bedoeld in artikel 2.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

1.40 onderdoorgang

een op de verbeelding aangegeven gebied binnen het bouwvlak waar een doorgang mogelijk moet zijn binnen de eerste bouwlaag en waarboven bebouwing mag worden opgericht ten behoeve van de op de verbeelding aangegeven bestemming;

1.41 ondergeschikte functie

functie waarvoor maximaal 30% van de vloeroppervlakte als zodanig mag worden gebruikt;

1.42 overig bouwwerk

een bouwkundige constructie van enige omvang, geen pand zijnde, die direct en duurzaam met de aarde is verbonden;

1.43 pand

de kleinste bij de totstandkoming functioneel en bouwkundig-constructief zelfstandige eenheid die direct en duurzaam met de aarde is verbonden en betreedbaar en afsluitbaar is;

1.44 permanente bewoning

gebruik van (een deel van) een gebouw als hoofdwoonverblijf;

1.45 professioneel vuurwerk

vuurwerk, niet zijnde consumentenvuurwerk;

1.46 prostitutie

het zich beschikbaar stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen vergoeding;

1.47 seksinrichting

een voor publiek toegankelijke, besloten ruimte waarin bedrijfsmatig, of in omvang alsof zij bedrijfsmatig was, seksuele handelingen worden verricht, of vertoningen van erotisch pornografische aard plaatsvinden. Onder seksinrichting wordt in ieder geval verstaan: een (raam)prostitutiebedrijf, een seksbioscoop, een seksautomatenhal, een sekstheater, een parenclub, een privé-huis of een erotische massagesalon, al dan niet in combinatie met elkaar;

1.48 uitbouw

een bijbehorend bouwwerk dat als vergroting van een bestaande ruimte is gebouwd aan een hoofdgebouw, welk bijbehorend bouwwerk door de vorm onderscheiden kan worden van het hoofdgebouw en dat in architectonisch opzicht ondergeschikt is aan het hoofdgebouw;

1.49 voorgevel

voor wat betreft de realisatie van bijbehorende bouwwerken wordt slechts één gevel als voorgevel aangemerkt, namelijk de gevel die zich als belangrijkste gevel manifesteert;

1.50 voorgevelrooilijn

de bouwgrens die langs de wegzijde met een regelmatige of nagenoeg regelmatige ligging van de voorgevels van de bestaande bebouwing ligt;

1.51 vloeroppervlakte

de totale oppervlakte van hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken;

1.52 vuurwerkbedrijven

inrichtingen waar professioneel vuurwerk en/of meer dan 10.000 kg consumentenvuurwerk aanwezig is;

1.53 wooneenheid/woning

(een gedeelte van) een gebouw met woonfunctie/een complex van ruimtes, uitsluitend bedoeld voor de huisvesting van één individueel huishouden;

1.54 woonhuis

een gebouw, dat één woning omvat, dan wel twee of meer naast elkaar en/of geheel of gedeeltelijk boven elkaar gelegen woningen omvat en dat qua uiterlijke verschijningsvorm als een eenheid beschouwd kan worden.

Artikel 2 Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten:

2.1 algemeen

bij de toepassing van het bepaalde ten aanzien van het bouwen worden ondergeschikte bouwdelen als plinten, pilasters, kozijnen, schoorstenen, gevelversieringen, ventilatiekanalen, liftschachten, gevel- en kroonlijsten, dakgoten en overstekende daken tot 0,5 meter uit de gevel en luifels tot 1 meter uit de gevel buiten beschouwing gelaten;

2.2 de afstand tot de (zijdelingse) perceelsgrens

de kortste afstand van enig punt van een gebouw tot de (zijdelingse) perceelsgrens van het bouwperceel;

2.3 de bouwhoogte van een bouwwerk

vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een overig bouwwerk, met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes, en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen;

2.4 de dakhelling

langs het dakvlak ten opzichte van het horizontale vlak;

2.5 de diepte van een hoofdgebouw

vanaf de aan de straat gelegen bouwgrens tot aan de achtergevel van het hoofdgebouw of vanaf de bestaande voorgevel tot aan de achtergevel van het hoofdgebouw;

2.6 de goothoogte van een bouwwerk

vanaf het peil tot aan de bovenkant van de goot, c.q. de druiplijn, het boeibord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel;

2.7 de hoogte van een dakopbouw

vanaf de afdekking van de bovenste bouwlaag tot aan het hoogste punt van de dakopbouw;

2.8 de hoogte van een kap

vanaf de bovenkant goot, boeiboord of daarmee gelijk te stellen constructiedeel tot aan het hoogste punt van de kap;

2.9 de inhoud van een bouwwerk

tussen de bovenzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (en/of het hart van de scheidingsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen;

2.10 de oppervlakte van een bouwwerk

tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidingsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk;

2.11 het bebouwd oppervlak van een bouwperceel

de buitenwerks gemeten oppervlakte van het op een bouwperceel aanwezige c.q. op te richten gebouw of gebouwencomplex, gemeten op een meter boven peil;

2.12 peil

- a. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang direct aan een weg grenst: de hoogte van die weg ter plaatse van de hoofdtoegang;
- b. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang niet direct aan de weg grenst: de gemiddelde

- c. hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse van de hoofdtoegang bij voltooiing van de bouw;
voor andere gebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde: de gemiddelde hoogte van het
afgewerkte terrein ter plaatse bij voltooiing van de bouw.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Groen

3.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Groen' aangewezen gronden zijn bestemd voor (gebouwen ten behoeve van):

- a. groenvoorzieningen;
- b. bermen en beplanting;
- c. bestaande, te handhaven bomen, ter plaatse van de aanduiding 'waardevolle boom';
- d. fiets- en/of voetpaden;

met tevens ondergeschikt:

- e. recreatief medegebruik;
- f. overpaden en inritten ten behoeve van aanliggende bestemmingen;
- g. waterberging, watergangen en waterpartijen;
- h. voorzieningen ten behoeve van afvoer, tijdelijke berging en infiltratie van hemelwater;
- i. nutsvoorzieningen;
- j. ondergrondse afvalcontainers;

met de daarbij behorende:

- k. bouwwerken , geen gebouwen zijnde.

3.2 Bouwregels

3.2.1 Algemeen

Uitsluitend zijn toegestaan gebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde, die ten dienste staan van deze bestemming.

3.2.2 Gebouwen

Op of in deze gronden mogen geen gebouwen worden gebouwd, anders dan het bepaalde in 3.2.3.

3.2.3 Nutsvoorzieningen

Binnen deze bestemming mogen nutsvoorzieningen worden gebouwd met inachtneming van de volgende bepaling:

- a. voor gebouwen van openbaar nut, zoals voorzieningen voor telecommunicatie, water- en energiedistributie geldt, dat de bebouwde oppervlakte niet meer dan 15 m² en de bouwhoogte niet meer dan 3 m mag bedragen.

3.2.4 Bouwwerken, geen gebouwen zijnde

Binnen deze bestemming mogen bouwwerken, geen gebouwen zijnde, worden gebouwd met inachtneming van de volgende bepalingen:

- a. de hoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, mag ten hoogste 3 meter bedragen;
- b. kunstobjecten en bouwwerken ten behoeve van verlichting, geleiding, beveiliging en regeling van het verkeer mogen maximaal 5 meter hoog zijn.

3.3 Afwijken van de bouwregels

3.3.1 Verlenen van afwijking voor nutsgebouwen

Burgemeester en wethouders zijn bij het verlenen van een omgevingsvergunning bevoegd af te wijken van het bepaalde onder 3.2.3 en toestaan dat grotere nutsvoorzieningen worden opgericht, mits wordt voldaan aan de volgende bepalingen:

- a. de bebouwde oppervlakte mag niet meer bedragen dan 25 m²;
- b. de hoogte mag niet meer bedragen dan 5 m;
- c. geen onevenredige aantasting plaats vindt van:
 - 1. het straat- en bebouwingsbeeld;
 - 2. de verkeersveiligheid;

3. de sociale veiligheid;
4. de milieusituatie;
5. de stedenbouwkundige kwaliteit van de omgeving.

3.4 Specifieke gebruiksregels

Onder strijdig gebruik in de zin van artikel 2.1, eerste lid, onder c van de Wabo wordt in ieder geval begrepen het gebruik van de in de bestemming aangegeven gronden en de daarop voorkomende bouwwerken c.q. gebouwen of delen daarvan ten behoeve van opslag van goederen.

Artikel 4 Verkeer - Verblijfsgebied

4.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Verkeer - Verblijfsgebied' aangewezen gronden zijn bestemd voor (gebouwen ten behoeve van):

- a. wegen, straten en paden;
- b. voet- en rijwielpaden;
- c. uitsluitend ter plaatse van de aanduiding 'bijgebouwen' voor bijgebouwen;

met tevens ondergeschikt:

- d. parkeervoorzieningen;
- e. groenvoorzieningen;
- f. waterberging, watergangen en waterpartijen;
- g. voorzieningen ten behoeve van afvoer, tijdelijke berging en infiltratie van hemelwater;
- h. bruggen en overkluizingen;
- i. nutsvoorzieningen;

met de daarbij behorende:

- j. bouwwerken, geen gebouwen zijnde.

4.2 Bouwregels

4.2.1 Algemeen

Uitsluitend zijn toegestaan gebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde, die ten dienste staan van deze bestemming.

4.2.2 Gebouwen

Op of in deze gronden mogen geen gebouwen worden gebouwd, anders dan het bepaalde in 4.2.3 en 4.2.4.

4.2.3 Bijgebouwen

Binnen deze bestemming mogen bijgebouwen worden opgericht met inachtneming van de volgende bepaling:

- a. uitsluitend ter plaatse van de aanduiding 'bijgebouwen' mogen bijgebouwen worden opgericht met een maximale bouwhoogte van 3 meter.

4.2.4 Nutsvoorzieningen

Binnen deze bestemming mogen nutsvoorzieningen worden gebouwd met inachtneming van de bepaling dat voor gebouwen van openbaar nut, zoals voorzieningen voor telecommunicatie, water- en energiedistributie geldt, dat de bebouwde oppervlakte niet meer dan 15 m² en de bouwhoogte niet meer dan 3 m mag bedragen. Indien de bestaande bebouwde oppervlakte en/of de bestaande bouwhoogte meer bedraagt, geldt die als maximum bebouwde oppervlakte dan wel maximum bouwhoogte.

4.2.5 Bouwwerken, geen gebouwen zijnde

Binnen deze bestemming mogen bouwwerken, geen gebouwen zijnde, worden gebouwd met inachtneming van de bepaling dat de hoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, ten hoogste 3 meter mag bedragen.

4.3 Afwijken van de bouwregels

Burgemeester en wethouders zijn bij het verlenen van een omgevingsvergunning bevoegd af te wijken van het bepaalde onder 4.2.4 en toestaan dat grotere nutsvoorzieningen worden opgericht, mits wordt voldaan aan de volgende bepalingen:

- a. de bebouwde oppervlakte mag niet meer bedragen dan 25 m²;
- b. de hoogte mag niet meer bedragen dan 5 m;
- c. geen onevenredige aantasting plaats vindt van:
 - 1. het straat- en bebouwingsbeeld;
 - 2. de verkeersveiligheid;

3. de sociale veiligheid;
4. de milieusituatie;
5. de stedenbouwkundige kwaliteit van de omgeving.

Artikel 5 Wonen

5.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Wonen' aangewezen gronden zijn bestemd voor (gebouwen ten behoeve van):

- a. woonhuizen, waaronder woongebouwen ten behoeve van kamerverhuur/kamerbewoning, al dan niet in combinatie met ruimte voor een aan-huis-verbonden-beroep;
- b. ter plaatse van de aanduiding 'onderdoorgang' ook voor een onderdoorgang;

met tevens ondergeschikt:

- c. tuinen, erven en terreinen;
- d. verhardingen;
- e. overpaden en inritten ten behoeve van aanliggende bestemmingen;
- f. voorzieningen ten behoeve van afvoer, tijdelijke berging en infiltratie van hemelwater;
- g. nutsvoorzieningen;

met de daarbij behorende:

- h. aan-, uitbouwen en bijgebouwen;
- i. bouwwerken, geen gebouwen zijnde.

5.2 Bouwregels

5.2.1 Algemeen

Uitsluitend zijn toegestaan gebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde, die ten dienste staan van deze bestemming.

5.2.2 Hoofdgebouwen

Voor het bouwen van hoofdgebouwen gelden de volgende regels:

- a. als hoofdgebouw mogen uitsluitend woonhuizen worden gebouwd;
- b. een hoofdgebouw mag uitsluitend binnen een bouwvlak worden gebouwd;
- c. het aantal wooneenheden mag maximaal 29 bedragen;
- d. de voorgevel van een nieuw te bouwen woonhuis dient ter plaatse van de aanduiding 'gevellijn' te worden gebouwd;
- e. de diepte van een hoofdgebouw mag ten hoogste 13 meter bedragen;
- f. de afstand van een hoofdgebouw tot de zijdelingse perceelsgrens dient minimaal 2 meter te bedragen, tenzij bij bouwgrens anders is bepaald en met uitzondering van:
 1. woningen deel uitmakende van blokken van twee of meer woningen, in welke gevallen de gemeenschappelijke tussenmuur op de zijdelingse perceelsgrens mag worden gebouwd;
- g. de bouwhoogte ter plaatse van de aanduiding 'maximum bouwhoogte', mag niet worden overschreden;
- h. ter plaatse van de aanduiding 'onderdoorgang' is het bouwen uitsluitend toegestaan boven de eerste bouwlaag, met uitzondering van ondergeschikte delen ten behoeve van de onderdoorgang, waaronder kolommen en kopgevels, mits de functie van de onderdoorgang niet wordt geschaad.

5.2.3 Aan-/uitbouwen en bijgebouwen

Binnen deze bestemming mogen aan-/uitbouwen en bijgebouwen worden gebouwd met inachtneming van de volgende regels:

- a. aan-/uitbouwen en bijgebouwen mogen uitsluitend binnen het bouwvlak worden gebouwd;
- b. aan-/uitbouwen en bijgebouwen dienen minimaal 2,5 meter achter de voorgevel van het hoofdgebouw of het verlengde daarvan te zijn gelegen;
- c. de gezamenlijke oppervlakte van aan-/uitbouwen en bijgebouwen bij een hoofdgebouw mag per bouwperceel bedragen:
 1. 50 m²;
 2. 75 m² voor percelen groter dan 500 m²;

met dien verstande dat de oppervlakte van de aan-/uitbouwen en bijgebouwen die op dat gedeelte van het bouwperceel zijn of worden gebouwd, waar het hoofdgebouw nog volgens het

bepaalde in artikel 5.2.2 als hoofdgebouw vergroot kan worden, niet wordt gerekend tot de gezamenlijke oppervlakte aan aan-/uitbouwen en bijgebouwen;

- d. de bouwhoogte van een aan-/uitbouw of bijgebouw mag niet meer bedragen dan 5 meter;
- e. de afstand van aan-/uitbouwen en bijgebouwen tot de zijdelingse perceelsgrens dient minimaal 1 meter te bedragen, tenzij op de perceelsgrens wordt gebouwd of bij bouwgrens anders is bepaald;
- f. indien sprake is van de bouw van een aan-/uitbouw of bijgebouw ten behoeve van een kantoor of praktijkruimte behorende bij een aan-huis-verbonden-beroep en/of ruimten voor lichamelijk gehandicapten mag de maximaal toegestane oppervlakte van aan-/uitbouwen en bijgebouwen als bedoeld onder c met 25 m² worden uitgebreid.

5.2.4 Nutsvoorzieningen

Binnen deze bestemming mogen nutsvoorzieningen worden gebouwd met inachtneming van de bepaling dat voor gebouwen van openbaar nut, zoals voorzieningen voor telecommunicatie, water- en energiedistributie geldt, dat de bebouwde oppervlakte niet meer dan 15 m² en de bouwhoogte niet meer dan 3 m mag bedragen.

5.2.5 Bouwwerken, geen gebouwen zijnde

Binnen deze bestemming mogen bouwwerken, geen gebouwen zijnde, worden gebouwd met inachtneming van de volgende bepalingen:

- a. bouwwerken, geen gebouwen zijnde, uitgezonderd erf- en terreinafscheidingen, mogen uitsluitend binnen een bouwvlak worden gebouwd;
- b. de hoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, mag ten hoogste 5 meter bedragen, met uitzondering van terrein- en erfafscheidingen die maximaal 1 meter hoog mogen zijn, tenzij de afscheiding achter de voorgevelrooilijn wordt geplaatst. In geval de plaatsing achter de voorgevelrooilijn geschiedt, mag de hoogte niet meer dan 2 meter bedragen;
- c. kunstobjecten en bouwwerken ten behoeve van verlichting, geleiding, beveiliging en regeling van het verkeer mogen maximaal 7,5 meter hoog zijn;

5.3 Afwijken van de bouwregels

5.3.1 Verlenen van afwijking voor nutsgebouwen

Burgemeester en wethouders zijn bij het verlenen van een omgevingsvergunning bevoegd af te wijken van het bepaalde onder 5.2.4 en toestaan dat grotere nutsvoorzieningen worden opgericht, mits wordt voldaan aan de volgende bepalingen:

- a. de bebouwde oppervlakte mag niet meer bedragen dan 25 m²;
- b. de hoogte mag niet meer bedragen dan 5 m;
- c. geen onevenredige aantasting plaats vindt van:
 - 1. het straat- en bebouwingsbeeld;
 - 2. de verkeersveiligheid;
 - 3. de sociale veiligheid;
 - 4. de milieusituatie;
 - 5. de stedenbouwkundige kwaliteit van de omgeving.

5.4 Specifieke gebruiksregels

5.4.1 Strijdig gebruik

Onder strijdig gebruik in de zin van artikel 2.1, eerste lid, onder c van de Wabo wordt in ieder geval begrepen;

- a. het gebruik van aan-, uitbouwen en bijgebouwen voor zelfstandige bewoning.

5.4.2 Aan-huis-verbonden-beroep

Ten aanzien van de uitoefening van een aan-huis-verbonden-beroeps- of bedrijfsactiviteit gelden de volgende voorwaarden:

- a. het aan-huis-verbonden-beroep mag uitsluitend worden uitgeoefend door een bewoner van het hoofdgebouw op hetzelfde bouwperceel;
- b. er mag geen hinder worden of kunnen worden toegebracht aan het woonmilieu;
- c. er mag niet meer dan 1/3 van de oppervlakte van de woning en de bij deze woning behorende aan-/uitbouwen en bijgebouwen voor de beroepsuitoefening worden gebruikt, met een maximum van 40 m²;

- d. het mogen geen zodanig verkeersaantrekkende activiteiten betreffen, ten gevolge waarvan extra verkeersmaatregelen, waaronder parkeervoorzieningen, noodzakelijk worden.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 6 Anti-dubbeltelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 7 Algemene gebruiksregels

7.1 Strijdig gebruik

Onder strijdig gebruik in de zin van artikel 2.1, eerste lid, onder c van de Wabo wordt in ieder geval begrepen; het gebruiken, te doen of laten gebruiken van bebouwde en onbebouwde gronden ten behoeve van:

- a. Het al dan niet ten verkoop opslaan van gebruikte, dan wel geheel of ten dele uit gebruikte onderdelen samengestelde motorrijtuigen of aanhangwagens, welke bruikbaar en niet aan hun bestemming onttrokken zijn, behoudens voor zover zulks passend is in verband met het op de bestemming gerichte gebruik van de gronden;
- b. Opslag-, stort-, lozing- of bergplaats van onbruikbare of althans aan hun oorspronkelijke bestemming onttrokken voorwerpen en materialen, behoudens voor zover zulks passend is in verband met het op de bestemming gerichte gebruik van de gronden;
- c. Opslag, herverpakking en/of verkoop van zowel consumentenvuurwerk alsook professioneel;
- d. Een seksinrichting, escortbedrijf en raam- en straatprostitutie.

Artikel 8 Algemene afwijkingsregels

8.1 Verlenen van afwijking

Burgemeester en wethouders zijn bij het verlenen van een omgevingsvergunning bevoegd af te wijken, mits geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het straat- en bebouwingsbeeld, de woonsituatie, de milieusituatie, de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden, van:

- a. de bestemmingsbepalingen en toestaan dat het beloop of het profiel van wegen of de aansluiting van wegen onderling in geringe mate wordt aangepast, indien de verkeersveiligheid en/of -intensiteit daartoe aanleiding geven;
- b. de bestemmingsbepalingen voor het bouwen met een geringe mate van afwijking van de plaats en richting van de bestemmingsgrenzen indien dit noodzakelijk is in verband met afwijkingen of onnauwkeurigheden ten opzichte van de feitelijke situatie of in die gevallen waar een rationele verkaveling van de gronden een geringe afwijking vergt;
- c. de bestemmingsbepalingen ten aanzien van de hoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, en toestaan dat de hoogte van de bouwwerken, geen gebouwen zijnde, wordt vergroot tot niet meer dan 10 m;
- d. de bestemmingsbepalingen ten aanzien van de hoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, en toestaan dat de hoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, ten behoeve van kunstwerken, geen gebouwen zijnde, en ten behoeve van zend-, ontvang- en/of sirenemasten, wordt vergroot tot niet meer dan 60 meter;
- e. het bepaalde ten aanzien van de maximum (bouw)hoogte van gebouwen en toestaan dat de (bouw)hoogte van de gebouwen ten behoeve van plaatselijke verhogingen, zoals schoorstenen, luchtkokers, liftkokers en lichtkappen, mits:
 1. de oppervlakte van de vergroting niet meer dan 10 m² bedraagt;
 2. de hoogte niet meer dan 1,25 maal de maximum (bouw)hoogte van het betreffende gebouw bedraagt.

Artikel 9 Overige regels

9.1 Parkeren, laden en lossen

- a. Bij de uitoefening van de bevoegdheid voor het verlenen van een omgevingsvergunning voor bouwen, dient, onverminderd het bepaalde elders in de regels van dit plan, ten behoeve van het parkeren of stallen van auto's conform de normering uit de "nota autoparkeren" vastgesteld op 17 december 2008, in voldoende mate ruimte zijn aangebracht in, op of onder het gebouw, dan wel op het onbebouwde terrein dat bij dat gebouw behoort en dat indien deze beleidsregels gedurende de planperiode worden gewijzigd, rekening wordt gehouden met de wijziging;
- b. Bij de uitoefening van de bevoegdheid voor het verlenen van een omgevingsvergunning voor bouwen, welke aanleiding geeft tot een te verwachten behoefte aan ruimte voor het laden of lossen van goederen, moet, onverminderd het bepaalde elders in de regels van dit plan, in deze behoefte in voldoende mate zijn voorzien aan, in of onder dat gebouw, dan wel op het onbebouwde terrein dat bij dat gebouw behoort;
- c. burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a en b:
 - 1. indien het voldoen aan die bepalingen door bijzondere omstandigheden op overwegende bezwaren stuit, of;
 - 2. voor zover op andere wijze in de nodige parkeer- of stallingruimte, dan wel laad- of losruimte wordt voorzien.
- d. een omgevingsvergunning als bedoeld onder c wordt niet verleend indien dat tot gevolg zou hebben dat het woon- en leefklimaat in de directe omgeving onevenredig wordt aangetast.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 10 Overgangsrecht

10.1 Overgangsrecht bouwwerken

Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot,

- a. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
- b. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

10.2 Afwijking

Het bevoegd gezag kan eenmalig in afwijking van het eerste lid een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in lid 10.1 met maximaal 10%.

10.3 Uitzondering op het overgangsrecht bouwwerken

Lid 10.1 is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

10.4 Overgangsrecht gebruik

Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

10.5 Strijdig gebruik

Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in lid 10.4, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

10.6 Verboden gebruik

Indien het gebruik, bedoeld in lid 10.4, na het tijdstip van inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

10.7 Uitzondering op het overgangsrecht gebruik

Lid 10.4 is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 11 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:

Regels van het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kammers.

Nota zienswijzen ontwerpbestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers

I INLEIDING

Na voorafgaande publicatie in het Hengelo's Weekblad en de Staatscourant heeft het ontwerpbestemmingsplan 'Dalmeden, CPO Kamers' van 13 juni tot en met 24 juli 2018 ter inzage gelegen. Binnen de termijn van terinzagelegging is één zienswijze ingediend door:

1. Indiener 1, namens diverse buurtbewoners

II SAMENVATTING VAN EN REACTIE OP DE ZIENSWIJZEN

1. Indiener 1, namens diverse buurtbewoners

- a. Indieners hebben weerstand tegen het ontwerpbestemmingsplan 'Dalmeden, CPO Kamers'. Zij zijn van mening dat zij onjuist zijn geïnformeerd door de gemeente Hengelo over de bouwhoogte, het al dan niet doorgaan van het CPO project en de afstand tot de reeds bestaande woningen. Zij hebben op grond van deze informatie een kavel gekocht en worden nu geconfronteerd met een, voor hen ongewenst, bouwplan. Het plan 'CPO Kamers' past niet binnen het door de gemeenteraad vastgestelde beeldkwaliteitsplan en bestemmingsplan. Er is sprake van een onbetrouwbare overheid.
- b. Indieners geven aan dat de geplande groenstrook tussen de kavels aan het Muiderslot en het plangebied 'CPO Kamers' is weggehaald. Indieners verwijzen hierbij naar een stedenbouwkundige schets van het woongebied 'Kamers'.
Tevens moeten bomen worden gekapt. Op 8 februari 2018 is een kapvergunning aangevraagd voor de kap van één es nabij de Aardbei. Op 15 maart 2015 heeft de aanvrager (de projectleider van Dalmeden) een positief besluit ontvangen voor het kappen van de boom. De projectleider zou tevens hebben aangegeven dat het doorgaan van het bouwplan 'CPO Kamers' nog onzeker is.
- c. Indieners zijn van mening dat het plan 'CPO Kamers' strijdig is met de stedenbouwkundige uitgangspunten voor Dalmeden en vrezen dat de kernwaarden van het Dalmeden onder druk komen te staan. Verwezen wordt naar paragraaf 5.2 uit het bestemmingsplan 'Dalmeden' en paragraaf 2.2 uit het bestemmingsplan 'Dalmeden, uitwerking Kamers deel 1'. Als voorbeeld worden de volgende kernwaarden benoemd: Openheid, ruimtes tussen de nederzettingen, voortborden op het bestaande Twentse landschap, een netwerk van beplantingen, houtwallen en lanen etc.
In het bestemmingsplan 'Dalmeden' wordt gesproken over een 'groot centraal landhuis met daarin een twintigtal appartementen'. Het huidige ontwerp heeft geen enkele associatie met een landhuis, sterker nog het plan duidt op stedelijk wonen, in plaats van landelijk wonen. Het plan is te massaal en draagt negatief bij aan de openheid en de beleving van rust en ruimte. Met het forse plan voor 'CPO Kamers' transformeert de gemeente Hengelo wederom een agrarisch gebied in een woonwijk, waardoor de meest waardevolle karaktertrekken verdwijnen en het buitengebied kleiner wordt.
- d. Ten behoeve van het plan 'CPO Kamers' worden 52 parkeerplaatsen gerealiseerd. Indieners ervaren dit als het parkeerterrein van de 'Makro', waardoor er geen sprake is van landelijk wonen. Tevens vragen indieners zich af of rekening is gehouden met het bezoekers parkeren en waar dat gaat plaatsvinden.
Indieners vrezen geluidsoverlast van de verkeersbewegingen als gevolg van het bouwplan 'CPO Kamers', maar ook van het starten van de motoren en het dichtslaan van de autodeuren.
- e. Indieners zijn van mening dat het plan 'CPO Kamers' leidt tot een (verkeers)onveilige woonomgeving. Indieners verwijzen naar paragraaf 4.11 van het bestemmingsplan 'Dalmeden' dat gaat over sociale veiligheid. In de omgeving van het Muiderslot ervaren de indieners gevaarlijke situaties. Verwezen wordt naar twee recente ongevallen op de Kruising Vlierbes/Bornsedijk. De gemeente doet te weinig om veiligheidskwesties in de wijk op te

lossen.

De ontwikkeling van woongebied Kamers had gestart moeten worden bij de Dalmedenweg om zo gefaseerd richting de Bornsedijk verder te ontwikkelen, zoals in Kern Noord en Kern Zuid. De gemeente werkt voor Kamers echter in omgekeerde volgorde, waardoor nieuwe bewoners worden geconfronteerd met de onveiligheid van het bouwverkeer. Gevraagd wordt waarom er voor Kamers niet in deze volgorde wordt gewerkt.

Kamers wordt ontsloten door slechts één smalle straat; het Loevestein. Als op deze weg iets gebeurt, of de weg door een aannemer blokkeert, is er voor de hulpdiensten geen alternatief, zeker niet wanneer het Muiderslot eenzijdig wordt afgesloten. Ter plaatse van de geplande afsluiting wordt nu prompt de weg op gefietst. De indieners vragen zich af hoe lang ze moeten wachten op maatregelen. Met de gemeente Hengelo hebben gesprekken plaatsgevonden over de verkeersonveiligheid. Een afdoende voorstel is volgens indieners echter nog niet voor handen.

Reactie

- a. *De zienswijze van indieners over de wijze waarop zij zouden zijn geïnformeerd, wordt niet herkend. Over het bouwplan 'CPO Kamers' is vroegtijdig en frequent overleg gevoerd met de directe omgeving/commissie Muiderslot. Deze gesprekken vonden in de afgelopen maanden plaats, zowel tijdens informatieavonden als geplande overleggen tussen de commissie Muiderslot, de adviseur van het CPO collectief en de gemeente Hengelo.*

Van een mogelijke ontwikkeling van het plangebied is altijd al sprake geweest. Bij de verkoop van de kavels in Kamers, deel 1, zijn kopers hierover geïnformeerd. Destijds was er nog geen sprake van een concreet plan voor het plangebied en kon uitsluitend worden verwezen naar de uitwerkingsregels van het "globale" bestemmingsplan 'Dalmeden'.

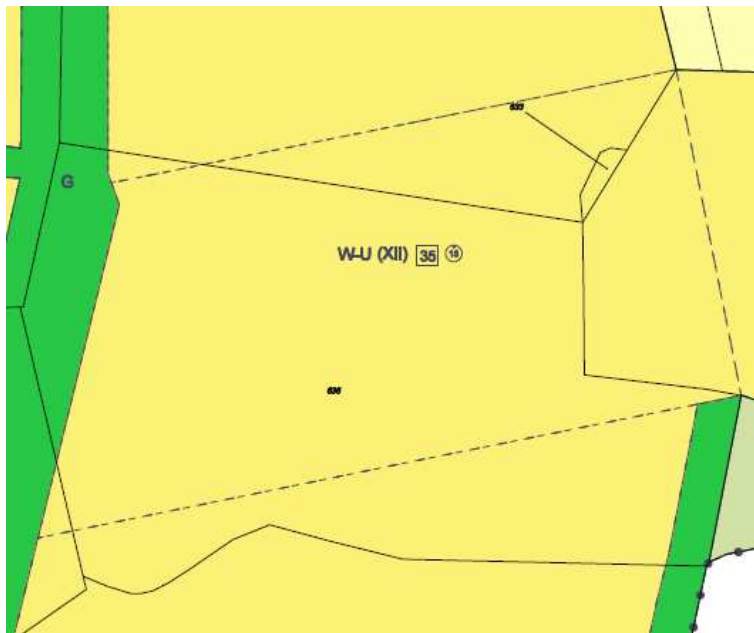
Toen in 2008 gestart werd met de uitgifte van de kavels in Dalmeden, was uitgangspunt dat 20% van de woningen in Dalmeden voor sociale woningbouw zouden worden gerealiseerd. De locatie in het bestemmingsplan waar een "groot woongebouw" gerealiseerd kon worden, in het plangebied CPO Kamers, zou daarvoor mogelijk in aanmerking kunnen komen. In 2010 werd duidelijk dat er geen sociale woningbouw in Dalmeden ging komen. De mogelijkheid tot het bouwen van een "groot woongebouw", in het plangebied, bleef bestaan.

Pas vanaf 2016 is voor het CPO-collectief door de gemeente Hengelo actief gezocht naar een geschikte locatie voor CPO. De gemeente Hengelo staat positief tegenover het bouwen in collectief particulier opdrachtgeverschap en heeft geprobeerd daarvoor in Dalmeden een geschikte locatie te vinden. Er zijn verschillende locaties onderzocht waaronder een mogelijke locatie in het woongebied Meander in Dalmeden. Op het moment dat bleek dat deze locatie, gezien de verkaveling, niet geschikt was, kwam de locatie in het woongebied Kamers in beeld. Het CPO plan is pas echt concreet geworden na de ondertekening van een contract van 2 maart 2018 tussen de gemeente en het CPO.

Voor bouw- en gebruiksmogelijkheden van gronden is een bestemmingsplan (regels en verbeelding, voorheen voorschriften en plankaart) het ruimtelijk plan dat juridisch bindend is voor burgers, bedrijven en de overheid.

Voor het plangebied 'CPO Kamers' vigeert het bestemmingsplan 'Dalmeden' dat op 25 januari 2012 onherroepelijk is geworden. Voor de gronden gelegen binnen het plangebied 'CPO Kamers' geldt de bestemming "wonen uit te werken". Het plangebied is op de verbeelding bestemd als W-U XII. Voor de uit te werken bestemming woondoeleinden (W-U XII) deelgebied Kamers Landgoed, gelden de volgende specifieke bepalingen:

Centraal in dit deelgebied is een groot woongebouw met 20-25 appartementen toegestaan. Naast dit woongebouw kunnen er nog meerdere kleinere woongebouwen worden gerealiseerd. Binnen het plangebied staat het bestemmingsplan Dalmeden 35 woningen toe met een maximale bouwhoogte van 15 meter (zie afbeelding 1).

Afbeelding 1. Uitsnede vigerend bestemmingsplan Dalmeden.

In het bouwplan voor 'CPO Kamers' (afbeelding 2) is geen sprake van een groot woongebouw met 20-25 appartementen, maar van een woongebouw met 9 appartementen, daarnaast worden 20 grondgebonden woningen gerealiseerd.

Afbeelding 2. Bouwplan CPO Kamers

Aangezien er geen sprake is van een groot woongebouw met 20-25 appartementen en daarnaast nog kleinere woongebouwen kan niet worden voldaan aan de voorwaarden in de uitwerkingsregels. Daarom is er voor het plan 'CPO Kamers' een nieuw bestemmingsplan opgesteld en is er geen sprake van een uitwerkingsplan.

Wel wordt in het ontwerpbestemmingsplan 'Dalmeden, CPO Kamers' rekening gehouden met de uitwerkingsregels uit het bestemmingsplan 'Dalmeden'. Zo laat het globale plan 'Dalmeden' binnen de bestemming 'wonen uit te werken (W-U-XII)' 35 woningen toe. Het ontwerpbestemmingsplan 'CPO Kamers' is daarop afgestemd en laat maximaal 29 woningen toe.

In de uitwerkingsregels van het bestemmingsplan 'Dalmeden' wordt een maximale

bouwhoogte van 15 meter toegestaan binnen de bestemming 'wonen uit te werken (W-U-XII)'. In het ontwerpbestemmingsplan 'Dalmeden, CPO Kamers' blijft de maximale bouwhoogte ruim onder 15 meter.

De maximale bouwhoogte bedraagt:

- 13 meter voor de entree (onderdoorgang) van het bouwplan en één woongebouw aan Loevenstein, waarin 2 woningen zijn gepland;
- 12 meter voor het woongebouw met 9 appartementen;
- 10 meter voor de overige 18 grondgebonden woningen.

De maximale bouwhoogte is specifiek in het ontwerpbestemmingsplan aangeduid om de rechtszekerheid voor de omwonenden te vergroten ten opzichte van het bestemmingsplan 'Dalmeden'. Binnen de bestemming "wonen uit te werken" zijn geen bouwvlakken opgenomen en in de uitwerkingsregels is geen sprake van afstandseisen tussen bebouwing. Op dit punt kan derhalve geen onduidelijkheid zijn ontstaan.

Op 1 februari 2018 is de aangepaste welstandsnota in de gemeente Hengelo vastgesteld. Deze nota biedt het toetsingskader voor de welstandsbeoordeling van bouw aanvragen met het doel de welstandsaspecten voor de burger inzichtelijker te maken. Het toetsingsniveau is gedifferentieerd, dat wil zeggen: streng waar nodig, soepel waar mogelijk. Het plangebied CPO Kamers valt binnen de typologie 'moderne woonwijken' en de toetsing wordt uitgevoerd op het niveau middel. Het bouwplan voldoet aan de Welstandsnota. Er worden derhalve geen gebiedsgerichte ontwikkelcriteria vastgelegd.

- b. Voor bouw- en gebruiksmogelijkheden van gronden is een bestemmingsplan (regels en verbeelding, voorheen voorschriften en plankaart) het ruimtelijk plan dat juridisch bindend is voor burgers, bedrijven en de overheid. In 2009 is één stedenbouwkundige schets gemaakt. Een stedenbouwkundige schets is richtinggevend, maar niet juridisch bindend. Na een stedenbouwkundige schets kan worden afgeweken van aantallen woningen en plek. Ter plaatse van Muiderslot (Kamers, deel 1) bijvoorbeeld, waren in de schets 11 woningen getekend terwijl nu 16 woningen zijn gerealiseerd.

Op de stedenbouwkundige schets van het woongebied Kamers uit 2009, waar naar verwezen wordt, is een groenstrook opgenomen tussen de kavels aan het Muiderslot en het plangebied 'CPO Kamers'.

De gronden gelegen tussen de kavels Muiderslot en het bouwplan 'CPO Kamers' zijn bestemd als 'Verkeer-Verblijfsgebied'. Binnen deze bestemming zijn onder meer wegen, straten en paden toegestaan, maar ook groenvoorzieningen. De afstand tussen de kavels aan het Muiderslot en de kavel waarop het bouwplan 'CPO Kamers' wordt gerealiseerd bedraagt circa 15 meter. Conform het civieltechnisch plan bestaat het profiel van deze gronden uit een groenstrook van circa 6,5 m direct aansluitend op de achterzijde van de kavels Muiderslot waar binnen een haag en een grasberm wordt gerealiseerd, een overrijdbare berm (van circa 1,5 meter breedte), de weg (Loevestein) van 4,5 meter en een groenstrook van 2,5 meter met grasberm en een 2 meter hoge haag.

In het profiel van de weg is rekening gehouden met een groene zone tussen de kavels Muiderslot en het bouwplan 'CPO Kamers'.

Behalve de gronden bestemd als 'Verkeer-Verblijfsgebied' wordt een deel van de onbebouwde ruimte tussen de woningen bepaald door de achtertuinen van de bewoners Muiderslot en de bewoners van het 'CPO Kamers'. Tussen de woningen in het woongebied 'CPO Kamers' en de woningen aan het Muiderslot blijft een strook van 30 meter onbebouwd.

De genoemde kapvergunning is verleend. Daarnaast is een in het CPO plan waardevolle boom, als zodanig aangeduid (aanduiding 'waardevolle boom'). De aanwezigheid van deze boom is daarmee gehandhaafd.

Indiener stelt dat de projectleider van de gemeente Hengelo heeft aangegeven dat het op dit moment nog onzeker is of het bouwplan doorgang gaat vinden. Het is juist dat de projectleider dit heeft aangegeven, de strekking er van is echter anders.

Het bestemmingsplan en de omgevingsvergunning zijn nog niet onherroepelijk. En de opdrachtgever van het bouwplan kan ook om andere redenen afzien van de bouw. Dat is de reden dat de projectleider heeft aangegeven dat het nog onzeker is dat het bouwplan doorgaat.

- c. Van een ontwikkeling van het plangebied 'CPO Kamers' is altijd sprake geweest. De kernwaarden, zoals openheid, ruimtes tussen nederzettingen en het voortborduren op het

bestaande Twentse landschap zijn goed herkenbaar binnen het ontwerp van de woonwijk Dalmeden. In Dalmeden lopen 'groene lobben' in noord-zuid richting tussen de bebouwingslobben.

Tussen de woongebieden Stroom en Meander-Noord ligt de 'beemd'. Dit is een nagenoeg open strook land, vochtig in natte tijden en begroeid met grassen en kruiden. Beemd is een belangrijke ecologische verbindingszone tussen het noordelijk en zuidelijk gelegen gebied. Westelijk van Kern Noord en Kern Zuid ligt 'weide'. Dit is de grootste open en openbare landschapszone in het woongebied Dalmeden. Weide is het groene hart van Dalmeden. Het is een park dat extensief beheerd zal worden. Hierdoor kan een bloemrijk grasland tot wasdom komen. In plaats van maaien hoort begrazen ook tot de mogelijkheden. De meeste paden moeten ontstaan door de wijze waarop het door wandelaars en bewoners gebruikt gaat worden. Het is een open gebied, met hier en daar een solitaire boom en waar indien nodig waterretentie kan plaats vinden.

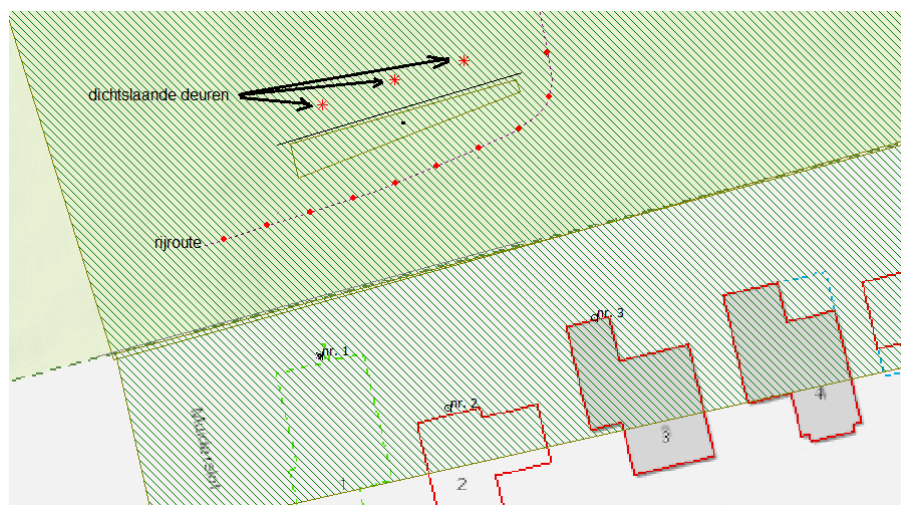
Oostelijk van Kern Noord en Kern Zuid ligt 'brink'. Dit is de smalste landschapszone. Het is eigenlijk een open, groene gang tussen twee bosrijke woongebieden en wordt gebruikt voor oppervlakkige regenwaterafvoer vanuit Bos, Kern en Kamers in de richting van de Dalbeek.

Binnen de bebouwingslobben zorgen openbaar groen en groene hagen voor een groene uitstraling. Het gehele woongebied Dalmeden wordt slechts voor 45% uitgegeven en blijft dus 55% onbebouwd.

- d. Voor het plan 'CPO Kamers' wordt voldaan aan de parkeernorm. Alle parkeerplaatsen worden op eigen terrein gerealiseerd. De parkeerplaats wordt omzoomd door een groene haag en wordt de parkeerplaats, op verzoek van de omwonenden, verdiept aangelegd. Op deze manier is er geen sprake van een direct zicht op de geparkeerde auto's. Voor de woningen in CPO Kamers geldt een parkeernorm van 1,7 parkeerplaats per woning. Deze parkeernorm is inclusief bezoekers parkeren.

Ter vergelijking biedt het parkeerterrein van de Makro ruimte aan bijna 1000 auto's . Dit is niet vergelijkbaar met een met groen omzoomde en verdiept aangelegde parkeerplaats ten behoeve van 52 auto's.

Voor parkeergeluid gelden geen wettelijke normen. Ook is het niet gebruikelijk om parkeergeluid van woningen onderling te beoordelen. Aan- en afrijden van auto's en het dichtslaan van autodeuren is geluid wat bij wonen hoort. Van bewoners wordt verwacht dat men daarbij rekening houdt met de buren. Echter, vanwege de opzet van dit plan zal het parkeren wat meer geconcentreerd plaats gaan vinden. Daarom is beoordeeld of de locatie van de parkeerplaats leidt tot een verstoring van het goede woon- en leefklimaat bij de dichtsbijgelegen woningen (Muiderslot 1, 2 en 3). Hiervoor is een indicatieve berekening uitgevoerd met het rekenpakket Geomilieu, versie V 4.30. Hieronder een uitsnede van het Geomilieu-model.

Er is uitgegaan van een rijsnelheid van 30 km/uur en traditioneel asfalt (zogenoemd referentiewegdek). Voor de dichtslaande autodeuren is uitgegaan van een bronvermogen van 99 dB(A). Dit is een waarde die algemeen wordt toegepast. Er is verondersteld dat per etmaal circa 400 autobewegingen plaatsvinden: 250 overdag, 100 's avonds en 50 's nachts. Op de kavels Muiderslot 1 tot en met 3 zijn beoordelingspunten geplaatst. Op de kavel Muiderslot 1 wordt nog gebouwd. Op nummer 2 en 3 zijn de beoordelingspunten bij de grens van de gebouwen gelegd. In de tabel hieronder is de berekende geluidbelasting op de drie beoordelingspunten weergegeven.

	Rijdende auto's (L_{den})		Dichtslaande deuren (dB(A))	
	Ambitie	berekend	max. nacht	berekend
Muiderslot 1	48	44	60	60
Muiderslot 2	48	42	60	58
Muiderslot 3	48	43	60	59

Voor parkeergeluiden gelden geen wettelijke normen. Voor de beoordeling is een vergelijking gemaakt met de ambitiewaarde van 48 L_{den} voor wegverkeerslawaaï voor het gebiedstype "wonen" uit het gemeentelijkgeluidbeleid. Voor piekgeluiden geldt als maximum: 70, 65 en 60 dB(A) voor de dag, avond- en nacht. Bij de woningen aan het Muiderslot wordt voldaan aan de ambitiewaarden voor wegverkeerslawaaï en aan de maxima voor de piekniveaus in de nachtperiode. Er kan dan ook worden geconcludeerd dat parkeergeluiden niet leiden tot een onevenredige verstoring van het goede woon- en leefklimaat.

- e. De punten ten aanzien van verkeersonveiligheid zijn niet van toepassing op voorliggende bestemmingsplan 'Dalmeden, CPO Kamers'. In het kader van de bestemmingsplanprocedure 'Dalmeden, CPO Kamers' zijn deze punten dan ook niet ter zake doende. De ongevallen waarnaar wordt verwezen, hebben niet in de directe nabijheid van het plangebied CPO plaatsgevonden. De verkeersdeelnemers in Dalmeden zijn voornamelijk bewoners van Dalmeden en voor dit moment nog bouwverkeer. Met de commissie Muiderslot is frequent gesproken over de verkeersveiligheid in de directe omgeving van het Muiderslot. De gemeente Hengelo is bereidt om maatregelen te nemen en er zijn (voor de bouwperiode van het deelgebied Kamers) diverse oplossingen aangedragen, zoals drempels en zogenaamde 'straatjuwelen', die de snelheid van het gemotoriseerd verkeer verlagen. De maatregelen die zijn aangedragen, zijn door de bewoners zelf afgewezen en uit de zienswijze van indieners blijkt nu dat indieners ook het laatste voorstel (straatjuwelen) niet afdoende vinden. Een definitief oordeel over dit voorstel is door de commissie Muiderslot nog niet gegeven. Vermeldt kan nog worden dat in oktober dit jaar Loevestein woonrijp wordt gemaakt. De verwachting is dat door deze aangepaste inrichting (versmallen van de asfaltweg en deels overrijdbare strook) de snelheid van het gemotoriseerde verkeer zal afnemen.

De volgorde waarin het gebied Kamers wordt ontwikkeld, is mede bepaald door de afspraken die met (voormalig) grondeigenaren in Dalmeden en de gemeente Dinkelland in het verleden zijn gemaakt. Als gevolg van deze afspraken zijn eerst de woningen aan de Bornsedijk gerealiseerd en vervolgens de kavels aan het Muiderslot uitgegeven. De volgende stap is de realisatie van de woningen in het woongebied 'CPO Kamers'. Het woongebied Kamers wordt in zijn geheel ontsloten via Loevenstein. Om sluiperverkeer tegen te gaan is er niet gekozen voor een volwaardige ontsluiting via de Dalmedenweg.

III CONCLUSIE EN VOORSTEL

De zienswijze leidt niet tot een aanpassing in het bestemmingsplan Dalmeden, CPO Kamers.

Voorgesteld wordt de zienswijze ongegrond te verklaren.